

భారతి

సాహిత్య మాసపత్రిక

ఏప్రిల్ 1983

గమనించు మిత్రమా

వారాయణరెడ్డి

వినుతి వినోదము

పరసింహోచార్యులు

గుండెకు అండ

దాశరథి

నారాయణబాబు

నవకవిత

గంగప్ప

సెర్గిజ్ కార్చెవ్స్కి

బ్రహ్మనంద

చైతన్య ప్రవంతి

రంగారావు

ఇంకా కాళిదాసు, రమేష్‌బాబు, శేషగిరిరావు, అంజయ్య, సోమసుందర్,
సాంధ్యశ్రీ, మాణిక్యరావు, రాధాకృష్ణశర్మ, శ్రీరామమూర్తి,
రామచంద్రరావు, సత్యవారాయణరెడ్డి ఇతరుల రచనలు

వ్యవస్థాపకులు

దేశోద్ధారక నాగేశ్వరరావు పంతులు

భారతి

మా స ప త్రి క

❖

శివలెంక శంభు ప్రసాద్

సంపాదకుడు

(1938-1972)

❖

ఏప్రిల్ 1983

పంపుటము : 60

సంచిక : 4

విడిపత్రిక వెం నాలుగు రూపాయలు

విషయానుక్రమణిక

ఏప్రిల్ 1983

ఉల్కాపాతాలు	శ్రీ వజ్జిల కాళిదాసు	3
వదార్చన	డా॥ పోచిరాజు శేషగిరిరావు	4
నారాయణబాబు నవకవిత	డా॥ ఎన్. గంగప్ప	5
ప్రేమదే ఆ ఘనత !		
ద్వైతమా ! అద్వైతమా ?	డా॥ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు	12
అసర నన్నయభట్టు - లక్షణ సారము,		
అంధశబ్ద చింతామణి	డా॥ కొర్లపాటి శ్రీరామమూర్తి	14
అపూర్వ త్యాగఫలం	శ్రీ చల్లా రాధాకృష్ణశర్మ	19
గమనించు మిత్రమా !	డా॥ సి. నారాయణరెడ్డి	20
సెర్గిజ్ కార్చెవ్ స్కీ సంతకదృష్టి	డా॥ హెచ్. ఎస్. బ్రహ్మానంద	22
చైత్రం	శ్రీ సోమసుందర్	29
గుండెకు అండ	డా॥ దాశరథి	31
రాయవాచక రచనా కాలము - దాని చారిత్రకత	డా॥ సి. వి. రామచంద్రరావు	32
కిరణ స్పృహ	శ్రీ కె. అంజయ్య	44
కాదు ముఖ్యము - ఉనికి తీరు	శ్రీ వెల్దుర్తి మాణిక్యరావు	45
చైతన్య ప్రపంతి విధానం	శ్రీ మాదిరాజు రంగారావు	46
వినుతి వినోదము	శ్రీ వేముగంటి నరసింహాచార్యులు	53
పుష్పాడి చినుకులు	“సాంధ్యశ్రీ”	54
భూసంస్కరణలు - దాని అమలుపై ఒక పరిశీలన	శ్రీ ముదిగంటి సత్యనారాయణరెడ్డి	55
కళగూరగంప		63
గ్రంథవిమర్శలు		71

ఉ ల్కా పా తా లు

శ్రీ వజ్రుల కాళిదాసు

౧

అకాశంనుంచి పడుతున్న పిడుగులన్నీ
దారిద్ర్యాన్నీ, ధన మదాన్నీ,
స్వార్థాలనీ, అనర్థాలనీ,
అసత్యాలనీ, అఘూయిత్యాలనీ,
భస్మం చేస్తే బాగుండును!

౨

కామలను కుంటాయి
దేముడుకి నాలుగు ముక్కులూ,
ఎనిమిది రెక్కలూ,
ఉరుములాంటి కంఠనూ,
ప్రగాఢాంధ కార వర్ణమూ,
ఉంటాయని !

౩

నిజం చెప్పడం చాలా సులభం,
సజావుగా ఎవరేనా చెప్పేవచ్చు;
అబద్ధం అడాలంటే
అవసరం బుద్ధిమం చాకచక్యం !

౪

అవసరాలు అనర్థాలు
ప్రతి జీవీకీ కలుగుతాయి;
అవి లేనిది నిర్జీవ జడపదార్థం!

౫

అవకాశాలు దొరక లేదని
అవిగేకు లనుకుంటారు:
అవకాశాలూ, అదునులూ
దొరికించుకో గలవాళ్లే
దొరకాతారు!

౬

గొప్పలు చెప్పుకొని వాడికి 'నిన్న'
ఏమీ చేతకానివాడికి 'రేపు'
కార్యాచరణ దీక్షా దక్షత
కలవాడికి 'నేడు' కావాలి.

౭

అపజయం కలుగుతుందేమో
అని ఉడునుకొనే వాడికి
జయం ఎన్నడూ కలగదు.

౮

అనుభవ జ్ఞానం
బాధా నహన జన్యం!
అనందం కేవలం క్షణికం
అనంతర ఫలం సూన్యం!

౯

అసమానత్వం 'అర్థం' వల్ల కలుగుతుంది
అనర్థాలకి అదే దారి తీస్తుంది.

౧౦

చెత్రి కేకలు వేస్తే విప్లవం రాదు
ప్రజల కడుపులూ హృదయాలూ
భగ్గుమనాల!

౧౧

ప్రజాభిప్రాయం ప్రకృతి అంతాదే,
ప్రభాత మంద మరుదం కురాలూ
ప్రగాఢ నిరంధ్రాంధ కారాలూ
ప్రశాంత శరత్ చంద్ర శాలలూ
ప్రళయ భయంకరాశిని పాతాలూ
ప్రమోదకర వనంత సౌరభాలూ
ప్రభుజన విదారిత వస్త్రనతీ
ప్రసాదిస్తుంది కనక!

~~*~*

పదార్థన

డాక్టర్ హోచిరాజు శేషగిరిరావు

“నైట్టుకొని కొలుతు నన్నయ
భట్టోపాధ్యాయ సార్వభౌముని- కవితా
పట్టాభిషిక్తు- భారత
ఘట్టోల్లంఘన పటిష్ఠ గాఢ ప్రతిభున్”

రాజితనత్కపింద్రబుధరాజి మహాధరణీలలామ నం
పూజితమైన ఆంధ్రమును పూవులపల్లకిలో న నిల్పె వి
భ్రాజిత శోభతోడను, ధరామరవంశ విభూషణుండు - రా
రాజుల కంటిచల్ప-కవిరాజు-మహామతి-నన్నయార్జుణే!

అశచు నుతయించు శ్రీనాథు నమల వాణి
ఆత్మలోపల ముగ్ధి- మోదాబ్ధి-తేలి
పాలప మొలయగ- భావ విస్ఫురి మెరయ-
శబ్ద శాసను నన్నపాచార్యుగోలుతు.

అక్షర రమ్యతం బొదివి ఆంధ్రమునందున కుష్మవోసె, ప్ర
త్యక్షము సౌనటుల్-సుకవితా మధుధారలు చిందునట్లు-నీ
యక్షయ కావ్యభిక్ష కెదురన్నది యున్నదె నన్నయార్జు! నీ
శిక్షిత కావ్య తత్త్వ మృదు శింజిని మోత్రతలె
గౌతమీ ఝరుల్

గౌతమీ వారి రుమలను గారవించి
భట్ట నారాయణుని స్నేహపాత్రు నెంచి
వ్యాసవాణికి బక్తిమై సంజలించి
భావజాను వాదమున కుపక్రమించె.

భావుకుడైన పంపకవి భారతమందలి వంపుసొంపులున్
ద్రావిడ కావ్యసారణుల రమ్యరసజ్ఞురి నాదమోదముల్
ధీవిలనన్మయాభముల తేజము చిప్పిలు దేవభాషలో
తావులు చిమ్ము కావ్యసుమదామము నిండెనో నీ
మనీ!లో!

‘మద మాతంగ తురంగ కాంచన లసన్మాణిక్యగాఢిక్య సం
పదలం’ దేలు చక్రుక్యవల్లభుండు ప్రాపైనిల్వ, వాగ్వైకుఠీ
పదవిభ్రాజితుడైన నన్నయ కవిప్రాలేయతైలమ్ము - నె
మ్మది వేయేండ్లకు మున్ను భారతము నిర్మాణించె
నుడ్డోలుడై.

సారమతిన్ గపింద్రులు ప్రిసన్న
కథా కవితార్థయుక్తి లో
నారసినారు - ప్రాజ్ఞులు ప్రహర్ష
ముతో తలయూపినారు - క
ర్పూర పరాగ పాండు రుచిపూరము
లం దనివొందినారు - నీ
భారత భారతీ శుభగభస్తి
చయమ్ములు నిల్పుకొంటుకై

నారాయణబాబు నవకవిత

బృకానాథ సంవత్సరంలో ఒక సాహితీ వేత్త తెలుగు కవులను ఉద్దేశించి “కొందరు మహాప్రతిభావంతులైనా అడుగున పడిపోతారు. కాని మరికొందరిని అదృష్టం వరించి, అనుకోనంతగా అత్యంత ప్రచారంలోకి వస్తారు” అన్నారు. నిజమే! కొందరి విషయంలో ఇది చాలా వాస్తవమనిపిస్తుంది. మొట్టమొదటి ఉదాహరణగా ఇందుకు ధర్మవరం రామకృష్ణమాచార్యులు, కోలాచలం శ్రీనివాసరావు అనే ఇద్దరు స్వతంత్ర నాటక కర్తృత్వ గ్రహించవచ్చు. ధర్మవరంవారి కొద్దిసేత ప్రచారప్రాముఖ్యాలు, కోలాచలం వారికి రాలేకపోయాయి. కారణం ధర్మవరం వారిని అదృష్టం వరించడమే అని నిశ్చయించుకు చెబుతారు. ఈనాటికి జీవించి ఉన్నవారు, బిడ్డరి రాఘవ శిష్యులలో ఉత్తములూ అయిన పూజ్యులు దోరణరాని దొడ్డవగొడగారి నడిగితే, నిజానికి బిడ్డరి రాఘవ ప్రముఖనటుడుగా పైకి వచ్చింది కోలాచలంవారి నాటకాలవల్లనే. అందులోను ప్రసిద్ధ నాటకమైన ‘ది ఫాల్ ఆఫ్ విషయనగర్’ అనిపిలువబడే రామరాజు చరిత్ర లేక విషయనగర పతనమనే నాటకంలో పటాన్‌రుస్తుమి పాత్రను పోషించి ‘షేర్స్‌పియర్’ వివాదాంత నాటకాల్లోని వివాద నాయక పాత్రల్లోని పలుకరాల భావాల్ని మెతుకువతో చూపించి మహానటుడుగా నిరూపించుకొన్నారూ రాఘవ. కోలాచలంవారు కేవలనాటకాలే గాక అనేకమైన ఇతర రచనలుచేశారు. అందులో చాలా ముఖ్యమైన గ్రంథం నాటకాంగ్లంలో రచించిన “ది డ్రామెటిక్ హిస్టరీ ఆఫ్ ది చురల్” అన్నది. దీని ప్రతులినాడు అనించువు. సాహిత్య అకాడమీలాంటి సంస్థలు పునర్ముద్రించవలసిన అగత్యం ఎంతైనా వుంది. ప్రప్రథమంగా 1905 లో బిడ్డరిలో జాతీయలాల నాటకకాలను నిర్మించజేయడమే గాక ప్రపంచనాటక చరిత్ర రచించిన ఘనత వీరిది. వేదాలు, భగవద్గీతలపై ఉపన్యాసాలెన్నో ఉన్నాయి. అయినా వీరికి రావలసినంత ప్రచారప్రాముఖ్యాలు రాలేదంటే ఆశ్చర్యం లేదు.

అలాంటి అదృష్టం వరించని వారికోసకు చెందినవారు శ్రీరంగం నారాయణబాబు. తనకాలాన్ని అడిగమించి, భవిష్యత్తులో రాబోయే తెలుగుసాహిత్యంలోని నవ్యభోరణుల వెన్నింటికో నాంది పలికైన అభ్యుదయ కవిశేఖరుడు నారాయణబాబు. సమకాలికంగా శ్రీ ఆచంద్ర సోమసుందర్ లాంటి కవి విమర్శకులు ఎందరెన్ని

దృక్కోణాలనుంచి రుదీరజ్యోతిర్వర్ణనం గాంచినా, ఇంకా రావలసింది, దర్శించవలసింది నారాయణబాబు కవితలో ఎంతో మిగిలి వుంది. ఆయనకు రావలసినంత కీర్తిగాని, ప్రఖ్యాతిగాని, లేదంటే సాహితీవేత్తలెన్నో రకాలైన కారణాలు చెబుతారు. వాటితో మనకు పనిలేదు. పై పెచ్చు పాఠకుడనే తుమ్మెద అస్వాదించవలసింది కవి కవితా చుక్కరంనన్నే గదా! తద్వారా ఆ కవితలోని మనోజ్ఞత, రసార్ధగ్రత, భావిజీవితానికీ, మనిషి మనుగడకి వలసినవి ఎంతగా చెప్పాడో, అవి ఎంత ఎంతగా ఉపకరించగలవో చూడడమే సహృదయ హృదయ లక్ష్యం! ఆ మేరకు రుదీరజ్యోతిలోని నవ్యకవితా దోరణుల్ని పర్యాలోకించి పరవశించడమే ఈ వ్యాసోద్దేశం.

ఏ కవి అయినా - పూర్వపుడుగాని, నవీనుడుగాని - అపూర్వంగా చెప్పిందే అత్యుత్తమ కవిత అనే విషయం అందరూ అంగీకరించినట్లే. అందుకే కవికి ప్రతిభనవనవోన్మేషమై పుండాలనడంలోని రహస్యం ఇదే. భావుకత అనే లక్షణం కవికిలేవినాడు ఆ కవి తిరికాలాపదికమైన, సార్వజనీనమైన కవిత చెప్పలేదనడం అతి శయోక్తికాదు; అత్యుక్తి అంతకంటేకాదు; అది స్వభావోక్తి-అంటేనే అతుకుతుంది. వాస్తవానికి అప్పుడు ఒకడు కవితాగలవని గూడా మనకు స్పష్టమవుతుంది. నారాయణబాబులో వస్తుపై విధ్యంతోపాటు ఈ భావుకత నిస్తులంగా ఉంది. అందుకు ఆయన కవిత అంతా ఉదాహరణ అవుతుంది. మచ్చుకు ‘నగ్నగీతలు’ అనే ఖండిక తీసుకొందాం. పురాణవర్ణనల్ని విషయాల్నే తీసుకొని, లోకంలోని సామాన్యసంగతుల్ని, సంఘటల్ని గ్రహిస్తూనే ఎంతో వైభవోపేతమూ, వాడిగా వేడిగా, సూటిగా హృదయంలో బాణంలా చూసుకుపోయేలా, కనుక్కున గుచ్చుకొని బయటకు వచ్చే ఈరెల్లా చెప్పడం నారాయణబాబు కవితలోని నైపుణ్యం; అది అంటే తెలుగుజాతి చేసుకొన్న పుణ్యం.

“సరికొత్త
శరీరంలో
చెత్తురుపాడిన
పాటకు
నగ్న శోభ

నందనవనమై
పూచింది”

ఇందులో ‘నెత్తురుపాడిన పాట’; ‘నగ్నశోభ’ అన్నవి సవ్యాతినవ్యమైన ష్యయోగాలు. ఆ “సరికొత్త శరీరంతో నెత్తురు పాడిన పాటకు నగ్నశోభనందనవనమై పూచిందట” ఎంతమనోజ్ఞమైన భావన! ఎంతటి మనోహరమైన భావన! నందనవనం పూయటంమామూలే! పురాణప్రసిద్ధమే. లేదంటే కవి కాళిదాసు కుమార సంభవంలో అకాలవసంతర్పు ప్రాదుర్భావంతో పూయటమూ మనమెరుగుదుము. ఈ సరికొత్త శరీరంలో నెత్తురు పాడిన పాటకు నగ్నశోభనందనవనమై పూయడం మాత్రం కొత్తలో కొత్త. నవ్యంలో నవ్యమేకాదు భవ్యమూను. అలాంటి నందన వనమై పూచిన నగ్నశోభను

“అవలోక్తస్తే
అవిసీతని
బుద్ధులుచెప్పే
బుద్ధికికాదు”

“కన్నులనిండే
అందంకోసం
కళవళసెడు
దెందాలకె”

అని నిత్యమైన సత్యాన్ని చెప్పి చివరికంటాడు కవి-

“చూపులతో
అందుకోండి!” అని.

ఈ చూపులు భౌతికమైనవి కావు. అంతశ్చక్షువులు; మన శ్చక్షువులు; తవ్వారా గ్రహించి ‘నందన వనంలా పూచిన నగ్న శోభను’ పరమానంద పరవశుల్ని కమ్ముంటున్నారు నారాయణబాబు పాఠకుల్ని.

“అదేమిటి
వండ్లరుచి తెలిసిపూడా
వచ్చికాయలు రాల్యకుంటూ
పారిపోయే.
ఉడుతనరదా!”

అన్న సత్యాన్ని తెలుపుతూనే ఆశ్చర్యాన్ని వ్యక్తం చేయడంలో ఉంది ద్వని! ఆ వెనువెంటనే భారతప్రసిద్ధ విషయాన్ని గ్రహించి, అనాటినుంచి ఈనాటివరకు ఎడతెగకుండాలేదా మరింత

పెచ్చు పెరిగిపోయి జరుగుతున్న విషయాన్ని ఏనాడో వివరించా అభ్యుదయ భావకవి—

“వారెవరు ?

ఏదో

కీచకభావం

నా సైరంద్రీ గీతాన్నే

చెరబడితే

చూస్తూ ఊరుకొనే

నారత్తం

ధర్మరాజు” అంటారు మెల్లగా చల్లగా. ఇందులో

ఎంతో ద్వని ఉంది. సైరంద్రీ వేషంలోని ద్రౌపదిని కామాంధుడై కల్లుగానక కీచకుడుచెరబట్టితే కంకుభట్టయిన ధర్మరాజు ఏమాత్రమూ చలించకుండా నిర్విరంగం ఉండగలిగాడు. కానీ వంటుడైన భీముడో భీమా నెత్తురున్న మువిషిలా ఊగిపోయి పుష్పఫల భరితమైన వృక్షాన్ని పెకలించబోయాడు. ఇది భారత కథ. ఆ కథనే త్రితీకగా గ్రహించి నారాయణబాబు అలతి అలతి వదాలతో అతిశయితమైన అర్థంతో భావగర్భితంగా ఎంతోగొప్పగా చెప్పారు. కొండంత భావాన్ని చిన్న అద్దంలో బింబించారు. ఇది కవిత. ఇది భావుకత. ‘వాక్యం రసాత్మకం కావ్య’ మృన్న విశ్వనాధుని నిర్వచనం అంత కంటే “రమణీయార్థ ప్రతిపాదక శబ్దై కావ్య” మృన్న జగన్నాథ పండిత రాయల నిర్వచనం ఇక్కడ ప్రత్యక్ష పత్యం. సహృదయైక వేద్యం.

తన నగ్నగీతాన్నిగూర్చి చేసిన నారాయణబాబు భావన అనన్య సామాన్యమేకాదు. అనితరసాధ్యమన్నా అనత్యంకాదు.

“జగమంతా

కన్నయితే

చీకటి కణ్ణుమైతే

నాగీతం

చూపు: ” - ఇంతటితో ‘అగక మరణానంతరం జీవి వైతరణిని దాటాలంటే గోదానం చేయాలన్న మన హైందవమత సంప్రదాయాన్ని ఎంతో చక్కగా ఆ గోదానమే తన గీతమని సవ్యాతీ నవ్యంగా విప్లవముపిగా వ్యక్తీకరించారు-

“నీవునేను

ఈ ప్రపంచ వైతరణి

దాపేందుకు

నీ కోసం

నే చేసిన

గోదానం

నా గీతం: అంటారు.

వైతరణి అంటే ఎక్కడో. ఈ ప్రపంచమే వైతరణి: దాన్ని దాటడానికి చేసేదే తన గీత మనే గోదానమంటారు నారాయణబాబు. ఇలా ఎవరూ చెప్పలేదు: ఇలా చెప్పడం. ఎవరికీ చేతకాదు: అదే నారాయణబాబులోని ప్రత్యేకత: అదే అతనిలోని భావుకత:

సంప్రదాయ కవిత్వపై తిరుగుబాటు చేసినవాళ్ళు, కొత్త పుంతలు తొక్కినవాళ్ళు భావ కవులు. అలాగే భావకవులతో కలిసి కవిత్వంలోని కొందరు భావకవిత్వపై ఎదురు తిరిగి అభ్యుదయ పరి గాములయ్యారు. అలాంటి అభ్యుదయ భావోప సంపన్నుల్ని శ్రీ నారాయణబాబును మనం ఉట్టంకించడం అవసరం. శ్రీశ్రీ చక్కటి భావ కవిత్వ-భావకవిత్వమిటీ- ప్రబంధ కవిత్వ-అల్లాది అరంభంలో: కాని ఆ వెనుక అభ్యుదయ కవులకే అధినేత అయ్యారు.

“భావకవి న్యాయమేకా నే”

సహంభావకవి” నని సత్యాభిప్రాయరాగాల దజన్ లో తన కవి నంతటిని తీర్చుకొన్నాడు. పోతే నారాయణబాబు ప్రేయసితో నరకానికి అనే ఇంటికలో భావకవిత్వమంటే నిరసన వ్యక్తీకరించారు

“రా,

నాతో నరకానికి

స్వాహా వల్లభు

పూజించే

సోమయాజుల మాటలు

బ్రతుకే బరచి

బంధరముల్లు తిరుగు

భావకవుల పాటలు

విని మోసపోయిన

వనిత:

వనత:

నత:

స్వర్గం అంటూఉంటే

ఎప్పుడైనా చూడొచ్చు

నరకం ఇంకా ఎన్నాళ్ళో ఉండదట!”

అలా కొందరు చూస్తున్నట్లు, “భావ కవిత్వ”గా ఈ సదీహిత్వం అంటే చివరిగా ఇలా అంటారు వారు -

“చిత్రగుప్తుని

చిట్టాలన్నీ చింపి

పత్రాలు పకోడీల సుబ్బయ్య

పొట్టాలకు యిస్తా

యముని మహిషానికి

ఏడుపూసి

బంజరుభూములు దున్నించి

పంటలు పండిస్తా

లే, పద: వేళై పోతున్నాది

వనితా వనతావతానన!”

అని చెప్పి అల్పాక్షరాలతో అనంతార్థ స్వర్గ నరకాలకున్న తేడాని కంట్రాస్టుగా ఎంత గొప్పగా చెప్పారో చూస్తే నారాయణబాబు నవత, పింపిసిటి, ఎకనామి ఆఫ్ వర్డ్స్ మొదలైన కవికుండవలసి లక్షణాలు స్పష్టంకాక మానవు.

“అనర్థం

స్వార్థం

నాకం:

నిర్వార్థం

యథార్థం

నరకం!”

బహుశా తెలుగులో మరేకవి స్వర్గనరకాల్లో నరకానికుండే విశిష్టతని వివరించిన కవి లేదేమో! వాస్తవానికి భావకవులంతా అదర్శవాదులు. అప్రాప్త సుందరికై, ఈహాప్రేయసికై ఆరాట పడి ఆనందానికి బదులు శోకాన్ని, విరేధాన్ని, స్పృహించిన వారన్న విషయాన్ని ఈ కవి మనకు స్పష్టం చేస్తున్నారు. అందుకే నరకమే నయమంటూ రమ్మని తన ప్రేయసిని పిలుస్తున్నారు.

నారాయణబాబు తన కవిత్వంలో ఉపయోగించిన ఉపమా సామాగ్రి సవ్యమేకాదు: భవ్యమూను: అందరికీ సాధ్యపాత్యమే కాదు: అనన్యసాధ్యమూను. కొన్ని ఉదాహరణలు:

“అండ్రియని

బుద్ధి -

జేగలబలాగు

కిటికీలో

దీపం!” అనడం. అంతకంటే

“గోడవతల
గదిలోపల
పేరుకొన్నకాంతి
గోడవతల
చీకటి!”

అనడం అందులోను ‘గదిలోపల పేరుకొన్న కాంతి’ అనడంలోను
మరింతకంటే గూడా

“హృదయంలో
ఒకటిరెండు

వెలుతురు గాయాలు” అనడంలో నారాయణబాబు
నవ్యాతీతనవ్యమైన ఉపమాప్రయోగం నైపుణి ప్రకటితమవుతుంది.
“వెలుతురు గాయాలు” అని ప్రయోగించిన కవులెందరున్నారు ?

“గోడవతల
చీకటివచ్చింది ?”

ప్రయోగం అనంతాప్తప్రయోగం స్ఫూర్తిమంతం.

ఇంకా గ విచిత్రమైనవి మైన ఈ ఉపమాప్రయోగాల్ని-

“రుధిరజ్యోతిర్
జ్వలనాలలనా
ప్రియుండః
విప్లవముపని
విప్లవహతవిని
అహవరంగం నా
హృదంతరంగం
ఃగిలిన ఖలేజాలె
నా
పాటల శలేజాలు”

అనడంలో ఉంది అయిన నవ్యత.

“మర ఫిరంగినె
మహతిగ మీటి
కదనకుమాహులరాగం
వివిపస్తాను
అగ్నిని కురిపిస్తారు.”

అనడంలో నారాయణబాబు నవ్యత అంశే తిరుగుబాటు ధోరణితో
ఎంత విస్ఫుర్ణం చేశారో తెలుస్తుంది మనకు. “గాలి పెదవులు, మంతా ఉదాహరించవలసి వస్తుంది. సహృదయులు చదివి ఆనంద
భావభావలు, వెన్నెలకత్తి” అని చెప్పడమేకాదు; చివరికి

“మహాశక్తి నై
మారణమంత్రం
పారణచేస్తూ
చివురించిన ఈ
జనానియుద్ధం
తైత్రరథమ్ముగ
కజ్జలకాళి
గజ్జలగుర్రం
కాలభుజంగం
కశ్మలాలాగి
‘చలో! చలో! యని
సాగిపోయెదను”

అని తమ నవ్యకవిత్వా దృక్పథాన్ని, విప్లవ విరాటస్వరూపాన్ని
వివిధ రీతుల వివరించారు.

ఇంకా ఈ ఉపమాప్రయోగాలెన్నో రకాలు—

“ఆమడపు ప్రమిదలలో
వెలిగేదీపాలు
హృదయంలో బావాలు”

“కాలిన ప్రేయసి
దేహం
చమురుకంపు
ఈ లోకం”

“మక్కున విడి
త్రాడె వేలాడగ
పటిపట్టిలాగుతుంది”

“గాలికిడిగే
తెరచాపై కడిలింది
రెక్కలు విప్పింది
ఎవరో బంధించిన
ఎముకల పంజరమ్ములో
అత్త
ఎగరాలని”

“హేమంత శర్వరీ కురులు

ఇరులు” — ఇలా చెబుతూపోతే మొత్తం పుస్తక
మంతా ఉదాహరించవలసి వస్తుంది. సహృదయులు చదివి ఆనంద
భావభావలు, వెన్నెలకత్తి” అని చెప్పడమేకాదు; చివరికి

ఇకపోతే నారాయణబాబు కవితలోని నవతను చవిచూడాలంటే ఆయనలో ప్రస్ఫుటంగా కొట్టవచ్చినట్లు కనిపించే అధివాస్తవికత, నగరవర్ణన, ప్రతీక కవిత, శబ్దచిత్ర భావచిత్ర కవితాధోరణుల్ని పరిశీలిస్తే ఆయన ప్రతిభావ్యుత్పన్నతలు మరింతగా మనమనస్సులకు ఆనందం అందించి నవకవితలజునిగా స్వరూప స్వభావాలతో కన్నట్టకపోదు. అద్దంలో కొండను చూచినట్లు స్థూలంగా ఒకటి రెండు ఉదాహరణలతో వీటిని పరిశీలిద్దాం.

నగరవర్ణన చేసిన మొదటి అభ్యుదయ కవి నారాయణబాబు. ఒకనాటి విశాఖపట్నాన్ని గూర్చి ఆయన చెప్పిన ఈ కవితలో ఎంత వాస్తవికత - కాదు - అధివాస్తవికత? విశాఖపట్నం సుమారు మూడువదులవెనుక చూసినవారికిది ఎంతో సహజమూ, వాస్తవమూ అనిపిస్తుంది. సందేహమేలేదు.

“విశాఖపట్నం
విశాఖపట్నం
జోడులేక
పోకూడదు
స్క్రీమ్ బుగ్గల్లాగ
నిగనిగలాడే తారురోడు.”

ఇందులో ‘తారురోడుని స్క్రీమ్ బుగ్గల్లా’ పోల్చడం నారాయణబాబు కొక్కరికే చేతపుతుండనిపిస్తుంది. ఈ నగర వర్ణన 11 పుటలు సాగింది. ఉల్లేఖిస్తూపోతే మొత్తం అంతా చేయవలసి వస్తుంది. అలాకాక కొన్నింటిని చవిచూద్దాం. నా వ్యాఖ్యానం అనవసరమనే భావిస్తూ మానేస్తున్నా.

“ఇక్కడ -
స్వ్వం నరకం
సురక్షించి
కంపు కొడతాయి.

ఇక్కడ
చావుబ్రదుకు
అత్తా కోడళ్ళలా
అభిమానించుకుంటూ
కాట్లాడుతాయి.

పడిపోయిన కొంపల్లో
పాతివ్రత్యం
మురికి గుడ్డల్లో కంపుకొట్టి
వలవిసే

రంకుసెంటు వాసనతో

రైంయసి
కారులో

కారు చేస్తుంది.”

“సిరాబుద్దిలో అత్మహత్య
విమానంలో భూజహత్య
పెట్టెబండిలో గర్భస్రావం
సూటులో సుడిగుండం”

“సునీపర్వలో దొంగలు”

“చలగా మెలగా హాయిగా
అమదాని కౌగిలిలా రాక్షసులు
లెంపకాయ కొట్టినట్టు పగళ్లు”

“దోసెడంత నందుల్లో
గోదావరంక కుళ్లు కాలవలు”

“సాయంత్రం

చందమామ

సినిమా చూశాకే

వెన్నెల కాస్తావు”

“మేడలపై

మెడికల్ కుర్చీలు

ఎముకలతో

ఫలపు జాబు

లిఫ్టారు”

“తల్లులు

పాలీయసి

పిల్లలె

తాండవ కృష్ణులు”

“త్రాగేందుకు నీరులేకపోయినా
డయాబిటిస్కు లోటులేదు.

పిల్లవకుండా

శలికే నుండలకు

పిలిస్తే పలికే జబ్బులు”

“సకలరోగ విచారిణి

సావి

దొరసావి

నరనమ్మ”

“పురిటిగది అనువత్రి”

“బోగందానింటికెళ్లి

బాగుండినవాడుండొచ్చు.

లాయర్ యింటికెళ్లి

లాభం పొందినవాడు సున్న

గుమాస్తాగాళ్ళంతా

గుల్లదాళ్లు.

వీరవాళ నెత్తురు
వీరులాగ తాగేస్తారు”

“దొరసానిలాంటి
విశాఖ కట్టానికి
వా లేరు వజ్రజం
ధనవంతుం ధనుష్కోటి”

“అంధుల విశ్వవిద్యాలయం
ఓంధుల సహాయం
అరవ వండితులు
మార్కులొస్తే
మహా మహోపాధ్యాయ
రాకపోతే
రాలుగాయ”

“అపీనులు ఆశ్రమాలు
అపీనల్లే ఋషులు
లంచం కోసం తపస్సు
అచ్చర కన్నెలు
రూపాయలు”

“ప్రతిం పాపం హర్షరు చేమేందుకే
హర్షరు
భర్తామీటరలాంటి
కాయ్యలక్ష్మి
ఎనిమా డొక్కుల్లాంటి
స్వీయరు
నగ్గుంగాత్రీ
స్నానం చేసేటప్పుడు
ఎదురుగుండా వరాయమోగాడు
వీరాడకొండ
అరీవా
అం—”

ఇది విశాఖ విస్ఫుల్లమైన వరన. ఇంతగా వర్ణించిన కవిచూపు
ఎంత సూక్ష్మత సూక్ష్మమైందో, మరణించిన ఎంత వర్ణనమైందో
వేరుగా చెప్పనవసరంలేదు. దీన్ని వివరించవోవడం విద్వేషం.
అందుకే వదిలేస్తున్నా. ఇలాగే సత్యానితం ముద్రానునగరవల్లన
చాలా చక్కగా చేశారు. తమ “ఫిడెయిరాగాలడజన్” లో.

పదచిత్రాలు, భావచిత్రాలు ‘నారాయణబాబు కవితలో
కోకొల్లులు. ‘విశాఖవల్లం’ ఖండికలో పూర్వం ‘ఉల్లేఖించినవన్నీ
ఇందుకు ఉదాహరణలే. కొన్ని ముచ్చకు ‘సామిరేచి’ ఖండికలో—

“కాలంవారు
వినువీదులలో
వెన్నెలదగ,
విప్పింది,

శారదరాత్రి
శంకరు ఫాలం
బూది పవిత్రత
బూరాపూడిది”

ఇలాగే ‘కాలాని’ అనే ఖండికలో—

“అరిన చితిలో
బూడిదవెన్నెల
జారినముక్కుపుడక
ఒకజేబుక్కు,
సమాధిలో
మృతశివుపట్టుల
జలబాంతర శశి”

—ఇందులో కవికిగల ఆర్తి అర్థమవుతుంది, ‘ఇంకా ఇంత
కంటే ‘భావం’ అనే ఖండికలో ‘ఇమేజరీ’ పరాంకోచనంది—

“వేడిగ గీతం
విప్పుగప్పిన నిప్పు
హృదయం
కుదిపిన కుంపటి
టీవితం
హేమంత నీళ
మంచు దెబ్బ
సహించుకోలేక
పుడమి
అంచులు వెలసిన
విశానీల దుప్పటి
కప్పుకొని
మూడంతే వేసి
నిద్రిస్తే
పుండ్రమీద చేయిలా
దాహారంగా గాలి”

ఇంకా ఇలాగే “తెలుగురాత్రి”, “వల్లసాలి”, “వెన్నెల
లోతుల్లో” అనే ఖండికలో ఎంతో స్ఫూర్తిచుంతమైన ‘ఇమేజరీ’
మనం చూడవచ్చు.

నారాయణబాబు నవ్యాతి నవ్యంగా చెప్పిన అధివాస్తవికతకు
“చిన్నా”, “గేదెపెయ్య”, “నేనెవరే” ఖండికలు చక్కటి ఉదాహర
ణలు. ఈ నవ్యలోరణిలో ‘అయినకాయనేసాటి. ఎవరూ లేదు
పోటి ఈనాటికి. ఇలాగే ‘వీతి ప్రతికూలతకు ‘గడ్డివరక’, ‘కిటికీలో
దీపం’ నిక్కమైన నివర్తనాలు.

ఓ పక్క సంప్రదాయ ప్రతికల్పి వాడుతూనే సంప్రదాయ విరుద్ధంగా నినదించడం నారాయణబాబు కవితలోని మరోనవ్యత.

కొన్ని ఉదాహరణలు —

“నల్లని త్రాచుకోరలు
తెల్లని మళుచికుండలు
గగనమ్మున
తారలు!”

“ఒక తెలియని
పుళ్ళబావతో
వెక్కి వెక్కి
విడ్చినది
చుక్కల అకాశం!”

“అహవరంగం నా
హృదంతరంగం”

“వగిలిన ఖలేజారే
నా పాటలజలేజాలు”

“మరపిరంగినె
మహాతిగ మీటి
కదన కుతూహలరాగం
వివిపిస్తాను
అగ్నిని కురిపిస్తాను.”

ఇలాగే ‘జ్వలనా’, ‘అగ్ని వీణ’, ‘దులుపు బూజు’, ‘ప్రేయసితో నరకానికి’ మొదలైన ఖండికల్లో ఎన్నో చిత్రాలు చూడవచ్చు. ఇంకా “ఎడారి పుష్పించింది”, “విహాయన! వివినమటుల, విహరించె ఐరావతపు వంది! అర్థచంద్రుడు! అందపు నా! చందమామ! మనలో మనమాట! మనవితివా! మనవితివా!” “తీకుక! తుమ్మచెట్టుమించి! ‘తీ’యవి ‘తీ’యని! ప్రేమగీతి! వినిపిస్తే!” — ఇలా ఎన్నైనా చూపించవచ్చు. తద్వారా నారాయణబాబు ‘కదన కుతూహల రాగం’లో —

“దుదిరజ్యోతిర్
జ్వలనాలలనా
ప్రియుండ!”

విప్లవముపిని
విద్రోహకవిని” —

అని చెప్పుకొన్న మాటలు అక్షరసత్యం.

చివరిగా ఒకవిషయం ముచ్చటించుకోవడం అత్యవసరం. నారాయణబాబు ప్రభావం దిగంబర కవులపై ఎక్కువగానే కనిపిస్తుంది. అంటే దిగంబర కవులు నారాయణబాబు కవితనల్ల బాగా ఇన్ స్పైర్ అయి రాసారవడానికి ఎన్నైనా ఉదాహరించవచ్చు. అఖ్యుడయ్య కవి నారాయణబాబు ఏనాడో రాసిన ‘దేశమాత’ కవిత చదివి చెరబండరాజు ‘వందేమాతరం’ దిక్ చవిచూస్తే ఈ భావం ప్రస్ఫుటమవుతుంది.

“ఉసురుసురైంది
ఉమ్మలించింది
అసువులు వీడి
చచ్చివదేశమాతయై
చావచుట్టగ
నేలకువాలింది”

(దేశమాత - నారాయణబాబు)

“ఓ నా ప్రియమైన మాతృదేశమా

.....
అంతర్జాతీయ వివణిలో అంగంగం

.....
తాళట్టుపెట్టిన అందం నీది.

.....
ఒంటిమీద గుడ్డలతో జండాలు కుట్టించి

.....
విపత్రుపై ఊరేగుతున్న ధైర్యం నీది

.....
అకలికి ఎండి మాడి ఎరువుసొమ్ములతో

.....
వీధినబ్బడ పింగారం నీది

.....
అమ్మా భారతీ నీగమ్యం ఏమిటితల్లీ!”

.....
(వందేమాతరం - చెరబండరాజు)

ఇలాగే నారాయణబాబు “కదనకుతూహలరాగం”, మహావ్యష్ట ‘గ్లావిర్సవతి భారత’ భైరవయ్య ‘చెరచబ్బడ గీతాన్ని ‘ఉదాహరణలుగా చెప్పవచ్చు. ఇంకా ఎన్నైనా చూపించవీలుంది.

ఇలాగా తెలుగుసాహిత్యాభ్యుదయాకాశంలో అనంతకాలమూ అత్యున్నతంగా ప్రిజ్వలించే “జ్వలనాలలనా ప్రియుండు” మాత్రమే కాదు! దుర్గవతార నారాయణబాబు!

భవసాగరమగ్నుల జన్మబాధా ప్రళయనమునకై పరమేశ్వరుడే “ఓం నమశ్శివాయ” అను నీ మొదటి మంత్రమును వదిలించెనని వాయవీయ సంహితయందు కలదు.

సప్తకోటి మహామంత్రములు చిత్తవిభ్రమము గలుగజేయును. అందఱికి నొక్క పంచాక్షరీ మంత్రము మాత్రము మనోబాంధవ్యము గలుగజేయక మోక్షము నొసంగును.²⁶

పంచాక్షరీ మంత్రము పంచభూతాత్మికము. నకారాదిబీజములు పంచభూత స్వరూపములు. ఎటులన నకారము భూమి యనియు, మకారము ఉదకమనియు, కికారము అగ్నియనియు, వాకారము వాయు వనియు, యకార మాకాశమనియు, మంత్ర మంతయు శివస్వరూప మని చెప్పబడినది.²⁷

పంచాక్షరీ శివపదేన విభూతిరుద్రా!

ధ్యాన్యైవయాస్మరతితేన చతుర్థికాండః

కాండేన సర్వయజురేన విభాతితేన

ఋక్సూచ మధ్య మణి కా చ విభాంతివేదా!

వైదికం²⁸

వైదికమగు నీ పంచాక్షరీ మంత్రముచేతనే వేదమున కంతయు బంగారమునకు పరిమళ ముద్దినటుల గుణాధిక్యము గలిగినదని పై శ్లోకమున జెప్పబడినది.

అన్ని విధ్యలలో వేదముత్కృష్టమైనది. దానిలో నమకమును అందు (బంచాక్షరీయు దానియందు ‘శివ’ అనుమంత్రమును నుత్త మోత్తమములు.²⁹ పంచాక్షరీ మంత్రమునకు ముందు ‘ఓం’ కారము చేర్చి ఓం, న, మ, శ్శి, వా, య అని యుచ్చరించినచోనది హఠాక్షరీ మంత్ర మగును.

“విలాప్రణవకం మంత్రం శ్రీశూద్రాణాం చ సాధకం”

శ్రీశూద్రాదులకు వేదాదికారమీయగమున లేదని శాస్త్రములు నుడువుటచేతను, జంకారము వేదస్వరూపమగుట చేతను అదికారి భేదమునుబట్టియు ఓంకార రహితమగు పంచాక్షరీయే వారికుపాస్య మని చెప్పబడినది. తారక మంత్రమేది-? “నమో పృత్యేభ్యో హరికేశేభ్యో నమస్తారాయనమః”³¹

అనిశ్రుతియందు ‘నమస్తారాయ’ అని యీశ్వర నామమే తారకముగా సూచించబడినది. “మంత్రాధీశాఖాతి పంచాక్షరీయం” అను కాశీసారమునందలి శంకరుని వాక్యమును పంచాక్షరీయే సంసార తారకమగునని యుపదేశించ బడినది.

“రామనామమస్మరణీయమా?” అని ప్రశ్నించుకొని శాస్త్రి గారిట్లు సమాధానము నిచ్చుచున్నారు. శ్లో³² శివలింగ ప్రతిష్ఠాశాసర్వా వగుణ వర్జిత”³³

శ్రీరామచంద్రుడు సేతువునందు దవపేరున లింగమును బ్రతిష్ఠించి అగస్త్య మహర్షివలన శివగీతలువిని, నదాశివ ధ్యానము సేయు మహా శివభక్తుడు. అట్టి మహా భక్తుని నామస్మరణము బన వేశ్వర నామమువలె యున్నతగతి సౌధమునకు సోపానమగుటలో సంశయములేదు. “నాకంటె నధికులు నా భక్తవరులు” అను ప్రభు లింగ లీలయందలి వచనమును, పరమేశ్వరుని కంటె భక్తులే యధి కుని నిరూపించుచున్నది. వీరశైవులు ‘దధీచిరామాన్’ అని స్మరించు చునే యున్నారు కాన శివభక్తుడగు రాముడు బన వేశ్వరునివలె స్మర జీయుడనియే దాంతము.

పంచాక్షరీ ప్రభావము — స్కాందమహా పురాణమున పార్వతితో పరమేశ్వరుడు పంచాక్షరీ మహాత్యమును వివరింపుచు “లోక ములు, వేదములు, మహర్షులు, ఈ చరాచర ప్రపంచ మంతయు పంచాక్షరీ ప్రభావముననే నిలిచియున్నవి సుమా!” అని వచించెను.

కలియుగమునందు మానవుడు పండితోత్తముడైనగాని పామరు డైనగాని, అంత్యజుడైనగాని అగ్రజుడైనగాని పంచాక్షరీ మంత్ర మును జపించినగాని సమస్త కుభముల (బొంది ముక్తి నొందజాలి డని ఈశ్వరుడు వాయు సంహితలో తెలిపెను.

అగ్ని హోత్రములుగాని, వేదత్రయముగాని, యజ్ఞముగాని పంచాక్షరీ జపము యొక్క కోట్లొకము తోడను సమానములు గావు.³⁴

ఉపమన్యు మహర్షి పరమేశ్వరుని నుండి శైవశాస్త్ర రహస్యముల గ్రహించి బోధకుడై ప్రకాశించుటకును, వశిష్ఠ, వామదేవాది యోగీంద్రులు ముక్తకల్పిమలై మహాతేజోవంతులగుటకును, సర్వులు విగతపాపులై మోక్షలక్ష్మిని కైవసము చేసికొనుటకు పంచాక్షరీయే మూలమని, మంత్ర ప్రభావము వరనాతీతమని సిద్ధాంత సంవకమున జెప్పబడినది. సర్వకాల సర్వావస్థలయందు పరిశుద్ధుడైనను, అపరి శుద్ధుడైనను, శివస్వామి స్మరించు మానవుడు సిద్ధి నొందగలడని ‘తత్వజ్ఞ’ అందు చెప్పబడినది.

మహాపాకునకుడగు శ్రీహరిని స్మరించు చున్నానని శాస్త్రిగారు శ్రీహరిమూర్తినిట్లు కనులకు గట్టినట్లు వర్ణించుచున్నారు.

శ్లో³⁵ హృదంతరే శంకర తత్త్వచింతనం శ్రిహస్తంతరే శైవషడక్షరం

పాలప్రదేశే శివశూరిచిహ్నం ధరంహరింపాకునతంస్మరామి³⁵

పంచాక్షరీ మంత్రార్థము :

నమఃపదము అంగమనియు, లేక జీవుడనియు, శివపదము లింగ మనియు, లింగాంగ సంబంధము, అయి అను పదముచే బోధింపబడి

కాకికి పిండాన్ని పెడుతున్నాను
పితృశేషాన్ని తింటున్నాను
అస్థిత్యవాదినై అలారం మ్రోగిస్తున్నాను
అనంతవారధివై హ్యూమన్ చైన్స్ రౌండు
కొట్టిస్తున్నాను

ఎలా ఉన్నా ఏంచేసినా ఎప్పటికీ ఒకటేరకం
ఈ ప్రత్యగాత్మ అనవగతం!
ధ్యానం
నిశ్చల నిర్మల్యం!
జన్మ! మెడిటేషన్!!

అమె కావాలని
కళ్ళు కాంక్షించి వాంఛించేవి
అమె పొందు కావాలని
గుండె తల్లడిల్లి తలమునకలయ్యేది
విరహంలో వినూత్నావేగం రూయిన్ చేసింది
సంగమంలో సాటిరాని ఉద్వేగం అసిడ్ రెయిన్ కురిపించేది
అయినా అదేమో
ఆత్మమాత్రం సృదించదు!

ప్రతిధ్వనిస్తుంది!
ఇటీజ్ హెల్ప్ లెస్ లీ అన్ యిమాజినబుల్ !!

అమె నన్ను విడిచి వెళ్ళింది
నా కోసం “మిచీ”ని వదిలి వెళ్ళింది
అమె నన్ను ధమ్మంటూ రంపు పెడుతోంది
నా “మిచీ” కోసం యీ దేహం మొరాయిస్తోంది
వియోగంలో ఎంతబాధ ఆల్ మోస్ట్ కిలింగ్
కర్తవ్యపరాయణంలో ఎంత బాధ్యత

ఒహో! థ్రిల్లింగ్

అయినా అదేమో
ఆత్మ అసలు పట్టించుకోదు!
ఏమాత్రమూ విస్మించుకోదు!
ఇట్ సీమ్స్ హైలీ యిడియాటిక్ !!

ఎన్ని రాత్రులు గడిచాయి
ఎన్ని సమాధులు నడిచాయి
ఎన్ని ఉదయాలు వెలిగాయి
ఎన్ని పురిటి నొప్పులు కేరింతలేసాయి
ఈ ఆత్మ చిద్విలాసంగా నవ్వుతుంది!
ఆల్ఫ్రెడ్ హిచ్ కాక్ సస్పెన్స్ లా ఏడుస్తుంది!
ఏదీ అర్థంకాదు
అసలు బోధపడదు!

ఎన్ని ఎక్స్ పెరిమెంట్స్ చేశారు
ఎన్నెన్ని కామెంట్స్ మొదలెట్టారు
ఎన్నియిజాలు నిజాలకోసం బయలు దేరాయి
యిన్ని కత్తులు నెత్తుటి మడుగుల్లో మునిగితేలాయి
అయినా ఈ ఆత్మ చూస్తూనేఉంటుంది!
అనంతంగా అనందిస్తూనే ఉంటుంది!
అదో విచిత్రం
అర్థంకాదు దాని వైనం!

చూడు మనూ!
ఆత్మ అనేది ఉంటే
పరమాత్మ ఎవర్ గ్రీన్!
ఆత్మ అనేది లేదనుకొంటే
ఈ జీవాత్మే నోమోర్!

♦ (“మిచీ” అనేది “మైఖేలంధ్ర” పేరుకి పొట్టి చూపం)

డా॥ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు

పర నన్నయభట్టు అక్షణసారము శబ్దచింతామణి

(గత సంచిక తరువాయి)

ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి అధికవి నన్నయభట్టు కృతము కానిచో, మధ్యకవి నన్నయభట్టు కృత మగునా? అనగా లక్షణ సారము, ఇంద్రవిజయము, రామవాఙ్మయము రచించిన నన్నయ భట్టు అగునా? అని, వ్రాశీలనీయము.

అధికవి నన్నయభట్టు కాలము పదొకండవ శతాబ్ది. మధ్య కవి నన్నయభట్టు కాలము పదునైదవ శతాబ్ది ఉత్తరార్థము, పదు నారవ శతాబ్ది పూర్వార్థము అని (1450-1550) పూర్వోక్తము. ఇది ప్రాతినిధిక. ఇక -

‘అదిని శబ్దకానన మహాకవి చెప్పిన భారతంబులో నేది వచింఁగాఁబడియె నెందును దానినె కాని సూత్ర సం పాదన లేదుచేఁ దెనుఁగువల్లఁ మఱొక్కటిఁగూర్చి చెప్పఁగా రాదని చక్షవాటి కవి రాక్షసుఁడీ నియమంబుఁ జేసినన్’ - 48 ప. , 1 అ.

అని కాకునూ అప్పకవి ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి యందే కలదు. ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి అధికవి నన్నయభట్టు కృతమని ఆంధ్రీకరించిన కాకునూరి అప్పకవియేఁ యి విషయమును ప్రతిపాదించుట గమనార్హమైన విశేషంబు. ఇయి విషయము నందు తెలుగు భాషకు సూత్రసంపాదనము అనగా వ్యాకరణము లేకపోవుట వాన దక్షిణామములోని కవిరాక్షసుడు పయి నియమము చేసినట్లు కలదు. అనగా కవిరాక్షసుని కాలము వఱకు తెలుగు వ్యాకరణమైన ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి లేదని అవ గాహన మగును. కవి రాక్షసియమను ఛందోగ్రంథమును, అది నారాయణ చరిత్ర మను పూర్వకావ్యమును రచించిన కవిరాక్షసుని కాము నన్నయ, తిక్కనా నడిమి కాలము.¹⁹ కనుక తిక్కనకు పూర్వము ఆంధ్రశబ్దచింతామణి లేదని కరతలా మలకము. మఱి,

‘మున్ను తెలుఁగునకు లక్షణ మెన్నఁడు నెవ్వరును జెప్పరే జెప్పెద వి ద్వన్నికరము మది మెచ్చఁగ నన్నయభట్టాది కవి జనంబుల కరుణన్’

క్రొత్తగ నాంధ్రభాషకును గొంపక లక్షణమిట్లు చెప్పనే యుత్తమబుద్ధి యీతఁడని యోరలవోపక విన్నఁజాలు మీ రాత్తిన మీకు మాఱునకు నుత్తరమిచ్చుట చాలయెగ్గు మీ చిత్తమునందు నన్నెరవు సేయఁకుఁడి కవులార మొక్కెదన్’ 10

అని కేతన ఆంధ్రభాషా భూషణమునందు కలదు. ఇందు కేతనకు పూర్వము తెలుగునకు లక్షణము అనగా తెలుగుభాషకు లక్షణము అనగా తెలుగువ్యాకరణమును ఎవ్వరును ఎవ్వరును రచింపలేదని, కేతనయే క్రొత్తగ అనగా మొట్టమొదట తెలుగు వ్యాకరణమును రచించినట్లును కలదు. కేతన తెలుగు వ్యాకరణము ఆంధ్రభాషా భూషణమే. అది కర్ణాటకభాషా భూషణమును అనుసరించినది²⁰ గాని, ఆంధ్రశబ్ద చింతామణిని అనుసరించినది కాదు. అనగా కేత నకు పూర్వము ఆంధ్రశబ్దచింతామణి లేదని అవగాహన మగును. కేతన, తిక్కనలు సమకాలికులు. కనుక తిక్కనకాలము నందును ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి లేదని కరచదరకము.

ఆంధ్రశబ్దచింతామణికి తొలి అంశము బాలసరస్వతీయము.

అందు

‘కవిభల్లఁజ్ఞెక్రియాజాం నామ్నాంచోల్లోప ఇష్టతేహ్యోషు న్నిథమైక వచనమాత్రే నికృతో నాస్తాదయోఽపి కథ్యంతే’ - 18 శ్లో. హ. ప.

అని కలదు. ఇందు కవిభల్లుని మతము కలదు. కవిభల్లుడును సంస్కృతమున పదమంజరి, గణమంజరి, తెలుగున విక్రమార్క

చరిత్రము రచించెను.²¹ పదమంజరిని బట్టి బుద్ధన్యపాలుని కాలము వాదని, గుణమంజరినిబట్టి దక్షరామము వాదని, సకలభాషా కవితా నిర్వాహకుడని తెలియును. అంతేకాదు. కాళునూరి అప్పకవి 'పేర్కొన్న కవిభల్లటవక్త్రక (5 వచ., 1 అ.) కవిభల్లటుని తెలుగు వ్యాకరణ గ్రంథమే అగును. అదికూడా 'కేకన ఆంధ్ర భాషాభూషణము కంటె అనంతర గ్రంథమే అగును. కనుక, కవి భల్లటునికి సంబంధించిన బుద్ధన్యపాలుడు కవిసారస్వభౌముడు, కవి కల్పితరువు, కవిలోకభోజుడు, కవిపురందరుడు, సమసీషిభోషణో త్సుక సుఖోన్నతుడు, రంగనాథ రామాయణకర్త అయిన గోన బుద్ధటూరివిభుడు కావచ్చును. రంగనాథరామాయణ రచనాకాలము పదమూడవ శతాబ్ది ఉత్తరార్థము. ²² కనుక బుద్ధన్యపాలుని కాలమువాడైన కవిభల్లటుని కాలమును పదమూడవశతాబ్ది ఉత్తరార్థమే. కనుక పదమూడవశతాబ్ది ఉత్తరార్థములోని కవిభల్లటుని ముఠమును పరిశీలించిన ఆంధ్రశబ్దచింతామణి పదమూడవశతాబ్ది ఉత్తరార్థము కంటె అనంతరకాలములోని గ్రంథము కావచ్చును.

ఆంధ్రశబ్దచింతామణిలోని 'కవిభల్లటై' అను పదమునకు 'కవిభల్లటై = కవిభల్లటాదార్యు లనెడి పురాతన లక్షణకర్త చేక' అని ఎలయూని బాలనరస్వతి టీక. "కవిభల్లట సంప్రదాయమువాడు" అని పారనంది రామకౌస్తురిలుగారి అర్థము. కవిభల్లటుని కాలము కంటె కవిభల్లటుని సంప్రదాయము వారి కాలము అనంతర మగును. కవిభల్లటుని కాలము పదమూడవ శతాబ్ది ఉత్తరార్థము కావున, కవిభల్లటుని సంప్రదాయము వారి కాలము పదునాల్గవ శతాబ్ది కావలయును. అయిన కవిభల్లట సంప్రదాయము వారి మతము కలదన్న ఆంధ్రశబ్దచింతామణి పదునాల్గవశతాబ్ది కంటె అనంతరగ్రంథ మగును.

ఆంధ్రశబ్దచింతామణికి తొలి ఆ వాలమైన బాలనరస్వతి యము సందేహముకలదు -

'దీర్ఘాక్షాం హృస్వస్వాన్నపదేశ్యవదే నవైకవర్ణేవ'

- 47 శ్లో. అ. ప.

ఇందు 'దీర్ఘాంతములైన శబ్దములకు హృస్వము వచ్చును. దేశ్యపుఁ దెలుగుపద ముందురాదు. ఏకాక్షర తత్సమపద ముందును దీర్ఘమునకు హృస్వమురాదు' అని బాలనరస్వతి టీక. లక్ష్మి అను సంస్కృత శబ్దములోని, సిరి అను ప్రాకృతశబ్దములోని అంతిమ దీర్ఘమునకు హృస్వమువచ్చి లక్ష్మి, సిరి అను తత్సమరూపములు సిద్ధించును. అట్లు దేశ్యశబ్దము లందు అంతిమ దీర్ఘమునకు హృస్వము రాదని నిషేధించఁ బడినది. నిజమైన దేశ్యశబ్దములు దీర్ఘాంతములు కావు. కనుక దేశ్యశబ్దములందు అంతిమ దీర్ఘము

నకు హృస్వము రాదని నిషేధింపనక్కరలేదు. కాని దేశ్యశబ్దము లుగ వ్యవహృతమైన అన్యదేశ్య శబ్దములు దీర్ఘాంతములు కలవు. కనుక సూత్రములోని నిషేధమునకు నిమిత్తము అన్యదేశ్యశబ్ద ములు; 'నవలా, నవలాలు; జేజే, జేజేలు; తేజో, తేజీలు; నేజా, నేజాలు; లకోరీ, లకోరీలు' అని బాలనరస్వతి ఉదాహరణములు. ఇందు 'జయ జయ' అను సంస్కృత పదబంధమునకు 'జేజే' అనునది వికృతి అయినను మఱి అసలు శబ్దము జయశబ్దమే. జయశబ్ద వికృతి జే. అది ఏకాక్షరశబ్దము. జేజే యనునది ఆమ్మో డిత రూపము. ఏకవర్ణమునందును అంతిమదీర్ఘమునకు హృస్వము రాదు అను నిషేధమునకు అది విషయము. నవలా, తేజీ, నేజా, లకోరీ, మొదలైన శబ్దములు అన్యదేశ్యములు. ఇట్టి శబ్దములందు అంతమదీర్ఘమునకు హృస్వము రాదని నిషేధించుటకు - వచ్చిన సందర్భముగాని, వచ్చునా? రాదా? అను సందేహము గాని ఉండ వలయును. కవుల అన్యదేశ్య పరియోగములు ప్రథమతః తిక్కన భారతమునందు కలవు. తిక్కన, మారన పరియోగించిన కైపు, తామ్ర అను శబ్దములు అన్యదేశ్యము లైనను దీర్ఘాంతములుకావు. దీర్ఘాంతమైన అన్యదేశ్యపరియోగము ప్రథమతః శ్రీనాథుని హర విలాసము నందుకలదు. అది అన్యదేశ్య శబ్దములోని అంతిమ దీర్ఘమునకు హృస్వము వచ్చిన సందర్భము.

'ఋషిమీఅన్ సురధాణి నిండుకొలువై కూర్చున్నచో'

ఇందు 'ఋషి' అను పదమునకు మూలము 'ఋషి' అను పారసీక పదము. కనుక అన్యదేశ్యము. అది దీర్ఘాంతము. కాని శ్రీనాథుని పరియోగము హృస్వాంతము. ఇట్టి పరియోగము జిక్కన వికృతమార్కు చరిత్ర యందును కలదు.

'అన్నవల ముద్దుమోమును

దిన్నని నెన్నడుము నగవుదేతెడు కన్నుల్' - 78 ప. 5 అ.

ఇందు 'నవల' అను పదమునకు మూలము 'నవలతా' అను సంస్కృత పద బంధమునకు సంబంధించిన 'నవలత' అను ప్రాకృతరూప ముని కొందఱి అభిప్రాయము. నవలక అనగా క్రొత్తటిగ అని అర్థము. శ్రీ క్రొత్తటిగ వలె ఉండును గాన నవ లతా = నవలతి = నవల = అది అనుట వ్యక్తిగత కాదు, ప్యుత్పత్యభాసము. నవల అను పదమునకు జిక్కన వికృతమార్కు చరిత్రకు పూర్వము కవి పరియోగము మృగ్యము. అది ప్రాకృత వికారమైనచో, అర్వాచీన పరియోగము కావలసిన ఆవశ్యకము లేదు. కవిచరిత్ర పరియోగమే కన్నులను కట్టును. అర్వాచీన

ప్రయోగమైన 'నవలా' అను పదమునకు మూలము 'నుబలా' అను పాఠసీక పదము. అది దీర్ఘాంతము. కాని జక్కన ప్రయోగము హ్రస్వాంతము. అదేశబద్ధము అల్లసానిపెద్దన మనుచరిత్రమునందు ఇట్లు కలదు.

'నకనాథిన్ నవలా నొకానొక మరున్నారీ శిరోరత్నమున్'

ఇందు 'నవలా' అను పదము దీర్ఘాంతముగ కలదు. 'నుబలా' అను పాఠసీక పదమునకు తెలిపైన 'అడది' అను అర్థము వచ్చును. అది తెలుగున 'అడది' అను అర్థవ్యాకోచము నందును, కలికి శబ్దము వలె. కనుక 'నవలా' అను పదమునకు మూలము 'నుబలా' అను పాఠసీక పదమే. అది దీర్ఘాంతము. పెద్దన ప్రయోగమును దీర్ఘాంతము. అనగా అన్యదేశ్య శబ్దములోని అంతిమ దీర్ఘమునకు హ్రస్వమునాని నందర్పమిది. వచ్చిన నందర్పము ముందు కలదు. దాని నందర్పము తర్వాత కలదు. కనుక వచ్చునా: రాదా: అను సందేహము ఆ తర్వాత కలుగును. వచ్చుననియో రాదనియో వ్యాకరణము చెప్పవలయును. 'ప్రయోగ శరణం శరణం'. రాదని అంగ్రీశబ్దచింతామణియందు కలదు. కనుక అంగ్రీశబ్దచింతామణి అల్లసాని పెద్దన మనుచరిత్ర కంటె అనంతర గ్రంథము కావలయును. మనుచరిత్ర రచనాకాలము పదునారవ శతాబ్ది ప్రథమ పాదము. కనుక అంగ్రీశబ్దచింతామణి రచనా కాలము పదునారవ శతాబ్ది ద్వితీయ పాదము కావచ్చును. ఆ కాలము 1528-1550.

నన్నయభట్టు-లక్షణ సారము రచనా కాలము స్థూలముగ 1450-1550 అని పూర్వోక్తము. నన్నయభట్టు అంగ్రీశబ్దచింతామణి రచనాకాలము స్థూలముగ 1528-1550. కనుక లక్షణసారమును రచించిన నన్నయభట్టు, అంగ్రీశబ్దచింతామణి రచించిన నన్నయభట్టు ఒకటే కావలయును. అంతేకాదు. లక్షణ సారము ఛందోలక్షణ గ్రంథము. అంగ్రీశబ్దచింతామణి వ్యాకరణ లక్షణ గ్రంథము. ఉపరి, అంగ్రీశబ్దచింతామణియందు ఛందోవిషయము అలరిగ కలదు. కనుక లక్షణసారమును 'రచించిన' నన్నయభట్టే అంగ్రీశబ్దచింతామణి రచించిన నన్నయభట్టు అగును. అనగా అంగ్రీశబ్దచింతామణి అదికవి నన్నయభట్టు కృతము కాదని, మద్యకవి నన్నయభట్టు కృతమని అర్థము.

అంగ్రీశబ్దచింతామణి రచనా కాలము 1528-1550 కావున లక్షణసారము రచనా కాలమును అదే. ఇంద్రవిజయ, రాఘవాభ్యుదయముల రచనా కాలమును అదే. ఇంద్రవిజయ, రాఘవాభ్యుదయములు అష్టాధములు. లక్షణసారాంగ్రీశబ్దచింతామణులు పౌరాణాష్టాధములు. అదర్పణ కారికావళి అంధ లేనిచో అంగ్రీశబ్దచింతామణి అనమగ్గము. అష్టాధము. ఇంద్రవిజయ,

రాఘవాభ్యుదయ, లక్షణసారాంగ్రీశబ్దచింతామణులు పౌర్వాపర్యక్రమము కావచ్చును. కనుక అంగ్రీశబ్దచింతామణి రచనా కాలము 1550 పూర్వము.

1550 పూర్వమునందు అపర నన్నయభట్టు రచించిన అంగ్రీశబ్దచింతామణి ఎలహుచి బాలనరస్పతికి లభించినది. ఎవ్వడు? ఎక్కడ? - ఎట్లు? ఎలహుచి బాలనరస్పతియే చెప్పినవిషయమిది-

'మున్నొక్కనాడు విద్యానగరిలో నచింత్యకారణోపాగమ స్నేహసాహచర్యుండగు శివయోగివర్యుడే దైవచోదనం బరిప్రాప్తమైన యాంగ్రీశబ్దచింతామణి గ్రంథంబునకు లోకోపకారార్థంబుగాఁ దీక్షఁ గావించఁగోరి నెమ్మనంబున-

'ఉ॥ ఏమి మహద్భుతంబిది హరిః హరిః యొక్కడి యాంగ్రీశబ్దచింతామణి ఫక్కి? యొక్కడి మతంగ నగంబు? యుగాదిసంభవుం డై మని వన్న నన్నయమహాకవి యెవ్వఁడు? సిద్ధుఁడెవ్వఁ? డాహా: మనగణ్యతఃకముదగ్రతఁ జేతుఁడెగాదె యిన్నియున్'

ఇలఁబిఱ్ఱాచికులొ కవులై మునుపు లేరే: వారువ్యాఖ్యాన కర్తలుగా నోపరె: పెక్కు వాస్తవములంశరూపమైయున్న యీ తెలుఁగువ్యాఖ్యకరణంబు నాకొనఁగఁబ్రీతిన్ దీక్షఁగావించు మంచలసిద్ధుండు మదివ్దదేవత విరూపాక్షుండు నిక్కంబుగన్'

ఇది ఎలహుచి బాలనరస్పతి తన ఇష్టదైవమైన విరూపాక్ష స్వామి సాక్ష్యముగ చెప్పిన విషయము. అనగా దేవునిమీద ప్రమాణము చేసి చెప్పిన విషయము. కనుక నిజము కావలయును.

విరూపాక్షస్వామి హంపీవిజయనగర లోని దైవము. హంపీవిజయనగరమే విద్యానగరము. విద్యానగరము నందే ఎలహుచి బాలనరస్పతికి అంగ్రీశబ్దచింతామణి లభించినది. అది కూడ శివయోగి న. ఆ శివయోగి సిద్ధుడు. సిద్ధుడైన శివయోగి మతంగ నగ సమీపము నందు మతాచివతి కావచ్చును. తంగ నగము విజయనగరప్రాంతమునందే కలదు.²³ మఱియు లందు తాళవత్ర గ్రంథములే కాదు; తాళవలకాశాసనములును చేరును. అట్లు చేరిన అంగ్రీశబ్దచింతామణి తాళవత్ర గ్రంథమును శివయోగి బాలనరస్పతికి ఈవచ్చును. టీక రచింపు మనియును చెప్పవచ్చును. అట్లు లభించిన అంగ్రీశబ్దచింతామణి పరిష్కరముల చివరి

సకలభాషా వాగనుశాసన నన్నయభట్టు విరచితాంగ్రీశబ్దచింతామణి అని కలదు. అది చూడగానే విపుల శబ్దశాసనమైన అదికవి నన్నయభట్టు బాలనరస్పతి దృష్టికి వచ్చును. కాని అదికవి నన్నయభట్టు అంగ్రీశబ్దచింతామణి రచించినట్లు అప్పటికి ఎవ్వరికిని తెలియదు. బాలనరస్పతికిని తెలియదు. కనుక 'పెక్కు వత్సరము

లంకానమైయున్న' దను భావము కలుగును. అంతేకాదు. ఎవ్వరికిని తెలియని, అదికవి నన్నయభట్టు కృతమని భావించిన, ఆంధ్రశబ్దచింతామణి తనకే లభించినందున ఎంతో ఆశ్చర్యము కలుగును. అదే 'ఏమి మహద్భుతమిది హఠీ హఠీ' అను ఆశ్చర్య ప్రకటనము. ఉపరి, ఆంధ్రశబ్దచింతామణి అదికవి నన్నయభట్టు కృతమని అనుకొనుట వలన 'సృజానిధుల్ కవుల్ మునుపు లేరే! వారు వ్యాఖ్యానకర్తలు గానోవరే!' అను భావమును కలుగును. కనుక విరూపాక్షస్వామి సాక్ష్యముగ బాలసరస్వతి చెప్పినదెల్ల నిజమే. కాని భౌతికమూలకము.

ఇంతకు, ఆంధ్రశబ్దచింతామణి అదికవి నన్నయభట్టు కృతము కాదు. అగ్నిదీపకవి అపరనన్నయభట్టు కృతము. అది కూడా బాలసరస్వతికి తెలియకపోవచ్చును. అపర నన్నయభట్టు కృతమైన లక్షణసారము, ఇంద్రవిజయము, రామవాఙ్మయము కూడ బాలసరస్వతికి తెలియకపోవచ్చును. అదెట్లు సంభవము ?

ఎలకూచి బాలసరస్వతి 'పాకనాటి సుకవి పండితముఖజనా చార్యుడైన కృష్ణయార్యవర్యుని' తనయుడని బాలసరస్వతీయము నందు కలదు. అంతేకాదు. బాలసరస్వతి పెదముతాత 'తిరుమలేంద్రుఁ డళియరామావనిశత్రు యెడవల్లినామ సద్దామహోమచార పుత్రవల్యంతికా మణివిభూషుడై వైద్యసీమూర్తిఁబొలుపు మించె' నని కూడ అందే కలదు. బాలసరస్వతి జన్మస్థలము నెల్లూరు మండలము కావచ్చును. కాని బాలసరస్వతి భర్తృహరి సుభాషిత రత్నావళి జటపోళి సంతానాదిపతి అంకితము. పండికపరిణయము పత్రియాల సంతానాధిపతి ప్రేరణమున సరస్వతికి అంకితము. జటపోళి సంతానము మహాబాబునగర మండలములోనిది. పత్రియాల సంతానము కృష్ణామండలము లోనిది. ఇప్పటి వరకు. విద్యానగరము బళ్ళారిమండలములోనిది అట బహుదేశాటనబందురుడైన బాలసరస్వతికి ఆంధ్రశబ్దచింతామణి లభించినది. కనుక ఆంధ్రశబ్దచింతామణిని రచించిన అపరనన్నయభట్టు విద్యానగర ప్రాంతీయుడు కావచ్చును.

బళ్ళారిమండలము వాడగు అపరనన్నయభట్టు ఆంధ్రశబ్దచింతామణి రచనకాలము 1550 ప్రాంతము. అది బాలసరస్వతికి కీలకనామ సంవత్సరమున లభించినదని అప్పకవి అందిచ్చిన సమాచారము (50 వ., 1 అ) అ' కీలకనామ సంవత్సరము 1808. కనుక 1550 ప్రాంతమునందలి బళ్ళారిమండలము వాడగు అపర నన్నయభట్టు ఆంధ్రశబ్దచింతామణి, 1808 వ ప్రాంతము వరకు నెల్లూరిమండలము వాడైన ఎలకూచి బాలసరస్వతికి ఆ కాణము నందు తెలియకపోవుట సంభవమే. అంతేకాదు, ఆ ముద్రకాలము

నందు అనగా పదునారవ శతాబ్ది ఉత్తరార్థము నందు అపరనన్నయభట్టు ఆంధ్రశబ్దచింతామణి పరిసీద్ధము కాకపోవుటకూడా సంగతమే.

నన్నయభట్టు లక్షణసారములోని ఒక పద్యము లింగమగుంట్ల తిమ్మకవి సులక్షణసారము నందు కలదు గాని, నన్నయభట్టు లక్షణసారము నుండి అనిలేదు. మఱొక పద్యము ముద్దరాజు రామన కవినంజీవని యందు కలదు గాని, అందును నన్నయభట్టు లక్షణసారము నుండి అని లేదు. అనగా పదునారవ శతాబ్ది ఉత్తరార్థమునందు, పదునేడవ శతాబ్ది పూర్వార్థము నందును, అపర నన్నయభట్టు లక్షణసారమును అంత పరిసీద్ధము కాదని అవగాహనమగును. గుణపవరపు వేంకటకవి ఆంధ్రప్రయోగరత్నాకరము నందు నన్నయభట్టు లక్షణసారమునుండి లక్ష్యలక్షణములు ఉండుటయేగాక, అన్ని స్థలము లందును నన్నయభట్టు లక్షణసారము నుండి అని కలదు. కనుక అపరనన్నయభట్టు లక్షణసారము పదునేడవ శతాబ్ది ఉత్తరార్థము నందు పరిసీద్ధము కావచ్చును. అయినను లింగమగుంట్ల తిమ్మకవికి, ముద్దరాజు రామనకు, గణపవరపు వేంకట కవికి నన్నయభట్టు లక్షణసారము లభించినది. ఇదెట్లు సంభవము ?

లింగమగుంట్ల తిమ్మకవి 'వృద్ధకుండికాతీర లింగమగుంట్ల నామ పట్టణస్థితకుండ' ని సులక్షణ సారమునందు కలదు. లింగమగుంట్ల నెల్లూరు మండలములోనిది. లింగమగుంట్ల తిమ్మకవి నెల్లూరి మండలమువాడైనను, తెనాలి రామకృష్ణుని అల్లుడు లింగమగుంట్ల రామకవి తమ్ముడు. రామకవి అనందకావన మాహాత్మ్య, చతుర్వాటికా మాహాత్మ్య, వేంకట మాహాత్మ్య, మత్స్యపురాణ రామన పురాణాద్యనేక గ్రంథముల కర్త.²⁴ తెనాలి రామకృష్ణుడు విద్యానగరములోని విద్యకర్మి అన్న మామగారి ఇంటికి తమ్ముడు వెళ్లవచ్చును. కనుక విద్యానగర ప్రాంతీయుడైన అపర నన్నయభట్టు లక్షణసారము, లింగమగుంట్ల తిమ్మకవికి విద్యానగరమునందు లభించుట సంభవమే.

ముద్దరాజు రామన నివాసము తెలియదు. విలాసమును తెలియదు. కవి సంజీవయందు కానరాదు. కాని కవినంజీవనియందు కవిశ్రయము వారి భారతముతోపాటు కృష్ణదేవరాయల అముక్త మాల్యద, పెద్దన పెనుచరిత్ర, పింగళి మూరన రామన పాండవీయము ప్రసక్తమైనవి. అముక్తమాల్యద నుండి అధిక ప్రయోగములు కలవు. కనుక ముద్దరాజు రామన విద్యానగర ప్రాంతీయుడు కావచ్చును. అయిన, విద్యానగర ప్రాంతీయుడైన అపర నన్నయభట్టు లక్షణసారము ముద్దరాజు రామనకు లభించుట అవకాశమే.

గణపవరపు వేంకటకవి 'కామవల్లి' ఋ గణపవర గ్రామ శేఖ' రు డని ప్రబంధరాజ వేంకటేశ్వర విజయ విలాసమునందు

కలదు. కాని కామపరీముఖ్య గణపవరము జాడ కానరాదు. అయినను వేంకటకవి విద్యావతీ దంపకము మధుర నాయక రాజైన మున్దళపురి వృత్తాంతము. వేంకటకవి 'కర్ణాటకుండీర చోళపాండ్య మండల ప్రముఖాఖిల మహిమండలాఖండలదత్త' రాజు లాంఛనములు కలవాడని అతని గృంథాంత గద్యలందు కలదు. బాలసరస్వతిని మించిన బహు దేశాటనశీలి. కర్ణాటరాజులన విజయనగర రాజులు. వారు ఒసగిన 'మత్తసిందుర సైంధవాందోళికాచిరత్న రత్న కాంసనాంబరాది వస్తు' వు లందు ఏది గ్రహించుటకై నను గణప వరపు వేంకటకవి విద్యానగరమునకు విచ్చేయవలయును. విద్యా నగరమునకు విచ్చేసిన గణపవరపు వేంకటకవికి విద్యానగర ప్రాంతీయుడైన అపర నన్నయభట్టు లక్షణసారము లభించుట సంభవమే.

గణపవరపు వేంకటకవి ఆంధ్రప్రయోగ రత్నాకరము నందు ఇరువదిమూడు లక్షణ గృంథముల నుండి లక్ష్య లక్షణములు కలవు. అవి - 1. విన్నకోట పెద్దన కావ్యాలంకార చూడమణి (40); 2. అదర్శకాచార్య చందము (20); 3. కవిరాక్షసుని చందము(6); 4. భీమన చందము(17); 5. జయదేవ చందము (19); 6. ఆంధ్రశ్రీధరచ్చందము(18); 7. అనంతుని చందము (43); 8. సీకంఠచ్చందము(21); 9. మద్దరాజు రామన కవిజన సంజీవని(20); 10. గణపవరపు వేంకటకవి సర్వలక్షణ శిరోమణి (1); 11. ఉత్తమగండ చందము(33); 12. నన్నయభట్టు లక్షణ సారము(25); 13. తాతంభట్టు చింతామణి(8); 14. ఆంధ్రగోకర్ణ చందస్సు(19); 15. కవి కంఠాభరణము(2); 16. భాస్కరదేవుని చందము(19); 17. సర్వదేవచ్చందము(5); 18. భైరవ చందము (9); 19. సరస్వతీ విలాసము(2); 20. కవికంఠ భూషణము(1); 21. చందోదర్శణము(5); 22. లక్షణదీపిక(3); 23. సాహిత్య చింతామణి(2); ఇందు పోసిద్ధా పోసిద్ధములు కలవు. పోసుపోమాద ములును కలవు. పోసిద్ధములైన లక్షణ గృంథములు యథార్థము, అప్రోసిద్ధములైన లక్షణ గ్రంథములు కథార్థము అగుట కేవలము అపిచార మూలకము.

ఇంద్ర విజయములోని పద్యములు ఉత్తమగండచ్చందము నందు, శ్రీధరచ్చందము నందును కలవు. అవే గణపవరపు వేంకటకవి ఆంధ్రప్రయోగ రత్నాకరము నందు, కస్తూరి రంగకవి ఆనందరంగరాజ్యుండము నందును కలవు. కనుక ఆంధ్రవిజయము గణపవరపు వేంకటకవికిని లభించినట్లు కాదు. లభించిన చిత్రపు భీమన ఉత్తమగండచ్చందము

శ్రీధరుని చందము నేడు లభించునని కావు. కనుక చిత్రపుభీమన, శ్రీధరుల ఉక్తి తెలియునది కాదు. కాని, ఉత్తమ గండచ్చందము, శ్రీధరచ్చందము పోథమతః లింగమగుంట తిమ్మకవి సులక్షణ సారమునందు ప్రసక్తము లయినవి. కనుక చిత్రపు భీమన, శ్రీధరులు లింగమగుంట తిమ్మకవి జన్మ స్థలమైన నెల్లూరు మండలము వారుగాని, తెనాలి రామకృష్ణుని వాసస్థలమైన విద్యానగరము ప్రాంతము వారు గాని కావచ్చును. కనుక విద్యానగర ప్రాంతీయుడైన అపర నన్నయభట్టు ఆంధ్రవిజయము విద్యానగర ప్రాంతీయులో, విద్యానగర సమీప ప్రాంతీయులో అగు చిత్రపు భీమన, శ్రీధరులకు లభించుట అసంభవమే.

గణపవరపు వేంకటకవి ఉట్టంకించిన ఇరువదిమూడు లక్షణ గృంథము లందు సర్వదేవచ్చందము ఒకటి. సర్వదేవచ్చందము నుండి ఆంధ్రప్రయోగరత్నాకరము నందు అయిదు ఉపాహరణము కలవు. అందు మూడు లక్ష్యములు కలవు. రెండు భాస్కరరామాయణము లోనివి. సర్వదేవచ్చందము అనగా సర్వదేవకవి కృతిమైన చందోగృంథ మని అర్థము. సర్వ దేవకవి ఆదిపురాణ, విరాటపర్వముల పద్యములు పెదపాటి జగ న్నాథకవి ప్రబంధరత్నాకరము నందు కలవు. అవి ప్రాస్తాననయగ కావ్యములు కాక ఆర్వాచీనయగ కావ్యములని ప్రతిపాదితము.²⁵ ఇది కథనబలకము. ఆదిపురాణ, విరాటపర్వముల కర్త అయిన సర్వదేవకవియే సర్వదేవచ్చందకర్త అగును.

సమష్టిపై ఆంధ్రవిజయము, రాఘవాభ్యుదయము, లక్షణ సారము, ఆంధ్రశక్తిచింతామణి అనలు నన్నయభట్టు కృతములు కావని అవి అపర నన్నయభట్టు కృతములని, కందునారవశతాబ్ది ద్వితీయ పాదములోని (1536-1550) గ్రంథములని స్పష్టము

నూ చి క లు

1. ఆంధ్రకవుల చరిత్ర, ప్రథమభాగము, పు. 68
2. ఆంధ్రకవితరంగిణి - మొదటి సంపుటము, పుటలు 45 - 8
3. ఒకటి వలె
4. రెండువలె, పు. 47
5. ప్రబంధరత్నావళి-ద్వితీయముద్రణము, పీఠిక, పు. 10
6. తెలుగుభాషలో చందోరీతులు, పు. 408

7. సమగ్ర ఆంధ్రసాహిత్యం - ఏడవసంపుటం, పు. 49	16. ప్రాచీనాంధ్రకావ్యాలు, పు. 68
8. ఒకటివలె, పుటలు 88 - 9	17. అదే, పు. 141
9. రెండువలె, పు. 47	18. అదే, పు. 154
10. ఒకటివలె, పుటలు 89 - 84	19. ఒకటివలె, పు. 684
11. అదే - పుటలు 41 - 84	20. కేశవ, పు. 101- 5
12. చింతామణివిషయ పరిశోధనము	21. ఒకటివలె. పు. 683
13. నవభారతి - 1979, సెప్టెంబరు, పుటలు 51- 56 అక్టోబరు, పుటలు 32 - 42	22. ప్రత్యేకవ్యాసమును ప్రకటింతును.
14. కావనపద్యమంజరి, ప్రథమభాగము, పు. 1	23. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రకభూగోళము, పు. 295
15. అదే, పు. 3	24. రెండువలె, తొమ్మిదవ సంపుటము, పు. 175
	25. నవభారతి, 1978, ఏప్రిల్, పుటలు 7 - 18

(అయిపోయింది)

అ పూ ర్వ త్యా గ ఫ లం

చల్లా రాధాకృష్ణ శర్మ

నినమొన్నటిదాకా
మహావృక్షాలంటే
మరిచెట్టు మొదలై నవి.
ఈనాడు
సంపాదించింది
వటవృక్ష విఖ్యాతి
గరికపోచ సైతం.
ఒకప్పుడు
ఉన్నతసాధాలే
ఆకట్టుకునేవి నలుగురిని.
ఇప్పుడు
పూరిపాకకూడా
పరవశింపజేస్తున్నది
పెద్దల మనస్సుని.
ఒకనాడు
ప్రభుత సాగింది
విద్యావంతుల చేతుల్లో

ఈనాడు
నిరక్షరాస్యుడు సైతం
ప్రభుత్వ కార్యకలాపాలలో
పంచుకుంటున్నాడు పాలు.
ప్రభుస్వామ్యానికి
సమాధి కట్టింది
జనశక్తికి
నివాళి పట్టింది
సమాజంలో సమతకు
పునాది వేసింది
సామాన్య మానవుణ్ణి
గద్దెను నిలిపింది.
వరిల్లాలి చిరకాలం
ప్రజాస్వామ్యం !
అపూర్వ త్యాగఫలం
మా ప్రజాస్వామ్యం !

గ మ ని ం చు మి త్ర మా !

డా॥ సి. నారాయణరెడ్డి

నడిచింది ఒక్కమైలు అంతలోనే అత్రమా
తొలిపొద్దు వేళలోనే తలపైన ఛత్రమా?
నీ అడుగులకో తుదిగమ్యం అందాలంటే
ఎడతెగని యెదురుదెబ్బలు - గమనించు మిత్రమా!

ఎంతెంత దుమ్ము కమ్మిందో నిలిచి చూసుకో
నీ గుండెను ఒక అద్దంలా తుడిచి చూసుకో.
ఎన్నెన్ని ఎగుడు దిగుడులూ ఈ జీవయా
ఎదలోని బొమ్మ చెబుతుందిక తెరిచి చూసుకో.

పసపుంటే సుడిగాడ్చులైన వీగుతాయిలే
పదమంటే గిరి పంక్తులైన సాగుతాయిలే.
నీ పలుకులోన మొక్కవోని పదునేవుంటే
ఏ పడగలైన కోకిలలై పాడుతాయిలే.

ఇది కాదు నేటి ఘర్షణ; ప్రతినిత్య సంగరం.
ఒక నువ్వుకాదు అక్రమ వంచితుల మందరం.
అనుకున్న సమత అమృతంలా దొరకాలంటే
జన జలధి హఠించాలి మరోక్రాంతి మందరం.

ఏ మనిషిని హింసించవద్దు మతం పేరుతో
ఏ కొత్తను నిరసించవద్దు గతం పేరుతో.
తరగెత్తి కాలవాహిని నిను వెరపిస్తుంటే
నీ శిరసు వంచవద్దు పురాకృతం పేరుతో.

తెలుగునాట వెలుగుబాట

తెలుగునాట ఒకనాడు పాడిపంటలు వెల్లివిరిసాయి. పాలు, తేనెలు ప్రవహించాయి. సిరి సంపదలు విలసిల్లాయి. లలితకళలు నాట్యమాడాయి. పౌరుషం ప్రజ్వలింది. శాతవాహన, ఇక్ష్వాకు, కాకతీయ, విజయనగర సామ్రాజ్యాల కాలంలో తెలుగు తేజం దిగంతాల వెలుగొందింది. అనంత కీర్తిని ఆర్జించింది. ఆనాటి సిరి సంపదలను తిరిగి సాధించి, ప్రజా జీవితాన్ని సౌభాగ్యవంతం చేసి ఆనాటి పౌరుషాన్ని, కళా ప్రాభవాన్ని పునఃప్రతిష్ఠించి, తెలుగుజాతికి చిరకీర్తిని చేకూర్చాలన్నదే శ్రీ ఎన్. టి. రామారావు నాయకత్వాన గల రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ప్రగాఢ ఆకాంక్ష. ఆ లక్ష్య సాధనకోసం క్రొత్త ప్రభుత్వం మూడు నెలల స్వల్ప కాలంలోనే ఎన్నో సాహసోపేతమైన నిర్ణయాలు గైకొన్నది.

- ✱ దేశానికి అన్నంపట్టే రైతన్నను ఆదుకోడానికి ఆత్మతతో ముందుకు వచ్చింది. ధాన్యానికి క్వింటాలుకు 20 రూపాయల చొప్పున సబ్సిడీ ప్రకటించి రైతన్న వెన్ను తట్టింది.
  - ✱ పేదలకు రెండు రూపాయలకే బియ్యం సరఫరా చేసే బృహత్ పథకాన్ని నేటి ఉగాది నుంచే అమలు జరుపు తున్నది.
  - ✱ బలహీన వర్గాల కోసం 2 లక్షల 20 వేల యిళ్ళు నిర్మించనున్నది.
  - ✱ ఆడపడచులకు తండ్రి ఆస్తిలో సమాన ఆస్తి హక్కు కల్పించాలని కేంద్రాన్ని కోరుతూ విధానమండలిలో తీర్మానాలు ఆమోదింపచేసింది.
  - ✱ మహిళలకోసం తిరుపతిలో వచ్చే విద్యా సంవత్సరం నుంచి ప్రత్యేక విశ్వవిద్యాలయం ఆరంభించనున్నది.
  - ✱ 62 లక్షల మంది బాలలకు మధ్యాహ్న భోజనం కోసం సమగ్ర పథకం ప్రవేశపెట్టింది.
  - ✱ విధాన పరిషత్తును రద్దు చేయటానికి, పార్టీ ఫిరాయింపులను నిరోధించడానికి, మాజీ శాసనసభ్యుల ఫించనులకు స్వస్తి పలకటానికి విధాన సభలో తీర్మానాలు చేయించింది.
  - ✱ ఉద్యోగావకాశాలను హెచ్చించి నిరుద్యోగ యువత నైరశ్యాన్ని పారదోలి సకల్పంతో ప్రభుత్వోద్యోగుల పదవీ విరమణ వయస్సును 58 నుంచి 55 సంవత్సరాలకు తగ్గించింది.
  - ✱ వివిధ కార్పొరేషన్ల సంఖ్య తగ్గింపు ద్వారా 4కోట్ల రూపాయలపైగా వ్యయాన్ని ఆదా చేయనున్నది.
  - ✱ ప్రభుత్వ వ్యవస్థలో అవినీతి నిర్మూలన కోసం ధర్మమహామాత్రను ఏర్పాటు చేసింది.
  - ✱ సచివాలయ స్థాయిలో తెలుగును అధికార భాష చేసే కార్యక్రమం ఈ ఉగాది నుంచే ప్రారంభమవుతున్నది.
- ప్రజా సౌభాగ్యం కోసం, వివిధ రంగాలలో రాష్ట్ర సర్వతోముఖాభివృద్ధి కోసం ప్రభుత్వం 15 అంశాల కార్యక్రమాన్ని రూపొందించింది. మంచినీటి సరఫరా, బలహీన వర్గాల సంక్షేమం, పేదలకు గృహవసతి, గ్రామీణ విద్యుద్ధికరణ, భూసంస్కరణలఅమాలు వంటి అభ్యుదయ కార్యక్రమాల అమలుకు ఈ పదిహేను అంశాల కార్యక్రమం పునాది అవుతుంది.

తెలుగు ప్రజల ఆకాంక్షలు నెరవేర్చుటానికి అంకితమైన ప్రభుత్వ కృషికి, కార్యదీక్షకు ఇది నిదర్శనం.

డై రె క్ట్ రు,

సమాచార, పౌర సంబంధ శాఖ

ధర్మప్రదేశ్ ప్రభుత్వము, హైదరాబాదు.

సర్దిజ్ కార్ చెవెస్సు సంకేత దృష్టి

ఆధునిక భాషాస్థానికి పైతాళికుడుగా చెప్పబడుతున్నవాడు ఫ్లెనాండ్. డి. సమూర్. సెగ్జ్ కార్ చెవెస్సు సమూర్ కి స్వయానా శిష్యుడు. 1884లో ఈయన రష్యాలో జన్మించాడు. 1905 నాటి విప్లవంలో రాజకీయ ఖైదీగా ఒక సంవత్సరం జైలులో గడిపాడు. తరువాత స్విట్జర్ లాండ్ కు తరలించబడ్డాడు. అక్కడే ఈయన సమూర్ శిష్యునికం చేసాడు. రష్యాలో 1917 - '19 ల మధ్య సమూర్ ప్రతిపాదించిన ఆధునిక భాషాశాస్త్ర దృక్పథాలతో అనాటి రష్యా యవతరాన్ని ఎంతో ఉత్తేజితం చేసాడు. అక్కడి కమ్యూనిస్టు పాలనతో అసంతృప్తుడై మళ్ళీ రష్యాను వదిలి పారిగ్ లో నిల్చుపోయాడు. ప్రాగ్ భాషాశాస్త్రసదస్సులో ఒక ముఖ్యవ్యక్తి అయ్యాడు. 1930లో మళ్ళీ స్విట్జర్ లాండ్ కు వచ్చాడు. అక్కడే జెనీవా భాషాశాస్త్ర సంస్థని ప్రారంభించాడు. 1955 లో ఈయన చనిపోయాడు.

సమూర్ సంకేతదృష్టి

సమూర్ ని అనుసరించి భాష ప్రాథమికంగా సామాజికమైన అస్తిత్వాన్ని కలిగింది. అది అవగాహన రూపమైనది. సమూర్ పరిభాషలో ఇది లాంగ్ అని పిలవబడింది.

భాషావ్యవహారం వక్త శోితల మధ్య అభిప్రాయ నివేదనకు మాధ్యమికంగా ఉంది. ఎలాగంటే భాషాసంకేతం ఒక వస్తువును సూచించే పేరుకాదు. ఒక భాషాన్ని బింధించే శబ్దచిత్రం. అంచేత సంకేతంలో భావమూ, శబ్దమూ ఇవిరెండూ ఒకే నాణాని కున్న బొమ్మా బొడుపుల్లాంటివి. భాషలో శబ్దానికి, భావానికి మధ్య ఇక్కడ మాత్రమే అన్వయం ఉంది.

కాని భాష ఒక నిర్మాణాన్ని సంతరించుకుంటోంది. ఆ నిర్మాణం సంకేతగతమైన శబ్దభావ అన్వయాన్ని ఆధారంగా కాకుండా సంకేతాల సందాన ప్రత్యామ్నాయ క్రమ విన్యాసంవల్ల ఏర్పడుతోంది. ఈ విన్యాసం ఒక సంకేతం, ఇంకో సంకేతం కంటే భిన్నంగా ఉండటంవల్లనే సాధ్యమవుతోంది. వక్త శోితలమధ్య అభిప్రాయ వినిమయం సంకేతాలమధ్య ఉన్న ఈ

వ్యతిరేకతను ఆధారంగా పుడుతున్న అవగాహన కారణంగా ఏర్పడుతోంది. అంచేత సంకేతాలమధ్య నున్న భిన్నతే భాషలో నిర్మాణమటన సమర్థమైన అంశ.

సమూర్ భాషలో రెండు ప్రధాన అంశాలను గుర్తించాడు. ఒకటి - సంకేతానికున్న భావజనక శక్తి (సిగ్నిఫికేషన్). రెండు - సంకేతాల భావనివేదన వ్యాపారం (కమ్యూనికేషన్).

భాషాశాస్త్రం - సంకేతవాదం

సమూర్ తరువాత అయిన చేసిన పై రెండు ప్రతిపాదనల్ని ఆధారంగా రెండు భిన్నశాఖలు భాషాసంకేతాన్ని గురించి విచారించటం మొదలుపెట్టాయి. 1) భాషాశాస్త్రం 2) సంకేతవాదం (సెమియటిక్స్). అమెరికాలో బ్లాం ఫీల్డ్ సంప్రదాయం, వాటన్ ప్రభువుల మానసిక ప్రవృత్తి వాదాన్ని భౌతిక ప్రక్రియాదృష్టితో భాషను ఒక త్రిక్రియగా నిరూపించింది. ఇక్కడ లుప్తమైన అంశం భాషకున్న సామాజిక అస్తిత్వం. ఛామ్స్కీ రంగంలోకి వచ్చి మొదటిసారిగా సమూర్ ప్రతిపాదించిన లాంగ్ అన్న అంశాన్ని బయటకు లాగాడు. సామాజికమైన ఆ అవగాహననే అయిన 'ప్రతిభ' అన్నాడు. అది మానసికమని గుర్తించాడు. కాని పరిశోధన అంతా సమూర్ ప్రతిపాదించిన రెండవ అంశాన్ని ఆధారంగా జరిగిందే ఉన్న మొదటిదాన్ని అనుసరించాడు.

బ్లాం ఫీల్డుకు సమకాలికుగానే ఛార్లెస్ మోరిస్ ప్రవృత్తి వాద దృష్ట్యా సంకేతాన్ని వక్త, శ్రోత, సందర్భం, ప్రయోజనం అనే అంశాల్ని ఆధారంగా వివరించడానికి ప్రయత్నిస్తూ సాహిత్య భాషను పూర్తిగా వదలి సంకేత సిద్ధాంతాన్ని చేసాడు. బ్లాం ఫీల్డుకు ముందు సపీర్, మోరిస్ ముందు పేయర్స్ సంకేతాలను మానవ చిహ్న వ్యాపారంగా, సామాజికమైన సంపదగా వ్యాఖ్యానించడానికి ప్రయత్నాలు చేసారు. ఏదీఏమైనా సమూర్ ప్రతిపాదనల్లోని మొదటి అంశం మాత్రం ఎక్కడా గణనలోనికి రాలేదు. స్థూలంగా నిర్మాణవాదం అన్న ఒక మార్గం ఏర్పడటానికి సమూర్ చేసిన రెండవ ప్రతిపాదనే కారణం. ఈ మార్గంలో దాదాపు 80 ఏళ్ళ నుంచి శ్రమిస్తున్న పరిశోధకుడు రొలాన్ డారెన్. డారెన్ ను

అనుసరించి సంకేతానికి అర్థంలేదు. భావం మాత్రమే ఉంది. భావ గ్రహణ దశలు కొన్ని ఉన్నాయి. సంకేతం ఒక నిర్దిష్ట శ్రేయోజనాన్ని అశించి ఒక నిర్దిష్ట మార్గంలో విన్యస్తమై ఆయా భావ దశల్ని వ్యక్తీకరించ గలుగుతుంది తప్ప ఈ సంకేతానికి ఇది అర్థంన్న 'అభిజ్ఞ' ఇటు వక్రకు కాని అటు శోకకుకాని ఇద్దరికీ లేనప్పుడు భాషా పరిశీలకులకు మాత్రం ఎందుకు? బార్లెస్ ఈ విధంగా అలోచించడానికి కారణం ఆయన సాహిత్యభాషను గురించి ఆలోచించడం.

ఫ్రాన్స్ లో బార్లెస్ ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్న నిర్మాణ వాదమే కాకుండా మరొక యథాతథవాదం (ఫైనమెనలిజం) కూడా వుంది. ఈ వాదం ప్రకారం సంకేతం నిర్వాచకమూ నిర్దేశకమూ కాదు. మానవుడికి భావతోఉన్న మానసిక భాతిక సంబంధం నిరసించడానికి వీలులేదీ. చేత, రాత, మాట ఈ మూడూ ఒకదానిని వదలి మరొకటి ఉండవు. అంచేత శబ్దసంకేతం భావజనక సమర్థమైనదని ఈ వాదం విశ్వసిస్తుంది. హజర్ట్ అన్న యథాతథేయుడు భాషను వైయక్తిక దృష్టితో వ్యాఖ్యానించడానికి ప్రయత్నించాడు. ఈ దృష్ట్యా శబ్దసంకేతం భావానికి అవివ్యక్తీకృతి. ఇది సమూర్ప్రతిపాదనలోని మొదటిఅంశాన్ని తాకుతోంది. ఇక్కడ శోకను గురించి కొన్ని నిర్దిష్టమైన అంశాలు ఉన్నాయి. శోకవక్రతో సమానమయిన మానసికనిర్మాణం కలవాడని భావజగత్తులోని ఈ అద్వైతం కారణంగా సంకేతం భావాన్ని సద్యస్ఫురితం చేయకలుగుతోందని హజర్ట్ వాద తత్పర్యం.

సంకేతవాద అశాస్త్రీయత - ఖండనలు

భాషాశాస్త్రం, సంకేతవాదం కుడిఎడమలుగా ఎదుగుతూ వచ్చినా సంకేతవాదంలోని అశాస్త్రిక విషయ శ్రేస్త్రవలన భాషా శాస్త్రానికి వచ్చిన శాస్త్రీయ మర్యాద దీనికి రాలేదు. జాక్స్ డెరిడా 1978 లో సమూర్ హజర్ట్ ప్రతిపాదనలను పురస్కరించుకొని మొత్తం సెమియాటిక్ కాబినే అశాస్త్రీయమని ఖండించడానికి ప్రయత్నించాడు. కల్లర్ కూడా ఓమ్మానికేషన్, సిగ్నిఫికేషన్ ల మధ్యనున్న వేరుధ్యాన్ని గురించిన సెమియాటిక్స్ ఈ భావ వైరుధ్యంనుంచి ఎలాబయటవడగలుగుతుందా అన్న సందేహాన్ని వెలిబుచ్చాడు. జాన్ డెయిసర్ లాంటి వాళ్లు సాహిత్యం ద్వారా అభివ్యక్తమవుతున్న భావం సాహిత్యాన్ని మొత్తాన్ని సంకేతంగా భావిస్తూ అది పఠితలో కలిగించే భావవికల్పాల్ని, పొందే నూత్న అనుభవాల్ని ఒక హెమియాటిక్ పద్ధతిలో విశ్లేషిస్తున్నారు. ఈ రెంటిమధ్యా ఒక సమన్వయ రూపమయిన మార్గం ఒకటి కనిపెట్టా

ల్సిన అవసరం ఉందని కల్లర్ అభిప్రాయపడుతున్నాడు. అంతే సెమియాటిక్స్ చెప్పాల్సింది సంకేతానికున్న అభిప్రాయసంధాన శక్తి గురించా, భావవ్యక్తీకరణను గురించా అన్నది ఇంతవరకూ తెలిసి సమస్య అన్నమాట.¹

జాక్స్ డెరిడా సెమియాటిక్స్ లోని అశాస్త్రీకతత్వాన్ని నిరసించడం వరకూ బాగానే ఉంది. అంతమాత్రాన సెమియాటిక్స్ అశాస్త్రీయమని నిందించాల్సిన అవసరం లేదంటూ సిగ్నిఫికేషన్, కమ్మానికేషన్ అన్న ఈ రెండు అంశాలు విరుద్ధంగా కావని భాషా వ్యవహారమే ఈ రెండుంశాల సమన్వయ రూపంగా ఉంటుం

1. భాషాశాస్త్ర సంప్రదాయాల్లో కూడా ఈ రెంటిమధ్య వైరుధ్యమున్నదనే అనిపిస్తుంది. ఎంచేతనంటే బ్రూంఫీల్డు సంప్రదాయం అర్థాన్ని గురించి అసలు పట్టించుకోవోగా అసలు భాషా శాస్త్రంలో అర్థానికేవోలే లేదనిగూడా తేల్చివేసింది. అప్పటినుంచీ ఇప్పటిదాకా ప్రసిద్ధమైన మార్గాన్నీ భాషానిర్మాణ సూత్రీకరణకు ఇచ్చిన ప్రాధాన్యం అటు భాషకున్న అనుసంధాన గుణాన్ని గురించినానీ, ఇటు భావ వ్యక్తీకరణ గురించినానీ చూపటంలేదు. వెరసి భాషా శాస్త్రజ్ఞుడంటే మెకానిక్ లాగా కార్టలోని భాగాలన్నింటినీ వేటివేటిని విశ్లేషిసి ఆయాభాగాల్ని వాటిలోని సమాన లక్షణాలద్వారా ఎగ్జికిరించి ప్రదర్శిస్తాడన్న అభిప్రాయం ఒక్కటే స్థిరపడి పోయింది. ఇది సమగ్రమయిన అభిప్రాయం కాదు. భాషా శాస్త్రానికి ఒక్కో చారిత్రిక దశలో భిన్నశాస్త్రాల సంవర్కంతో నేపథ్యంతో ఏర్పడ్డ స్వరూపమేకప్ప ఇదమిక్తిమయిన నిర్వచనం ఏదీలేదు. ఏదీ ఉండదు. ఉండకూడదుకూడా. అధునికంగా భాషా శాస్త్ర సంప్రదాయాలకు పాదు సంపన్నమయిన ఒక దేశం కావటం వల్ల అక్కడకు వెళ్లి చదువుకు రావటంవల్ల ఆ సంప్రదాయమే అత్యుత్తమమనిగాని అదే సమగ్రమనిగానీ భాషావిజ్ఞానీ విశ్వసించడు. భాషకు సమగ్రమయిన వ్యాఖ్యానం చేయడమే ద్యేయం. ఆ వ్యాఖ్యానం సాదించడంలో ఉన్న సంప్రదాయాన్ని కాదనడానికి కాని భిన్నసంప్రదాయాల్లోంచి ఎదువు తెచ్చుకోవడానికి కాని, మరో మార్గాన్నిత్రవ్వకోవడానికికాని వెనుకాడడు. భాషమీదపరిశోధనఅంతా 'గుడ్డెడ్డు చేల్లో పడ్డ చందమే'. అంతే తప్పు మనం ఒక మార్గాన్నీ, ద్యేయాన్నీ ముందుగా విర్ధరించుకొని దానికి అనుగుణంగా పట్టి సంతకరకే భాషను విశ్లేషించడం తక్కిన విషయాల్ని నాకు సంబంధించినవి కావనికాని, అవి అశాస్త్రీయాలనిగాని మదిగట్టు కోవటం శాస్త్రప్రగతికి సహకరించే పద్ధతికాదు. భాషాశాస్త్రంలో భాగంగా ఎదిగిన 'సెమియాటిక్స్' కన్నా 'సెమియాటిక్స్' వేరువరు కున్నది 'సిగ్నిఫికేషన్' అన్న అంశంలో మాత్రమే. వివరాలకు చూ. బ్రహ్మచంద(1981: ఆధ్య: 1)

దని సంకేతానికన్న చుట్టూరూపక వ్యతిరేకత (డ్యూయల్ అసెమిబ్లీ) సంకేత ప్రథమ ధర్మమని కారచేపిస్తేని అధారంగా ప్రతిపాదించినవాడు పీటర్ స్ట్రెయిసర్ (1981). ఈ అవగాహన సంతృప్త వివరణ ఇది:

కార్పొరేట్ ప్రతిపాదనల పారాంశం

'భాషాసంకేతం' భావనివేదనకు అనుగుణ్యరూపకల్పనం. దీనికి నిదర్శనం ఒకే శబ్దం అనేక వ్యాపారాలని కల్గివుండటం. ఒకే అర్థం భిన్నశబ్దాల ద్వారా చెప్పబడగలిగి వుండటం. పృథి భాషాశబ్దానికి ఈ ద్వితీయత స్థితి వుంది. పృథి పదమూ - వాక్యమూ - ఒక 'వ్యాయామకమే' వాటి అర్థాలు 'నానార్థ' లలో ఒకటి మాత్రమే. అంటే 'అర్థ' మనబడేది 'శబ్దం' తో సహా నిర్ణయసంబంధం వున్నదికాదు. పర్యాయవాచకత X నానార్థ కతల మధ్యగల స్పర్శతో నిర్ణయపరుతున్న మానసికాంశమన్న మాట. ఒక ఉదాహరణ చూడం.

తెలుగులో 'తేలు' అన్నమాట వుంది. దీనికి విశేషార్థం (ఇంగ్లీషులో) స్కార్పియన్, క్రియార్థం 'టూ ఫ్లోట్' (తేలటం) 'తేలు' అన్నపుడు 'టూ దీనయి' (నిర్ణయించటం) అన్న సవ్యార్థ స్ఫూర్తి వుంది. [తేపు 'ఇరక్ట్' లు తేలు (రాయలసీమ) నలుల వ్యత్యయం].

చారిత్రక పరిణామకారణాలవల్ల 'తేలు' - రెండు భిన్న మూల రూపాలనుంచి ఏర్పడుతూ ఉన్నాడు రూపాభిన్నతను పొందింది. (చేక్ → తేక్ → తేలు. తేల్ → తేలు). వ్యవహార అవగాహనలో ఈ రెండురూపాలు భాషాశక్తి (లింగ్వెస్టిక్ పొటెన్షియల్) కి సంబంధించినవి అయిపోయాయి - 'టూనలి మానులు' అని పోయాయి గిచ్చి - సాదించిన 'కవిత్వ ధర్మం' ఈ అంశంవల్లే భాషలో ఏర్పడుతోంది.

కాని భాష అంతటా ఇలాంటి పదాలే వుండవు. ఉదాహరణకి అద్దె. బాడుగ, కిరాయి అనే పర్యాయవాచకాలున్నాయి. వక్ర పీటిలో మూటిని తెలిసివున్నా మూటిని వాడడు. అంటే ఒక పర్యాయవాచకం వాడుతున్నాడు. వాడటం ద్వారా శ్రోతను ఒక సందిగ్ధంలో పడవేస్తున్నాడు. 'అద్దె' మాటను వాడాడు. 'బాడుగ' ఎందుకు వాడలేదు? అన్న మీమాంసకు మాత్రం సంబంధించింది కాదు ఆ సందిగ్ధత. 'అద్దె' అనే మాటద్వారా వక్ర ఉద్దేశించిన భావాన్ని కనుక్కోవడానికి సంబంధించింది అది. దీన్ని 'విచిత్త' అంటారు.

అందు. వక్రకు 'వివక్ష': శ్రోతకు 'విచిత్త' - ఈ రెండూ పర్యాయవాచకత, నానార్థత అనే అంశాలకు సంబంధించిన మానసిక వ్యాపారాలు (మెంటల్ ట్రాన్స్మిక్షన్స్).

నిత్య వ్యవహారంలో వివక్షకు - విచిత్తకు ఒకరకమైన సంబంధం ఉంది. అది శబ్ద సంకేతానికి అర్థనిర్ణయం చెయ్యడంలో బుద్ధికి సంబంధించిన మెలకువ - స్పృహలక్షణం - పనిచేస్తూండటం వల్ల ఏర్పడేది. దీని ఫలితంగా ఏర్పడుతున్నదే 'కమ్యూనికేషన్'. ఒక ఉదాహరణ చూడం. వార్తాశ్రీకలు చదువుతుంటారు. ఎవరైనా ఇది అర్థం కావడంలేదనికాని ఏమిటో నానార్థాలతో చచ్చిపోతున్నామనికాని - ఎడిటర్ ఏమి చెప్పాడబ్బా! అనికాని ఆలోచిస్తూ కూర్చునే సమయం ఇవ్వగూడకా! గ్రంథ వడటమే ప్రతిపాదిలేఖరి 'వివక్ష'. ఎంత అలంకారికంగా మాట్లాడినా - సామెతలు, జాతీయాలు వక్రీకృతాలు, ద్వంద్వ వాదనలు - విషయాన్ని - వార్తను - బాద్ధికంగా అందించి పాఠకుడికి 'అభిప్రాయనివేదన' కల్పించడంకోసమే వార్తాపత్రిక ప్రయత్నిస్తుంది. ఈ లక్షణం నిత్య వ్యవహారంలో ప్రధానం కాబట్టి సాధారణంగా సంకేతం. ప్రసిద్ధమైన ఒక అర్థంలో స్థిరపడి సాక్షాత్కరించినట్లుగా ఉంటుంది.

నేను ఇంటికి వెళ్తున్నాను

సాయంత్రం యింది

మా అవిడ నాకోసం కామహృచ్చనుంటుంది.

ఇవి మామూలుగా రోజువాడేవాక్యాలే. కాని 'కవిత్వం'లో వీటిని వాడటానికి - ఇవి 'అభిప్రాయ నివేదన' కోసం కాకుండా 'భావవ్యంజకాలు' (సిగ్నిఫికేషన్)గా పనిచేస్తాయి. ఆ భావం వక్ర వివక్షకు సంబంధించింది. దాని అభివ్యక్తి శ్రోతలో కల్గడానికిముందు జరిగే పని 'విచిత్త' - నిత్య వ్యవహారంలోనూ కొన్ని సందర్భాల్లో ఈ సమస్య రావడం ఉంది. అట్టి కోవడం (బూతు పదాలు వాడుకోవడం); స్నేహితులతో మాట్లాడే కల్లబొల్లి కబుర్లు; పెళ్ళాంతో కోసే కోతలు - ఈ సందర్భాల్లో (వివక్ష. విచిత్త) 'కమ్యూనికేషన్' వుండదు. 'ఎక్స్ ప్రెషన్' వుంటుంది. ఇక్కడ శబ్ద సంకేతం - తనకున్న బాద్ధిక వ్యాపారాన్ని మాని హృదయ వ్యాపారం మొదలెడుతుంది. శబ్దం - చేష్టతో సమానత్వం పొందుతుంది. అభినయ మవుతుంది. పశు శిశు సంకేతాలతో సమాన మౌతుంది. రచయిత వాడే పృథిమాటా ఒక పర్యాయ వాచకమే. దాన్ని మరెన్నో రీతుల్లో చెప్పడానికి వీలుందని భావం. కాని అలాగే వాడటంలో రచయిత 'దృష్టి' ఏమిటన్న విచిత్త

మొదలై - పరిత అర్థాన్ని తవ్వడం మొదలు పెడతాడు. పరితకు రచనలోని ఏ వాక్యమైనా 'నిలుపుటద్దం' కాదు. గాజు పట్టకం. రంగుల కళ్ళతో - ఇలా కావడం వల్లే రచనకు 'భావనీయ' శక్తి వస్తోంది. ఆ శక్తివల్లే మూలద్వారా రచయిత చెప్పలేని విషయం - పరితకు 'అనుభవం' లోకి వస్తోంది. అది పదానికున్న అర్థాన్ని నిర్ధారించడంవల్ల రావడంలేదు. పదాన్ని హృదయధర్మ (సబ్లైమ్) తో భావించడంవల్ల వస్తోంది. నిత్య వ్యవహారంలో అర్థనిర్ణయం చేసుకొని మాట్లాడుకున్నామా; అనే సందేహం రావచ్చు. కాని 'వాచకాలలో' జాతి/వ్యక్తి భేదాలున్నట్లుగానే 'వాచ్యం' లో కూడా ఉంది. రెండు మూడు వాచ్యార్థాలలో ఉన్న సామ్యాన్ని ఆధారంగా నిర్ధరిస్తున్నదే లక్ష్యార్థం - అంటే మనిషికి భేదాల మధ్య సామ్యాన్ని దర్శించే అవకాశం ఉన్నప్పుడు సాహిత్య సృష్టి ఈ సామ్యధర్మం వల్లనే జరుగుతోంది. సండు, అన్నం, మనిషి లాంటి జాతి వాచకాలు ఈ దర్శనంవల్లే ఏర్పడుతున్నాయి. లేకపోతే మనిషి సండు కి ఒకపేరు, అరటి సండు కి మరోపేరు వచ్చివుంటాయి. రాగిమట్లకో పేరు, జొన్నన్నానికి మరోపేరు వచ్చి వుంటాయి. శ్రీ పురుషలిద్దరినీ 'మనిషి' అని పిలవడానికి అవకాశం లేకుండా. ('మనిషి' అంటే మనకి వెంటనే మగవాడు స్ఫురిస్తాడు. 'అడవిమనిషి' అనే వాడుకలో మాత్రమే ఆడవాళ్ళు కూడా ముందుగా తెలిసేది. ఇలా ఒక 'పదం' నియమితమైన సాంఘిక చరిత్రను వ్యంజిస్తూ ఒకవైపు వ్యక్తి వాచకంగా; మరోవైపు జాతి వాచకంగా - రెండుగా ఉపయోక్తమవుతుంటే భావా సంకేతానికున్న భావ వినిమయ; సమర్పణ శక్తులు రెండూ కలిసి వున్నాయని అర్థం చేసుకోవాలి.)

అంచేత వాచకత, వాచ్యత కార్యచర్యను అనుసరించి సంకేతానికున్న 'శాశ్వత విలువ' (పర్మనెంట్ వాల్యూ) కాదు. మానవుడి అంతశ్చేతనం సంకేత ఉపయోగంవల్లనే ఏ దశలో భావవినిమయం/చరిత్ర జరపాలని 'విశ్లేషిస్తుందో; దానికి అనుగుణమైన 'విచిత్ర'ను రేకెత్తించే దానిగా 'సంకేతాన్ని' సృష్టిస్తుంది. అంచేత సంకేతాలు 'గోడలో ఇటుకల్లా' గా నింకడగా వుండేవికావు. అవి శరీరంలో ప్రసరిస్తున్న రక్తకణాల్లాంటివి. రక్తకణాలు చలించకపోతే; ఆ చలనంలో భిన్నగతులు లేకపోతే భిన్నమైన హిత మానసిక స్థితులు ఎలా వుండవో; సంకేతాలు కూడా విశ్రుంగా వుంటే భిన్న దశల్లో వాచ్య; వాచక

సంబంధాతిక్రంగా అవి ప్రసరించడానికి వీలేదు. కాని వాచ్య, వాచకత లేకుండా దానికి నిర్మాణం లేదు. అంచేత 'సంకేతం' స్థిరంగా ఉండునట్లు కనిపిస్తూ చలించే భూగోళంలాంటిది. సంకేతం వాచ్యతను కోల్పోకుండా మరికొన్ని పరిధుల్లో అర్థప్రసరణ శక్తిని కల్గివుంటుంది.

కార్యచర్య ప్రకారం భావ/శబ్దాల మధ్య బింబ / ప్రతిబింబ భావంలేదు. శబ్దం గాజు అర్థం కాదు. అటున్నది ఇటు నీటుగా కనిపించడానికి. సంకేతసృష్టి వ్యక్తిగత చేతనలో జరగ్గా; అవగాహన సామాజిక చేతనలో జరుగుతోంది. ఈ రెంటి మధ్య చెప్పలేనంత దూరంవుంది. ఏ వ్యవస్థలోనైనా మానవుడికి స్వయంజ్ఞమైన అంతశ్చేతన సామ్రాజ్యం వుంది. అక్కడ వ్యక్తి 'సామాజిక జంతువు' మాత్రం కాదు. ఈ సామ్రాజ్యంలో సృజించుకున్నది సంకేతం కాబట్టి; ఒకవైపు భావాభివ్యక్తిని; కాని ఆ సంకేతోపయోగం సమాజంలో కాబట్టి భావ వినిమయ శక్తిని - రెంటినీ హాదీసుకుంటోంది.

అంచేత వక్రవాదే ఏ శబ్దరూపమైనా అది వ్యక్తివాచకంగా కాకుండా జాతివాచకంగా (అంటే ఒక పర్యాయవాచకంగా) వాడబడుతోందన్నమాట. పదానికున్న ఈ జాతిలక్షణ స్పృహ సామాజిక చేతన ధర్మం కాబట్టి పదాన్ని వినగానే మొదలయ్యే బౌద్ధిక విచిత్ర 'జాతి' నుంచి 'వ్యక్తి' ని నిర్ధరించు కొంటోందన్నమాట. కాని 'జాతిని' సామ్యధర్మంతో వున్నప్పుడు కోవడంలో మాత్రం పనిచేసేది 'హృదయ ధర్మ స్ఫురణ' తప్ప బౌద్ధిక విచిత్ర కాదంటారు కార్యచర్య. ఈ కారణంవల్లే సంకేతంలో ఈ రెండు లక్షణాలు సహజీవనం చేస్తున్నాయి - అని అయన అభిప్రాయం. గురువుగారిని ఒకవైపు అనుసరిస్తూ - మరోవైపు సవరించాడు.

కార్యచర్య ప్రతిభ ఈ రెంటినీ సమన్వయించడంలో వుంది.

సంకేతానికున్న ఈ ద్విధాకృత వ్యతిరేక విన్యాసానికి కొన్ని ఉదాహరణలు చూద్దాం.

'చెట్టు' అనే పదం వుంది. గుట్ట కానిది. పుట్ట కానిది, మొక్క కానిది, మాను కానిది అని 'నేతి' వాదానుసారంగా దీన్ని వ్యతిరేక ముఖంగా అర్థంచేసుకొంటున్నామా; లేక ఆ పదం వివగానే కలిగే అన్వయ రూపంగానా;

'చెట్టు' అనే రూపం చిత్రికృతమై ననులో ముద్రితమై 'వృక్షత్వ' భావరూపంగా ప్రతితిలుగువాడి అనుభవంలో నూపుంది. తెలుగు రాని వాడిగతి ఏమిటి? 'మర(ం)', 'పేడ్', 'ట్రీ', వృక్ష:

అనే రూపాలతోనైనా ఈ 'చిత్రం' ప్రతి వ్యవహార మనః ఫలకం పైనా వుంది. ఈ వృక్షత్వభావాన్నే సమూహాత్మకంగా కార్ చెప్చెప్పి కూడా సంకేతానికున్న అన్వయరూప విన్యాసంగా గుర్తిం చింది. కాని సమూహ ప్రకారం ఈ అన్వయం సామాజికంగా వ్యవహారాలందరికీ ఉన్న వాటి నిర్వహణ శక్తి 'లాంగ్' కి సంబంధించింది. నిత్యవ్యవహారంలో ఎన్నో సమస్యలున్నాయి. ప్రధానసమస్య ఎదుటివాడితో తన భావాన్ని వివచయించే ముకోవటం. ఈ వివచయంలో సాయపడేది అన్వయరూపమైన భావాభి వ్యక్తి కాదు - సంకేతగత 'విలక్షణత' - అది ఇతర సంకేతాలతో స్పర్ధించుకోవటంవల్ల సిద్ధిస్తుంది.

'చెట్టు' 'పెట్టు' అనే రెండు మాటలు తెలుగులో వున్నాయి. మొదటి వర్ణాలు చకార వకారాలు. ఇవి ఒకదాని బదులు మరొకటి వాడటంవల్లనే ఇద్దరు తెలుగు వ్యవహారాలు ఇది చెట్టనీ అది పెట్టనీ గుర్తిస్తున్నాయి - నిత్యవ్యవహార సమాచార సూక్రం ఈ 'వివేద' పరిగణనం మాత్రమేనని సమూహ వాదం.

కార్ చెప్చెప్పి ప్రకారం గురువుగారు సంకేతంలో విబిడీ కృతంగా ఉన్న పై రెండు ధర్మాల్ని సమన్వయించలేకపోయారు. కారణం చకార వకారాల్ని ఒకదాని బదులు మరొకటి వాడటం వల్ల 'చెట్టు', 'పెట్టు'లు ఏర్పడటం లేదు. చకార వకారాలు ఈ రెంటి మధ్యా ఉన్న తేడాని చెప్పగలుగుతున్నాయి. వ్యవహార 'చెట్టు' అని అంటున్నప్పుడు 'పెట్టు' అనే మాటను కూడా వ్యతిరేక ముఖంగానైనా ఉద్దేశించడంలేదు. 'చెట్టు' అనే మాటకు బదులు 'వృక్షత్వ' భావాన్ని చెప్పే మరోమాటను కూడా అనగల్గిన స్థితిలో వుంటూ 'చెట్టు' అనే అంటున్నాడు. ఇది వక్ర్య వివక్షకు సంబంధించింది. శోభిత 'చెట్టు' పదం ద్వారా తనలో చిత్రకృతమైన వృక్షత్వభావాన్ని తోడి తెలుగుంటున్నాడు - దీన్నే 'వినిత్య' అన్నది. ఉదాహరణానికి

'చెట్టె 2 పంగిది మానై పంగుతుందా!'

అన్నప్పుడు 'చెట్టు', 'మాను' లు పరిణామోత్కృతాలైన 'భావ' రూపాలై పిల్ల, పెద్ద అన్న మానవ విభాగంతో అన్వయరూపాన్ని

2. మొత్తం - అని మరొకొన్ని స్పృంశాల వ్యవహారం.

పొంది 'సార్థక' లభిస్తున్నాయి తప్ప చెట్టుకానిదానితో; మాను కానిదానితో - వ్యతిరేకాన్వయం పొంది - అర్థవివేదక శక్తివల్ల - భిన్నంగా గుర్తింపబడటంచేతకాదు.

ఇంతేకాకుండా ఒక 'పదా' న్నే ఎప్పుడూ ఎవ్వరూ నృప్తిం చదు. రెండు పదాలు నృప్తిస్తారు. ఒకటి వ్యక్తి సంబంధి (ఇండి విడువర్), రెండోది జాతి సంబంధి (క్లాస్). వక్ర 'వ్యక్తి' ని ప్రయోగించినపుడు శోభిత 'జాతి' ద్వారా 'వ్యక్తి' అర్థాన్ని నిర్ధ రించుకొంటున్నాడు. ఇది 'సంకేతం' వ్యవహారాన్ని పొందేటప్పుడు కలిగే 'వ్యతిరేక విన్యాస' స్వరూపం. ఈ లక్షణం వల్ల ఒకవైపు భావ వినియోగాన్ని; మరొకవైపు భావాభివ్యక్తిని - సంకేతం ఒకే సారి సాధిస్తోంది - అని కార్ చెప్చెప్పి ప్రతిపాదించాడు.

సంకేతం' భాషా పదమే కానక్కరలేదు. భాషాపద ప్రయోజనంకూడా నిర్వాణ సౌష్ఠ్యవంశాత్తరకాదు. ఈ సౌష్ఠ్యవం చారిత్రక గతిలో మారుపును పొందకుండా స్థిరంగా వుండటమూ లేదు. సరిగ్గా ఈ సమస్యను పరిష్కరించడానికి సమూహ చారిత్రక భాషా విజ్ఞానం' చేయగా చూడదగి దని నూపించాడు. అంటే భాషలో ఎన్నటి కప్పుడు స్థిరత్వం+ మార్పు కలిసి వుంటాయని సమూహ అంగీకరించలేదన్న మాట. ఇది చాలా అశాస్త్రీయ మార్గం. భాషలో కొత్త పాత అన్నది లేదు. పదాన్ని ఉపయోగించడం వల్లనే భాష జీవిస్తోంది. అప్పుడే దానికి 'వ్యక్తి' త్వం వస్తోంది. రూపం సిద్ధిస్తోంది. 'సంకేతం' - ప్రయోజనం - వక్ర - శోభిత' లు లేకుండా పదానికి స్వతంత్ర వ్యక్తిత్వం లేదు. ఇతర సంకేతాలు (చేష్టలు, గుర్తులు మొ॥) ఎలా 'సార్థక' కాలో అలాగే పద సంకేతం కూడా.

ఉదాహరణానికి ఈనాటి తెలుగుని చూద్దాం.

ప్రయోజనాలకోసం మాత్రమే అచ్చతెలుగుని; తెలుగులో దేశీయ (ద్రావిడంశమనీ), అన్య దేశీయమని - విభాగించి ప్రదర్శిస్తున్నాం. కాని ఎలా జాతి స్వచ్ఛత ఉండదో అలాగే భాషకుకూడా ఎన్నో భాషాంశాలు కలిసి ఈనాటి తెలుగు 'ఇంగ్లీషు' స్థాయిలో రచనలు చేయడానికి అనుకూలమైన స్థితికి చేరుకుంది. కేవలం అచ్చతెలుగు మాట్లాడే వ్యవహార ఎవడూ దొరకడు. మరో భాషో, భాషా పదమో కంపకుండా ప్రత్యక్ష అప్రత్యక్ష భావ ప్రభావమో - లేకుండా ఎన్నడూ మాట్లాడడు. ఈ కారణంగానే కింది పదాలు ఒకదానికంటే మరొకటి గౌరవప్రదమని గుర్తిస్తాడు. (మా. బ్రహ్మసంద - 1982 చి.)

1. బువ్వ (కడి)	పెండ్లి	చూడ్డం	బాట	వాకలి గుంపు
2. భోజనం	వివాహం	దర్శనం	రోడ్డు	రజక సంఘం

వ్యవహారంలో 1, 2 లు రెండూ వున్నాయి. సందర్భం బట్టి 'బువ్వ, కడి, అన్నం, బోజనం, బోజనం' అన్న పదాల్ని వ్యవహార వాడుతున్నాడు. ఈ పదాలన్నీ పర్యాయ పదాలే. కాని దేనికది విలక్షణ అర్థ ప్రసరణ కత్తి కల్గింది. ఈ శక్తిలోని భేదమే వ్యవహారాల్ని వేరు చేస్తున్న అంశం. ఈ నాటి తెలుగులో 'భాగవతం' అనే వక్త అభిప్రాయం. 'భాగవతం' అనే వక్త శిష్టదనీ పరిశోధకులు గుర్తిస్తున్నారు. కాని చావు, పెద్ద, డామ్మని, ఫెళ్ళని లాంటి పర్యాయాలు అభిప్రాయ సమానమే. ఇక్కడ పై భేద పరిగణన సూత్రం ఎందుకు పని చెయ్యడంలేదు? తెలుగులో 'భర్మ' అనే మాటలో మహాప్రాణముంది. ('ఫేట్' అనే అర్థంలో) 'కర్మ' అనే మాట కూడా వుంది (అడ్వెంట్యూర్ అనే అర్థంలో) - ఇతర తార్కా ఎక్కడా అల్పప్రాణ మహాప్రాణ భేదం అర్థ విభేదకం కాదు - ఇక్కడ అందు - అని ఎవరైనా అంటే అది తప్పు. మొదటి కారణం 'కర్మ' కు రూపాంతరం; అర్థాంతరం రెండూ ఏర్పడి 'భర్మ' అనే తెలుగువాడి ఉచ్చారణ, భావాభివ్యక్తి ఏర్పడ్డాయి, క/ఖలు ఏకస్థానవాద ప్రతి, అర్థ భేదాన్ని సూచిస్తున్నా అవి ప్రత్యేక వర్ణాలు కావు. 'చావు' లోని మహాప్రాణమూ ప్రత్యేక వర్ణం కాదు. కాని 'నొక్కి' చెప్పడాన్ని సూచిస్తుంది. ఇది భావాభివ్యక్తి (సిగ్నిఫికేషన్); 'భర్మ' అన్నపుడేర్పడుతున్నది ప్రత్యేక పదం కాదు. 'కర్మ' కు ఒక పర్యాయపదం మాత్రమే. కాని అర్థ విశేషం వుంది. ఇది 'కర్మ' పదానికున్న జాతీయం (కనోటేషన్) నుంచి అవగతమవుతోంది. దీన్నే 'కాగ్నిషన్' అంటారు. అందుకే కర్మ - భర్మలు భావవినిమయ వాహికలుకూడా (కమ్యూనికేషన్).

సాహిత్య సృష్టిలో - అనుభవంలో కూడా ఈ రెండు పర్యాయాలన్నీ సాహిత్య సంకేతం సాదిస్తోంది. కవి ఒక మాట వాడుతాడు.

'మాట్లాడని మల్లెమొగ్గ మాదిరిగా నడచిరా'

- (దాశరథి)

ఇక్కడ వాక్యార్థం లేదంటారు విమర్శకులు. ఇంగ్లీషు విమర్శ కూడా పదువుతున్నవారు ఇందులో 'అనిర్వచనీయత' వుందంటారు. (చూ. చి. సుబ్బారావు - 1987). ఇక్కడ వున్న సంకేత వ్యాపారంలో కార్చె వ్ స్కి చెప్పే రెండు వ్యాపారాలు ఎలా వుందో పరిశీలిద్దాం.

తను మధ్యమ; తూన్యమధ్యమ అన్నపుడు ఎలా తను, తూన్య పదాలు మధ్యమ పరిమాణ వ్యంజకాలో; అలాగే 'మాట్లాడని మల్లెమొగ్గ' ఒకవైపు ఆమె మాటని గూర్చి; మరో వైపు ఆమె సౌందర్యాన్ని గూర్చి ఒకేసారి చెబుతోంది. 'ఆమె బంగమూతి పెట్టుకుని కూర్చుంది -' అనే భంగిమనూ తెలుపుతోంది. ఇంకా ఏమేమో తెలవవచ్చు. ఇదంతా మనం చేసే ఊహ సర్కుస్సులు.

దాశరథి దేన్నో ఉద్దేశించాడు. దాన్ని చెప్పడానికి ఒక మార్గం అలా అనటం (కమ్యూనికేషన్); ఆ పదాలు ఒకదానితో ఒకటి 'రాముడు అన్నం తిన్నాడు' లాగా కలిసి వుండటంలేదు. కాని ఒక భావాన్ని విప్పన్నం చేస్తున్నాయి (సిగ్నిఫికేషన్); అది రియలిస్టు కవిత్వంనా, సూర్యలిస్టు కవిత్వంనా - ఈ రెండూ ఉంటాయి. ఈ రెంటిలోనూ మొదటిది లేకుంటే రచయిత చెప్పవల్యకున్న దానికి 'బెట్ లెట్' ఉండదు. రెండోది లేకపోతే మొదటిది అనుభవంలోకి రాదు. వక్త - ఎవరికి వారే - యమునాతీరంలో విహారం చెయ్యాలిందే.

కాబట్టి సాహిత్యమంతా ఇలా 'ఏమో' చెప్పడం, 'ఏదో' అర్థం కావడమూ - అయితే ఈ కావ్యంలో ఇదే చెప్పబడదని విశ్వనాథ లాగా ఒకడు ఎలా చెప్పగలుగుతున్నాడు? ఒక వెయ్యేళ్ల క్రితం రాసిన పుస్తకం ఈనాడు ఎలా అర్థమవుతోంది? ఒక భాషనుంచి మరో భాషలోకి ఎలా అనువదలిస్తున్నాం?

గురజాడ శ్రీశ్రీకి మాత్రమే ఎందుకర్థమయ్యాడు? ఇద్దరికీ వస్తుతత్వావగాహనలో సామ్యాలు ఉండటంవల్ల - అన్నది ఒక్కటే సమాధానం. (వివరాలకు చూ. బ్రహ్మానంద 1982 ఎ.) అంటే (సాహిత్య) భాష ఒక 'అవగాహన' మన్నమాట. ఒక వాక్యంలో పదాలు ఒకదానితో ఒకటి కలిసి సృష్టించుకొని - తాత్పర్యంగా ఒక భావాన్ని అందిస్తాయన్న మాట. ఆ భావం ఆ పదాలలో దేనిలోనూ సంపూర్ణంగా ఉండకపోవచ్చన్నమాట.

అంటే ఆ భావాన్ని సూచించడానికి ఆ వాక్యంలో వాడబడ్డ పన్నీ పర్యాయవాచకాలు కాకపోతే భావావిష్కరణకు మరో మార్గం లేదు. దీన్ని తిరగేసి చెబితే ప్రతిపదమూ స్వతంత్రంగా ఒక అర్థాన్ని (విభేదక శక్తివల్ల); అస్వతంత్రంగా ఒక భావాన్ని (అభివ్యక్తివల్ల) చెబుతుందని సారాంశం. ఆనందవర్ధనుడు ధ్వని నిర్మాతంగా ఈ అంశాన్నే ప్రతిపాదించింది. కల్లర్, బార్తెస్ మొదలైన వాళ్ళు ఈనాడు గుర్తిస్తున్నదీ ఈ అంశాన్నే.

కార్యవేత్త- శతదిన భాషాసంకేత ధర్మంగా ఈ వ్యతిరేక అన్వయ విన్యాసాన్ని గుర్తించడంలో వుంది. 'వ్యని' వాన్వ్యాసారమున్న అనందవర్ధనుడు కూడా ఒక కార్యవేత్త వంటివాడే.³

'సెమియాటిక్స్' అన్న విభాగాన్ని ఇంకా సమగ్రం చెయ్యడానికి; మన భాషా స్వరూపావగాహన విస్తరించుకోవడానికి కార్యవేత్త- ప్రతిపాదనని పట్టుగొమ్ముగా వాడుకోవచ్చు.

3. వివరాలకు చూ. బ్రహ్మనంద(1981. ఎ. అధ్యాయం 2) భారతీయ ఆలంకారికుల్లో కుంతకుడికి ఒక ప్రత్యేక స్థానం వుంది. అనందవర్ధనుడి వాచ్య/వ్యంగ్య భేదపరిగణనం అశాస్త్రీయమనీ 'స్పంద' మార్గానుగామిగా కుంతకుడు భావించాడు. ఆ దృష్టితో 'భావం', 'వాచకం', 'వాచ్యం' అన్న మూడు అంశాలు మాత్రమే వుంటాయి. 'వాచకం' అంటే 'శబ్దం', 'వాచ్యం' అంటే అర్థం. సగ్గా కార్యవేత్త లాగే 'శబ్ద' మంటే ఏమిదో కుంతకుడు ఇలా చెబుతున్నాడు :

'శబ్దో వివక్షితార్థైక వాచకోఽన్యేభ్య సతస్త్వపి'

(చక్రక్తిజీవితం 1-9)

ఇతర శబ్దాలు (వర్ణాయవాహకాలని పిటినే మనం అన్నది) ఉన్నా వివక్షితమైన అర్థాన్ని ప్రతిపాదించే ఏకైకమైన శబ్దాన్నే 'వాచకం' అంటాం - అని అర్థం. అర్థవిషయం ఇక్కడ ప్రస్తావించడం లేదు, కాబట్టి వివక్షిత/అవివక్షిత - అనే భేదపరిగణనం అనవసరమని కుంతకుడి ఆలోచన. (కుంతకుడి మీద పరిచయానికి చూ. బ్రహ్మనంద 1981. అధ్య. 2. పుటలు 172-177.)

[ఈ వ్యాస రచయిత ఆంధ్రప్రదేశ్ ఉగాది సంచిక (1978, 79, 80, 81) ల లోనూ, భారతి ఏప్రిల్ (1982) లోనూ, 'వ్యంజన సూత్ర ఖండనం' అన్న వ్యాసం (ముద్రణలో; భారతిలో) లోనూ చర్చించిన, చర్చిస్తున్న విషయాలకి ఈ వ్యాసం కంటిన్యూయేషన్ కాబట్టి పాఠకులు ఆ వ్యాసాలతో కలిపి దీన్ని చూసుకోవాలి. ఈ వ్యాసాల్లో వాదబదులున్న పరిభాషకు ఒక కొత్త విమంతువును కయారు చేసుకోవాల్సిన అవసరమూ కనిపిస్తోంది. ఆ ప్రయత్నమూ జరుగుతోంది.]

వ త పీ య వా జ్ఞ యం

1. బ్రహ్మనంద, హెచ్. ఎస్.

2. —

3. —

4. స్వెయినర్, పీటర్

5. సమూర్, ఫర్హాంద్ డి.

6. సుబ్బారావు, చిరుమామిళ్ళ

'వ్యంజన సూత్రము' అక్షర ప్రసార పరిచరణ (1981)

'తెలుగు సాహిత్య విమర్శ: పాశ్చాత్య ప్రభావం' (అము) (1982 ఎ)

'భాషలో ప్రతిబింబన ధర్మం' ప్రపంచీ అక్టోబరు సంచిక (1982 బి)

'ఎడిఫెన్స్ ఆఫ్ సెమియాటిక్స్ — ది యూయర్ ఆఫ్ సెమిటి ఆఫ్ కల్చరల్ సైన్స్', న్యూ లిబరరీ హిస్టరీ (లో) 12 - 3 పు. 415-436 (1981)

[కార్యవేత్త- (1929) ఫ్రెంచి భాషలో రాసిన వ్యాసాన్ని ఆధారంగా పీటర్ స్వెయినర్ ప్రతిపాదించిన విషయాల్ని ఈ వ్యాసం చర్చించింది. పాఠకులు స్వెయినర్ వ్యాసంలో వివరాలు చూసుకోవచ్చు.]

'కోర్స్ ఇన్ జనరల్ లింగ్విస్టిక్స్' (ఫ్రెంచినుంచి అనువాదం) వాడ్చాస్కిన్ న్యూయార్క్ (1959).

'కవిత్వంలో అనిర్వచనీయత', తిరుపతి సాహిత్య సమితి వ్యాసావళిలో (1987).

చె

శ్రీ సోమసుంద

పూవులు పెళ్ళి చేసుకొంటున్నాయి -
వస్తారా చూసొద్దాం !

ఆరామ వాటికల ఆనందనిలయాలలో
తపోవనాల కళ్యాణ వేదికలలో
పూవులు పెళ్ళిచేసుకొంటున్నాయని
ఎంత సరదా ? ఎంతనంబరం ? !

గుచ్చాలేతప్ప కులాలులేని పూవులు-
స్తబకాలేతప్ప మతాలెరుగని పూవులు-
మాధుర్యమేతప్ప మదమత్సరాలెరుగని పూవులు-

మంచితనాలకు మారుపేర్లు!

ఈ ఉగాది వేకువనే-
ఈ సుహాస సదస్సనే-
సందడిగా పెళ్ళిచేసుకుంటున్నాయి పూవులు
వస్తారా చూసొద్దాం!

ఆమని కోమలగాంధర్వం పూరించింది
ఆవని శ్యామలవననం ధరించింది
మలలూ పొలాలూ ప్రతిరుతించాయి....
కాననాలూ కాసాతాలూ ప్రతివలించాయి!

ప్రతికొత్త కెరటమూ
ఒక కొత్త పేరుతో-
ప్రతి కొత్త ప్రసవమూ
ఒక కొత్త శోభతో,

ఈ ప్రభాతానిల శ్రీవణాల నూదింది-
నవ జీవనానంద మంతాగిక్షరాలు....

సెలయేటి తటాలు
నిలువుకాళ్ళ నిలచాయి....
పంటకాలువ గట్లు
ఉటికాడల పూలబూరా లూదాయి...

చెరువు నడిబొడ్డులో నిలచి
జలక్రిడలాడుతున్న కలువలూ తామరలూ
మోమెత్తి పరకాయించిచూసి
గట్టునున్న మావికొమ్మ కొంటెచూపులకు
సిగ్గుపడి మొగం చాటుచేసుకుంటున్నాయి!

నిరంతరశ్రమ జీవనులు మధుపాలు
కషనిమర జీవితం గడచిపోయిందని-
ఇకపై శ్రమఫలితంగా పుష్కలంగా మధువు
లభిస్తుందని ఒక్కటే రొదగా ఝంకరిస్తున్నాయి !

తలిరాకు జొంపాల పరదాలు తొలగించుకొని
అప్పుడేవచ్చింది అసూర్యంపశ్య కోకిలభామ!

తానుమంగళగీతం వినిపించనిదే
పూవులపెళ్ళి ఎలా జరుగుతుందని-
ఆమె కెంత గర్వం ? ఎంత స్వాతిశయం ?

ఇంకేముంది ? మిత్తినెత్తి మొత్తింది
అనుకున్న పలాశం ఎర్రని చీరలతో
ముస్తాబై పచ్చల పళ్ళెరంలో
పసుపూకుంకుమా రవికలగుడ్డా తగవుతెస్తోంది!

పలాశం తీవిగా నడిచివస్తూంటే
చుప్పనాతి ఈత తుప్పలు సైతం
దారితప్పకొని ప్రక్కల కొత్తిగిలుతున్నాయి!

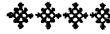
చైత్రరథాన్ని లాగిలాగి
ఎత్తుకొండ లెక్కలేక ఎక్కలేక
ఆయాసంతో రొప్పుతున్నాయి చిలుకతేజీలు!

నల్లగా దర్జాగా నిలచిన తాళవృక్షాలు
తలలవంటి గెలలు భుజాలకెత్తుకొని
కోరమాపులు చూస్తున్న యమకింకరులు!
తోటనంతా ధిక్కరించి చేస్తున్నాయి ఎగతాళి....

అదేమిటీ....ఆ కొండవార - తుప్పల్లో ?!
ముళ్ళే ఎర్రగా పూసినట్లు -
ఏమిటా నెత్తుటి మడుగులు ?
ఏ త్యాగధనుల ఆత్మార్పణ లొలికించిన సుదులు ?
కుసుమోద్వాహ శుభవేశ ఎందుకా రక్తకళ్యాణం ?

ఎక్కడపెళ్లిపందిరి ? అనలెక్కడ ఎక్కడ ?
అనుకుంటూ తొందరగా దిక్కులు వెదుకుతూన్న
చారి తెలియని వెర్రినాగమ్మలకు
తన పొడుగాటి బారుచేతులు చాపి -
కొబ్బరిచెట్టు
ప్రక్కనేఉన్న వేపగుబురు చూపుతోంది!

అప్పుడు ప్రారంభమైంది
వివాహ వైభోగం!
విందులూ పనందులూ అంతటా కోలాహలం!
పూవులపెళ్లి! జరుగుతోంది—
వస్తారా చూపవద్దాం.....!

ఆంధ్రపత్రిక

ఆంధ్రపత్రిక ఇప్పటికీ ఇంచుమించు ఏడు దశాబ్దాలుగా తెలుగువారికి సేవ చేస్తోంది.

విజయవాడ, హైదరాబాద్ ల నుండి వెలువడుచున్నది.

తాజా వార్తలు, పక్షపాతం లేని వ్యాఖ్యలకి ఆంధ్రపత్రిక పెట్టింది పేరు.

ఇవి కాక అన్ని రకాల అభిరుచులనీ సంతృప్తిపరచే ఇతర శీర్షికలు ఎన్నో

మీరు ఆంధ్రపత్రికలో చదవగలరు !

★ భవ నివిమాలు	★ దాశ్కరుకబుద్ధు	★ కలెండ్రోస్కాపు కార్టూన్
★ దివ్యారణాలు	★ వల్లెసీమ	★ శ్రీకృష్ణభాగవతం
★ జ్యోతిషశాస్త్ర పరిమాలు	★ యుద్ధకాండ	★ చింతయితార్థం

★ ఇంతా — వ్యాసాలు, గేయాలు, కార్టూన్లు ....

ఎప్పటికప్పుడు ఆంధ్రపత్రికలో సరికొత్త ఆకర్షణలు ప్రవేశపెడుతూనే ఉంటాము.

వెంటనే ఆంధ్రపత్రిక చందాదారుగా చేరండి !

గుండ్లకుండు

డాక్టర్ దాశరథి

నా గుండ్లకు

నేనే అండను;

నా ఆత్మకు

నేనే కైదండను

వర్షా నదిలా పొంగను

ఇసుక మేటులా క్రుంగను

ఎలాటి నియంతకైనా

ఎలాటి హంతకైనా లొంగను

అదృష్టమే ఆగ్రహించినా

ఆ ప్రళయమే ఆవరించినా

రవ్వంత చలించను

నవ్వుతూ యెదుర్కొంటాను

కష్టాలను ఇష్టపడతాను

నమ్మిన సిద్ధాంతం కోసం నష్టపడతాను

కాలమహాప్రవాహంలో కెళి విలాసంగా

లీలా విహారం చేస్తుంటాను

కలంలో బలం పున్నన్నాళ్ళు

కవితలు వ్రాస్తూవుంటాను

గళంలో బలం పున్నన్నాళ్ళు

కవితలు వినిపిస్తుంటాను.

డా॥ సి. వి. రామచంద్రరావు

రాయవాచక రచనా కాలము

దాని చారిత్రత

I

ముందు మాటలు

విజయనగర సామ్రాజ్య చరిత్రకు సంబంధించి అతి ముఖ్యమైన సారస్వతాధారము రాయవాచకము. ఇది ప్రత్యేకించి సాహితీ సమరాంగణ సార్వభౌముడు, అప్రతిహత చక్రతుల అయిన శ్రీకృష్ణదేవరాయల జీవిత విశేషాలను, పరిపాలనా విశేషాలను, అన్నిటికన్న మించి అతని దిగ్విజయాలను గూర్చి అమూల్యమైన,

రాయవాచకం తెలుగు భాషలో, అందునా వ్యావహారిక భాషలో, వెలువడిన మొదటి వచన కావ్యాలలో ఒకటి. అందుచే దానికి చారిత్రకాధారంగానే కాక, ఆంధ్ర వచన వాఙ్మయంలో ఒక విశిష్టస్థానం ఉంది. ఒక సాహిత్య పేత్తనుడివినట్లు, 'దేశ చరిత్రకు పలెనె తెలుగు వచన చరిత్రకున్ను అది ముఖ్యమయిన గ్రంథము.'²

రాయవాచకానికి రెండు తాటకు ప్రతులు పుడుక్కోటలో లభించాయి. కీ. శే. జయంతి రామయ్య పంతులుగారు వీనిని

విజయనగర రాయలను గూర్చి అనేక విలువైన విషయాలు తెలుపునది కాబట్టి 'రాయవాచక' మని దీనికి సార్థక నామధేయము. ఈ విషయాన్ని రాయవాచక రచయిత, గ్రంథం మొదట్లో రెండు పద్యాల్లో క్లుప్తంగా ఇలా చెప్పాడు:

విజయనగర వృత్తాంతము
సుజనులచే విన్నయట్టి సూన్యతవాక్కుల్
ప్రజలకుఁ దేటవడంగా
స్మరియించితిఁ గృష్ణరాయశేఖరు చరితల్.

విజయనగర జనపాలుడు
విజయపురి గోలకొండ వీరుల శోడన్
గజపతి నాజిగెలిచిన
విజయందో కృష్ణరాయ వీరుని చరితల్.

నిర్ణయించుటమైనది. భాష తఱచుగా విరుద్ధమయినను జరిత్రాంతములే ప్రధానముచేసియు దక్షిణదేశము నందానాడు వ్యాపించియున్న వ్యావహారికాంధ్రభాషా స్వరూపము లోకమునకుం దెలియుట మంచిదనియు వాక్యరచన మున్నది ఉన్నట్లే ప్రకటించు చున్నాము. శీఘ్రముగానే యీ గ్రంథము టిప్పణముతో పుస్తక రూపముగ ప్రకటించదలచినాము." ³ రామయ్య పంతులుగారు రాయవాచకాన్ని ప్రకటించిన నాటినుండి అది విజయనగర సామ్రాజ్య చరిత్రకారుల దృష్టి నాకర్షించి, అందులోని చారిత్రిక విషయాలు చర్చలోనికి తెచ్చుట జరిగింది. ఈ వ్యాసం ఉద్దేశం రాయవాచకంలో విజయనగర చరిత్రకు సంబంధించిన అనేక విషయాలను ముఖ్యంగా శ్రీకృష్ణదేవరాయల దిగ్విజయాలకు సంబంధించిన విషయాలను చర్చకు తేవడంకాదు; అది పెద్ద గ్రంథమవుతుంది. ఈ వ్యాసం రాయవాచక రచనాకాల నిర్ణయానికి, చారిత్రకాధారంగా దానికి గల విలువను నిగ్గుదెల్పుటకు ఫరిమిత మయింది.

II

రచయిత - రచనాకాలము

రాయవాచక రచయిత తనను 'శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర కాశీవిశ్వనాథ నాయనయ్య వారి స్థానావతి' నని పదవిచే తెల్పుకొన్నాడుగాని తన పేరును తెల్పలేదు.⁴ విజయనగర సామ్రాజ్య కాలంలో విజయనగర రాయల సామంతులు, అమర నాయకులు రాజధాని నగరమైన విజయనగర మందలి రాజకీయ వృత్తాంతాలను ఎప్పటికప్పుడు తమకు చేరపేయడానికి, తమకు చక్కనివర్తలకు మధ్య రాజకీయ లావాదేవీలు కొనసాగించడానికి తమ స్థానావతులను విజయనగర మందుంచెడివారు. ఇట్లే ఒక రాజ్యమువారు తమ ఇరుగు పొరుగు రాజ్యాలలో ఇట్టి స్థానావతులను నియమించెడి రాజకీయ అవారముండెడిది. గజపతిరాజ్యంలో కర్నాటకంవారి స్థానావతి కమలనాభయ్యను,⁵ పరస్పరంగా ఉన్న తదితర రాజ్యాల రాజ్యాధిపతుల, అమర నాయకుల స్థానావతులను రాయవాచకం పేర్కొంటుంది.⁶ కాశీవిశ్వనాథ నాయనయ్యవారి తరపున విజయనగరంలో ఉన్న స్థానావతి ('పొలిటిక్స్ ఏజెంట్') పంపిన విన్నపం లేక 'రిపోర్ట్' యీ రాయవాచకం.

రాయవాచకంలో 'కాశీ విశ్వనాథ నాయనయ్యవారి స్థానావతి భక్త పరాధీనుడు సద్విషయ భయ భక్తులనున్న శాయంగల విన్నపం' అని చెప్పి ఉండడం⁷ చేత 'భక్త పరాధీను' డనేడి యీ స్థానావతిపేరా అని వ్రాసియుండుకోవచ్చు; షష్టతత్పురుషంలో ఉన్న ఇట్టి పేరు అర్థమైనది; వింతైనది. ఒకచోట ఉండినదనుకొన్నా సమకాలిక సారస్వతంలో, కానసాలలో తటస్థ పడదు. అందుచే మనం వ్రాస్తూనికి రాయ వాచక రచయితను విశ్వనాథ నాయకుని స్థానావతి అని పదవిపరంగానే చెప్పుకోవలసి ఉంటుంది. దీనినిబట్టి ఈ విశ్వనాథ నాయకుడెవడో అతని కాలమేదో నిర్ణయించ గలిగితే రాయవాచక రచనాకాలం నిర్ణయించడం సాధ్యమవుతుంది.

విజయనగర చరిత్రలో సుప్రసిద్ధుడైన విశ్వనాథనాయకు డొకడున్నాడు. ఇతడు కొటికం నాగమనాయని పుత్రుడు. శ్రీకృష్ణ దేవరాయల (క్రీ. శ. 1509 - 1580) చివరి ఏండ్లలో తంజావూరు పాలకుడైన వీరేశలికవోతుడు మదురరాజ్యంపై దండెత్తి అచట రాయల సామంతుడుగు మదురను పాలిస్తున్న చంద్రేశలిక పాండుని పారవోలగా, పాండుడు తన రాజ్యాన్ని తనకు దక్కించవలసిం

దని రాయలతో మొరపెట్టుకొన్నాడు. వీరేశలికవోతుని దండించి పాండునికి రాజ్యమిప్పించవలసినదని రాయలు నాగమనాయకుని ఆదేశించి నైన్యాలతో పంపాడు. నాగమనాయకుడు చోతుని తరిమి మదురరాజ్యాన్ని ఆక్రమించి ఆ రాజ్యాన్ని రాయల ఆదేశం ప్రకారం పాండున కప్పగించక, అధికారాన్ని హస్తగతం చేసుకొని రాయల కెదురు తిరిగాడు. రాయలు నిండు సభలో ఈ తిరుగుబాటు దారును శిక్షించగల సమర్థుడు లేదా అని ప్రశ్నించగా, విశ్వనాథనాయకుడు తానున్నానని ప్రకటించుకొని రాయల అనుమతితో తన తండ్రిపై దండెత్తి అతనిని బంధించి తెచ్చి రాయల సమక్షంలో ఉంచాడు. రాయలు విశ్వనాథనాయకుని అసన్య సామాన్య స్వామిభక్తికి మెచ్చి, నాగమనాయకుని తీసుంచి, విశ్వనాథనాయకుని, మదురరాజధానిగా, పాండువోళ్ రాజ్యాలకు అధిపతిని చేసినాడు. ఈ వృత్తాంతం మనకు 'తంజావూరు ఆంధ్రరాజుల చరిత్ర' లో కనబడుతుంది.⁸ 'కర్ణాట కొటికం రాజుల కైఫీయతు' ప్రకారం అయ్యతరాయలకాలంలో విశ్వనాథనాయకుడు మదుర రాజ్యానికి పట్టాభిషిక్తుడై నట్లు తెలుస్తుంది.⁹

పై వృత్తాంతాల ప్రకారం విశ్వనాథనాయకుడు శ్రీకృష్ణ దేవరాయల చివరికాలంలోనో లేక అయ్యతరాయల కాలం (1530 - 1542) లోనో మదుర రాజ్యానికి పట్టాభిషిక్తుడై, మదుర నాయక రాజ్యస్థాపకుడును, మదుర నాయక రాజులకు మూలపురుషుడును అయినాడు. విశ్వనాథనాయకుడు క్రీ. శ. 1563 వరకు జీవించి వుండినట్లు తెలుస్తుంది; కానసాలను బట్టి అతడు క్రీ. శ. 1560 వరకు పదవిలో ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది. పై వృత్తాంతాలలోని విశ్వనాథనాయకుడిని, రాయవాచకం పేర్కొన్న కాశీవిశ్వనాథనాయనయ్యను ఒకరుగానే ఊహించి, గుర్తించి, అమూల్యం గల సర్వస్వతి¹⁰, యస్. కృష్ణస్వామి అయ్యంగార్ ¹¹, జయంతి రామయ్యపంతులు¹², అరుణకుమారి¹³ మొదలుగా కొందరు చరిత్రకారులు, రాయవాచకాన్ని విశ్వనాథనాయకుని స్థానావతి పడునారవ శతాబ్ది పూర్వార్థంలో, కృష్ణదేవరాయల చివరి ఏండ్లలోనూ, అయ్యతరాయలకాలం (క్రీ. శ. 1530 - 1542) లోనో వ్రాసి ఉండవచ్చునని అభిప్రాయపడ్డారు. కొందరు రాయవాచకం 16 వ శతాబ్ది ఉత్తరార్థంలో, విశ్వనాథనాయకుని కాలం (క్రీ. శ. 1529 - 1564) లో వ్రాసిందని భావించారు.¹⁴

విజయనగరచరిత్ర చతురాననులైన వెంకటరమణయ్యగారు మొదట్లో పై అభిప్రాయాన్నే కలిగి ఉండినారు.¹⁵ కాని తరువాత

ఈ విషయంలో విశేష పరిశోధనగావించి, పై అభిప్రాయంతో విధేయించారు. సమకాలిక రచనలు, శాసనాలు, సారస్వతము, తైలయకులు ఆధారంగా, విశ్వనాథనాయకుడు కృష్ణదేవరాయల కాలంలో అడవం (తాంబూలకరంద వామకుడు)గా మాత్ర ముండినవాడని, అచ్యుతరాయల కాలంలో అతడు కొంతకాలం (క్రీ. శ. 1530-42) అతడు సామంత రాజోచితమైన మహామండలేశ్వరాది బిరుదములు లేక తనను అచ్యుతరాయల 'ఉడిగము' (నేవకుడు) గ మాత్రమే చెప్పుకొన్నవాడని, అటుతర్వాత అమర నాయకుడుగా మాత్రమే ఉండినాడని, మధుర నాయక రాజ్యము కృష్ణదేవరాయల కాలమున గాని, అచ్యుతదేవరాయల కాలమునగాని, విశ్వనాథ నాయకుడు స్థాపించలేదని, అది రాక్షస-తంగడి లేక తళ్ళికోట యుద్ధము (క్రీ.శ. 1585) తర్వాత, సదాశివరాయల కాలం (క్రీ. శ. 1542-1576) లో అప్పటి అల్ల కల్లల పరిస్థితులు అదుగుగా తీసుకొని అప్పటివరకు అమరనాయకుడుగా ఉన్న విశ్వనాథనాయకుని కుమారుడు కృష్ణప్ప (క్రీ. శ. 1581-1570) స్థాపించినాడని వెంకట రమణయ్యగారు నిర్ధారించారు¹⁶. అంతేకాక, రాయవాచకంలో పేర్కొన్న 'కాశీ విశ్వనాథనాయకయ్య' మధురనాయక రాజ్యస్థాపకుడుగా తలచబడే నాగమనాయకుని పుత్రుడు విశ్వనాథనాయకుడు కాదని నిరూపించి, రాయవాచక గ్రంథకర్త "మధుర రాజ్యస్థాపకుడైన విశ్వనాథనాయకుని యొక్క స్థానావతీయుగాడు, పదునారవ శతాబ్దము నందీ గ్రంథము వ్రాయబడనులేదని తీర్మానించారు.¹⁷

వెంకటరమణయ్యగారు చెప్పినట్లు, నాగమనాయకుని కుమారుడు విశ్వనాథనాయకుడు మధుర నాయక రాజ్యస్థాపకుడు కాకపోగా, రాయవాచక మందలి అంతఃస్పాక్ష్యం కూడా అది విశ్వనాథనాయకుని కాలంలో, అనగా క్రీ.శ. 1580 లకు ముందు వ్రాయబడినట్లు తెలుపదు. రాయవాచకంలో క్రీ. శ. 1580 కి తర్వాత ఉండి ప్రసిద్ధికెక్కిన చారిత్రక వ్యక్తుల, సంఘటనల ప్రసక్తి అది కంగానే ఉంది. రాయవాచక రచనకాలానికి సంబంధించి ఈ అంతః స్పాక్ష్యంవల్ల తెలియచ్చే చారిత్రక వ్యక్తులను, సంఘటనలను కొన్నిటిని వెంకటరమణయ్యగారు తెలిపిఉన్నారు: వారు తెలిపినవిగాక నేనుగా గమనించిన విషయాలు కొన్ని కలవు. ఈ గ్రంథరచనకాలానికి సంబంధించి వెంకటరమణయ్యగారు తెలిపిన విషయాలను కొంత విస్తరించినప్పటి, నేనుగా గమనించినవానిని ఈ క్రింద పొందుపరుస్తున్నాను. కాని ఈ అంతఃస్పాక్ష్యమంతా రాయవాచకం పలానిసంపత్నరాల మధ్య వ్రాసి ఉండవచ్చునని చెప్పడానికి తోడ్పడుతుందే కాని, ఖచ్చితంగా రచనకాలాన్ని

గుర్తించడానికి పీలుగాలేదు. శ్రీకృష్ణదేవరాయల (క్రీ. శ. 1509-1530) తర్వాతి కాలానికి సంబంధించి రాయవాచకం పేర్కొన్న సన్నివేశాలను, వ్యక్తులను, ఈ క్రింద, పీలైనంతవరకు వాని కాల క్రమంలో పొందు పరుస్తున్నాను.

(1) మొదటగా రాయవాచకం పలానాకాలానికి ముందుగా రచించినదని చెప్పడానికి గట్టి ఆధారముంది. ఈ రాయవాచకం ఆధారంగా కుమార ధూర్జటి 'కృష్ణరాయవిజయ' మనే పద్య కావ్యాన్ని, ఆరీస్టి చిన వెంకటపతి కోరికపై రచించి, శ్రీరాముని కంకితమిచ్చాడు. ఈ చిన వెంకటపతిని క్రీ. శ. 1630-1642 లో కర్ణాటసామ్రాజ్యాన్ని పాలించిన ముమ్మడి వెంకటపతిదేవరాయల తమ్ముడు చిన వెంకటపతిగా గుర్తించి, వెంకట రమణయ్యగారు, ఈ కాలం (క్రీ. శ. 1630 - 1642) నాటికి "రాయవాచకము రచియింప బడియుండెనని నిశ్చయముగ జెప్పవచ్చును" అని అన్నారు¹⁸. కాని ఈ చిన వెంకటపతిని గుర్తించటంలో వెంకట రమణయ్యగారు పొరపాటు పడ్డారు. ఈ చిన వెంకటపతి, ముమ్మడి వెంకటపతి దేవరాయల తమ్ముడయిన చిన వెంకటఃతికి మనుమడైన ఆరీస్టి కోదండరామరాజు రెండవకుమారుడు, అనగా క్రీ. శ. 1630 - 42 తర్వాత రెండు తరాలుదాటి ఉన్నవాడు. అందుచే 'కృష్ణరాయ విజయం' క్రీ. శ. 1675 తర్వాత వ్రాసినదై ఉండాలి¹⁹. ఇది రాయవాచానికి పద్యానుకృతి కాబట్టి, రాయవాచకం క్రీ. శ. 1675 లకు ముందు వ్రాయబడి పొచ్చుర్యాన్ని పొందినట్లు చెప్పవచ్చును.

(2) రాయవాచక కర్త అందలి విషయాలు తాను నేరుగా చూచి వ్రాసినవిగాక, ఇతరులనుండి విని వ్రాసినట్లు, అవతారికా పద్యాలలో మొదటిదానిలో 'విజయనగరవృత్తాంతము సుజనులచే విన్నయట్లు సూన్యతవాక్కుల్' అని సూచించి ఉన్నాడు. రాయవాచకం శ్రీకృష్ణదేవరాయల అన్న వీరనరసింహరాయల (1504-1509) దినవర్యను గూర్చి, శ్రీకృష్ణదేవరాయల దిగ్విజయ విశేషాలను గూర్చి తెలుపుతుంది. రాయవాచకకర్త వారి కాలంలో విజయనగరంలో ఉన్నవాడుకాకపోవుటచే అటుతర్వాతి కాలంలో తాను ఇతరులవల్ల విన్న విషయాలను వ్రాయడం జరిగింది. అందు చేతనే కాలవ్యతిరేకమయిన సన్నివేశాలను, వ్యక్తులను, విషయాలను రాయవాచకంలో చేర్చడం జరిగింది.

(3) రాయవాచకకర్త, రాయవాచకంలో సంకుసాంస్కృసింహ కవి విరచిత 'కవికర్త రసాయనం' నుండి రెండుపద్యాలను ఉద్ధరించాడు²⁰. సాహిత్యచరిత్రకారులు 'కవికర్త రసాయనము'

శ్రీకృష్ణదేవరాయల అనంతరము (క్రీ. శ. 1540) జరిగిన రచనగా అభిప్రాయపడ్డారు.

(4) శ్రీకృష్ణదేవరాయల ప్రత్యర్థి అయి అతని కాలంలో ఉన్న గజపతి వంశపాలకుడు ప్రతాపరుద్రగజపతి (క్రీ. శ. 1497 - 1538). కాని రాయవాచకం శ్రీకృష్ణదేవరాయల సమకాలికుడుగా భాహుబలేంద్ర ముకుందగజపతిని పేర్కొంటుంది. తెలుగువాడయిన ఈ భాహుబలేంద్ర ముకుంద గజపతి క్రీ. శ. 1560 నుండి క్రీ. శ. 1568 వరకు కళింగోత్పలాలను పరిపాలించాడు.²¹ అందుచే రాయవాచకం క్రీ. శ. 1568 తర్వాతనే వ్రాసి ఉండాలి.

(5) విద్యారణ్యులు విజయనగరస్థాపకులు “శాలివాహన శతాబ్దములు లెక్క ౧౧౭౭ యేండ్లు వెయ్యింనున్నది యరువై ఏదేండ్ల మీద చెల్లె ప్రభవ నామనంవత్సరం చైత్ర శుద్ధ పౌర్ణమి స్థిరవారం శుభయోగ శుభకరణములు గూడిన శుభముహూర్తమందు ముహూర్తముజేసి, కృష్ణక్షత్రం అమావాస్యనాటి రాత్రి, సరిసమయమందు శంకుస్థాపనం” చేసినిట్లు రాయవాచకం తెలుపుతుంది.²² అంతేగాక, వీరనరసింహరాయల కాలంనాటికి ఇరవై తొమ్మిది మంది రాజులు మున్నూరేండ్లు పాలించారని జరిగిపోయిన కాలాన్ని చెప్పి, భవిష్యత్తులో “ఇంక అరువై యేండ్లు పట్టణమున్ను సింహనను మన్ను నిలిచియుండును” అని కూడా చెప్తుంది.²³ ఇక్కడ చెప్పిన భవిష్యమననంవత్సరం చైత్ర శుద్ధ పౌర్ణమి స్థిరవారానికి సరిఅయిన శాలివాహన శకనంవత్సరం 1129; 1127 అని చెప్పటం భారపాటు. దీనికి సరిఅయిన క్రీస్తుశకకాలము 1207 మార్చి 15 గురువారం.²⁴ చైత్రకృష్ణ అమావాస్యకు సరిఅయిన క్రీస్తుశకకాలం 1207 మార్చి 30 శుక్రవారం.²⁵

కాని ఇవట కాలనిర్ణయానికి రాయవాచక కర్త చెప్పిన శాలివాహన శకం 1127 నే లెక్కలోనికి తీసుకోవటం సరిఅయినదిగా కనబడుతుంది. ఈ శకనంవత్సరానికి సరిఅయిన క్రీస్తువత్సరం $1127+78=1205$. అదారభ్యం వీరనరసింహరాయల కాలంనాటికి మున్నూరేండ్లు అయినట్లు రాయవాచకం చెప్తుంది. అనగా క్రీ. శ. $1205+800=$ క్రీ. శ. 1585. ఇది సరిగా కృష్ణదేవరాయల ముందు పాలించిన అతని అన్న వీరనరసింహరాయలు పట్టాభిషిక్తుడైన కాలానికి సరిపోతున్నది. అటుతర్వాత అరవై ఏండ్లు అనగా క్రీస్తు శకం $1505+80=$ క్రీ. శ. 1585 వరకు పట్టణమున్ను, సింహనన మున్ను నిలిచిఉంటాయని రాయవాచకం భవిష్యత్తును చెప్పింది. ఇది రక్షన - తంగడి యుద్ధం జరిగి విజయనగరం విధ్వంసమయిన నంవత్సరం. రాయవాచకంలో ఈ విషయం భవిష్యత్తును

గూర్చి చెప్పినట్లు ఉండినా, యథార్థానికి ఈ రాక్షన - తంగడి యుద్ధం (క్రీ. శ. 1565) తర్వాతనే రాయవాచకం వ్రాయడం జరిగిందని మనం అనుకోవాలి. చరిత్రలో జరిగిపోయిన విషయాలను ఇట్టి భవిష్యపురాణాలుగా చెప్పడం మనకు సంప్రదాయమే.

విజయనగరస్థాపన జరిగింది. క్రీ. శ. 1336 లో అని చరిత్రకారులు ఏకగ్రీవంగా అంగీకరించిన విషయం. రాయవాచకం 130 ఏండ్ల తేదాతో విజయనగరకాలాన్ని శవ్వగా చెప్పినా, అప్పటినుండి వీరనరసింహరాయల కాలానికి (క్రీ. శ. 1505-1509), అటు తరువాత విజయనగర విధ్వంసకాలానికి (క్రీ. శ. 1565), రాయవాచక కర్త చెప్పిన కాలం లెక్కింపు సరిపోతున్నది.

(6) రాయవాచక కర్త క్రీస్తుశకం పదహారవ శతాబ్దపు పూర్వార్థంలో రచించిన ఏకామృతాదుని ‘ప్రతాపవరిత్ర’²⁶ చూచినట్లు, రాయవాచకంలో చెప్పిన “ధీర్థిలోనున్న ప్రతాపరుద్రుని వృత్తాంతము”²⁷ సూచిస్తుంది. అట్లే, పదహారవ శతాబ్దపు మధ్య కాలంలో రచించినట్లు భావించబడిన ‘సభాపతివచనము’²⁸ నుండి రాయవాచక కర్త చాలా విషయము ఉద్భుతమొస్తాడు.²⁹

(7) రాయవాచకంలో రాయలవారు వేగర్లను సంపించిన పట్టణాల జాబితాలో మైసూరు, చెన్నపట్లం చెప్పబడినాయి.³⁰ అట్లే బాగానగరం లేక భాగ్యనగరాన్ని కూడా రాయవాచకం పేర్కొంటుంది.³¹ ఈ పట్టణాల నిర్మాణకాలాలు రాయవాచక రచనకాలాన్ని నిర్ణయించడానికి ఉపకరిస్తాయి.

క్రీ. శ. 1571 లో కాని మైసూరు పట్టణం ఏర్పడలేదని చరిత్రకారుల అభిప్రాయం.³²

ఇవట పేర్కొన్న చెన్నపట్లం కర్ణాటకంలోని చెన్నపట్టణం. విజయనగర దళపతి, సామంతుడు అయిన రాజా ఇమ్మడి జగదేవ రాయడు దీనికి క్రీ. శ. 1580 లో కోట ఏర్పరచి, తనకు రాజధానిగా చేసుకొని పాలించినాడని చరిత్రకారుల అభిప్రాయం.³³

బాగానగరం లేక భాగ్యనగరం నేటి హైదరాబాదుకు మరొక పేరు. దీనిని గోల్కొండ నుల్లానై న ముహమ్మద్ కులీకుతుబ్ షా (క్రీ. శ. 1580 - 1612) క్రీ. శ. 1591 లో నిర్మించాడని చరిత్రకారుల నిర్ణయం.³⁴

(8) రాయవాచకం శ్రీకృష్ణదేవరాయలవారి సామంతుల, అమరనాయకుల, దళపతుల పేర్లను మనకు తెలిపింది. వీరందరు చరిత్రకృత వ్యక్తులే. వీరిలో రాజాజగదేవుడు, మట్ల అనంతరాజు, వెలిగోటి యాచమనాయకు, సాళువ మేకరాజు, చెవ్వప్పనాయకు

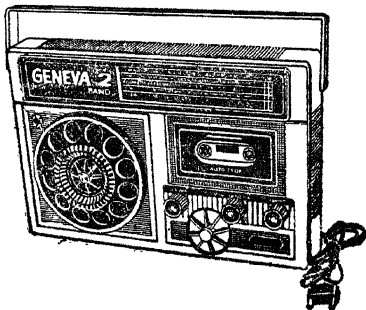
కృష్ణప్పనాయుడు, అయ్యనమలక పేర్కొనబడినారు.³⁵ కాని వీరు కృష్ణదేవరాయలకాలంలో చారిత్రక పరిస్థితివహించినవారుకాదు; కృష్ణదేవరాయలనాటి శాసనాలలో కాని, సమకాలిక సారస్వతంలో కాని వీరిపేరు వినపడదు. అచ్యుతరాయల కాలం (1580-1642)లో కూడా వీరు చారిత్రక పరిస్థితి వహించలేదు. సదాశివరాయలకాలం క్రీ. శ. 1542 - 1576) లో, రక్షన - తంగడి యుద్ధానంతరం, క్రీ. శ. 1570 మొదలు విజయనగరసామ్రాజ్యాన్ని పాలించిన అరవీటి వంశపాలకుల కాలంలో, వీరు రాజకీయ ప్రాముఖ్యం వహించడం, వీరి పేర్లు సమకాలిక శాసనాలలో, సారస్వతంలో కనపడడం జరిగాయి.

పైన పేర్కొన్న వారి చరిత్రను కొంత ఇతర క్లుప్తంగా చెప్పడం అవసరం.

రాజాజగదేవుడు కర్ణాటకరాష్ట్రమందలి చెన్నపట్టణపాలకుడయిన ఇమ్మడి జగదేవుడు. ఇతడు ఈ చెన్నపట్టణానికి క్రీ. శ. 1580 లో కోట కట్టించి, దానిని రాజధానిగా పాలించాడని పైన చెప్పితిన్నాము. ఇతడు అళియరామరాయల కాలమాదిగా విజయనగరరాజులను పట్టభద్రులను చేయుటలో ప్రముఖపాత్ర వహించి

లోపాలు నిరూపించి రు. 200 లు తీసుకోండి

చక్కని సవరించిన
పుస్తకము మైనది
ఎన్నుకొనండి.
జెనీవా వి.ఐ.పి.
అల్వర్త్ ట్రాన్సి
స్టర్ ప్రెస్ లూ-
ఇన్-ఒన్ మోడల్
1983 జపనీస్
సాంకేతిక సృష్టి

(దాన్నింగ్ మ్యాజిక్ టైట్ తో) ఇప్పుడు ప్యాక్టరీడరు రు. 170లకే (పన్నులు కలుపుకొని) లభిస్తున్నది. ఇంట్లో, ప్రయాణంలో చక్కని తోడు. పుటిన్ రోజు, వివాహము, పండుగ కానుకలకు విశిష్టమైనది. మీ అడ్రసుకు వి.ఐ.పి. ద్వారా పులిట కానుక రిస్ట్రావాచి చెయిన్ తో సహా పంపబడును. ఇష్టం లేకపోతే 30 రోజులలోగా మీ డబ్బు వాపసు. 2 సం.లు గ్యారంటీ. నేడే మీ ఆర్డరు పంపండి. మీ అడ్రసు ఇంగ్లీషు లేదా హిందీలో వ్రాయండి.

GENEVA ELECTRONICS,
136, New Lajalpur [D. 72], DELHI-51.
Phone : 212453

నట్లు పొన్నతోట ఓడశకవి ఇతని కంఠితమిచ్చిన వామనపురాణం పీఠికలోని ఈ క్రింది పద్యం తెలుపుతుంది.

అళియరామాజనీకుఁ దివ్యలన్యపాల
వరుల శ్రీరంగరాయల నరసుడైన
వీరవెంకటరాయని వెలయరాయ
పట్టభద్రులఁజేసె నప్పార్థివుండు.

ఇతడు రెండవ వెంకటపతి దేవరాయల కాలం (క్రీ. శ. 1586-1614) లో, అధికారానికై అప్పుడు ఉన్న అంశాకలహలలో, తిరుగుబాటులో, వెంకటపతిదేవరాయల పక్షం వహించి అతనిని సింహాసనంపై నిలబెట్టినవాడు.³⁶

మట్ల అనంతరాజు సాహిత్యవేత్తలకు 'కకుత్స్థ విజయ'

కార్యకర్తగా తెలుసు. ఇతడు పై చెప్పిన జగదేవరాయనితోపాటు, రెండవవెంకటపతి దేవరాయల కాలంలో ఏర్పడిన తిరుగుబాటునణచి, యవనదాడుల నెదిరించి ఆ రాయలకు సింహాసనమున నిలకడ గలిగించినవాడు. 'కళాపూర్ణోదయ' కృతిపతి నందేల ప్రిష్టమరాజు తిరుగుబాటు నణచి రాయలకు మినమిక్కిలి సహాయపడినవాడు.³⁷ క్రీ.శ. 1606 (శా.శ. 1527 గత విశ్వావసు సంవత్సరం) నాటిది, సీరమాలికలో, అనంత భూపాలుని సిద్ధపట శాసనం బడిలో లభించింది.³⁸ ఈ శాసనం "వీర వెంకటరాయ విధుండు చంద్ర గిరింద్ర సీమసామ్రాజ్యంబు సేయుచుండ" అని రెండవ వెంకటపతిదేవరాయలను పేర్కొని, అనంత భూపాలుని, "విజృంభ కకుత్స్థుని విజయ ప్రబంధాది కావ్య నిబంధన గౌరవకర్త" "అఖిలకర్ణాట సింహాసనాధీశ్వర దక్షిణ బాహుధానధారి" అని వర్ణించింది అతని ఇతర ఘనకార్యాలను పేర్కొన్నది.

వెలుగోటి యాచమనాయుడు కస్తూరి రంగప్పనాయని

పుత్రుడు. ఇతనికే పెద్ద యాచమనాయుడని, యాచ భూపదవి పేర్లు. ఇతడు క్రీ.శ. 1601 - 1602 ప్రాంతంలో తమిళ దేశంలోని తిరుగుబాటు నణచి రెండవ వెంకటపతి దేవరాయల నుండి పెరుంటేడు (చెంగల్పుట్టు, మదురాంతకం తాలూకాలు) ను అమరంగా పొందినవాడు. రెండవ వెంకటపతి తర్వాత నాలుగు సంవత్సరాలు మాత్రమే పాలించిన శ్రీరంగరాయల (క్రీ. శ. 1614 - 1619) ప్రకృత్యర్థుల నెదిరించి, అతనిని సింహాసనముపై కుదురుపరచవలెనని తీవ్ర ప్రయత్నము చేసినవాడు. శ్రీరంగరాయల తర్వాత రామదేవరాయల (క్రీ.శ. 1619 - 1629) ను విజయనగర సింహాసనమున నిలుపు ప్రయత్నంలో సుప్రసిద్ధమున తోపూరు యుద్ధం (క్రీ.శ. 1617)లో గొప్పూరు జగ్గ

రాయాది ప్రత్యక్షుల నెదిర్చి జయించినవాడు. ఈ యాచమనాయని పీఠాధిక కృత్యాలు వెలుగొటివారి వంశావళిలోను, అనేక తైపి యత్తులలోను, చాటువులలోను వర్ణించబడినాయి.³⁹

సాళువ మాకరాజు రెండవ వెంకటపతి కాలంలో, రెండవ శ్రీ రంగరాయల కాలం (1614 - 1619)లో ఉండి వారి ప్రత్యక్షి వర్గంలో చేరినవాడు. ఈ సాళువ మాకరాజు తండ్రి అయిన సాళువ తిమ్మరాజుకే చదలువాడ మల్లన కవి తన 'విశ్వనాథాయణ చరిత్ర' నంకితమిచ్చాడు. పై చెప్పిన తోపూరు యుద్ధంలో మాకరాజు గొబ్బాసి జగ్గరాయలవైపు పోరాడాడు.⁴⁰

చెవ్వప్పనాయకు తంజావూరు నాయక రాజుల మూల పురుషుడయిన చెవ్వప్ప నాయకుడు (క్రీ. శ. 1535-1580) అయి ఉండవచ్చు. ఇతడు అమృతదేవరాయల దేవియైన తిరుమలాంబ (?) చెల్లెలు మూర్త్యాంబ భర్త. కొటికం విశ్వనాథ నాయకుని నమ కాలికుడు. ఇతడు క్రీ. శ. 1580 వరకు జీవించి ఉండినా, ఇతని పరిపాలన క్రీ. శ. 1572 కు పరిమితమయింది.⁴¹

కృష్ణప్పనాయకు విశ్వనాథనాయకుని పుత్రుడై ఉండవచ్చు. ఇతడే మదుర నాయకరాజ్య స్థాపకుడని వెంకట రమణయ్యగారి అభిప్రాయమును పైన చెప్పిఉంటిమి విశ్వనాథుని పుత్రుడైన ఈ కృష్ణప్పనాయకుడు గాక, సదాశివ రాయల కాలంలో అడపం బయ్యప్పనాయకుని పుత్రుడు మరిఒక కృష్ణప్ప నాయకుడు కానవస్తాడు. ఇతడు హసన దేశాన్ని అమరనాయకంగా పాలించాడు. క్రీ. శ. 1562, 1583 నాటివి కర్ణాటక శాసనాలు మూడు ఇతనిని పేర్కొంటాయి.⁴²

అయ్యన మలుక సదాశివరాయల కాలంలో దుమ్మె సీమను అమరంగా పాలిస్తున్నట్లు క్రీ. శ. 1582 నాటి ఒక కర్ణాటక శాసనం చెప్తుంది. ఈ శాసనంలో ఇతడు అయ్యన మలుక వాడెయరు అని పిలువబడ్డాడు.⁴³

పైన కనుపరచిన వ్యక్తులు, సన్నివేశములు రాయవాచకము ఖచ్చితముగా క్రీ. శ. 1575 కు పూర్వము వ్యాపించి కాదని సూచించును. రాయవాచకముందలి బాగా నగర లేక బాగ్య నగర పర్యవక్తి అది ఆ నగర నిర్మాణము (క్రీ. శ. 1591) తర్వాతనే వ్యాపి ఉండవలెనని సూచిస్తుంది. పోగా,

9) రాయ వాచకము పైన కనఃపరచిన చారిత్రక వ్యక్తులతో పాటు కొటికం విశ్వనాథ నాయకుని కూడా కృష్ణరాయల దశ నాయకులలో ఒకనిగా పేర్కొనింది.⁴⁴ ఇతనిని మహమండ

లేశ్వరుడనిగాని, మదుర రాజ్య పాలకుడనిగాని రాయ వాచకము ఎక్కడా చెప్పలేదు. రాయ వాచకమును రచించిన 'మహా మండ లేశ్వర కాశీ విశ్వనాథనాయని స్థానావతి' ఈ 'దశనాయకు' డయిన విశ్వనాథనాయని స్థానావతి. కాదనుటకు, ఈ విశ్వనాథ నాయకులు వేర్వేరు వ్యక్తులనుటకు ఇది బలవత్తరమైన సాక్ష్యము. ఇక

10) రాయ వాచకము పేర్కొనిన ఈ మహామండలేశ్వర విశ్వనాథ నాయనయ్య ఎవ్వరనునది విచారణీయము. మదుర నాయక రాజులలో వారి మూలపురుషుడుగా ఎంబడే నాగమ నాయని పుత్రుడు విశ్వనాథ నాయకుడు గాక మరి ఒక విశ్వనాథ నాయకుడు ఉన్నాడు. ఇతడు క్రీ. శ. 1595 మొదలు 1602 వరకు మదురను పాలించిన రెండవ కృష్ణప్ప తమ్ముడు. ఇతడు తన అన్నతో కలిసి రాజ్యము పాలించినాడని చరిత్రకారుల అభి ప్రాయము. రాయవాచక రచయిత అయిన స్థానావతి, 'విశ్వప్ప' అనబడే ఈ విశ్వనాథ నాయకుని స్థానావతి అయి ఉండవలె.

పై ఉపవక్తులన్నీ రాయవాచక కర్త రెండవ వెంకటపతి దేవ మహా యయల కాలం (క్రీ. శ. 1588-1614) లోనో, అటు తర్వాతనో ఉన్నవాడని సూచిస్తాయి. కాని ఇతడు మహా మండ లేశ్వర విశ్వనాథ నాయనయ్యవారి స్థానావతి అగుటచే, ఈ విశ్వ నాథ నాయనయ్యను రెండవ వెంకటపతి దేవరాయల కాలం (క్రీ. శ. 1588-1614)లోనే ఉండి, క్రీ. శ. 1595 మొదలు 1602 వరకు మదురను తన అన్నతోపాటు కలిసి పాలించిన రెండవ కృష్ణప్ప తమ్ముడు విశ్వనాథ నాయకునిగా గుర్తించవలసి వస్తుంది. అందుచే రాయ వాచకాన్ని .శ. 1592, 1602ల మధ్య ఎప్పుడో వ్రాసి ఉండవలె. ఇది తరువాత జన బహుళ్యంలో బాగా ప్రచారంలోకి వచ్చి ఉంటుంది. అందుచేతనే, సుమారు యాభై ఏండ్ల తర్వాత ఉండిన కుమార ధూర్జటి, అక్కిటి కోదండరామ రాజు రెండవ కొడుకైన చిన వెంకటపతి అదేశంమీద రాయ వాచకాన్ని 'కృష్ణరాయ విజయ'మనే పేర వద్యకృతిగా మలచడం జరిగింది. ప్రస్తుతానికి రాయ వాచకం క్రీ. శ. 1592, 1602ల మధ్య వ్రాసినట్లే నిర్ణయించవలసి ఉన్నది. ఇంతకన్నా సూక్ష్మంగా రచనా కాలాన్ని నిర్ణయించడానికి ఆధారాలు లేవు.

క్రొత్తయ్యానికి సంబంధించిన ఈ వర్సను ముగించేముందు ఒక అనుమానాన్ని పాఠకులముందు ఉంచాలి. రాయవాచక కర్త రెండవ వెంకటపతి (1588 - 1614) కాలంలోనే ఉన్నవాడయితే, రాయవాచకంలో, రెండవ వెంకటపతి కాలంలోనే రాజకీయ ప్రాముఖ్యాన్ని వహించినట్లు మల్లు అనంతరాజు, రాజాజగదేవు

మొదలైన ప్రసిద్ధ వ్యక్తులను కృష్ణదేవరాయల ఆస్థానంలో ఉన్నవారుగా ఏలచెప్పవలసివచ్చింది? దీనికి ప్రస్తుతంలో సరియైన సమాధానంలేదు. బహుశా తనకాలంలో రాజకీయ ప్రాముఖ్యం వహించిన ఈ వ్యక్తులు, కృష్ణదేవరాయల కాలంనాటికి రాజకీయ ప్రాముఖ్యం వహించక పోయినా ఆ నాటికి వయసు తక్కువవారై ఉన్నవారే కాబట్టి, వారిని రాయలవారి ఒడ్డులగంలో సమీపంగా పెంకొనుట వారికి గౌరవప్రదముగా రాయవాచక కర్త భావించి ఉండవచ్చును. రాయవాచక కర్త, పై అనుమానంమీద, రెండవ వెంకటవతి కాలం తర్వాత ఉండిన వాడని చెప్పడానికి, అతడు విశ్వనాథ నాయనయ్యవారి స్థానాంతరి అనే విషయం అడ్డుతగులు కుంది.

III

రాయవాచకము - చారిత్రకాధారము

రాయవాచకం చరిత్ర కాదులకు బంగారు గని. విజయనగర చరిత్రకారులకు, అందును పృథ్వీకముగ సాహితీ సమరాంగణ సార్వభౌముడయిన శ్రీ కృష్ణదేవరాయల చరిత్రపై కృషిచేయు వారికి ఇది అమూల్యమైన మూలికాధారము. చరిత్రకాధారంగా దీని విలువను చరిత్రకారులనేకులు గుర్తించారు. కాని ఈ గ. వి త్రవ్వి విజయనగర చరిత్రలో బంగారు పంట పండించినవారు, విజయనగర చరిత్రలో అర్థశతాబ్దమునకు మించి అవిరళ కృషి గావించిన డాక్టర్ నేలబూరు వెంకట రమణయ్యగారు. విజయ నగర చరిత్రకు సంబంధించి, కృష్ణ రాయల పరిపాలనా కాలానికి పృథ్వీకంచి, రాయ వాచకంలోని అనేకానేక విషయాలను, ముఖ్యంగా ఆనాటి పరిపాలనా యంత్రాంగానికి, కృష్ణరాయల దిగ్విజయాలకు సంబంధించిన విశేషాలను, సమకాలిక సార స్వతంత్ర, శాసనాలలో చెప్పిన విషయాలతో, విదేశీయుల రచనలతో సమన్వయించి, తైపారులేసి, దానిలోని గుణ, దోష నిరూపణచేసి, దానినిగ్గు తేల్చిన మహిమి వెంకట రమణయ్యగారు.⁴⁵ వెంకట రమణయ్యగారు విశేష కృషి సలిపి ఉన్నప్పటికీ, రాయ వాచకంలోని చారిత్రక విషయాలకు అండ్ల, అండ్ల భాషలలో సమగ్ర వ్యాఖ్యా నాన్ని సంతరించి ప్రకటించ వలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది: కాని అది పృథ్వీకమయిన విపుల గ్రంథం అవుతుంది: దానికిది చోటు కాదు.

చారిత్రకాధారంగా రాయ వాచకానికి గల ప్రాముఖ్యం గూర్చి పండితులు వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయాలను కొన్నింటిని ఇచ్చట చెప్పడం అవసరం. విజయనగర చరిత్రకు గల మూలక సారస్వతాధారాల సంకల మయిన 'సోర్సెస్ ఆఫ్ విజయనగర

హిస్టరీ' 1919 లో ప్రచురింపబడింది. దాని అండ్ల ఉపోద్ఘాతంలో, సంకలనకర్త రంగస్వామి సరస్వతి ఇట్లా వ్రాశాడు: "ది హిదర్ టు నాట్ వెర్ ఎక్స్ప్లయిటెడ్ 'కృష్ణరాయ విజయమ్' అండ్ ది 'రాయవాచకమ్' తో మచ్ లైట్ అపాన్ ది యాక్యువల్ కార్స్ ఆఫ్ కృష్ణరాయస్ క్యాంపైన్ ఎగెన్స్ బరిస్సా."⁴⁶ 1933 లో అంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు (కాకినాడ) వారు తమ తిరివ ప్రచురణగా రాయ వాచకాన్ని పుస్తక రూపంలో ప్రచురించారు. దాని 'ఫోర్వర్డ్' లో యస్. కృష్ణస్వామి అయ్యంగార్: "ఇట్ సెలెబ్రిటెస్ వర్త్ పబ్లికేషన్ యాస్ ఏ వర్క్ ఆఫ్ హిస్టారికల్ క్యారెక్టర్ బేరింగ్ అపాన్ ది రెయిన్ ఆఫ్ ది గ్రేట్ విజయ నగర్ ఎంపర్ర్ కృష్ణరాయ ...."⁴⁷ దాని 'ఇంట్రక్షన్' లో జయంతి రామయ్య పంతులుగారు: "దిస్ క్రాకల్ .... ఈస్ నో రిఫ్లెక్స్ ఇన్ బుక్ ఫామ్ ఫర్ ది యాస్ ఆఫ్ దోస్ యెంగేజ్డ్ ఇన్ హిస్టారికల్ రిసిర్చ్ ఇన్ సమ్ పార్స్, ఇట్ రిసీవ్స్ రిమార్కబుల్ కన్సర్వేషన్ ఫ్రం ది అకౌంట్స్ ఆఫ్ ది పోర్చుగీస్ వైట్ ఇన్స్టిట్యూట్ డైలీ లాటిన్ ఆఫ్ వైస్ విచ్ ది కింగ్స్ ఇన్ దోస్ డేస్ వెర్ ఎక్స్ప్లెయిటెడ్ టు లివ్ అండ్ విచ్ డె ప్రొబబ్లీ లివ్డ్"⁴⁸ అని దాని ప్రాముఖ్యాన్ని వివరించినారు. "రాయ వాచకము, చారిత్రక విషయముల పట్టిక (క్రానికల్) అగుటచే వర్ణనలేమియులేవు. కవి కేవలము చారిత్రకాంశములను వరుస క్రమమున చెప్పెను .... పెక్కు చారిత్రక విషయములను క్రమ ముగ తెల్పుటచే విజయనగర చరిత్ర తెలిసికొనగోరు చరిత్ర కారులకిది మిక్కిలి తోడ్పడును .... వచన చారిత్రక గ్రంథముగు 'రాయవాచకము', చందోబద్ధముగు చారిత్రక కావ్యముగు 'కృష్ణరాయ విజయము' కృష్ణదేవరాయల చరిత్రను అంధ్రులకు అందచేయు అపూర్వ గ్రంథములు" అని అరుణకుమారిగారు చెప్పినారు.⁴⁹ 'అంధ్ర వచన వాఙ్మయ' సిద్ధాంత వ్యాసకర్తలైన కులశేఖరరావు గారు ఇట్లు చెప్పినారు: "చారిత్ర వచనైక గ్రంథములందు రాయ వాచకమొకటి. ఇదివరకు వెలువడిన చారిత్రక గ్రంథములగు ప్రతాప చరిత్ర, సిద్ధేశ్వర చరిత్రములకన్న నిది విశిష్టమైనది ఇందలి చారిత్రక విశేషములు, మరికొంత యధార్థములుగు నుండు

టయే దీనికి కారణము.... ఇట్లే గ్రంథకర్త వ్రాసిన విశేషములు ప్రకాశ చరిత్ర కన్నును, చరిత్రకు సన్నిహితముగానున్న పనుట సమంజసము.... జరిగిన సన్నివేశములపైన, చరిత్రకాంక్షములమీద సీతని దృష్టి యుండుటచే, భాష, శైలి మున్నగువాని సీతదంత శ్రద్ధగా పాటించి యుండలేదు. అందుచేత వ్యావహారిక ప్రయోగము లిందున్నవి. సాహిత్యకమైన ప్రాధాన్యము నాతడు పాటించియుండక పోవుటకూడ సీతర్తకు చరిత్రకపైగల యభినివేశమును స్పష్టపరచుచున్నది”⁵⁰

రాయవాచక మందలి విషయాలను, విజయనగర చరిత్రకు సంబంధించి తాను వ్రాసిన గ్రంథాలలో అతి విస్తారముగా ఉపయోగించుకొన్న నేలటూరు వెంకటరమణయ్యగారు, “వాఠవర్ ది ది దేట్ అవ్ ఇట్స్ కంపోజిషన్, ఇట్ స్టాండిస్ ది టెస్ట్ అవ్ ఫ్యాక్ట్స్ రికార్డ్స్ వేర్. ది జిన్నెస్ నెస్ ఆఫ్ ది వేరియస్ ఐటమ్స్ అవ్ ఇన్ ఫార్మేషన్ విచ్ ఇట్ నైస్ క్వన్ బి పూర్ట్ టై ఎ కంప్యారిజన్ విత్ ది ఇన్ స్క్రిప్షన్స్ అండ్ ది పోయ్యుగీస్ రికార్డ్స్” అన్నారు.⁵¹ కాని వేరొకచోట వెంకట రమణయ్యగారు ఈ క్రింది అభిప్రాయమును వెల్లెబుచ్చినారు. “రాయవాచక మంతటి విశ్వాసరాజ్యమైన యాధార గ్రంథము గాదు. రాక్షస తంగడి యుద్ధానంతరము కావేరికి దక్షిణ మందుండు రాయ రాజ్యము నాక్రమించుకొనిన మధుర నాయకులు కృష్ణరాయలచే దక్షిణ రాజ్యమున బ్రతిష్ఠింపబడినను ననత్యక్తిపైత గాథను ప్రవారము లోనికి దెచ్చుట ఈ గ్రంథముయొక్క ముఖ్యద్దేశము. కాని యందు వర్ణించియుండు కృష్ణరాయల జైత్రయాత్రా కథన మన్య చరిత్రాధారముల మూలమున వాస్తవమని తేలుచుండుటవలన దానిని మన మంగీకరించవచ్చును.”⁵² వెంకట రమణయ్యగారి ఈ అభిప్రాయమందలి మొదటి రెండు వాక్యములు, అంగములో వారాసగిన పై అభిప్రాయానికి కొంత వ్యతిరేకంగా ఉన్నాయి. వారు రాయవాచకంలో కొట్టవచ్చినట్లు కనబడి ఒకటి రెండు చరిత్రక విరుద్ధ విషయాల జ్ఞప్తి యందుంచుకొని ఇట్టి అభిప్రాయాన్ని వెలుబుచ్చారనుకొంటాను. వారి రచించిన ‘విజయ నగర చరిత్ర’ (2 భాగములు), ‘కృష్ణదేవరాయలు’ అను ప్రామాణిక చారిత్రక గ్రంథాలలో, ‘స్టడీస్ ఇన్ ది థర్ట్ డైనాస్టి

విషయాల నుద్దరించి వాని చారిత్రక ప్రామాణ్యతను నిరూపించి ఉన్నారు. అట్లే పై అభిప్రాయంలో, రాయవాచక ముఖ్యోద్దేశ్యము మధుర నాయక రాజ్యస్థాపన- గూర్చిన అనత్యపు గాథను ప్రవారములోనికి తెచ్చుట అని ఏల వెంకట రమణయ్యగారు చెప్పిరో, అర్థమగుటలేదు. రాయవాచక ప్రారంభంలో దాని రచయిత తనను విశ్వనాథ నాయనయ్య స్థానావతిగా పేర్కొనుటతప్ప, ఇక ఆ గ్రంథంలో ఎచ్చటా మధుర నాయక రాజుల ప్రసక్తి మాట వరనైనను లేదు. పైన కనుపరచినట్లు మధుర నాయక రాజ్య స్థాపకుడని తలచబడే కొటికం విశ్వనాథ నాయకుని కూడా రాయ వాచక కర్త, ఆ రాజ్య స్థాపకుడనిగాని, మధుర నాయకరాజుల మూలపురుషుడని కాని చెప్పలేదు; అతనిని కృష్ణదేవరాయల దళ నాయకులలో ఒకడుగా మాత్రమే పేర్కొనినాడు. బహుశా, రాయవాచక కర్త, మధుర నాయక రాజ్య కాలంలో ఉన్న ప్రసిద్ధులయిన కొందరు చరిత్రక వ్యక్తులను కృష్ణరాయని కాలములో ఉన్నట్లు చెప్పుట వెంకట రమణయ్యగారి ఈ అభిప్రాయానికి కారణమై ఉండవచ్చు; కాని ఈ వ్యక్తులకు మధుర రాజ్యంతో ప్రసక్తి ఉన్నట్లు రాయవాచకం ఎక్కడా చెప్పలేదు. అందుచే, చరిత్రక కాధారగ్రంథంగా రాయవాచకమును గూర్చి వెంకట రమణయ్యగారు అంగములో తెలిపిన అభిప్రాయమే సరిఅయినది.

రాయవాచకంలో కొట్టవచ్చినట్లు కనబడి ఒకటి రెండు చారిత్రక విరుద్ధ విషయాలన్నాయని చెప్పితిమి. వాని నివృత్తి కొంత ప్రస్తావిస్తాము. మొదటిది విద్యానగర్ లేక విజయనగర నిర్మాణము. విద్యానగర నిర్మాణము శ్రీ విద్యానరణ్య మునీంద్రుల ప్రోత్సాహముతో (క్రీ. శ. 1385/8 - 1393) ప్రారంభించినాడను నది పరిశోధనాఫలితంగా చరిత్రకారులంగీకరించిన సత్యము. కాని రాయవాచకము విద్యానగర నిర్మాణ ముహూర్త, శంకుస్థాపనలను గూర్చి, “శాలివాహన శతాబ్దిములులెక్క ౧౧౨౭ యేండ్లు వెయ్యిం నూటయిరుదై యేదేండ్లమీద చెల్లె ప్రభావనామ సంవత్సరం చైత్రశుద్ధ పౌర్ణమి స్థిరవారం శుభయోగ శుభకరణములు గూడిన శుభముహూర్తమునందు ముహూర్తముజేసి, కృష్ణవక్షం అమావాస్యనాటి రాత్రి నిశి సమయమందు శంఖుస్థాపనం”⁵³ జరిగినట్లు తెలుపుతుంది. అనగా క్రీ. శ. 1205 లో విద్యానగర నిర్మాణం ప్రారంభమయినట్లు తెలుపుతుంది.

51 విజయనగర్ మొదలుగా అంగంలో రచించిన చారిత్రక గ్రంథాలలో, రాయవాచకము నుండి విశేషముగా, విస్తారముగా

ఇట్లాంటిదే కొంత చరిత్రక కాల వివర్యంతో కూడి ఉన్నా, అసక్తికరమైన విషయము. శ్రీ తిరుమల తిరుపతి వెంకటేశ్వర దేవస్థాన ప్రాంగణంలో శ్రీకృష్ణదేవరాయల, అతని దేవేరులైన తిరుమలదేవ, చిన్నాదేవుల తామ్ర ప్రతిబింబాలను అందరూ చూచే ఉంటారు. శ్రీకృష్ణదేవరాయలు తన కళింగ దిగ్విజయానంతరము, రాయచూరు, కలుబిరిగెలను జయించిన తర్వాత, తిరుపతి, కాళహస్తి దర్శించి, ఈ తామ్ర ప్రతిబింబాలను “శ్రీముఖ సంవత్సర ఆశ్విజ శుద్ధ 12ది”కి, ఏ ఒకటో, రెండో రోజుల ముందుగా నిలిపినట్లు చెప్పుతుంది.⁵⁴ ఈ తేదీ క్రీ.శ. 1513, అక్టోబరు 12, మంగళ వారానికి సరిపోతుంది. కాని కృష్ణరాయల పూర్వ దిగ్విజయయాత్ర క్రీ.శ. 1517 నాటికిగాని పూర్తికాలేదు. రాయచూరు, కలుబిరిగె దండయాత్రలు క్రీ.శ. 1520 నాటికిగాని ముగియలేదు.⁵⁵ అందుచే రాయవాచకం, ఈ సంఘటనల తర్వాత క్రీ.శ. 1513లో ఈ తామ్ర ప్రతిబింబాలను నిలిపినారని చెప్పడం కాల వ్యతిరేకమయిన విషయము. కాని దీనిని బట్టి, రాయవాచకము చెప్పిన ఈ విషయమును ఉపేక్షింప తగదు. ఏలనన, క్రీ.శ. 1513లో శ్రీకృష్ణదేవరాయలు పూర్వ దిగ్విజయయాత్రను ప్రారంభించి ఉగయగిరిని ముట్టడిస్తున్న కాలంలో శక 1435 శ్రీముఖ వైశాఖ బ. 12 సోమవారం (క్రీ.శ. 1513 మే 2) నాడు, మరలా శక 1435 శ్రీముఖ ఆషాఢ శు. 11 సోమవారం (క్రీ.శ. 1513 జూన్ 13) నాడు వెంకటేశ్వరస్వామిని దర్శించినట్లు తిరుపతి - తిరుమల దేవస్థాన శాసనాలవలన తెలుస్తుంది.⁵⁶ ఈ సందర్భంలో ఒక దానిలో శ్రీకృష్ణదేవరాయలు తనయొక్క, తన దేవేరుల తామ్ర ప్రతిబింబాలను ఆచట నిలవడం జరిగి ఉండవచ్చు; కాని ఈ విషయం ఎక్కడా శాసనస్థం కాలేదు: రాయవాచకాన్ని బట్టి శ్రీముఖ సంవత్సరంలోనే మరలా, మూడవ సారి, రాయలు వెంకటేశ్వరస్వామిని దర్శించి, ఈ తామ్ర ప్రతిబింబాలను నిలిపినట్లు తెలుస్తుంది. రాయవాచక కర్త చెప్పిన చరిత్రక సంఘటనల (పూర్వ దిగ్విజయము, రాయచూరు, కలుబిరిగె విజయాలు) కు, శ్రీముఖ (క్రీ.శ. 1513) సంవత్సరానికి, అయివారు సంవత్సరాల తేడాతో కాలం కుదరకపోయినా, కృష్ణరాయలు తామ్ర ప్రతిబింబాలను శ్రీముఖ (1513) సంవత్సరంలో నిలిపినాడని రాయవాచకం చెప్పిన విషయం యద్ధార్మమని తోస్తోంది. రాయలు ఈ తామ్ర ప్రతిబింబాలు నిలిపిన విషయాన్ని, ఎప్పుడు నిలిపాడనే విషయాన్ని ఒక్క రాయవాచకం మాత్రమే చెప్పుతుంది.

నాకు తెలియవచ్చినంత వరకు సమకాలిక సారస్వతంలోకాని, శాసనాలలోకాని ఈ ప్రస్తావన కానరాదు.

చరిత్రలోని అతి ప్రసిద్ధ విషయాలను గూర్చి చెప్పడంలో కొంతపొరపాటును కనుపరచిన రాయవాచకము చరిత్రకారుల స్థూలదృష్టికి అందని అతిసూక్ష్మ విషయాలు ఎట్టి పొరపాటులేక చక్కగా తెలియజేస్తున్నది. అట్టి విషయం ఒకటి ఇచట ప్రస్తావిస్తాము. కళింగోక్మలపాలకుడైన గజపతి వారి స్థానావతిగా, చారుడుగా సుబుద్ధి అనే నియోగి విజయనగరంలో రాయలవారి సభలో ఉన్నట్లు రాయవాచకం చెప్పుంది. ‘మంచ బుద్ధిగలవాడు’ అని అర్థమిచ్చే ఈ పేరు యద్ధార్మమైన వ్యక్తినామంగాక, రాయవాచక కర్త ఎదో సందర్భావితంగా సృష్టించిన పేరు అనుకోవడం సహజం. ఇట్లు అనుకొని చరిత్రకారులు ఈ సుబుద్ధిని చారిత్రక వ్యక్తిగా పరిగణించలేదు; కల్పిత వ్యక్తిగా భావించారు. కాని గజపతి వారిని యోగి అయిన ఈ సుబుద్ధిని, ప్రతాపరుద్ర గజపతిని ఓడించిన తర్వాత, కృష్ణరాయలవారు తన ఆశ్రయం లోనికి తీసుకొని, ఆదరించి, అతని జీవనానికై రెండూళ్లు ఇచ్చినట్లు ఒక తిరుమల - తిరుపతి దేవస్థాన శాసనం తెలియజేస్తుంది.⁵⁷

రాయవాచక కథనంలో ఆయువుపట్టనదగినది, ఆత్మంత ప్రధానమయినది కృష్ణరాయ దిగ్విజయ వృత్తాంతము. రాయవాచకంలో ఇచ్చిన ఈ దిగ్విజయ వివరాలు, కాలక్రమం, సమకాలిక శాసనాలనుండి, సారస్వతం నుండి తెలియవచ్చు విషయాలతో చాల వరకు సరిపడి, విజయనగర చరిత్రకారులకు మిక్కిలి ఉపయోగకంగా ఉన్నాయి. ఇంతేగాక రాయవాచకం, విజయనగర సామ్రాజ్య పరిపాలనాయంత్రాంగం, మంత్రాంగం, కోశాధిపతి ఇము, రాజోద్యోగులు, పదవులు, సేనావివరాలు, సాంఘిక మర్యాదలు, రాజసభామర్యాదలు, రాజుల దినచర్య మొదలయిన అనేక విషయాలను గూర్చి తెలియజేస్తుంది; వేషభాషలు మొదలగు విషయాలను గూర్చి కొంత తెలియజేస్తుంది. అనాటి రాజ్యాల, రాజుల బలాబలాలు తారతమ్యం, వారి అంగబలం, అర్థబలం, వారి రాజకీయపు పెత్తుగడలు, రాజ్య విస్తీర్ణాలు, దండన విధానాలు వేగు, మొదలగు అసక్తికరమగు ఎన్నో విషయాలను మనకు ఎరుక పరుస్తుంది.

చరిత్రకారులనే గాక, వాఙ్మయ చరిత్రకారులకు, సాహిత్య పరిశోధకులకు కూడా రాయవాచకం అత్యంతోపయోగమయినది. కృష్ణరాయలవారు తమ దిగ్విజయాలన్నీని ముగించుకొన్న తర్వాత “కీర్తి శాశ్వతముగా నిలిచేటందులకు” తన మంత్రుల సలహాపై “కృతు లిందుకోవలెనని” విశ్వయించి, అల్లసాని పెద్దనను ‘మనుచరిత్ర’ను చెప్పవలసిందనిన్ని, ముక్కు తిమ్మనను ‘పారిజాతాపహరణము’ వ్రాయమనిన్ని ఆనతిచ్చినట్లు రాయ వాచకం చెప్పుతుంది.⁵⁸ రాయవాచక మందించిన ఈ సమాచార మాధారంగా సాహిత్య పరిశోధకులు మనుచరిత్ర, పారిజాతాప హరణ కావ్యాల రచనాకాలాన్ని నిర్ణయించడానికి ప్రయత్నించారు.⁵⁹ అష్టదిగ్గజ కవిశ్వరులలో రాయవాచకం ముక్కు తిమ్మయ్యను, అల్లసాని పెద్దన్నను, మాదనగారి మల్లయ్యను మాత్రమే పేర్కొంటుంది.⁶⁰ అష్టదిగ్గజ కవులందరూ ఆంధ్ర కవులు కారని, వారిలో తమిళ, కన్నడ భాషా కవులు కూడా ఉండినారని ఒక వాదముంది; బహుశా రాయలకు సమకాలికులయిన “అష్టదిగ్గజ” ఆంధ్రభాషా కవులు వీరు ముగ్గురే అయిఉండవచ్చు. అట్లే, తురకల మీద రాయల విజయాన్ని గూర్చి ముక్కు తిమ్మన చెప్పిన చాటువాక్కి రాయవాచకంలోని తెక్కింది.

చరిత్రకారులు త్రవ్వకొద్దీ అమూల్యమైన చారిత్రక సంపద నందియ్యగల స్వర్ణని రాయవాచకము.

సూచికలు

1. రాయవాచకము. (సం. డా॥ సి. వి. రామచంద్రరావు), ఆంధ్ర ప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ, హైదరాబాద్, 1982, పు. 1 ఇందుమీదట రా. వా. అని సూచించడమైనది.
2. తెలికవర్ల వెంకటరత్నం ‘పవన రచనా పరిజామము’, విజ్ఞాన సర్వస్వము, III (1959) పు. 832
3. ఆంధ్ర సాహిత్య పరివత్పత్రిక, (1914), పు. 11.
4. రా. వా. పు. 2
5. రా. వా. 88: 24; 89: 26; (ఇట్లు ఇచ్చిన సంఖ్యలలో, మొదటి సంఖ్య రాయవాచకంలోని పుటను తరువాతి, సంఖ్య రేక సంఖ్యలు, ఆ పుటలోని పంక్తులను తెలుపుతాయి.
6. 35 : 18-19; 43 : 15; 45 : 4; 49 : 14; 50 : 25-28; 79 : 18.
7. 2 : 3-5.

8. చూడు యస్. కృష్ణస్వామి ఆయ్యంగార్, “సోర్సెస్ ఆఫ్ విజయనగర్ హిస్టరీ” (1919), పు. 327 మొ॥
9. ప్రభాకరశాస్త్రి. వేటూరు, తంజావూరి ఆంధ్రరాజుల చరిత్ర పు. ౧-౧౫; వెంకట రమణయ్య నేలటూరు, “వర్తర సోర్సెస్ ఆఫ్ విజయనగర్ హిస్టరీ” (1946), II, పు. 32 మొ॥
10. “సోర్సెస్ ఆఫ్ విజయనగర్ హిస్టరీ” (1919), పు. iii
11. రాయవాచకము (1933), “పోర్ వర్డ్”, పు. 12
12. అదే, “ఇంట్రడక్షన్”, పు. 2
13. అరుణకుమారి, ఆంధ్ర చారిత్రక కావ్యములు (1978), పు. 165
14. కులశేఖరరావు, ఆంధ్రవివచన వాఙ్మయము (1974), పు. 509.510
15. “వీనినేకాక కొటికము విశ్వనాథనాయని స్థానావతి రచించిన ‘రాయవాచకము’ ను కూడా ఇవట స్మరింపవలసియున్నది.” - వెంకట రమణయ్య “తెలుగుదేశ చరిత్ర - ఆధారములు” - విజ్ఞానసర్వస్వము, III, పు. 62
16. వెంకట రమణయ్య, “స్టడీస్ ఇన్ ది థర్డ్ డైనాస్టీ ఆఫ్ విజయనగర్” (1935), పు. 289-241 య.
17. వెంకట రమణయ్య, ‘మధుర తంజావూరు నాయకరాజుల నాటి ఆంధ్ర వాఙ్మయము’ భారతి, 1954, ఫిబ్రవరి, పు. 148.
18. అదే, పు. 148
19. కొన్ని ఉపపత్తులను బట్టి ‘కృష్ణరాయ విజయము’ యదాద్ధానికి 18వ శతాబ్దం మొదటి దశకంలో వ్రాసినట్లు చెప్పవలసి వస్తుంది. ‘కృష్ణరాయ విజయ’ రచనాకాలాన్ని, నేను పరిష్కారగా ఆం. ప్ర. సాహిత్య అకాడమీవారు ప్రియమించిన ‘కృష్ణరాయ విజయము’లో విపులంగా చర్చించాను. చూడు కృష్ణరాయ విజయము (సం. డా॥ సి. వి. రామచంద్రరావు), ఆం. ప్ర. సాహిత్య అకాడమీ, హైదరాబాదు, (1991), పు XIV-XXIII.
20. 62 : 21-26; 83 : 1-4; కవికర్త రసాయనము (సం. మోచర్ల రామకృష్ణకవి), II. 61, 65.

21. చుకుంద దాహబలేంద్ర గజపతి శివ అంకవత్సరం, రాధ్య
చైత్ర శు 1, బద (క్రీ. శ. 1580 ఏప్రిల్ 10) నాటి
తెలుగు శాసనము ఉంది. దీనిని బట్టి ఇతడు క్రీ. శ.
1558-59 లో రాజ్యానికి వచ్చినట్లు తెలుస్తుంది.

22. 10 : 7-12

23. 11 : 3-8

24. స్వామికమ్మ పిళ్ళై : "ఎఫ్మెరిస్"

25. అదే

26. "ప్రతాపరుద్ర చరిత్రము" (తఱుకు, 1969). దీని రచనాకాల
నిర్ణయానికై చూడు ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనం గారి ఉపోద్ఘా
తముపు 1-8 లు; ఏకామ్రనాథుడు క్రీ. శ. 1823 ప్రాంతంవా
డను ఆవుదగారి గణంపు (సూర్య ఆంధ్ర సాహిత్యం, సం
9, పు. 77)ను లక్ష్మీరంజనంగారు సరికాదన్నారు లక్ష్మీరంజనం
గారివాదం సచుంజనంగా ఉంది.

27. 45 : 21-24; 46 : 1-13; 48 : 13-18; ప్రతాపరుద్ర
చరిత్రము, పు. 84-85 లు.

28. "ఎ డిస్కొవ్రీడ్ కేబాలాగ్ ఆఫ్ తెలుగు మ్యూజిక్స్
ఇన్ ది మహారాజ నర్సోజి'స్" సర్వస్వతీమహర్ తైల్లరి,
సం. 815; "సభాపతి లక్షణము", ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు
త్రిక, సం. 13 (1923), సంచిక 1, పు. 69-71.

29. రాయవాచకంలో, "కృష్ణరాయనికి మంత్రులు రాజనీతి యవ
దేశంబు" అనే శీర్షికక్రింద, "తరుణుండై ..... అరి
ప్రారంభమయిన కందవద్దం మొదలు, "దుష్టజన నిగ్రహం
జను శిష్టజన పరిపాలనంబును జేయవలయు" అనునంతవరకు
గ్రాంతికథావలోకిందే "అరుపుటల గ్రంథముంకా" 'సభాపతి
వచనము' నుండి రాయవాచక కర్త యథాతథంగా గ్రహిం
చాడు. చూడు రా. వా. పు 13-18

30. 21 : 9; 21 : 17

31. 49 : 20

32. చూడు, వెవెల్, "ఎ స్కెచ్ ఆఫ్ ది డైనాస్టీ ఆఫ్ సోత్
కండియా" (థిల్లి, పునర్ముద్రణ 1975) పు. 54, సంచిక. 3

33. లెవిస్ రైస్, "ఎప్రిగ్రాఫియా కర్ణాటకా", వాల్యూం. 2. బెంగు
ళూరు. నిమదవోలు వెంకటరావు, "మైసూరు చెన్నపట్టణ
నిర్మాత ఇమ్మడి జగదేవరాయుడు" భారతి, 1953, జనవరి,
పు. 76-79 లు.

34. చూడు, షేర్వాని. హెచ్. కె, "మహమ్మద్ కులీకుతుబ్ షా"
(బాంబే, 1967), పు. 14, 135 లు, సిద్దిక్. ఎ. ఎమ్, "హిస్టరీ
ఆఫ్ గోల్కొండ" (హైదరాబాద్, 1956), పు. 91, 389;
విజ్ఞాన సర్వస్వము, III పు. 429.

నేలటూరు వెంకట రమణయ్యగారు ఈ భాగానగరం
క్రీ. శ. 1580 తర్వాత నిర్మించారని ఒకచోట (ప్రెస్ ఇన్
ది థర్డ్ డైనాస్టీ, పు. XXV), "భాగ్యనగరము క్రీ. శ.
1589 వ సంవత్సరమున నిర్మింపబడెను" అని మరియొకచోట
(భారతి, 1954, పు. 143) చెప్పినారు.

35. 41 : 15-25

36. చూడు, నిమదవోలు వెంకటరావు, "మైసూరు చెన్న పట్టణ
నిర్మాత ఇమ్మడి జగదేవరాయుడు", భారతి, 1953, జనవరి,
పు. 76-79లు; దక్షిణ దేశీయాంధ్ర వాఙ్మయము. (1960),
పు. 483 మొు; జగదేవరాయని వంశవృక్షానికై చూడు.
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, వాల్యూం. 2, షేటిల్
సం. 170.

37. వెంకట రమణయ్య. యన్, "ఫర్వర్ సోర్సెస్ ఆఫ్ విజయ
నగర్ హిస్టరీ", I, పు. 314, 316, 319, 323-3'4 లు;
చాగంటి శేషయ్య, 'ఆంధ్ర కవి తరంగిణి', II వ సంపుటం,
పు. 67 మొు

38. "సోర్సెస్ ఆఫ్ విజయనగర్ హిస్టరీ" (1919), పు. 238 ;
చాగంటి శేషయ్య, "ఆంధ్ర కవి తరంగిణి", సంపుటం II,
పు. 73-75; మట్ల వంశవృక్షానికై చూడు, "తిరుమల-తిరుపతి
దేవస్థాన శాసనములు, వాల్యూం 2, షేటిల్ సం. 34.

39. "ఫర్వర్ సోర్సెస్ ఆఫ్ విజయనగర్ హిస్టరీ" (1946), I .
పు. 321 మొు, 327, 332, 334. లు.

40. చాగంటి శేషయ్య, 'ఆంధ్ర కవి తరంగిణి', సంపుటం. 10,
పు. 67; "ఫర్వర్ సోర్సెస్ ఆఫ్ విజయనగర్ హిస్టరీ, I."

41. కురుగంటి సీతారామయ్య, 'తంజావూరు నాయక చరిత్రము, 1982), పు. 76 మొ॥
42. "ఎపిగ్రాఫియా కర్నాటక", V, హెచ్.యన్. 15 (క్రీ. శ. 1562); అదే హెచ్.యన్. 6 (క్రీ.శ. 1563); అదే హెచ్.యన్. 2 (క్రీ. శ. 1563)
43. "ఎపిగ్రాఫియా కర్నాటక" VII పిఐ. 69 (క్రీ. శ. 1562; మరియొక కర్నాటక శాసనం "ఎపిగ్రాఫియా కర్నాటక" IV, యన్.జి, 28 (క్రీ. శ. 1563) లో "అలకమలక", జగదేకరాయని కార్యకర్తగా చెప్పబడినాడు.
44. 44 : 20.
45. రాయవాచకంలోని చారిత్రక విషయాలకు సంబంధించిన చర్చ వెంకటరమణయ్యగారి ఈ క్రింది గ్రంథాలలో సందర్భానుసారంగా చూడవచ్చు.
  - i) స్టడీస్ ఇన్.ది థర్డ్ డైనాస్టి ఆఫ్ విజయనగర్, మద్రాస్, 1935
  - ii) ఫర్థర్ సోర్సెస్ ఆఫ్ విజయనగర్ హిస్టరీ, మద్రాస్, 1946
  - iii) 'కృష్ణదేవరాయలు', హైదరాబాదు, 1972
  - iv) విజయనగర చరిత్ర, భాగములు 1, 2, హైదరాబాదు 1976
46. సోర్సెస్ ఆఫ్ విజయనగర్ హిస్టరీ, పు. 11
47. రాయవాచకము, ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్ ప్రచురణ. 33 (1933)
48. అదే
49. అరుణకుమారి, ఆంధ్రచారిత్రక కావ్యములు, పు. 198
50. కులశేఖరరావు, ఆంధ్రవాచక వాఙ్మయము, పు. 507-508 లు.
51. స్టడీస్ ఇన్ ది థర్డ్ డైనాస్టి, పు. xxvi
52. కృష్ణదేవరాయలు (1972), పు. 3.
53. 10 : 7-12
54. 76 : 25 నుండి 77 : 17; రాయలు శ్రీముఖ సంవత్సర ఆశ్విని శుద్ధ 12 న కాళహస్తిలో ఉన్నట్లు రాయవాచకం చెపుతుంది. అందుచే ఒకటి రెండు రోజులముందు తిరుపతిలో ఉన్నట్లు ఎంచడమైనది.
55. వెంకటరమణయ్య, విజయనగర చరిత్ర, భా. 2, పు. 10 మొ॥
56. రిపోర్ట్ ఆన్ తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం ఇన్స్పెక్షన్స్. (సాదు సుబ్బిహ్మిణ్యశాస్త్రి, 1930), పు. 151 మొ॥
57. అదే, పు. 206
58. 79 : 19 నుండి 80 : 5 వరకు
59. ఉవాహరణకు, కుందూరి ఈశ్వరదత్తు, "పారిశ్రామికపూరణ మనుచరిత్ర రచనా కాలములు", ఆంధ్రపత్రిక, 1930 ప్రమోదూత, పు. 103 మొ॥
60. 81 : 18, 19, 25 ; 80 : 3.

రణ స్పృహ

శ్రీ కె. అంజయ్య

చాప కింది నీరులా రెప్పపాటు అజాగ్రత్తలో
నిన్ను కబంధ హస్తాల్లో బంధీ చేస్తుంది చీకటి
కన్ను కుట్టుటంలో మొలకేస్తుంది చీకటి
మనిషి అత్యాశలో పరుచుకు పోతుంది చీకటి
మూర్ఖుని ఆయుధం వెదజల్లేది చీకటి
శ్మశాన వైరాగ్యాన్ని నూరిపోసే సైనేడ్ చీకటి
గద్దెపై కెక్కిన చీకటి
పొరలు పొరలుగా ప్రపంచాన్నాక్రమించాలని

ప్రయత్నిస్తుంది

బాబాల, కాజీల, ప్రవక్తల స్పేకర్ డబ్బాల్లోంచి
డైరెక్ట్ గా మెదడు నరాల్లోకి ఎక్కించబడుతుంది.
చీకట్లో తచ్చాడుతూ కాలాన్ని తినేవాడు బానిస
చీకటి మేస్తూ చీకటి చిమ్మే బ్రోకర్ బురాక్రాఫ్
గొడ్లలా అనుసరించే కాళ్ళ ప్రవాహం
శూన్యలక్షణ చర్యలకు చప్పట్లు చరిచే చేతులు
అన్నింటికీ తలాడించే ట్యూబులైట్లు
అడ్డగాడిదల్లా ఎదిగి నన్నాళ్ళూ
చీకటి సూర్యున్ని మింగగలనని గంతులేస్తుంది.
నదిఒడ్డున పిండ ప్రవచనాలు
గుడి నుదుటు మొక్కుబడుల నమ్మకాలు
మన జుట్టుకు కట్టి అడించాలని చూస్తుంది చీకటి
అడివి నంటించి చీకటిని పారదోలాలని
కిరణం మెదళ్ళు కంకణం ధరిస్తాయి
చుక్కల్ని చూపి మురిపించే నక్క చీకటి
కిరణాల అడుగుజాడలు నాటుకోకుండా

బహిరంగ మైక్ మాయా వాద్దానాలై
నమ్మించే కాగితం మీద ముద్దరేసి
నిముషంలో బుర్ర ఖాళీ చేసి ఊపిస్తుంది.

కళ్ళు తెరిస్తేచాలు

కళ్ళల్లో దుమ్ము కొట్టాలని చూస్తుంది చీకటిగాలి
చీకటి నియంతరాజ్యాన్ని కూలదోస్తారని
గుడ్డి వెల్తురు అర్ధినెన్నుల చంద్రునిగద్దె కెక్కించి
మురిపంగా మరిపించి ముచ్చటగా దోస్తుంది
చీకటి తాగేవాడు కార్చే అక్షరాలు
అస్థానకవి పొగడ్తల్లా నవ్వుల పాలొతాయి
చంద్రునిలో నమస్త కవిత్వం చవిచూసే సుఖజీవి
వెలుతురు గోదాలో దిగి ప్రజాసమస్యల్ని ఎదుర్కోలేడు
చీకటి గాలి సోకిన ప్రబుద్ధుడు
తాడును పాముగా భ్రమసి బెదురుతాడు
రేడియో వనంత తుంపరల్ని నిజమనుకొని
అనుభూతి పైత్యంలో వడ్ల పిట్టయై
ప్రకృతి ప్రవృత్తి మరిచి
ఊహకలల్ని ప్రతీకల్లో ఊస్తూ ఆనందిస్తాడు
ఆయుధాలున్నా చీకటిగూట్లో పాదం మోపలేని పిరికిపంద
అయోమయ అధివాస్తవికతలో కొట్టుకుపోతాడు
చీకటికి గుండు కొట్టించి పారదోలేవాడు
ఏ ఆయుధం ఆసరా రాకున్నా
రెండు రాతి మెదళ్ళను రాపిడి చేసి
వెలుగు పంట ప్రపంచంపై కుమ్మరిస్తాడు.

కాదు ముఖ్యము - ఉనికి తీరు

శ్రీ వెల్దుర్తి మాణిక్యరావు

నీవు లింగము అయితెమానె
నేను జంగము కాను కాను.

ఎవరు లింగమో
ఎవరు జంగమో

ఏది కదలికొ
ఏది నిలకడొ

ఏది ఘనమో
ఏది ద్రవమో

ఏది జడమో
ఏది జీవమో

ఎందుకీ మీమాంస ఇప్పుడు
ఏల తర్జన భర్జనమ్ము

చరము పురుషుడు అయిననేమి
స్థిరము ప్రకృతి అయిననేమి

కలయికే మన లక్ష్య
కాదు ముఖ్యము ఉనికితీరు.

నీవు నేనను మాట మరచి
ఒకటిగానే ఉండిపోదము.

అందుకే రావోయి సఖుడా
అందుకొన అధరామృతమ్ము

లింగమై ఒకచోటునుండకు
భ్రమరమై నాచుట్టు తిరుగుము

మల్లెతీగకు మొగ్గనై
నేనుండి పోదును ప్రియతమా

కొలనులోనే కమలమై
తేనెలను ఒలికింతును

భ్రమరమై నా పొందు గూడుము
భ్రమలు తీరునులే!

చైతన్య ప్రపంతి విధానం

చైతన్య సృష్టి సంవిధానం మనస్తత్వ శాస్త్ర ప్రభావం వల్ల సృజనాత్మక సాహిత్యంలో ప్రవేశించింది. కొత్త ప్రపంచాన్ని దర్శించే అవకాశమూ కలిగింది. పాశ్చాత్య సాహిత్యంతో పరిచయం వల్ల కొత్తదనాన్ని అన్వేషించే లక్షణంతో సుప్రసిద్ధ రచయితలు శ్రీశ్రీ, బుచ్చిబాబు, గోపీచంద్, రాచకొండ శమరచనల్లో దీన్ని సమర్థవంతంగా నిర్వహించారు. ఇటీవల నవీన్, నాగరాజు మొదలైన ఆధునిక రచయితలు ఈ సంవిధానం అవలంబించి ఉత్తమ నవలలు వ్రాసారు. దీన్ని నిర్వహించడానికి మనస్తత్వ పరిజ్ఞానం అవసరం. దీనితో ఎంత ఊణంగా పరిచయం ఉంటే, అంత చక్కగా తమ లక్ష్యమూ, పరిమితులూ అర్థమవుతాయి. పాత్ర చిత్రణలో లోతునూ, వేగన్నీ కలిగిస్తూ కొత్తదనాన్ని భావించజేసే స్థితి చేహుతుంది. ఫ్రాయిడ్ అడ్లర్ యుంగ్ మనస్తత్వ శాస్త్రవేత్తల గొప్ప పరిశోధనల కృషి ఫలంగా మనః ప్రపంచానికి సంబంధించిన చైతన్యరూపం గురించి ఎన్నో రహస్యాలు బయటికి వచ్చాయి. ఎంతో ఆలోచనకూ అవకాశం కలిగింది. జీవితాన్ని వెనుకనుండి నడిపే అదృశ్యమాన చైతన్య శక్తుల పాత్ర గురించి, అవగాహనలో సంపూర్ణమైన మార్పు వచ్చింది. ఇది ఆధునిక యుగానికి పరిహారింపరాని లక్షణంగానూ నిలిచింది.

‘చైతన్యం’ అనేమాట ఇక్కడ కాంప్లెక్సైన్ కు అనువాదం. దీనికి అనేకమైన అర్థాలున్నాయి. ఇందులో కొన్ని- అనుభవ పూర్వకమైన జ్ఞానరూపం. మెలకువ. వ్యక్తి కోరికల ఆలోచనల అనుభూతుల సమాహారరూపం. ఒక విషయాన్ని గురించి మనస్సుకు గల జ్ఞానం, ఆలోచన అనుభూతులకు సంబంధించిన స్ఫూర్తి, మనస్సుయొక్క క్రియాశక్తమైన స్థితి. ఇలా ఎంతైనా వివరిస్తూ పోవచ్చు. ఎంత చెప్పిన ఎంతో కొంత మిగిలేఉన్నట్లు అనిపిస్తుంది. ఏమైనా సంగ్రహంగా ప్రస్తుత విషయాన్నిబట్టి మనోవ్యాపారం యొక్క శక్తిరూపంగా భావించవచ్చు. కాంప్లెక్సైన్ అంటే చైతన్యం అనీ ఈ సంవిధానంలోని పరమమైన ఉద్దేశాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని, తెలుగులో శ్రీశ్రీ, బుచ్చిబాబు వంటి ప్రముఖులు స్త్రీమ అవ కాంప్లెక్సైన్ అంటే ‘చైతన్య సృష్టి’ అనీ ప్రయో

గించడం జరిగింది. ఒకవ్యక్తి చైతన్యంగా ఉన్నాడంటే అతనిలో మానసికమైన కృమగతి (మెంజల్ ప్రాసెస్) జరుగుతుందని అర్థం. ఒకరు అచేతనంగా (అన్- కాంషస్) గా ఉన్నారంటే ఈ కృమగతి విరామాన్ని పొందడమే లేదా నిరోధింపబడడమే జరుగుతుంది. మిక్కిలిగాడమైన నిద్రలోనూ, స్వప్నావస్థలలోనూ ఇది సంభవిస్తుంది. వ్యక్తి చైతన్యంగా ఉన్నాడంటే అతనికి తన మానసికమైన స్థితి గురించిన జ్ఞానం లేదా ఎరుక (ఎవేర్ నెస్) కూడా వర్తిస్తుంది. తాను ఆలోచిస్తున్న, అనుభవిస్తున్న జ్ఞానమూ కొంతవరకు ఉంటుంది. భాగాతెలివిలో ఉన్నదానికీ, అసలే తెలివిలో లేదాదానికి మధ్య ఎన్నో దశలున్నాయి. నిద్ర చెందిన వ్యక్తి కేవలం అచేతనంగా ఉండాలనేలేదు. ఎందుకంటే అతడు కనే కలలు, వాటిని గురించిన అనుభవ ముద్ర- విద్యారోయేష్సుడు కలిగిన స్వర్ణ, ధ్వని మొదలుగా విషరీతమైన లేదా విశిష్టమైన అనుభవజ్ఞానం ఉంటుంది. అందువల్ల చైతన్యం అంటే వ్యక్తిలో ఎక్కడో స్థిరంగా నిలిచి ఉండేదికాదు. అతనిలో మానసికంగా జరుగుతున్నది; సరిస్తూన్నది అని భావం.

ఫ్రాయిడ్ సిద్ధాంతాన్ని బట్టి చైతన్యస్వరూపం మూడు విధాలు. 1. కాంషస్ - మొదటి చైతన్య స్థాయి 2. ప్రి-కాంషస్ చైతన్యం క్రిందిస్థాయి. చైతన్యం వెనకనే (అచుగున) ఉండేది. వ్యక్తికి ఆ సమయంలో ఒక విషయం జ్ఞప్తికి ఉండకపోవచ్చు. కాని వెంటనే దాన్ని స్మృతి పదానికి తెచ్చుకోగల ఆలోచనకు స్థానమైంది. 3. అన్-కాంషస్. ఇది చైతన్యం అట్టడుగునకు చెందింది. ఎంతో లోతైంది. సాధారణ పరిస్థితుల్లో బయటికి రాని విషయాలు, ఎప్పటివో ఇందులో పడి ఉంటాయి. ఈ స్థాయి చాలా ముఖ్యమైంది. సాహిత్యంలో ఇది సముద్రంగానూ, సరస్సు గానూ లోతైనలోయ, లోయలో సరస్సుగానూ అక్కడి సందర్భాన్ని బట్టి రచయిత అజింతే ప్రయోజనాన్ని బట్టి ఎంతో ప్రతికాత్మకంగా చిత్రీకరణపడం గమనించవచ్చు. నీరు సాధారణంగా అవ్యక్త చేతనకు ప్రతీకగా కన్పిస్తుంది. లోయలో సరస్సు చేతనలో లోతైన పొరలో దాగిన పురాణావ (ఆర్కైటయిస్) రూప సంచయాన్ని సూచిస్తుంది. ఇది సామాహిక అవ్యక్త చేతనస్థాయి (లెవెల్) కి చెందింది. ఇది నిర్బంధహీనంగా పైకి కన్పించని

గంభీరతతో లోలోన పడిఉన్న అనేకమైన పురాణాల జాలం నమూనా (ఫాక్టర్స్, మోడల్స్) తో నిండి ఉంది, ఎంతో మహనీయమైనది మన స్వత్య శాస్త్రవేత్తల అభిప్రాయం. ఆధునిక కాలంలో న్యూజనెత్తుక రచయితలను ప్రాయశః-మనస్తత్వ విశ్లేషణం, అద్లర్ - న్యూనకాథావం, యుంగ్ - సామూహిక అవ్యక్త చేతనం సిద్ధాంతాలు ఎంతగానో ప్రభావితం చేశాయి. జీవిత ప్రపంచంలో ఇంతకుముందు కన్పించని, చూడని ప్రదేశాలపై దృష్టి పరిసరించి ఎన్నో రహస్యాలు కనుగొనడమూ జరిగింది. ఇంకా మనస్తత్వ పరమైన సాహిత్య విమర్శలో ఇటీవల సృష్టి కంగా పురాణావరూపాలకు సంబంధించిన వివేచన కూడా చెప్పు దగిన స్థానాన్ని పొందింది.

సృష్టక విషయానికి వస్తే - ప్రాయశః దృష్టిలో అవ్యక్త చేతన విస్మృతమైన, అజనబడిన, అనేక విషయాల సంచయ స్థానం. ఈతని సిద్ధాంతం ప్రకారం అవ్యక్తచేతన సృష్టికంగా వైయక్తిక (పర్సనల్) గుణోపేతమైంది. యుంగ్ తన సరిశోధన లతో దీనిపై మరికొంత అభివృద్ధిని సాధించాడు. ఈతని సిద్ధాంతం ప్రకారం అవ్యక్త చేతనయొక్క పైపొర నిస్సందేహంగా వైయక్తికమైంది. దీన్ని ఇతడు వైయక్తిక చైతన్యం (పర్సనల్ కౌంషస్) అంటాడు. ఇది లోతైనపొరపై నిలిచి ఉంది. ఈ లోతైన పొరగలస్థాయిని సామూహిక అవ్యక్త చేతనగా కనుగొని స్థాపించడంలో ఇతని సిద్ధాంతంయొక్క ఆయువుబిడ్డ నిక్షిప్తమైంది. ఇది వ్యక్తిగతం కాదు. అందరిలోనూ, ఉండేది. సర్వసాధారణమైంది. ఇందులో ఉండేవన్నీ పురాణావరూపాలు.¹ ఇవి బహు పురాతనమైనవీ, ఎన్నో యుగాల నాటివీ, అసంఖ్యాకమైనవీ ప్రతి రూపాలు స్వతంత్రమైనవీ. ఇవి కలలో సాక్షాత్కరిస్తాయి. దైవందిన జీవితంలో మన సృష్టకలోనూ జీవనపద్ధతుల్లోనూ విదోఒక రూపంలో సృతిఫలిస్తాయి.

చైతన్యంయొక్క వివిధమైన పొరలలో, నిహితమైన దృశ్యాదృశ్య జీవిత సృష్టం అంతా - 'చైతన్య సృష్టి' రచనలో నియతమైన కాలసృజనాహంగా రూపొందిన అనేక స్థితులు, ఆలోచనాతరంగాలుగా భావలయతో మనకు విశిష్టమైన గతితో దర్శనమిస్తుంది.

స్ప్రిమ్ ఆఫ్ కాంషన్సెస్ (తెలుగులో చైతన్యసృష్టి) అనే పదబంధం మనస్తత్వ శాస్త్ర పరమైంది. దీన్ని విలియమ్ జేమ్స్ 'అన్ ప్రెస్సివల్స్ ఆఫ్ సయికాలజీ అనే గ్రంథంలో మొదట రూపొందించాడు.² ఇది దోరోతిరిచార్డ్సన్ చేత సాహిత్యంలో ప్రముఖమైంది. ఈ సంవిధానానికి గూర్గదర్శకురాలుగా ప్రశస్తి

వహించింది.³ హెన్రీ జేమ్స్ ద్వారా ప్రవేశ సౌగమ్యాన్ని పొందింది.⁴ వర్జినియా వూర్స్ రచనలతో ఒక స్థిరమైన స్థితిని పొందింది.⁵ ఈమెలో సుకుమార ప్రవృత్తితో అన్వేషణతో చైతన్యసీమల్ని దర్శించే శక్తి కన్పిస్తుంది. "సామూహ్యమైన రోజున సాధారణమైన మనస్సును పరిశీలిస్తే- మనకు ప్రకాశవంతమైన పరివేషం కన్పిస్తుంది. చైతన్యం అరంభం మొదలు చివరదాకా కొంత స్వచ్ఛమైన కాంతి సంప్రసారమైన పొర మనచుట్టూ వ్యాపించి ఉంటుంది."⁶ అన్న మాటల్లో పై భావం చక్కగా ఉన్నది లభిస్తుంది. 'వేవ్స్' లో వాస్తవికతయొక్క వైయక్తిక దర్శనం బాగా కన్పిస్తుంది. జేమ్స్ జాయ్స్ కృతుల్లో⁷ ముఖ్యంగా యులిసెస్ మహాగ్రంథంతో ఇది ఒక శక్తివంతమైన సంవిధానంగా కళాత్మకమైన విలువలు కలిగే తన వైశిష్ట్యాన్ని నిలుపుకుంది. నవలను చైతన్యంతో ఉజ్జీవింపజేసాడు. యులిసెస్ మానవ జీవితం యొక్క వ్యంగ్య చిత్రం. ఇందులో భౌతికమూ, ఇంకా అధికంగా మానసికమైన భూమికల్లో జీవితంయొక్క స్థూల సూక్ష్మమైన రూపాలు ఎంతో వివరంగా విశ్లేషింపమైనాయి. జీవితంలో ఎదు రయ్యే సమస్యలు- మానసికమైన భ్రాంతి, సంఘర్షణ, అదర్బాలు వాస్తవానికి కల్పనకూ మధ్య అంతరం రెండూ కలిసే ప్రదేశాలు, ఎంతో నిశితంగా చైతన్యంయొక్క వివిధస్థాయిల్లో దర్శితమైనాయి. మానవ మనస్తత్వ పరిశీలనలో విస్తృత వైవిధ్యమూ వైచిత్రీ గలగొప్ప రచన. ఆ తరువాత విలియమ్ ఫార్లీన్సన్ మొదలైన రచయితలు దీనికి కొత్త కొత్త పార్శ్వాంశాలతో చిరమైన కీర్తిని ఆర్జించి పెట్టారు. ఫార్లీన్సన్ లో వర్జినియా వూర్స్, ఇంకా జేమ్స్ జాయ్స్ యొక్క చక్కని జీవితాదర్శ సమ్మేళనం గోచ రిస్తుంది. ఇతని రచనల్లో⁸ పాత్రయొక్క అంతర్దర్శనం ముఖ్యం. లిలికో యొక్క అవ్యక్త చైతన్య విష్కారం, స్వప్న విధాన రూపం మొదలుగా మనస్తత్వ ప్రకాశనం అధికం. సాహిత్య విమర్శలో మే స్లింగ్లియర్, దీన్ని మొదట దోరోతి రిచార్డ్సన్ వ్యాసంలో వివేచన చేసింది.¹⁰ ఈనాడు సాహిత్య రంగంలో ఈ సంవిధానం గురించి తెలియక పోవడం అంటే, ఆధునిక చక్షరానికి కొంత లోపం కలిగినట్లే.

చైతన్య సృష్టి సంవిధానం నవల్లో పాత్ర, మానసికమైన క్రమగతి (మెంబర్ ప్రాసెస్) సంబంధించిన అనేకమైన

మనస్తత్వ పరమైన అంశాలపై నిర్మితమౌతుంది. దీనివల్ల పాత్ర అంతరంగ దర్శనం సిద్ధిస్తుంది. ఇంతకుముందు తెలివి బయట పడని స్వప్నంకాని ఎన్నో సూక్ష్మమైన విషయవశీలనకూ అవకాశం కలిగింది. పాత్రల మనస్తత్వ పరమైన అనేక పార్శ్వాలు ఒక బొకటి ప్రకాశమానం కావడంతో దీని ప్రాముఖ్యం ఇటీవల బాగా గుర్తింపుకు వచ్చింది. ఇందులో స్మృతి (మెమరీ) అంతరం, ప్రవహించే చైతన్యంగా రూపొందుతుంది. స్మృతి కీలకమైన పాత్రను నిర్వహిస్తుందని చెప్పవచ్చు. పాత్రల మానసికమైన క్రమగతిని స్మృతి నియమించడంచేత పాత్రఃస్వభావంలో సంప్రదాయవల్లోకన్నా ప్రత్యేకమైన రూపాన్ని పొందుతుంది. ఈ విధమైన రచనచేసే రచయిత, పాత్రస్మృతి పరంపరా సమయంలో కాలంతో ప్రవహించే వ్యక్తిత్వాన్ని సృష్టించే ఉద్దేశం కలవాడవడంచేత, ఇందులో చైతన్యం యొక్క ప్రైవేరలను చేదించుకొని వివిధ స్థాయిలలో అనేక దశల్లోని రహస్యాలను అవిష్కరించే ప్రయత్నం జరుగుతుంది. ఇవి అనంతమైనవి. మనం సాధారణంగా ఊహించలేనివి. ఇవి ధరించే ఆకృతులు ఆశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తాయి, ఉత్కుతను పెంపొందిస్తాయి. ఈ జీవితంలో ఉంటూ దీని వెనుకనున్న కొత్తప్రపంచంలో తిరుగుతున్న మానసిక స్ఫూర్తి కలుగుతుంది. కాబట్టి మనస్సుయొక్క బాహ్యమైన అవరణలు క్రమిస్తూ, లోలోపల అతుగున నిహితమైన రూపాలపైనే పాత్ర వ్యక్తిత్వం ఆధారపడి ఉంటుందని చెప్పవచ్చు. చైతన్య రూపం వస్తు నిష్కాసానికి స్థానమవుతుంది. చైతన్యం క్రింది స్థాయి నుండి పై స్థాయి వరకూ పాత్ర మనస్తత్వ సమర్పంగా చిత్రించడంలో రచయిత సందర్భానికి తగిన విధంగా వివిధాంశాలు ఎన్నుకొనే విజ్ఞు ఎంతో అవసరం.

చైతన్యరూపాన్ని రెండు భాగాలు చేస్తే, ఒకటి కింది స్థాయిలో, రెండోది పై (ఉన్నత) స్థాయిలో ఉండేది. కిందిది మనక మనకగా అన్వష్టంగా ఉంటుంది. పైది వికాశవంతంగా ఉంటుంది. మొదటిది వాక్కుకు పూర్వమైన దశ (ప్రీస్పీచ్ లెవెల్). ఇది సాధారణంగా మన కంఠం. రెండోది వాక్ దశ (స్పీచ్ లెవెల్) కు చెందింది. మన కంఠభాటులో ఉండేది. చైతన్య సృజనం రచనలో ఆ అందని స్థాయిలో అన్వష్టంగా మనక మనకగా, ఇంకా కిందికిపోతే విస్మృతమై ఎప్పుడో, లోతుగా చీకటిలో ఉన్న మనస్తత్వపరమైన, జాతి సామూహిక లక్షణయంతమైన ఎన్నో అంశాలు అనేక రీతుల్లో విచిత్ర సామరస్య రూపంలో అవిష్కృతమౌతాయి.

ఇవి ఉద్గమనంలో, ఏ కత్తిరింపులకూ లోను కాకుండా నియమితమూ కాకుండా, యథాతథంగా అవలీలగా మనస్సునుండి

సృజిస్తాయి. రచనలో కళాత్మకమైన విలువల దృష్ట్యా క్రమబద్ధం చేయబడతాయి. ఇది శిల్పం క్రిందికి వస్తుంది. లేకపోతే సాహిత్య వరంగా ఉతి ఏర్పడుతుంది. వివిధస్థాయిలలో సృజించే చైతన్యంతో పాత్ర క్రియాత్మకమైన మనోరూపాన్ని పొందుతుంది. మనస్సు బాహ్యమైన అనేకావరణలు దాటి చైతన్యంలోపల ఉన్న పొరల్లోకి ప్రవేశించి అందులో దాగిన వ్యక్తిత్వ రూపాలను బయటికి లాగడం జరుగుతుంది. మొదటి నుండి చివరివరకూ రచయిత ఈ పనిలో రేవలం నిర్వాహకుడు (స్టేజీ మేనేజరు) గా మాత్రమే ఉంటాడు. ఏ విధంగానూ పాత్రలను నిర్దేశించడు, ప్రవర్తనను నియమించడానికి పూనుకొడు. ఎంతో తటస్థంగా ఉంటాడు. ఈ కారణంగా పాత్రలు స్వేచ్ఛగా ప్రవర్తించే అవకాశం ఎక్కువ. ఏ నీతి నియమాలకూ కట్టుబడవు. ఎంతో నిర్భయంగా అభిప్రాయ ప్రకటన గావిస్తాయి. రచయిత ప్రభావం ఏ మాత్రము లేని స్వతంత్రమైన వ్యక్తిత్వాలతో సృజించడం దీనిలోని విశేషం. బాష కూడ సాధారణ సూత్రాలకూ నియమాలకూ కట్టుబడదు సహజమైన సృజనగర్భిత కలిగి ఉంటుంది. పదబంధాలు, పదరూపాలు కొత్తగానూ వాక్య విన్యాసం ఖండ బంధాలుగానూ, ఒక్కొక్కపుడు దీర్ఘదీర్ఘంగానూ, ఆకర్షణీయంగా సహజత్వంతోపాటు శిల్పగుణమూ కలిగి ఉంటాయి. రచన ప్రవాహంగా ఆలోచన తరంగాలతో బావలయతో సరిక్రమిస్తుంది, గతంనుండి వర్తమానంలోకి, వర్తమానంనుండి గతంలోకి పాత్రలు వస్తూపోతూ ఉంటాయి. కాలం ఒక క్రిమంలోనూ ఉండదు. అయినప్పటికీ రచన మొత్తంమీద, పాత్ర స్వరూపాన్ని బట్టి ఒక ఏర్పాటు, ఒక పద్ధతి పర్యాప్తమై ఉంటుంది.

కాలానికి సంబంధించినంత వరకు రెండు రకాలైన రచనలు కన్పిస్తాయి. 1) కొన్ని రచనల్లో కథ ఒకరోజులో లేదా కొన్ని గంటల్లోనో సమాప్తమౌతుంది. ఒకరోజులో లేదా కొన్ని గంటల్లో ఎంతో కాలాన్ని వివిధ స్మృతి విశేషాలతో, అనుభవ పరంపరలతో అనేక సంఘటనల మయమైన ఇతివృత్తం, అన్నిటిని తనలో ఇమడుకొని అవయవ పూర్వమైన ఆకృతిని శిల్పగుణం చేత పొందుతుంది. మరికొన్ని రచనల్లో ఇతివృత్తంలో అనేకమైన సంఘటనలు పురస్కరించుకొని సాధారణమైన సంప్రదాయ దోరణిలో కథ నడుస్తూ మధ్యమధ్య ఈ సంవిధానం అవిష్కృతమౌతుంది. ఈ పద్ధతిలో అటు సంప్రదాయగతమైన నవలా పద్ధతిలో, ఈ నవ్యమైన సంవిధానం అనుసరించడం కావడం ఇందులో విశేషం. తెలుగులో అనమధ్యని జీవయాత్ర, అల్పజీవి పేర్కొందగినవి. ఇది మొరటిదానికన్న సులభమైంది. చైతన్య సృజనం సంవిధానానికి మొదటిపద్ధతిలో అంపే కొన్ని గంటల్లో

లేదా ఒక రోజులో జరిగి కాలంలో అనేక కోణాలనుండి రూపొందిన ఇతివృత్తంగల కథారూపమే సంపూర్ణమైన పౌరీతినిధ్యం నమోదుంది.

పాత్రల సజీవమైన దర్శన శక్తి (రైవ్ ఇన్ ట్యూషన్) తో వివిధ చైతన్య దశలను ప్రతిఫలంపజేసే స్వభావంతో, అకర్షణీయమైన సృజన రూపాన్ని ఉన్నత ప్రమాణాల్లో కలిగి ఉండడమనేది, రచయిత పరిణతమైన సృజన శక్తికి, కళాపరమైన శిల్ప దృష్టిపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

చైతన్య స్రవంతి - రచన రచయిత చేసే ఏ వ్యాఖ్యానమూ, విశ్లేషణమూ లేకుండా పాత్ర మనస్సునుండి నేరుగా ఉద్గమించే కళాత్మకమైన విధాన రూపం.¹¹

3

ఒకే రచయిత స్వయంగా వివరించడానికి, విశ్లేషించడానికి లేదా వ్యాఖ్యానించడానికి ఉపక్రమిస్తే అది అంతర్విశ్లేషణం (ఇంటర్వీల్ ఎనాలిసిస్) అనే పద్ధతికి చెందుతుంది.¹² ఎందుకంటే రచయిత ప్రమేయ స్పర్శతో పాత్ర రూపొందిే వ్యక్తిత్వమే వేరవుతుంది. ఇందులో పాత్ర అంతరమైన జీవితరూపం నేరుగా అవిష్కృతం కావడానికి బదులు పాత్రకూ పాత్రకునికీ మధ్య రచయిత చోటు చేసుకుంటాడు. దీనితో పాత్ర నిర్మాణంలోనే కాక పాత్రకుని మనస్సుపైనా ఏదో ఒక విధమైన ప్రభావాన్ని నెరవేర్చుతాడు. ఇది పాత్రలపై మనకొక అభిప్రాయాన్ని కలిగించేదిగా ఉండవచ్చు లేదా పాత్రలను ఉప అభిప్రాయానికనుగుణంగా ప్రవర్తించజేసేదిగా ఉండవచ్చు. ఇంకా అనేకవిధాలుగా ఉంటుంది. అభిప్రాయాలకూ నిర్మాతానికి చెందినవి కావచ్చు. ఏమైనా ఇది సూచనగా ఉండవచ్చు, తప్పదు. కాని ప్రమేయంగామూరి చివరకు పాత్రలపై ఆది పశ్యం వహించి వాటి "క్రియబాహులు" చేయడం ఈనాటి నవలా ప్రపంచంలో ఎక్కువమంది అంగీకరించడం లేదు. అయితే అభిప్రాయ భేదం ఎప్పుడూ ఉంటుంది. తెలుగులో అల్పజీవి నవల, రచయిత ఎంతో తటస్థంగానూ, ఏ విధమైన ప్రమేయస్పర్శ లేకుండా నిర్వహించే ప్రయత్నం జరిగింది. దీనివల్ల రచనకు ఎంతో సహజత్వం, సజీవమైన నాస్తవ గుణంతో నిండి వెలిసి మిలిట్యూడ్ లక్షణం చేకూరింది.¹³ అందువల్ల ఈ నవల తక్కిన వాటికన్నా ఏదో విలక్షణంగా మనల్ని అకర్షిస్తుంది. ఈ ఆకర్షణకు వేరే గుణాలూ లేకపోలేదు.

చైతన్య స్రవంతి రచనలో పాత్రల మనస్సునుండి నేరుగా ఉద్గమన రూపం (డయరెక్ట్ కోటేషన్) పొందిన రచన అంతా నాటకీయత కలిగి ఉంటుంది. సంభాషణకు పాత్ర బద్ధం హెచ్చుగా

ఉండడమూ ఒక కారణం కావచ్చు. వాచికంతో పాటు అంగికమైన వర్ణనం, హేతుకృమంలో సంఘటనల ఏర్పాటు శ్రవ్యంతోపాటు దృశ్యానుగుణమైన సృత్యక్షీకరణ పద్ధతి మొదలై నవి వేరే కారణాలూ ఉండకపోవు. ఒక్కొక్క రచయిత ఒక్కొక్క విధంగా సాధిస్తాడు కాబట్టి ఇలా అనడం జరిగింది. ఈ సంవిధానంలో మూర్త (కాన్క్రీట్) లక్షణం ప్రముఖంగా ఉండడమూ పేర్కొనదగిన అంశం.

ఇంతకుముందు చెప్పినట్లు గృంథమంతా ఈ విధానమే అవలంబితం కావచ్చు. కొంతభాగం లేదా మధ్య మధ్య ఖండఖండాలు గానూ ఉండవచ్చు. అంతర్విశ్లేషణంలో రచయిత ప్రమేయం ఉంటుంది. ఇందులో అమూర్త (అబ్స్ట్రాక్ట్) లక్షణావికవకాశం ఎక్కువ.

ఈ సందర్భంలో పేర్కొందగిన మరొకటి—అంతర్భాషణం (ఇంటర్వీల్ మానోలాగి). ఇది స్వగతం కాదు, ఏకాంతభాషణమూ కాదు. దీన్ని చైతన్య స్రవంతిగా భాించే ప్రమాదమూ సంభవిస్తూ ఉంటుంది. ఇందులో మనస్సులో కదలికనుబట్టి ఒక భావం తరువాత మరొకటి కృమిస్తుంది. మనస్సులో అది వచ్చినది వచ్చినట్లుగా పాత్ర సాధారణ సంభాషణలో రూపొందుతుంది. ఈ సమయం బుద్ధి చాలా వేగంగా పనిచేస్తూ ఉంటుంది. మూర్తమైన ఇంద్రియానుభవ ముద్ర సుండి అమూర్తమైన ఆలోచనలు, భావరూపాలు (ఇమేజెస్) ప్రసరిస్తూ ఉంటాయి. ఇది చాలా పరిమితమైన పరిధి కలిగింది. పాత్ర తీవ్రమైన, అనిర్దిష్టమైన (అన్ డయరెక్టెడ్) ఆలోచనా గతికి గురైనప్పుడూ, ఇంకా స్వప్నస్థితిలోనూ, కల్పానిక రోరణిలో ఇంద్రియానుభవాన్ని వ్యక్తం చేసే స్పృహ ఈ విధానం ఉపయుక్త మౌతుంటుంది. పాత్ర మనస్సు ఒక లక్ష్యంతో విశ్లేషణ (లాక్ మె) రోరణిలో పనిచేస్తూ ఉంటుంది. అంతర్భాషణమూ, చైతన్య స్రవంతి ఒకటికాదు. దీనిలో దశాకృమం (పెరియాడిక్ మానర్). లేకపోవడంవల్ల, అస్పటిస్థితి బట్టి రచయిత ఎంతో మెలకువతో ఉపయోగించవలసి ఉంటుంది. లేక పోతే 'అయోమయం' గా రూపొందిే ప్రమాదం ఉంది. దీన్ని డుజార్వన్ (ల మోనోలోగ్ అంతర్వర్) కనుగొన్నట్లు చెబుతారు. దోష్టావిస్కినవల్లో పాత్ర మనస్సునుండి ఖండ ఖండాలుగా వెలువడిన ఆలోచనా పరంపర ఈ పద్ధతిలో ఎంతో కళాత్మకంగా అవిష్కృతమైనాయి.

చైతన్య స్రవంతి రచనా నిర్మాణం అనేక సంఘటనల పరంపరారూపం. దీనికి "ఫ్లక్స్" లేదా ప్రవహించే ప్రసారం లేదా క్రియాత్మకత అవశ్యమైన లక్షణం. పాత్రపై దృష్టితో, దాని నిర్మి

తీనిబట్టి- అంతరంగ చిత్రీకరణంవల్ల, ఆలోచనలో అవిచ్ఛిన్న స్థితిచేత ఈభావం వ్యక్తమైంది, అంతరంగ ప్రసారం- ఒక కృమవృద్ధితో అర్థవంతంగా రూపొందాలి. ఇక్కడ అంతరంగ రూపం, జీవిత ప్రపంచం రెండూ అవిభాజ్య సంబంధం కలిగి ఉంటాయి. పాత్ర మిక (ప్రయిమరీ కాంషన్సెస్) ఆవల ఉన్న స్వభావాల ఆలోచనలూ అనుభూతులూ అన్నీ కలిసి ఏ అడుపు, అణచివేత లేకుండా ఒక కృమంలో అంటే గొలుసుగా కాక ప్రవాహం వలె సరిస్తూ ఉంటాయి. దీన్నే థెర్గోనన్ అభిప్రాయానుసారం కాం ప్రవాహకత్వాన్ని బట్టి ప్లక్స్ అనడం జరిగింది. గొలుసు కూడా అవిచ్ఛిన్నంగా ఉండవచ్చు. ఒక కొత్తానికి మరొకటి చేర్చబడే నిర్మితం కావచ్చు. ఇందులో సహజమైన ఉద్గమం ఎక్కడుంది? లేదు. శ్రమచేత సాధించిన పరిణామరూపం ఇది. ఇందులో సృజనశక్తి లేదు. సహజమైన అవిచ్ఛిన్నం, లేదు. ఇంకా ఈ రూపంలో ఘనత్వం ఉంది. నిలకడ ఉంది. అయితే ప్రవాహంలో గతి వర్తనం ఉంది. వదారంలో దృవత్వం ఉంది. అందువల్ల “స్ట్రీమ్” అన్నమాట ఎంతో అర్థవంతంగా ప్రయోగమైనట్లు విధితమౌతుంది. పైగా అంతో ఇంతో ప్రవాహం లోటూ ఉంటుంది. నీటి లోతు అవ్యక్త చేతన (అన్ కాంషన్సెస్) కూ, నీటి ఉపతలం క్రింది భాగం ఉపచేతన (నబ్ కాంషన్సెస్) కూ ప్రతీకలు. ఇది చాల ప్రబలితమైందే. రెండు తీరాల మధ్య ప్రసరించే ప్రవాహం, మానసికమైన కృమ గతిని సూచిస్తుంది. ఈ ప్రవాహ క్రియ కాలాను బంధమై ఉండడం విశేషం. అవిచ్ఛిన్నత్వమూ మరీ ముఖ్యం.

ఇందులో భౌతికమైన వస్తు విన్యాసం, అంతరంగ కవనానికి కేవలం ఆశ్రియ భూమిగానే ఉంటుంది. ఈ అంతరంగ కవనం, మనస్తత్వ ప్రధానమైంది. ఒకటి లేదా అంశకన్నా ఎక్కువ పాత్రల చైతన్యం విషయ రూపం కలదికాబట్టి- చైతన్య సృజనంతి సంవిధానం (ఐక్విక్)గా గుర్తించినారా లేకపోలేదు.¹⁴ ఈ అభిప్రాయాన్ని గురించి ఆలోచిస్తే పాత్ర సమన్వయ కేంద్ర స్థానం వహించడమే హేతువవిపిస్తుంది. ఇది అన్ని సవలలోనూ ఉంటుంది. ఇక్కడ దీని అవిష్కారంలో ఎంతోవిశిష్టత ఉంది. అదే చైతన్య సృజనంతి దోరణి, కాబట్టి సంవిధానమని సమాధానం.

సృజన సాహిత్యంలో స్థూలమైన స్వరూపం దీన్ని గురించి నిర్దిష్టమైన ఒక్కొక్క రచయితకు బట్టి ఒక్కొక్క విధంగా రూపొందడం సహజం. రచయితలూ రచయితకూ, రచయిత రచనకూ రచనకూ ఈ భేదం గుర్తించవచ్చు. పాత్రస్వేచ్ఛ, సంఘర్షణతో అంశమై అన్వేషణలో కొనసాగుతూ సజీవ దర్శనంగా రూపొందుతుంది. ఇక్కడ పాత్ర సహజత్వానికి భంగం రాకూ

దదు. అయితే దీని వెనుకనుండి పనిచేసేవి వాస్తవికాలే, కాని మనకు తెలిసినవి, అందనివి కావడంవల్ల ఆశ్చర్యానికి ఆస్కార కాలవుతాయి.

ఈనాటి రచయితకు మనస్తత్వ శాస్త్రంతో అంతో ఇంతో స్థూలమైన పరిచయమైనా ఆవసరం. ఈ సంవిధానం మనః ప్రవచనాన్ని దర్శించే, పరిశోధించే సాధనం. జీవితం అంతఃపార్శ్వాలను గురించిన విశ్లేషణమూ, వివేచనమూ దీనిసహాయంతో చేయబడుతుంది. ప్రత్యక్షమైన జీవితం నుండి అప్రత్యక్షమైన చైతన్యం వరకూ అంతా అనుభవ లోకమే. “అనుభవం ఎప్పుడూ మితం కాదు. అది ఎన్నటికీ సంపూర్ణం కాదు”¹⁵ మనిషిలో కోర్కెలు, ఆలోచనలు, ప్రవర్తనలతో సంబంధం గల చర్యలు, ప్రతి చర్యలు కలిసి ఏర్పడిన సంఘటనల క్రమం జీవితం. దీని అనుభవం చైతన్యం ఉపరితలపైని సామాన్యమైన పొరనుండి, అట్టడుగున ఉన్న మహనీయమైన లోపొరకూ వాస్తవమైంది. ఈ కారణంగా చైతన్యపుటర (ఛాంబర్ ఆఫ్ కాంషన్సెస్) నకు అనుభవపుటర (ఛాంబర్ ఆఫ్ ఎక్స్పీరియెన్స్) గా పేర్కొనడం జరిగింది. ఇది ఒక ముఖం కాదు. సామాన్య వ్యక్తిగా సంఘనభ్యుదయ, కుటుంబ సభ్యుడుగా, మానవుడుగా, ఇలా ఇందులో ఇంతెన్నో! స్నేహితుడు పరిచయస్థుడు. వైయక్తికమైన జాతి, సంస్కృతి వరంగా మానవతా లక్షణంతో ఎంతో వైవిధ్య విశిష్టమైంది. దేన్ని కదిలించినా ఒక తరంగంవలె ఉద్గమిస్తుంది. దీన్ని ఒక కృమంలో కదవడంలో ఒక రీతిగా సంయోజించడంలో రచయిత శిల్పం ఎంతో అవసరమౌతుంది. దీని అతిశయమైన ప్రాముఖ్యాన్ని బట్టి చైతన్యసృజనంతిని సంవిధానంగా గుర్తించడానికి అవకాశం లభిస్తుంది.

స్వభావాలు, ఆలోచనలు అనుభవాలు వెనుకనున్న మానవ మనోజీవితాన్ని యథార్థ జీవితతలంపై చైతన్యత్వకంగా ప్రవహించేజేయడంలో ఇతర సృక్రియలకన్నా నవల్లో ఈ సంవిధానం బాగా విజయవంతమైంది. ఈ విధమైన నవలొక సాహిత్యంలో అత్యంతమైన స్థానమూ ఉంది. పాతకునికి దీన్ని గురించిన పరిచయం వల్ల ఇంకా బాగా అనుభవంలోకి తెచ్చుకొని, ఆనందించగలడు. ఆ పైన ఆలోచనకూ అవకాశం ఉంది. దీనివల్ల అతడు రచన చదివి పొందే అనుభవానికి, చేసే ఆలోచనకూ ఎంతో ప్రయోజనకరమైన విస్తృతి కలుగుతుంది. ఇంకా వ్యక్తుల సమాహారమైన సమాజపరంగానూ, ఎన్నో మానసికమైన అవలక్షణాల తొలగింపుకూ, విషమస్థితుల్ని సరిచేయడానికి ఉపకరిస్తుంది. వ్యక్తుల్లో దాగిన ఎన్నో రహస్యరూపాలనూ దర్శించేస్తుంది. మొత్తం మీద గుప్తమైన స్వస్వరూపం అవగతికి రావడంవల్ల

మానసికంగా ఆరోగ్యకరమైన వాతావరణానికి దారి తీస్తుంది. అయితే చివర ఒక మాట, సృజనాత్మక సాహిత్యంలో కళాత్మక వివేచనలో, మనస్తత్వ పరమైన పరిశీలనకూ కొన్ని పరిమితులు లేకపోలేదు. సాహిత్య దర్శనంలో ఇది ఒక పరిహారింపరాని భాగంగా గుర్తింపజేయడమే ప్రస్తుతాశయం.

వ్యాస సూచికలు

1. ఆర్కె- (i) : "ఫీప్ టయిప్ ఆర్ మాడెల్; ఒరిజినల్ టయిప్ ఆర్ పాటర్న్ ప్రయిమార్డియల్ ఇమేజ్" అనీ అంటారు. దీన్ని పురా (భావ) రూపం అనడం జరిగింది.

2. విలియమ్ జేమ్స్ : (1842-1910) అమెరికన్ తత్వవేత్త. తత్వశాస్త్రం, మనస్తత్వశాస్త్రం వ్యాసంగంలో జీవితమంతా గడిపాడు. ఇతని రచనలు: 1. ప్రిన్సిపల్స్ ఆఫ్ నయకాలజి 2. వెరయటీస్ ఆఫ్ రెలిజియన్ ఎక్స్ పీరియన్స్. 3. ది మీనింగ్ ఆఫ్ ట్యూత్.

3. 1) డోరోతి రిచార్డ్సన్ : నావెల్; పిర్
: "ఇన్ వెంచెడ్ ది ఫిక్షనల్ డెపిక్షన్ ఆఫ్ ది స్ట్రీట్ ఆఫ్ కాంషన్ నెస్" - బాలింగ్.

2) "ఇట్ ఈస్ సయికలాజికల్ ఆబ్జెయిగ్టివ్" - బాలింగ్.

4. హెన్రీ జేమ్స్ : (1843-1916) అంగ్లో అమెరికన్ నవలా రచయిత. ఇతని నవలలు: 1. వెర్మిక్ హడ్సన్ 2. పోర్ట్రెయిట్ ఆఫ్ లేడీ 3. ది గోరెస్ బౌర్.

5. చర్చియా పూర్వ : నవంబు 1. మిసెస్
2. ది లెట్ హవుస్ 3. వేవెస్

8. "ఎక్స్ మిన్ యాన్ ఆర్డినరీ మయిండ్ ఆన్ యాన్ ఆర్డినరీ డే .... రయిప్ ఈస్ ఎ లామినెస్ హోల్, ఎ సెమీ ట్రాన్స్పెరెంట్ ఎన్వలప్ నరపుండింగ్ అఫ్ ఫ్రమ్ ది బిగినింగ్ అఫ్ కాంషన్ నెస్ టు ది ఎండ్" - వేవెస్

7. జేమ్స్ జాయ్స్ : నవంబు 1. యులిసెస్ 2. ఎ పోర్ట్రెయిట్ ఆఫ్ ది ఆర్ టిస్ట్ యాస్ ఎ యంగ్ మాన్. రెండవ రచనలో పాత్ర స్త్రీ ఫెన్ ముసుగులో రచయిత కళా రూపం యొక్క పరిణామ సిద్ధాంతాన్ని వ్యక్తం చేశాడు - హెరాల్డ్ ఇ లావిరర్.

8. విలియమ్ ఫాల్క్ నర్ : 1. ది హౌస్ ఆఫ్ ఫ్యూరీ 2. యాస్ ఐ లే డయింగ్

9. లివిడో : లైంగిక వాంఛరూపం (ప్రాయద్)

10. మేసింగ్లేర్ : డోరోతి రిచార్డ్సన్ మీద వ్యాసంలో "దేర్ ఈస్ నో డ్రామా, నో సిక్యూయేషన్, నాట్ సెట్ సెన్స్, నతింగ్ హాపెన్స్ ఇట్ ఈస్ జస్ట్ లయిప్ గోయింగ్ ఆన్ ఎండ్ ఆన్. ఇట్ ఈస్ మిరియడ్స్ స్ప్రీమ్ అఫ్ కాంషన్ నెస్ గోయింగ్ ఆన్ ఎండ్ ఆన్." ఇగాయిస్ట్ - ఏప్రిల్, 1918.

11. "స్ప్రీమ్ అఫ్ కాంషన్ నెస్ ఈస్ ఎ మెతడ్ ఏచ్ గివెస్ అజ్ ఎ డయిరెక్ట్ కొరెషన్, ప్రమ్ ది మయిండ్, ఏకపుట్ ది ఆథర్స్ కామెంట్ ఆర్ ఎనాలిసిస్" - లారెన్స్ ఎడ్వార్డ్ బాలింగ్ - స్ప్రీమ్ అఫ్ కాంషన్ నెస్.

12. "ఇవ్ ది ఆథర్ హిమ్సెల్ఫ్ యింటర్వెన్స్ టు యింటర్ ప్రెట్, ఎనాలిసిస్ ఆర్ కామెంట్, హావెవర్ హి ఎంప్లాయిస్ ఎడిఫరెంట్ మెతడ్, ఏచ్ షల్ బి లేబిల్డ్ యాస్ ఇంటర్ప్రెట్ ఎనాలిసిస్."

13. వెర్ సిమిలిట్యూడ్ : (జీవిత). నత్కాన్ని పోలిన భౌతికం కావచ్చు. మానసికమూ కావచ్చు.
 రూపం : నవలలో వాస్తవికతకూ, రూపకల్పనకూ గల
 స్థానాన్ని గురించిన చర్చకు 14. వాలస్ ఏమ్. బాకన్.
 ఆధారమైన ప్రధానాంశం, ఈ
 సత్యం జీవితంలోని యథార్థ 15. ఎక్స్ పీరియన్స్ ఈస్ నెవర్ లిమిటెడ్ ఎండ్ ఇట్ ఈస్
 స్థితికి సంబంధించింది. ఇది నెవర్ కంప్లీట్ - హెన్రీ జేమ్స్.

ఆంధ్ర సచిత్ర వారపత్రిక

(స్థాపితం : 1908)

గాంధీనగరం :: విజయవాడ - 3

ఇంట్లో అందరికీ అనందాన్ని ఇచ్చే శిల్పకళలు! కథలు!! బొమ్మలు!!!

★ సాహిత్య విలువలున్న సీరియల్ కథలు

★ వైవిధ్యం వున్న కథానికలు

★ అన్ని తరాలవారి అరింటే "ప్రశ్నావళి" "ధర్మపథం" "కార్టూన్స్" లు

మొదలైన వాటితో ఏ వారాని కా వారమే కొత్తదాన్ని పుణికిపుచ్చుకుని మీకు అందుతుంది.

విడి ప్రతి వెల రు. 1-50

ఆరుమాసాలకు (పోస్టుద్వారా) రు. 42-90 పై.

మీ స్థానిక ఏజెంటు ద్వారా తెప్పించుకుంటే ప్రతీ వారం

పంపత్సర చందా (పోస్టుద్వారా) రు. 85-80 పై

తెల్లారేసరికల్లా మీ ముందు వుంటుంది.

రచనలు పంపే చిరునామా :

ఎడిటర్, ఆంధ్ర సచిత్ర వారపత్రిక,

గాంధీనగర్, విజయవాడ-3.

ఇతర చిరునామలు :

బిజినెస్ మేనేజర్, ఆంధ్రపత్రిక,

గాంధీనగర్, విజయవాడ-3.

వినుతి వినోదము

శ్రీ వేముగంటి నరసింహాచార్యులు

సీ॥ శిరముపై గాంగ నిర్ఘరిణి సంతానించి
నుదుట చిచ్చరకన్ను పొదిగినావు
జడముడి నమృతాంశుబుడుతను సవరించి
గళమున విషమును నిలపినావు
సర్వమంగళను మైనగమున ధరియించి
కాటికాపురమును గాంచినావు
పులితోలు చలువదువ్వలుగా దాలించి
ఎద్దు వాహనముగా నెసగినావు

గీ॥ చిత్ర చిత్రముల్ నీచేయుచేష్టలెల్ల
నీ ప్రభావము నెన్నగా నేర్చునెవడు ?
పరమ భుజగాధిపాకల్ప! భక్తకల్ప!
కామదాహక! చండిశ! వ్యోమకేశ!

సీ॥ స్థాణువై నీవు నివాణము నొసగ
అపర్యయై తా సుఖపాత్రమూను
గిరిశుడవై నీవు సరసత మాప తా
గిరిజయై నీలోన కరగిపోవు

రుద్రుడవై నీవు భాద్రములీయ తా
చండికయై సౌమ్యసరణి నెరపు
ధవళా కృతిని నీవు నవరక్తి వెలయింప
గౌరియై తాను రాగంబు నిలుపు

గీ॥ ఈశ్వరుండవై నీవు వహిమ వహింప
అర్యయై తాను పూజలనందుకొనును
నీవు పార్వతి దంపతిభావమొంది
వెలయు తెంతయు ఉచితము విశ్వనాథ!

గీ॥ అంతరాయ సంతప్తలోకాళికి తత
విఘ్న సంహారకుండు ప్రాప్తించుటయును
దనుజబాధితులై కడు వనటనొందు
వేలుపులకు సేనాని లభించుటయును
భవ్యమైన మీ దాంపత్యఫలముగాదె ?
విశ్వహితులార! జగదేకపితరులార!

వ త్సాన వ ము

పు ప్పొ డి చి ను కు లు

“సాంధ్య శ్రీ”

ఎవడన్నాడో కానీ
దేశమంటేకాదని.... ?

కాదన్నవాడికేం తెలుసు ఈ క్రమాన్నా తకవ్రతం.

ఒక్కబిడ్డను కని స్త్రీ మాతృశబ్దానికి నిఘంటువైతే
ఇందర్ని కన్న మట్టి
ఏ నైఘంటికార్థానికి లోబడుతుంది.... ?

ఋతానికి

సత్యానికి

మధ్య

మండిగంమీద పెట్టిన మహాదీపం నేల....

సత్య ఋత శౌర్యాల్ని ఆవహించుకొని

దీక్షాతపస్సుల్ని సమీకరించుకొని

జ్ఞానయజ్ఞాల్ని

కత్తితో - సుత్తితో

నాగలితో - దాగలితో

సమారాధనకు సమర్పిస్తే

సప్తర్షిత్వాల్ని సంతరించుకుంటాడు మనిషి

బిడ్డల్ని కన్నతల్లికి

ఈ పృథివికి

ఇంతకన్నా మహాపర్వం మరొకటుందా.... ?

పులకించి ఒడిని పూలబుట్టు చేసుకొని

పుప్పొడిని చల్లుతున్న పృథివిని

అమానుషుడెవ్వడో —

అట్టహాసంగా చాపచుట్ట చుడితే

దేశంకాదు లెమ్మని - ఊర్కొన్న

నిద్రారోగికాదు మిత్రమా - ! మన దైవం....

మేల్కొన్న - నువ్వు నేను....

విశ్వాసపాత్రమైన

నిప్పుల్తోమండించే ఉద్రేకంలో

ఉనికిని పోగొట్టుకుంటాడని

ఎంత ఓర్పును నేర్పుతోందో నేల మనిషికి....

మనిషి మర్త్యుడేకానీ -

చచ్చిపోయి బ్రతుకుతారు శాశ్వతంగా - కొందరు

వాళ్ళకోసం....

భీకరాకారంతో ఒళ్ళు విరుచుకుంటున్నతుఫాను

కెరటాలతో విరుచుకుపడుతున్న మహారణం

యుద్ధాగ్ని జ్వాలల్లో మదించిన చలనికాచుకుంటున్నపదవి

నేలమీద - ఉద్రేకంతో ఉన్నాడ చర్యలకొడిగడితే

మౌనసమాధిలో ఔదార్యాన్నావహించిన

మహాక్షమావ్రత క్షితి....

చూశావా - తూట్లుపడ్డ హృదయంలోంచి

మూలికాబీజాలు తలెత్తి నమస్కరించటం

గాయపడ్డ శరీరంమీద కూడా

ఓర్పుగా ఆకుపచ్చను పులుముకొనటం... ?

మిత్రమా...

మానవతకన్న ఒక మెట్టు ముందున్న మాతృశక్తి

శక్తినిలయ శబ్దస్పందనాజాత విశ్వానికి

అక్షరాభ్యాసం చేసే తొలిదినాల్లో

మనిషికన్నముందు మనసును పరివ్యాప్తం చేసింది.... !

శ్రీ ముదిగంటి సత్యనారాయణ రెడ్డి

భూ సంస్కరణలు

దాని అమలుపై ఒక పరిశీలన

(గత సంచిక తరువాయి)

గ్రామీణ ఆరోగ్య పూర్వ రంగము

ఈ గ్రామములో పరిస్థితులు సరిగా లేవని సర్వే వలన వెల్లడి అయినది. వీరి ఆరోగ్యము బాగుగా లేనందులకు కొన్ని దురలవాట్లకు పాలుపడుటవలన మరియు కొన్ని పరిసర ప్రాంతాలు కుభ్రంగా లేకుండా అవి తెలియుచున్నది. ఆ దురలవాట్లలో ముఖ్యమైనవి మద్యపానము, పొగత్రాగుట (చుట్ట త్రాగుట) మరియు మురికి నీటి పారుదల సరిగా లేకుండుట. వారిలో అనేకులు మద్య పానము చేయుటకు ఈ క్రింద సుదహరించిన కారణములు తెల్పినారు.

1. ఋణ బాధను మరచుటకై.

2. కుటుంబ భారము వలన.

3. ఆరోగ్యము బాగుగా లేక వారికిగల చాలి నొప్పిని మరియు తిదితర బాధలను మరచుటకై.

4. కష్టము ఎక్కువ చేయుటవలన.

ఈ కారణాల వలన మద్యపానము చేయుటకు అలవాటైనా వుని, తత్ఫలితంగా గ్రామ ప్రజలలో కొందరు ఆనారోగ్యాన్ని వరించుచున్నట్లుగా దృఢీకరణ అవుచున్నది. ఈ ఆనారోగ్యాన్ని దూరంజేసి, ప్రజలను అదుకొనే ఆరోగ్య పనులు మరియు ఆరోగ్య సిట్టింగ్ లేదు. దవాఖానాలు కూడా లేవు. ఈ గ్రామము నుండి సుమారు 8 కి. మీ. దూరములో సున్న మల్కాల తాగుకా కేంద్రమునకు వైద్య సహాయానికి పోవలసి ఉన్నది. వీరు ఎక్కువగా ప్రైవేటు ఆసుపత్రులకు పోవుదురు.

వీరిలో అనేకుల అభిప్రాయాలను సరికిలించగా తెలిసినది ఏమనగా వాద్య ప్రభుత్వ ఆసుపత్రులకు వైద్య సహాయానికి

పోవనియు వానికి ఈ క్రింద సుదహరించినవి కొన్ని ముఖ్య కారణములు అని తెలియుచున్నది.

1. ప్రభుత్వ ఆసుపత్రుల వారు బాగుగా చూడరని.

2. అది వారి పరిసర ప్రాంతములకు దూరముగా ఉన్నదని.

3. ప్రభుత్వ ఆసుపత్రులలో ఎక్కువ కాలయాపన చేయవలసి వచ్చునని.

4. ప్రభుత్వ ఆసుపత్రులలో వెచ్చించే కాలములో సరిపాదన దెబ్బతీసునని (ప్రైవేటు ఆసుపత్రులకు పోవుచున్నామని).

5. ప్రభుత్వ ఆసుపత్రులలో కూడా డబ్బులు అడుగు

మొదలగు కారణాల వలన ప్రభుత్వ ఆసుపత్రులకు కాకుండా ప్రైవేటు దవాఖానాలకు వెళ్లుచున్నట్లు ఈ సర్వేలో తెలిసినారు.

గ్రామీణ రాజకీయ పూర్వ రంగము

ఈ గ్రామములో రాజకీయంగా ఆలోచించినచో ఎక్కువ మంది కాంగ్రెస్, జనతా పార్టీలలో అగ్రకులాలవారు ఎక్కువగా ఉన్నారు. వారికి వ్యతిరేక పార్టీగా కమ్యూనిస్టు బావాలు కల్గి అగ్రకులాలలోని బీదవారు వెనుకబడిన తరగతులవారు మరియు పెద్దమ్మల కులాలకు చెందిన యువకులు కాంగ్రెస్, జనతా పార్టీలోని దనిక వర్గాలకు వ్యతిరేకంగా వున్నారు. ఈ కమ్యూనిస్టు బావాలు కలిగిన యువకులను సంఘటిత శక్తి కాకుండా వీరిలో వీరికి కలతలు ద్వేషాలు లేవటం, ఏవో నేరాలను పెట్టి పోలీసులకు పట్టి ఇవ్వడముద్వారా అగ్రకులాలకు చెందిన దనిక వర్గాలవారు వీరిని వెనకగొట్టు చున్నారు. కాని వీటిని కొందరు ఎదుర్కొని

ముందగు వేస్తున్నారని చెప్పట నిస్సందేహమైనదే. వీరు (యువకులు) ఒక సంఘటిత సంఘంగా ఏర్పడకపోవుటకు కారణాలను ఈ సర్వేలో వెలిబుచ్చినారు. వాటిలో ఇవి కొన్ని —

1. ఆర్థిక స్థానము లేకపోవుట.

2. నిరక్షరాస్యత.

3. తమకు మిగులు సమయము లేనందున.

4. వారు ఐక్యతను పొందకుండా వారి ప్రయత్నాలను అగ్రకులాలకు చెందిన ధనిక వర్గమువారు విఫలము చేయుటవలన.

మొదలగు కారణాల వలన వారు గ్రామీణ రాజకీయాలలో చురుకుగా పాల్గొనలేక పోవుచున్నారని, ఈ సర్వేలో తెలిసికొన నే నది.

గ్రామీణ ప్రాంతాలలో భూసంస్కరణల అమలుపై ఒక గ్రామ ప్రాంత పరిశీలన - గ్రామ ప్రజలు వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయాలు

కరీంనగరం జిల్లాలోని జగిత్యాల తాలుకా ప్రస్తుతము మల్కాల తాలుకాలోని మేడంపల్లి గ్రామములో ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వముచే 1975 సంవత్సరములో భూసంస్కరణల అమలు చేయుటకై సన్నాహాలు జరిగినవి. ఈ సంస్కరణలు “ఆంధ్ర ప్రదేశ్ భూసంస్కరణలు [సీలింగ్ లో అగ్రికల్చరల్ హోల్డింగ్స్] చట్టము 1973” మూలముగా చేయుటకై సంకల్పించబడినది. ఈ చట్టము ఆంధ్రప్రదేశ్ 1-1-1975 నుండి అమలులోనికి వచ్చినట్లుగా తీర్చిదిద్దడము జరిగినది. ఈ చట్టానికి ఆంధ్ర ప్రదేశ్ భూసంస్కరణల అమలుకై రూల్స్, 1974ను కూడా రచించి ఆయా రెవెన్యూ ఆఫీసర్లను భూసంస్కరణల టీబిబిఎన్ఎస్ గా నియమించి భూసంస్కరణలను అమలు చేయుటకు కృతనిశ్చయించినారు. అయితే కరీంనగర్ జిల్లాలో మూడు భూసంస్కరణల టీబిబిఎన్ఎస్ కు సంబంధించి పైపర్ల తహశీలు దారు [భూసంస్కరణలు] ఎ. ఓ. ప్రభుత్వ తరపున మరియు ఇతర నిపుండితో నెలకొల్పినారు. ఇది కరీంనగరం జిల్లాలోని జగిత్యాల, కరీంనగరం, పెద్దపల్లి రెవెన్యూ డివిజనులలో స్థాపించి వారిని సర్వేక్షించుటకై జిల్లా భూసంస్కరణల అధికారి [డి.ఎల్. ఆర్. ఓ.] కరీంనగరం జిల్లా కేంద్రములో స్థాపించబడినది. ఈ విధముగా స్థాపించిన భూసంస్కరణల కార్యాలయములు 1-1-1975 నుండి పనిచేయుట ప్రారంభించి సుమారుగా 1977 సంవత్సరము వరకు ముమ్మరంగా పనులు కొనసాగించబడి, రెండు టీబిబిఎన్ఎస్ [జగిత్యాల మరియు పెద్దపల్లి] రద్దుచేయబడి వాటి రికార్డులను కరీంనగర్ టీబిబిఎన్ఎస్ కు అప్పగించబడినవి. ప్రస్తుతము కరీంనగర్ టీబిబిఎన్ఎస్ మరియు దాన్ని సర్వేక్షించుటకై డి.ఎల్. ఆర్. ఓ. ఓ. [జిల్లా భూసంస్కరణల కార్యాలయము] జిల్లా కేంద్రములో పనిచేయుచున్నవి.

ఈ చట్టము ప్రకారము భూ పరిమితిని ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని వివిధ ప్రాంతాలలో వివిధ రకాలుగా నిర్ణయించబడినది. భూమిని ముఖ్యంగా తరీలో 5 రకాలుగా [ఎ, బి, సి, డి, ఇ, యచ్.] మరియు ఖుష్కిని 5 రకాలుగా [జి, హెచ్, ఐ, జె, కె.] విభజించి అయా రకానికి కొంత భూపరిమితిని నిర్ణయించినారు. వీటి వివరాలు ఈ క్రింద సుదహరించి బడినవి.

	రెండు పంటల తరీ భూమి	రెండు పంటల పరిమితి తరీ భూమి
ఎ తరగతి భూమి	10 ఎకరాలు	15 ఎకరాలు
బి. " "	12 " "	18 " "
సి. " "	13.20 " "	20 " "
డి. " "	15 " "	22.20 " "
ఇ. " "	16.20 " "	25 " "
యచ్. " "	18 " "	27 " "
		ఖుష్కి-
జి. " "	—	35 " "
హెచ్. " "	—	40 " "
ఐ. " "	—	45 " "
జె. " "	—	50. " "
కె. " "	—	54 " "

ముఖ్యంగా కరీంనగర్ జిల్లాలో తరీకి సంబంధించిన భూములలో ఇ. యచ్ తరగతులకు మరియు ఖుష్కి సంబంధించిన భూమిలో హెచ్, ఐ, జె, కె, తరగతులకు చెందిన భూములు ఉన్నట్లు విజ్ఞానాధారా తెలిసికొనడమైనది. అదే ప్రకారముగా ఒక వ్యక్తి లేక ఒక కుటుంబ యావీలు (బదుగురు కుటుంబ సభ్యులుగా మించకుండా ఉండునట్లుగా) కు ఒక్కొక్కరికి ఒక స్టాండ్ డర్డ్ హోల్డింగ్ భూ పరిమితి అని నిర్ణయించ బడినట్లుగా ఆ యచ్. హెచ్. సు వివిధ భూములు వివిధ రకాలుగా ఉండునట్లుగా తెలుసుకొన్నాను. భూమిలో మార్పు వచ్చిన భూమి పరిమితిలో మార్పు వచ్చే అవకాశము ఉన్నదని తెలుసుకున్నాను. అయితే ఈ ప్రస్తుత సర్వే ఆ గ్రామా

నిక నీటి పారుదల కల్పించకముందే చేయవలసినది. పశ్చిమకము కొంత భూమి నీటి పారుదల క్రిందకు తీసుకొని వచ్చినారు.

ఈ విధముగా చేసిన భూ సంస్కరణల అమలుపై నేను పరిశీలించ దలచి ఒక సమగ్ర పశ్చిమావళిని సమకూర్చుకొని మ్యాడంపల్లి గ్రామ నివాసులైన 100 మంది రైతులను కలుసుకొని వారి వారి అభిప్రాయాలను సేకరించనైనది.

వారి అభిప్రాయాల నివేదికను ఈ క్రింద సుదమరించ నైనది. దీనితో ఆ గ్రామములో భూ సంస్కరణల అమలుపై ఒక చక్కని అవగాహన ఏర్పడవచ్చుననే ఆశాభావముతో చేయనైనది.

భూ సంస్కరణలపై పశ్చిమావళి మరియు 100 మంది ఇచ్చిన అభిప్రాయాలు :

1. భూకమతాలపై పశ్చిమత్యం అందరు విన్నామని చెప్పినారు. పరిమితులను విధించినట్లు వినియుంటారు :

2. ఎన్నచో ఎటువంటి పరిమితులను విధించడం జరిగింది :
1. కొందరు 25 ఎకరాలు
2. మరికొందరు 20 ఎకరాలు
3. ఇంకొందరు 15 ఎకరాలు
4. మిగిలినవారు 5 ఎకరాలు

ఇందులో ఎక్కువమంది 5 ఎకరాలు చెప్పినారు.

3. ఎవరిద్వారా వింటిరి :
1. పత్రికల ద్వారా
2. పోలీసుల ద్వారా
3. రేడియో ద్వారా
4. చదువుకున్నవారి ద్వారా

4. మీ ఈకోర్ ఎంతమంది ఈ పరిమితిలోకి వస్తారు. 8 మంది

5. భూమి ఎక్కువ ఉన్నవారు ఏదోవిధంగా భూమి పోకుండా చేసుకుంటున్నారని తెలిసినది.
మంది చెప్పినది ఏమనగా భూస్వాములు తమ భూములు పోకుండా చేసుకొంటున్నారని.

6. వారు పరిమితిలోనికి రాకుండా ఏవిధంగా తప్పించుకొనుచున్నారు.
ఈ పశ్చిమత్యం సర్వేలో అనేకులు ఒక్కొక్క రకాన్ని వెలిబుచ్చినారు. వారి వారి అభిప్రాయాలను ఈ క్రింది పట్టికలో క్రోడీకరించనైనది.

వారు పరిమితిలోనికి రాకుండా తప్పించుకొనే మార్గాల వివరాలు :

క్ర. సం.	వారు అవలంబించే మార్గాలు	అభిప్రాయాలు ఇచ్చిన వారి సంఖ్య
1.	కొడుకులు, బిడ్డల తరపున	47
2.	వారి జీతగాండ తరపున	10
3.	వంట మనుషుల తరపున	9
4.	బంధువుల తరపున	20
5.	అమ్మకొనుట వలన	88
6.	మిగులు భూముల మీద అప్పులు తీసికొనుట వలన	4
7.	గుమాస్తాల తరపున	1
8.	దాసీల తరపున	2

వీరి అభిప్రాయాల ప్రకారము భూమికలవారు ఎక్కువ శాతము భూములను అమ్ముకొనుట వలన ప్రథమము మరియు ద్వితీయ మార్గము కొడుకుల, బిడ్డల తరపున భూములను మార్పించి భూపరిమితి నుండి తప్పించుకొనుచున్నారని ఈ సర్వేలో తెలియ వచ్చింది.

7. భూమి పరిమితిలో నుండి తప్పించుకొనేందులకు ఎవరు సహాయ పడుచున్నారనే ప్రశ్నకు ఈ సర్వేలో అనేకులు ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క తీరుగా తమ అభిప్రాయములను వెలిబుచ్చినారు. వారి అభిప్రాయాలను ఈ క్రింది పట్టికలో చూడవచ్చు.

భూమి పోకుండా తప్పించుకొవడంలో సహాయపడు వారి వివరాలు

క్ర. సం.	సహాయ పడువారు	అభిప్రాయాలు ఇచ్చిన వారి సంఖ్య	శాతం
1.	పట్నాధీ		89 %
2.	తహశీలుదారు	16	
3.	కలెక్టరు	8	8 %
4.	న్యాయవాదులు	4	4 %
5.	గిర్తావరు	1	1 %
6.	సర్పంచ్	1	1 %
7.	పోలీసు పటేలు	1	1 %
		100	100 %

దీనిని బట్టి చూడగా పట్టారీలు 69%, తహశీలుదార్లు 18% ఈ భూమిని కోల్పోకుండా భూకామందులకు సహాయకారులుగా ఉన్నట్లుగా వారిది ప్రథమ ద్వితీయ స్థానాలని తెలియజేస్తుంది.

8. దున్నేవారికి భూమి ఇవ్వడం అవసరమూ అనే ప్రశ్నకు ఈ సర్వేలో అధిక శాతం మంది అవసరమే అని తమ అభిప్రాయాలను వెలిబుచ్చారు. ఎందుకనగా మంచిగా ప్రత్యేకపద్ధతి మరియు భూమి అందరికీ లభించనని, మరియు భూమి కలవారిలోని అసమానతలు తొలగిపోవునని.

9. భూమి కొంత మంది చేతులలో ఉండటానికి కారణమేమి అని ప్రశ్నించగా ఈ సర్వేలో ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్కరకంగా తమ అభిప్రాయాలను వెలిబుచ్చినారు. వారి అభిప్రాయాలను పట్టిక-18 లో కోడికరించవలసింది.

పట్టిక - 18.

భూమి కొంత మంది చేతులలోనే ఉండుటకు కారణాలు :

క్ర. సం.	కారణము	అభిప్రాయాలు ఇచ్చిన వారి సంఖ్య
1.	అప్పులు పెట్టి	29
2.	నిరక్షరాస్యత వలన (తెలివితేట)	61
3.	బెదిరించి	19
4.	తహశీలు చెల్లించలేక	10
5.	పట్టారీలు, అధికారులు అగ్రకులాల వారసులవలన	10
6.	శారీరక, కాపు సుఖాలకై కొందరు భూమిని అమ్మగించుటవలన (కొందరు ఉంచుకొనుట వలన)	7
7.	ఇద్దరి మధ్యలో తగవులు, స్పృహించి	4

మీ అభిప్రాయాల ప్రకారము తమ తమ భూములను కొందరి చేతులలో కేంద్రీకృత మగుటకు కారణములు వారు నిరక్షరాస్యులగుట మరియు తెలివి లేకపోవుట వలన, వారి దగ్గర అప్పులు తెచ్చుకొనుటవలన, అగ్రకులాల వారి బెదిరింపుల వలన, భూమి కిస్తున్న చెల్లించే అవకాశము లేదని మొదలగు కారణాలను ఈ సర్వేలో వెల్లడించారు.

10. మీ కెంత భూమి ఇస్తే బాగుంటుందనే ప్రశ్నకు జవాబుగా ఈ సర్వేలో ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్కరకంగా

తమ తమ అభిప్రాయాలను వెలిబుచ్చినారు. వారి అభిప్రాయాలను ఈ క్రింది పట్టికలో గమనించవచ్చు.

పట్టిక - 17

ఎంత భూమి ఇస్తే బాగుంటుంది అనే వివరాలు :

క్ర. సం.	భూమి ఏకరాలు	అభిప్రాయాలు ఇచ్చినవారి సంఖ్య	శాతం
1.	0-1		
2.	1-2	22	22%
3.	3-5	66	
4.	6-8	7	7%
5.	9-10	5	5%
		100	100%

దానినిబట్టి చూడగా 66% మంది 3-5 ఏకరాల భూమిని, 22% మంది 1-2 ఏకరాల భూమిని పంపిణీ చేస్తే బాగుంటుంది అనే అభిప్రాయాలను ఇస్తే 7% మంది 6-8 ఏకరాల భూమిని, 5% మంది 9-10 ఏకరాల భూమిని ఇస్తే బాగుంటుందని అభిప్రాయాలను వెలిబుచ్చినారు. అయితే ఏ ఒక్కరూ 0-1 ఏకరాల భూమిని తీసికొనుటకు సముఖ్యత తెలియ చేయలేదు. అధిక శాతం 3-5 ఏకరాల కొరకై చెప్పినారు [66%].

11. ఈ సర్వేలో 3-5 ఏకరాల భూమిని కావాలన్న 66% మందిని అంతే భూమి ఎందుకు కావాలని అనుకొంటున్న వారిని పరిశీలించగా వారు ఈ క్రింద సుదహరించిన అభిప్రాయాలను వెలిబుచ్చినారు.

1. ఎక్కువ భూమి అయినచో సక్రమంగా సాగుచేయలేరని
2. ఎక్కువ పెట్టుబడి పెట్టలేమని.
3. అందరికీ పంపిణీ అందాలని.

12. మీ గ్రామములో భూమి పంపిణీ చేసినట్లయితే ఎవరైనా వ్యతిరేకిస్తారా అని ప్రశ్నించగా ఈ సర్వేలో అందరు భూమి ఉన్నవారు వ్యతిరేకిస్తారని చెప్పినారు. అటువంటి వారు ఎంతమంది ఉంటారని అనుగగా వారిలో కొందరు 4 గురు అనియు మరి కొందరు 8 మంది అనియు ఇంకొందరు 20 మంది అని చెప్పినారు. 20 మంది ఉన్నారని చెప్పిన వ్యక్తులను తిరిగి ప్రశ్నించగా 20 మందిలో ఎవరిది పోకున్నను వారికి సంబంధించిన బంధువులకు పోతుందని వ్యతిరేకిస్తారు. వ్యతిరేకించే 4 గురు

నుండి 8 మంది భూస్వాముల గురించి ప్రస్తుత సర్వేలో పాల్గొన్న వారిని ప్రశ్నించగా వారు ఈ క్రింద సుదహరించిన కారణాలు వెలిబుచ్చారు.

1. భూమి పోతుందని.
2. తెల్లబట్టలు వేసుకొని తిరుగలేమని
3. ఇతరులు చెప్పినట్లుగా వినడని
4. వారి పెత్తనము పోతుందని
5. జీతగాండ్లు ఉండడని
6. కల్లబ్బులకు తిరుగలేమని

మొదలగు కారణాలను వారు తెలియజేసినారు.

13. మీ గ్రామములో భూమి పంపిణీ ఎంతమంది సమర్థించారని ప్రశ్నిస్తే ఈ సర్వేలో పాల్గొన్న వారిలో 95 % మంది సమర్థిస్తారనే చెప్పినారు. అయితే వారందరూ కలిసికట్టుగా సమర్థించరు. సమర్థించలేక పోవుటకు సమగ్రపరిశీలన చేస్తే వారిలో ఐకమత్యం, కలిసికట్టు తనం లేకపోవుట అని తెలియ వచ్చింది. ప్రజలు ఐక్యంగా లేకుండుటకు కారణాలను, వారి అభిప్రాయాలను సేకరించి ఈ క్రింద సుదహరించిన పట్టికలో పొందుపర్చ బడినది.

పట్టిక - 18

ప్రజలు ఐక్యంగా ఉండకపోవుటకు కారణాల వివరాలు:

క్ర. సం.	కారణాలు	అభిప్రాయాలు ఇచ్చినవారి సంఖ్య	శాతం
1.	దొర భయానికి	67	67 %
2.	చట్టము తెలియక	6	6 %
3.	ఆర్థిక స్తోమత లేక పోవుట	4	4 %
4.	పోలీసుల భయానికి	4	4 %
5.	దొర భయానికి, చట్టములు తెలియక	14	14 %
6.	విరక్షదాస్యత వలన	2	2 %
7.	దొరల అప్పుల భయానికి	3	3 %
		100	100 %

దీనిని బట్టి చూడగా 67 % మంది తెలియబ్బిన వారి అభిప్రాయాల ప్రకారము ప్రజలు ఐక్యంగా ఉండకపోవుటకు కారణము

“దొర భయము” అనియు, 14 మంది అభిప్రాయాల ప్రకారము దీనికి కారణములను “దొర భయానికి, చట్టములు తెలియక” అని తెలియచున్నది.

14. ప్రభుత్వము భూమి పంపిణీ చేస్తున్నదని మీకు నమ్మకముందా అని ప్రశ్నిస్తే, ఈ సర్వేలో పాల్గొన్న వారు రెండు విధములుగా వెలిబుచ్చినారు. అవి ఒకటి నమ్మకమున్నవారు మరియు నమ్మకము లేనివారు. ఈ విషయాలను పట్టిక 19 లో చూడవచ్చు.

పట్టిక - 19

క్ర. సం.	అభిప్రాయాలు	అభిప్రాయాలిచ్చిన వారి సంఖ్య	శాతం
1.	నమ్మకం ఉన్నవారు	70	70 %
2.	నమ్మకం లేనివారు	30	30 %
		100	100 %

దీనిలో ప్రభుత్వం భూపంపిణీ చేస్తుందా అనే నమ్మకం ఉన్నవారు 70 % మరియు 30 % నమ్మకంలేనివారని తెలియచున్నది.

ఆ పంపిణీ గురించి నమ్మకం లేనివారు వెలిబుచ్చిన కారణాలను పట్టిక 20లో చూడవచ్చు.

పట్టిక -

క్ర. సం.	కారణాలు	అభిప్రాయాలిచ్చిన వారి సంఖ్య	శాతం
1.	భూసంపద ఉన్నవారే అధికారులలో (కాంగ్రెస్) భాగమై యుండుటవలన వారు పంపిణీకి కోర్కెదరని అభిప్రాయాన్ని చెప్పినవారు.		8 %
2.	ఇంతవరకు గ్రామములో పంపిణీ జరగలేదని చెప్పినవారు.		88 %
3.	భూమి కలిగినవారే ఉద్యోగ బృందంలో ఉన్నారు కాబట్టి వారు పంపిణీ సమర్థించరు అనే అభిప్రాయాన్ని ఇచ్చినవారు		
		100	100 %

దీనిని బట్టి చూడగా 86% మందికి ఇంతవరకు తమ గ్రామముతో భూసంపిణి జరగలేదనే కారణమువలన భూసంస్కరణలు అమలుపై నమ్మకం లేనివారు అని తెలియుచున్నది. ఈ నమ్మకం లేని 86 మందిలో 86% మంది ఈ ఒక్క కారణమును చూపించిన వారే. వీరిలో మిగిలిన 14% మంది వేరే కారణాలను తెలిపినారు.

15. భూమి సంపిణి ఏ విధముగా అమలు చేస్తే బాగుంటుందని ప్రశ్నించగా ఈ సర్వేలో ప్రజలు మూడు పద్ధతులను సూచించినారు. వారి అభిప్రాయాల ప్రకారము వారి పద్ధతులను పట్టిక - 21 లో పొందుపర్చు బడినవి.

పట్టిక - 21

క్ర. సం.	వారు సూచించిన పద్ధతులు	అభిప్రాయాలు ఇచ్చినవారి సంఖ్య	శాతం
1.	సంఘముల ద్వారా	81	81 %
2.	ప్రభుత్వ మనుషులద్వారా	86	86 %
3.	కలెక్టర్ల ద్వారా	3	3 %
		100	100 %

స్వయంరక్షణ పిస్తల్

లై సెన్సు అవసరములేదు. వెల: రు. 66-50 మాత్రమే.

అటోమాటిక్ 50 షాట్సు. ఓరిజినల్ రెడర్ లేసు మరియు 100 షాట్సు ఉచితము. అదనపు 100 షాట్సు ఖరీదు రు. 5/-. పోస్టేజి రు. 10-50 అదనం.

దొంగలు, క్రూరమృగముల బారినండి మిమ్ము రక్షించు మరియు నాటకముగా, ఉల్లాస ప్రయాణమునకు కూడా ఉపయోగపడును. దీన్ని ఉపయోగించునపుడు మురుమిట్లు గొల్పే మంట మరియు పిడుగుపాలు వస్తుకు ఏర్పడును.

★ నేడే మీ పూర్తి అడ్రసుతో ఇంగ్లీషులోగాని హిందీలోగాని వ్రాయండి:

Ajanta Enterprise (B-4)
8, Sita Road, Chandausi - 202 412

దీనినిబట్టి తెలియునది ఏమనగా 81% మంది భూసంపిణిని సంఘములద్వారా, 86% మంది ప్రభుత్వ మనుషులద్వారా అనియు మరియు 3% మంది కలెక్టర్ల ద్వారా అనియు తమ అభిప్రాయాలను వెల్లెబుచ్చినారు. అయితే ఎక్కువశాతము ప్రజలు సమర్థించిన పద్ధతి సంఘాలు. వారు మౌలికంగా వెల్లెబుచ్చిన అభిప్రాయము ఏమనగా సంఘాలలో షెడ్యూల్లు కులాలకు చెందిన అభ్యర్థులకు సరి అయిన ప్రాతినిధ్యము ఉండాలని.

ముగింపు

ఈ చివరి అధ్యాయములో గ్రామీణ రైతుల యొక్క విద్య, నివాసము, ఆర్థిక వనతుల గురించి మరియు వారికున్న భూవనతి గురించి, భూములులేని వారి బాధలగురించి, వారియొక్క చెడ్డ రోజులు దొడ్ల పోవుటకు, భూమి కలిసిన వారి పద్ధతులనున్న అహంభావాలను తగ్గించుటకై భూసంస్కరణల అమలు చేయుట ఎంతై నా అవసరమైన విషయాలను గురించి, రైతులందరిలో నమ సమానత్వం భూసంపిణి గురించి, వీని అమలుకై ప్రభుత్వము తీసికొనవలసిన చర్యలలో కొన్నింటిని పొందుపర్చబడనవి. భూసంస్కరణల వంటి సాంఘిక మరియు ఆర్థిక విషయాలతో ముడిపేయబడిన సంస్కరణలను తూ. చ. తప్పకుండా పరిపంతుంగా అమలు జరుపుటకు ప్రభుత్వము మరియు ప్రజల సహకారము ఎంతో అవసరమై యున్నది.

ఈ గ్రామీణ ప్రజలలో అధికశాతము వెనుకబడి మరియు బీదతనముతో కృంగడియబడిన వారని తెలియుచున్నది. ప్రస్తుత పరిశోధనలో కొర్రీడికరించిన విషయపరిశీలన చేసిన గ్రామీణ ప్రజలు పొందుచున్న విద్యా అవకాశములు చాల తక్కువగా యున్నవి. వారిలో అనేకులు నిరక్షరాస్యులు అయినప్పటికిని వారికి ఉన్న పిల్లలకు కూడా విద్యాభ్యాసము గడుపుటకు ఉత్సాహముతో ఉన్న అవి చాలినంత అనుకూలముగా లేనందున వారికి కూడా విద్యాభ్యాసము చేయు భాగ్యము దూరమైపోతున్నదని గ్రామీణ ప్రజలు వాపోవుచున్నారు. ఈ గ్రామీణ ప్రజలు మార్కెటిక్ స్థాయి పాఠశాల వనతికై సుమారు 5-10 కి.మీ. దూరము పోవలసి యున్నది. ఈ గ్రామములో నున్న ధనిక వర్గపు పిల్లలందరు పట్టణములలో విద్యాభ్యాసము చేయుట సరిపాటి. గ్రామీణ వయోజనులకు విద్యాభ్యాసము చేయించుటకై రాత్రి పాఠశాలలు కూడా ఈ గ్రామములో లేవు. ఈ గ్రామీణ పేద ప్రజల బిడ్డలకు ఈ గ్రామములోనున్న విద్యావకాశాలు చాల తక్కువే అని చెప్పటం నిస్సందేహము. కావున ఈ విద్యావిషయాలలో ప్రభుత్వము తగిన చొరవ తీసికొని గ్రామీణ ప్రజలకు వయోజన విద్య

మరియు వారి పిల్లలకు సరైన విద్యా అవకాశాలను కల్పించే ఏర్పాట్లు చేయాలి. మరియు వారి పిల్లలకు నిర్బంధ ఉచిత విద్యను, భోజన వసతి సౌకర్యములను కల్పించి తగిన ప్రోత్సాహము ఇప్పించాలి. ప్రభుత్వము ప్రభుత్వము కల్పించుచున్న రిజర్వేషన్లు మరియు హస్తలు వసతులను ఈ గ్రామీణ ప్రజలకు తెలియజేయు ఏర్పాట్లు చేయుచు వారు వాటిని వినియోగించే విధంగా ఏర్పాట్లు చేసిన వారి విద్యా విషయాలు మెరుగు పడవచ్చు. ఎందుకనగా ప్రభుత్వము చేయుచున్న సాంఘిక సంక్షేమ కార్యక్రమములు చాల మందికి తెలియక పోవుట వలన వానిని వారు సక్రమముగా వినియోగించుకొన లేకపోవుచున్నారని తెలియుచున్నది.

భూసంస్కరణల అమలు విఫలము కావటానికి

కొన్ని ముఖ్య కారణాలు

1. ప్రభుత్వం గరిష్ట పరిమితులు నిర్ణయించిన కాలానికి, వాటిని అచరణలో పెట్టిన కాలానికి మధ్య ఎక్కువ తేడా ఉండటం వల్ల చాల మంది భూస్వాములు ఈ క్రింద సుదూరించిన మార్గాలను అవలంబించి తాము చట్టాల పరిధిలోనికి రాకుండా చూసుకొనుచున్నారని ప్రస్తుత సర్వేలో వెల్లడి అయింది.

1. కొడుకుల, బిడ్డల తరుపున భూమి మార్పిడి.

2. జీతగాండ్ల తరుపున భూమి మార్పిడి.

3. వంట పునుపు తరుపున భూమి మార్పిడి.

4. బంధువుల తరుపున భూమి మార్పిడి.

5. అమ్ముకొనుటవలన.

6. మిగులు భూములపై అడ్డులు తీసికొనుట వలన.

7. గుమాస్తాల తరుపున భూమి మార్పిడి.

8. దాసీల తరుపున భూమి మార్పిడి.

ఈ విధముగా కాలయాపన వలన వివిధ మార్గాలను అవలంబించి తాము మిగులు భూమిని భూమి మిగులకుండా చేయుచున్నారు.

2. ప్రభుత్వ విధానం మొదటినుంచి భూమి యజమాన్యానికి సహకరిస్తు పొంత వ్యవసాయదారుని గురించి శ్రద్ధ చేయడం

లేదు. భూమి కొలుదర్ల క్రిందనున్న భూస్వాములు వారి నుంచి తిరిగి భూమిని స్వంత సేద్యము గురించి తీసికొనగల్గారు. అంతే గాక భూములకు గల మినహాయింపులను తమ భూములకు వర్తిం చేసిగా శాసనాలను సవరించడం జరుగుచున్నది. శైద్ధ భూస్వాముల ఒత్తిడిలకు ప్రభుత్వాలు చట్టాలకు కొన్ని మినహాయింపులు తేవలసియుంటుంది.

3. సరైన రికార్డులు లేకపోవుట వలన ఈ భూ సంస్కరణల అమలులో జాప్యము జరుగుచున్నది.

4. రాజకీయ వేత్తలు కూడా భూసంస్కరణ అమలుకు సహకారాన్ని అందించక పోవుటము.

5. ప్రభుత్వోద్యోగులు కూడా భూసంస్కరణల అమలుకు పూర్తి సహకారము చేయడంలేదు.

6. చట్టాలు, కోర్టు తీర్పులు, పరిపాలనా సంస్కరణలు, ఆశాఢాలు ఎంత కాలమైతే ప్రైవేటు అస్తుల రక్షణ కోసం మొగ్గు చూపుతాయో, భూసంస్కరణలు ప్రత్యేకంగా గ్రామ ప్రాంతాలకు వర్తింపజేసేవి, అమలు చేయటం అంత కష్టసాధ్యమైన పని అని విశదపరుచుచున్నది.

భూసంస్కరణల అమలు కోసం ఈ సలహాలను ఆచరించటం అవసరమని ఈ సర్వేలో తోచుచున్నది.

1. జిల్లాలో మరియు గ్రామీణ ప్రాంతాలలో కమిటీలు (సంఘాలను) ఏర్పరచి ఆ సంఘాలలో భూస్వాములు కాకుండా భూమిలేని ఉత్సాహవంతులను మరియు పె. కు. లకు తగిన ప్రాతినిధ్యము ఏర్పరచుటకు సభ్యులుగా నియమించవలెను.

2. భూసంస్కరణ చట్టానికి మరియు వాని అమలుకు మధ్యనున్న కాలయాపనను అరికట్టి ఆ జాప్యము జరుగకుండా ప్రత్యేక చర్యలు తీసికొన్న భూసంస్కరణల అమలులో మెరుగు ఏర్పడవచ్చు.

3. భూమికి సంబంధించిన రికార్డులు ఎప్పటి కప్పుడు సక్రమముగా తయారు చేయవలెను.

4. భూసంస్కరణల అమలుపై రాజకీయ నాయకులుగాని లేదా ఆయా ప్రభుత్వ ఉద్యోగులుకాని సుచిత చూచినో

వారిని సత్వరమే వదలి భృష్టులను చేయవలెను, అదే విధముగా చేసినచో భూసంస్కరణలు ఫలవంతంగా అమలు చేయవచ్చు.

రీ. కోర్టులు, చట్టాలు అవలంబించే ప్రైవేటు ఆస్తుల రక్షణ మార్గాలలో కొన్నింటిని భూమికి సంబంధించిన వాటిలో ప్రమేయాలను సడలించినచో కొంత మేరకు సులభముగా ఈ భూ సంస్కరణల అమలు సక్రమంగా కొనసాగుతుందని చెప్పవచ్చు.

భూసంస్కరణలు అమలు పరిచినప్పటికీ పూర్తి ఆర్థిక సమానత్వము సాధించలేము. వీనికి తోడు గ్రామీణ పాఠశాలలో నున్న వారికి వ్యవసాయ మార్కెట్ల సౌకర్యము, పరపతి సౌకర్యాలను కల్పించి వ్యవసాయ సాంకేతిక నైపుణ్యాన్ని సమకూర్చ వలసిన అవసరము ఎంతైనా కలదని చెప్పవచ్చు.

వ్యవసాయ వ్యవస్థ పునర్నిర్మాణంలో భూసంస్కరణల అమలు వల్ల ఎన్నో ప్రయోజనాలు సమకూర్చ బడుతాయి. నవ సమాజం సృష్టించ వలయునన్న, శ్రేయోరాజ్య స్థాపన చేయాలన్న, గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థను సుస్థిర ప్రాతిపదికపై న పునర్నిర్మాణము చేయవలయునన్న లెఫ్ట్, మార్క్స్, గాంధీ మొదలగు సామ్యవాద సిద్ధాంతాల కలలు ఫలించాలన్న భూకమతాల గరిష్ట పరిమితి [సి. ఓ. హెచ్.] ఎంతైనా అవసరము. ఈ విషయములో ప్రభుత్వము ఎంతో శ్రద్ధాశక్తులతో కృషిచేయవలసిన అవసరము ఎంతైనా కలదు. దానికి ప్రజలు ఎంతయో సహకరించినపుడే భూసంస్కరణ చట్టాల వలన ప్రయోజనము చేకూరుతుందని చెప్పవచ్చు.

కృతజ్ఞతలు

ఈ పరిశోధన వ్యాసమును వ్రాయుటకు అనుమతించిన మరియు తగినంత సమయాన్ని కల్పించిన ఆచార్య పి. వి. శేష్స్ గారికి కృతజ్ఞతలు.

ఈ వ్యాసమును వ్రాయుటలో తమ అమూల్యమైన సలహాలను అందించి, ఉత్సాహాన్ని కల్పించిన డా॥మురళి మనోహర్ గారికి నా హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతలు.

ఈ వ్యాసము వ్రాయుటలో తగిన సహాయ సహకారాలను అందించిన లెక్చరర్స్ బృందము వారికి నా యొక్క హృదయ పూర్వక కృతజ్ఞతలు.

ఈ వ్యాసము వ్రాయుటలో సహకరించిన మ్యాడంపల్లి గ్రామప్రజలకు నా యొక్క కృతజ్ఞతలు.

ఈ వ్యాస రచనలో తోడ్పడిన ప్రితులందరికి నా యొక్క కృతజ్ఞతలు.

— ముదిగంటి నత్తవారాయణ రెడ్డి

క ఆ గూ ర గం ప

అల్బర్స్ పేరడాక్స్

యావజ్జీవ జాలానికి ఆధారభూతమైన సూర్య గోళానికి సంబంధించిన కొన్ని వివరాలనైనా తెలిసిన వారికి ఒక సందేహం కలుగుతుంది. దానిని ఈ విధంగా అనుకోవచ్చు :

“ఇది యేమి వివరీత

మెట్టి వివరీత మిది :

కోటి తారల వెలుగు కొల్లగొట్టుచున్న
ఏటికో విళ చిమ్మ చీకటులు వేదించి :
ఒక్కొక్క నక్షత్ర మొక్కొక్క సూర్యుడై
చిమ్ము శక్తిని ఆకనమ్మేమి చేసింది :
చీకటికి మితిలేని ఆకలో : కాంతితో
నింపుగా తన పొట్ట నింపుకొంటున్నది :
తన కాంతి సహనంబెడు కాంతిని వెలార్చు
పున తారలను వగల్ భానుడెటు కప్పునో :
ఒక్క తారక పట్ట పగలు కావించుటా :
ముక్కొటి తమనమున బిక్కుమని మునుగుటా :
ఇదియేమి వివరీత మెట్టి వివరీత మిది!”

సూర్యుడొక సామాన్య నక్షత్రమని తెలుసు. కోట్లాది నక్షత్రాలు ఆకాశంలో నున్నాయి. సూర్యుకంటే దీప్తిమంతమైనవి చాలా ఉన్నాయి. కాని సూర్యాస్తమయం కాగానే చీకటి పడుతుంది, చీకటిలో వెలుగు చుక్కల్లాగ రక రకాల నక్షత్రాలు కనిపిస్తాయే కాని, చీకటిని పోగొట్టలేవు.

వగటి పూట కూడా నక్షత్రాలు ఆకాశంలో ఉంటాయి. సూర్యుని మ్రింగగల నక్షత్రాలూ ఉన్నాయి. అయినప్పటికీ వగటి పూట సూర్యుని కాంతితో అవి మునిగి పోవడమే కాని వాటి కాంతిని ప్రదర్శించలేవు.

వీటికి కారణం ఏమై ఉంటుందన్న ప్రశ్న హైన్ రిక్ ఆల్బర్స్ అనే విజ్ఞానికి 1828 లో కలిగింది. అప్పటికి అమలులో నున్న ఖగోళ శాస్త్ర జ్ఞానం ఆధారంగా సమాధానం చెప్పడానికి ప్రయత్నించాడు.

ఆ సందర్భంలో కొన్ని ఊహనలు చేసేడు. అవి:

1. ఆకాశం అనంతం; 2. అది యొక్క డ్ డ్ డ్ గణితాన్ని అనుసరిస్తుంది; 3. విశ్వం అనాది; 4. కాంతి విరజిమ్మే నక్షత్రాల వంటి గోళాలు ఆకాశంలో సర్వ సమానంగా పంపకమై ఉన్నాయి; 5. ప్రతి నక్షత్రం ఒకే దీప్తితో శక్తిని వెలువరిస్తుంది; 6. నక్షత్రాలనుండి భూమికి వచ్చే కాంతిని అడ్డడానికి కాని, హరించడానికి కాని, వాటికి భూమికి మధ్య పదార్థం ఏమీలేదు.

ఈ సరికల్పనలతో నక్షత్రాలనుండి భూమికి చేరే కాంతి సరిమాణం గణించేడు. ఆకాశాన్ని అవరించే కాంతి సరిమాణం అనంతం అన్న ఆశ్చర్యకరమైన ఫలితం వచ్చింది. రాత్రి చీకటి ఏమిటి? మరోలాగ అనుకోవచ్చు. ప్రతికాంతి జనకము సూర్యునిలాంటి నక్షత్రమై, వెనుకనున్న కాంతి జనకాలను వాటి ముందున్నవి కప్పి వాటి కాంతిని నిరోధించేయి అనుకొంటే, ఆకాశం యొక్క దీప్తి సూర్యుని ఉపరితలం యొక్క దీప్తితో సమానంగా ఉండాల్సి వస్తుంది. కాని, రాత్రిల్ల చీకటి ఎందుకు వ్యాపించాలో తెలియలేదు. అందుకే ఈ సమస్య “అల్బర్స్ పేరడాక్స్” అనే విరోధాభాసంగా మిగిలిపోయింది.

పోనీ, నక్షత్రాలకు నక్షత్రాలకు మధ్య పదార్థం ఉంది అనుకొంటే అది కొంత కాంతిని అడ్డుతుంది. కాగా ఆకాశం దీప్తి తగ్గుతుంది. దీనికో ప్రతి బంధకం ఏర్పడింది. పదార్థాల కాంతిని హరించిన వక్షంలో అది క్లిమంగా వేడెక్కి కాంతిని వెలువరించే స్థితిని చేరుకొంటుంది. అంటే హరించిన శక్తిని మరోవిధంగా వెలువరిస్తుంది. కాగా నక్షత్రాంతరాళంలో నున్న పదార్థంవల్ల ఆకాశం యొక్క దీప్తి తగ్గుదు.

లేదా, విశ్వం సాంతము, దాని వయసు పరిమితము అనుకొంటే ఏమౌతుందో చూద్దాము. విశ్వం సాంతం అనడానికి ఆదారాలు లేవు. యంత్రాల చూడే శక్తి ఎక్కువ అవుతున్న కొద్దీ దూరదూరాన నక్షత్రాలు గేలక్సీలు కనిపిస్తూనే ఉన్నాయి. కాబట్టి విశ్వం సాంతం కాదు అనడమే సహజం. విశ్వం వయస్సు పరిమితం అనుకొంటే పరిష్కార మార్గం కనపించేట్లుంది. విశ్వం పుట్టి X నెకనులు గడిచిఉంటే ఈ కాలంలో ప్రయాణం చేసే కాంతి మాత్రమే భూమిని చేరుకొంటుంది. కాంతి వేగం C. కాబట్టి CX దూరంలో నున్న నక్షత్రాల నుండి వెలువడే కాంతి

మాత్రమే భూమిని చేరుకోగలదు. కాని ఈ భావం అంత సహజంగా కాక కృతకంగా కనిపించినా, సమస్యను పరిష్కరించడంలో అదే కొంత సహాయ వడుతున్నట్లుంది.

సుమారు 80 ఏండ్ల క్రిందట ప్రారంభమై బలం పుంజుకొంటూన్న “విశ్వం వ్యాకోచిస్తుంది” అన్న సత్యం, చాలా వరకు చిక్కువిడతినీడి.

గేలక్సీల కాంతియొక్క వర్ణపటం తీసి, దానిలోని రేఖల స్థానాలను ఇతరవర్ణ పటాలతో పోల్చినప్పుడు, అ రేఖలు ఎక్కువ అలపొడవువైపు జరుగుతున్నాయని - అదే “రెడ్ షిఫ్ట్” - కనుగొన్నారు. ఈ పరిశీలన గేలక్సీలు చెడిపోతున్నాయనీ, విశ్వం వ్యాకోచిస్తుందనీ సూచిస్తుంది. గేలక్సీలన్నీ ఒకదానినుండి ఒకటి దూరంగా పారిపోతున్నాయి. మన చుట్టూఉన్న గేలక్సీలు అన్ని వైపులా చెడిపోతున్నాయి. అట్లు పారిపోయే వేగం దూర తో బాటు ఎక్కువ అవుతుంది. అంటే దూరంగా ఉన్నవి ధగ్గరగా ఉన్నవాటికంటే ఎక్కువ వేగంతో చెడిపోతున్నాయి. ఒక గేలక్సీ విషయం యోచిస్తే దాని దూరం ఎక్కువ అవుతుంది కాబట్టి విలోమ వర్ణ నియమం ప్రకారం దానినుండి భూమికి చేరే కాంతి తీవ్రత ఎలాగా తగ్గలి. అదికాక మరో రెండు విధాలుగా తీవ్రత తగ్గుతుంది.

ఒక గేలక్సీ వర్ణపటరేఖలు ఎక్కువ అల పొడవువైపు జరగడమంటే దానినుండి వచ్చేకాంతి యొక్క పౌనఃపున్యం తగ్గడం. ν పౌనఃపున్యం గల కాంతి పోతాను శక్తి E అయితే వాటి సంబంధము $E = h\nu$, ఇందులో h ప్లాంక్ స్థిరాంకం. దీని ప్రకారం ν తగ్గినప్పుడు E విడిగా తగ్గుతుంది. కాంతి జనకం నుండి భూమిని చేరే ప్రతి పోతాను యొక్క శక్తి తగ్గుతుంది. అంటే, పోతాను కొంత శక్తి కోల్పోతాయి.

ఇక రెండవది, ఇది కాల బాహానికి సంబంధించినది. అన్ని లోకాలలోని గడియారాలు ఒకే విధంగా పని చేయవు. కాలాకాశ వక్రత్వం బట్టి మార్పు కలుగుతుంది. మాటకు ఒక గేలక్సీలో గడియారం ప్రకారం ఒక సెకనులో బయలుదేరి వచ్చిన కాంతి భూమిని చేరుకొన్నప్పుడు దానిని భూమి గ్రహించడానికి భూగడియారం ప్రకారం ఒక సెకనుకంటే ఎక్కువ సమయం తీసుకొంటుంది. దాని మూలంగా కూడా కాంతి తీవ్రత తగ్గుతుంది.

విశ్వం పుట్టి 1000 కోట్ల ఏండ్లలో, 1500 కోట్ల ఏండ్లలో అయిందని అంచనా. పెద్ద పేర్లుడుతో విశ్వం పుట్టగా అందులోని పదార్థం తునాతునకరై పేర్లుడు బలానికి అన్ని దిక్కులా చెడి

పోతుంది. అమ్మక్కలు గేలక్సీలు. వాటికాంతి తీవ్రత దూరంలో తగ్గడమే కాకుండా గేలక్సీలు చెడిరి. పోవడంచేతకూడా తగ్గుతుంది. కాగా దూరంగా ఉన్న కాంతి జనకాలవల్ల భూమినిచేరే కాంతికాని, కాంతి లేకపోవడంకాని అంతగా రెక్కించ తగినవికాదు. అకాశంలోని వెలుగు చీకట్ల విషయంలో గేలక్సీల కాంతికి స్థానం లేనప్పుడు సూర్యగోళం ఒక్కటే రాత్రింపగళ్ళను నిర్ణయిస్తుంది. సూర్యుని వెలుగులో గేలక్సీలుకూడా ముగిపోయి పగటిపూట అకాశంలో ఉండి కూడా కనిపించవు. సూర్యుడు కనిపించని రాత్రి వేళ చీకటి అలడుకొంటుంది. ఈ విధంగా అబ్బర్స్ పేరడాక్స్ కు సమాధానం లభించింది.

శ్రీ వసంతరావు వేంకటరావు

బ్రతకవలసిన క్షణాలు!

“బ్రతికిన క్షణాలు” పేరిట శ్రీ వేగుంట మోహన ప్రసాద్ గారి రచనల్ని చదివాక నాలో కన్పించిన మనుభావాల్ని అక్షర రూపంలో పెట్టేందుకు ప్రయత్నిస్తానో అదీ ఒక లక్ష్యంతోనే! ఎంతటి మేధావినైనా కదిలించగలిగే శక్తి, ఆ “క్షణాల”కున్నాయి. వాటికి స్పందించజేసే రసస్ఫూర్తి కూడ ఉంది. అయితే అర్థంకాని అస్పష్టత, అయోమయత్వం, పూర్తిగా భౌతిక దృక్పథం నిండుకొన్న జడవాదం, ఏదో విషాదంతో అలమటించే తూన్యవాదం అందులో కనిపిస్తాయి. పోనీ నాకు కనిపించాయి. భౌమిక పరిధిలో, దైహిక చింతనతో ఆ క్షణాలు పరితపిస్తాయి. వెర్రి ఆనందంతో తడిసి ముద్దవుతాయి! భ్రమలో కొట్టుమిట్టాడుతూ ఉంటాయి.

ప్రతిభ రాజించడం లేదని నే ననను కాని సామాన్యునివరకు వెళ్ళలేకపోతోందని అంటాను. ఎవడి అవగాహనా స్థాయి వాడిది అని అనుకుంటే అది వేరే విషయం. మహా ప్రస్థానాన్ని రాసి, మరో ప్రస్థానాన్ని చూపి - అది రాసింది, ఇది చూపింది రిక్షావాడికోసమని, కూలివాడికోసమని - చెప్పుకోవడం, మహాకవి అయి పోవడం - ఇక్కడ గుర్తు చేస్తున్నాను. చెమటలంటే అర్థమయ్యే వానికి ఘర్మజలం అని చెప్పి సగ్రహదాయ కవిత్వాన్ని తిట్టిపోయడం అర్థరహితం! అన్యాయంకూడా!!

నవ్యత అంతా ఆదరించదగ్గదికాదు. దేనికైతే సృష్టత, విశిష్టత ఉండి, మనిషిని లోకశ్రేయోక్రియాపరునిగా తీర్చిదిద్దగల శక్తి ఉంటుందో దానిని - అది క్రొత్తదైనాసరే - ఎటువంటిదైనాసరే - ఆదరించవలసిందే. అది పద్యంకావచ్చును, గద్యంకావచ్చును, కావ్యంకావచ్చును, కవిత కావచ్చును, పాట కావచ్చును, మాట కూడా కావచ్చును! భావప్రాధాన్యానికే పట్టాభిషేకం కాని, శిల్ప సౌందర్యానికి కాదు. అయితే అందమైన భాషలో యిమధ్యబద్ధ అద్భుతమైన భావానికి లోకోత్తరమైన శక్తి ఉంటుంది రసవంతమైన పరిపుష్టి ఉంటుంది. అది పద్య కవిత కావచ్చును, గేయకవిత కావచ్చును, మినీకవిత కావచ్చును, అకవితకూడా కావచ్చును - ఇంకేమైననూ కావచ్చును. రూపంతో నిమిత్తంలేదు. భావాన్ని విశిష్టంగా ప్రకటించగలిగే శబ్ద సౌందర్యమే అతముఖ్యం. అలాగని శబ్దమే కవిత్వమని అనుకొంటే కనిపించే ప్రతి “అడ్వర్టీటైజ్మెంటూ” ఒక కవిత్వమౌతుంది. శిల్పం, భావం - రెండూ సమపాళ్ళలో ఉండి, సృష్టంగా అర్థమయ్యేలా ఉండి, ఏదైతే లోకానికి హితమయ్యే కార్యాన్ని శీఘ్రించే వానిలా మానవుని కార్యోన్ముఖుని చేస్తుందో అదే ఉత్తమమైన సాహిత్యం! ఇది అందరికీ తెలిసిందే. మరి “బ్రతికిన క్షణాలు” పేరిట చేస్తున్న ఈ రచనల సంగతేమిటి? ఇలాంటివింకెన్నో ఉన్నాయి. వాటికి అసలు పరమార్థమంటూ ఉన్నదా? ఏమి సాధించడానికని రచయిత ఆరాటపడుతున్నాడు? అందులో ఏంకనిపించిందని “భారతి” దాన్ని పాఠకులపై రుద్దుతోంది? - అన్నది నా మటుకు నాకు అర్థం కాలేదు. ఎవరె నా హితేషులు నెలవిస్తే అలకిసాను.

ఒకటి మాత్రం మళ్ళీ మళ్ళీ చెబుతున్నాను. నవ్యత పేరుతో అసృష్టతను సృష్టించి సాహిత్యాన్ని బ్రష్టుపట్టిస్తే, కాలగర్భంలో కలిసి నశించి పోయేది, ఆ క్షుద్ర సాహిత్యమే! విప్లవమంటూ కొనసాగిస్తున్న రచనలు కానివ్వండి, భావబంధురకైలిలో తళుక్కు మంటున్న మినీ కవితా జ్యోతులు కానివ్వండి కాలప్రవాహంలో కొట్టుకుపోయేవే! ఎప్పటికైనా నిలిచేది, మనిషిని లోకశ్రేయోపరునిగా తీర్చిదిద్దడానికి ప్రయత్నించిన ఉత్తమ సాహిత్య గ్రంథాలు మాత్రమే! తోకచుక్కల మెరుపు లెక్కువైనా వాటి ప్రయోజనం శూన్యం! అయినా ఇవి తారసపడుతూనే ఉంటాయి. ఎన్ని నక్షత్రాలు రాలినా

సూర్యచంద్రులు ఎక్కడికిపోరు. ఇదే నిజమైతే ఒక శతాబ్దం గడవనివ్వండి (నిజానికి దశాబ్దం చాలు!) మహా ప్రస్థానం అన్న మాట వినిపించదు. మినీ కవితల ఛాయలుండవు. అయినా భగవద్గీత అద్భుతంగా, ఆశ్చర్యం గొలిపే విధంగా కొనసాగుతూనే ఉంటుంది. ఇది తిరుగులేని మాట! అయితే దానిలో లేనిదేమిటి? మరి దీనిలో ఉన్నదేమిటి? - అన్నది ఎవరికివారే చర్చించుకొని తర్కించుకోవలసిన అంశాలు.

బ్రతికిన క్షణాలను ఎలాగూ వదలిపెట్టద్దు. గతం కనుక. ఇకమీదటైనా బతకవలసిన క్షణాలను జాగ్రత్తగా గడుపుకొందాము. నా అభిప్రాయంతో ఏకీభవించని వారెందరో ఉండవచ్చును. ఎవరెవరో ఏదేదో చెప్తుంటారు లెమ్మని త్రోసిపారేసేవారూ ఉండవచ్చును. అయినప్పటికీ నా మాటలను శ్రద్ధగా ఆలకించవలసిందిగా మరీ మరీ మనవి చేస్తున్నాను. నా దృష్టి చిన్నది. పెగా దోషం కూడా ఉండవచ్చును. అయినా అది నడుస్తున్న గమ్యం మాత్రం నూటికి నూరుపాళ్ళూ సరిఅయినదేనని నా నమ్మకం. నేను ఎంతో ఆరితో రాసి నాను. పాఠకమహాశయులు నన్నర్థం చేసుకోగలరని విశ్వసిస్తున్నాను. “భారతి” సమాధిరిస్తుందని ప్రగాఢమైన నమ్మకం!

డా॥ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు

శాండ్రక్రోట్టసు మౌర్య చంద్రగుప్తుడా?

పాశ్చాత్య చరిత్రకారులు కల్పించిన భారతదేశ చరిత్ర, శాండ్రక్రోట్టసు మౌర్య చంద్రగుప్తుడన్న ఒంటి కంబముపై నిలబెట్టిన మేడ. ఆ పాతిన ఒంటి కంబము, పాశ్చాత్య చరిత్రకారుల అంద వివాదము, కుటిల రాజనీతి అను ముడిపదార్థములతో నిర్మించినది. అట్లు కానిపో పురాణములలోని రాజ వంశావళులు, ఆయా రాజుల పరిపాలన కాలములు శాసనాధ్యారములతో సరిపోవుచున్నవని అంగీకరించుచునే, ఆయా రాజుల ప్రాచీనత సంగీకరించకపోవుటకు వేరే కారణము లేదు.

“ది పురాణాస్ ఆర్, యాజువల్క్యే ఛైర్లీ ఇన్ ఆగ్రి మెంట్ విత్ ది యెవిడెన్స్ ఆఫ్ ఇన్ స్క్రిప్షన్స్ యండ్ కోయన్స్

సో ఫార్ యాజ్ ది నేమ్స్ ఆఫ్ ది కింగ్స్ యండ్ ది రెంగ్స్ ఆఫ్ దైర్ రెయిన్స్ ఆర్ కన్సెర్వెడ్." (యేన్ షెంక్ ఇండియా టై రాప్సన్.)

రాజుల పేళ్లు, వారి పరిపాలన కాలములు శాసనాదులతో సరిపోయినట్లు చెప్పుచు, వారి ప్రాచీనత మాత్రము సరికాదని తిరస్కరించుటకు హేతువులు రెండు. (i) సృష్టి పుట్టి సుమారుగ ఆరువేల సంవత్సరములు మాత్రమే అయినదని అర్చి బిషప్ మెనర్ సొంత ఊహ. పాశ్చాత్య చరిత్రకారులు దీనినే వరకు ప్రమాణముగా నమ్మినారు. (ఇది వానివల వింత కాదు. అమెరికా విద్యాలయములలో ఇప్పుడు గూడ అటు రోజులలో సృష్టి యావత్తు ముగిసినదన్న "క్రియేషన్" పాఠమును బోధించుచున్నారు. దైన్యు దారి నైన్యుదే మత మోద్యము దారి మత మోద్యముదే.)

(ii) వలస ప్రజల ఆధిక్యమును వీలయినంత తగ్గించి చూపుట పాలకులకు అవసరమన్న కుటిల రాజనీతి తంత్రము రెండవ కారణము. అర్హులు విదేశీయులకు మొదలయినవి యీ కుటిల రాజనీతిలోని భాగములే.

పై రెండు కారణములచే, భారతదేశ చరిత్ర ప్రాచీనతను తగ్గించుటకు పూనుకొన్న పాశ్చాత్య చరిత్రకారులకు, దొరకన పాచిక, శాండ్రకొట్టను.

అలగ్నాండరు దండయాత్రా కాలము, క్రీ.పూ. 327. చరిత్రకారులకు లభించిన సరియైన కాలమిది ఒక్కటే. ఇంతకు మించి ఇంకేమియు దొరకలేదు. అలగ్నాండరు దండయాత్రాకాలమున మగధలో శాండ్రకొట్టను, శాండ్రసిప్తను, శాండ్రసిప్తను అను వారుండిరి గ్రీకుల వ్రాతల వల్ల తెలియుచున్నది. వీరిలో శాండ్రకొట్టను, మౌర్య చంద్రగుప్తుడని పాశ్చాత్య చరిత్రకారుల విశ్వాసము. చంద్ర=శాండ్ర- కావచ్చును గాని, శాండ్రకొట్టను మౌర్య చంద్రగుప్తుడయినచో శాండ్రేముని, శాండ్ర సిప్తను-అన్న వారెవరు? మౌర్య చంద్రగుప్తుని తండ్రి మహాపద్మనందుడు. కుమారుడు బిందుసారుడు. మహాపద్మనంద శబ్దము శాండ్రేముని

గాను, బిందుసార శబ్దము శాండ్రసిప్తను గాను మారుట అసంభవము. ఈ పేళ్లకు బొత్తిగా పోలిక లేదనుట నిర్వివాదము. కనుక శాండ్రకొట్టను మౌర్యచంద్రగుప్తుడు కాదు. కానిచో సరివదలు యుండును? ఎవడయి యుండునో తెలియదని చెప్పుట ఋజు వద్దతి. ఎవరితోనో ఒకరితో ముడిపెట్టుట చరిత్రకారుల వద్దతి.

ఇంతకు, శాండ్రకొట్టను గుప్త చంద్రగుప్తుడని 'ట్రాయర్' అను పాశ్చాత్య చరిత్రకారుడును, కుప్పయ్య అను పేరు గల భారతీయ చరిత్రకారుడును, సహేతుకముగా నిర్ణయించినారు. 'ట్రాయర్' మహానీయుడు తన నిర్ణయమును మౌక్త్యములరు దృష్టికి చూడ తెచ్చినాడు. కాని అయిన మౌనము వహించినాడు. విలియం జోన్స్ పరిభ్రమకుల కూడ తమ తప్పుడు చరిత్రను దిద్దుకొనక దాటవేసినారు. అంగేయ ప్రభుత్వమునకు కావలసినది జోన్స్ పరిభ్రమకుల తప్పుడు చరిత్రయే గాన, వారు దానినే భారతీయ విద్యాలయములలో ప్రవేశ పెట్టినారు. భావ దాస్యమునకు రోనయిన భారతీయులకు నాటి నుండి నేటి వరకు కనువిప్పు కలుగనే లేదు.

శాండ్రకొట్టను గుప్త చంద్రగుప్తుడయినచో శాండ్రేముని శాండ్రసిప్తను - అన్నవారెవరు? శాండ్రేముని చంద్రశ్రీ అను ఆంధ్రరాజు. చంద్రగుప్తుని కుమారుడగు సముద్రగుప్తుడు శాండ్రసిప్తను. అలగ్నాండరు దండయాత్ర నాటికి గుప్త చంద్రగుప్తుడు సముద్రగుప్తుడు అంద (సాతవాహన) రాజగు చంద్రశ్రీ కొలువులో నుండిరి. చంద్ర శబ్దము శాండ్ర, శాండ్ర శబ్దములు గాను, సముద్ర శబ్దము శాండ్రకొట్టనుగాను మారు అవకాశము కనబడును. కనుక, శాండ్రకొట్టను గుప్త చంద్రగుప్తుడే గాని, మౌర్య చంద్రగుప్తుడు కాదు. అనగా అలగ్నాండరు దండయాత్రా కాల మగు క్రీ.పూ. 327- అన్నది పాశ్చాత్య చరిత్రకారులన్నట్లు మౌర్య చంద్రగుప్తుని కాలము కాదు; గుప్త చంద్రగుప్తుని కాల మన్న మాట. ఇది గుప్త చంద్రగుప్తుని కాలమే అనుటకు రాజుల పరిపాలన కాలములే, తార్కాణము. భారత యుద్ధానంతరము కలి పూర్వము 38 వ సంవత్సరము నుండి అయా రాజ వంశముల పరిపాలన కాలములు :

రాజ వంశము	సంవత్సరములు	కలి శకము	హూణ శకము
శాండ్రదత్త వంశము	1008	కలి పూ 38-కలి 970	క్రీ.పూ 3188-2182
ప్రద్యోత వంశము	138	కలి 970-1108	2182-1994
శిశునాగ వంశము	380	1108-1468	1994-1634
నంద వంశము	100	1468-1568	1634-1534
మౌర్య వంశము	318	1568-1884	1534-1218
కుంగ వంశము	300	1884-2184	1219-918
కాట్టి వంశము	85	2184-2269	918-833
అంధ్ర వంశము	508	2269-2775	833-327

అంద్రవంశాంతమగు క్రి. పూ. 317- అన్నదే అంజానదరు దండయాత్రా కాలము. అప్పుడు మగధలోనున్న అంద్ర (సాత వాహన) రాజు, చంద్రగ్రహణం జరిగింది. అతని కొలుపులోనున్న గుప్త చంద్రగుప్తుడు = శాత్రుకృష్ణుడు. సమద్రగుప్తుడు = శాత్రు సేవు.

పురాణ శ్లోకములలోని పాత భేదములు మున్నగు వాని నుప యోగించుకొని పాశ్చాత్య చరిత్ర కారులు భారతదేశ చరిత్ర ప్రాచీనతకు భంగము కలిగించుటకు పాటు పడిరేగాని, సాదుపాత నిర్ణయమునకు నిద్రపడలేదు. ఈ విషయమే అంద్ర మత్స్యపురాణపు ఉదోఘాపికలో ఇట్లు తెలిపి యున్నాడు.

“ఈ ముదిత పురాణములలో భారతదేశ ప్రాచీన చరిత్ర కాలమునుదగ్గించుట కుద్దేశించిన వ్యక్తులదే నీ పురాణ శ్లోకములు కాదుమాను చేసియు, కొన్ని తిప్పివేసియు, కొన్ని యవ పాతములు కలిపియు భృష్టము చేయబడినట్లు స్పష్టముగా కనిపించుచున్నది. ‘శతం పూర్ణం శతేద్వేష’ అని 300 సం॥ లని స్పష్టముగానుండగా ‘శతం పూర్ణం దశద్వేష’ (112 సం॥) అని దిద్ది కుంగ కాలము తగ్గించబడినది”.

రాజవంశావళుల కాలములు సరిహద్దుకొనుటకు పురాణ ములలో సప్తమండల చరిత్రమాధారముగా నిరూపించబడినది. సప్తమండలము క్రాంతివృత్త (ఎక్విప్స్) మార్గముననున్న అశ్వినాది నక్షత్రముల యొద్ద నూరేసి సంవత్సరములుండునని అగోళ వేత్తల సిద్ధాంతము. ఇది వైజ్ఞానిక సత్యముగాని, పాశ్చాత్య చరిత్ర కారుల యాహవానంబంటివికాదు. సప్తమండలము మహా నక్షత్రమున ప్రవేశించిన 76 వ సంవత్సరములో కలియుగము

ప్రవేశించినది. అప్పుడు సప్తగ్రహములు మేష రాశిలోనున్నవి. అది క్రి. పూ. 3102 వ సంవత్సరము ఫిబ్రవరి నెం 20 వ తేదీ రాత్రి 2 గంటల 27 నిమిషములకిది నెకెండ్ర కాలము.

“ఎకార్డింగ్ టు ది యెష్ట్రోనోమికల్ కాలక్యులేషన్ ఆఫ్ ది హిందూస్, ది ట్రెజెంట్ పీరియడ్ ఆఫ్ ది వర్ల్డ్, ‘కలియుగ’ కమెన్స్ 3102 యయర్స్ బి. సి. ఆన్ ది ట్యూంటియత్ ఫిబ్రవరీ యెట్ 2 అవర్స్ 27 మినిట్స్ 30 సెకెండ్స్, ది టైం బీయింగ్ దత్ కాలక్యులేషన్ టు మినిట్స్ అండ్ సెకెండ్స్ .... ది కాలక్యులేషన్ ఆఫ్ ది బ్రాహ్మిన్స్ ఈజ్ సో యగ్జాక్ట్లీ కన్ ఫర్మ్డ్ బై అవర్ ఓన్ ఎష్ట్రోనోమికల్ టేబిల్స్ దత్ సఫింగ్ బట్ యాన్ యాక్యువల్ అబ్జర్వేషన్ కుడ్ హేవ్ గివెన్ సో కరస్పాండెంట్ ఎ రిజల్ట్” (కెంట్ జారస్ జర్నల్)

అల్యూని, క్రి.శ. 1031 వ సంవత్సరము, కలిశకము 4182 సంవత్సరమునకు సమానమని వ్రాసినాడు. 4182 - 1030 = క్రి. పూ. 3102.

సప్త మండలము మహాసదృశమందుని పట్టాభిషేకమునాటికి శ్రవణ నక్షత్రము నొద్దనుండునని, 24 వ నక్షత్రముననుండగా అంద్ర (సాతవాహన) సామ్రాజ్య స్థాపన జరుగునని పురాణ కథనము.

“శ్రవణేతే భవిష్యంతి, కాలే నందస్యభూవతేః చతుర్వింశేధ నక్షత్రే, భవిష్యంతి శతం సమాః అంద్ర రాజ్యారంభకాలా, దారైశ్చేతే మరర్చయః” (పురాణము)

నక్షత్రము	కడపిన కాలము	కలి శకము	పూరాణ శకము
1 మఘ	61 సం॥	కలి పూర్వము 36 - కలి 25	క్రి.పూ 3137 - 3076
2 ఆశ్లేష	100	కలి 26 - 125	3077 - 2977
3 పుష్యమి	100	126 - 225	2978 - 2877
4 ఘనర్వసు	100	226 - 325	2878 - 2777
5 ఆర్ద్ర	100	326 - 425	2778 - 2677
6 మృగశిర	100	426 - 525	2678 - 2577
7 రోహిణి	100	526 - 625	2578 - 2477
8 కృత్తిక	100	626 - 725	2478 - 2377
9 భరణి	100	726 - 825	2378 - 2277
10 ఆశ్విని	100	826 - 925	2278 - 2177
11 రేవతి	100	926 - 1025	2178 - 2077
12 ఉత్తరాశాద్ర	100	1026 - 1125	2078 - 1977

నక్షత్రము	కదవిన కాలము	కలి శకము	హూణ శకము
13 పూర్వాషాఢ్య	100	1126 - 1225	1978 - 1877
14 శతభిషము	100	1226 - 1325	1878 - 1777
15 దనిష్ఠ	100	1326 - 1425	1778 - 1677
16 శ్రవణము	100	1426 - 1525	1678 - 1577
17 ఉత్తరాషాఢ	100	1526 - 1625	1578 - 1477
18 పూర్వాషాఢ	100	1626 - 1725	1478 - 1377
19 మూల	100	1726 - 1825	1378 - 1277
20 జ్యేష్ఠ	100	1826 - 1925	1278 - 1177
21 అనూరాధ	100	1926 - 2025	1178 - 1077
22 విశాఖ	100	2026 - 2125	1078 - 977
23 స్వాతి	100	2126 - 2225	978 - 877
24 చిత్త	100	2226 - 2325	878 - 777

సప్తర్షి మండలము మధులోనుండగా భారత యుద్ధము జరిగినది. ధర్మరాజు పరిపాలన కాలము 38 సంవత్సరములు సప్తర్షి మండలము మధులో, కలియుగమున కదవిన కాలము 25 సంవత్సరములు. వెదన $38 + 25 = 81$ సంవత్సరములు. (సప్తర్షి మండలము మధులో ప్రవేశించిన 38 వ. సంవత్సరమున భారత యుద్ధము జరిగెనన్నమాట.) అట్లుంటే ఆపనవ్య గమనమున శ్రవణములో ప్రవేశించి యుండగా మహాపద్మనందుని పట్టాభిషేకము జరిగినది. మహాపద్మ నందుని పట్టాభిషేకము కలిశకము 1488 = క్రీ. పూ. 1834. సప్తర్షి మండలము శ్రవణములో నున్న కాలము, కలి శకము 128 - 1525 = క్రీ. పూ. 1878 - 1577. అనగా సప్తర్షి మండలము శ్రవణములో ప్రవేశించిన 48 వ సంవత్సరమున మహాపద్మనందుని పట్టాభిషేకము జరిగెనన్నమాట. మహాపద్మనందుని పట్టాభిషేకము నాటికి సప్తర్షి మండలము శ్రవణములో నున్నదన్న పురాణోక్తి సరిగా సరిపోవుచున్నది. ఇట్లే సప్తర్షి మండలము 24వ నక్షత్రములోనుండగా అంధ్ర సామ్రాజ్య స్థాపన జరిగెనన్న విషయముకూడ సరిగా సరిపోవుచున్నదని వైశిష్టికవల్ల స్పష్టమగుచున్నది.

శాంధ్రకొట్టను మౌర్య చంద్రగుప్తుడను కమ నిర్మూలపు టాహను నమర్చించుకొనుటకు భారతేలుని హతిగుంప సనములో కాలము యాహించిన తీరు, పాశ్చాత్య చరిత్రకారుల దోరణికి, వారి అనుయాయుల, వరప్రత్యయనేయ బుద్ధికి నిదర్శనము. ఈ శాసనములో తేదీని తెలుపు వాక్యము వేయబడి యుండవచ్చునని, అది శిథిలము యుండవచ్చునని కొంతమంది యాహించినారు. తేదీ వేయబడి యుండదని మరికొంతమంది యాహించినారు. తేదీ వేసి యున్న పక్షమున 18 వ పంక్తిలో వేయబడి యుండవచ్చునని కొంతమంది యాహించినారు. ఆ 18 వ పంక్తిలో తేదీ వేయబడిన పక్షమున, ఆ వేయబడిన తేదీని తెలుపు వాక్యము 'రాజా మురియా' అయి యుండవచ్చునని మరికొంతమంది యాహించినారు. ఈ 'రాజా మురియా' = 185 మౌర్యరాజుల పరిపాలన కాలమునుగాని,

ఎవడో ఒక మౌర్యరాజు పరిపాలన కాలమునుగాని తెలుపునని యాహించినారు. అట్లుండను కాలమును క్రీ. పూ. 323 సంవత్సరమునుండి 185 తీసివేసి భారతేలుని శాసనకాలము క్రీ. పూ. 158 అని తేల్చినారు. ఇటు నిర్మూలపుటాహలతో కల్పించిన భారతేలుని శాసన కాలము. క్రీ. పూ. 158, అట్లుండను దండయాత్రా కాలమును క్రీ. పూ. 327, మౌర్య చంద్రగుప్తుని కాలమును ఊహకు, ప్రమాణమన్నమాట. ఈ శాసనమునుగూర్చి 'రాసన్' వ్యాఖ్య వాక్యము లిట్లున్నవి.

"అఫ్ ఇట్స్ నెవెన్ థైన్ ఓన్ ది ఫస్ట్ పోర్ రిమెన్ ఇన్ డైర్ ఎంట్రీటీ .... ఆర్ ది అదర్ థైన్ ఆర్ మోర్ ఆర్ థైన్ ప్రొగ్నెంటరీ .... ఈవెన్ ది ఫండ్ మెంటరీ క్యున్ వెదర్ ది ఇన్ స్క్రిప్షన్ ఈజ్ డేటెడ్ ఆర్ నాట్ ఈజ్ సీర్ ఓన్ డిస్కవరీ. సమ స్కాలర్స్ కంటెండ్ దట్ ఏ సానెజ్ ఇన్ ది సెక్ సెన్ థైన్ థైన్ ఓన్ ది ఇంటర్ ప్రెటెడ్ టు మీన్ దట్ ది ఇన్ స్క్రిప్షన్ వజ్ ఎన్ గ్రేవెడ్ ఇన్ ది 185 క్, ఇయర్ అఫ్ ది మౌర్య కింగ్స్ ఆర్ అఫ్ ది మౌర్య కింగ్స్, థైక్ అదర్స్ డిస్రై ఓన్ థైన్ అఫ్ యెన్ నవ్ డేట్. (ఎన్ థైన్ ఇండియా థై రాసన్)

పై వాక్యములను బట్టి శిథిల భాగములో మౌర్యరాజు (ల) 185 వ సంవత్సరమును తెలుపు 'రాజా మురియా' అను అక్షరములు కొందరు ప్రశ్నిస్తమ చేసినారనుట స్పష్టము. ఈ ప్రశ్నిస్త వాక్యమే తరువాత తిరుగులేని సిద్ధాంతమయినది. శాంధ్రకొట్టను మౌర్య చంద్రగుప్తుడనుట శకార బాధితము వంటిదేగాని సప్రమాణము కాదు. గుప్త చంద్రగుప్తుడన్నదే సహేతుకము, సామాజికము

(అధికము : కీ. శే. కోట వేంకటా చలముగారి గృంథములు.)

శ్రీ పంతురాం రామకృష్ణరావు

“బొబ్బిలి” కథ

నెప్టెంబరు 1982 భారతీలో విజయ దత్తాత్రేయ శర్మగారి “విజయనగరం గ్రామ నామములు” - ఒక పరిశీలన చదివితిన.

అందు “బొబ్బిలి” కాపేరు ఎట్లు వచ్చినదో వారిచ్చిన వివరణ ఇప్పుడు చర్చించును.

“బొబ్బిలి”కి ఆ పేరు వచ్చుట కీ పద్యము నిచ్చిరి :

“షేరనఁ ధరుష్కభాషనుఁ జెలఁగను బులి

పెద్దపులియను పదమయ్యె బెబ్బులియను

బెబ్బులియె నాడు నాటికి బొబ్బిలియన ।

బొలిచె నక్షరములు మార్పుఁబొంద విపుడు.”

- ప్రవచన పారిజాతము - అవతారిక, పు. 8

దీనికి శర్మగారి వివరణ ఇట్లున్నది :

“సంస్థానప్రదాత చికాకోలునవాబు షేరు మహమ్మదుఖాన్ షేర్ నిర్మితమైన బెబ్బులి (షేర్ అనగా పెద్దపులి) జరులవాడుకలో “బొబ్బిలి” అయినదనే వివరణ ధ్వని పరిణామ సూత్రముమేరకు కూడా విరుద్ధముగా లేదని విజ్ఞుల అభిప్రాయము.”

నా మట్టుకు పద్యముకానీ, శర్మగారి వివరణ కానీ సరిగా ఉన్నట్లు అనిపించదు. కారణములు ఇవి :

1. సంస్థాన దస్తావేజు లేననుచున్నవి ?
2. షేర్ ఖాన్ స్మృతివిహీనుమైన ఊరిపేరు “షేర్ ఖాన్ షేర్” అనియో “షేర్ మహమ్మద్ నగరం” అనియో ఉండవలె గాని ఉత్తర “బెబ్బులి” ఏమిటి ?
3. మొదట ఊరిపేరు “బెబ్బులి”గా పలుకుబడుచు, రాను రాను “బొబ్బిలి” అని పూర్తిగా మారిపోవుటకు స్థానికముగా సాక్ష్యధారములు కలవా ?
4. అన్యదేశీయ పదము తర్జనీకరణం కావచ్చును. (తేజ్ సింగ్ → దేసింగు, ఇబ్రహీం → ఇబ్రహం అయినట్లు). కాని అచ్చ తెలుగీకరణం అగుట కానివని. ఇది మద్రాసు లోని “బార్బర్స్ బ్రిడ్జి” వ్యవహారము లాంటిది కాదని నా భావం. శర్మగారి ప్రణాళికను ఇట్లు సమీకరించవచ్చును. షేర్ మహమ్మద్ ఖాన్ = పెద్దపులి → బెబ్బులి → బొబ్బిలి.

ఇందు ఒక భాషాంతరీకరణం, ఒక సంధికార్యం, ఒక ధ్వని పరిణామం అనే మూడు భిన్న భాషాశాస్త్రప్రక్రియ లున్నవి. ఇదియంతయు కొంత అసంభవముగ కన్పించుచున్నది. “బెబ్బులి” అనే పదము ప్రసిద్ధమైనది. చెక్కు చెదరక జనులనోట నానుచు ఉంది. అట్టి సుప్రసిద్ధ పదము మారిపోయినది యనుటలో సామం జన్యము లేదు. “బొబ్బిలి” అని పలుకుట “బెబ్బులి” అని పలుకుట కంటే కష్టము. కావున “బెబ్బులి” ఉచ్చారణ రానురాను బొబ్బిలిగా మారుటకు వీలు కనబడుటలేదు.

తాండ్ర పాపారాయని “బొబ్బిలి బెబ్బులి” అనుచునే ఉన్నారు. దీన్నిబట్టి “బెబ్బులి” పదము “బొబ్బిలి” గా ధ్వని పరిణామము చెందలేదనియు, “బొబ్బిలి” అవతరించుట వేరు విధమనియు స్పష్టము. దానిని వివరించెదను.

విజయనగర ప్రాంతములో “బిల్లి” అని ముగింపుకల గ్రామములు చాలా యున్నవి. ఉదాహరణములు:—

తంగుడుబిల్లి (కొత్తవలస)

రేగుబిల్లి (పెదమజ్జిపాలెం)

గరుగుబిల్లి (గజః శి నగరం)

అణగుబిల్లి (దర్భవరం)

ఇవట “బిల్లి” అనే నామాంతమును గమనింపుడు. అటులనే ఇప్పుడు చర్చనీయాంశమైన “బొబ్బిలి” మొట్టమొదట “బొబ్బి బిల్లి”గా ఉండెడిదని మన మనుకొనవచ్చును. “బొబ్బి బిల్లి” “బొబ్బిలి”గా ఎట్లు మారిందో వివరింతును.

సింకోపేషన్ అని పిలువబడే స్వరలోప లక్షణము ప్రకారము “బొబ్బి బిల్లి” లోని “బ్బ” ఎగిరిపోయి “బొబ్బిల్లి” అయినది. ఉచ్చారణ సౌభ్యము కొరకు “బొబ్బిల్లి” పదము “బొబ్బిల్లి” అయినది. అచ్చ తెనుగులో “ల” కు ఉండు “ల్” ఒత్తు ఉండిన ఉండును, లేకున్న లేదు. ఒకసారి యుండును. మరియొకసారి యుండదు. ఉదా: జొబిల్లి, జాబిలి. కావున “బొబ్బిల్లి” తుదకు “బొబ్బిలి”గా అవతరించిినది.

ఈ మార్పును ఒక ప్రణాళిక ద్వారా చూపించవచ్చును.

(బొబ్బి+బిల్లి) → బొబ్బిల్లి → బొబ్బిల్లి → బొబ్బిలి.

“బొబ్బి బిల్లి” నుండి “బొబ్బిలి” వరకు గల పరిణామములన్నియు ఉచ్చారణ ఫలితములే. ఇట్టి శాస్త్రము “ఫోనాలజీ” అందురు. తక్కిన “బిల్లి” లు మారకుండ, “బొబ్బిబిల్లి” మాత్రము పిల్లి మొగ్గులు వేయుటకు కారణమేమందురా ? చెప్పెదను. ఆ పేర్లు

వలుకుటకు సులభమైన అక్షరములు కల్గియున్నవి. “బొబ్బ బిల్లి” విషయములో అట్లుకాదు. ఒక అక్షరము ఒకసారికంటె ఎక్కువగా ప్రక్క ప్రక్క ఉండిన, ఉచ్చారణా సమస్యలుద్భవించును. అటువంటప్పుడు “సింకోపేషను”, కుదింపు, ద్విత్వములు మున్నగు మార్పులు వచ్చును.

ఉదా: “హొలలిగుంది” → “హొలగుంది”

“అకుకూరలు” → “అక్కురలు”

“సింబిలలాజి” → “సింబిలాజి”

ఇంకొక ముచ్చ కన్నడభాష నుండి ఇచ్చెనను. “హబ్బి” అను ప్రసిద్ధ పట్టణమునకా రూపము వచ్చిన వైనము.

(హవ్య+బిల్లి) = హవ్య బిల్లి → హబిల్లి → హబ్బిల్లి →

(1)

(2)

(3)

(4)

హబ్బిల్లి → హబ్బి

(5)

(6)

ఈ పరిణామాలు “బొబ్బ బిల్లి”కి వచ్చినట్టివే. ఇప్పుడు, బ్రతుకు వేగములో ఓపికలేని తెనుగువారు “బొబ్బిలి”ని “బొబ్బి” అని కూడా అనుచున్నారు. “బొబ్బి”ని వలె.

ఇదీ “బొబ్బిలి” కథ.

లేఖ

“కూరాకు” పద వివరణ

డిసెంబరు 1982 భారతిలో మిత్రుడు శ్రీ గంగప్ప వ్యాసం “అన్నమాచార్యుల సంకీర్తనములు రాయలసీమ మాండలిక ప్రయోగం” చదివితినీ. చక్కని రచన.

అందులో “కూరాకు” కు ఇచ్చిన అర్థం పొసగదు. “అకుకూర” అని ఉంది. అది సరికాదని నా అభిప్రాయం.

“కూరాకు” రాయలసీమ మాండలికమైతే, “అకు కూర” ఏ ప్రాంతపు మాండలికం? “అకుకూర” కూడా

మాండలికమా, వ్యాకరణయుక్త సమాసమా? ఇతర మండలాలలో ఈ పదార్థాన్ని ఏమని పిలుస్తారు? ఇవేవీ వివరించకుండా “కూరాకు” ను మాత్రం రాయలసీమ మాండలికమంటూ దానికి అర్థం “అకు కూర”

ఇచ్చుట సరికాదు. అకుకూర” అనే పదం తప్పు. “కూర” అంటే అకు ఉదా: తోటకూర, దంటకూర. అకుతో చేసిన వ్యంజనం అనే పరిమితార్థంలో “అకు కూర” వాడవచ్చును. వంకాయకూర, ఉల్లగడ కూరల వలె. “కూరాకు”ను కూర + అకు గా విడగొట్టి పిలువడదు. ఎందుకంటారా? అది మిశ్రమ దుష్ట సమాసం. (మొదట సంస్కృతం, తర్వాత తెలుగు పదములుండుట వల్ల). ఇది పండితులకే చెల్లుకాని అచ్చపు తెలుగు మాటలు దొర్లించగల గ్రామీణులిట్టి పదజాలాన్ని వాడరు.

దీన్నిబట్టి “కూరాకు”, “అకుకూర” కాదని తెలిసింది. “కూరాకు” కొనం మనం వేరే అంగణో వెదుకవలసి వస్తుంది.

“కూరాకు” అనే పదం రాయలసీమ పల్లెలలో “మాంసము”నకు పర్యాయపదంగా వాడబడుతూ ఉంది.

“కూరాకు” పదం “ఖురాక్” ను డి నిష్పన్నమైంది. “ఖురాక్” అంటే, ఉర్దూ (అరబ్బీ లేక పారశీక)లో ఆహారం అని అర్థం. పై రెండు భాషలు మాట్లాడే దేశాల్లోని వారికి మాంసమే, ఖురాక్ కదా! జీవాలను హలాల్ చేసి ఖురాక్ ను తయారుచేస్తారు. ఆ మాంసాన్ని కొనుక్కునే పల్లియులకూ ఆ పరిభాష అబ్బింది. ఆహారం అనే సామాన్యార్థంకల “ఖురాక్” పదం, పై పరిస్థితులలో మాంసం అనే విశేషార్థం కలదైంది. ఆ “ఖురాక్” ఏ, మన “కూరాకు”. “కూరాకు” “ఖురాక్” శబ్ద తద్భవం కానీ, అకుకూరకు మాండలికం కాదని తాత్పర్యం.

గ్రంథ విమర్శలు

పంగళి సూరన కవితా వైభవం

[రచన : శ్రీ రంగచార్య. డిసెంబరు 40 పుటలు. వెల 3 రూ.
ప్రకాశకులు : యువ భారతి, 5, కింగ్స్ వే, సికిందరాబాదు - 5.
ప్రతులు లభించు చోటు 1. యువ భారతి, 5, కింగ్స్ వే, సికిందరాబాదు-5 లేదా 2. యువ భారతి కార్యాలయము, ఆంధ్ర సారస్వత భవనములు, తిలక్ రోడ్డు, హైదరాబాదు - 500001.]

సుప్రసిద్ధులైన తెలుగు కవుల కవితా వైభవాన్ని అందరికీ సంగ్రహంగా అందించడం 'యువ భారతి' లక్ష్యాలలో ఒకటి. ఆ సంస్థవారు, ఆయా కవులను గురించి ప్రత్యేక కృషిచేసిన విద్య ద్విమర్శకులచేత ఉపన్యాసాలిప్పించి, వాటిని గ్రంథ రూపంగా ప్రకటిస్తున్నారు. ఇట్టి చిన్న పుస్తకాలలో ఈ 'పంగళి సూరన కవితా వైభవం' ఒకటి.

ప్రబంధ యుగం నాటి ప్రవాస కవులలో పంగళి సూరన ఒకడు. ఆ కాలపు కవులందరూ గతాను గతికంగా ప్రసిద్ధ ప్రబంధాల భారణే అనుసరిస్తే సూరనమాత్రం కొత్త పద్ధతిని అనుసరించాడు. అద్భుత నన్నివేశాలతో ఒక కల్పిత కథను ఇతివృత్తంగా తీసుకుని కళాపూర్ణోదయమనే ప్రబంధంగా రచించాడు. ఇది శత్య రూపంలో ఉన్న నవల అనే చెప్పవచ్చును. ఇతని ప్రభావాలే ప్రస్తుతంలో ప్రఖ్యాతకథకుల కొంతకల్పితకథచేర బడింది. ఆంధ్ర లోని సంభాషణములు ఎంతో హృదయంగమంగా కానవస్తాయి. రెండర్థాలుగల పద్యాలతో రామపాండవీయమనే ద్వ్యర్థికావ్యాన్ని రచించడం ఇతనిలోని ప్రత్యేకత. ఇందులో రామాయణ, భారత కథలు జోడించబడినవి.

సూరన రచనలను గురించి, ప్రభా పాండిత్యాలను గురించి వివరించే కవిత్య తత్వ విచారం వంటి విమర్శ గ్రంథాలిదివరకే ఉన్నాయి. అందువల్ల రచయిత అతన్ని గురించి విపులంగా చెప్పదలవలేదు. అతని గ్రంథములలోని కొన్ని రచనంతాలయిన పద్యాలను తీసికొని వాటి వైశిష్ట్యాన్ని వివరించడమే ఆయన లక్ష్యం. ఈ విషయంలో రచయిత కృతార్థులైనారని చెప్పవచ్చును.

ఇందులో మూడు ప్రకరణాలున్నవి. మొదటిదానిలో కళా పూర్ణోదయంలోని వైశిష్ట్యం, రెండోదానిలో ప్రభావతీప్రద్యుష్మం లోని చమత్కృతి, మూడవదానిలో రామ పాండవీయంలోని ప్రత్యేకత వివరించ బడినవి.

ఇట్టి సంగ్రహగ్రంథాల ప్రకటనవల్ల, సాహిత్యాభిమానులు సులభంగా, ఆయా కవుల కవితావైభవం గ్రహించడానికి వీలవుతుంది. ఇట్టి రచనలకు ప్రోత్సహిస్తున్న యువభారతి సాహితీ సాంస్కృతిక సంస్థవారు అభినందనీయులు.

శ్రీ బులుసు వేంకట రమణయ్య

కనువిప్పు (నవల)

[రచన: అకెళ్ళ వెంకట సూర్యనారాయణ. ప్రచురణ: విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, చంద్రం బిల్డింగ్స్. విజయవాడ-4 వెల: తొమ్మిది రూపాయలు. పేజీలు: 188.]

1982 లో విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్ వారు నిర్వహించిన నవలల పోటీలో తృతీయస్థానాన్ని పొందిన నవల ఇది. దీనిలోని విషయం గ్రామ రాజకీయాలకు చెందినది.

అదొక గ్రామం. అందులో ఇద్దరు పెద్దమనుషులు. ఒకరు పెదరెడ్డి, పెద్ద భూస్వామి. మరొకరు పంచాయితీ పెన్సియెంట్ చౌదరి. ఇద్దరికీ పడదు. ఇక రాజకీయాలకేం కొదవ? వారి ఆటకు పావులు ఆ పూర్ణో హరిజనులు, అక్రతులు.

ప్రసాద్ అనే యువకుడు, ఆ పూరి పంచాయితీ స్కూలు మాస్టరు కృష్ణమూర్తి తమ్ముడు. అన్నదమ్మలిద్దరూ ఆ గ్రామ ప్రజల్లో హరిజనవాదలో వారి మధ్య వైషమ్యాలు పోగొట్టి కను విప్పు కలిగిస్తారు.

నవలంతా ఇరుపక్షాల రాజకీయపుటెత్తులతో నిండి పాఠకుడు చదవటానికి ఆసక్తికరంగా వుంది. కాలక్షేపం కోసం రాయని మంచి నవల అని చెప్పవచ్చు.

వాసుదేవమూర్తి (నవల)

[రచన: బి. ఎల్. సత్యనారాయణశాస్త్రి. శబ్దీకర్ష, శ్రీదేవి పబ్లికేషన్స్, గుంటూరు, కాకినాడ-533004; పేజీలు: 237, వెల: పద్నాలుగు రూపాయలు.]

ఇదొక ప్రత్యేకమయిన నవల. ఈ నవల రాయటానికి గల ప్రేరణ గురించి రచయిత ఇలా చెప్పారు:

శ్రీమదునావంతుల సత్యనారాయణశాస్త్రి గారు వారి ద్వితీయ పుత్రుణ్ని కోల్పోయారు. “ఆ కుర్రాడు పోయేముందు తండ్రికి ఒక లేఖ వ్రాసాడట. పూర్వజన్మలో రామకృష్ణపరమహంసతో కలిసిఉండినట్లు తనకు తన పూర్వజన్మ వృత్తాంతం జ్ఞప్తికివచ్చింది, తనకు గాయత్రీసాక్షాత్కారం కలిగినట్లు వాసిపెట్టి వెళ్ళాడట.”

తర్వాత అతని దైరీ కూడా రచయిత చదవటం, ఈ నవల రాయాలన్న కోరిక కలగటం జరిగాయని చెప్పారు.

నవలలో వాసుదేవమూర్తి పాత్ర చాలా ప్రత్యేకమయినది. అతను గాయత్రీ ఉపాసకుడు. “మనకు సప్తకోటి మహామంత్రాలున్నాయని, వాటిలో గాయత్రీ మంత్రం పరమోత్కృష్టమైనదని ప్రతీతి. గాయత్రీ వేదమంత్రం. ‘గాయత్రీ త్రాయతేవ గాయత్రీ’ అని వేదమే చెబుతోంది. అంటే దీనిని ఎవరు గానం చేస్తారో వారిని రక్షించునది. అని అర్థం.... ఏ మంత్రసిద్ధికైనా కుదీర్చుతామని అనుష్ఠానం ముఖ్యం.... సర్వేంద్రియాల సంయమనం బ్రహ్మ చర్యం ద్వారా మాత్రమే వీలవుతుంది...” ఇదీ అతని మనస్తత్వం.

వాసుదేవమూర్తి ఎన్నో వేదాంతవిషయాలు చర్చిస్తాడు. ఎక్కువ భాగం ఇలాంటి చర్చలతో, తర్కాలతో నిండివుంది.

ఈ నవల ఒక వ్యక్తిని ఆధారం చేసుకొని రాసింది గాబట్టి పూర్తిగా కల్పితం అని చెప్పలేం. ఈ రోజుల్లో వాసుదేవమూర్తి లాంటి వాళ్ళు పుంటారా అని కొంతమందికి అనిపించటం సహజం. నవలలోని ‘విషయం’ మీద నమ్మకం గలవారికి మంచి అనుభూతి నివ్వవచ్చు. నమ్మకం లేనివారికి వాసుదేవమూర్తి మనస్తత్వం అంతుపట్టదు నరకదా, అంతమూర్ఖంగా తన దేహాన్ని కుమ్మరించుకోవడాన్ని హర్షించలేదు. దైవభక్తి అంటే ఇలా బ్రహ్మాండమైన మాయలోపడి కొట్టుకుపోవటమేనా అనిపిస్తుంది.

బతుకు పోరు (నవల)

[రచన: బి. ఎస్. రామలు. ప్రచురణ: కరీంనగర్ బుక్ ట్రస్టు ప్రచురణలు. ప్రతులకు: వృజిన, హనుమకొండ, వరంగల్ - 506 001 లేక పీస్ బుక్ డెపొజిట్, 4-5-421, సుల్తాన్ బజార్, హైదరాబాద్-500001. పేజీలు: 111. వెల: అయిదురూపాయలు.]

ఈ నవలలో ప్రధానవిషయం శ్రీమదీపుల జీవనపరిస్థితులు. కొత్తదనమేమిటంటే అందులోని వాతావరణం. నవల ముందు మాటలో చెప్పినట్లు బీడీ కార్మికుల గురించి రాయబడ్డ నవల ఇదే మొదటిది కావచ్చు.

కథాంశం ఒక్కటే - బీడీ ఫ్యాక్టరీ యజమానులచేత వారి దగ్గర పనిచేసే కూలీలు ఎట్లు దోపిడీకి గురిఅవుతున్నారు, అన్నది.

రచయిత చెప్పేది మామూలు భాషలో వున్నా, పాత్రలచేత మాత్రం తెలంగాణా భాషలో పలికిస్తారు. ఇది ఇతర ప్రాంతాల పాఠకులకు అర్థం కాకపోవచ్చు, కానీ నవలకి అదే ప్రాణం అయి కూర్చుంది.

పుస్తకం చాలా నిరాడంబరంగా వుంది. ధరకూడా తక్కువని చెప్పవచ్చు. రచయితను, ప్రకాశకులను అభినందించడం పుస్తకం.

బొ బు

గణపతి రామాయణ సుధ

[పద్య కావ్యము. గ్రంథకర్త : శ్రీ చర్ల గణపతి శాస్త్రి. డెమీటైజ్ 74 + 238 పుటలు. వెం 15 రూ. ప్రతులకు గ్రంథ కర్తకు వ్రాయవలెను. చిరునామా : శ్రీ చర్ల గణపతిశాస్త్రి, కిర్లం పూడి కాలనీ, ఆంధ్ర యూనివర్సిటీ, వాల్తేరు - 3.]

అధికావ్యమైన వాల్మీకి రామాయణానికి తెలుగులో వచ్చిన పద్య రచనలు ఎన్నో ఉన్నాయి. వాటిలో ప్రసిద్ధమైనవి పాగిచీనా లైన భాస్కర, రంగనాథ రామాయణాలు, నవీనాలైన గోపీనాథ రామాయణం, వావిలికొలనువారి రామాయణం, రామాయణ కల్ప వృక్షం మున్నగునవి. రామభక్తులైన చాలామంది కవులు తమ రామాయణ రచనలను సాగిస్తూనే వున్నారు. అలాంటి రచనల్లో ఈ “గణపతి రామాయణ సుధ” ఒకటి. 238 పుటలు గల కథా భాగం బాలకాండం మాత్రమే! దీనిని బట్టి మొత్తం గ్రంథం ఒక బృహద్గ్రంథంగా తయారు కావచ్చునని తోస్తున్నది.

చర్ల గణపతిశాస్త్రి గారిది పండిత వంశం. వీరి తండ్రిగారు నారాయణశాస్త్రి గారు గొప్ప విద్వాంసులు. తండ్రివలెనే కుమారుడునూ సంస్కృతాంధ్రాలలో గట్టి పండితులు. వ్యాకరణాలంకారాది శాస్త్రాలలో సమర్థులు. వ్యాకరణాలంకార శాస్త్రాలు తెలిసినవారు న్యాయ, వైశేషిక, వేదాంతాలలో సమర్థులై ఉండడం అరుదు. గణపతి శాస్త్రిగారు ఆ శాస్త్రాలకు సంబంధించిన గ్రంథాలను కూడా రచించి, ప్రకటించడం వల్ల వీరి బహుముఖ ప్రజ్ఞ వెల్లడి అవుతున్నది.

దీనిని రచించడానికి ముందు రచయిత వాల్మీకి మహర్షి మూలాన్ని, భాస్కర రామాయణాన్ని, రంగనాథ రామాయణాన్ని, వావిలికొలను స్వారావుగారి ఆంధ్రీ వాల్మీకి రామాయణాన్ని, జనమంచి శేషాద్రి శర్మగారి రామాయణాన్ని, తాడేపల్లి వెంకటప్పయ్య శాస్త్రిగారి రామకథామృతాన్ని, గోపీనాథ రామాయణాన్ని, బులుసు వేంకటేశ్వర్లుగారి శ్రీమద్రామాయణాన్ని బాగా పరిశీలించి నట్లు వీరి పీఠికవల్ల తెలుస్తున్నది. అంతేకాక రామాయణ కథ వున్న పద్య పురాణం మొదలైన వాటినినూ పరిశోధించారు. చర్లవీరయ్యాచార్యుల 'మానిషాద' శ్లోకార్థం, శాంత వృత్తాంతం, పాయన పదానం, సీతా, రాముల వయోనిర్ణయం, రాముని మానవత్వం, సేతుబంధం, ఇంద్రజిత్తు కథ, సీత పూర్వజన్మ వృత్తాంతం, శంబూక పథ మున్నగు విషయాల వివరణ కలదు.

గణపతిశాస్త్రిగారు ఇతర కవుల రామాయణాలనూ, తమ రచనకూ గల వ్యత్యాసాన్ని పెక్కు ఉదాహరణలతో వివరించాడు. కథాప్రారంభశ్లోకమైన "తపఃస్వాధ్యాయ నిరతం" అనే శ్లోకం తోనే తులనాత్మక విమర్శ ప్రారంభమైంది. దీనినిబట్టి వీరి నిశిత దృష్టి స్పష్టంగా తెలుస్తున్నది.

ఇందులో ఆయోధ్యనుండి లంకావరకూ గల మార్గాన్ని తెలిపే దేశపటం చేర్చబడింది. ఇది పాఠకులను ఎంతో ఆకర్షిస్తుంది. దీని విషయసూచికలో 97 శీర్షికలు ఉన్నవి. వాటినిబట్టి ఇందులో గ్రహించబడిన కథాంశం స్పష్టంగా తెలుస్తుంది.

పద్యకావ్యాలలో అక్కడక్కడ సుదీర్ఘమైన గద్యలు ఉండడం పరిపాటి. ఆ గద్యలు పద్యాలకంటే కఠినకరమైతే అంకి పాఠకులకూ, శ్రోతలకూ విసుగు కలిగిస్తాయి. ఈ పద్యకృతిలో కూడా అక్కడక్కడ నాతిదీర్ఘమైన వచనాలూ ఉన్నవి. కాని ప్రబంధాల్లోని గద్యలవలె కఠినంగాకాక చాల సులభమైతే అంకి ఇందులోని ప్రత్యేకత.

రచయిత గట్టిపండితులయినా, ఇందలి పద్యాలు చాలా సులభమైతే అంకి పాఠకులు సులభంగా అర్థం చేసుకునే రీతినే ఉంటున్నవి. ముచ్చటకు రెండు ఉదాహరణలు-

సీ. జ్యేష్ఠమండలంబునఁ గలనైనదొరకక
దొరకిన యమృతంపు దొన్నెవోలె,
నీతైన లేనట్టి నిండుపెదారిలోఁ
జూర్తిగ గురియు వానపోతవోలె,
సంతానమేలేని జనునికిఁ దనభార్య
లకుఁ గల్గిన సుపుత్ర లభివోలె
ధనమహిమ మిగుల వనటలఁగుండెడి
నరునికిఁ బెన్నిది దరియు నగిది,
గొప్పయుదయము హర్షముఁగూరినటుల
నీదురాక నాకు ముదంబు నింపివైచె,
అనఘ! యోముని! నీ కిదే స్వాగతంబు
హృష్టఁడనగు నేనడుగు నీకేమికోర్కె ? [పుట 92]

శ్రీమహాగొప్పై యాశ్రమంబిదియ పూర్వం బాదు నిందే త్రివి
కృమఁ డుండెఁజుమి; మేము వామనునికై రాజ్యలు భక్తిన్ వసిం
తుమిటన్, రాక్షసు లిష్టి విఘ్నముల నెందున్ వచ్చి గాచింతు రా
శ్రీమమందే యిట రాక్షసాళిని వడిన్ జంపందగున్ రామవా !
[పుట 118]

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానంవారి అధికనహాయం కొంత ధీని ముద్రణకు లభించింది.

అక్కమహాదేవి వచనములు

[అనువాదము : శ్రీ రేకళిగమఠం వీరయ్య. క్రెమ 40+70+179 పుటలు. ప్రకాశకులు - శివానుభవ సమితి, 4-7-247, ఇసామియా బజారు - 500 027. వెల : నభ్యులకు - రు. 7 య. ఇతరులకు - రు. 10.]

శివ శరణులని ప్రభాతి చెందిన శివభక్తగ్రామిణి లలో అక్క మహాదేవి యొకరు. ఆమె పుట్టినది కర్ణాటక ప్రాంతము. మానవ మాతృని వివాహమాడ నొల్లక శ్రీశైల ప్రాంతమున కదళివనము నందలి చెన్న బసవేశ్వరునే తన భర్తగా భావించి, బహిష్కరణలను చొరవొల్లక అవతన శివైక్యము పొందినట్లు వర్ణిస్తది. ఉత్తర దేశమునందలి మీరాబాయితో తులనాగగల మహాభక్తురాలిమీ. కన్నడ, సంస్కృత భాషల యందు గొప్ప పాండిత్యము ఈమెకు సహజసిద్ధంగా లభించినది.

కన్నడ భాషలో భక్తి భావమును, తత్త్వమును బోధించు ప్రపంచములు వచనములుగా ప్రసిద్ధమై ఉన్నవి. అక్క మహాదేవి ప్రపంచములే ఇందు ఉన్నవి. కన్నడ భాషలోని ఆ వచనములను అనువాదకులు వీరయ్యగారు తెలిగించి ఈ గ్రంథరూపంగా ఇస్తున్నారు.

ఇందులో ఆమె రచించిన భక్తి, మాహేశ్వర, ప్రసాద, ప్రాణలింగ, శరణ, ఐక్య స్థలాల వచనాలున్నవి. తర్వాత సృష్టి వచనం ఉన్నది. అధికపాతాలైన వచనాలు కూడా అందులో చేర్చబడినవి. చివర వచనాల అనుకృమణిక ఉన్నది.

అనువాదకులు దీనికి సంబంధించిన పెక్కు గ్రంథాలను పరిశీలించి అక్క మహాదేవిని గురించిన విషయాలను జీవిత చరిత్రను సమగ్రంగా వివరించారు. ఆయన పరిశీలించిన గ్రంథాల పట్టికనూ ఇచ్చారు. ఆయన తమ విజ్ఞాపనలో తమ పరిశీలనను గురించి వివరించారు. ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం ఆంధ్ర భాషాభ్యుదయ డాక్టర్ బి. రామరాజుగారు దీనిపై సదభిప్రాయాన్ని ఇచ్చారు.

వీరయ్యగారు సులభమైన శైలిలో అక్క మహాదేవిని గురించి చక్కగా చెప్పారు. వారి అనువాదంబాదా అందరికీ అర్థమయే రీతిని చాలా సులభమైన భాషలో సాగింది. మచ్చునకు ఒక ఉదాహరణ -

“పంచేంద్రియ గుణములందు ఒక్కదానికి

ప్రియుడైన చాలదా?

సప్త వ్యసనములందు ఒక్కదానికి

ప్రియుడైన చాలదా?

రత్నపు సంకెత్తైన నేమి?

బంధనము వదలునా చెన్న మల్లికార్జునా?”

[151- వ పద్యం]

వచనాలు సూత్ర ప్రాయంగా ఉన్నా వాటివల్ల గ్రహింపవలసిన విషయం ఎంతో విలువైనది. దానిని గ్రహింపడం అంత కష్టం కాదు.

దీని ముద్రాణకు ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీవారు, కొందరు వదాన్యులు సహాయపడ్డారు.

అక్క మహాదేవికి, శ్రీకైల కదళీ వనానికి సంబంధించిన చిత్రాలు కూడా ఇందులో ఉన్నవి. శైవుల భక్తి మార్గాన్ని సులభంగా తెలుసుకొనుటకు ఈ గ్రంథం బాగా ఉపయోగ పడుతుంది.

మాండూక్య సార సంగ్రహము

[రచన: శ్రీ నందూరు సుబ్రహ్మణ్యశర్మ. క్రొను 10+252 పుటలు. వెల 12రూ. ప్రకాశకులు - అర్చ విజ్ఞాన గ్రంథమాల, శివాయం వీధి, సత్యనారాయణపురం, విజయవాడ-520 011.]

వేదాంతవిషయాలను బోధించే ప్రాచీన సంస్కృత గ్రంథాలుకొన్ని ఉపనిషత్తులుగా వ్యవహరింపబడుతూ ఉన్నా, వైదిక వాఙ్మయానికి సంబంధించిన దశోపనిషత్తులు మాత్రం అసలైన ఉపనిషత్తులు. అవి ఈశ-కేన-కఠ-ప్రశ్న-ముండక-మాండూక్యాదులు. వీటిలో అద్వైతమతవిషయాన్ని ప్రతిపాదించే మాండూక్యోపనిషత్తునకు తక్కిన వాటికంటే ప్రచారం ఎక్కువ. ఆధ్యాత్మిక ప్రబోధం చేస్తూ వేదాంతోపన్యాసాలిచ్చే విద్వాంసులూ, పీఠాధిపతులూ ఈ ఉపనిషత్తునే అధారంగా చేసుకుని ఉపన్యసిస్తూ ఉంటారు.

రచయిత సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారు సంస్కృతాంధ్రాలలో లలిప్రతిభులైన విద్వాంసులు. 1944 నుండి భగవద్గీతోపన్యాసాలను, భారతోపన్యాసాలను ఇస్తూ తత్త్వజ్ఞానువుల అదరాభిమానాలు చూరగొన్నవారు. కుర్తాల శ్రీసిద్ధేశ్వరీ పీఠాధిపతులు శ్రీ విమలానంద భారతీయతీంద్రుల అనుగ్రహంవల్లనూ, గౌడపాద కారికః మున్నగువాని పరిశీలనవల్లనూ, అద్వైత తత్త్వాన్ని సమగ్రంగా అవగాహనచేసుకొని, దురవగాహమైన మాండూక్యోపనిషత్తాసాన్ని జ్ఞానువుల ఉపయోగార్థం గ్రంథంగా రచింప సకల్పించారు. “నేను ఎవరను? సత్యమని దేనిని అనాలి? భగవంతుడు ఉన్నాడా? ఉంటే ఎక్కడ ఉంటాడు? చావుఅంటే ఏమిటి?” మున్నగు ప్రశ్నలకు సమాధానాల రూపంగా తొలుత రచన సాగింది. కాని, ఆ వ్రాతప్రతి అపహృతంకాగా, ఆయన తిరిగీ-ప్రశ్నోత్తర రూపాలలో కాకుండా ఉపన్యాసాల రూపంలో సులభశైలిలో దీనిని రచించారు. “ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ” మున్నగువానికి వీరు ఇచ్చిన వివరణం శర్మగారి ప్రతిభాసాండిత్యాలకు చక్కని నిదర్శనం. దుర్భాగ్యుడైన విషయాలను సులభంగా అందరికీ బోధపడేవిధంగా చెప్పేనేర్పుకల వీరివంటి తత్త్వవేత్తలు ఇప్పుడు చాలా కొద్ది సంఖ్యలోనే కానవస్తారు. మాండూక్యోపనిషత్తులోని సాదాన్ని సప్రమాణంగా తెలిసికొనగోరే వారికి ఇది అవశ్యపరిణయం. సుఃసిద్ధ విద్వాంసులు. తర్కవేదాంత సమాట్ట శ్రీ మద్భువనలి మూర్తికృతాస్థిగారు, శ్రీమాన్ కో. వెంకటకృష్ణమూర్తిగారు దీని ప్రాశస్త్యంపై వివరిస్తూ చక్కని అభిప్రాయాలిచ్చారు. అక్షర జీయమైన ముఖచిత్రంతో గ్రంథం అందంగా ముద్రించబడింది. అద్వైతతత్త్వజ్ఞానువులు దీనికి లగిన ప్రచారం అందించగలరని భావిస్తున్నాను.

భాగవత ప్రభ

[కర్త : శ్రీ పురాణవంశ రాధాకృష్ణమూర్తి. డెమ్మీ 82 పుటలు. వెల : శ్రద్ధ, భక్తి, వైరాగ్యము. ప్రాప్తిస్థానం : శ్రీ పురాణవంశ రాధాకృష్ణమూర్తి, జయశ్రీటాకీస్ రోడ్డు, రాజమండ్రి - 4.]

పురాణవంశ వారిది పండితవంశం. రాధాకృష్ణమూర్తి గారి తండ్రిగారు, సోదరులు, బంధువులు అధ్యాత్మిక విషయ ప్రచారానికి ప్రయత్నిస్తూ, అందుకు ముఖ్య సాధనంగా పెక్కు గ్రంథాలను ప్రచురించారు. ప్రచురిస్తున్నారు. “పురాణ తిలకమై భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్య ప్రబోధాలతో ననాతన హిందూధర్మ ప్రచారానికి సంపూర్ణంగా సహకరించే భాగవత మహా పురాణాన్ని” అరు సంపుటలుగా అందరికీ అర్థమయ్యే శిష్ట వ్యావహారిక భాషలో రెండువేల పుటలలో ప్రకటించడానికి ఏకతక్కుర్త విచ్చయించి, దానికి అనుబంధంగా ముందు బహుళ ప్రచారానికి ఈ “భాగవత ప్రభ” ను ప్రచురించి, ఉచితంగా పంచిపెడుతున్నారు. దీనిని చదివిన వారికి భాగవత ప్రాశస్త్యం అవగతమై, వారు ప్రచురించే భాగవతం పఠించడానికి అసక్తి కలుగుతుందని వారి అభిప్రాయం.

ఈ ‘భాగవత ప్రభ’ లో మొదట, భాగవతంలోని పన్నెండు స్కంధాలలోను గల విషయాలన్నీ చెప్పబడినవి. తర్వాత హరి నామ స్మరణాదుల ప్రయోజనం, భాగవత మాహాత్మ్యం వివరించబడినవి. దీని తర్వాత గోరఖ్ పూరు గీతా పెన్ వారు ప్రచురించిన “శ్రీకృష్ణోపనిషత్తు” నకు తెలుగులో వచనానువాదం ఇయ్యబడినది.

వైదిక వాఙ్మయంలోని ఉపనిషత్తులు పది మాత్రమే : అవి “ఈశ-కేన-కఠ-పృశ్నాదులు” అయినా ఇతరాలైన ఉపనిషత్తులు రిమూరమి నూరు తర్వాతి కాలాలలో తయారై ఉపనిషత్తులనే పేరుతో వ్యవహరించబడుతున్నాయి. ఉపనిషత్తుల వలెనే ఇవి వేదాంత విషయాలను వివరించడం వల్ల వాటి వలెనే పవిత్రములా, ఉపాదేయములా, అయి ఉండడంవల్ల ఈ పేరు వచ్చి ఉండునని తోస్తున్నది. ఈ శ్రీకృష్ణోపనిషత్తువాదా అటువంటిదే : ఇందులో శ్రీకృష్ణావతారం, విష్ణుమాయా ప్రభావం వివరించబడినవి. ఆ తర్వాత ఆత్మ విశ్వాసాన్ని గురించిన కథలు సంగ్రహంగా ఉన్నవి.

పుస్తకం చివర నిత్య పారాయణకు అనుకూలంగా ఉండే ‘కృష్ణం వందే జగద్గురం’ అనే మకుటం గల కష్టాష్టకం, అచ్యుత కథా శ్రవణఫలం (తెలుగువచనం), ‘జగన్నాథస్వామి

నయన పథగామీ భవతు మే’ అనే చతుర్థ పాదం గల ‘జగన్నాథాష్టకం’ ఇయ్యబడినవి. భాగవతంలో ఉన్న విషయాలన్నింటినీ సంగ్రహంగా తెలుసుకొనుటకూ, శ్రీకృష్ణ తత్వాన్ని గ్రహించుటకూ, కృష్ణాష్టక, జగన్నాథాష్టకాలను నిత్యపారాయణ చేయుటకూ ఈ పుస్తకం బాగా ఉపయోగిస్తుంది. రచయితకు వ్యాసీ, యా పుస్తకాన్ని ఉచితంగా పొందవచ్చును.

“అంగీరస”

విశ్వనా

[రచయిత : శ్రీ జోళ్ళుల సూర్యనారాయణమూర్తి. క్రొను సైజు. పుటలు 72. మూల్యం అయిదు రూపాయలు. ప్రకాశకులు : దివిసీమ సాహితీసమితి, గాంధీ క్షేత్రం, అవనిగడ్డ - 521 121, కృష్ణా జిల్లా]

ఈ గ్రంథానికి, ప్రకాశకులు తొలిపలుకువ్రాస్తూ విశ్వనాథ నత్యనారాయణగారి పూర్వులది దివిసీమలోని విశ్వనాథపల్లి గ్రామమనీ, బాల్యం తండ్రిగారి మేనమామల యూరైన విశ్వనాథపల్లిలో గడిపారనీ, శ్రీమద్రామాయణ కల్పవృక్షంలో “ఒగిని మేమందరము కృష్ణబద్ధజాతి” “అయన ప్రకృతియు నా యది మాయురె యొకజాతి ద్రవ్యమా యనిపించున్” అని మండలి కృష్ణారావు గారిని గూర్చి పేర్కొన్నారనీ వ్రాశారు. రచయిత ఈ గ్రంథాన్ని మండలి వేంకటకృష్ణారావుగారికి అంకితం ఇచ్చారు.

ఈ గ్రంథంలో, జోళ్ళులవారు, వారి తొలిపరిచయం దగ్గరనుండి, విశ్వనాథవారు స్వర్గస్థులయ్యేవఱకూ, వారిరువురి మధ్య జరిగిన పర్వవేశాలనూ, కొన్ని సంఘటనలను విర్చి కూర్చారు. విశ్వనాథవారికి రచయితపైకల ఆదరాన్ని గూర్చిన విషయాలు చెప్పారు.

విశ్వనాథవారి పష్టిపూర్తి సభలలో జరిగిన విషయాలు చెప్పారు. విశ్వనాథవారి వనబడే సరసమైన చమత్కారాలతో పాటు, విరసమైన భావజాలు కూడా యీ గ్రంథంలో చోటుచేసి కొన్నవి. చిత్రకుద్ధితో, వారినిగూర్చి తాను విన్న, కన్న, విషయాలను ఒకచోట రచయిత సంకలనంచేశారు.

రచయిత నమర్థులు. చదివించదగిన రీతిలో, వచన గ్రంథాన్ని రూపొందించారు. విశ్వనాథవారిని గూర్చి అనేక గ్రంథాలు వస్తున్నవి. అందులో ఇది ఒకటి.

శ్రీ పైడిపాటి సుబ్బరామశాస్త్రి

అంజనేయ చరిత్ర

గద్దర్ పాటలు

[రచన - "దిట్ట కవి" ఎం. ఏ. మూల్యము: రు. 4.00లు.
ప్రతులకు: "దిట్టకవి" ఎం. ఏ. వాసవీ కన్యకా పరిమేశ్వరీ
దేవాలయం, పిడుగురాళ్ళ-522 413.]

[వెల: రు. 3.50 లు. జన నాట్యమండలి ప్రచురణలు.
ప్రతులకు:- 1) పీస్ బుక్ సెంటర్, హైదరాబాద్;
2) నృజన, వరంగల్.]

రామకథ కంటే విశిష్టమయినది అంజనేయ చరిత్ర. సాధ
కుడు అంజనేయుడు. భక్తుడు అంజనేయుడు. త్రిమూర్తుల స్వరూ
పుడు అంజనేయుడు. ఈ చిన్న పుస్తకంలో హనుమ జ్ఞానము,
హనుమ తత్వము విశిష్టత, బాల్య సంఘటన, విద్యాభ్యాసము,
శివుడే అంజనేయుడే రామునికి దాస్యము చేసినా, హనుమంతుని
పూజించిన సర్వ దేవతలను పూజించినట్లే, హనుమంతునికి వివా
హం అయినదా? అంజనేయుడు - జీవితాదర్శములు, ప్రాసంగిక
వస్తు వ్యామోహము లేకుండుట తదితర భాగాలున్నాయి.

రచయిత చెప్పినట్లు పిల్లల కోసం సులభతైలిలో వ్రాసిన
పుస్తకం ఇది. ఒక్కొక్క భాగం ఒక్కొక్క కథగా వున్నది.
అయితే ఈ కథలన్నీ విజ్ఞులకే కాక కొందరు వయోజనులకు
కూడా తెలిపినట్టివే. హనుమంతుని వివాహం గురించి దివిదాభి
ప్రాయాలున్నాయి. వివాహం కాలేదు కనుకనే సదా బ్రహ్మచారి
యను బిరుదు కలదని కొందరి మతం. వివాహమయినా అంజ
నేయుడు బ్రహ్మచర్య వ్రతం విడనాడలేదని మరి కొందరి
మతము. ఇదే విధంగా శనివారంనాడే అంజనేయుని పూజింపవల
సిన అవశ్యకత గురించినా కూడా భిన్నాభిప్రాయాలున్నాయి.

ఇంతకూ ఈ పుస్తకం ఉద్దేశం పిల్లలకు సత్ప్రేరేపన
నలవరచుట. అది అంత సులభమా? పెద్దలే ప్యాషన్లు, అదురకత
పేరిట వివరీత బుద్ధుల నలవరచుకొనుచుండగా ఒక పిల్లల సంగతి
వేరే చెప్పవలెనా? నిజమే! అంజనేయుడు సులభాతి సుభమైన
దైవమే. అసలు దైవం లేనదైవభావం ఉన్నదనే వాదనొకటి
ఉన్నది గదా? దైవభావానికి, దైవానికి, సంబంధాన్ని గురించిన
పుస్తకాలు అంత ఎక్కువగా తెలుగులో లేవేమో! "ఉన్నాడను
కుంటే ఉన్నాడు. లేడనుకుంటే లేడు" అనేరకం భావాలు గల
వారితో వాదించుటకు ప్రాతిపదిక యేమిటి? దైవం అనే
మాటకు బదులు సదార్థము అనేమాటకు వాడడం అదురక, త్యాగ
సంకల్పప్రకాక మరేమిటి?

1970 తరువాత తెలుగు కవిత్వం దిష్టవమార్గంలోకి మలుపు
తిరిగింది. శివసాగర్ నడుదో భాస్కరుడా పాట రూప పరంగా
ఎన్నవకవుల దృష్టిని మార్చింది. వచనకవిత్వ స్థానాన్ని పాట
ఆక్రమించింది. జనం కోసం కవిత్వం రాపేటప్పుడు ఆ జనం
భాషలోనే, ఆ జనానికి అలవాటైన రూపంలోనే రాస్తే దాని ప్రభా
వం అమితంగా ఉంటుందని విప్లవకవులు చాలామంది గ్రహిం
చారు. అట్లా పాటని పాటక జనాల్లోకి తీసుకుపోయి లక్ష్యసిద్ధికోసం
పాటుపడుతున్న కవులలో గద్దర్ ఒకడు. జనంతోనూ, వారి
జీవితంతోనూ ఎంతమాత్రం పరిచయం లేకుండా వారి భాషలో
పాటలు రాయడం సాధ్యంకాదు. గద్దర్ నిరంతరం జనంతో
జీవించేవాడు; వాళ్ళనుంచి నేర్చుకుని వాళ్ళకళారూపాన్ని వాళ్ళకే
సుబోధకంగా వర్ణింపజేస్తే సర్వరి. "ముఖ్యంగా చాలామంది రచ
యితలు, కళాకారులు, తమకు ఎంతో జీవితఅనుభవం ఉంది అని
ఇక జీవితంలో నేర్చుకోవడం మానేసారు. కాని ఈ కవి అలా
కాదు. నిరంతరం జీవితాన్ని, సమాజాన్ని పెద్దబాలిగిజ్జీ చదివినట్లు
చదువుతాడు" అంటాడు వర్మిస్, గద్దర్ ను గురించి.

శ్రామిక జనయొక్క "శ్రమనిష్ఠులమై జని నిష్ఠురమై"న
దళిల్ వా హక్కుకోసం, స్వేచ్ఛకోసం, స్వాతంత్ర్యం
కోసం పోరాటం సాగిస్తారు. మేధావులూ, కళాకారులూ, సాహిత్య
కారులూ సర్వజనసంక్షేమం కోసం, న్యాయంపై పు మొగ్గుకారు.
"ఏయోగ వాదమనో అనుభూతివాదమనో ఏటోపేర్లు మెడల్లో వేసు
కుని మధ్య తరగతిక్రింద పాయా పాతకుల్ని ప్రలోభపెట్టుతూ
క్రీరి; ప్రతిష్టా సంపాదించుకోవచ్చు. అక్కడా కలిగించవచ్చు-
ఇవి మిఠుగురులు, కాకపోతే మెరుపులు - వంపులూ, విరుపులూ
ఎన్నో ఉంటాయి మెరుపులు సాహిత్యంలో శిలాశాశ్వతంగా
నిలిచిపోయినా అళి ర్యంలేదు. అసూయా వన్నెకావల్సింది నిలిపి
వెలిగే దీపాలు - గుడిసెలో గుండెలో చిన్న చీకట్లో ఘోర
నిరాళిలో, పోరాటసమర్థంలో ఉద్యమ సంరంభంలో - కరదీపాలు
వెలిగి వెలిగించేవి. కాలుతూ చెబుతున్నట్లేవి. ముందు దారి
చూపేవి. పిటిక్షన్ రక్తం" అంటారు కె. వి. రమణారెడ్డిగారు
ఈ పాటల్ని గురించి.

శ్రీ వి. ఎస్. అవధాని

“మన బతుకులు మారనీకీ
మన ఎత్తులు తీరనీకీ
అన్నలార పెల్లెలార
ఎత్తండి కొడవండ్లు
ఎర్రరాజ్య మొచ్చెదనుక
దింపకండి కొడవండ్లు.”

ఇది గద్దర్ దృశ్యం. ఈ పాటలు ప్రధానంగా ఏదో ప్రాంతపు మాండలికమై ఉంటాయి. అన్ని ప్రాంతాల వారికీ ఆ భావం సమగ్రంగా అర్థంకాకపోవచ్చు. అలాంటప్పుడు మాండలిక పదానికి అన్ని ప్రాంతాల్లోనూ ప్రసిద్ధమైన అర్థాన్ని ఇస్తే ఇతర ప్రాంతపు పాఠకులకు బాగుంటుంది.

వర్గీకరణ పాటలు

[వెల.: రు. 8-00 లు. పేజీలకు : 1) పీస్ బుక్ సెంటర్, హైదరాబాద్; 2) సృజన, వరంగల్.]

కష్టజీవులకు పోరాటమార్గాన్ని ప్రోత్సహించే జనం పాటలు ఇవి. ఈ పాటలకు ముందు వర్గీకరణ పాటల పుట్టుక, స్వరూప స్వభావాలను గురించి వివరించారు. జానపదుల్లో పుట్టిన పాటల స్వభావం భూస్వామ్య భావజాలమేనని అయితే ఆరూపంలోనే మారుతున్న సమాజస్వరూపాన్ని, రాగల ప్రజాస్వామిక విప్లవ భావాలను కొత్తదనంతో చెప్పవలసిన అవసరాన్ని వర్గీకరణ పాటల కవులు గ్రహించారు. “నూతన ప్రజాస్వామిక విప్లవం కోసం, నూతన ప్రజాస్వామిక సంస్కృతికోసం తమ తమ కలలను, గళాలను మంకిస్తున్న కవులు జానపద సాహిత్యపోకడల్ని ఆకళింపు చేసుకొని కొత్తపద్ధతిలో, కొత్తస్వరూపాలతో ప్రజా ఉద్యమాల పోరాటాల ఉత్సాహంతో ప్రజాసాహిత్య సృష్టికి మూల కాగడులవుతున్నారు” అని వర్గీకరణ చెబుతున్నారు. జానపదుల పాటల్లోనే కొత్తదనంతో కొత్తభావాన్ని చెప్పాలనేది విప్లవపాటల రచనయొక్క ఉద్దేశం. అనాటి జానపదుల పాటల్లో భూస్వామ్య భావజాలం ముఖ్యంగా ఈనాటి జనం పాటల్లో ప్రజాస్వామిక విప్లవ భావజాలం ఉంటుంది. నక్సల్ బరి మార్గమే తమ మార్గంగా సకల మైన శ్రామిక వర్గం తీర్మానించుకుంటే ఈ వ్యవస్థ ఉన్న శత్రుత్వంగా మారే తీరుతుంది. ఆ మార్పుకోసం ప్రజలను సమాయత్తం చేయటానికే ఈ పాటలు.

“ఎండిన నీ యెడనే
మందుతున్న పేనమయ్య
మందుతున్న నీ నెత్తే
సర్దుమనే బండయ్య
ఏగి ఏగిన కండ్లు
చింత నిప్పులయి
కాలిన నీ కాళ్ళేమో
కరిగిన సీసామయ్య
పానం బిగబట్టరా-ఓ నాగులూ
పగవారిని గూల్చరా - ఓ నాగులూ.”

లాంటి పాటలు, గుతపలండుకొని, మోసపోకోయి రైతన్న, ఆడ సీతకులంల, ఎర్రెర్ర దండాలు ఒకటేమిటి సమస్తమైన పాటలు పీడితజన విముక్తికోసం పీడకులకు ఎక్కు పెట్టిన బాణాలే.

తిరుగుబాటు

[మలయశ్రీ. వెల: రు. 8-00 లు. ప్రతులకు: విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, చంద్రం బిల్డింగ్స్, విజయవాడ - 520 004.]

విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్ వారు ఏటా నవలల పోటీ పెట్టి బహుమతులిచ్చి సామాజిక చైతన్యానికి ప్రోద్బలం గావించే నవలలను ప్రచురిస్తున్నారు. సాహితీలోతం, సామాజిక అభ్యుదయ వాదులూ సంతోషించవలసిన విషయమే ఇది.

1982 వ సంవత్సరం నిర్వహించిన పోటీలలో రెండవ బహుమతి పొందిన నవల ఇది. మాధవరావు దొర ఆతని సంతానం శ్రీకాంత్, సునంద, దొర పాలేరు వెంకన్న ఆతని సంతానం రాజు, రాములు, మల్లి, అచార్యులు ఆతని కొడుకు రంగనాథ్. వీరి మధ్య ఈ నవల ఇతివృత్తం సాగింది. సునంద, రాజును ఆకస్మాత్తుగా పేమించడంలో బెదిళ్ళులేదు. అచార్యులు - ఆతని కుమారుడు రంగనాథ్ కి మధ్య ఒక తరంలో వచ్చిన భావ పరిణామం కనబడుతుంది. రాజు పదువుతున్న హరిజన యువకుడు. సంస్కరణవాదంతో సమాజం మారుతుందని విశ్వసించినవాడు. సునంద రాజును పేమిస్తుంది; రాజు తిరస్కరిస్తాడు. తండ్రి తెచ్చిన సంబంధం చేసుకుంటుంది. నవల అంతంలో దీర్ఘ వ్యాధితో భర్త మరణిస్తాడు. శ్రీకాంత్ పోలీస్ ఆఫీసర్ అయి విప్లవ భాగస్వాములైన వారిని కాల్చి తను కాలిబద్ధుడౌతాడు. రంగనాథ్ మల్లిని వివాహం చేసుకుంటాడు. నవల చివరలో ఎలక్షన్లు, మినిస్టర్లు, ఉప న్యాయాలు, డిన్నర్లు యధావిధిగా జరుగుతాయి.

రచన సిద్ధాంత చట్టంలోంచి రాదు; జీవితంలోంచి వస్తుంది. చాలామంది రచయితలకు తెలియక పోవటం శోచనీయం. కనీసం గోర్కి జీవితం, సాహిత్యం అన్నా చదివితే రచన - జీవితం - అనుభవం వీటికి గల సంబంధం అన్నీ తెలుస్తుంది. ఈనాటి నవల కానీ మజిలీ కథల్లాగా ఉండటం ఆశ్చర్యం కదా!

స్వేచ్ఛాగానం

[కాణిపాకం లింగన్న. వెల : రు. 10-00 ట. పృథులకు :

- 1) కాణిపాకం లింగన్న, 15-7-17/8, డాన్ గార్డెన్స్, చిత్తూరు-2;
- 2) విశ్వప్రభ పబ్లిషింగ్ హౌస్, నేంద్రగుంట, చిత్తూరు జిల్లా]

ఇది కవితా సంకలనం. దీనికి డా॥ బి. భాస్కర చౌదరి గారు చిన్న పీఠిక లాంటి ముందుమాట రాశారు. దాంట్లో కవిగారి తత్వాన్ని వివరించటం జరిగింది. వివిధ సందర్భాలలో లింగన్న గారు రాసిన ఖండికలతో పాటు బంగ్లాదేశపు స్వాతంత్ర్య సమరాన్ని ధ్యేయంగా పెట్టుకుని రాసిన 'స్వేచ్ఛాగానం' ఖండికను చేర్చి ఈ సంకలనం వేశారు. 'విరసం, విప్లవం - ఇవి వినటానికి ప్రగతి సాధకాలని కొందరునుకుంటారు. కాని అది నేల వదలి సాముచేయడమని వీరి అభిప్రాయం' అని లింగన్నగారి దృక్పథాన్ని చౌదరి గారు విశదీకరించారు.

ఈ ప్రగతి ఎక్కడిది ? ఈ ప్రాభవమెక్కడిది ?
అంధాభివృద్ధి నేమి అన్నపూర్ణ యైనది
ఈ నవత ఎప్పటిది ? ఈ నవత ఎక్కడిది ?
పల్లె పల్లెకు అభివృద్ధి పథకాలు వెలశాయి
నవ చైతన్య శక్తి నీర్తిచే నీర్తిచే
ఆంధ్రమాతకు అంకారాలు హెచ్చాయి."

అని కవి గారి అభిప్రాయం. అభివృద్ధి ఎవరిపాల బడుతోంది ? సంపదను సృష్టించేదెవరు ? దాని ఫలితాన్ని అనుభవిస్తున్న దెవరు? ఇత్యాదులైన ప్రశ్నలు లింగన్న గారికి కలిగినట్లు లేదు.

కవితా కైరీ, కవిత్వపు నడక నేర్చిన కవిత్వ ఉన్నత పథాలపైపు ప్రయాణం చెయ్యాలి. ఇవ్వాళ కనబడుతున్నదే అభ్యుదయం, ప్రగతి అనుకుంటే మనం చూడలేని సమాజ జీవితం ఒకటన్నది. దాని భయంకరమైన స్థితిని కవినేత్రం దర్శించక పోతే ఎవరు చూడగలుగుతారు. లింగన్న గారు జీవితం పట్ల, సమయం పట్ల పరిపూర్ణమైన ఆవగాహనతో మరింత మంచి కవిత్వం రాయాలి.

"జీవితమొక నదీ ప్రవాహం
తీరని కోర్కెల ఆరని దాహం
ఒక గట్టు సుఖ పోషానం
మరో గట్టు దుఃఖానికి స్థానం
సుఖ దుఃఖానిని ఒరుసుకుంటూ
అగక సాగడమే జీవిత పరమార్థం."

అనుకున్న లింగన్నగారు జీవితంలో కష్ట సుఖాలకు కీలకమైన కారణాలను అన్వేషిస్తూ కవితం రాస్తారని ఆశ.

జాషువా కృతులు సమాలోచన

[డా॥ బి. భాస్కరచౌదరి. వెల: రు. 40/- ట, పృథులకు:

- 1) సమతా పబ్లికేషన్సు, 20-11-86/1, జైల్ ఖానా వీధి, చిత్తూరు;
- 2) నవోదయా పబ్లిషర్సు, ఏలూరు రోడ్డు, విజయవాడ - 520 004 ;
- 3) విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, విజయవాడ - 520 004 ;
- 4) విశ్వప్రభ పబ్లిషింగ్ హౌస్, నేంద్రగుంట, చిత్తూరు జిల్లా]

బి. భాస్కర చౌదరి గారు గతంలో జాషువా జీవిత కవితా ప్రస్థానం అనే ఒక లఘు విమర్శనా గ్రంథాన్ని అచ్చువేశారు. చెన్నయ్య గారితో కలిసి కృష్ణశాస్త్రి జీవితం - సాహిత్యం అనే పుస్తకాన్ని అచ్చు వేశారు. రామలింగారెడ్డి గారిపై వారి కాలేజీ తెలుగుశాఖ చేసిన కృషిలో భాగస్వాములైనారు. ఈ పుస్తకం జాషువాపై వారు రాసిన సిద్ధాంత వ్యాసం.

విశ్వ విద్యాలయాల్లో తెలుగుభాషా సాహిత్యాలను గురించి పరిశోధన (రిసెర్చ్.డి. వట్టంకోసం) ఎంత ముందుకు పోయిందో పలితం అంత వెనక్కు వస్తున్నది. కొన్ని కొన్ని సిద్ధాంత వ్యాసాలు ఎంత అధ్వాన్నంగా ఉన్నాయో ఇటీవలి కాలంలో తెలుగు సాహిత్య పాఠకులకు విదితమైన విషయమే. చౌదరి గారి సిద్ధాంతవ్యాసం అందుకు అపవాదమై నిలుస్తున్నది. సిద్ధాంతవ్యాసం రాయడంలో చౌదరిగారికి గల చిత్తశుద్ధి, నిజాయితీ, కవిపట్ల అయనక గల అపారమైన అర్ధగతలను ప్రతి అక్షరం ఋణాపై చేస్తున్నది.

కాల్పనిక కవిత్వం కాలంలోనే అందుకు భిన్నంగా వారి వారి విశ్వాసాలతో తెలుగులో కవిత్వం చెప్పిన వారిలో విశ్వనాథ, తుమ్మల, జాషువా ముఖ్యాలు. ముగ్గురినీ భిన్నమైన మార్గాలే. కవిత్వ రూపం మాత్రం ప్రాచీనమైనదే. అభివ్యక్తికరణలో ఎవరి వద్దతి వారికున్నది. జాషువారచనలను తన ప్రశోధనకు విషయంగా ఎన్నుకొని దానిని చౌదరిగారు నిర్వహించిన తీరు శ్లాఘాపాత్ర్య

మొత్తం సిద్ధాంత వ్యాసాన్ని ఏడు ప్రకరణాలుగా విభజించడం జరిగింది. మొదటి ప్రకరణంలో జాషువ జీవిత ప్రస్థానం, రెండవ ప్రకరణంలో జాషువ కృతుల వర్గీకరణం, మూడవ ప్రకరణంలో పద్య కృతులు-కావ్యబండికలు, నాల్గవ ప్రకరణంలో గద్య కృతులు, ఐదవ ప్రకరణంలో దృశ్యకావ్యాలు, ఆరవ ప్రకరణంలో రచనా విశేషాలు, ఏడవ ప్రకరణంలో జాషువకవిత్వ తత్వాలను గూర్చి వివరించడం జరిగింది. 'నాడు కన్నీటి కథ సమన్వయము సేయ-నా రర్పిహృదయంబుఁగూడ కొంతవసరంబు' అని జాషువ ఆశించినట్లే చొదరిగారు జాషువ కృతులను సమీక్షించడం జరిగింది.

భాస్కర చొదరిగారి సిద్ధాంత వ్యాసంలో మరొక ఉత్తమ లక్షణం - కవి దృక్పథంతో భేదించేటప్పుడు కూడా స్పష్టంగా నిర్వచించగా భేదించటం. అక్కడ ఎటువంటి మరలినదాయా సందకపోవటం ఇట్లాంటి లక్షణం ఎక్కువ మంది పరిశోధకులలో ఉండదు.

జాషువ పదప్రయోగంలో ఉన్న వైచిత్ర్యాన్ని, అతను ఉపయోగించిన అన్యదేశ్యపదజాలాన్ని, అంశ ప్రపదజాలాన్ని, ఛందోవిశేషాల్ని, అలంకార విశేషాల్ని సోదాహరణంగా వివరించారు. ఆయనపై వచ్చిన శాస్త్రసంబంధమైన విమర్శను, ప్రతి విమర్శను కూడా పాఠకుల ముందుంచారు.

జాషువ సమకాలీనులైన కవుల్లో ఆయన పద్యానికున్న నడక మరొకరికీ సాధ్యపడక పోవటం పద్యనిర్మాణ శిల్పమర్మజ్ఞులైన వారందరికీ తెలుసు. జాషువ అభ్యుదయ వర్గానికి చెందినవాడా? భావకవితావర్గానికి చెందినవాడా? అనేవి పనికిరాని ప్రశ్నలు. జాషువ రచనలన్నింటిలోనూ, వర్ణవ్యవస్థా ప్రస్తావన ఉండటం సర్వసాధారణమైన విషయం. ఆయన జీవితాంతమూ భారవడినది దానిని గురించే కనుక. సాటి కవులు కూడా ఒకే వేదిక మీద ఆయనను అవతూనించినట్లు ఇప్పటివారు చెప్పుకుంటారు.

భవభూతి 'ఏకోరసః కరుణావన' అన్నట్లుగానే జాషువ 'కరుణారస మొకండె కఠిన రాక్షస ముక్కో/హృదయములను గరిగి ముదముగూర్చు / వేడికంటి నీటి విలువ సహజమైన/వలువ లీను అభ్యువులకు లేదు/అంటాడు. సందర్భం పేరైనా కరుణ రసానికి గల స్థానాన్ని ఏ కవైనా అంగీకరించి తీరవలసిందే గదా.

"ఒక ఉద్యమాన్ని అలంబనంగా చేసుకొని, శల్లక్షణాలను కవితద్వారా అభివ్యక్తం చేసిన కవి ఆ ఉద్యమపు వేడి చల్లారి పోవటంతో తెరఘువుగై పోవటం సాహిత్యంలోకంటే సాధారణంగా కనిపించే విషయమే. ఈ కారణం వల్లనే భావ కవిత్వపు రోజుల్లో వెలుగులోనికి వచ్చిన కొందరు కవులు నేడు పాఠక లోకానికి దూరం కావటం జరిగింది" అని అంటున్నారు భాస్కర చొదరి గారు జాషువ కవిత్వ తత్వంలో. ఇది కొంచెం తొందర పాటు నిర్వచనమేమో. ఏనాడైనా ఏ ఉద్యమ కాలంలోనైనా మిగిలేది కొంతమంది కవులే. ఉద్యమం వేడికి కవులు మిగలడానికి ఏం సంబంధంలేదు.

జాషువ ప్రధానంగా సంస్కరణవాదకవి. వర్ణ వ్యవస్థను మొత్తంగా అతను కాదనలేదు. వర్ణ వ్యవస్థలో ఉన్న లోపాలను అతను దుయ్యబట్టాడు. అన్ని వర్ణాలు సమానం అనటంలేదు, వర్ణ సాహిత్యాన్నికోరటం వేరు. అట్లాగే ఆర్థిక వ్యవస్థకూడా. ముష్టి ఏడేయటంవల్ల, దానం చెయ్యటంవల్ల శ్రమజీవి దారిద్ర్యం తీరదు. తీరదని జాషువాకు తెలుసు. అయితే అతను కాలం కంటే ముందు చూడలేదు. కనుకనే —

"వాని తెక్కల కష్టంబు లేనివాడు
సర్వ రమ పండి పులికింప సంశయించు
వాడు చెమ్మటలోడ్చి ప్రపంచమునకు
భోజనముఁ చెట్టు వానికి భుక్తిలేదు"

అనిచెప్పి పరిష్కారాన్ని వదిలేశాడు. అయితే గాంధేయ వాదం ఒకటి అతనికి కవచం. దారిద్ర్యానికి గాంధేయవాదం పరిష్కారమా? ఇవన్నీ శేష ప్రశ్నలు.

ఈ సిద్ధాంత గ్రంథంలో చొదరిగారు దర్శించిన జాషువ స్వరూపం సమగ్రమైనది. ఆయన కవిత్వతత్వానికి చాలా దగ్గరగా ప్రస్థానించి ఆయన జీవలక్షణాన్ని, బలాన్ని, బలహీనతని అనితర సాధ్యంగా చూపించారు భాస్కర చొదరిగారు. వారి పరిశోధనా పాటవానికి, వారు పడిన శ్రమకు అభినందనీయులు.

నవోదయం (కవితా సంకలనం)

[డా॥ ఎస్. గంగప్ప. వెల: రు. 8-00 లు. ప్రతులకు: శశీప్రసూరణలు, C-78, శ్రీనివాసనగర్, గుంటూరు - 522008; నవోదయ పబ్లిషర్సు, ఏలూరురోడ్, విజయవాడ - 2; అరండల్ పేట, గుంటూరు-2]

ఇది గంగప్పగారి పద్య, గేయ, వచనగేయ కవితాసంకలనం. సాహిత్యపరిశోధకులు, పరిశీలకులు అయిన గంగప్పగారు బాలగేయాలతోపాటు కవితాసంకలనాలను కూడా వెలువరిస్తున్నారు. ఈ సంకలనానికి అచార్య తూమాటి దోణప్పగారు, అచార్య జి. ఎన్.

రెడ్డిగారు, ఆచార్య సి. నారాయణరెడ్డిగారు, స్ఫూర్తిశ్రీగారు, చిట్ట చివరకు పొన్నెకంటి హనుమంతరావుగారు అవసరమైనంతగాను, కావంతగాను కూడా ముందు మాటలు రాసి అభినందనలను, ఆవి ప్రాయాసను, అనుశీలనలను అందించారు. ఈ కవితాసంకలనంలో గురజాడ, శ్రీశ్రీ, లాల్ బహదూర్ శాస్త్రి, రవీంద్రుడు మొదలైన వారిపై అభినందన ఖండికలు, ఉగాదిపై, బిచ్చగానిపై, బొంగ్గా దేళ్ విజయంపై, రాష్ట్రావతరణంపై ఇంకా అనేక అంశాలపై కవితలున్నాయి. గాంధీని కృష్ణదేవరాయలను గంగప్పగారుకూడా మరోసారి జ్ఞప్తిచేశారు పాఠకులకు. సుబ్బిన్నగారిపై కవితలు రెండుచోట్ల కనబడతాయి. ఏదిరాసినా ఈ సమాజంలో అందరూ సుఖపడాలని, హెచ్చుతగ్గులుండకూడదనే తపన గంగప్పగారిది. రాసిన ప్రతి ఖండికా కవిత్యం కావాలని మనం ఆశించగూడదు. కవిత్యాంశగల కవితాసంకలనం ఇది. వారి ఆశయానికి ఈ ఉదాహరణ చాలు.

‘నల్లటి మట్టే అమవస సశియై
అల్లుకుంది సందింతలేక
బ్రతుకు చీకటి
బరువు బాధ్యత
కరువు కాటకాలు
చీలి హృదంతరాలు’

ఈ వర్తమాన స్థితిలోంచి—

‘బిగ్గిడుకు బాటలో వెలుతురు ప్రసరించే
అకావానూదయం కావాలి
బాధల గాథల చీకట్లు
సంచలంగాళం కావాలి’

అనే అకావాదంతో ఈయన కవిత ముడిపడి ఉంది.

స్వమంతక మజిలీ (గేయ కావ్యం)

[రచన: పెంబుమరాజు నరసింగరావు, బి. ఎ. వెల: రేడు.
ప్రతులకు: పెంబుమరాజు నరసింగరావు, జాతీయోన్నత పాఠశాల,
నాగర కర్నూలు - 509 209.]

ఇది స్వమంతక మణి కథ. వినాయకచవితి వందగ చేసు కునే పిల్లలకూ, పెద్దలకూ చదువు వచ్చినా రాకపోయినా తెలిసిన కథ ఇది. ఈ కథను బదిపిల్లలకు పనికివచ్చే శైలిలో గేయాలుగా రూపు నిచ్చారు రచయిత. వారి రచనకు ఈ గేయం ఉదాహరణ.

“మనుడైన భగవంతుని
కథను చదువ విన్నగాని
వరమాత్ముని కృప కలిగి
పాపమంత తొలిగిపోవు”

శ్రీ సాయి నాథ కరావలంబ స్తోత్రము

[రచన: బాపట్ల వేంకట పార్థసారథి. వెల: రు. 1.00 లు
ప్రతులకు: బాపట్ల వేంకట పార్థసారథి, శ్రీ సాయివిలయమ్,
చెరువు-522 113.]

షిరిడీ సాయిబాబాను స్తుతిస్తూ రాసిన చిన్న పుస్తకమిది. ఈ పుస్తకంలో 27 పద్యాలున్నాయి. అన్నీ భగవంతుని భక్తుడు ఏమి కోరతాడో కోరవలెనో చెప్పేవే. ముచ్చటనకు—

“శాంతి కరువయ్యె సంసారసాగరమున
సుఖము మరుగయ్యె; ఆశయే చుట్టుకొనియె
యమభటుని పాళమట్టుల; అర్థిదోలగ
చేయి నందించుమా నాకు సాయి నాథ!”

సాయిభక్తులు పారాయణచేసే తరించటానికి బాగుంటుంది.

శ్రీ టి. ఎల్. కాంతారావు

భారతి

సాహిత్య మాసపత్రిక

జూన్ 1983

అహాన్ని చూపించే అద్దం

శ్రీ నివాసులు

చూపు నిలిపి క్షణం

స్వేచ్ఛ - దీక్ష

సాంధ్య శ్రీ

మళ్ళీ తెల్లవారుతుంది

కోటేశ్వరరావు

సమ సమాజం

తిరుమలరావు

జంతు ప్రకృతిలో

రిసానుభూతి

రమేష్ బాబు

కేశవనామ సంకీర్తనలు

గోపాలకృష్ణ అబ్బూరి

ఇంకా అచార్య తిరుమల, శివశంకరశర్మ, విద్యాసాగర్, కిశోరుబాబు - అశోకుబాబు,
తిరునగరి, మార్కండేయశర్మ, యన్. యన్. రెడ్డి, భవానీశాస్త్రి, మిరా,
దినకర్, సుబ్బరామశాస్త్రి, విజయ దత్తాత్రేయశర్మ, చంద్రశేఖరరెడ్డి,
వేంకటబాలాజి ఇతరుల రచనలు

వ్యవస్థాపకులు

దేశోద్ధారక నాగేశ్వరరావు పంతులు

భారతి

మా స ప త్రి క

శ్రీ

శివలెంక శంభు ప్రసాద్

సంపాదకుడు

(1938-1972)

శ్రీ

జూన్ 1983

సంపుటము : 60

సంచిక : 6

విడిపత్రిక వెల నాలుగు రూపాయలు

విషయానుక్రమణిక

జూన్ 1983

సముద్రపుష్పం !	అచార్య తిరుమల	3
నవత	మిరా	4
నీలకంఠేశ్వరాలయ శాసనములు - ఒక చారిత్రక పరిశీలన	శ్రీ నాగాభట్ల ఘార్కండేయశర్మ	5
సృష్టి	శ్రీ తిరునగరి	9
మినీ కవితలు !	శ్రీ కె. కిశోరుబాబు	10
నీలి రాగం !	శ్రీ కె. అశోకుబాబు	10
నిర్దోషాకరం !	శ్రీ ధూర్జటి వేంకట బాలాజి	11
దీపాల వారి కవిత	డా॥ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు	15
చరంశ్చరై వేతి	శ్రీ టి. చంద్రశేఖరరెడ్డి	17
మినీ కవిత - మరొక పరిశీలన	శ్రీ యస్. యస్. రెడ్డి	23
తక్షిణంచండి కవితాన్నీ	శ్రీమతి శివలెంక భవానీశాస్త్రి	24
చలం !	శ్రీ పి. ఈశ్వరచంద్ర విద్యాసాగర్	32
శైవసద్ధాంత దర్శిని	శ్రీ మద్దూరు శ్రీనివాసులు	32
విపిన విహారి	శ్రీ ఎ. విజయదత్తాత్రేయ శర్మ	33
అహం చూపించే అద్దం	శ్రీ నాగభైరవ కోటేశ్వరరావు	41
శ్రీకాకుళంజిల్లా గ్రామనామములు - ఒక పరిశీలన	శ్రీ కె. దినకర్	42
మల్లి తెల్లవారుతుంది	డా॥ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు	43
జీవన సంగీతం	శ్రీ రాణి శివశంకర శర్మ	47
అంతరంగ విహంగం	శ్రీ సర్వేశ్వరై తిరుమలరావు	48
జంతు ప్రకృతిలో రసానుభూతి ఉన్నదా ?	శ్రీ పైడిపాటి సుబ్బరామశాస్త్రి	56
మానవానుభూతికి అది భిన్నమైనదా ?	శ్రీ గోపాలకృష్ణ అబ్బూరి	57
బాష్ప వర్షం		
మానవాత్మలో సమసమాజం		
శ్రీ శ్రీ - స్వర్గం		
తాళ్ళపాక పెదతిరుమలాచార్యుల కేశవనామ సంకీర్తనలు		
చూపు నిలిపి క్షణం	“సాంధ్యశ్రీ”	63
స్వేచ్ఛ - దీక్ష		
కలగూరగంప		
గ్రంథవిమర్శలు		

సముద్ర పుష్పం !

ఆచార్య తిరుమల

ప్రశ్నించే కళ్ళల్లో ప్రగతికాంతి పోస్తాను
శిశిరంలో రాలిన ఆకుల్ని శిలా శాసనాలుగా వేస్తాను !

నేను- భవిష్యత్తుకు దూసుకుపోతున్న బాణాన్ని
వికసించే పువ్వులో పరిమళించే ప్రాణాన్ని
ఎగిరే జెండాకు ఎనలేని గీర్వాణాన్ని
నిజానికి - అక్షరాల చుక్కల దివాణాన్ని !

నేను- హిమాలయ హిమవేదిక నుండి పిలిస్తే
హిందూ సముద్ర ఘోషతో కన్యాకుమారి
పలుకుతుంది!

తూర్పు వాకిలి తెరచి తీవ్రంగా చూస్తే-
కొండపైనుండి దూకిన సూర్యుడు
పడమటి కడలిలో ఈత కొట్టుకుంటూ
నా వైపే వస్తూ వుండటం కనిపిస్తుంది!

నేను- వానరత్వానికి వారసుణ్ణి కాను;
మానవత్వానికి వారసుణ్ణి !
నాది మందిరం కాదు; మమతా మందిరం!
నా ఆలోచనలు నదీ నదాల్లా ప్రవహిస్తాయి.
నా నమ్మకాలు పంటల్లా పచ్చ తివాసీలు పరుస్తాయి
నా ప్రేమాభిమానాలు కోకిల గీతాలై పల్లవిస్తాయి
నా భాషలు, నా రాష్ట్రాలు కాంతిహారాలై
నా గళాన్ని అలంకరిస్తాయి!

నా పండితుల పాండిత్యాన్ని
గంధపు చెట్లు వహిస్తాయి
నా కవుల పాదాలు కన్నీటి తెరటాలమీద
నడచివచ్చి, మల్లె తోటల్లో విహరిస్తాయి!
జీవనదుల్లో కల్కషం చూసే వారికి
పువ్వుల్లో పురుగుల్ని వెదుక్కొనే వారికి
వెలుగు వాకిళ్ళలో చీకటి ముగ్గులు వేసేవారికి
నేను పాదాభివందనం చేస్తాను;

వెనక్కి తీసుకోని అడుగు ముందుకు వేయమనీ,
చేతులు కడుక్కుని శస్త్రచికిత్సలు చేయమనీ,
పాదాభివందనం చేస్తాను!

దయా ధర్మ సత్య సౌఖ్యాల కోసం
నా గుండెను తీసి సముద్రం మీద పరిచాను
అది సముద్ర పుష్పమై శాంతి బాష్పమై
నాదేశమై నవ్వింది !

ఆ నవ్వుని ఖడ్గంగా మార్చి
నీకు అర్పిస్తున్నాను
మెలకువలోనే కాదు నిద్రలో కూడా
ఆ ఖడ్గాన్ని వీడ్చకు!
మండుమెండలో నీ చూపు కరిగిపోతున్నా
స్వాభిమానాన్ని విడిచి వాడకు!
దండను తెంపకు! పూలు ఏరుకోకు!!

న వ త

ఒక కలం కొత్తదనాలు పూసింది- శిశిరంలో
వసంతంలా సముద్రంలో అనలంలా అర్ధ
రాత్రి చంద్రబింబంలా

నలుగురూ చూసి ఇదేమిటన్నారు - కలం కొత్త
పూలు పూయ కూడదన్నారు; సమాజం ధాని
కలవాటు పడలేదన్నారు; ప్రజలు చెడిపోతారన్నారు;
కొత్తదంతా చెత్త అన్నారు!

నాలుగ్గోడల మధ్య నల్లమంటలు లేచాయి! రంగ
వల్లికల మధ్య నాగుబాములు పాకాయి! శాస
నాల సభల్లో నాటుబాంబులు పేలాయి!

కొత్తదనం కళ్ళల్లోనా హవ్వ! రాకూడదన్నారు
లాయర్లు! గతానుగతికంగా పోవాలన్నారు జడ్జీలు!
తమ అభిరుచిని బట్టి రచనలుండాలన్నారు విమ
ర్శకులు! కళ తప్పుదారి పడుతోందన్నారు సమీ
క్షకులు! కొత్తదనం ప్రపంచాన్ని తలకిందులు
చేస్తుందన్నారు సంపాదకులు! తందానా అన్నాడు
తటస్థులు! మనకెందుకన్నారు వాన ప్రస్థులు!!
ఇంత అలజడి జరుగుతూంటే నోరెత్తలేదు
కళాకారులు! మరింత కొత్త ఉత్పత్తయింది!
కొత్తదనానికి బలం పెరిగింది!

ఇదే మాకు కావాలన్నారు ఎక్కడినుంచో వి
ద్యార్థులు! పాతను గోబాక్ అన్నారు ఎదుటి
నుంచే యువకులు!

ఈ సంక్షోభానికి సగంలో ప్రజలు మేలుకున్నారు
అప్పుడర్థమయింది కొత్తదనం అంటే !

మి ర

నీలకంఠేశ్వరాలయ శాసనములు

ఒక చారిత్రక పరిశీలన

విజయనగర జిల్లా బొబ్బిలి తాలూకాలోని బరిజిపేట గ్రామానికి 4 కి.మీ. దూరంలో నారాయణపురం గ్రామం వున్నది. ఆ గ్రామం సువర్ణముఖి నది ఒడ్డున గలదు. అచ్చట అత్యంత సుందరమైన, చరిత్రాత్మకమైన ఆలయమొకటి కలదు. ఈ ఆలయమున గల శాసనములలో ప్రస్తుత నారాయణపురము 'నిడుంజెలు' ఐనియు, 'నావల్లి' అనియు పేర్కొనబడినది. నిడుంజెలువు లేక నావల్లే క్రమేణ నారాయణపురముగా మారినది. ప్రస్తుతము నీలకంఠేశ్వరుడని పిలువబడుచున్న దైవము శాసనములందు నీలేశ్వరుడని, నీలీశ్వరుడని పేర్కొనబడినాడు. కళింగ గాంగ రాజైన నల్లవ నరసింహదేవుని కాలము (క్రీ.శ. 1378-1424) నుండి గ్రామము నారాయణపుర మని పిలువబడినట్లు తెలియుచున్నది.¹

దేవాలయములు ప్రజల భక్తిభావ ప్రదర్శనలకు కేంద్రస్థానములుగానే కాక చరిత్ర రచనకు నయోగ్యమయిన శాసన సంపదకు కూడా నిలయమైయుండుట విశేషము. దక్షిణమధ్య కళింగములలో ముఖలింగము, శ్రీకూర్మము, సింహళలము మొదలగు దేవాలయములు శతాధిక శాసనములను కలిగియుండి చరిత్ర రచనకు మహదాదరములుగా నిలిచియున్నవి. నారాయణపుర ఆలయము ఈ కోసకు చెందిన ప్రసిద్ధాలయము. నీలీశ్వరాలయ శాసనముల పరిశీలన క్రీ. శ. 2వ, 13వ శతాబ్దములనాటి సామాజిక జీవితమును, ఆర్థిక స్థితిగతులను తెలుసుకొనుటకు దోహదకారి యగును.

క్రీ. శ. 13వ శతాబ్దములో తూర్పు గాంగ వంశరాజులు ముఖలింగమును రాజధానిగా చేసుకొని అచిర్నాథులగా 12వ శతాబ్దము వరకు పరిపాలించిరి. త్రికళింగమునకులైన గాంగరాజులు రాజ్య పరిపాలనలోపాలు చక్కని ఆలయములను నిర్మించి వారి కళాభివృద్ధిని నిరూపించుకొన్నారు. 'ఒనిప్పా శిల్ప వత్తల' ప్రకారం నిర్మించిన నారాయణపుర నీలీశ్వరాలయము భువనేశ్వరుని సున్న పరివరామేశ్వరాలయమును పోలియున్నది. నీలీశ్వరాలయములోని శిలాశాసనము

లను పరిశీలించేముందు ఆలయ నిర్మాణమును, శిల్ప సౌందర్యమును తెలుసుకుందాం.

శ్వరాలయ నిర్మాణ పద్ధతి

ఈ ఆలయము నాలుగు ఆలయముల సముదాయము. వీటిలో ప్రధానమైనది నీలీశ్వరాలయము. ప్రక్కన మరి మూడు ఆలయములు శిథిలావస్థలో వున్నవి. వాటిలో నొకటి ప్రధానాలయమైన నీలీశ్వరాలయమునకు ప్రతిరూపమై యుండగా రెండు ఆలయముల నిర్మాణాకృతి గోపురముల వలెకే నిలిచియున్నది. తూర్పు ముఖముగానున్న నీలీశ్వరాలయమునకు ముందు ఒక నందీశ్వర విగ్రహము కలదు. ఆలయమునకు తూర్పు, దక్షిణ దిశలయందు ద్వారములు గలవు. ఉత్తరదిశ యందు ద్వారస్థానమందు ఒక చట్రము వలెనున్న కిటికీ కలదు. ద్వారమున కిరువైపుల నున్న గూడులో కైవస సంబంధమైన శిల్పములు గలవు. గర్భాలయమును ఆనుకొని మండపము గలదు. ప్రధాన గోపురమునకు నల్లవైపుల గోపురాకృతులు వుండి, వానిపై ఒక్కొక్క యోగి విగ్రహము మలచ బడినది. చతురస్రాకారములో నున్న ముఖమండపములో ఎత్తయిన రాతి స్తంభములు వరుసకు నాలుగేని చొప్పున రెండు పరుసలలో రెండువైపుల అమర్చబడినవి. స్తంభములకు నాలుగు అడుగుల దూరములో ఇరుప్రక్కల పొట్టి గోడలు కలవు. స్తంభముల నుండి యీ గోడలపైకి పలకరాళ్ళవే కప్పు ఏర్పరచ బడినది. ఇది రేచునుగా, చుట్టూవున్న ఏటవాలు వసాదా కప్పు కన్న రెండడుగుల ఎత్తైన వున్నది. ఈ కప్పు చూడం యందు పూజేతిహాస గాథలైన నమద్ర మథనము, శ్రీరామ కథా చిత్రములు అతి సహజముగా జీవకళ ఒప్పారుతూ చీత్రింపబడినవి.

తూర్పుగానున్న ముఖద్వారమున కిరువైపుల కలకలు దరించి మరలమున్న గంగ విగ్రహము, తాబేటివై యునున విగ్రహము మధ్య ఘోర్య, తంద్ర విగ్రహములు కలవు. ఆలయమునకు

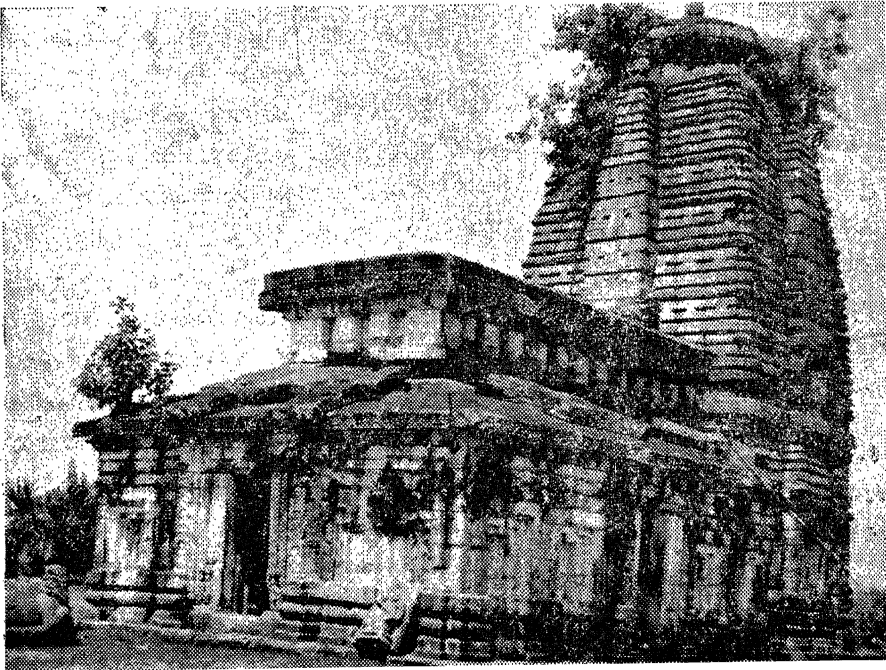
వెలుపలియున్న దక్షిణ, పశ్చిమోత్తరపు గోడలయందున్న గూడులలో గల అర్ధ నాశ్వర శిల్పము యొక్క అలంకారాయుధములలోనూ, ముఖలావణ్యములలోనూ, దృష్టులలోనూ, ఏకముఖమున శ్రీ పురుష స్వరూపముల సమ్మేళనమును చూపుటలోనూ శిల్పితన చాతుర్యమును అత్యంత రమణీయముగా వ్యక్త పరిచెను. మరియు మహేశ్వరుని అవతారములైన ఔషణినమూర్తి, హరిహరమూర్తి, కుమారస్వామి, గణపతి, నటరాజు, ఆలింగనమూర్తి, మహిషాసురమర్దిని, శిఖరంపై నున్న యోగుల విగ్రహములు - నీలీశ్వరాలయ శిల్ప సంపదయొక్క విశిష్టతను తెలియజేయుచున్నవి. ఇచ్చట ప్రధాన దైవము లింగేశ్వరముతో పూజింపబడి నీలకంఠేశ్వరుడని పిలువబడుచున్నాడు.

శాసనములు

నీలీశ్వరాలయ మండప స్తంభములపై సుమారు 50 శిలా శాసనములు చెక్కబడి యున్నవి. ఇవి తెలుగు లిపిలో వ్రాయబడినవి. ఈ శాసన పాఠములన్నియు దక్షిణ హిందూ దేశ శాసన సంపుటి (10)లో ప్రచురించబడినవి. శాసనము లన్నియు దాన శాసనములే. ఈ దానములు ఎక్కువ సంఖ్యలో ప్రజలచే, రాజులచే,

రాజులచే, రాజోద్యోగులచే ఆలయ అఖండ దీపము నడుపుటకై యివ్వబడినవి. అఖండ దీపము నిలుపుట ఒక పుణ్యముగా భావించి, అందు నిమిత్తమై భక్తులు భూమిని, పశువులను, ధనమును సమర్పించు చుండెడివారు. ఈ ఆలయములో మొట్టమొదటి శకవరు సంబంధము 1024 (క్రీ. శ. 1102)లో నీలీశ్వర దేవరకు అఖండ దీపనిమిత్తమై 31 మోదవులను తన అన్నపేరు చెప్పి బేతరాజు నమర్పించెను.⁶ చివరి శాసనము శకవరు సంబంధములు 1178 (క్రీ. శ. 1251) లో యివ్వడమయినది.⁷ ఇందుమూలముగా మొదటి చివర శాసనముల మధ్యకాలమైన సుమారు రెండు శతాబ్దములనాటి నారాయణపుర నీలీశ్వరాలయ చరిత్రను యీ 50 శిలా శాసనముల పరిశీలన తెలియజేయుచున్నది.

ఆలయ నిర్మాణం ఎప్పుడు జరిగినదో తెలుసుకొనుటకు ప్రత్యక్ష ఆధారం లేకపోయినను, శ. 1066 లో (క్రీ. శ. 1144) బచ్చనచే చంద్రగ్రహణ కాలమందు యివ్వబడిన శాసనమున, శ. 869 (క్రీ. శ. 947) న బచ్చన పంశీకుడైన మంత్రిపోతన యిచ్చిన దానమును తాను తిరిగి నెలకొల్పినట్లు తెలియబడినది.⁸ అందు వలన క్రీ. శ. 947 నాటికే యీ నీలీశ్వరాలయము వైభవోపేతముగా వెలుగొందియున్నట్లు ఊహింపవచ్చును. పదియవ శతాబ్ద మధ్యకాలం

వరకు దానదర్శాలను, ప్రజల పూజాపునస్కారములను అందుకుంటూ వుండెడిదని చెప్పవచ్చును. నమోదైన యీ శాసనముల వలన మొత్తము 58 అఖండనత్రి దీపముల నిమిత్తమై 222 మాడలు, 3 పశువులు, ముప్పందుముల భూమిని అర్పించినట్లు తెలియుచున్నది.

రాజులు, రాణులు, రాజకుమారులు యిచ్చిన శాసనములు

శ. 1039 (క్రీ. శ. 1117) న పెర్మాడిరాజు భార్య (అయితన కుమార్తె) చంద్ర గ్రహణ కాలముందు,⁹ మరియొక భార్య అయిన సూరమ విషపునంక్రాంతి కాలముందు అఖండనత్రి దీపము నడుపుటకు 5 మాడలు దానము చేసిరి.¹⁰ ఈ పెర్మాడి రాజు తూర్పు గంగ వంశీయుడైన అనంతవర్మ చోడ గంగదేవుని తమ్ముడు. శ. 1051 (క్రీ. శ. 1129) న పెర్మాడిరాజు యొక్క కుమారుడైన రాజేంద్ర చోడదేవుడు 15 మాడలు, మరల శ. 1081 (క్రీ. శ. 1159) లో అఖండనత్రి దీపమునకు 5 మాడలు దాన మిచ్చెను.¹¹ శ. 1054 (క్రీ. శ. 1132) న ఉత్తరాయణ సంక్రాంతి నిమిత్తము చోడగంగదేవుని తమ్ముడైన ఉలయనంద అఖండ దీపమునకు 5 మాడలు నావనల్లి ముప్పదిళ్ళవారి ఆదీనమున వుంచెను.¹²

ఈ పై శాసనముల పరిశీలన వలన మనకు నోడగంగుని తమ్ముడు పెర్మాడి రాజనియు, అతనికి మరియొక నామధేయము ఉలయనంద పెర్మాడి అనియు, అతని భార్యపేరు సూరమ అనియు, వారియొక్క కుమారుడు రాజేంద్ర చోడదేవుడనియు తెలియుచున్నది.

రాజోద్యోగులు యిచ్చిన శాసనములు

తూర్పు గంగులకు సామంతుడైన రాసర్తి ప్రధానులలో నొకడైన సూరవరాజు తన తల్లి తండ్రులైన మేడవరాజు, గుండి దేవుల జ్ఞాపకార్థము రెండు పుట్టు పరిసాయము లభించే భూమిని దానము చేసెను.¹³ రాసర్తి ప్రధానులలో మొదటి స్థానము మేడవ రాజు. సూరవరాజు తన అన్న బేతరాజు పేరిట అఖండ దీప నిమిత్తమై 3 మాడలు దాన మిచ్చెను.¹⁴ చోడగంగదేవుని యొక్క మహాసరి విగ్రహ, కాన్యక గోత్రుడైన సేనాపతి శ. 1070 (క్రీ. శ. 1148) లో అప్పములు, నయ్య మొదలగు సామగ్రితో భోగములు జరుపుటకు ముప్పదమహాలాసరి కొని స్వామీకి అర్పితము చేసెను.¹⁵ శ. 1073 (క్రీ. శ. 1151) లో రాసర్తి పురవరి గుండయ ఉత్తరాయణ సంక్రాంతి కాలమున 5 మాడలు దానము చేసెను.¹⁶ శ. 1050 (క్రీ. శ. 1129) న కామరాజు కొడుకు పురవరి సోమనాథుడు 5 మాడలు నమర్పించెను.¹⁷ పీఠచోడదేవర

లెంక మాంకన్న శ. 1041 న నీరీశ్వరునకు 5 మాడలు నమర్పించెను.¹⁸ లెంక అనగా సేవకుడు లేక వార్తాహరుడు.

ఈ విధముగా రాజులతోబాటు అలనాటి రాజోద్యోగులుకూడా ఆలయ పోషణకు విరివిగా దానములు చేసెడివారు. వీరి శాసనముల వలన రాజోద్యోగుల నదవులు తెలియవచ్చుచున్నవి. సేనాపతి, మహాసరి విగ్రహ (శాంతి, యుద్ధములను తీర్మానించువాడు),¹⁹ శ్రీకరణ (కార్యాధికుడు)²⁰ పురవరి (సన్నులు వసూలు చేయు అధికారి),²¹ లెంక (వార్తాహరుడు),²² మండలీక దండనాయక మొదలైన రాజోద్యోగులు మత సంబంధమైన కారక్రమములలో పాల్గొనడింపబడినవిగా విషయం. తూర్పు గంగ రాజైన అనంతవర్మ చోడ గంగ దేవుడు కైవసుతము నుండి వైష్ణవ మతమునకు మారినను, కైవసుత పోషణకు, ఆదరణకు అంతరాయము కలుగజేయలేదు. శ. 1058 (క్రీ. శ. 1132) న అనంతవర్మ చోడగంగుడు తన 59వ విషయరాజ్య వర్షముందు ఉత్తరాయణ సంక్రాంతి నిమిత్తము యిచ్చిన దాన శాసనములో 'సరమ మహేశ్వర' అనియే సంబోధించుకొనడం అతనికి కైవసుతము పట్ల యున్న ఆదరాభిమానాన్ని సూచించుచున్నది.²³

ఆర్థిక సామాజిక పరిస్థితులు

అనాడు సాంఘిక వ్యవస్థ చాలా బలవంతంగా వుండెడిదానందులు సక్రమంగా, నిరాటంకముగా నడపు బాధ్యతను స్థానికులకు దాతలు అప్పజెప్పుచుండెడివారు. ఆ స్థానికులు ఒక సంస్థగా రూపొంది ఆ దానము నిమిత్తమై యిచ్చిన దానమునుగాని, భూమిని గాని తమ ఆదీనములో వుంచుకొని, అఖండ దీపమునకు కావలసిన నెయ్యిని సరఫరా చేయుచుండెడివారు. శ. 1058 (క్రీ. శ. 1136) లో పెర్మాడిరాజు దానముగా యిచ్చిన 5 మాడలు నావనల్లి 'ముప్పదిళ్ళ' వారి ఆదీనములో వుంచడమైనది.²⁴ "ముప్పదిళ్ళవారు" అనగా 30 యిండ్లవారు. ఈ సంఖ్య సావారణముగా మొట్టమొదటిగా ఒక ఊరు ఏర్పడినపుడు వున్న యిళ్ళ/ కుటుంబముల సంఖ్యను తెలుపుచున్నది.²⁵ అందువల్ల నావనల్లి అనగా నారాయణపురం ఏర్పడినప్పుడు 30 యిళ్ళవారు వుండినవి వూహించవచ్చును.

శాసన విషయములను బట్టి ముప్పది యిళ్ళ నముదాయముతో ఒక ఊరు లేక గ్రామ ఏర్పడినట్లే, కొన్ని గ్రామముల సమితియముతో ఏర్పడిన 'విషయము' నాడు మొదలగు పరిపాలనా విభాగములు ఉన్నట్లు తెలియుచున్నది. పరిపాలనా సౌలభ్యం కొఱకు రాజ్యమును 'విషయములు' గా విభజించిరి. 12 నుంచి 100 గ్రామములు కలిసి ఒక 'విషయము' (డిస్ట్రిక్ట్) గా వ్యవహరించుచుండిరి.

విషయములను నామముగా తిరిగి విభజించి, ఒక్కొక్కనాడులో 12 నుంచి 30 గ్రామముల వరకు ఉంచునట్లు ఏర్పర్చిరి. ²⁶ శ. 1074 (క్రీ. శ. 1102) న యిచ్చిన శాసనములో గౌరవ - 30 అను ప్రస్తావన ఉన్నది. ²⁷ అనగా గౌరవ యున్నది గ్రామములు గల ఒక పాలనా విభాగముగా ఉన్నట్లు తెలియుచున్నది. గౌరవను నాడుగా పరిగణించినట్లు ఏ యితర ప్రస్తావన లేకపోయినప్పటికి యీ విభాగము యొక్క పరిధి 30 గ్రామములు ఉండుటచేత దీనిని 'నాడు' గా వ్యవహరించుటకు వీలున్నది. తూర్పు గాంగుల తదుపరి శాసనములను బట్టి విషయమునకు, నాడుకు భేదమున్నట్లు కన్పించదు. అటులనే కొన్ని దానములు కాంపుల ఆధీనములో ఉంచబడు చుండెడివి. శ. 1050 (క్రీ. శ. 1129) న యిచ్చిన దానము. నావల్లి కాంపుల ఆధీనములో వుంచబడినది. ²⁸ 'కాంపులు' అనగా వ్యవసాయదారులు. ఈలోని వ్యవసాయదారులంతా కలిసి, ఒక సంస్థగా వ్యవహరించి యీ దానమును కాపాడు చుండెడివారు. ఈ విధమైన ఏర్పాట్లు దానములు ప్రక్రమమైన రీతిని నడపబడుతూ, గ్రామ ఐక్యతను, ప్రజల విధి విధిమార్గాల క్రింది వృద్ధిపొందించుచుండెను.

ఈ దానశాసనముల వల్ల అప్పటి ఆర్థిక వ్యవస్థ స్థిరముగా ఉన్నదని ఊహింపవచ్చును. క్రమ పద్ధతిగల తూనికలు, కొలతలు, నాణెముల చలామణి, పట్టిష్టమైన ఆర్థిక వ్యవస్థను సూచించును. ఆర్థిక వ్యవస్థాసము లేకుండా దానమిచ్చిన వారందరూ సమానముగా నీ మార్పుల నీరీక్షించునకు అర్హులైరి. నావల్లి సువర్ణముఖినదీ తీరము నందున్నందు వలన వర్తకవాణిజ్యములకు నిలయమై వుండెడిది. అందుచే వివిధ వర్గములకు చెందిన ప్రజలు ధనమునే (మాడలనే) అర్జించిరి. వివిధరకములైన నాణెములు వాడుకలో ఉండెడివి. అవి నంది మాడ, బిరుదమాడ, ఉంకమాడ మొదలైనవి. రాజులు, సామంతులు వారిపేర్లతో నాణెములు ముద్రించి చలామణి చేసెడివారు. అట్టివి రాజరాజమాడ, కులోత్తుంగమాడ మొదలైనవి. మొదలగు లను (పశువులను) అతి తక్కువగా యిచ్చు ఆచారము వుండుటకు కారణము లేకపోలేదు. ఇప్పటికిని యీ ప్రాంతమందు పశు సంపద. వచ్చుద్దిగా లేదు. అందువల్ల పశుదానము, ధనదానమంత విరివిగా పొగలేదు. భూదానములు కూడా చుండెడివారు. భూమిని

సాధారణముగా గడలతో కొలుచుచుండెడివారు. 20 జేనల పొడవుగల గడను "జేనకోల" అనెడివారు. ²⁹ శ. 1070 (క్రీ. శ. 1148) న యిచ్చిన శాసనములో దానము 'జేనకోల' పద్ధతి ప్రకారమే భూమిని కొలచి దైవభోగము నిమిత్తము అర్పించినట్లు ఉన్నది. ³⁰

ప్రజలు పుణ్యకాలములైన సంక్రాంతి, సూర్య, చంద్ర గ్రహణ సమయములలో దానము విరివిగా చేయుచుండిరి. ఉదయ దీపము, సంధ్యాదీపము అవి ప్రత్యేకించి యిచ్చిన దాన శాసనములు కూడ గలవు శ. 1040 (క్రీ. శ. 1119) లో శనివార భోగము జరుపుటకు శనివార మండపమును బనాపతి కట్టించెను. ³¹ ప్రజలు తమ పుణ్యమునకే కాక రాజయొక్క శ్రేయస్సు కోరుతూ దానములుచేసి, వారి యొక్కరాజ భక్తిని, దేశ క్షేమాదిలాషని వ్యక్త పంచుచుండిరి.

దక్షిణ భారతదేశ దేవాలయములలో విశ్వకర్మ కులజులలో 'అచార్యులు' శాసనములను చెక్కిడివారు. నీరీక్షణాలయ శాసనాంతమున కిల్లుల పేర్లుగలవు. వారు ప్రోలాచారి, కాపాచారి, పిన్నోజు, భూమాచారిగా పేర్కొనబడ్డారు.

12 వ శతాబ్దమునకు చెందిన నీరీక్షణాలయము వైభవోపేతంగా ఒకటిన్నర శతాబ్దములు ఉన్నప్పటిలో వెలుగొందినది. 13వ శతాబ్దము తరువాత శాసనములేకపోయిననూ ఆలయ నిర్వహణ బాగుగా సాగినది కనుకనే ఎనిమిది శతాబ్దములదాదిననూ ఆలయ కిల్లు సంపద పట్టిష్టముగా నున్నది. తూర్పుగాంగులు 12వ శతాబ్దమధ్య కాలమందు వారి రాజధానిని ముఠలింగము నుండి కటకమునకు మార్పు చేయుట వలన కొంతవరకు శ్రద్ధాభక్తులు లోపించెను. 13వ శతాబ్దము తరువాత శాసనములు లేక పోవుటకు యిదియే కారణమై ఉండవచ్చును.

మధ్య యుగంలో వైభవోపేతంగా వెలుగొందిన నీరీక్షణాలయము ప్రస్తుతము అంలా పాలనా లేక నామ మాత్రంగా నిలిచి యున్నది. కొద్దికాలం క్రితం రాష్ట్ర పురావస్తు పరిశోధన శాఖవారు యీ ఆలయాన్ని పరిరక్షణ చేయుటకు ప్రయత్నించడం ముదానహం. ఎన్నో పర్యటన మరియు పౌరసంబంధ శాఖ వారు యీ నీలకంఠేశ్వరాలయాన్ని చూడవగ్గ న్నట్లుగా గుర్తించుట ఎంతైనా అవసరము.

సూచి

1. దక్షిణ హిందూ శాసన సంపుటి. 10, సంఖ్య 652, 653, 654, 655, 656, 657	20. ద. శా. సం. 10, సంఖ్య. 703 శాసన పదకోశము పేజీ 292
2. ద. శా. సం. 10, సంఖ్య 653, 676, 693.	21. ,, ,, ,, ,, ,, 671 శా. ప. కో. పేజీ
3. ద. శా. సం. 10, సంఖ్య 653, 658, 694	22. ,, ,, ,, ,, ,, 667 శా. ప. కో. పేజీ. 259
4. ద. శా. సం. 10, సంఖ్య 652, 665, 676	23. ,, ,, ,, ,, ,, 679
5. కళింగ దేశ చరిత్ర, పేజీ. 348	24. ,, ,, ,, ,, ,, 679, 654
6. ద. శా. సం. 10, సంఖ్య 653	25. ఎడ్మన్డిస్ట్రీషన్ అండ్ సొసైటీ ఇన్ మెడీవల్ ఆంధ్ర -
7. ద. శా. సం. 10, సంఖ్య 715	డాక్టరు సి.వి. రామచంద్రరావు, పు. 228
8. ,, ,, ,, ,, ,, 695	26. -అదే- పు. 125
9. ,, ,, ,, ,, ,, 658	27. ద. శా. సం. 10, సంఖ్య. 654
10. ,, ,, ,, ,, ,, 659	28. ,, ,, ,, ,, ,, 671
11. ,, ,, ,, ,, ,, 672, 692	29. ఆంధ్రుల సాంఘిక ఆర్థిక చరిత్ర, పేజీ. 137
12. ,, ,, ,, ,, ,, 679	30. ద. శా. సం. 10, సంఖ్య 716
13. ,, ,, ,, ,, ,, 715	31. అదే 661
14. ,, ,, ,, ,, ,, 653	
15. ,, ,, ,, ,, ,, 716, 704	
16. ,, ,, ,, ,, ,, 708	
17. ,, ,, ,, ,, ,, 671	
18. ,, ,, ,, ,, ,, 667	
19. ,, ,, ,, ,, ,, 716	

- పుస్తకాలు:-
1. కళింగదేశ చరిత్ర
  2. జర్నల్ ఆఫ్ ఆంధ్ర హిస్టారికల్ రివెర్సెస్ సొసైటీ వాల్యూమ్లు
  3. ఎడ్మన్డిస్ట్రీషన్ అండ్ సొసైటీ (డా॥ సి. వి. రామచంద్రరావు)

సృష్టి శ్రీ తిరునగరి

చైతన్యము పొంద్రోలి ఎర్రగానవ్వే ఉదయమై
ఉదయంలో సరోవరంలో విరిసే కమలమే
కమలం నుంచి కమ్మగా పీచే పవనమై

పవనం సోకి పరవశించే హృదయమై
హృదయంలోంచి ఉబికే రసగురమై
నాగితం!

మి నీ క వి త లు!

పెద్ద చేపలు

చిన్న చేపల్ని మింగుతుంటాయి

కాని

ఈనాడు

చిన్న చేపలే

పెద్ద చేపల్ని

మింగు తున్నాయి

ఊదుకు ప్రబలసాక్ష్యం. ....!!

నీ లి రా గం!

ఉచ్చారణ దక్షచేత

అభిహితంబయిన

శబ్దంలా

వృద్ధి పొందుతుండేది !

వర్ధిల్లుతుండేది !

నిర్యాణమే లేనిది!

ని ర్దో షా క రం!

సంధాకరునిలోనూ

కళంకం ఉంటుంది

ఆ మనక

కస్పించంది

ఒక్క - మాత్ర ప్రేమలోనే!!

శ్రీ కె. కిశోరుబాబు

శ్రీ కె. ఆశోకుబాబు

దీపాలవారికవి

పాల పిచ్చయ్యకాత్రిగారి పేరు వివగనే వెంటనే జ్ఞాపకం వచ్చేది ఆయన విమర్శ. ఈ తరం వారికి ఆయనగొప్ప పరిశోధకునిగా, చురుకైన విమర్శకునిగా, విశిష్ట వ్యాఖ్యాతగా మాత్రమే పరిచితులు. కాని ఆయన రెండవమూర్తిని ఆయనలోని భావుకుని చాలామంది ఎరిగరు.

విపులమైన ఆయన సాహిత్య సమీక్షలు పదులమీద పరిశోధకవ్యాసాలు, సారంగధర వ్యాఖ్యానం, ఆయనలోని భావుకుణ్ణి కప్పివేసి, ఆయన్ను ఒక పట్టువిడవని విమర్శకునిగా ప్రతిష్ఠించాయి.

విజయవాడలోని ఆయన సారస్వత జీవితం కవిత్వంతో ప్రారంభమైంది. ఆయన సాహిత్యకృషికి అంకురార్పణం 1913లో “భక్తకల్పద్రుమం” అనే శతకంతో జరిగింది. తర్వాత ఒకటి వెంట ఒకటిగా ఆయనచేతనుండి పలు ఖండకావ్యాలు వచ్చాయి. “కాలం, నెల్లారు గాలివాన” వంటివి ఒకజాతికి చెందగా, ‘భారతి, సువర్ణమేఖల, ప్రణయకుసుమం’ వంటివి ఇంకోజాతికి చెందినవి.

ఆయన సంప్రదాయబద్ధమైన సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యాలలో విష్ణుతులై నా, ఆయనమాపు ఆ సంప్రదాయపు పరిధిలోనే నిలిచి పోకుండా ఆధునిక యుగంమీదికి ప్రవరించడం ఒకవిశేషం! అయితే సంప్రదాయబద్ధమైనా, కాకపోతే ఆధునిక సాహిత్య జీవులు అవడం అనాటి సమకాలీన పండితుల లక్షణం. కాని ఈయన సంప్రదాయ భూమిక మీద పాదాలు గట్టిగా నిలబెట్టుకొని ఆధునిక భావప్రకటనంమీద ఆసక్తి చూపించారు. ఆయన ఆధునిక భావదర్శనం ‘కాలం’ అనే ఖండకావ్యంలో స్పష్టంగా కనబడుతుంది. అనాటి సమస్యలను పట్టించుకొని ఈయన ‘కాలం’ అనే కావ్యంలో వ్రాసిన పద్యాలుమాడ దగ్గని. భారతీయుల పరాధీనత, కన్యాశుల్కదురాచారం, వరకులక్ష్మపు అనాచారం, ఈయన మనస్సును ఎంతగా నొప్పించాయో ఈ పద్యాలన్నీ తెలుస్తుంది. ముందుగా భారతవీరుల శక్తిసామర్థ్యాలను వ్యక్తంచేస్తూ—

“భారతభూమి విప్పటికి భారతవీరుల వింటి మ్రోతయన్

వారల సింహనాదములవారిగవారక మాణుమ్రోగెడిన్

వైరులగుండియల్—వగుల; వాని ప్రయోజన మేమి యంతకున్

నీరసులైరి హైందవులు, నీడయలేమిని (జేసి కాలమా!”

జాన్

అనే పద్యంలో కాలయొక్క విర్ధియను గురించి తమ ఆవేదనను వ్యక్తంచేస్తారు. మరొకచోట కన్యాశుల్కపు అనాచారాన్ని గురించి—

“కన్యాదాన శుభక్రమాచరణ విఖ్యాతాంధ్రులన్ మాయురే

కన్యావిక్రయ పాపకార్య కరణాఖండ ప్రభావాదికల్

అన్యాయార్జిత విత్తవంతులు ననహ్యచార విస్తార దౌ

ర్జన్యుల్ చేసితిజేమి నేర్పిది పితాచప్రాయ దుష్కాలమా!”

అని విచారిస్తారు. మరొకచోట వరకులక్ష్మపు అనాచారానికి జీవితాన్ని ఖండాపెట్టిన స్నేహలతాదేవిని స్మరిస్తూ—

“ఈ వరకులక్ష్మవాదకయ, యావతెందెడు పూవుబోడులో

హా, విమలాంగవల్లల, హంతాశన కీలల పాణజేసిరి

స్నే; వివరింపనేమిటికి స్నేహలతాదుల నీవెఱురుంగవే

ఈ విలయంపు దుర్గతి యికెన్నటికంతమునందుఁ గాలమా!

అని ఉద్వేగంతో ప్రశ్నిస్తారు.

నెల్లారుకు కనివినియెరుగని గాలివాన వచ్చినప్పుడు యావత్ప్రజానీకం ప్రకృతి గావించిన విలయతాండవానికి భీతావహంతై తమ ఇలవేల్చిన రంగనాథుని మిగిలిన దేవతలను తలచుకొని ఎలా వాపోయినారో ఇట్లాచెప్పారు.

“లాతి పోలికను మూలస్థానమును వీడి

శంకరా! కదలవు స్థాణువువలె :

నిదుర చాలించి నేడైన సాయమ్ము

రవ్వంత రావయ్య రంగనాథ!

నీ తుండీతో జెప్పియితటి మమ్మెట్లో

బ్రతికింపరా! ప్రకంపన కుమర!

ఉండ్రాళ్ళు బండితో బందె దర్శించెద

గణపతీ కరుణించి కావవయ్య!

వెడలి రంధ్రయ్య! యో యిలువేల్పార!

చచ్చిపోవుదునుంటి మాసార్ల సహిత

చంధనాత మహాహతి నిండ్లుగూలి

యనుచు, బ్రాహ్మిని రొక్కకొంద అధికభక్తి!”

ఇట్లాంటి రచనలు ఆత్మాశ్రయమైన ఐంద కావ్యశాస్త్రానికి చెందితే- భారతి, సువర్ణమేఖల. ప్రణయకుసుమం కథానస్తుకము లైనవి 'భారతి' కావ్యంలో ప్రహతంగా పేర్కొనబడే—

“భావతీజంపితినీ మగడు భూరి భుజంగము చేతఁజచ్చె”

-అనే చాటుచక్కంద్యారా యావత్కావ్య కథావృత్తాంతం నివేదింపబడుతుంది. కాని ఈ పద్యానికి లోకంలో “కులట” అని అర్థం చెప్పడముంది. కాని దానిని ఒకసాధ్వియతల్లి పరంగా వ్యాఖ్యానించి పద్యంలోని ఒక్కొక్కదానిని ఒక్కొక్క ప్రకరణంగాచేసి, ఆమె తనశీరాన్ని ఎలానిలుపుతుందో వివరించి పాతకుల్ని ఆశ్చర్య చకితులను చేస్తారు.

‘సువర్ణమేఖల’ ‘ఎరువుసొమ్ముబరువుచేటు’ అన్న దానికి చక్కగా చూపకల్పన ‘గైడిమొవసా’ ‘నెల్లెను’ అనేకథతో పోలికలు ఉన్నా, లోకంలో ప్రచారంలోఉన్న అట్టిదే ఇంకోకథను తీసుకొని ఒక చాక్కబల్లల జంట ఎరువుసొమ్ముతో ఎన్నిబాధలు పడ్డారో చక్కగా వ్యాఖ్యానించారు.

ఇవన్నీ ఒకపత్తి ప్రణయకుసుమకావ్యం ఒక్కటి ఒకపత్తి. ప్రణయకుసుమం పేర్కొనితేనే ఒక భావకావ్యంలా వినిపిస్తుంది. ప్రణయం-ప్రేమ ప్రధానమస్తువులుగా తీసుకొని భావకవులు చాలా కావ్యాలు వ్రాశారు. సరిగ్గా ఆకోవకేదెందకపోయినా, ఆవాసన ప్రణయకుసుమంలా ఉంది. శాస్త్రిగారి పాండిత్యప్రకర్ష క్రొత్త నాజునుకు సంతోషించుకొని ప్రణయకుసుమంలో ఒదిగి ఇంపు పుట్టిస్తుంది. ఇది కేవలం శాస్త్రిగారి స్వకపోల కల్పితకథాదు. భర్తీహరివ్రాసిన ‘నిర్దేష’ నాటకాన్ని ఆచారంగా తీసుకొని మక్కికి మక్కిగా కాక తుదిసకన్న నిర్దేషంమార్చి ఓమంతం చేస్తారు. ఇందులో నాయకనాయకులు మల్లికా వనంతులు-వారుదంపతులు. వారిగాఢ ప్రేమ-అన్యోన్య ప్రీతి-సుకుమారమైన గీతపద్యాలలో ప్రసంగకైలిలో వినిపిస్తారు.

ప్రణయకుసుమ కావ్యంలో నాలుగు అంశాలు ప్రస్తుతంగా గోచరిస్తాయి. అవి ప్రకృతివర్ణన, మనస్తత్వ పరిశీలనము, అగ్నిపరీక్ష ప్రేమాన్నత్యం-అనేవి. కావ్యంలోని మొదటిదశలో సతీసతులు మల్లికా వనంతులు ఉపవస విహారానికి వెడతారు. వారు అనురాగబద్ధ జీవనులు, ప్రేమైకమూర్తులు. అందమైన తోటలో వనంతునికొరకు వేదియన్నమల్లిక-పురుషనికొరకు వేదియన్నప్రకృతివలె ఉందట. ఆ సందర్భంలో ప్రకృతిశోభకు పరఃకరించిన వనంతుడు—

“కుకవికళారికాళుల సుస్వర భాస్వరతానమొన్న, వారకముహూరాచం తృపుకుతరంగ మృదంగరవంబె సంగగా
బ్రకృతి రహస్యముందలచి పాడుచున్నది భావగీతముల్
సకియరొ, యీసరిద్రమణి సారతరుల్ తలటూచి మెచ్చగన్”

అంటాడు. రమణీయమైన ప్రకృతి శోభకు వనంతుడేకాదు. ప్రతి రసహృదయం స్పందిస్తుంది.

ద్వితీయ దశలో ప్రేమికులైనటువంటి మల్లికా వనంతుం ప్రేమకు ఒకసార్థకత ఏర్పడుతుంది. వారిరువురిమనసులు గాఢప్రణయంతో పెనవేసుకున్నాయి. ఒకనాడు వారిరువురికి సతీసహగమన దృశ్యం కనబడింది. చనిపోయిన పతికొరకు జీవితం అర్పించేనతి గొప్పదని వనంతుడు అంటే, పతిచనిపోయిన వెంటనే, ఆవార్తవిన్న సతిప్రాణాలు వదండంలోనే నిజమైన ప్రేమఉంది. కానీ ఈ సహగమనం వట్టి ఆదంబరం, అని అంటుంది మల్లిక. ఇక్కడవారిరువురి మనస్తత్వాలను విశ్లేషిస్తూ కవినవంతుని మాటగా—

“కాంత చునంబునందుఁ గనుఁగందగనీక మృదుక్తి యుక్తులన్ గాంతుడు పుల్కిపుచ్చెలలనా; యిపుడీవు వనించినట్టి వృత్తాంతము ప్రేమతత్వము, నితాంతము స్వాంతము దెన్నెమేలు మేలింతటి తత్త్వవేత్తివనియే నెరుగంజుమి యంచు వంచనన్”

అంటారు. వనంతుడు తుదకు గంభీరంగా తలకుంచి మల్లిక ప్రేమ ఎంతటిదో పరీక్షించాలని నిర్ణయించుకున్నాడు.

తృతీయదశం మల్లికకు ఒకఅగ్నిపరీక్షలా భాసిల్లుతుంది. శుక్ర వారపునోమునోచి గోరీపంచాక్షరీవ్రతాన్ని పట్టినమల్లిక ముత్తైదువులను యధోచితంగా పూజించి వారివల్ల తగు ఆశీర్వాదాలను పొందుతుంది. ఇంతలో ఒకవార్తాహరుడు వచ్చిహతాత్తుగా వనంతుని మరణవార్త తెచ్చిగా ‘హా! వనంతా!’ అంటూమల్లిక మరణిస్తుంది. మరీకొంతసేపటికి వనంతుడు తనపరీక్ష ఏమయిందో చూడటానికి ఇంటికివచ్చాడు. తన అగ్నిపరీక్షకు ఆహూతియైన మల్లిక మరణానికి మిక్కిలి విచిపిస్తాడు.

“పతిమృతివార్తవిన్న బయిప్రాణముతోడను నిచ్చునే? పతివ్రత యని నీవునాడనిన వాక్యము నమ్మకనే భవన్మనో గతినిఁ బరీక్ష సేయఁగఁగు కల్పనజేసితి నిన్నుఁ గోలుపోయినయె మందభాన్యకనిసి; కడుభాపిని సుమ్ముప్రేమసిః”

మల్లికను తాను పరీక్షిస్తే తన్ను ఓదార్చ వచ్చిన మునీం ద్రుడు తన్ను పరీక్షించాడు. యోగి తన చేతి కమండలాన్ని పగుల గొట్టి దానికొరకు విలపిస్తాడు. వనంతుడు ఆశ్చర్యపడగా ముని—

“మృణ్మయంబని నిరసించె దేటికోయి
ప్రేమ తత్త్వము నెఱుగని పిన్నవాడ;
మృణ్మయంబైన కాక పారణ్మయంబై
యైన వెలసమమే ప్రణయాపణమున”

- అంటాడు. దీనినిబట్టి ప్రేమతత్త్వమేమిటో మనకు విదితమౌతుంది. తుదకు ముసీంద్రునిచేత బ్రతికింపబడిన మల్లిక వనంతునితో సుఖదాంపత్యం నెరపుతుంది.

ప్రణయకునును కావ్యానికి మూలమైన 'నిర్వేద' నాటకంలో శాంత రసం ప్రదానపాత్ర పహితే, ప్రణయకునును కావ్యంలో ప్రణయం గెలిచింది. ఇట్లాగే గీతగోవిందకర్తయైన జయదేవుని భార్య పద్మావతీదేవి మరణించగా - తుదకు లక్ష్మణసేన మహారాజు దంపతులు జగన్నాథుని ప్రార్థించగా - ఆమె బ్రతుకుతుంది. ఇక్కడ మల్లిక ముసీంద్రునిచే పునర్జన్మను పొందుతుంది. ఇక్కడ భర్తే ఆమె ప్రేమను పరీక్షించ నెంచితే అక్కడ లక్ష్మణసేనుని భార్య పద్మావతీదేవిని పరీక్షిస్తుంది. తుదకు ఈ రెండింటిలో ప్రేమే గెలుస్తుంది. ఉత్తమ ప్రేమకు విజయం కలగడమే ప్రణయకునును కావ్య పరమార్థం.

కథా వస్తువులను తీసుకొని స్వతంత్రకావ్యాలు వ్రాయడమే కాకుండా సంస్కృతం నుంచి ఎన్నో ఇంపైన అనువాదాలు చేసారు. ఈయన తక్కిన పద్యరచనలన్నీ ఒక ఎత్తు. మేఘసందేశపు తెనిగింపు ఒక్కటి ఒక ఎత్త. కాళిదాసు మేఘసందేశమీద మోజువడి ఇప్పటికీ కొన్ని పదులమీద ఆంధ్రీకరణలు వచ్చాయి. కాళిదాసు మాట ఏదీ పొల్లుపోకుండా తెలుగులోకి దింపడమే సరియైన ఆంధ్రీకరణం అని అంతా అనుకొంటే, కాస్త్రీగారు ఒక్కరే విశిష్టంగా అలోచించి మేఘదూతను తెనిగించారు. అసలు మేఘదూత రెండు సర్గలూ నూట ఐదై నాలుగు శ్లోకాలైతే, ఈయన నూటవనభై ఎనిమిది పద్యాలుగా తెనిగించారు. అయితే ఇంత గ్రంథం ఎందుకు పెరిగింది? ఈయన ఒక్కరే కాళిదాసు నూటల్ని కాకుండా అమాటల వెనుక ఉండే రమ్య భావనను తెలుగులోకి తెచ్చారు. ఈ దృష్టి సంస్కృతంనుంచి తెలుగుచేసిన పూర్వచూకపులందరికీ ఉండేది. తరువాత లోపించింది. ఏనాడో లోపించిన గొప్పరసదృష్టిని, ఈయన మేఘదూతలో పునరుద్ధరించారు. కనుకనే తెలుగు మేఘదూత అంటే విదిగా దీపాలవారిదే జ్ఞాపకం వస్తుంది. ఉత్తరమేఘంలోని యక్షుని విరహవస్థను ముందుకు తెచ్చి వివరించడం చాలాసంస్కారక మైంది.

“లలితంబగు ప్రియంగులతఁజూచి తలయూచుఁ
గనులారఁ జిరుతరంగముల నరయుఁ
బుష్పగుచ్ఛముల సొంపుల నెంచి పులకించు
బిరి బిర్లుము సారెఁబారచూచుఁ

బరివక్య బింబంబుఁ బలుమరుఁ బరికించు
నలికిన రేటి చూడ్కులను వలచుఁ
దలిరుటాకుల మెత్తఁదనమిచ్చుగదూ మెచ్చుఁ
జిలుకు పలుకులకుఁ జెవియొసంగుఁ
బ్రకృతి సొందర్శ తత్సార్థ పాఠపఠన
రీతియో; కాక పూర్వాను భూతరమ్య
వస్తు సంస్మరణ క్షణపరవశతయ్యుఁ
కవికుమారుడో, యాతండు కాముకుడో!”

అంటాడు మేఘదూత' కావ్యంలో పేర్కొనదగిన మరొక గొప్ప ఘట్టం 'ఉజ్జయినివర్ణన' మేఘడు యక్షుడు చెప్పిన అలకాపురిని చేరడానికి తగు మార్గాన్ని చూపుతూ మధ్యమార్గంలో వచ్చే ఉజ్జయిని నగరాన్ని, దాని శోభను వివరిస్తాడు.

“కిటికీల వెడలెడు కేశసంస్కార ధూ
వమ్ములచే నింత బలుపుగనుచు
భవనమయూరముల్ బొంధవప్రీతిచే
నలుపు నృత్యములఁ గాన్కలుగఁ గొనుచు
మేడలఁ గామిని మృదుపదరాగానికి
తములను నేతౌత్సవముగఁ గనుచు
మొగి గృహాలంకారమునకయి చల్లిన
పూవుల సౌరభంబులను గొనుచు
నుజ్జయిని సౌదమీదుల నొయ్య నొయ్య
విహరణము నల్పుచును బిరీవిభవమందుఁ
గొంతకొంతై వఁ గనుచు విశ్రాంతిఁ గొనుచుఁ
బాపుకొనయ్యయ్య, నఖుడ, అర్హశ్రమంబు.”

- ఉజ్జయిని నగరవర్ణన తరువాత పేర్కొనదగినది యక్షుని కాపురం : అలకాపురం.

“అశిబ్బంద సంగీతములతోడ నొప్పు వృ
క్షమ్ములు నిత్యపుష్పమ్ములగుచు
గొలకుపు లంచబారులు మొలనూళ్లుగా
దనరారు నిత్య పదమ్ములగుచు
నలరుఁ గేకోత్కంఠములయి బద్ధులు నిత్య
భాస్వదుచ్చైః కలాపమ్ములగుచు
హవజీలు నిశలు నిత్యజ్యోత్స్నలయి స్రతి
హతతమో వృత్త రమ్యమ్ములగుచు

నవ్వరంబునః నదియుఁగా కంబువాహ
 విత్యయౌవనకలితులు : విత్యనఖలు
 విత్యసంపత్సమృద్ధులు విత్యభోగు
 లచటఁ గాపురమున్నట్టి యజ్ఞరెల్లు”

- తర్వాత దీపాలవారు చూపే క్రొత్త వెలుగులో విరహిణి
 యక్షకాంత ఇట్లాకనబడుతుంది.

“తలయంటలేని క్రంకుల బిరుసెక్కి చె
 క్కుల నంటివేలు ముంగురుల దాని
 చెక్కుల జీరాదు చికురమ్మలను సారె
 కోరగావించు నిట్టూర్పు దాని
 విట్టలమగు వేడి నిట్టూర్పు సెకలచే
 జాలిపోవు చిగురు కెమ్మోవి దాని
 కలనైన నా పొందు కల్గినేమోయన్న
 పేరాస నిద్దురఁ గోరుదాని
 కోరినను నిద్రరామిని సారె సారె :
 గడలుకొను దుఃఖబరమునఁ గన్నొలకుల
 నిండి కాల్యలగట్టు కన్నీటి దాని
 గాంతువు సఖుండ : హృదయంబు కరిగిపోవ”

తరువాత కురుక్షేత్ర దర్శనం. ఇందు ఆనాటి తెలుగుకవి
 మీద స్వాతంత్ర్య జాతీయోద్యమ ప్రభావం ముఖ్యంగా గమనించ
 దగ్గది.

“ప్రీతి రఙ్గభూమి కనువులర్పించినట్టి
 భరతపుత్రుల రక్త ప్రవాహతతులు
 పాణిపాయలు గట్టినపట్టులచటఁ
 గన్నరును, నేటికిని మేను గగురుపొడవ

వరుసనచ్చటఁ బొడకట్టు భారశీయ
 కదనవీర కపాల కంకాశనమితిఁ
 గన్నులారఁగ నొకవరికన్నఁ జాలుఁ
 బందకైన మగంటిమి పరిధవిల్లు”

పరిసమాప్తిలో అందరిలాగే మేమడు వెళ్ళి సందేశం చెప్పి
 నట్టుగాకాక, అతడు తనదారిన తాను ఎగిరి పోయినట్టుగా చెప్పడం
 కవి హృదయం-అవి ఈయన చేసిన పరిష్కారం ప్రశంసించదగ్గది!
 ఈయన మేమి దూతనే కాకుండా కొన్ని భాసనాటకాలను
 కూడ బొసన్నట్టు తెలిగించారు. అందులో కూడా ఈయన సన్ని
 వేశాన్ని బట్టి, సందర్భాన్ని బట్టి కవి హృదయాన్ని సముచితంగా
 స్వతంత్రించి వ్యాఖ్యానించారు.

ఆయన కవిగా బయలుదేరి, విమర్శకునిగా రాటుదేలి, పరి
 శోధకునిగా స్థిరపడినప్పటికీ ఆయన వ్రాసిన ప్రణయకుసుమం, మేమి
 దూత వంటికావ్యరచనలు ఆయన్ను రసవత్కవిగా నిరూపిస్తాయి.

స్వయంగా గ్రాంథికవాది అయినా వ్యావహారిక భాషావాదపు
 బాచిత్యం గ్రహించి, అవసరమైనచోట తానుకూడా వ్యావహారిక
 భాషనువ్రాసి తన సమతాదృష్టిని వెల్లడించారు. వినాదూ బిరుదాలకు,
 ప్రశంసలకు తలఒగ్గని వినమ్రమూర్తి ఆయన!

పలనాటి మండలములో జన్మించి, సింహపురిసీమలో స్థిరపడి,
 ఆధునికాంధ్ర సాహిత్యంలో తన దైన ముద్ర నిలుపుకొని కవిగా,
 గొప్ప భావుకునిగా-సాహితీప్రియులహృదయాలలో చెరగిపోని స్థానం
 సంపాదించుకొన్నవారు శ్రీ దీపాలవారు.

బ్రతుకుతెరువు కోసం తెలుగుపండితుడై, ఆంధ్ర సాహిత్యానికి
 బ్రతుకుతెరువు చూపిన ధన్యులు శాస్త్రిగారు.

సాహిత్యమే ఆయన జీవితం, సాహిత్యమే ఆయన సంపద,
 సాహిత్యంకొఱకు పట్టి, సాహిత్యంతో ఎదిగి, సాహిత్యమే జీవనో
 పాధిగా జీవిస్తున్న సహస్ర మాసాధిక జీవి శ్రీ దీపాల విచ్చయ్యశాస్త్రి
 గారు.

* చ ర ం శ్చ రై వే తి

డాక్టర్ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు

యుగయుగముల సుప్రభాతములు

దివ్య పారిజాతమ్ములు చేసి

తరతరముల నవ వసంతములు

ప్రభారవింద గీతమ్ములు చేసి

విశ్వమానవ భావకిరణాల కైంకర్యము గావించి

కైవరించెద కైమోడ్చెద అవధరింపుమో ముకుంద!

మాన్యహృదయ సంస్కార కల్పారాల నైవేద్యముగ ఉంచి

కేరించెద కేశించెద అలరింపుమో గోవింద!

సంవత్సరాలుల చైతన్యము

సుసంపన్న భాగ్యోదయాంతరంగము

ఉగాదుల నవనవోన్మేషము

సవి సర సతతహరిత సచ్చిల సంభావము

మంత్రిత పుష్పమ్ముగా

గాయత్రీ జపమ్ముగా

బహుకరించు భాగ్యమిమ్ముని వినతి!

భాగ్యాతి భాగ్యుడనై భవహరింప ఆనతిమ్ముని మనవి!

తారంగమో ఎదమడుగుల!

తాండవమో గుండె కొండెల!

అనురాగామృత జీవతత్త్వము

అనంతానంత జవనత్త్వము

విద్యుద్విచలిత విచిత్రరూపము

విద్యుద్వికసిత విప! దీపము

సామవేదమ్ముగా

గురువాదమ్ముగా

సమర్పింప సమృద్ధించుని వేడికోలు!

సమర్పణలో ఆత్మార్పణము గావించ వెన్నెలకోలు!

మృదంగనాదమో మమతా పొదరిండ్ల!

మృదుగంగా నాదమో మానవతా పాలిండ్ల!

సుశాస్త్రవికాసము

సమగ్ర చరిత్ర సారము

అమిత గణిత ప్రాభవము

విచిత్ర గణాంక విన్యాసము

భక్తి గీతమ్ముగా

భక్తజన నాట్యమ్ముగా

అందించ అనుమతించవని అభ్యర్థన!

అందించుటలో నన్నానందింప జేయుమని విజ్ఞాపన!

ఖగోళ భూగోళ ఆబాలగోపాలము నా కండ్ల!

సాగరాకాశ సమస్త విజ్ఞానతీరము నా పిడికిళ్ళ!

ఈ మహత్తర క్షణంలో

లోకోత్తర రసస్పందనలో

అజ్ఞతని నీవనుకొన్నను సరే నీకోసంగతి చెప్పవలె!

మరి వ్రాకుచ్చ నాకు దయతో శక్తి నొసంగవలె!

సాహిత్య కవిత్వములు రసతప్త సృత్వములు

సాంకేతిక సమీకరణములు రసాయన వైశమములు

భౌతిక పరిశీలనలు భౌమిక, పరిశోధనలు

మానవ సునిశిత మేధో శిల్పసంపదలు మధుర మానస

మనోహరాగ్రహరములు

దారితప్పతున్నవి లక్ష్మశుద్ధిలేక!

అడ్డుదారి త్రొక్కుతున్నవి ఆత్మశుద్ధి కనరాక!

ఆర్థిక ధోరణులు సాహార్థిక పరమార్థిక యోచనలు

ఆకలిదప్పికల సమస్యలు కామవిదర్పికల కార్పిచ్చులు

వయోజరాభారాలు నిత్యశాంతి రాయబారాలు

ప్రపంచయుద్ధభయాలు మారణాయుధాల బెదరింపులు

ప్రజ్వరిల్లుతున్నవి ప్రళయాన్ని తెస్తూ!

ప్రవహిస్తున్నవి ఉత్పాత జలపాతములు ఉరకలేస్తూ!

రశ్మిధారక రణరంగాలు రాటుదేలిన చండకాసనాలు
ప్రాథమిక హక్కుల పోరాటాలు స్వజాతి విజాతి
సంఘర్షణలు
సంగటిముద్దల సంకటాలు ధన ప్రాణ మాన రక్షణల
పెనుగులాటలు
రాజకీయాల అరాచక తగవులాటలు అధికారంకోసం
ప్రాకులాటలు

ఎన్నో!
ఎన్నెన్నో!
క్రోధానికి ఆజ్యం పోస్తున్నవి!
ప్రేమను అగ్నికి ఆహుతి చేస్తున్నవి!

పేరుచెప్పి బ్రతుగ్గడిపే గడుగ్గాయిల దొమ్మరాటలు
నిన్నే మ్రొంగేసి శుభ్రంగా భోంచేసే పెద్దమనుషుల
మైకం మాటలు

ముసుగులో గ్రుద్దులాటలు
పొదుగు క్రింద కాలనాగులు
ఇలా ఎన్నో!
ఇంకా ఎన్నెన్నో!

నీకు తెలియదని కాదుకాని
నావంతు చెల్లించుకోవాలని నీకు తెలియ జేస్తున్నాను!
నీవు చర్య తీసుకోవని కాదుకాని
త్యరితంగా తీసుకోవాలని నిన్ను వేడుకొంటున్నాను!
నామొరాలకించి విశృంఖలించవా!
నా ఆర్తినందుకొని దేదీప్తించవా!

ఏమిటిదీ పరమాత్మా!
నీ గర్భగుడిలో దీపమరిపోయింది!
ఈ గుండెగదిలో చీకటి నిండుకొంది!
ఒక్కక్షణం తండ్రీ! పరాత్పరా!
ఇదిగో వెలిగించాను దీపం!
చూడెంత వెలుతురో ఇంకెందుకు భయం!

ఎవరిదా నవ్వు?
పులకరింపజేసే ఆ నవ్వు?
తన్మయం!
చిన్మయం!
“పిచ్చివాడా!
ఇప్పుడు దీపమెలిగించింది ఆ భగవంతుడా?
భలేవాడివే!
ఆ దేవుడెప్పుడో నీలో దీపమెలిగించాడని నీకు తెలియదా?
ఆ వెలుతురులో
మంచి దారొకటి నీవే చూచుకోవాలి!
ఆ దారిలో
నీవారిని నీవే రప్పించుకోవాలి!
ఎవరికి వారే మేలు కొనాలి!
మేలుకొని ముందుకు నడవాలి!”

ఎవరన్నట్లు!?
అయినా నే విన్నట్లే?
అర్థమయింది ప్రభూ!
పరమార్థం గోచరించింది!
ఇదిగో సూర్యుణ్ణి లేపుతున్నా....
నా ఆత్మారాముణ్ణి మేలుకొలుపుతున్నా....
కార్యదీక్షను అందించిన
నీ ధర్మదీక్ష చాలు!
జాతిశక్తికి నీవిచ్చిన
ఈ రామరక్ష చాలు!

[* ఇది ఐతరేయ బ్రాహ్మణ మంత్రము. నడు,
ముందుకునడు! అని అరం

మినీకవిత - మరొక పరిశీలన

ఈచుధ్యన మినీకవిత మీద చర్చలు అనేకం జరుగుతున్నయ్యే. ప్రతికల్లో రగడలు రగిలినయ్యే. మినీకవిత స్వరూప స్వభావాలను గురించి, అది పాఠకలోకానికి అందిస్తున్న ప్రయోజనం గురించి విభిన్న భావాలు వ్యక్తమవుతున్నయ్యే.]

పూర్తిగా వివిధ కవుల మినీకవితల్లో నొక సంకలనం వెలువడింది (మినీకవితా విప్లవం- సంకలన కర్త శ్రీ కొల్లూరి). మినీకవిత గుణగణాలని సమగ్రంగా సంశ్లేషిస్తూ వో వ్యాస సంపుటి వెలుగులోకి వచ్చింది (మినీకవిత- రచయిత శ్రీ అద్దేపల్లి రామమోహనరావు).

సాహితీలోకంలో ఇంత సంవలనం, పాఠక సమూహాల్లో ఇంత కలకలం సృష్టించిన, సృష్టిస్తున్న మినీకవిత పూర్వాపరాల మీద వో చిరు అవగాహన కొరకం వికసించ చేసేందుకు చేసిన స్వల్ప యత్నం ఈ వ్యాసాంగం.

మినీకవిత అంటే

మినీకవిత అంటే ప్రాస్మికవిధంగా అర్థం చెప్పకోవచ్చు. ప్రాస్మత పదరాశిదే కాని భావవాసిది కాదు. స్వల్ప పద పరిధిలో ప్రతిభావంతంగా- అర్థం పాఠకుని మేదకు సూటిగా దాటిగా తాకేలా చేసేందుకు వో మాత్రు వాహక మినీకవిత. శ్రీ అద్దేపల్లి రామమోహనరావుగారు చెప్పినట్లు మినీకవితకి ఉచ్చాసం “క్షుప్తత”, విశ్వాసం “దృఢి”.

కొందరి దృష్టిలో మినీకవిత వచన కవితృపు సంక్షిప్తరూపం. మరికొందరి దృక్పథంలో అది వచన కవితా యోవనరూపం.

గతంలో మినీకవిత పుపాదులు :-

వాక సంపూర్ణ భావానికి మినీకవితలాంటి రూపదానం చెయ్యడం సూతనం కాదు. ప్రాచీన కాలంలో వైతం ఉన్నదే. మినీకవితకి ప్రస్తుతం వున్న వస్తు భాషాస్వరూపాల్ని వాక ప్రక్కన వుంచి, మినీకవితకు ప్రాచారమయిన మూలశక్తిని అవగాహనకు ఆదారంగా ఎంచుకుంటే; శాలివాహన సప్తశతీ, సంస్కృతాంధ్రాల్లోని బాణపులు, శతకాదులు మినీకవితాధోరణికి సమీపంగా

వుండటం గమనించవచ్చు. కొన్ని నాటకాల్లో కావ్యాల్లో కొన్ని భావ వ్యక్తీకరణలని మినీ కవితలుగా దర్శించవచ్చు. ఉదాహరణకి మృచ్చకటికంలోని వాక పద్యంలోని ఈ భావం—

“చావులో, దరిద్రంలో

చావేనయం దరిద్రం కంటే

ఆ సమయంలో మాత్రమే దుఃఖమిస్తుంది చావు

వచ్చేదాకా దుఃఖమిస్తుంది దరిద్రం”

కాక - ఉమర్ బియాం రుబాయీలనీ గాలిబ్ గీతాల్లాంటి ఉర్దూకవితల్ని కూడా మినీకవితలుగా భావించవచ్చు. గురజాడ కలం నుంచి వెలువడిన కవితృపులో కూడా మినీకవిత లక్షణాలని అక్కడక్కడ చూడవచ్చు. ఉదాహరణకి ఈ నాలుగు పంక్తులూ—

“మనిషి చేసిన రాయి రప్పకి

మహిమ కలదని సాగి మొక్కుతూ—

మనుషులంటే రాయి రప్పలకన్నా

కనిష్ఠంగా చూస్తావేం బేలా!”

విది మొదటి మినీ కవిత

“ఇప్పుడు బాగా ప్రాచుర్యం పొందిన మినీకవితా లక్షణాలని దృష్టిలో వుంచుకుని, వోసారి దృష్టిని నిశితంగా గతంలోకి సారిస్తే మొదటి మినీ కవితగా చెప్పకోదగిన కవిత నొకటి - శ్రీ శ్రీ “మహాప్రస్థానం”లో “ఆః”

నిప్పులు చిమ్ముకుంటే

నింగికి నేనెగిరి పోతే

వివిధాశ్చర్యంకో వీరు—

నెత్తురు కక్కుకుంటూ

నేలకు నే రాలిపోతే

నిర్దాక్షిణ్యంగా వీరే—

“మహాప్రస్థానం” లోని ఈ రెండు కవితలని కూడా మినీ కవితలుగా నిర్ధారించవచ్చు.

వరాజకులు :- అలసిన కన్నులు కాంచేదేమిటి ?

తొణకిన స్వప్నం

తొలగిన స్వర్గం !

చెదరిన గుండెల నదిమేడేటి ?

అవతల, ఇవతల

అరులై ఇరులే !

విలసిన ప్రాణుల పిలిచే దెవ్వరు ?

దుర్ఘతి, దుర్ఘతి

దుర్ఘతి, దుర్ఘతి.

సాహస :- ఎగిరించకు లోహ విహంగాలను

కదిలించకు సుప్త భుజంగాలను !

ఉండనీ -

మస్తిష్క కులాయంలో

మనో నర్మకంలో

అంతరాళ భయంకర

ప్రాంతరాలనా నీ విహారం ?

ముళ్ళదారి నా నీ సంచారం ?

“సంద్యా సమన్యలు” సైతం మినీకవిత లక్షణాలని
మిక్కుటంగా ప్రతిఫలించే కవిత్వే.

మినీకవిత పరిమాణం

ఏ వచనకవితకయినా ఇది నిర్దిష్టమయిన పరిమాణమని
విరేళత ఎక్కడా వుండదు, చెప్పదల్చుకున్న భావాన్ని బట్టి, కవి
వ్యక్తీకరణ క్రింది బట్టి కవిత పరిమాణం.

పరిమాణం రీత్యా ఇంతవరకూ నాచ్చిన మినీకవితల్లో దిగువన
ఉటంకించిన నాలుగు కవితలూ అతి చిన్నవి.

పన్నెండక్షరాల్లో శ్రీ టి. చంద్రశేఖరరెడ్డి “జీవితంలో”

నవ్వు

గులాబీ పువ్వు

ముక్తు

కన్నీళ్లు.

పద్నాలుగక్షరాల్లో శ్రీ బెల్లంకొండ రామదాసు.

బ్రతుకే వాక క్రాస్

మనిషే వాక క్రైస్టు.

పదిహేనక్షరాల్లో శ్రీ సస్యంగి శ్రీనివాస ప్రసాద్ “సూదిమందు”

వృత్తిరీత్యా దేముడు

ప్రవృత్తిరీత్యా యముడు.

పదిహేడక్షరాల్లో శ్రీ కాళోజీ “జే. పి.”

పుటక నీది

చావు నీది

బ్రతుకంతా దేశానిది.

మినీకవిత జననం

కాలమాన పరిస్థితుల కనుగుణంగా సామాజిక ప్రయోజనాలు
కారణంగా కవిత్వం భిన్నరకాలుగా రూపపరిణామం పొందింది.
కవనం భావకవిత్వంగా, అభ్యుదయ కవిత్వంగా, విప్లవకవిత్వంగా,
దిగంబరకవిత్వంగా రకరకాలుగా దర్శన మిచ్చింది. ప్రతిరూపం తన
సమకాలీన సమాజచేతనాన్ని సంపూర్ణంగా ప్రతిబింబించింది. ఆ దృష్టి
తోనే నేటి కాలపు ప్రధాన ప్రక్రియగా మినీకవిత ఆవిర్భవించింది.

కొందరు విమర్శకుల దృష్టిలో మినీకవిత వ్యాపార నాగరికతా
ప్రతిఫలం. మిగిలిన సాహితీ ప్రక్రియల నేతానికి స్థలం కేటాయించ
టంతో స్థలాభావం వల్ల పెద్దకవితలని విస్తృతంగా ప్రచురించేందుకు
అవకాశంలేక పత్రికలు మినీకవిత ప్రచురణని ప్రోత్సహించాయని
వీరివాదం. మినీకవిత జననానికి కారణం ఇదొకటే కాదు.

వాస్తున్న దీర్ఘకవితల్లో అనేకం పరస్పర ప్రతిర్ధ్వనులుగా
మేధాకి వినిపించటం పాఠకుడికి విసుగు కలిగిస్తున్న సమయంలో
ఆవిర్భవించిన మినీకవిత తన స్పష్టతతో, విస్పష్టదృవితో జనాన్ని
ఆకర్షించింది. పరిమిత పరిధిలో నొక పరిపూర్ణ భావనని సమగ్రంగా
సంక్షిప్తంగా తీవ్రదృవితో దృవించింది. కవి హృదంతరాల్లోంచి
ఆలోచన కలంలోంచి బలంగా వ్యక్తం చేయడానికి వీలయిన వాహి
కగా అవతరించింది. భావ పున్నకై దోషాన్ని, భాషాభేషణాన్ని,
అస్పష్టతని వో చ్రక్కుకు తోసేసి క్లుప్తత ఉచ్చాసంగా దృవని నిశ్వా
సంగా దినదిన ప్రవర్ధనమయింది. సాహితీజీవులని తనవైపు ఆకృష్టం
చేసుకుంది.

మినీ కవిత లక్షణం

మినీ కవితకి దృవని వెన్నెముక. గోరంత వ్యక్తంచేసి వ్యక్తత
విషయం మీద కొండంత అవగాహన తృటిలో కలిగించడం దృవని.
అత్యల్ప సంఖ్యలో పదాల్ని, స్వల్ప వాక్యాల్ని వినియోగించి వాక
మినీకవితని వెలుగులోకి తే దలుచుకున్న కవికి ఈ దృవని రహస్యం
తెలియడం అత్యవసరం. ఈ సందాలో రాయబడ్డ విజయవంతంగా
భావం చెప్పబడ్డ కవిత శ్రీ కాళోజీ “జే. పి.”

పుటక నీది

చావు నీది

బ్రతుకంతా దేశానిది.

స్వరోదనతో పరవేదనలో ఈ లోకంలోకి వూడిపడి, స్వవేదనతో పరరోదనలో రాలిపోయిన జీవి - జనన మరణాలు రెండింటినే తన విగా భావించాడనీ, రెండింటి మధ్యా విరామమయిన జీవితాన్ని దేశం కోసం దారపోసాడని భావన. కవిత చిన్నదయినా జే. పి. త్యాగవిరతి, జీవనప్రయోజనం విపులంగా ధ్వనించింది.

ధ్వనినే పునాదిగా చేసుకుని జింబో ధ్వనించిన మరో కవిత - బ్రతుకు.

నేను
చచ్చిపోతాననే కదూ -
నీ జాధ
పిచ్చివాడా -
ఈ వ్యవస్థలో
మనం బతికింది
తొమ్మిది మాసాలే.

శవాలకి కోరికలుండవు. కొంతమంది జీవులకి కోరికలుండీ తీరవు. తీరని కోరికల తీర్మాల్లో జీవిస్తున్న జీవి జీవం ఉండీ శవం - జీవ చ్చవం. పరిసరాల్లో జీవిస్తున్న ప్రతిజీవీ జీవచ్ఛవమే అయితే - ఏ చీకూ చింతా లేకుండా మాతృగర్భంలో వివసించిన తొమ్మిది మాసాలే నిజా వికి మనిషి జీవించిన క్షణాలని భావం. కవితకంతటికీ ప్రాణమయిన చివరి మూడుచరణాల్లో కవి వివసిన కొనమెరుపు కొరడా కొన యుకుపు గమనియమయినవి.

మిసీ కవిత చదవగానే పాఠకుడి మీద పడిన ముద్ర - శిల తగిలిన జలంలో అలల్లా ప్రకంపిత మయి ప్రచలితమయి మెదడంతా అలముకుంటుంది. ఆ అనుభూతి సాంద్రత శాశ్వతంగా మెదడుపొరల్లో చోటు చేసుకుంటుంది.

మిసీకవితకి చివరి సంతక చివరిదాకా దూకిన భావజలపాతం యొక్క ముగింపు శక్తి బలవత్తరమైనవి. చరణంనుంచి చరణానికి పాగిపోతున్నప్పుడు అందుతున్న అవగాహన, తుదిచరణండాకా వాచ్చే వరికి వాక అనూహ్యమయిన మలుపు విచిత్రంగా తిరిగి ఆ మెలిక మలుపులో మెరుపువిరుపుతో జీగేలు మనిషిస్తుంది. ఈ కవిత "పీల్ల" చూడండి. కవి శ్రీ వెంకట వెంకట కృష్ణప్రసాద్.

అమృతం తాగితే
భానే రాధసాగుతుంది
విషం మింగితే
బ్రతుకే లేదంటారు
మరి పీల్ల జాగరని
అనుక్షణం చస్తూ బ్రతుకుతున్నారు.

గతజీవన విషాదం విషం లాంటిది. స్మరణకొస్తే మనిషి నీరసస్తాడు - మరణిస్తాడు. భావి జీవితవ్యస్థం అమృతం లాంటిది. తలపు కొస్తే మనిషి కొత్త జీవం పుంజుకుంటాడు. కలలు కల్లలయిన మని షికి వర్తమానం శూన్యం. వర్తమానమేగా గతంగా మారేది. అను భూతమౌతున్న వర్తమానమంతా నై. రాశ్యమే ఐనప్పుడు తలచుకుందుకు గతంలో ఏమీ మిగలనపుడు మనిషి ప్రస్తుతంలో ప్రతిక్షణం చస్తాడు. నడుమనడుమ వాంఛాతీరాల్లో పూచావిహంగమై విహరంచేసి జీవిస్తాడు. వ్యవస్థలో జీవచ్ఛవాల జీవన వైచిత్రిని అంతర్లీనంగా ధ్వనించడం కవితలో వినపడుతుంది.

అంత్యచరణంలో వో చేదునిజాన్ని చాచికొట్టినట్లు చెప్పడం శ్రీ అలిశెట్టి ప్రభాకర్ కవిత "నా దృష్టిలో" కూడా ద్యోతకమవు తుంది.

అంతస్తూ ఐశ్వర్యం
శ్రామికుడి బిక్షం
నాదృష్టిలో ధనమధాంధుడే
అడుక్కు - తినేవాడు.

పగలంతా పెగలు కక్కే ఎండలో మాంసాన్ని చెమటగామార్చి శ్రమించే జీవి శ్రమఫలాన్ని మరొకడు దోచుకుపోతున్న వ్యవస్థమనది. వెలుగులో కష్టపడిన రక్తం రాత్రి కిన్నీరు కాగా దోచుకుపోతున్నవాడి జీవితం రేయింబవళ్ళు సుఖమయం అవుతున్నది. అంతస్థుల్లో ఐశ్వర్య మిచ్చిన విలాసాల్లో కులుకుతున్నది. ధనికుడి జీవనసౌధానికి పునాదిని దానం చేసింది శ్రామికుడి శ్రమేననీ - ఆ శ్రమని ఆధార చేసుకుని జీవిస్తున్న ధనికుడే నిజానికి బిక్షకుడనీ ఈ నాలుగు చరణాల్లో ప్రతిభావంతంగా చెప్తాడు కవి.

అసంఖ్యాకంగా వొస్తున్న మిసీకవితల్లో ప్రముఖంగా కనబడే మరోలక్షణం కొన్ని జీవనసత్యాలను అనూహ్య ధోరణిలో అత్యంత ప్రతిభావంతంగా చెప్పడం - మనం నిత్యం చూసే వస్తువులవో - అప్ర దానంగా కనపడే విషయాన్నో ఆధారం చేసుకుని వో భయంకర సత్యాన్ని బయటికి లాగడం. నిదర్శనం శ్రీ కె. బాలరాజు కవిత "హ్యామనిజం" దర్శించండి.

శ్రేణులలోని
మంగలి
త్రిప్పినట్లు తిరిగి
తలవెంట్రుకలు
తీయించుకున్నట్లు
నేటి ప్రజలు

ప్రజానాయకుల

వెంటి తిరిగి

మానవత్వాన్ని

గొరిగించుకుంటున్నారు.

జైరళాలతో సమాజాన్ని పోల్చి మంగలి త్రిప్పినట్లు మనిషి తిరగడాన్ని ప్రజానాయకుల వెంట ప్రజలు తిరగడంతో ఉపమించడంలో వ్యక్తమయిన దాస్యధోరణి : తల వెంట్రుకలు తీయించుకోవడంతో మనిషి మానవత్వాన్ని గొరిగించుకోవడంతో పోల్చటంలో ప్రసరించిన దోపిడీ విధానం కవిత స్పష్టంగా తెలియజేస్తోంది. ఈ కవితలో భావం వ్యక్తీకరణమయిన విధానం విచిత్రమ.

ఇలాంటిదే మరోకవిత శ్రీ నందిని ఏదారెడ్డి “అల”.

ఎంత సిగ్గులేనిది

ఆడుకుని, వాడుకుని

నెలకి కసిరి కొట్టివా ఈ కాయితం

మళ్ళా, గాలి పింఛగానే

గాల్తో లేచిపోతుంది.

ఊహల్లో ఎగిరే మనసు

అంతే ?

ఎంత

నీ

గు

లేనిది ?

గాలి పిలిస్తే లేచిపోయే కాగితంతో పూహ పిలిస్తే వెళ్లిపోయే మనసుని పోల్చడం ఈ కవితలో రమ్యత. ఈ భావనలో పూహని మనసుని లేపుటపోయే గాలిగా దర్శించడంలో కవి పూహాశక్తి అభివ్యక్తమవుతోంది. మనసుని కాగితంగా, పూహని గాలిగా కవి తాత్పర్యం దర్శించిన కవి అక్కడితో ఆగకుండా లేచిపోవడం మైన తనకున్న అనవ్యక్తి, అయిష్టాన్ని చివరి నాలుగు పాదాల్లో మధ్య పదాన్ని విరిచి పేర్చి కసిగా నొక్కి వ్యక్తం చేస్తాడు.

కొన్ని మినీకవితలు రెండు భాగాలుగా భావాను పాఠంగా విడిగా వ్యక్తం చెయ్యబడి రెండింటి కలయికలోంచి శీర్షికని పూతం చేసుకుని విషయాన్ని బలంగా ద్వనిస్తాయి. ఇది శ్రీ అలిశెట్టి ప్రభాకర్ కవిత “చెమట వ్యాపారం”.

నీ శ్రమవలం

నీ నమజంలోనే పాతిపెట్టెలు

చిత్రం -

దాన్నే డబ్బుచెట్టుగా పెంచి

దక్కించుకున్న వాడిదే

పెత్తనం.

క్రామికుడి శ్రమని విత్తవంతో పోల్చి అందులోంచి అంత రిందిన ధనవృక్షాన్ని పెంచి ఎవరో దక్కించుకోవడాన్ని ద్వనించడంలో - కవితలో - వ్యవస్థలో దోచబడుతున్నదీ, దోచుకుంటున్నదీ ఎవరో స్పష్టంగా తెలుస్తున్నది.

కొన్ని మినీకవితలు సాదారణ వాక్యాలుగా పదాలుగా దర్శన మిచ్చినా చిరుచిరు విరుపుల్లో చివరిదాకా వో శక్తిని ప్రోదిచేసుకుంటూ వచ్చి తుదిపాదంతో వో తటిల్లతలా మెరిసి అనుభూతి వర్షాన్ని కురిసి పోతాయి. నిదర్శనానికి శ్రీ పురిపండా అప్పలస్వామి కవిత “అడవి పూరు”.

అడవిలో

ఒక్క ప్రాణానికే ముప్పు

ఊళ్లో

ధనానికి మానానికి ప్రాణానికి

అన్నిటికీ ముప్పే.

అడవిలో జంతువులు

ఊళ్ళో మనుషుడు.

జనం నివసించని అరణ్యంలో జంతువులు చేసే అపకారంతో పోల్చుకుంటే సంఘంలో మనిషి సాటి జీవులకి చేస్తున్న అపకారం చాలా ఎక్కువ అన్న భావాన్ని ప్రతిపాదిస్తూ మనిషికన్నా జంతువులు నయం అన్న అర్థాన్ని వరోక్షంగా ప్రసరిస్తుందీ కవిత. చివరి రెండు పదాల్లో అభివ్యక్తి - మొత్తం కవితకి ప్రాణాశక్తి.

ఒకే రకం పదాన్నే, పదబంధాన్నే ఒకే కవితలో చిన్నా

కవిత “తలలు” చూడండి.

చెదరెన వృద్ధునిందే

బెదిరిన చీమలు పయ్యరె తనట్లు

లేమి కాలిమి నుండే

ఆకలి పొగ తెగబడినప్పుడు

ఆకలి తీర్చలేని మంచినీళ్ళ కూడా

అనవాయతం

మెదబడతారు.

పొంమారిందని మీ తలలమీద పురే

బాదవలసిన తలలు

వేరే వున్నాయని

తెలుసుకునే దెప్పుడు?

పొల మారినప్పుడు తలలు బాదుకోవటాన్నీ, బాదవలసిన తలల గురించీ, వాకే వదలం ప్రయోగంతో పాఠకుడికి స్పృహ కలిగింప చెయ్యటంలో విశిష్టత హృదయాన్ని కదిలించ చేస్తుంది. అన్నాదుల్ని చెదరిన పుట్టనుండి బెదరిన చీమల్తో ఉపమించటం - లేమిని కొలిమితో ఆకలిని ఆ కొలిమినుంచి తెగబడిన పొగతో పోల్చటం - కవితలో వింక్షణత.

వాక వస్తువునో విషయాన్నో కవిత పొదుగుతా వైవిధ్యంతో వర్ణించి వాక సామాజిక సత్యాన్ని చివరకు బలవత్తరంగా చెప్పడం మినీ కవిత మరొకక్షణం. ఈ కవిత “చరిత్ర చెప్పని గణితం” శ్రీ అలిశెట్టి ప్రభాకర్ రచన.

సామాన్యుడి జీవిత వృత్తాంతం

ఎప్పుడూ కష్టాలు ఇమిడి వుండే

ఒక బిందువే.

అతన్నాధారం చేసుకుని గీసుకునే

వృత్త వైకార్యాలే

వంపదలు పొబ్బాలు పొదాలు

ఇది చదిత్ర చెప్పిన గణితంకాదు.

ప్రతి పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ

భావంగా ఏర్పరచుకున్న

స్వార్థపు వలయం.

నిత్యజీవితంలో జరిగే సంఘటనలని, సంభాషణల కుషయోగించబడ్డ వాక్యాని యథాతథంగా ప్రయోగించి వో దిగంబర సత్యాన్ని కవిత కలిగిబిన అమృతహారీలోంచి వెలిగించడం మినీ కవిత మరో వైచిత్ర్యం. ఈ కవిత శ్రీ జి. జంగమ్మది.

“అమ్మా! కుంటొన్ని”

“పోయిరా!”

“తల్లీ! గుడ్డొన్ని”

“వెళ్ళిరా!”

“మా తల్లీ! మునిలోన్ని”

“పోపో!”

“ఎను కొండలవాదా

వెంకట రమణా”

“వస్తున్నా ఉండీ!”

అంగ వైకల్యం పొంది, ముదిమి మీద పడి జీవితలేని దౌర్భాగ్యం మీద కన్నా; శ్రమించగలిగిన శక్తి, అవకాశం వుండీ దేవుడి పేరు వాడుకుని భుక్తి సంపాదించాలనుకునే వాళ్ళపైనే; సంఘంలో కొందరు జీవుల దయాగుణం ప్రసరిస్తున్నదనీ; మనిషికి మానవత్వం కన్నా దైవభీతే అధికమనీ వరోక్షంగా నిరూపిస్తుందీ కవిత. నిరాదంపర వ్యక్తికరణ ఈ కవిత వింక్షణత.

కొన్ని మినీ కవితలు కవితాభాగం వొక్కటే చదివి పూరు కుంటే అర్థరహితంగా, అస్పష్టంగా అనిపిస్తాయి. శీర్షికతో అన్వయించుకుని చదివితే వో సంపూర్ణ భావాన్ని సమగ్రంగా ప్రతిఫలిస్తాయి. ఈ మూడు కవితలనీ అవలోకించండి.

శ్రీ అలిశెట్టి ప్రభాకర్ “హృదయం”

రాత్రి మాత్రమే

కాసేపు ఈ రోడ్డు

నిశ్శబ్దంగా....

విద్యానుష్కణాలు....

తెల్లారితే మళ్ళీ

ఒకటే రద్దీ....

శ్రీ ఆసు రాజేంద్ర “మృత్యువు”

నా ముంగిలి ముందు నుంచుని

ఓరగా చూస్తుంది

నేనెప్పుడు తలుపు తీస్తానా అవి.

నేను తలుపు తీసానో

అది లోపలికి

నేను బయటికి.

శ్రీ జి. చంద్రశేఖరరెడ్డి “జీవితంలో....”

నవ్వు

గులాబీ పువ్వు

ముక్తు

కన్నీళ్లు.

మినీకవితల్లో కవితామయమయిన ఆలోచనలని వ్యక్తం చెయ్యడానికి గణితాన్నో, వ్యాకరణ చిహ్నాలనో వాడుకోవడం కూడా కద్దు. ఉదాహరణలు ఈ మూడు మినీకవితలు.

శ్రీ అంకిత కేళవులు "దబ్బు"

సువ్వు + దబ్బు = హీరో

సువ్వు — దబ్బు = షీరో

పరమాత్ముడి కన్నా

పైసాయే మిన్న.

దేర్ఫర్ మేరే యారో

దేవుడికి గోలీ మారో.

శ్రీ సారథి "కాదు?"

జీవితమనే వాక్యంలో

ప్రేమ

పుల్స్టాప్ కాదు కామా ?

శ్రీ కె. వాసుదేవరావు "!"

జూబ్బారంతో

కుంగిపోయిన

ఆశ్చర్యార్థకమే

ప్రశ్నార్థకం

అవుతుంది.

అనంతమయిన వేదాంతాన్ని అత్యల్ప పరిమాణంలో ధ్వనిం

చింది మిసికవిత అదపాదదపా అక్కడక్కడా. ఈరెండు కవితల్ని చూడండి.

కవి శ్రీ వసీరా

కాళ్లు తడవకుండా

సముద్రాన్ని దాటగల మేధావియైనా

కాళ్లు తడవకుండా

జీవితాన్ని దాటలేడు.

శ్రీ చంద్రసేన్ "ముక్కుంటి తెలివి"

"కన్ను తెరిస్తే జననం

కన్ను మూస్తే మరణం

రెప్పపాటే కదా ఈ ప్రయాణం.

మిసికవిత - సామాజిక ప్రయోజనం

ఏ కవనం సామాజిక ప్రయోజనం అయినా పాఠకుడిలో

మానసిక చేతనాన్ని అంకురింపజేసి, విస్తరింపజేయడం.

పాఠకుడి మనోచేతనం మీద ఏ సాహితీ ప్రక్రియ ప్రభావం

అయినా దాని పరిమాణాన్ని బట్టి వుండదు. దానిప్రమాణాన్ని

బట్టి వుంటుంది. ఈ సత్యాన్ని దృష్టిలో వుంచుకుని పరిశీలించే

అనేక భావవీచికలని విస్తృతపరిధిలో వీచగల దీర్ఘకవితకే.

పున్న ప్రాధాన్యం మిసికవితకే వైతం వుంది. స్వల్పపరిధిలో

వాకేవాక్కు భావాన్ని విస్తృతంగా పాఠకుడి మీద ముద్రితం

చేయడంతో కవి ఆశించే సామాజిక ప్రయోజనాన్ని మిసికవితే బల

వత్తరంగా నెరవేర్చగలడు.

వాక్కుసారి దీర్ఘకవితలోంచి వీచిన ప్రతి భావవీచిక తాకిడి

పాఠకుడికి శాశ్వతంగా జ్ఞప్తికుండకపోవచ్చును గాని - మిసికవిత

తనలో వాక్కుమృదిగా రగిలించిన అలజడిని పాఠకుడు విస్మరించ

లేడు.

అందుకే మిసికవితకే నేడింత ఆదరణ - సాహితీ లోకంలో

పోషణ.

[ఈ వ్యాసరచనలో "మిసికవిత" వ్యాస సంకలనం - మరింతెన్నో వ్యాసాలూ - కవిత్వ సంకలనాలూ ఎంతగానో సహకరించాయి. శ్రీ అద్దేపల్లి రామమోహనరావు గారికి, తదితర వ్యాసకర్తలూ, కవులందరికీ నా కృతజ్ఞతలు.]

రక్షించండి కవిత్వాన్ని

త్రిశుగారిని అకాడమీల నుండి

మూసలో పోసిన యునివర్సిటీల నుండి

కుహనా సాహిత్య సంస్థల నుండి

స్టంట్లు స్టోగన్ సోడాబుడ్ల నుండి

సెక్సు సేమియా సిని పాటలనుండి

విదేశీ విచ్చలవిడి విష వాయువుల నుండి

నా దేశాన్ని రక్షించండి

కవిత్వాన్ని విడుదల చేయండి!

చలం !

స్వేచ్ఛా వాయువు

పీల్చడం తప్పా?

భౌతికంగా రొచ్చుగుంటలో

ఉన్నామని తేల్చి చెప్పడం దోషమా?

గోనెనంచి గుండెల్లోని

కుమ్మకుబుసాన్ని

బట్టబయలు చేయడం

పిట్టకథల్ని పిసికి వేయడం

చలం చార్వాకమా?

దేశీయం దేబెగా

ఒప్పుకోలేదు

పాశ్చాత్యం పాడిగా

పిండుకోలేదు

‘మ్యూజింగ్స్’ ‘భగవద్గీత వ్యాఖ్యానం’

“బిడ్డల పెంపకం, “స్త్రీ”

వ్యాసాలు, నాటకాలు

సానుభూతి కోసం వ్రాయలేదు

స్వతహాగా పుట్టుకొచ్చాయి

నిమ్మగడ్డ ‘శృశాన సాహిత్యం’గా

ముద్రవేసినా

యువతకు దారి బతెం!

శ్రీ యస్. యస్. రెడ్డి

తైవ సిద్ధాంత దర్శిని

శ్విభక్తి బోధకములగు గ్రంథము లెన్నియున్నను, ఒక్కొక్క విషయమునే బోధించునవి విశేషముగా గలవు. కాని యన్నివిషయముల నొక్కచో నేర్పికూర్చిన గ్రంథములతి స్వల్పములు అందుచేత పామరులు తమ భక్తిని పెంపొందింప జేసికొనుటకు, పండితులు శ్రుత్యాగమ పురాణేతి హాసంబులతో గ్రంథాంత రాఖిలాష లేకయే యవస్థసించి శివభక్తిని దేశమందంతట వ్యాపింపజేయ ముందంజ వేయుటకు సువయక్తములగునటులీ గ్రంథము ముదిగొండ వీరేశలింగ శాస్త్రిగారిచే రచింపబడి బ్ర॥ శ్రీ॥ లో॥ కొడిమేల రాజ లింగారాధ్యుల వారిచేతైవ ప్రచారిణి ముద్రాక్షర శాలలో వరంగల్ లో ౧౮౮౮లో ముద్రింపబడినది. హనుమంతండ్ సిద్ధేశ్వర స్వామి కంకిత మీయబడినది. ఈ విషయ మీ క్రింది సీసపద్యమువలన దెలియు చున్నది.

సీ॥ శ్రీ భారతీపతి సేవిత చరణాబ్జ
గంగా జటాజూట కామదమన
శశికలికాత్తంస శాశ్వతా నందద
శర్వ పరాత్పర శాంకరీశ
భక్తపాలన దక్ష పద్మాక్షిహృత్కంజ
భాస్కర శంకర పరమపురుష
సిద్ధసన్నత కార్యసిద్ధి ప్రదాహను
మదిరి మందిర మాన్యవరిత
గీ॥ సాంబసిద్ధేశ్వరా పరశ్మతము వినతి
తతుల నర్పించి తైవ సిద్ధాంత దర్శి
ని యమ గ్రంథకుసుమంబునే నీపదముల
నర్పణము సేతు గైకొనుమయ్య ప్రేమ.

ఈ గ్రంథారంభమున గురువరేణ్యులగు ముదిగొండ నాగలింగ శాస్త్రిగారి ప్రోత్సాహ ప్రోద్బంబుల వలన తామీ గ్రంథరచన నారం బించితిమనియు, శ్రీ కొడిమేల రాజలింగారాధ్యులవారు తమపై అపార ప్రేమానురాగములతో వీ గ్రంథమును ముద్రించివారనియు, శాస్త్రిగారు నవనయముగా విన్నవించుకొనిరి.

అగాధమును, దురవగాహమును, భయంకరమును, అనంత దుఃఖముల కాలయమును, అత్యంత హెరదురిత క్రియాపుంజము లకు గాఢాచియును అగు భీకర సంసార పారావారమును దాటి యపవర్గమును (మోక్షము) తొందుటకు ప్రతి మానవ మాత్రుడును తప్పక యత్నింపవలెను.

అత్యున్నతమగు మోక్షతైలాధి రోషణమునకు సోపానము లనేకములున్నను, వానిలో భస్మరుద్రాక్షలింగధారణాది తైవ సోపా నములు అత్యున్నతములు.

అష్టావరణములు “గురుర్నింగం జంగమశ్చ తీర్థంచైవ ప్రసా దకః భస్మరుద్రాక్షమంత్రాశ్చేత్యష్టావరణ సంజ్ఞికాః” గురువు, శివ లింగము, మాహేశ్వరుడు, తీర్థము, ప్రసాదము, భస్మము, రుద్రాక్ష, మంత్రము” అని యెనిమిది విధములుగా ప్రఖ్యాతములై నవి.

“ఇమాని శివభక్తానాంభవదోషతేననృదా
నివారణైక కార్యాణి శ్వాతా న్యవరణాఖ్యయా”
సంసార సంబంధముగు దోషజాలము భక్తుల యొద్దకు రాకుండగ పారదోలుననిగాన నీయవి యావరణ సంజ్ఞితైవ ప్రసిద్ధము లై నవి.

పైజెప్పబడిన అష్టావరణములోనివగు విభూతి, రుద్రాక్ష, పంచాక్షరీ మంత్రము, గురువు అను ప్రధానములగు నాలుగు విషయ యముల గూర్చి శ్రుతిస్మృతి పురాణేతిహాస ప్రమాణ పురస్సరముగా రచించి, తైవసిద్ధాంతముల ప్రజాహృదయములకు హత్తుకొనునట్లు, శివభక్తి పారమ్యము పెంపొందునట్లు శాస్త్రిగారు వివిధ రమణీయ గాధావళిద్వారా వ్యాఖ్యాన పురస్సరముగా నీగంధ్రమును రచించిరి. తైవ సిద్ధాంతదర్శిని ద్వితీయ భాగము వైతము కొలది కాలములో ప్రచురింతుమని ప్రథమభాగమున శాస్త్రిగారు మడివినను, అది తదుపరి ప్రచురింపబడలేదు.

భస్మవిధి — ‘త్రయాయుషజమదగ్నిః’ అని ప్ర త్యక్ష ము గా వేదములే భస్మను ధరించుచున్నవి. ‘భూత్యైవ ప్రమదితవ్యం’ భస్మముచేత అప్రమత్తుడవు కాకుండుమని శ్రుతి విధించినది. మనో

రథసిద్ధితై మహర్షిపుంగవు లనేకు లీభస్మను ధరించి వ్రతానుష్ఠాన పరతంత్రులై 'వ్రతమే తచ్చాంభవం' 'వ్రతమే తత్పాకుపతమ్మ'ని పాకుపత, కాంభవ వ్రతములుగా నీ భస్మధారణను గూర్చి వదించిరి.

శ్రు॥ "వ్రతమే తత్పాకుపతం పకుపాళ విమోక్షయేతి" భస్మోష్ఠాంస, త్రిపుండ్రధారణములు పాకుపత వ్రతమనియు, పకుపాళ విమోక్షము కొరకు దీని నాచరింపవలయుననియు నధర్వణరస్సున నుడువబడినది.

భస్మమహిమ యాద్యానునగోచరము, భస్మధారణము శిష్టజన సంప్రదాయము. ముక్తిసాధకము. పాపనాశనము. కాన యట్టి భస్మ నశ్రద్ధ చేయక నత్యంత ప్రేమతో భక్తితో ధరించి యైహిక భోగముల ననుభవించి దేహాంతమున ముక్తినిజొందుమని శాస్త్రీగారు తమ గ్రంథమున భక్తుల నుద్బోధించిరి.

సత్యం శాచం జహోహోమస్తీర్థం దేవాది పూజనం

తస్యత్యర్థమిదం సర్వం యత్రిపుండ్రం సదారయేత్ శా

క్రాద్ధే యజ్ఞే జపే హోమేవైశ్వ దేవే సురార్చనే

దృత తిపుండ్రః పూతాత్మా మృత్యుంజయతి మానవః

(త్రిపుండ్రం యద్యదృత్యాతు కుర్యాద్యత్కర్మ తద్యదాః కా)

త్రిపుండ్రమును ధరింపక నొనర్చిన జపము, హోమము, తీర్థము, దేవాది పూజనము మొదలగున వన్నియు నిష్ఫలములని శాతాతపులును, క్రాద్ధము, యజ్ఞము, జపము, హోమము, వైశ్వ దేవార్చనము, సురార్చనమును దిపుండ్రధారియై మానవుడాచరించిన మృత్యువును వైతము జయించుచున్నది. అటుల ననిచో సర్వకర్మములు నిష్ఫలమౌజనమునని శాస్త్రాయతులును తమతమ స్మృతుల యందు విధించి యున్నారు. మనువు బ్రహ్మహత్యాది మహాపాతక నివర్తక ప్రాయశ్చిత్తముగా భస్మధారణను విధించి యున్నాడు.

శ్లో॥ ఆయుష్షామోనరో రాజన్ భూతికా మోధివానరః

నిత్యం వైదాయేద్యస్య మోక్షామశ్వవైద్యజః (భార)

పంచమ వేదమునబరగు శ్రీ మహాభారతము నందు, ఎవరు సర్వధర్మాచరణ కారణంబగు నాయువును, బళ్ళవ్యమును, మోక్షమును గోరుచున్నారో వారందఱు నిత్యము నేమరక భస్మను ధరింప విధి నని పదకబడినది.

శ్రు॥ అగ్నిరితి భస్మవాయురితి భస్మ జలమితి భస్మ స్థలమితి భస్మ వ్యోమేతి భస్మ సర్వగ్గం హవా ఇనగ్గోభస్మ వాఙ్మన ఏతాని ఐక్షిగ్నిం భస్మానో (అధర్వ)

పంచభూతములు భస్మ స్వరూపులని అధర్వణవేదమందును, "మహాదేవో మహాభస్మ" జగత్కారణుడగు మహాదేవుడే భస్మ స్వరూపమని సూత సంహిత యందును, పవిత్రము, అగ్నిహోత్ర జమగు భస్మను ప్రణవమున గ్రహించి సర్వాంగములందును నభిషేచన మచరించినచో భస్మస్నాన మాత్రముననే జనుడు తానొనరించిన పాపారణ్యము భస్మీపలమన పునీతుడై శివసాయుజ్యము ముచున్నాడని లింగపురాణములందు చెప్పబడినది.

మానస్తోకేతి మంత్రేణ మంత్రితం భస్మధారయేత్

ఊర్ధ్వ స్పృశం భవేత్సాన మధ్య పుండ్రం యజుషింప

ఆరః పుండ్రంబుచస్సాక్షేత్రస్మాత్పుండ్రం త్రియా

యుషం త్రియాయుషంజమదగ్నేః కశ్యప

స్య త్రియాయుషం అగస్త్యస్య త్రియాయుషం

యద్దేవానాం త్రియాయుషం తస్మైఅస్తు త్రియాయుషం

(శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్)

"మానస్తోకేతనయై" అను మంత్రమున భస్మను ధరింప వలయును. పైరేఖ సామవేదమనియు, మధ్యరేఖ యజుర్వేదమనియు క్రిందిరేఖ ఋగ్వేదమనియు నర్థము కావురనే త్రిపుండ్ర (రేఖ) ము త్రియాయుషమని వదించ బడుచున్నది. కశ్యపాది ముసింద్రులు, విష్ణ్వాది దేవతలు, ధరించిన యా త్రియాయుషము నాకు మనగుగాక యని యర్థము.

భస్మోద్ధూళిత సర్వాంగం సువసన్న మమస్తరన్

రామరహస్యోపనిషత్

భాస్వత్త్రిపుండ్రో భుక్తైస్సితస్సన్మనై జహవంకల వాన్ము

కుంప? (హరివంశే)

అనువచనములచే రామకృష్ణులు భస్మధారలేయని తెలియు చున్నది. శివపురాణమునందు, బృహజ్ఞాబాలమునందు కాలాగ్ని రుద్రో పనిషత్తునందు, అద్వైతమత స్థాపన విధానమగు సూతసంహిత యందు విశేషముగా భస్మరూపిమ వదించబడినది. సర్వమతముల వారును నిత్యోపాసనాసంతరము భస్మను ధరించుచున్నారు.

భస్మ నామాంతరములు

నమస్తైశ్వర్య ప్రదానుకమగుటచే విభూతియనియు, తత్వభావ నము వలన భసితమనియు 'సర్వపాపనాశకమగుటచే భస్మమనియు' నిఖిలాపన్నివారకమగుటచే జ్వరమనియు, భూతప్రేత పితాచాది భయముల నుండి రక్షించునది యగుటచే రక్షమనియు, భస్మమునకు నామములు వచ్చినవి⁹ అని శాస్త్రీగారిచే చెప్పబడినది.

భస్మోత్పత్తి పరమేశ్వరుని యొక్క సద్యోజాత, వామ దేవ, అపార, తత్పురుష, ఈశానములను పంచముఖములనుండి కపిల, కృష్ణ, ధవళ, దూమరక్త, వర్ణ విశిష్టములగు నందాభద్రా సురభి, సుశీల సుమనసులను పంచగోవులు జన్మించగా వానినుండి విభూతాదులుత్పత్తి జెందినవని చెప్పబడినది¹⁰.

బ్రాహ్మణ క్షత్రియ, వైశ్య కూడజాతులెల్లరు భస్మధరించుట కర్హులే.

ఫాలభాగమున ధరింపబడిన భస్మత్రిపుండ్ర విధిచే లలాటమున వ్రాయబడిన దురక్షరములను, అనగా దుష్టవ్రతను నాశనముచేయు చున్నదని చెప్పబడినది. ¹¹

‘ప్రణవేన సర్వాంగముద్భూత్య’ ఇత్యాద్యుపవిషదాదివచన నివయముచే శరీర మందంతట భస్మబూసికొనవలయునని శాస్త్రము అద్దోషించుచున్నవి గాన స్థానవియమము వదిలి శరీరమందంతటను ద్రిపుండ్రోద్ధృతవాత్మికముగా భక్తులు భస్మధరింపవచ్చును. వర్ణాశ్రమ వివక్షలేక సమంత్రకముగాగాని, అమంత్రకముగాగాని భస్మధారణ గావింపవచ్చును.

“బ్రహ్మజానామయంధర్యః” త్రిపుండ్రధారణము బ్రాహ్మణ ధర్మమని విధిగా ద్విజులకు విధింపబడి యున్నది. శివునకు ప్రియ మైనదై మోక్షము నొసంగు జాలు నీ భస్మము భక్తజనములకు కొంగు బంగారమేకదా !

ఇట్లేవిధముగా భస్మవిధి, భస్మోత్పత్తి, భస్మనామంతరములు, భస్మమహిమ గూర్చి శాస్త్రీగారు స్పృతి క్రుతి ప్రమాణపూర్వకముగా విరూపించుటయేగాక దృష్టాంత పూర్వకముగా మనోహరములగు రమణీయ గాథావళిద్వారా భక్తుల హృదయముల భక్తిరసతరంగిణులలో నోలరాడించిరి.

పరమేశ్వరుడు సముద్ర మధ్యమున పటపత్రకాయయై మోహా క్రాంతుడగు విష్ణునకు భస్మ నొనటంబెట్టి యాతని యజ్ఞావము నశింప జేసెననియు, తొల్లి వీరభద్రుడు కృారకర్ములగు సర్పాసుర సంహార మాస్యాసురాదులచే హతులైన యమరులను భస్మచే బ్రతికించెననియు, వామదేవమహాముని శరీర భస్మ స్పర్శచే, అనేకజన్మపరిలబ్ధ మహాపాతక పంయుతుడగు యవనాధీశ్వరుని బ్రహ్మరాక్షస స్వభావమును పటా పంచలుగా జేసెననియు, ఋషభ యోగీశ్వరుడు, భద్రాయువును భస్మ ప్రణావముచే బ్రతికించెననియు, ధనమదాంధతచే కన్ము మిన్ను గానక భస్మను ధరింపక దానమీయరాదను మహాపండితుడగు సుశీలుని యవ మానించిన భుజంగ రాజయ, యౌవనమదంబున పండితుని హేళన గావించిన రాజభార్యయు శత్రువులచే రాజ్యభ్రష్టులై, క్రుశ్శిన్ దేహ ముంతో నికృష్ట పక్షినితో బిజ్జుజనము చేసెననియు, చివరకు సుశీ

లుని గంచి తమను క్షమించి రక్షింపుమని వేడికొన నాతని భస్మ ప్రభావంబున తేజోవంతులై, రాక్షసాకాంతమైన రాజ్యమును జయించుటయేగాక తన దర్శనమాత్రముననే బుజంగాధిపుడు రాక్షస స్వరూపుడైన గంధర్వుని శాప విమోచన మొనరించెననియు, వివిధ గాథావళి సహృదయ రంజకముగా జెప్పబడినది. రుద్రాక్ష - రుద్రాక్ష మహిమగూర్చి, రుద్రాక్షోత్పత్తినిగూర్చి, రుద్రాక్షవిధినిగూర్చి, రుద్రాక్ష దారణముగూర్చి శాస్త్రీగారు ప్రమాణ పూర్వకముగా విరూపించినారు.

రుద్రాక్షధారణము నిగమాగమ పురాణేతిహాస బోధితము. శిష్టసంప్రదాయాగతము. రుద్రాక్షధారి సాక్షత్ రుద్రుడే¹² నిత్యము మితిలేని పాతకముల జేయించు యీ సంసార పిశాచము నుండి తొలగించి మానవుని సన్మార్గమున బ్రవేశపెట్టునది రుద్రాక్షమాలికయే.

రుద్రాక్షవిధి సచ్చిదానంద స్వరూపుడగు పరమేశ్వరుని సాయుజ్య పౌదాధిరోహమునకుగల నెనిమిది సోపానములలోరుద్రాక్ష రెండవ సోపానము. భస్మవిరహిత దేహాలమై యున్నతటిభూతపేత పిశాచాది గ్రహములాచే శింఘంకుడుటకును, శరీరరక్షణ కొఱకును, రుద్రాక్షధారణమేర్పడినది. అట్టిపరమ పవిత్రమగు రుద్రాక్షధారణము వలనను, పూజనము వలనను, సమస్తదురితములు తొలగి ముక్తికలు గునుగాన రుద్రాక్షధారణమక్షయ ఫలదాయకమని చెప్పబడినది.

‘భవసాగర తారాయ భగదృగ్లబ్ధ జన్మనే ।

విద్రావితాప, భద్రాయ రుద్రాక్షయే నమోనమః ।

భూతిరుద్రాక్షమంత్రాశ్చ గురుర్నిగంధ జంగమః ।

పాదతీర్థ ప్రసాదౌ చేత్యష్టావరణ సంక్షిప్తాః’¹³

అని రుద్రాక్షగొప్పతనమును గూర్చి, అష్టావరణముల గూర్చియు తెలిపిరి.

రుద్రాక్షోత్పత్తి పూర్వమున సనత్కుమారుడు, ఋభు నిదామకాత్యాయన, భారద్వాజ వశిష్ఠాది మహర్షుల ప్రార్థనపై కాలాగ్నిరుద్రుడు సంహారకాలమున సంహారము జేసి సంహారాక్షిని మూసికొనిన సదాశివుని నేత్రమువలన సుదృఢించినవి గనుక, రుద్రాక్షములని వ్యవహరింపబడుచున్నవని¹⁴ రుద్రాక్షోత్పత్తినిగూర్చి శాస్త్రీగారు వివరించిరి.

త్రిపురాసుర సంహార సమయమున (పరమేశ్వరు నేత్రత్రయము వ్యాకులత నొంటి దానినుండి బాష్పబిందువులు పుడమియందుబడి సర్వజగద్దితమునకై శివాజ్ఞచే రుద్రాక్ష పృక్షములై జనించినవని చెప్ప బడినది.¹⁵

రుద్రాక్షభేదములు కపిలవర్ణ విశిష్టములు, సూర్యశైత్ర సమత్పిన్నములునగు రుద్రాక్షములు ౧౭, శ్వేతిములు పండ్ర శేత్రోదితములునగు రుద్రాక్షములు ౧౮, పహ్నిశైత్రాగతములు, కృష్ణవర్ణములు నగునవి ౧౯ మొత్తము రుద్రాక్షపృక్ష సంఖ్య ౩౮.¹⁶

తెల్లని రుద్రాక్షం బ్రాహ్మణులును, ఎఱ్ఱని రుద్రాక్షం రాజులును, పచ్చని రుద్రాక్షం వైశ్యులును, నల్లని రుద్రాక్షం చతుర్థ కులజులును ధరింపయోగ్యులని బ్రహ్మచైవర్తమునందు చెప్పబడినను 'గుణోలోహేన ముఖ్యస్య పరిత్యాగః' అను న్యాయముననుసరించి గుణోపమైనను ప్రధానమగు రుద్రాక్షము¹⁷ పరిత్యజించక ధరింప వలయునని క్రియాసారముద్వీపముచున్నది కాని పర్వవక్షను పదలియే రుద్రాక్షమునై పని ధరించుట శ్రేయస్కరమని తెలియుచున్నది.

రుద్రాక్షక్షమాణము — ఉపరికాయంత ప్రమాణముగల రుద్రాక్షములు త్రమములని, రేగుపండుత ప్రమాణముగలవి మధ్యమములని, శనగగింజంత ప్రమాణము గలవి క్రియాసారమునందు చెప్పబడినది.

అన్ని జనమాలికలలో రుద్రాక్షమాలిక మిగుల ప్రశస్తమైనదని గౌతమీస్మృతియందు చెప్పబడినది.¹⁸

మహద్బలండు రుద్రాక్షమాలికాధారులైనటుల సూతసంహిత యందు గలదు.¹⁹

రుద్రాక్షభేదములు — ఏకముఖి, ద్విముఖి, పంచముఖి మున్నగు విధముగా ౧౪ భేదము లిందుగలవు.

రుద్రాక్షను శివస్వస్థునందుంచుకొని స్నానమాచరించిన గంగా స్నానిఫలమును, రుద్రాక్షు జలాభిషేకముచేసిన లింగపూజన ఫలమును లభించునని క్రియాసారము ౧౦ ఉ నందు చెప్పబడినది.

రుద్రాక్షధారణఫలము — రుద్రాక్ష సామోద్ధారణమాత్రమున వేయి గోదానఫలము,²⁰ స్వర్కనదర్శనములేదే నరుడు పశుత్వము వీడి ముక్తి నందునని²¹ చెప్పబడినది.

రుద్రాక్షముఖము రుద్రుడని, తద్విందువులు సర్వదేవతలని కావుననే రుద్రాక్షధారణ మాత్రముననే సర్వపాపములు నశించునని క్రియాసారమునగలదు.²² సమ వస్త్రేదికకర్మలు భస్మ రుద్రాక్షధారులై యాచరించినచో నక్షయఫలము చేకూరును. రేవిచో మోరపాపము సంభించుటయేగాక కర్మఫల రహితమగును. పర్వకాల సర్వాపవర్ణముందును రుద్రాక్షమును ధరింపవలసినదని స్మృతండుమనగలదు.²³ రుద్రాక్షపూజనఫలము లింగపూజన ఫలముతో సదృశమైనది.

శ్లో॥ అధరామ గిరౌరామః పుణ్యేగోదావరీ తాశీ
భూతి భూషిత నర్వాంగో రుద్రాక్షధరః పుణ్యకః²⁴

అను శ్లోకము వలన శ్రీరాముడు భస్మరుద్రాక్షధారియై నటుల పద్మపురాణమునందును, విష్ణుమూర్తి భస్మరుద్రాక్షధారియై శివానుగ్రహము బడసినటుల వై. ప నందును “రుద్రాక్షమాలాభరణో జటావల్గల సంయుతః తపసాతస్య దేవస్య కేశవస్య మహాత్మనః ప్రామాదానీన్యహ దేవశృంగకః కరణానిధిః”²⁵ అనిగలదు. వై. ప. 4.

పసుమతి రుద్రాక్ష ధరించి వారకాంతాలోచడగు భర్తయగు హిమ్యవంతుని బుద్ధి మరల్చగలుగుటకు, హిమ్యవంతుడు శత్రు సంహరుడై జయలక్ష్మిని చేకొనుటకు, వారి కుమారుడైన సర్వకల సభయందు చిత్ర పటాంతర్గతుడైన విష్ణుమూర్తి సంతటివానిచే ‘రుద్రాక్షధారణము సర్వశ్రుతిసద్ధము, సర్వపాపహరము’ అని చెప్పించి భర్తమను మార్చి రుద్రాక్ష భక్తిప్రపూరితుని గావించుటకు, సుప్రతీ పుడు పిల్లికానకు రుద్రాక్షధారణ గావించి స్వర్గమునకుఁ బంపి కల్ప వృక్షముఁ దెప్పించుటకు, ఒక్క రుద్రాక్ష శిరస్సున బడఁచి మహా పాపియగు జామితునికీ కైలాస పదవి లభించుటకును, రుద్రాక్షధారణమే మూలమని వివిధ రహజీయ కథాంతములే సుమధుర మంజుల పదపంజరాజితే శాస్త్రగారిచే సోదాహరణముగాఁ జెప్పబడినది.

మంత్రము అవాఙ్మనసగోచరము, ముక్తికైదమునగునట్టి తత్త్వపరిజ్ఞానమునకు మంత్రము మూలము. మంత్రోపాసనమువలనగాని మనశ్శుద్ధి గలుగదు. మనశ్శుద్ధి గలిగినగాని బరమేశ్వర సందర్శనము సంభవింపనేరదు. కావున మంత్రోపాసన మతత్త్వవనరము.

మంత్రమనగానేమి? — “మననాత్మాయత జ్ఞతి మంత్రమ్” అనగా మననము చేయుటవలన రక్షించునది గాన మంత్రమయ్యెను. మొత్తము మంత్రముల సంఖ్య 7 కోట్లు, కొన్ని మంత్రములు తైత్తిరములు, కొన్ని వైష్ణవములు, కొన్ని శాక్తీయములు. మంత్ర సిద్ధిచే నకలము సిద్ధించుననుటకు అధర్వణవేదము ప్రమాణము.

మంత్రము దేవతాహువనియు, మంత్రార్థము శివుడనియు తైత్తిరసద్ధాంత శిఖామణియందు కలదు.

“సర్వేషామేవతత్త్వానామూలం శివజ్ఞతి స్మృతంతస్మామ్నాం మితిజ్ఞేయమ్” సర్వతత్త్వములకును శివతత్త్వము మూలమైనదగుటచే శివమంత్రమునకు మూలమంత్రమను వ్యవహారము కలిగెను.

భువనోగర మగ్నానాం ధేహినాం హితకామ్యయా
ప్రాహోన్నమశ్శివాయేతి మంత్రమాద్యం హరస్సవ్యయం

భవసాగరమగ్నుల జన్మబాధా ప్రళయనమునకై పరమేశ్వరుడే “ఓం నమశ్శివాయ” అను నీ మొదటి మంత్రమును వదిలించెనని వాయవీయ సంహితయందు కలదు.

సప్తకోటి మహామంత్రములు చిత్తవిభ్రమము గలుగజేయును. అందఱికి నొక్క పంచాక్షరీ మంత్రము మాత్రము మనోబాంధవ్యము గలుగజేయక మోక్షము నొసంగును.²⁶

పంచాక్షరీ మంత్రము పంచభూతాత్మికము. నకారాదిబీజములు పంచభూత స్వరూపములు. ఎటులన నకారము భూమి యనియు, మకారము ఉదకమనియు, కికారము అగ్నియనియు, వాకారము వాయు వనియు, యకార మాకాశమనియు, మంత్ర మంతయు శివస్వరూప మని చెప్పబడినది.²⁷

పంచాక్షరీ శివపదేన విభూతిరుద్రా!

ధ్యాన్యైవయాస్మరతితేన చతుర్థికాండః

కాండేన సర్వయజురేవ విభాతితేన

ఋక్సూచ మధ్య మణి కా చ విభాంతివేదా!

వైదికం²⁸

వైదికమగు నీ పంచాక్షరీ మంత్రముచేతనే వేదమున కంతయు బంగారమునకు పరిమళ ముద్దినటుల గుణాధిక్యము గలిగినదని పై శ్లోకమున జెప్పబడినది.

అన్ని విధ్యలలో వేదముత్కృష్టమైనది. దానిలో నమకమును అందు (పంచాక్షరీయు దానియందు ‘శివ’ అనుమంత్రమును నుత్త మోత్తమములు.²⁹ పంచాక్షరీ మంత్రమునకు ముందు ‘ఓం’ కారము చేర్చి ఓం, న, మ, శ్శి, వా, య అని యుచ్చరించినచోనది హఠాక్షరీ మంత్ర మగును.

“విలాప్రణవకం మంత్రం శ్రీశూద్రాణాం చ సాధకం”

శ్రీశూద్రాదులకు వేదాదికారమీయగమున లేదని శాస్త్రములు నుడువుటచేతను, జంకారము వేదస్వరూపమగుట చేతను అదికారి భేదమునుబట్టియు ఓంకార రహితమగు పంచాక్షరీయే వారికుపాస్య మని చెప్పబడినది. తారక మంత్రమేది-? “నమో పృత్యేభ్యో హరికేశేభ్యో నమస్తారాయనమః”³¹

అనిశ్రుతియందు ‘నమస్తారాయ’ అని యీశ్వర నామమే తారకముగా సూచించబడినది. “మంత్రాధీశాఖాతి పంచాక్షరీయం” అను కాశీసారమునందలి శంకరుని వాక్యమును పంచాక్షరీయే సంసార తారకమగునని యుపదేశించ బడినది.

“రామనామమస్మరణీయమా?” అని ప్రశ్నించుకొని శాస్త్రి గారిట్లు సమాధానము నిచ్చుచున్నారు. శ్లో³² శివలింగ ప్రతిష్ఠాశాసర్వా వగుణ వర్జిత”³³

శ్రీరామచంద్రుడు సేతువునందు దవపేరున లింగమును బ్రతిష్ఠించి అగస్త్య మహర్షివలన శివగీతలువిని, నదాశివ ధ్యానము సేయు మహా శివభక్తుడు. అట్టి మహా భక్తుని నామస్మరణము బన వేశ్వర నామమువలె యున్నతగతి సౌధమునకు సోపానమగుటలో సంశయములేదు. “నాకంటె నధికులు నా భక్తవరులు” అను ప్రభు లింగ లీలయందలి వచనమును, పరమేశ్వరుని కంటె భక్తులే యధి కుని నిరూపించుచున్నది. వీరశైవులు ‘దధీచిరామాన్’ అని స్మరించు చునే యున్నారు కాన శివభక్తుడగు రాముడు బన వేశ్వరునివలె స్మర జీయుడనియే దాంతము.

పంచాక్షరీ ప్రభావము — స్కాందమహా పురాణమున పార్వతితో పరమేశ్వరుడు పంచాక్షరీ మహాత్యమును వివరింపుచు “లోక ములు, వేదములు, మహర్షులు, ఈ చరాచర ప్రపంచ మంతయు పంచాక్షరీ ప్రభావముననే నిలిచియున్నవి సుమా!” అని వచించెను.

కలియుగమునందు మానవుడు పండితోత్తముడైనగాని పామరు డైనగాని, అంత్యజుడైనగాని అగ్రజుడైనగాని పంచాక్షరీ మంత్ర మును జపించినగాని సమస్త కుభముల (ఘోది ముక్తి నొందజాలి డని ఈశ్వరుడు వాయు సంహితలో తెలిపెను.

అగ్ని హోత్రములుగాని, వేదత్రయముగాని, యజ్ఞముగాని పంచాక్షరీ జపము యొక్క కోట్లొకము తోడను సమానములు గావు.³⁴

ఉపమన్యు మహర్షి పరమేశ్వరుని నుండి శైవశాస్త్ర రహస్యముల గ్రహించి బోధకుడై ప్రకాశించుటకును, వశిష్ఠ, వామదేవాది యోగీంద్రులు ముక్తకల్పిమలై మహాతేజోవంతులగుటకును, సర్వులు విగతపాపులై మోక్షలక్ష్మిని కైవసము చేసికొనుటకు పంచాక్షరీయే మూలమని, మంత్ర ప్రభావము వరనాతీతమని సిద్ధాంత పంచకమున జెప్పబడినది. సర్వకాల సర్వావస్థలయందు పరిశుద్ధుడైనను, అపరి శుద్ధుడైనను, శివస్వామి స్మరించు మానవుడు సిద్ధి నొందగలడని ‘తత్వజ్ఞ’ అందు చెప్పబడినది.

మహాపాకునకుడగు శ్రీహరిని స్మరించు చున్నానని శాస్త్రిగారు శ్రీహరిమూర్తినిట్లు కనులకు గట్టినట్లు వర్ణించుచున్నారు.

శ్లో³⁵ హృదంతరే శంకర తత్త్వచింతనం జిహ్వాంతరే కైవసదక్షరం

పాలప్రదేశే శివశూరిచిహ్నం ధరంహరింపాకునతంస్మరామి³⁵

పంచాక్షరీ మంత్రార్థము :

నమఃపదము అంగమనియు, లేక జీవుడనియు, శివపదము లింగ మనియు, లింగాంగ సంబంధము, అయి అను పదముచే బోధింపబడి

నది. కావున పంచాక్షరీ మంత్రము శివజీవైక్య బోధకమని తెలియుచున్నది. శివశబ్దతమగు నావరబ్రహ్మను నమస్కార పూర్వకముగాను పాసింపవలెనని తన్నమజ్జతుప్రాసీత" అని శ్రుతి బోధించుచున్నది.

చూర్వానమహరిచేసంచాక్షరీ మంత్రోపదేశమంది, ఆమంత్రానుస్థాన బలముచే దివ్యతేజస్సునొందుటయేగాక, వారకాంతాలోలుడై అపవిత్ర దేహుడగు దాశార్షవతికి భర్తమహరిచే పంచాక్షరీ మంత్రోపదేశము గావించి పావరహితుని గావించుటకును, సూర్యశర్మ వంచకుడగు మానవునిహస్తము కనబడదు, అచేతన పృషభంబులను వైతము చేతన స్వరూపమున రప్పించి, స్తుతానుతులను దేనువును బ్రదికించి, ఐహిక సౌఖ్యంబు లనుభవించి యంతమునకై వల్యమందుటకును పంచాక్షరీ మంత్రానుష్ఠానమే మూలమని శాస్త్రీగారు భక్తగాదా పురస్కరముగా నభివర్ణించిరి.

గురులక్షణము :

శ్లో॥ గుకార స్తందకారస్యాఽదుకారస్తన్నిరోదకృత్
అందకార వినాశత్వాద్గురు రిత్యభిధీయతే స్కా.. ఉ. సం. 37

గుకారమునకు అందకారమని, రుకారమునకు నిరోధమని యర్థములు. అందకార సదృశమగు అజ్ఞానమును బోగట్టి జ్ఞాన మొనగువాడగుటచే గురువని వచింపబడుచున్నాడు. షట్స్యోశక్త తత్వాతీతుడగు పరశివుడే గురురూపమున పచ్చి చెప్పకుండిన మానవులకిక తరింపులేదని నదానంద శతకమున నుడువబడినది.

"అచార్యదేవోభవ" అని శ్రుతి గురుగౌరవమును ప్రకటించినది శైవసద్ధాంత శిఖామణిలో గురుపూజయే శివపూజయని వ్యవహరింపబడినది. కావున గురుడే శివుడని భావింపవలయును.

గురుయాత్ర, దేవయాత్ర, తీర్థయాత్రలను త్రివిధములగు యాత్రలలో గురుయాత్రయే యధికమైనదని శైవసద్ధాంత శిఖామణిలో కలదు.

"గురుర్బ్రహ్మ గురుర్విష్ణు గురుర్దేవో మహేశ్వరః

గురుస్సాక్షాత్ పరబ్రహ్మ" అనడి గురుస్తోత్రము వైతము గురువు త్రిమూర్త్యాత్మకుడని తెలియజెప్పుచున్నది.

గురులక్షణము :

శ్లో॥ గురువో నిర్మలాశ్శాంతా స్సానకో మితభాషిణః
కామక్రోధవిదుర్మత్తాననాచారా జితేంద్రియాః 38.

గురువు నిర్మలుడును, కపటములేనివాడును శాంతస్వభావము గలవాడును, మితభాషియు, కామక్రోధరహితుడును, నదాచారము

గలవాడును, జితేంద్రియుడునై యుండవలెను. శాస్త్రజ్ఞుడు, ధీమంతుడు, తపశ్శాలి, జనవత్సలుడు, తత్త్వవేత్త, లోకాచారరతుడు, మోక్షప్రదుడునగు మహానుభావుడే గురుశబ్ద వాచ్యుడగును.

గురుశిష్య సంబంధము :

గురుశిష్యసంప్రదాయ మనాదినిద్దము. గురువులేకుండ నభ్యసించినవిద్యలు, అనుష్ఠించిన మంత్రములు విరక్తములు. నిష్ఫలములు. సత్పాత్ర దానమువలె సచ్చిష్యుని విద్యాదానము ముక్తిప్రదమగును.

శిష్యశబ్దార్థము :

"శాసనీయశిష్యః" అనగా శిషింప దగినవాడు శిష్యుడని యర్థము. సత్యవాదియు, గురుభక్తియుతుడును, దంభాహంకార రహితుడు, రాగద్వేషభూన్ముడు, శాంతుడు, సర్వజనప్రియుడు గుర్వాజ్ఞ పరిపాలకుడునగు వాడే శిష్యుడు.

గురువు శిష్యునిజ్ఞానమును, ప్రవర్తనను పరీక్షించి విద్య నొసంగుటగాని, మంత్రోపదేశము సేయుటగాని చేయ వలయును. అటులేశిష్యుడును గురులక్షణమును గురుసామర్థ్యమును విచారించుకొనియే విద్యనేర్చుకొన ప్రారంభింపవలెను.

శుభకార్యములందు, వివాహదులయందు, మాన శివరాత్రులందు, దక్షిణాయన ఉత్తరాయన పుణ్యకాలములందు గ్రహణ కాలమందు, పర్వములయందు శిష్యుడు శక్తికొలది గురువు నర్పించిన చాలును. గురు కటాక్షమునకు పాత్రుడైన శిష్యుడు పాపసంకిరము నుండి ప్రజ్ఞశీతుడగును "శరీరమర్థం ప్రాణం చ సద్గురూభ్యాః నివేదయేత్" శరీరాద్ధా ప్రాణముల శిష్యుడుగురువునకు సమర్పింపవలెను.

పరశువేది స్వర్గవలన లోహము బంగారమగునటుల గురు కటాక్షప్రసారమున మానవుడు శివుడగుచున్నాడు.

గురువులు సద్గురులక్షణ సంపన్నులై, ద్రవ్యార్జనమే ప్రధానముగా నెంచక శిష్యహృత్ప్రసమును హరించువారలై యుండ వలయును

గురుశిష్యుల విషయమై మూడు న్యాయములు గలవు.

1) మార్జాల కిశోర న్యాయము. 2. మర్కట కిశోర న్యాయము. 3) భ్రమరకీట న్యాయము.

1. మార్జాల కిశోరన్యాయము- శిష్యుడు సదాచార సంపత్తిలేక దుర్వ్యసనుడై తనవద్దకు రాకయున్నచో గురువే సన్మార్గమున లాగి కొనినచ్చి నయనదేశ మొనంగి జ్ఞానోపదేశము చేయవలయును.

2. మర్కట కిశోరన్యాయము : గురువు తప్పద్రోవలనడచిన శిష్యు డేయాతని వెంటబడి గురువుకు విజ్ఞానశక్తిని కలిగించి తాను జ్ఞానమాతనివలన నేర్చుకొనవలెను.

3. భ్రమరకీటన్యాయము : తుమ్మెద తన యంకారముచేదైవముగా తలచి స్వర్ణింపడు. గరు ప్రాశస్త్యమీ క్రింది సీసమును పురుగుతు తన స్వరూపము కలిగించునటుల గురువు శిష్యుని జ్ఞాన నిట్లు చెప్పబడినది.
శక్తిచే తనతో సమానునిగా జేసికొని జ్ఞానమునదేరింపవలెను.

వైవస్విద్ధాంత దర్శినినవలోకించి అకళింపుజేసికొనిన పాశకున
కాయానము గలుగకుండ ఉపమన్యాది భక్తులగాఢం రచించి శాస్త్ర
గారు వారసుత్వాహవలెరి.

ఉపమన్యుడు గురువాజ్ఞ జవదాటక మెరింగి నేత్రముల బొంది
దేవతాసాక్షాత్కారము నొంది, సకలశాస్త్రపారంగతుడగుటకును, దుర్వ
ర్తన శిష్యులగు చంద్రశేఖరుని, వీరయ్యను మనస్సున శ్రమకలుగ
తుండ సన్మార్గమునకు లాగికొనివచ్చి కైవల్యమొందునట్లుచేయుటకును,
గురువే గురుజడేశమే కారణమని రమ్యముగా నీ గ్రంథమున నిరూ
పింపబడినది.

ఈ గ్రంథసారాంశ మంతయు నాలుగు మాటలలో చెప్ప
బడినది.

1. నిఁకరము భస్మరద్రాక్షిల దరించి పంచక్షరిని గాని
షడక్షరిని గాని శిష్యము జపించు గురుబోధల విని గురువును

పీ॥ కామాది విషయోరు గహనపాతికి మార్గం. సందర్శకుడు వనే
చరుడు గురుడు.

అజ్ఞాన తిమిరావృతాంద కోటికి జ్ఞానం. కాంతి ప్రదుండు
భాస్కరుడు గురుడు.

ఘోర సంస్కృత్యకూపార మజ్జితృణా. పాణిపద్య
ప్రాప్తవల్లము గురుడు.

దారిద్ర్యదుస్సహ క్రూరమహతుండ. రీ దుష్టులకు జాంగలికుడు
గురుడు.

గీ॥ శిష్యమాననకానన సీమజాత. మోహకుష్క-తృణాగ్ని
సముండు గురుడు.

లోకబంధుడు మోక్షైక లోలుడఖిల. కల్పవృక్షినాశకుండు
శంకరుడె గురుడు.

ఉపదేశకాండ⁴²

వికలు

1. 4వ పేజీ

2. 4వ పేజీ

3. 4వ పేజీ

4. 5వ పేజీ

5. 5వ పేజీ

6. 10వ పేజీ కై. సి. ద.

7. 11వ పేజీ కై. సి. ద.

8. 11వ పేజీ

9. 12 వ పేజీ.

10. నందా పురా సురభిస్సుశీలా సుమనస్తదా,
పంచగావశ్యవాజ్ఞాతాస్పద్యోజాతాదివక్త్రతః
కపిలః కృష్ణధవలధూమ్ర రక్తావధైవచః
నందాదీనాంగవాంఠాః క్రమేణ పరీక్షితాః
సద్యోజాతాద్విభూతిశ్చ హమాద్యపితమేవచ
అమోరార్ద్రస్మనంజాతం పురుషోత్తరమేవచ
రజఃశాసన వక్త్రాచ్చ నందాది ద్వారతో భవేత్
(సి. శి. భూ) 13 వ పేజీ.

11. త్రైపుండితాని రచితాని లలాటపద్మే.
లుంపంతి దైవ లిఖితాని దురక్షరాణి సోమ, విభూ.
19 వ పేజీ.

12. కంఠేరుద్రాక్ష మాలాయద్భృత్వాకు క్రియతేయది, సో
పిరుద్రత్యమాహ్నితి (స్కాందము).

13. 37 వ పేజీ

14. అదకాలాగ్నిరుద్రః ప్రోవాచ రుద్రస్య నయనాదు
త్యన్నోరు ద్రాక్ష ఇతిలోకే వ్యాయతే. అదవా పదా
శివస్సంహారం కాలే సంహారం కృత్వా సంహారాక్షి ముకు
లికలోతి. తస్మయనాజ్ఞాతో రుద్రాక్ష ఇతివ్యాయతే
(రుద్రాక్షజాబాలోపనిషత్) కై వస్విద్ధాంత దర్శిని 38 పేజీ

15. శ్లో॥ తదాకులం తస్యబహువ చాజ్ఞం
త్రయంతతో త్రూణ్యవతంశ్యతేభ్యః
రుద్రాక్ష స్మృజి విటపైర్న భూవుశ్శివాజ్ఞయా
సర్వజగద్ధితాయ (కి. ఉ. కై. సి. ద. 39 పేజీ)

16. రుద్రాక్షపృక్షస్తపనాక్షీ జాతాస్తే ద్వాదశస్యుః
కిపిలాది భేదైః
 చంద్రాక్షిజాష్టోదశః కుభ్రవద్వాః కృష్ణాదశస్యుర్జ్వల
నాక్షీజాతాః
 (బ్రహ్మవైవర్తపురాణం - శై. సి. ద. 39వ పేజీ)
17. శై. సి. ద. 41 వ పేజీ.
18. 'రుద్రాక్షై రనంత ఫలమచ్యుతే' (గౌతమీ స్మృతి,
 శై. సి. ద. 43వ పేజీ)
19. ఋషయోమృదవస్సస్థాస్థావ్యర్వద్వంద్వ వివర్జితాః
 రుద్రాక్షమాలాభరణస్థిత భస్మావకుంతనాః
 సూతనంహిత. శై. సి. ద. 48వ పేజీ.
20. గవాంకోటి ప్రదానస్యయత్సంభవి లభ్యతే తత్సంభవం
 లభ్యతే షర్వోనిత్యం రుద్రాక్షధారణాత్ (కాలాగ్నిరుద్రము)
21. "దర్శనాత్స్వర్గనాభ్యైవ స్మరణాదపి పూజనాత్
 రుద్రాక్షధారణా దేవ సమత్వం వినివార్యతే" (కాలాగ్ని
 రుద్రము.)
22. రుద్రాక్షధారణాత్సర్వస్సర్వైషాపైః ప్రముచ్యతే
 తన్మృతం రుద్రమిత్యాహస్తద్భిందు స్వర్వదేవతాః
 (క్రియాసారము - శై. సి. ద. 49వ పేజీ)
23. గచ్చన్, తిష్ఠన్, స్వప్నన్, జాగ్రదున్మిషన్ని మిషన్నపి,
 శుచిర్వాప్యశుచిర్వాపి (స్కాందము.)
24. పార్వపురాణము, శై. సి. ద. 50
25. వై. ప. 4, శై. సి. ద. 50.
26. సప్తకోటి మహామంత్రాశ్చిత్ర విభవకారకాః
 ఏకః పంచాక్షరీ మంత్రస్సర్వేషాం మోక్షదాయకః
 శై. సి. ద. 63వ పేజీ
27. నకారాదీని బీజాని పంచభూతాత్మికానిచ (నకారః సృధివీ
 జ్ఞేయామకారస్తోయ శివారోగ్నిరితి ప్రోక్తోవాకారోవాయు
 రుచ్యతే. యకారోనభ ఇత్యుక్తం మంత్రో బ్రహ్మమయ
 శ్శివముచ్యతే (శై. సి. ద. 63వ పేజీ)
28. వై. ది. ౧౮. శై. సి. ద. 63వ పేజీ
29. శ్లో॥ విద్యాసిశృతి రుత్కృష్టా రుద్వైకాదశసీస్మృతా
 తత్రపంచాక్షరీ తస్యాం శివఇత్యక్షరద్వయం. (వై.ది.
 ౧౮, 63వ పేజీ శై. సి. ద.)
30. శివజ్ఞానవిద్య, అధ్యాయ, శై. సి. ద. 68వ పేజీ
31. యజుస్సంహిత, శై. సి. ద. 74వ పేజీ.
32. రామాష్టోత్తరశత నామావళి, శై. సి. ద. 80వ పేజీ.
33. పంచాక్షరీ ప్రభావేన లోకావేదా మహర్షయః
 తిష్ఠంతి శాశ్వతాధర్యాః జగదేతచ్ఛరాచరం (స్కాంద
 శై. సి. ద. 81వ
34. అగ్నిహోత్రాస్తయో వేదా, యజ్ఞాశ్చ హవదక్షిణాః
 పంచాక్షర జపస్యైతే కోట్యంశేనాపినో నమాః (సిద్ధాంత
 పంచకం, శై. సి. ద. 83వ పేజీ)
35. స్కాంద మహాపురాణము శై. సి. ద. 84వ పేజీ
36. నమః పదం తత్త్వ లక్షణవాచివః పదంతత్పరమాత్మవాచి
 అయేతి తాదాత్మ్యపదం తదేతన్నమశ్శివయేతి జగద
 మంత్రః శై. సి. ద. 85వ పేజీ
37. స్కా. ఉ. సం. 98వ పేజీ శై. సి. ద.
38. "గురుభూతైవ పూజాస్యాచ్చివస్య పరమాత్మనః"
 (శైవసిద్ధాంత శిఖామణి)
 గురుగీతలోకలదు. శై. సి. ద. 98వ పేజీ
40. శై. సి. ద. 120వ పేజీ
41. గురోః కలాక్షవేదేన శివోభవతి మానవః. రసవేదా
 ద్యదాలోహో హేమతాం ప్రతిపద్యతే ౧౭ సి ప
 (శై. సి. ద. 122వ పేజీ)
42. ఉపదేశకాండ కోడూరి వేంకటాచలకవి, శై. సి. ద.
 143వ పేజీ

వి పి న వి హా రి

శ్రీ పట్టూరి ఈశ్వరచంద్ర విద్యాసాగర్

అలసా నిలమా ! అలా అలలు అలలుగా తేలిరాకు
పిచ్చిగా నీ పద పథాల వెంటబడి అర్థవాలు దాటుతాను.
ఈ పచ్చిక మైదానం మీద తొలి ఉషస్సు పరుచుకుంది.
చెల్లా చెదురైన శీతల రస బిందువుల్ని కూర్చి
అజంతా ఎలోరాలి, పేర్లుకోని
తరతరాల చరిత్రకు చెదరని ప్రతీకలు!
ఆ పర్వతాల నంటరితనంతో స్నేహం కట్టి
నదీజల నినాదాల్లో స్నానం చేస్తాను
చెదల చెక్కిలి మీద సిగ్గుల సింధూరం!
ఝుమ్మని పూసిన పూపొదలు
పువ్వులకై టెక్కలు దించిన తుమ్మెదలు,
ఎగిరే విహంగాలు, కదిలే మేఘాలు,

చెదిరే తరంగాలు;
ఈ ప్రకృతి రమ్యకుడ్యాల మీద
హాయ్ ! ఎన్నిమోనాలిసాలు !
ఏయ్ ! ఆమని అందాల రాణి ! కోయిలా
తలిరుల సందుల్లోంచి
అలవోకగా అమృత భాండాన్ని వొంచి
అనంతమైన శూన్యంలోకి అంతర్దానంకాకు.
ఇక యిక్కడ యీ ప్రకృతిలో లీనంకాక
వంటరిగా మగోక్షణాన్ని భరించలేని నేను
ఈ అడవిలో వెదురులా పుట్టి
వేణువునై పోతాను.

అహాన్ని చూపించే అద్దం

శ్రీ మద్వారు శ్రీనివాసులు

అద్దం
ఆడపిల్ల జీవితంలా సున్నితమైందీ
క్రిందపడే ముక్కలౌతుందీ....అని
చెప్పినా వినకుండా
కావాలనే పగులగొట్టేసి
గర్వంగా నవ్వేవాణ్ణి.
ఓరోజు
ఆ అద్దం ముక్కే

నా అరికాలి గుండెల్లో గుచ్చుకునేసరికి
తెలిసొచ్చింది
జీవితమంటే ఏంటో.
అప్పట్నుంచీ
అద్దం
నా ముఖాన్ని చూపించే ముందు
నా అహాన్ని అసహ్యంగా చూపిస్తూంటుంది.

శ్రీ ఎ. విజయదత్తాత్రేయశర్మ

శ్రీకాకుళం జిల్లా గ్రామనామములు

ఒక పరిశీలన

(గ త న ం చి క త రు వా యి)

సంస్థానములు - జమిందారీలు

జయపురం

నేడు ఒరిస్సా రాష్ట్రాంతర్భాగమైన జయపుర సంస్థానం 15-18 శ॥ కాలంలో ఈ ప్రాంతముపై ఆధిపత్యం కలిగిఉండేది. నాటి కేంద్రపట్టణ నామమునుబట్టి జయపురం (పాలఝిఠె) గ్రామ నామములేర్పడినవి. జయపురపాలకులలో ఖైంబదేవు (1510-1527); హరిదేవు (1669-1672), మువ్వరుబలరామదేవులు (I-1571-97, II 1684-88, III-1711-18), వీరవిక్రమదేవు (1687-1689), ముగ్గురు విక్రమదేవులు (I-1758-81, II-1825-80, III-1875-1920), విశ్వనాథదేవులుగా వ్యవహృతులైన ఇరువురు విశ్వంభర దేవులు (I-1527-71, II-1672-76), నల్లరు రామచంద్రదేవులు (I-1708-11, II-1781-1825, III-1880-1889, IV-1898-1931)ఉన్నారు. వారివరంగా ఖైరిపుర (సొం ఝి థ), బలరామపురం (పా), విక్రమపురం (సొంఝిఠెఝిపాల), విశ్వనాథపురం(న), ప్రతాప విశ్వనాథపురం (ఠె) రామచంద్రపురం (శ్రీ) గ్రామనామములేర్పడి నవి.⁷³

టెక్కలి

“పదకొండవ శతాబ్దములో తైలోద్భవ వంశీ సుపురాజు, తన కుమార్తెయగు కస్తూరికొమోదినీ, దక్షిణ కళింగాధిపతియగు గంగవం శపు యనంతవర్మ చోడగంగతో వివాహముచేసెను. కన్యాదాన సమ యమున విశిష్ట దక్షిణదేశమును ‘టికిలి’ స్వరూపముగా దానము చేసెను. అది లగాయతు యీ రాజ్యమునకు టికిలియని పేరుగలిగి నది.”⁷⁴ కాం క్రమమున ‘టికిలి’ ‘టెక్కలి’ అయినదన్నమాట.

టెక్కలిరాజులకు గోపాలస్వామి యిష్టదైవతము. వారిలో గోపాలదేవుడు (16శ॥ ఉత్తరార్ధం) ప్రముఖుడు. దండుగోపాలపురం,

గోపాలదొరపురు, గోపాలపురం, మజ్జిగోపాలపురం (అన్నిటి) గ్రామ ములు ఆదేశునిపేరుగని, ఆ రాజుపేరుగని ఏర్పడినట్టివి. టెక్కలి పాలకుల వైష్ణవమతాభిమాన సూచికములా అన్నట్లు గోపివల్లభపురం, హరిదాసపురం, బృందావనం(ఠె) గ్రామనామములే ఉన్నవి. పల్లా పాల కుడు నరసింహదేవుని వలన వీరు ‘జగద్దేవ’ బిరుదాన్ని పొందారు. కొత్తజగద్దేవపురం, పాతజగద్దేవపురం (ఠె) ఆ బిరుద సూచికంగా ఉన్నవి. టెక్కలి పాలకులలోగల నరసింహనామదేయులను బట్టి నరసీ పురం, నరసింగపల్లి, నరసాపురం(ఠె) ఏర్పడినవిగా తోచును. టెక్కలి పాలకులైన జయకృష్ణ, శివరామ, నీలకంఠ, పురుషోత్తమ, పద్మనాభ, వీరభద్ర, లక్ష్మీనారాయణ, నారాయణ, మధుసూదన, రఘు నాథ, జగన్నాథ, రామకృష్ణ, రాజగోపాలయ్య పేర్ల ననుసరించియే టెక్కలి తాలూకాలో కృష్ణరాయపురం, కృష్ణాపురం, శివరాంపురం, నవనీలాపురం, తోచినీలాపురం, పురుషోత్తపురం, పద్మనాభపురం, పద్మాపురం, వీరభద్రాపురం, పెద్ద లక్ష్మీపురం, పెద్ద నారాయణపురం, నారాయణపురం, రఘునాథపురం, వీరరఘునాథపురం, ఆకులరఘునాథ పురం, రఘునాథపురం, (టెక్కలి) సుంకర జగన్నాథపురం, పూడి జగన్నాథపురం, రామకృష్ణాపురం, ఉద్దానం రామకృష్ణాపురం, వీర రామకృష్ణాపురం, రాజగోపాలపురం గ్రామనామము లేర్పడినవిగా తోచును.

లక్ష్మీనారాయణపురం, నారాయణపురం, నరసింగపురం, పద్మ నాభపురం, పురుషోత్తమపురం, రఘునాథపురం, రామకృష్ణాపురం, (అన్నిసొం) గోపాలపురం, పురుషోత్తమపురం, రామకృష్ణాపురం శేఖరపురం, శివరాంపురం, (అన్నిపా) గోపాలపెంబ, నరసింగపల్లి (న) గ్రామనామములకూడ పైనచెప్పబడిన టెక్కలిరాజుల పేర్ల వరంగా ఏర్పడినట్లున్నవి.

మదనాపురము (చెఱిపా)లకానామము చెక్కలి రాజులలో 'మంగరాజు' బిరుదము బడసిన మీనకేతనునివలనగాని అతని మనుమడు అనంగుని వలన గాని వచ్చియుండ వచ్చును.

11వ శాసనం చెక్కలి ప్రాంతమును పాలించిన పద్మ చంద్రుని రాజధాని విజయపురి నేటి బెజ్జినల్లి (చె)తో పోల్చడమైనది.⁷⁵

కోటబొమ్మాళి (న)

చెక్కలి రాజులలో నొకడగు వనమాలి దన పేరిట గ్రామమును నిర్మించెను. "అది 'వనమాలికోట' యనబడి కాలక్రమమున 'గోట వనమాలి' యయ్యెను. పకారముత్కళ భాషలో బకారమగును గాన, వనమాలి బనమాలియై, యుచ్చారణ పౌంధ్యార్థము 'బొమ్మాళి' యయ్యెను."⁷⁶ ఇది కోటబొమ్మాళి గ్రామ నామ చరిత్ర.

పంతబొమ్మాళి (టె)

ఈ బొమ్మాళి నిర్మాతకూడ వనమాలియే. ఈ గ్రామం వర్తక వ్యాపారాలకు కేంద్రమైన 'పంత' జరిగేదిగా ఉండేది కావడంచేత 'పంత' బొమ్మాళి అని పేరు తెచ్చుకున్నది.⁷⁷

తిర్లంగి (టె)

"చంద్రశేఖరుడు (వనమాలి దాయాది, ప్రత్యర్థి) వనమాలి తన జోరికి రాకుండ బొమ్మాళి రాజ్యమునకు (దన రాజ్యమునకు సరిహద్దులలో నొక గ్రామమున ద్రిలింగ దేశపు పర్వతాని గొప్పపెట్టెను. ఆగ్రామమిప్పుడు తిర్లంగియని వ్యవహరింపబడుచున్నది"⁷⁸ కాని, వనమాలి - చంద్రశేఖరుల కాలమునకు చాలమునుపే తిర్లంగి గ్రామనామము కాననములలో కానవచ్చుచున్నది.⁷⁹

రఘునాథపురం (టెక్కలి)

18వ శా. ఉత్తరార్ధమున చెక్కలి పాలకుడు రఘునాథుడు. "అతడు తన పేరిట నొక గ్రామమును చిరస్మరణీయార్థము నిర్మించెను. అదియే 'రఘునాథపుర' మని ప్రకీర్తిత మగుచున్నది. క్రీ. శ. 1747న రఘునాథపుర ప్రతిష్ఠ మహావైభవముతో జరిగినది రఘునాథజగద్దేవుని స్వీయచరిత్ర వక్కాణించు చున్నందున విప్పటి చెక్కలి రఘునాథపుర జన్మదినములవియై యుండవచ్చునని చరిత్రాన్వేషకుల దృష్టి కొక నివ్యవధము స్ఫురించుచున్నది."⁸⁰

సంస్థానములు - జమిందారీలు జయపురం

నేడు ఓరిస్సారాష్ట్రాంతర్భాగమైఉన్న జయపుర సంస్థానం 15-18 శతాబ్దాల మధ్యకాలంలో ఈ ప్రాంతముపై ఆధిపత్యంకలిగి ఉండేది. పాలకొండ, సాలూరు, మేరంగి ఇత్యాది చిన్న సంస్థానములన్నియు జయపురం వాటివలన రూపుదాల్చినవే. 'జయపురం' ఆకాలమున కేంద్రపట్టణము కాబట్టి ఆపేరున గ్రామములు చెక్కలి, పాలకొండ తాలూకాలలో కూడవెలసినవి.

ఇచ్చాపురం, సోంపేటతాలూకాలలోని హరిపురములు జయపురం పాలకుడు హరిదేవు (1669-1672) పేరవెలసినవి. అతని పూర్వీకుడు భైరవదేవు ¹⁰⁴ (1510 - 1527) పేరున సోంపేట, ఇచ్చాపురం తాలూకాలలో భైరిపురములు గలవు. పాతపట్నం తాలూకాలోని బలరాంపురం జయపురాధీశులైన మువ్వరు బలరామ దేవులలో (బలరామ I-1571-1597, రెండవబలరామదేవు 1684 - 1686, మూడవ బలరామదేవు 1711-1713) నెవరిపేరున ఏర్పడినదో? జయపుర పాలకులలో వీర విక్రమదేవు (1687-1689) మొదటి విక్రమదేవు (1758-1781), రెండవ విక్రమదేవు (1825-1860), మూడవ విక్రమదేవు (1875 - 1920) గలరు. విక్రమపురములు సోంపేట, చెక్కలి, పాలకొండ తాలూకాలలోనున్నవి. జయపుర విశ్వంభరదేవు (1527-1571), రెండవ విశ్వంభరదేవు (1672-1676) ప్రఖ్యాతులు. వీరు విశ్వనాథదేవులని కూడ వ్యవహృతులు. ప్రతాపవిశ్వనాథపురం చెక్కలితాలూకాలోను, విశ్వనాథపురం నరసన్నపేట తాలూకాలో వున్నవి. జయపురేశ్వరులలో నలుగురు రామ చంద్ర నామధేయులున్నారు. (I-1708-11, II-1781-1825, III-1860-1889, IV-1893-1931), శ్రీకాకుళం తాలూకాలో రెండు రామచంద్రపురములున్నవి. వీరరామచంద్రపురం(సౌం), సామంత రామచంద్రపురం(సౌం), బేరిరామచంద్రపురం (సౌం), జయరామ చంద్రపురం(తె) దొడ్లరామచంద్రపురం(తె), బురదరామచంద్రపురం (పాత) తూముకొండరామచంద్రపురం(పాత) మొ॥ ఈ జిల్లాలో రామచంద్రపురములు పుష్కలముగా నున్నవి. వీటిలో అన్ని జయపురరాజుల పేరుననేగాక కొన్ని శ్రీరామచంద్రుని పరంగా నేర్పడినవి కావచ్చును. అది యేనుగాక, ఈ ప్రాంతంలోని చిన్నసంస్థానములు జయపురం వారివే నేర్పరుచబడినవికావున పాలకులపేరును ఆయాసంస్థానాధీశులు తమవంశాలలో నిలుపుకొనడము జరిగినది. ఉ॥ దా॥ పార్వతీపుర పాలకులలో విశ్వంభరదాట్రాజు, సాలూరు పాలకులలో రామచంద్రరాజు మొ॥ పైనపేర్కొనిన వీటిలో సామంత రామచంద్రపురం(సౌం) గ్రామ నామం ఈ విషయాన్ని మరింతగా ధృవీకరించుచున్నది.

పార్వతీపురం

“శ్రీ వెలగాం వురీశీతి నాధునకు జమీ దెచ్చియిచ్చిన మంత్రి ధీరుఁ”నిగా కాడూరి కృష్ణశాస్త్రి విరచిత గొతమీ మహాత్మ్యమున ఎన్నబడిన పాల్తేరు అప్పల పట్నాయకు పార్వతీపుర పాలకుడు విశ్వంభరదాట్రాజు (18౪౧) మంత్రి.⁸¹ ఈతని పేరున కాటోలు అప్పల పట్నాయకునిపేట (పాల) గ్రామము రూపొందినది.

పోరాము

ఈ సంస్థానం జయపుర మొదటి విశ్వంభరు (1672-76)నిచే పాయకరావు అనే బిరుదుముతో ‘దీనబంధు’ అను వానికియబడినది. దీనబంధుపురములు (తెగిపా) ఆతని పేరుమీదగ వచ్చినవై యుండును.

పాలకొండ

“జయపురరాజుగారు విశ్వంభర దేవుగారియనను “నరేంద్ర నాయుడను” బిరుదుముతో పాలకొండకు జమిందారుగ జేసిరి. పిమ్మట ఈ బిరుదు ‘నరేంద్రరావు’ అని మార్చబడినది.”⁸² పాలకొండ పాలకుల బిరుదును స్ఫురింపజేసే నరేంద్రపురములు (శ్రీశివతెగిపాలం) గలవు. మొందెముకొల్లాం అడవులలో పాలకొండ పితూరీదారుల నెదిరించిన తెల్లదుమ్మమొకాసాదారు సంతోషరాయని⁸³ పేర ‘సంతోష పురము’ (పాడితె) నేర్పడినట్లుతోచును.

పాలకొండ సాహిత్య పరిభాషలో ‘క్షీరగిరి’ యైనది. “జెనుం బన్నది లేదు క్షీరగిరి దేశబంధు నెందేనియన్” అని బొగిడిన అడిదము సూరకవి (1720-1785)యే “దాశీమీయరు పాలకొండపురిలో దాశీజ్యభూస్వామ్యపీఠా పాణి నట్టజమేల వచ్చితిని” అని వాపోవడమూ జరిగినది.⁸⁴ ‘పాలకొండ ధరణి సామాజిధారేయలై’ ప్రవర్తిల్లిన ‘బంపమల్’ అని సూరకవిచేత తెగనాడబడిన వారిలోని వారైన వెంకట పాత్ర, క్రిష్ణాపాత్రులు, వెంకంపేట, క్రిష్ణంపలన (పాల) గ్రామనామ కామకురై యుండురాయనిపించును.

18వ శా||లో పాలకొండ పాలకుడైన రామభద్రరాజు పేరున తూర్పు రామభద్రరాజుపేట, తోటకారదరి రామభద్రరాజుపేట అను అయ్యవారిపేట (పాల) గ్రామనామము లేర్పడినవి. 18వ శా|| చివరిలో తూర్పు ఇండియా వర్తక సంఘ ప్రభుత్వముపై పితూరీ జరిపిన పాలకొండ పాలకుడు విజయరామరాజు. అతని కుమారుడు వారసుడు సీతారామరాజు. వారిపేళ్ళమీదుగా విజయారాంపురం, పాలమెట్ట విజయ రాంపురం, సీతారామరాజుపేట, రామరాజుపేట (అన్నిపాల) గ్రామ ములు రూపొంది యుండును.⁸⁵ సీతారామరాజు సోదరుడు వారసుడు

వెంకటపతిరాజు (1791-1828) పేర వెంకటపతిరాజుపేట, ఉసిరికా వలన వెంకటపతిరాజుపేట, అతని దివాన్ ఎల్ల మహంతి పరుకురామ పాత్రునిపేర పరుకురాంపురం, మరియొక దివాను జగన్నాథ పాత్రుని పేర జగన్నాథపురము, జగన్నాథవలన, మొకాసాదారుడు వెంకట రాయని పేర వెంకట రాయని అగ్రహారం, వెంకటరాయుడుపేట (అన్నిపాల) గ్రామములు రూపొందినవిగా తోచును.

బొబ్బిలి

బొబ్బిలి పాలకులు ‘రంగరాయ’ బిరుదాంకితులు. గోపాలక్రిష్ణ రంగరాయలు చరిత్ర ప్రసిద్ధిపొందిన బొబ్బిలియ్యుడ (క్రీ.శ. 1857) వీరుడు. అతని కుమారుడు వారసుడు గోపాలవెంకటరంగరావు. రంగ రాయపురం, గోపాలక్రిష్ణ రంగరాయపురం, వెంకటరంగరాయపురం (పాల) వీరి మూలమున వెలసినవై యున్నవి. రాజారాయఁడప్ప రంగరాయల (1790-1830) అల్లుడు రామరాయలు పాలకొండ తాలూకాలోని ఉంగరాడ, మంత్రిన ఎట్టేటుదారుఁడు. అతని పేర రామ రాయపురం, అతని భార్య సీతయమ్మ పేర సీతాదేవిపురం (పాల) గ్రామములున్నవి.

మందసా

‘రాజమణి’ అనునది మందసారాజుల నామాంత్య పదము. గుడారాజమణిపురం, మందసా సంస్థానము విస్తరించుకొని యుండిన సోంపేట తాలూకాలో కలదు. సోంపేట తాలూకాలోనిదే అయిన వాసుదేవపురం మందసారాజు వాసుదేవ రాజమణి రాజదేవు వలన ఏర్పడినది కావచ్చును.

విజయనగరం

కళింగాండ్రములోని సంస్థానములన్నింటిలో తలమానిక మైనది. బొబ్బిలియ్యుడ వీరుడు పెద్ద విజయరామరాజు (1708-1757), పద్మనాభ యుద్ధవీరుడు చిన్న విజయరామరాజు (1748-1794) ప్రభాకులు. విజయరామ నామధేయులు పాలకొండ జమిందారులలోనూ ఉండుటనుబట్టి ఆ తాలూకాలోని విజయరామపురములు వారి పేరనే వెలసినవని భావించినప్పటికీ, శ్రీకాకుళం తాలూకాలోని విజయరాం పురం విజయనగర విజయరామరాజుల నామపేరకముగా ఏర్పడినదని భావించవచ్చును. మొదటి ఆనందరాజు (1671-1717), ఆనందరాజు (1732-1760) లలో నెవరిపేరునైన ఆనందపురములు (శ్రీశివతెగిపేట) నేర్పడి ఉండవచ్చును. పూనపాటి వారి ‘గజపతి’ బిరుదు వరంగా గజపతి నగరములు (నడిపా) ఉన్నవి. నారాయణ గజపతి రాజపురములు (2వీ) పూనపాటి నారాయణగజపతి (1786-1846)

పేరున వేర్పడినవి. కళింగ విజయనగర రాజుల సేనాధిపతులుగా నుండిన కమ్మదొరలలో నొకడైన వెలిసేటి మల్లికార్జునదొర బంటు వల్లి (పీ) గ్రామాన్ని నిర్మించినట్లు కాళహస్తి గౌరీకాంతకవి రచించిన 'ధర్మనందన విలాసం' వలన తెలియవస్తుంది.⁸⁶ తిరుపతిపాలెం (పీ) నాటి కమ్మదొరలలో నొకడైన తిరుపతి దొరపేరున వెలిసినట్లు తోచును.

ముస్లిం పాలనా ప్రభావము

18-18 శ|| మధ్యకాలంలో ఈ ప్రాంతంపై ముస్లిం అధికారం సాగినది. గోలకొండ సుల్తాన్ యర్రీకుతుబ్షా (1512-1543) పట్ట కొనిన కోటలలో శ్రీకాకుళముకూడా. 1852-87 సం|| కాలములో కుతుబ్ షాహీ ప్రతినిధులైన పొత్ దారుల పాలనలో 'చికాకోల్' ఒక 'సర్కార్' నకు కేంద్రస్థానం. "శిస్తులు సమూహాధీన ధనపు మూలభూమి ఇక్కడ కోయించుటచే 'శిఖాఖోల్' గను తరువాత చికాకోల్ గా భ్రష్టం అయిందని చెప్పతారు. దక్కను సుబేదారులు ఇవట వారి ప్రతినిధులనే పేరుతో సామంత ప్రభువులకు పంపే పర్మానాంపై వేయబడిన శిఖా (లక్కసీలులను) ఖోల్ తెరిచి బటువాదా చేయుటచే శిఖాఖోల్ నామము ముసల్మాను పాలకులు కల్పించినట్లు పెద్దలు చెప్పతారు. సిక్కి (నాజెము) ఖోల్ (తెదే) ప్రదేశం అని కూడా చెప్పతారు. శిఖాఖోల్ క్రమంగా శికాకోళము, శికాకుళము, శ్రీకాకుళంగా మారినట్లు అంటారు."⁸⁷ 'శిఖాఖోల్' క్రమంగా శ్రీకాకుళము అను శిష్టరూపం సంతరించుకొనినదని ఎంచుటకన్న 'శ్రీకళింగ' పదము శ్రీకాకుళముగా మారినదనుట సమంజసమనిపించును. ఆంధ్ర మహావిష్ణువు స్థానమైన 'శ్రీకాకుళం' పేరుకూడ నా కళింగములోని గ్రామమునకు వచ్చియుండవచ్చును. కోటిశ్వరాలయ ముండుటచే పూర్వము నీ గ్రామమునకు కోటిశ్వరాగ్రహారముని వాడుకకూడ యుండినది. ఏదిఏమైనా, ముస్లిం పాలనా ప్రభావమువలన ఆంగ్లేయుల కాలంలోనే కాక నేటికీ శ్రీకాకుళమును 'చికాకోల్'గా వ్యవహరించడం (వాడుకలో) జరుగుచుండుట గమనించదగిన విషయం.

1887 - 1724 సం||లో మొఘల్ పాజుదారుల పాలనలో 'చికాకోల్ సర్కార్' ఉండినది. 1724 సం|| నుంచి ఈ ప్రాంతం ఫ్రెంచివారికి దఖలు పడేంతవరకు ఆనవ్ జాహి (నిజామ్) ప్రతినిధులుగా పాజుదారులు ఏరిరి. పొత్ దారులలో ప్రముఖుడైన 'షేర్ మహమ్మద్ ఖాన్' (1852 సం||) 'షేర్ షర్ మహమ్మద్ పురం (పీ) గ్రామం ఉన్నది. అట్లే జఫర్ అలీ (1749 సం||), ఇబ్రహీం ఖాన్ (1764 సం||) ల పేరిట ఇఫర్ బాదా (ద్) (శ్రీ), ఇబ్రహీం బాదా (పీ) ఏర్పడినవి. ఫకీర్ బేగ్ యా, పాజుల్ బేగ్ పేట, కాళింజలన, కాళింజలన పేట, రసూల్ పేట, నిజామాబాదా, తురకపేట (అన్నీశ్రీ), అమీన్ సాహెబ్ పేట (ఇ), మహమ్మద్ పురం, మొహినుద్దీన్ పురం,

రహీమాన్ పురం (న), మొఘలాయ్ పేట, మహల్ పాదా, తురక శాసనం⁸⁸ (సాం), హుకుం పేట, తురకలకోట (తె), రసూల్ పేట, బేగం పేట, హుస్సేన్ పురం (పాం), అరీఖానుడు పేట, మసీదు అగ్ర హారం, షాపురం (పీ) గ్రామనామములు ఈ ప్రాంతంపై రెండు శతాబ్దాలంపాటు సాగిన ముస్లిం పాలనా ప్రభావమును తెలియ జేసేవిగా ఉన్నవి.

"మహమ్మదీయులు పాత పెక్కలిని స్వాధీనపఱచుకొని, యవల దురకలకోటను గట్టి (ప్రస్తుతపు తురకలకోట) యందు నివసించిరి. కోట బొమ్మాళికి సమీపమున అగ్గర్ పూరును (ప్రస్తుతపు అక్కవరం) గ్రామమును స్థాపించి యందును కూడ నివసించిరి."⁸⁹

అన్నితావులా అగ్గర్ పూర్ లు అక్కవరములుకాలేదు. కొన్నితావుల పాతపేరు వదలక నిలుచుబయో, లేక క్రొత్తపేరుతో జతకలిసి సహజీవనము చేయుటయో జరిగినది. అందులకుదాహరణ ముగ తురకపేట మూ పొలాపురం (శ్రీ), సీతారాంపురం అను తురకపేట (శ్రీ) గ్రామములును పేర్కొనవచ్చును.

పాశ్చాత్యుల పాలనకూడ నీ ప్రాంతమున బహుకాలము సాగినను, ఫాక్స్ దొర పేట, స్కాట్ పేట (శ్రీ) అను రెండు గ్రామ నామములే ఆ ప్రభావసూచికముగా కానవచ్చుచున్నవి. ఎల్విన్ పేట ఇప్పుడు పితాని (సాం) అని వ్యవహరింపబడుచున్నది.⁹⁰

అను

కొందరు వ్యక్తులకు వలెనే ఈ జిల్లాలోని కొన్ని గ్రామాలకు బహునామధేయములుండుట ప్రత్యేకముగా గమనించదగిన విషయ విశేషం. ఇందులకు కారణములుకూడా బహు విధములు. ఇచ్చాపుర మునకు బెల్లుపాడ అని మరియొక పేరు ఉన్నను⁹¹ నేడది పూర్తిగ మరుగునపడిపోయినది. కొన్ని సందర్భములలో అట్లుగాక క్రొత్త పేరువచ్చిననూ పాతపేరు వదలకుండా ఉంటుంది. అప్పుడే ఈ 'అను' (alias) అవసరమవుతుంది. ఈ సందర్భంలో సాధారణంగా 'అను' తరువాతవచ్చు నామమునే పూర్వనామముగా భావించడానికి వీలుంది. ఉదా: పెక్కలి తాలూకాలోని చింతామణి అను నువ్వుగుడ్డి. చింతామణి నిర్మాత పెక్కలి ప్రభువు చంద్రశేఖర జగద్దేవు 17వ శతాబ్దికి చెందినవాడు. 'నువ్వుగుడ్డి' అనుచోటనతడు 'చింతామణి' యను కోటను గట్టుటచే నువ్వుగుడ్డికి ముందు జింతామణి యను పేరు వచ్చిచేరినది. ఒకే ఊరుకు నాలుగుపేర్లుండిన సందర్భములుకూడ లేకపోలేదు. శ్రీనివాసాచార్యులనే వారు తమ కుమార్తె వేణమ్మకు అరణముగా నిచ్చిన గ్రామము 'సఖీరజిష్టార్' వారి లెక్కలలో 'పాండ్రంగి శ్రీనివాసాచార్యులు పేట' ఉరప్ వేణమ్మ

పేట' అని ఉండగా వంచాయతీ రికార్డులలో శ్రీనివాసాచార్యులపేట అని ఉంది. ఈ వేణుమ్మపేట ప్రజలనోళ్ళలోనికి 'యానాంపేట'గా మారినదికూడా వ్రాస్తున్నారు⁹² గాని ఈ పరిశీలనను ప్రమాణంగా తీసుకొన్న గణాంక జాబితాలో శ్రీనివాసాచార్యులపేట (శ్రీ) అనే ఉన్నది ఈ జిల్లాలో రెండు పేర్లుగల ఒకే ఊర్లు లెక్కకు ఇరవైకి పైగానే ఉన్నవి. అవి : భైరవానిపేట అను జగన్నాధపురం, బుడితీ పేట అను గొడికొర, హరిశ్చంద్రపురం అను సుబ్రహ్మణ్యపురం, జగన్నాధపురం అను పోమిడివలస, లక్ష్మీపురం అను ముష్టిఅగ్ర హారం, మునగన్నఅగ్రహారం అను ముంగెన్నపాడు, సీతారామ పురం అను తుకపేట, సుమంతపురం అను పొడుగుపాడు (అన్నీ శ్రీ); చిల్లిదాసపురం అను కావనం, లక్ష్మీదేవిపేట అను నువ్వుల రేవు, మాకవరం అను మాకయ్యవలస, పల్లికిరు అను సంగరు వానిపేట, పిట్టనరాయి అను వాసుదేవపురం, వేణుగోపాలపురం అను జూడుపూడి, వీరరఘునాథపురం అను గంగదారపేట(అన్నీఁ) లక్ష్మీపేట అను లచ్చంపేట, లచ్చయ్యపేట అను సీతాదేవిపురం, తోటవాడదరి రామభద్రరాజుపేట అను అయ్యవారిపేట (అన్నీపా) ఫాసి అను గంగుపేట(పా), దల్లిపేట అను దొంకపుల్లి (చీ), మాకి వలస అను శ్రీరామక్షేత్రం (న).

కోటలు_పాతలు

'కోట' అను నామ్యాంతమున గల గ్రామాలన్నింటా కోటలుండినవిగాని, 'పాక' పేరు చివరనగల ఊర్లలో పాకలుమాత్రమే ఉంటవిగాని నిర్ణయించలేము. ఈ జిల్లాలో కోటలు ఎక్కువే: కొత్తకోట (శ్రీ & పాల & చీ), పెద్దకోట, కొర్రకోట (శ్రీ), జలాంతరకోట, కుంతికోట, నవగడ (పొం), నొగడ, మీనాకోట, జంపరకోట(పాల), భుజికోట, మరాడి(రి)కోట, సారవకోట(పా), రెంటికోట, తార్లకోట(ఁ). "పాక తాటకుపాకగాడు. పాక, పాక్, పాక్కుం స్థలవాచకము కేల్పాక్ అనగా అర్థం సముద్రతీరము. మన ప్రాంతాల పాకప్రాచుర్యం తమిళ చోళులనుండి వచ్చెననుట సరిగాదు. రేనాడు తెలుగు చోళులనాటికే పాకస్థలవాచకము."⁹³ ఈ జిల్లాలో పాకలు ఉండాలి దొంపాక (శ్రీ), మురపాక (చీ).

వలసలు

పొరుగుననున్న విశాఖ, విజయనగరం జిల్లాలలోవలెనే ఈ జిల్లాలోకూడా 'వలసలు' ఏకేషముగా శతసంఖ్యకు దాపున ఉన్నవి. అవి ప్రధానముగా వ్యక్తుల పేర్లనుబట్టి, స్థానికంగా లభించే పాడి పంటలనుబట్టి ఏర్పడినట్టివిగా వర్గీకరించవచ్చును. ఉదా॥ పాత్రుని వలస, వెదుళ్ళవలస (శ్రీ), చిన్నయ్యవలస, చేమలవలస (న),

దాలెంరాజువలస, రావివలస(చీ), పాత్రునివలస, పాకివలస(ఁ), దాసరి రామచాయడువలస, మద్దివలస, నాయిలోళ్ళవలస (పా).

జాతి, కుల, వృత్తి, సంబంధములు

ఏదోఒక జాతి, కుల, వృత్తులకు చెందినవారు తొలుత నివసిండుటను బట్టియో, లేక వారినంభ్య గణనీయమైనదిగానుండుటను బట్టియో కొన్ని గ్రామములకు తక్కువశాతాంశక నామములేర్పడినట్లు తోచును. ఉదా॥ గుజరాతిపేట, జంగాలవలస, సానివాడ, సింధువాడ(శ్రీ); గొల్లగంధి(ఇ); గొల్లవలస, రావులవలస, రెల్లవలస, తెలగవలస(న); గొల్లలపాలెం, గొల్లూరు(పొం); బంబుకొత్తూరు, భట్లపాడు, బ్రాహ్మణ తెలాల, చాకినల్లి, కంబరిగం, కాపుగోడవలస, కోమలూరు, రాతుపురం, వడ్డితాండ్ర(ఁ), కోదులవీరఘట్టం, సవర గొంధి, గొల్లవలస, జంగాలపాడు, జాప్రికోదులగుమడ, కుమ్మరి గుంట, రాజులగుమడ, మహాజనంవారిపేట⁹⁴(పాల), శాలిపేట, కుమ్మరిగుంట, మజ్జిగూడెం, మాలపేట, రెల్లివలస, సానిపాలెం, రాతుపురం, ఉప్పరజమ్మి(పా), బోయిపాలెం, గొండుపాలెం (చీ). ఈ జిల్లాలోగల ఏజెన్సీ (మన్యం) ప్రాంతం ఉన్నది. సవరలువంటి గిరిజనులు గణనీయమైన సంఖ్యలో వున్నారు. వారి గ్రామనామములకు ముందు 'సవర' ఏకేషణం సహజంగా ఏర్పడినది. ఉదా॥ సవర కొత్తూరు, సవరలింగాపురం, సవరసీలాపురం, సవరపేట, సవరరామ క్రిష్ణాపురం, సవరపోమనాథపురం (ఁ), సవరగొంధి (పాల), సవర బొంతు, సవర చీపురుపల్లి, సవర వలస,⁹⁵ సవరగుడ, సవరశేఖర పురం, సవరసిద్ధి మడుగు (పా)

వృక్ష, జంతు సంబంధములు

శ్రీకాకుళంలో నివ (కదంబ) గాం (పా) గార (శ్రీ), పలాశ ( ) వంటివి చెట్ల పేర్లుగా గుర్తించబడినవి.⁹⁶ మరికొన్ని ఉదా॥ ఆముదాలవలస, కానుగులవలస, మట్టివలస, మట్టిపాడు, మునగ వలస, రావివలస, మోడుగవలస (శ్రీ); తులసిగాం (ఇ) కంబకాయ, జిల్లేడువలస, కాకరపల్లి, మామిడివలస (న); మామిడిమెట్టు, నువ్వు గాం (పొం), బొప్పాయిపాడు, చీపుర్లపాడు, చింతలగార, జొన్నల పాడు, కందులగూడెం (ఁ); జిల్లేడుపూడి, భూర్జ, బూరుగ, గరిక పాడు, మొడుగులపేట, వెలగవాడ (పాల); నేరడిగుడ, నిమ్మలపాడు, పువ్వులకొండ, రేగులపాడు (పా) గోరింట, వెలగాడ, తోట పాలెం (చీ).

దోమలపల్లి (శ్రీ), దుప్పలపాడు (న) బాతుపురం (ఁ), పోతులూరు (ఁ), ఏనుగుపేట (పాల), గేదెలపేట (పాల). పులి బండ, పులిపట్టి (పా), ఆబోతులపేట, చిలకలపాలెం, దుప్పల వలస (చీ)

ఇంటిపేర్లు

గ్రామనామములకు ఇంటిపేర్లకు అవినాభావ సంబంధంగలదు. గ్రామనామములు ఇంటిపేర్లయిన, లేక ఇంటిపేరు గ్రామనామమైన వాటికి ఈజిల్లాలో ఉండదు. దాసి, ఇప్పిలి, కళ్ళేపల్లి(శ్రీ) మరువాడ (నర్సిపాల), కొల్లూరు (సొం), శ్రీరంగం(ఐ), తుమరాడ (పాల), గరిమెళ్ళ కొత్తవలస (పాల), కాటగడ్డ (పా).

పెద్ద-చిన్న; క్రొత్త-పాత వగైరా

ఒకే పేరుగల గ్రామాలను పేరుపేరుగా గుర్తించడానికి అయా పేర్లముందు చిన్న-పెద్ద అనే విశేషణం చేర్చడం ఒక ఆన వాయితీ.⁹⁷ ఉదా॥ చిన్నకాకితపల్లి-పెద్ద కాకితపల్లి, చిన్న వెంకటా పురం-పెద్ద వెంకటాపురం (శ్రీ). పాలకొండతాలూకాలో 'పెద్ద' పేరు ముందుగలిగిన గ్రామాలు 11, 'చిన్న' విశేషణంగా గలిగినవి 9 ఉండగా, పాతపట్నంతాలూకాలో 'పెద్ద' విశేషణంగా గలట్టివి 18, 'చిన్న' విశేషణంగా గలట్టివి 20 గ్రామములున్నవి. క్రొత్తగా ఏర్పడిన గ్రామాలను అదే పేరుగల పాత గ్రామాలనుంచి పేరుగా గుర్తించడానికి అయా గ్రామనామముల ముందు పాత క్రొత్త అని విశేషణములను చేర్చడం సులభమైన సద్దతి. ఉదా॥ పాత కమలా పురం, కొత్త కమలాపురం (సొం), పాతజగ్గదేవపురం, కొత్త జగ్గ దేవపురం (ఐ) కొత్త శ్రీకాకుళం అంటూ లేదుగాని పాత శ్రీకాకుళం (శ్రీ) వున్నది. పాత నౌవడ, పాత పెక్కలి (ఐ) వున్నవి. భౌగోళిక విశేషములను పేరుముందు చేర్చటం చేతకూడా ఒకే పేరుగల గ్రామాలను వేర్వేరుచి చెప్పట కలదు. ఉదా॥ రాగోలు (శ్రీ), కొండ రాగోలు (పా), కొత్త పోలవలస-కొండపోలవలస (న), పొప్పంగి-శ్రీకొండపొప్పంగి (పా), రామచంద్రపురం, బురదరామ చంద్రపురం-తూముకొండరామచంద్రపురం(పా)ముకుందపురం-మూటీ ముకుందపురం (సొం), లక్కవరం (సొం) అకాళ లక్కవరం (ఐ).

వేర్పాటుగా గుర్తించడానికి వీలు కల్పించని గ్రామములు కూడ లేకపోలేదు. ఉదా॥ కొత్తూరు (రీపా), గురాండి (రీపా), బొమ్మికి (రీపా), అనంతగిరి (రీపా), రాజపురం, సారిపల్లి (ఐ), కొత్తవలస, పాలవలస, క్రీష్ణాపురం (శ్రీ), అంపాలెం, చిట్టవలస, ఈదులవంస (న) ఇటువంటి ఊరిపేర్లే పూర్తి విలాసంలేవి ఉత్తరాల బహ్యాదా విషయంలో తంతితపాలా కాఖవారిని తిప్పులు పెడుతూ ఉంటవి.

ఊరిపేరుపై మక్కువ

ఒక ప్రాంతపు ప్రజలు వేరొక ప్రాంతమునకు కారణాంతర ములవలన పోయి అచ్చోట స్థిరపడినప్పుడు పూర్వనివాస గ్రామంపై మమకారానికి గురుగా క్రొత్తనివాస గ్రామానికి కూడా అదే పేరు

పెట్టుకోవడం గలదు. ఉదా॥ బొమ్మిలిపేట, పార్వతీపురం (శ్రీ) ఈ రెండూ పూరుగునున్న విజయనగరం జిల్లాలో ప్రముఖపట్టణములు. విశాఖ జిల్లాలోనిదైన ఎలమంచిలి గ్రామ నామముగా ఈ జిల్లాలో రెండు తాలూకాలలో (శ్రీశివ) వున్నది. వనజంగి ఉన్న శ్రీకాకుళం తాలూకాలోనే వనజంగిపేట, బారువా వున్న సోంపేట తాలూకాలోనే బారువాపేట ఉన్నవి. చీపురుపల్లి గ్రామ నామంగా సోంపేట, పెక్కలి పాతపట్నం తాలూకాలలో ఉన్నది. నేడు ఒరిస్సా రాష్ట్రాంతర్భాగము లుగ నున్న బరంపురం, భద్రపురం వరుసగా ఇచ్చాపురం, సోంపేట తా॥ ఉన్నవి. చోడవరం, (న) గజపతిసగరం (న & పాల), అన్నవరం (పాల), దోలేశ్వరం (పా), భద్రాచలం (పా) మొ॥ నమీన జిల్లాలలోని గ్రామనామములేకా హరిద్వారం, (పాల) రామేశ్వరం (పా) వంటి ఉత్తర, దక్షిణ భారత దేశాలలోని ప్రముఖ పుణ్యక్షేత్రముల పేర్లకూడా గ్రామ నామములుగా నీ ప్రాంత మున స్వీకరించబడినవి.

రమణీయములు

పెక్కలి తాలూకాలోని 'ఉద్యాన వనం' అవత్రంశం చెంది 'ఉద్దాన'మైనట్లు⁹⁸ కాకుండా చెవికింపైన (చూడటానికి, ఉండటానికి ఎలాఉంటుందోగాని) గ్రామనామములు కొన్ని పేర్కొనదగినవి కలవు. ఉదా॥ దీపావళి(శ్రీ), నెలవంక(ఇ), ప్రియ(న), రాగపురం(సొం) కిన్నెరవాడ, హంస, భామిని (పా), సారంగి(పాల), కామదేవు, బృందావనం ఉన్న పెక్కలి తాలూకాలోనే దోకులపాడుకూడా ఉన్నది. 'లక్ష్మీపురం' అను ముష్టి అగ్రహారం(శ్రీ) అనునది ఈ విషయంలో తుదిమాట.

ముగింపు

పై వివరణలవలన ఈ జిల్లాలోని గ్రామనామములు గతించిన చరిత్రకు సాక్షిభూతములుగ నుండినట్లు తెలియుచున్నది. రాజవంశ ముల ప్రభావము గ్రామనామములపై నెంతగలదో నంతకు దీటుగా సామాన్య జన జీవనానికి అవసరమైన వృక్ష, జంతు సంబంధిపేర్లు కూడ గ్రామనామములుగ నిలచినట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. చరిత్ర దృష్ట్యా ఈ జిల్లాలోని గ్రామనామముల ప్రాధాన్యత తలిగియుండి. మరింత విస్తృత శాస్త్రీయ పరిశోధనకు తగియున్నవి. జిల్లాలోగల విజన్వీ ప్రాంతప్రభావము, ఒకవైపు నరిహద్దుగానున్న ఒరిస్సా రాష్ట్ర (భావ) ప్రభావము గ్రామనామములపై యుండుటబట్టి అట్టి ప్రభావము నకు లోనైన గ్రామనామములు ప్రత్యేకముగా పరిశీలించదగి యున్నవి. స్థలభావమును దృష్టిలో నుంచుకొని తలస్పర్శగా సాగిన ఈ పరిశీలన ఇంకను ఈ విషయమై శాసనములు, సాహిత్యము మొ॥ సాధనము లాధారముగా పరిశోధన జరుగవలసిన అవసరమును గుర్తించుచున్నది.

అదోజ్ఞాపికలు

1. సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞానకోశము, ఎనిమిదవ సంపుటము (హైదరాబాదు, 1971), పు 529-30.
2. వై. వి. కృష్ణారావు & ఏలుకూరి బలరామమూర్తి, ఆంధ్రప్రదేశ్ దర్శిని, (విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, విజయవాడ, 1976), పు. 1009.
హిలభ్యము కొరకు తాలూకాల పేర్లు కుండలికరణములలో సంక్షిప్తముగా పేర్కొనబడినవి. ఆ సంజ్ఞావివరణ: పా = పాత పట్నం, సాం = పాలకొండ, తె = తెక్కలి, శ్రీ = శ్రీకాకుళం, సోం = సోంపేట, న = నరసన్నపేట, ఇ = ఇచ్చాపురం, చీ = చీపురుపల్లి.
3. చూ॥ భారతి, వెస్టెంబర్, 1982, పు. 37-44
'విజయదత్' విజయనగరం జిల్లా చరిత్ర-సంస్కృతి (మాన్సాన్, విజయనగరం, 1983), పు. 15-19
4. డా॥ ఎన్. రమేశన్ (సం) ఆంధ్రప్రదేశ్ డిప్టీ కలెక్టర్స్: శ్రీకాకుళం (హైదరాబాదు, 1979) పు. 16.
5. కుందూరి ఈశ్వరదత్తు, ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, (ఆం॥ ప్ర॥ సాహిత్య అకాడమీ, హైదరాబాదు, ద్వితీయ ముద్రణ, 1979), ప్రథమభాగము, పు. 34-35.
6. భావరాజు వెంకటకృష్ణారావు, ఎల్ల దైనాస్టీస్ ఆఫ్ ఆంధ్రదేశ, (మద్రాస్, 1942), పు. 385-86.
7. డా॥ ఎన్. రమేశన్, కాపర్ ప్లేట్ ఇన్స్క్రిప్షన్స్ ఆఫ్ ఆంధ్ర ప్రదేశ్ గవర్నమెంట్ మ్యూజియం, వాల్యూం 1 (హైదరాబాద్, 1962) పు 140.
8. జర్నల్ ఆఫ్ ఆంధ్రా హిస్టారికల్ రీసెర్చ్ సొసైటీ, (రాజమండ్రి), పార్ట్-1, జూలై 1928, పు. 40
9. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రకభూగోళము, ద్వితీయ భాగము, పు. 122, 293.
10. పైది పు 122-123.
11. రాళ్ళబండి సుబ్బారావు (సం) కళింగదేశ చరిత్ర (రాజమహేంద్రవరము, 1930), అనుబంధము, పు. 85
12. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, పు. 38, 311-12
13. డా॥ ఎన్. రమేశన్, కాపర్ ప్లేట్ ఇన్స్క్రిప్షన్స్ ఆఫ్ ఆంధ్ర ప్రదేశ్ మ్యూజియం, వాల్యూం 1, (హైదరాబాద్, 1962), పు. 144.
14. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, పు. 313
15. పైది. పు 283.
16. యస్. ఐ. ఐ. VI నెం. 1118.
17. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, పు. 40.
18. జె. హెచ్. ఆర్. ఎస్. సం III. పు. 49-53
19. పైది. వాల్యూం X పు. 143-144.
20. యస్. ఐ. ఐ. నెం. 1247, 1248.
21. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, పు. 93
22. డా॥ నేలటూరి వేంకటరమణయ్య, విష్ణుకుండినులు, (హైదరాబాద్, 1973), పే. 56
23. ఆంధ్రదేశ చరిత్ర - భూగోళ సర్వస్వము, రెండవ సంపుటము (హైదరాబాద్, 1974), పు. 485
24. కళింగదేశ చరిత్ర, పు. 505.
25. ఆర్. సుబ్రహ్మణ్యం, ది మార్కవంశ గణపతీస్ ఆఫ్ ఒరిస్సా, (వాల్తేరు, 1957), పే. 138, 140.
26. యస్. ఐ. ఐ. IV. నెం. 695.
27. చూ. డా॥ సి. వి. రామచంద్రారావు, ఎడ్మినిస్ట్రేషన్ అండ్ సొసైటీ ఇన్ మిడివల్ ఆంధ్ర (ఎ. డి. 1038-1538) అండర్ ది రేటర్ ఈస్టర్న్ గాంగ్వెస్ అండ్ ది మార్కవంశ గణపతీస్ (నెల్లూరు, 1976) పు. 124
28. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, పు. 311-312.
29. ఆదిభట్ల వేంకట రమణ, శ్రీకాకుళంజిల్లా చరిత్ర (ప్రపంచ తెలుగు మహాసభల జిల్లాసాయి ప్రచురణ. 1975), పు. 49.
30. ఎస్. ఐ. ఐ. V నెం. 1342, 45, 44
31. జె. ఎ. హెచ్. ఆర్. ఎస్. సం: XXI (జూలై 1950-ఏప్రిల్ 1952) పు. 166
32. ఆంధ్రభూమి (తెలుగు వారపత్రిక, సికింద్రాబాద్, 28-10-82) పే. 42
భూగోళ సర్వస్వము. ప్రథమ సంపుటము, పు. 499
34. జి. ఆర్. వర్య, కళింగదేశ (కాడేపల్లిగూడెం 1977) పు. 12, 179
35. ఆంధ్రభూమి, 21-10-1982, పు. 54

36. ఎస్. ఐ. ఐ V, నెం. 1186, 1282
37. భూగోళ సర్వస్వము, మొదటి సంపుటము, పు. 172
38. జె. ఎ. హెచ్. ఆర్. ఎస్. IV, పే. 163
39. సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, ఏడవ సంపుటము, (హైదరాబాదు, 1970) పు. 288
40. శ్రీకాకుళంజిల్లా చరిత్ర, పు. 88
41. డా॥ బి. చుస్టానయ్య, ది టెంపుల్స్ ఆఫ్ ముఖలింగం (రాష్ట్రోన్ల వల్ల కేవలం, న్యూ ఢిల్లీ, 1978,) పే. 2
42. జి. ఆర్. వర్మ, కళింగదేవ, పు. 186
43. సంగ్రహాంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, ఏడవసంపుటము, పుట 291
44. విజ్ఞాపరపు వెంకట కోదండరావు (అను) విశాఖపట్టణముజిల్లా వృత్తాంత సంగ్రహము (శ్రీ వేణుగోపాలపెన్, విశాఖపట్నం,) పు. 120
45. భూగోళ సర్వస్వము, మొదటి సంపుటము, పు. 171
46. డా॥ తూమాటి దొణప్ప, ఆంధ్రసంస్థానములు-సాహిత్య పోషణము (ఆంధ్ర విశ్వకళా పరిషత్తు, వాల్తేరు, 1989), పు. 579.
47. సంగ్రహాంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, ఎనిమిదవ సంపుటము, పు. 485
48. జె. ఎ. హెచ్.ఆర్.ఎస్. XXIX పే 24 & బి. యస్. ఎల్. హనుమంతరావు. రెలిజియన్ ఇన్ ఆంధ్ర (గుంటూరు, 1978), పే. 59
49. డా॥ ఆర్. సుబ్రహ్మణ్యం, శాలిహం డాం (ఆంగ్లం) (హైదరాబాద్, 1984) పే 3-4
50. జి. ఆర్. వర్మ, గుడిగుంపా, (తాడేపల్లిగూడెం, 1974) పు. 103
51. భావరాజు వెంకట కృష్ణారావు, ఎల్లీ డైనాస్టీస్ ఆఫ్ ఆంధ్రదేశ, పు. 612
52. ఎల్లీ డైనాస్టీస్ ఆఫ్ ఆంధ్రదేశ, పు. 868
53. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, పు 290
54. జె. ఎ హెచ్. ఆర్. ఎస్. XXII, పే. 184
55. కళింగదేవ, పు. 13
56. కళింగదేశ చరిత్ర, 461
57. కళింగదేవ, పు 53
58. భూగోళ సర్వస్వము, రెండవ సంపుటము, పు. 51
59. డా॥ ఎన్. రమేశన్ (సం) ఆం॥ ప్ర॥ డిప్యూటీ గజిటీర్ శ్రీకాకుళం, పు. 20.
60. వీరునామదేయుడు ఈ ప్రాంతముపై ప్రభావము నెరపిన తూర్పు చాళుక్య, తెలుగు బోడులలో ఉన్నారు. అట్లే అనంతవర్మలు వాళిష్ఠ, మాతర వంశీకులలో గలరు.
61. కళింగదేశ చరిత్ర, పు. 479.
62. ఎల్లీ డైనాస్టీస్ ఆఫ్ ఆంధ్రదేశ, పే. 578
63. కళింగదేవ, పు. 53, 54 & 184.
64. డా॥ ఎన్. వెంకటరమణయ్య, ది ఈస్టర్న్ చాళుక్యాస్ ఆఫ్ వేంగి, (మద్రాసు, 1950) పే. 128
65. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, పు. 152-153.
66. ఎస్. ఐ. ఐ, వాల్యూం VI, నెం. 1119
67. భూగోళ సర్వస్వము, మొదటి సంపుటము, పు. 594.
68. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, పు. 287
69. జంతర్నాడు. వీరకూటం, శ్రీకూర్మచాళుక్య ప్రభువులలోను పురుషోత్తమ నామధేయులున్నారు.
70. భూగోళ సర్వస్వము, మొదటి సంపుటము, పు. 45-46
71. పై ది. పు. 30
72. భూగోళ సర్వస్వము. రెండవ సంపుటము, పు. 55
73. జయపురాధీశ్వరులకు పూర్వపాలకులైన నందాపురాధి పతులలో ఒక ధైరవరాజు (1870 ప్రాంతం) గలడు. 1776 ప్రాంతంలో గోలుకొండ జమిందారు ధైరవ భూపతి రాజుగలడు. పార్వతి పురం, పాలకొండ, సాలూరు మొ॥ చిన్న జమిందారలన్నియు జయపురం వారి అనుగ్రహమువలన రూపెత్తినవి కావటంచేత ఆ సంస్థాన పాలకులలోను జయపుర రాజుల పేర్లుదాల్చిన వారు కాన వస్తారు. ఊ॥దా॥ పార్వతీపురం పాలకులలో విశ్వంభర భల్లాజు, సాలూరు పాలకులలో రామచంద్రరాజు మొ॥ ఈ జిల్లాలో పుష్కలముగానున్న రామచంద్రపురములలో నొకటి సామంత రామచంద్రపురం (సొం) ఈ విషయాన్ని మరింతగా దృవీకరిస్తున్నది. రామచంద్రపురములలో కొన్ని శ్రీరామ చంద్రుని పరంగా నేర్పడినవికూడా అయివుండవచ్చును.
74. కళింగదేశ చరిత్ర, పు. 282. తెక్కలికి సంబంధించిన గ్రామ నామముల చరిత్రకు ప్రధానాధారము : కళింగదేశ చరిత్ర (పుటలు 389-392)లోని లక్ష్మీనారాయణ హరివందన జగద్దేవు విరచిత 'తెక్కలి కావంబరాజ వంశతీహాసము' అనువ్యాసము.
75. జె. ఎ. హెచ్. ఆర్. ఎస్., వాల్యూం VII, పే. 92
76. కళింగదేశ చరిత్ర, పు. 990.
77. జె. ఎ. హెచ్. ఆర్. ఎస్., వాల్యూం, V, పార్ట్ 2 (అక్టోబరు 1980) పే. 117.

78. కళింగదేశ చరిత్ర, పు. 390
79. ఇంద్రవర్మపురిశాసనమున 'తిరిలింగవాస్తవ్యాయ' అనుపదము వాడబడియున్నది.
సంగ్రహాంధ్ర విజ్ఞానకోశము, నాలుగవ సంపుటము, పే. 802, 803.
80. కళింగదేశచరిత్ర, పు 391.
81. డా॥ తూమాటి దొణప్ప, ఆంధ్రసంస్థానములు - సాహిత్య పోషణము పు. 561
82. విశాఖపట్నంజిల్లా వృత్తాంత సంగ్రహము
83. పైది. పు 547 అదోక్షాపిక
84. చాణుపద్య మణిమంజరి, పు 39-40.
5. పాలకొండ విజయనగరానికి కప్పముకట్టినది కావడంచేత ఆ కాలంలో విజయనగరపాలకులైన పెద్దచిన్న విజయరామరాజులు, చిన్నవిజయరామరాజు పోదరుడు దివాన్ సీతారామరాజు వ్రము ఋలు కావడంచేత పాలకొండ తాలూకాలోని ఈ గ్రామములు విజయనగర పాలకవర్గ నామసంబంధములా యనిపించకపోదు.
86. ఆదిభట్ల వెంకటరమణ, శ్రీకాకుళం జిల్లా చరిత్ర, 181-182
- చ॥ అతఁడు కళింగరాజ్యమున కర్తిగమించి తదీయమేదినీ పతి బహుమాన మందుకొని పౌరుషమారంగ బంటువల్లి సు స్థితి రచియించి భోగపురి సీమ రణస్థలి చెంత నందు సు స్థితిముగ నిల్చి యచ్చట ప్రతిష్ఠ యొనర్చెను మల్లికార్జునన్॥
- బంటువల్లి వైభవాన్ని కవి ఈ విధంగా వర్ణించాడు
- [గ్రామ నామముల జాబితా వ్రాయుటలో చేదోడుగా నుండిన చ॥ యస్, కామేశ్వరి, టి. కామేశ్వరులకు రచయిత కృతజ్ఞుడు.]

- తే॥గీ॥ మేలునకుఁదల్లి కీర్తికి పాలవెల్లి
తల్లితల్లికి క్రొత్త ముత్యాల యల్లి
వెండి బంగారములకెల్ల నిండు ఘల్లి
ప్రాభవపుధిల్లి అతడేలు బంటువల్లి॥
87. పైది. పు. 168
88. తురక శాసనమును గ్రామమున్నదే పండశాసనం(తె), 'శాసనం' (ఇర్రిసోంట్రితె) అను గ్రామములున్నవి. కనుక నిచ్చటశాసన మనగా 'భూహ్యుది నానార్థేఖ్యము' అనియేగాక 'సరిహదరాయి' అను అర్థమునుకూడ స్వీకరింపవచ్చును. కుంూరి ఈశ్వరదత్తు ఇన్ స్క్రిప్షన్స్ నల్ గ్లోసరీ ఆఫ్ ఆంధ్రప్రదేశ్. (హైదరాబాద్, 1967) పే, 287-88
- కళింగదేశచరిత్ర, పు. 391
90. డా॥ రమేశన్ (సం) ఆం॥ ప్ర॥ డిప్టిక్ట్ గజటిర్స్ 'శ్రీకాకుళం' పే. 134
91. భూగోళ సర్వస్వము, మూడవ సంపుటము, పు. 411
92. ఆంధ్రభూమి, (వారపత్రిక, 24-2-1983), పే. 94
. జి. ఆర్. వర్మ, గుడి-గుంపా, పు. 35.
94. "మహాజనము : బ్రాహ్మణవర్గము, గ్రామములోని పెద్దలు" కుంూరి ఈశ్వరదత్తు, శాసనశాఖకోశము, పు. 229
95. 'పనన = పన్ను చెల్లించనక్కరలేవి భూమి' డా॥ బూదరాజు రాధాకృష్ణ, ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు, (హైదరాబాద్, 1971), పు. 377
96. జి. ఆర్. వర్మ, కళింగదేశ, పు. 53, 124
97. జె. ఎ. హెచ్. ఆర్. ఎస్. XXII, పు. 184
98. భూగోళసర్వస్వము, మూడవ సంపుటము, పు. 414

మ ళ్లి తెల్ల వా రు తు ం ది శ్రీ నాగభైరవ కోటేశ్వరరావు

నడిచేది
నలుగురులోనే
నలుగురిలానే

ఆలోచనలకాళ్ళు
ఆకాశంలో
కళ్ళు అంతరిక్షంలో -

ఈ చుక్కలు చేతికి
చిక్కినట్టే నటించి
వేళ్ళ సందుల్లోంచి
జారిపోతుంటాయి

ఈ పిట్ట
రెక్కలూపుతూ, సాగుతూ
కనుచూపు మేరలో
బిందువై

నిలువునా గుడ్డివాణ్ణి చేస్తుంది
ఈ కథ రోజూ జరిగేదే!

అయినా
మళ్ళీ తెల్ల వారుతుంది!
కాళ్ళు ఆకాశంలో....
కళ్ళు అంతరిక్షంలో.... :

జీవన సంగీత

క్రనులలోని కలలు అశ్రు
కణమ్ములై తొణకినపుడు
గుండెలోని తలపు లగ్ని
గుండమ్ములై మండినపుడు

ఒక చల్లని మాట చాలు
ఊర్పు సెగలు చల్లారును
ఒక కమ్మని పాట చాలు
కలత బరువు కడ తేరును

మన బ్రతుకుల బాటలలో
పెనుచీకటి మూగినపుడు
మన మనసుల తోటలలో
చితి మంటలు రేగినపుడు

ఆకామణి దీపద్యుతి
అరుణోదయమై విరియును
ఆశ్రీయుల అనురాగమే
అమృత వర్షమై కురియును

పలురకాల అనుభూతుల
వర్ణాలను మేళవించి
అందమైన గతకాలపు
టను భవాల కుంచెలతో

వర్తమాన యవనికపై
భవితవ్యం చిత్రిస్తూ
మానముగా సాగిపోవు
మానవాళి జీవితాలు

సాగిపోవు ఆ జీవన
సమీరాలు తాకినంత
ప్రపంచ విపంచి పలుకును
చైతన్యోత్సవ గీతం
మానవతా సంగీతం

మనసే ఒక అరవిందం
మమతే మధుర మరందం
తనివి తీర గ్రోలినపుడె
మన మనుగడ కానందం.

అంతరంగ విహంగం

ఒక మధుర మనోజ్ఞ స్వప్నాన్ని
ఒక విధుర విషాద సత్యాన్ని
రెండు రెక్కలుగా ధరించి
అంతరంగ విహంగం
వంతగా ఎగిరి పోతుంది
ఊహా విహాయన వీధిలోకి
అతివేగంగా ప్రతి ఉదయం

ఏ అనంత దిగంతాలకో పయనించి
ఏ సుదూర తీరాలలోనో విహరించి
రకరకాల అనుభూతుల గింజల్నేరుకొని
జీవనకాసారంలోని వేదనా నీరాన్ని గ్రోలి
తిరిగి తిరిగి అలసి సొలసి
నిశ్శబ్దంగా చేరుకుంటుంది
నిద్ర గూటిలోకి ప్రతి రాత్రి.

డాక్టర్ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు

జంతు ప్రకృతిలో రసానుభూతి ఉన్నదా? మానవానుభూతికి అది భిన్నమైనదా?

వృక్షంలో జీవి అవిర్భావం - అది వృక్షమైనా కావచ్చును, జంతు వైనా కావచ్చును, రెండింటికీ మధ్యస్థంగా ఉన్నదైనా కావచ్చును, రెండు వర్గాలకు చెందనదైనా కావచ్చును - ఏది ఏమైనా అది బహు విచిత్రమైనది. మిగుల విశిష్టమైనది. తెలిసి వస్తుందో రాదో కూడ తెలియనంతటి అద్భుతాన్ని కలిగించేది. జీవజాతుల పెంచి అలోచనను రేకెత్తించ జేసేది. కాలక్రమగతిని జీవ పరిణతిని అర్థంచేసుకోవడానికి విస్తృతంగా వెలువడ్డ మానవ ప్రయత్నమే పరిణామవాద సిద్ధాంతము. మౌలికంగా స్పష్టంగా ఒకే ఒక్క మూలకందం నుంచి (ఇది ఏదీ అంటే ఈనాటికి శాస్త్రార్థకమై నిలబడి ఉంది!) సకల జీవరాతులూ ఉద్భవించాయని, కాల ప్రవాహంలో ప్రకృతిలో కలిగి ఎన్నో మార్పుల కనుగుణంగా తమ తమ జీవిత క్రమాలను సుస్థిర పరచుకొనేందుకు అవక్షణం పోయితిన్నట్లు ఉంటాయని - ఈ పోయితిన్న పరంగా (యాదృచ్ఛికం కావచ్చును, ప్రమాదపశాత్తు కావచ్చును, ఇంతేవిధంగానైనా కావచ్చును) నూతన జాతులు ఏర్పడేందుకు అవకాశం ఉంటుందని పరిణామవాదం ప్రబోధిస్తుంది. జీవులలో వైవిధ్యం, జీవజాతుల ప్రత్యేకికరణం - ఇలాంటివన్నీకూడా ప్రకృతి ప్రభావ ఫలితంగానే ఏర్పడుతాయంటే చాలా అశ్చర్యంగా ఉంటుంది. అందుకే శాస్త్రంలో ప్రకృతి సర్వకర్తవత్తమైనది. నేను అమీబా అనబడే ఏకకణ జీవి అత్యున్నతస్థాయికి చేరిన జంతువుగాను మానవుడు అత్యుత్తమ స్థాయికి చేరిన జంతువుగాను పరిగణించబడడం జరుగుతున్నది. అమీబా నుంచి హైడ్రా, హైడ్రా నుంచి అర్థోప్రోటా, అందుకుంచి ఎఫైన్ డెర్మేటా.... అలా అలా చేపలు, కప్పలు, సరీసృపాలు - అక్కడి నుంచి పక్షులొక వైపు మనుష్యులొక వైపు రూపొందాయని భావించడం జరుగుతున్నది. ఒక విధంగా చెప్పాలంటే మనిషికూడా

జంతువే నన్ను విషయం స్పష్టంగా తెలియవస్తుంది. అయితే మనిషి జంతువుకాదని జంతువు నుంచి వేరుపడినాడని మనిషికి జంతువుకు మధ్యన ఎంతైనా వ్యత్యాసమున్నదని ఎక్కువమంది అభిప్రాయ పడుతున్నారు. జంతు ప్రకృతి వేరని మనిషి ప్రకృతి వేరని - మహాన్నతమైన మానవతా గుణంతో జాతి సంస్కృతిని భాగ్యదయ ప్రగతి వైపుకు నడిపించే లోకశ్రేయోక్తియా కరుడైన మనిషి యొక్క తత్వం జంతు తత్వానికి భిన్నమైనదని, జంతువులో కానరాని విశిష్టత, నిర్దుష్టత, విజ్ఞత, విచక్షణ మొదలైన లక్షణాలన్నీ మనిషికి కరిమితమని - క్రిందప జనభాలో ఎక్కువ శాతం మనుష్యుల బలీయమైన అభిప్రాయం. సనాతన ధర్మం కానివ్వండి, బౌద్ధం కా. వ్వండి, ఇస్లామ్ కానివ్వండి, క్రిస్టియనిటీ కానివ్వండి - మనిషి జంతువు నుంచి వేరుపడాలనే నిబంధిస్తున్నాయి. అంత మాత్రాన జంతువు మనిషికన్నా నీచమైనదన్న అభిప్రాయానికి రాదు. తర్కబద్ధమైన శాస్త్రజ్ఞానంతో చర్చిస్తే జంతువుకు మనిషికి ఏవిధమైన తేడా కనిపించకపోవచ్చును. అయితే అది భౌతిక దృక్పథం. ఏదిఏమైనా జంతువుకు, మనిషికి ఉన్న ఏకాదర సంబంధాన్ని గుర్తించి, కొనియాడి అనంతమైన ఆ సంబంధ బాంధవ్యాన్ని అర్థంచేసుకొని సంస్థారంతో నడచుకోవడమే గొప్ప తనం : దానికి ఉపకరిమిద్దాము.

జీవజాతాన్ని సునిశితంగా కరిగిలిస్తే ఒక విషయం స్పష్టంగా బోధపడుతుంది. అత్యంత సూక్ష్మజీవి అయిన అమీబా మొదలు కొని అద్భుతమైన విషయాపగాహన, అలోచన, వివేచన ఉన్న మనిషి వరకు జన్మ్యవరమైన ఒక అనుబంధము కనిపిస్తుంది. ఈ బాంధవ్యము ఎక్కడినుంచి మొదలైందని అడిగితే చెప్పడం కష్టమేమోకాని, ఒక్కసారి మొదలైన అనుబంధం మాత్రం నిరంత

రంగా నిరభ్యంతరంగా కొనసాగుతునే ఉంటుంది. ఇది శాశ్వత సత్యం. ప్రకృతి ప్రబోధించే దివ్య సూత్రం. భారతీయ ధర్మసారమైన వేదాలు ప్రవచించే భగవంతుని తత్వం. ఇందులో మార్పు రాదు. అన్వేషణకు, గవేషణకు అందని జీవనమార్గమిది. అంతు బట్టని రహస్యమిది. అర్థంకాని విచిత్రమిది. దీనిని గుర్తించి ప్రకృతి గొప్పతనాన్ని కొనియాడడం ఒక్కటే జిజ్ఞాసువు చేయదగ్గ పని.

జంతుజాలా లన్నింటిలోనూ ఏకోదర సంబంధాన్ని నిర్దుష్టంగా తెలియజెప్పే అలూటల్ నెన్నింటినో గుర్తించవచ్చును. ప్రతి జంతువు విడిగా కొన్ని లక్షణాలను కలిగి ఉంటుంది. ప్రపంచంలోని ప్రతి జీవికీ ఆకలి అనునది ఉన్నది. దప్పిక అనునది ఉన్నది. నిద్ర అనునది ఉన్నది. అంతేకాదు. మైకునంపై పీఠి అనునది తప్పని సరిగా ప్రతి జంతువు కలిగి ఉండును. ఈ నాలుగు లక్షణాలు విశ్వజనీనంగా నర్మకాలీనంగా ఎప్పుడూ ఉంటాయి. ఆహార సముపార్జన ప్రతిజీవికీ అవసరమే. కూటి కొరకు కోటి విద్యలన్నది అతిశయోక్తి కాదు. అమీబా బ్యాక్టీరియమలను, డయాటమలను, ఇంకా చిన్న చిన్న సూక్ష్మజీవులను తింటుంది. గాజు ముక్కలను అందిస్తే తిరస్కరిస్తుంది. ఏదీ ఆహారమో, ఏదీ ఆహారము కాదో, ఏదీ శత్రువో, ఏదీ సహజీవో కూడ తెలుసుకొనే స్థితిలో ఈ సూక్ష్మజీవి ఉండడం విశేషమనే చెప్పవలె. ఎక్కువ వేగం ఉన్న ప్రాంతాలనుంచి చల్లని ప్రాంతాలకు, ఎక్కువ కాంతి ఉన్న ప్రదేశాలనుంచి తగు మాత్రం వెలుతురు ఉన్న స్థలాలకు అమీబా సంపరిచడం దాని సూక్ష్మ బుద్ధికి స్పష్టమైన దృష్టాంతం; పరిణామోత్థా ప్రాథమిక స్థాయిలో ఉన్న ఈ విచిత్రమైన జీవశక్తి పరిణామం జరిగేకొద్దీ చిత్రాతి చిత్రంగా పెరుగుతూ వచ్చి మనిషి స్థాయి కొచ్చేసరికి అనూహ్యమైన స్థితికి చేరుకొని భరింపనిస్తుంది. అయితే నిమ్మ జంతువుకు అనుభూతి ఉంటుందా? అనుభవం తెలుస్తుందా? మంచిచెడ్డలు తరచి చూడే శక్తిని కలిగి ఉంటుందా? ఒక్కసారి చూచిన దానిని మళ్ళీ మళ్ళీ గుర్తు పెట్టుకొనే శక్తి ఆ ప్రాణికి ఉంటుందా? అన్నది ఉత్సాహాన్ని రేకెత్తించ జేసే ప్రశ్నలు. వీటికి సమాధానాలివ్వవలసిన అవసరం ఉన్నది. అమీబా చిరంజీవి (నీరు ఉన్నంత వరకే). మనిషికి నిర్దుష్టమైన జీవితకాలం ఉన్నది. వానపామును తుండ తుండాలుగా (అడ్డంగా మాత్రమే) చేస్తే ప్రతి తుండమూ ఒక వానపాముతుంది. ఒక చెయ్యి పోగొట్టుకొంటే మళ్ళీ మనిషికా చెయ్యి రాదు. శత్రువుల బాంసుంచి తప్పించుకొనేందుకు బిల్లి కోతను పోగొట్టుకొంటుంది. అయినా మళ్ళీ ఆ తోక పెరుగుతుంది.

ఈ రకంగా విశ్లేషిస్తే మనిషి కన్నా అమీబాదే పైచేయి అవుతుంది. అలా అనిపిస్తుంది. అయితే సంగీష్టంగా ఎదిగి ఉన్న నాడీ వ్యవస్థ మనిషికొక హోదాను, స్థాయిని తెచ్చిపెట్టింది. ఈ వ్యవస్థవల్లే మనిషీ నాడు జగద్విదితుడౌతున్నాడన్నది నిర్వివాదాంశం.

మనిషి వలె జంతువు కూడ ఆహారాన్ని తీసుకొంటుంది. అంటే ఆకలిని గుర్తిస్తుంది. నీరు తాగి దప్పిక తీర్చుకొంటుంది. శత్రువుల నుంచి తనను తాను రక్షించుకొంటుంది. ఎండ, వాన, చలి-మొదలైన ప్రకృతి పరమైన బాధలనుంచి తప్పించుకోవడాకి వీలుగా గూళ్ళను కట్టుకొంటుంది. పొదరిళ్ళను ఏర్పరచుకొంటుంది. బొరియలను తయారు చేసుకొంటుంది. గుహలలో నివసిస్తుంది. కొన్ని జంతువులు చెట్లకొమ్మల సహాయంతో ఇళ్ళ వంటి వాటిని కూడ ఏర్పరచుకొంటాయి. కొన్ని జంతువులు ఎనుమ్యులవలె సంఘజీవులు కూడ! కలిసి మెలిసి ఉంటాయి. చందను చూచుకొనేందుకు ఒక జంతువు ముందు ఉండి నాయకత్వం వహిస్తుంది. అరువులు చరువులు లాంటి శబ్దాలతో సహా జంతువులతో సంభాషించు జరుపుతాయి. కష్టసుఖాలను తెలుపుకొంటాయి. ప్రమాదాలను హెచ్చరించుకొంటాయి. సంతోషాలను వెలిబుచ్చుకొంటాయి. విపదాలను వెళ్ళబోసుకొంటాయి. మానవ భావాలకు సరిపోలిన ప్రేమ, వాత్సల్యం, ద్వేషం, ప్రతికారం, ఘర్షణ, అవేళం, ఉక్రోషం, అవేగం, అలసట, కోపం - ఇత్యాది లక్షణాలన్నీ జంతువులకు కూడ ఉన్నాయని చెప్పటానికి సందేహపడవలసిన అవసరం లేదు. ప్రిపురుష జంతువులు కలుసుకొంటాయి. మనుష్యులలో మాదిరే! సంభోగోక్రియ కూడ ఇంచు మించు ఒకే విధంగా ఉంటుంది. ఈ ప్రిపురుష పరపూర్వకణముల మేదో ఇంతవరకు తెలియరానిదై ఉన్నది. ఈ అకర్షణా భావము జంతువులకును మనుష్యులకును సమముగనే ఉన్నదని తెలుస్తున్నది. అయితే జంతువులలో కామకేళి విచ్ఛలించిడిగా ఉంటుందని వావి వరులు పాటించబడవని - మనిషి ఇక్కడే పేరుడతాడని కొందరు తాత్త్వికులు అభిప్రాయపడతారు. కానీ ఈ వావి వరుసలు, సమాజ నిబంధనలు మనుష్యులలో ఐకమత్యము, కృమి శిక్షణ, సంఘభావము పాటించటానికి - నైతికంగా, ధార్మికంగా ఉన్నత స్థితిని చేరుకోవడానికి - మనుష్యుల చేతనే మనుష్యుల కొరకు రూపొందించబడ్డాయన్న సంగతి మానవ వికాసాన్ని అది నుంచీ తరచి చూస్తే ప్రస్ఫుటంగా తెలిసివస్తుంది. అంటే ఆలోచించి మనిషి నిర్ణయం తీసుకోగలదు, జంతువు ఆ పని చేయలేదని తెలుస్తుంది. ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే మనిషికి ముందు చూపు ఉన్నది, జంతువుకు అది లేదు అని చెప్పకోవచ్చును. ఈ ముందు చూపుకు కారణమేమై ఉంటుంది

జంతు ప్రకృతిలో రసానుభూతి ఉన్నదా : మానవానుభూతికి అది భిన్నమైనదా ?

దనేది ఒక ప్రశ్న. మనిషికి ఈ విషయం ఏర్పడటానికి ఏ శక్తి దోహద పడి ఉంటుందనేది ఎంతో ఆలోచనను రేకెత్తించ జేస్తుంది.

మానవులలో మమతానురాగాలు ఉన్నట్లే జంతువులలో కూడ ఉన్నాయి. వసిష్ఠులను అవి చూచుకోవడం ఎంతో రస వత్తరంగా ఉంటుంది. ఒక కోడిపెట్ట చిన్న చిన్న కోడిపిల్లలను ఎంతో జాగరూకతతో గమనిస్తూ ఉంటుంది. ఒక కుక్క దాని పిల్లల దగ్గరకి వెళితే విరుచుకుపడుతుంది. కోతి పిల్లను కాని, పిల్లిపిల్లను కాని వాటి వాటి తల్లులు ఎంత జాగ్రత్తగా చూచు కుంటాయో మనం నిత్యం చూస్తూ ఉంటాము. తల్లి ఆవును చూచి అంబా అని పలికే లేగదూడను చూచినప్పుడు ఎవరికైనా సరే తన్మ యత్వంతో ఒడలు పులకరిస్తుంది. ధాన్యపు గింజలను తీసుకొని వచ్చి తల్లి పిచ్చుక వారి వాలగనే నూటిలోనుంచి గొంతులు చించు కొనే పిచ్చుక పిల్లలు కించపర లాడుతూ సంబర పడడం చూస్తే ఎవరికైనా ఎంతో ఆనందం కలుగుతుంది. అంటే తల్లి పిల్లల అనుబంధాలు ప్రకృతిలో మనుష్యులకు మాత్రమే కాదు జంతువు లలో కూడ ఉన్నాయని తెలుస్తుంది. జంతువులలో మరొక విచిత్ర మైన లక్షణం కూడ ఉన్నది. ఎక్కువ ఎండను భరించలేక కొన్ని జంతువులు వేసవి నిద్ర పోతాయి. అంటే వేసవి పూర్తి అయ్యే వరకు ఏ విధమైన క్రియా శీలక జీవన వ్యాపారాలలో పాల్గొన కుండా స్తబ్ధంగా ఉండిపోతాయన్న మాట. దీనినే ఈస్టి వేసన్ అని పిలుస్తారు. మనుష్యులు కూడ వేసవి బాధనుండి తప్పించుకోవాలని రకరకాల ప్రయత్నాన్నియాను అనుసరిస్తూ ఉండడం వేసవి విడుదలకు వెళుతూ ఉండడం గమనించవలసి ఉన్నది. అలాగే మరికొన్ని జంతువులు చలికాలంలో చలి బాధ తట్టుకోలేక శీతాకాలపు నిద్ర పోతాయి. అంటే మంచు దారినండి తప్పించుకునేందుకు జంతువులు ఒక విలక్షణమైన పథకాన్ని రూపొందించు కొంటాయన్నమాట. ఇక్కడ ఇవి మనుష్యుల తేమాత్రమూ తీసిపోవడంలేదు. ఈ శీతాకాలపు నిద్రను హైబర్ నేషన్ అంటారు. వేసవి నిద్రపోయే జంతువులో కొన్నిరకాల నత్తలను చలికాలంలో నిద్రపోయే జంతువులలో ధురవప్రాంతాల ఎలుగులను ఉదాహరణలుగా చెప్పుకోవచ్చును. కొన్ని రకాల పక్షులు చలిబాధను తట్టుకోలేక ఒకప్రాంతంనుంచి మరో ప్రాంతా నికి వలసపోతాయి. ఈ వలస పోవడాన్ని మైగ్రేషన్ అంటారు. వానకోయిల (స్పాలో) మైగ్రేషన్ చెరిపే ఒక పక్షి. (మేఘపుల వలస ఇటీవల ఎక్కువగా మన దేశంలో ఉండడాన్ని మనమిక్కడ గుర్తు చేసుకోవచ్చును). ఈ విధంగా జంతువు ప్రవర్తనా సరళి మానవ జీవితాలను ప్రతిబింబింప జేసే విధంగా

ఉండడం సనాతన జన్మ సంబంధ బాంధవ్య ఫలితమేనని అనుకో వడంలో పొరపాటు ఉండదు.

జంతువుల భావ వినిమయంలో కూడ మనుష్యులనే పోలి ఉన్నదనడంలో అత్యుక్తిలేదు. అయితే మానవులలో ఉన్నంత సంక్లిష్టంగా స్ఫూర్తివంతంగా పరిపూర్ణంగా విశిష్టంగా అమోఘంగా అద్భుతమనిపించే తీరులోమాత్రం లేదు, అలా ఉండడానికి అవ కాళం కూడ లేదు. శారీరక ప్రవర్తనా సరళిలో 90% వరకు మనుష్యులతో ఏకీభవించే జంతులక్షణాలు మానసిక ప్రవర్తనా సరళిలో అంత ఎక్కువశాతం వరకు ఏకీభవించలేవు. మనుష్యులలో మెదడు, వెన్నుపాము - ఇవి రెండే కేంద్రనాడీ వ్యవస్థకు సంబంధించిన ప్రధాన అంగాలైనా, ఈ రెండింటికి అందని మరొక విచిత్ర భావన ఉన్నది. ఈ భావన శాస్త్రశిల్ప మనస్సు కావచ్చును, జాగృతి కావచ్చును, అంతరాత్మ ప్రబోధం కావచ్చును, లక్ష్యనిర్ణయించే అంతరాళము కావచ్చును. ఈ నాలుగూ ఒకటే ఒకటే కావచ్చును లేదా భిన్న భిన్నములు కావచ్చును. ఈ లక్షణములను ఆధారముగా చేసుకొని రూపొందిన శాస్త్ర బాగమే సైకాలజీ అని తెలియనగును. సైకోట్రానిక్స్, తెలివితీ, క్లెయిర్ వోయిస్స్, సైకియాట్రీక్స్ మొదలైనవి ఆ సైకాలజీలోని అంశాలు కావచ్చును లేదా అనుబంధాలు కావచ్చును. జంతువులకు మనుష్యులకు ప్రధాన మైన భేదమున్నది ఈ మనస్సుకు సంబంధించిన విషయంలోనే. అయితే జంతువులలో మనస్సు అనేదే లేదా అంటేచెప్పడం కష్ట మౌతుంది. జంతువులు కూడ స్పందిస్తాయి. ఆర్రివి వెళ్ళబోను కొంటాయి. సంభ్రమాశ్చర్యాలను ప్రకటిస్తాయి. కళ్లనీళ్లు పెట్టు కొంటాయి. అయినప్పటికీ మానసికంగా మనిషి ఎదిగినంత ఎత్తుకు జంతువులు ఎదగలేక పోయినాయి (అయితే మనిషి మనిషికి మధ్యనున్న వ్యత్యాసం మరింత విచిత్రమైనది!) ఈ విషయం వచ్చే మనిషి మహోన్నతమైనస్థాయిని చేరుకో గలిగాడు. జంతు వులలో ఒక చెప్పుకోదగిన స్థాయిలోనే మానసిక పరమైన మార్పు ఉన్నదని చెప్పడానికి భయపడవలసిన అవసరం లేదు.

తెల్లవారుతునే తెల్లవారుతున్నదని తెలిసి కోడికూకవేస్తుంది. సంకేత స్థలానికి ఒక పావురం ఉత్తరాన్ని చేరవేయగలుగుతుంది. తన యజమానిని ఒక గుర్రం గుర్తుకట్టగలుగుతుంది. మేతనుంచి ఒక గేదె తన స్నానరానికి తన తిరిగి వెళ్ళగలుగుతుంది. అంటే జంతువులలో కూడ తెలివి, జ్ఞాపకశక్తి ఉన్నాయని అవి ఉండడం వలన అవి ఆలోచిస్తాయని తెలుస్తుంది. జంతువులు ఆలోచిస్తాయని చెప్పడానికి స్పష్టమైనదృష్టాంతాలెన్నో ఉన్నాయి. ఒక సారి కర్రదెబ్బ తిన్న కోతి ఆ కర్ర చేతిలో ఉన్నట్లు అతే మనిషిని చూచి భయపడు

తుంది. హరన్ శబ్దాలు వినిపిస్తే వెనక్కు తిరిగి చూచి ఎంతో జాగ్రత్తగా ఒక కుక్కపిల్ల నడి రోడ్డుమీద పరుగులు తీస్తుంది. ఒకసారి గేటు దాటబోయి ఆ గేటు దగ్గర పరుపులు రాకుండా కిటికీలాగ ఉన్న ఇనుప కమ్మిలలో చిక్కుకొన్న చూడపిల్ల రెండవ సారి ఆ కమ్మిలలో కాళ్లు వడకుండా జాగ్రత్త పడుతుంది. ఒక్క ఎగువ ఎగిరి అటువైపుకి చేరుకొంటుంది. పాలు త్రాగడానికొచ్చే ఒక పిల్ల పిల్లను చాటునుంచి దెబ్బ తీస్తే అది ఎంతో మెలుకువతో మరుసటి రోజు పాలు త్రాగడానికి సిగ్గుపడుతుంది. ఒక్కసారి ఇంజక్షన్ ఇచ్చిన ఎలుక పిల్లకు రెండవదాని సూది వెయ్యడానికి సిగ్గుపడుతూ ఎంతో కష్టపాద్యం పుట్టుతుంది. సూది వాడను అది ముందుగానే తెలుసుకోవడం వల్ల ఇబ్బంది ఏర్పడుతుంది. బోనులో ఉన్న కోతికి బలవంతంగా ఇంజక్షన్ ఇచ్చి మరుసటి రోజు దా దగ్గరకెళ్తే గురుగిమి చూస్తుంది. సిరంజిని లాగి కొరికి పడేస్తుంది. అంటే దానికి నొప్పి అనే విషయం బాగా తెలియ వచ్చిందని అర్థమవుతుంది. ఒక మగ దుప్పి అడడుప్పి వదిలే కొన్ని రకాల స్త్రీవాళలను వాసన ద్వారా గుర్తుపట్టి అడదాని ఉనికిని తెలుసుకోవడం దాని జ్ఞాపక శక్తికి, సూక్ష్మ బుద్ధికి నిదర్శనం. ఇలాంటి ఉదాహరణలు ఎన్నైనా ఇవ్వవచ్చును. జంతు శాస్త్రాన్ని అధ్యయనం చేసేవారికి జంతు శృంగితి ఎంత హృద్యంగా అర్హంగా ఉంటుందో అందరి కంటే ఎక్కువగా తెలుస్తుంది. కాబట్టి జంతువులు మనుష్యుల మాదిరే ఆలోచించగలవని జ్ఞప్తి పట్టుకోగలవని తెలుస్తున్నది. కి సంవత్సరాల చింపాంజీలకు పరీక్షలు పెడితే దెబ్బల రకాల నెగలను, సంకేతాలను ఎంతో వివక్షణతో వెల్లడి చేయడం వాటికన్న జ్ఞాపక శక్తికి పరిమితమైన తార్కాణము. మరి మనిషికి, జంతువుకు అసలు భేద మెక్కడ ఉన్నదన్న అనుమానం వస్తుంది. మాటలాడే ఏకైక జంతువు మనిషి అని అనడం వల్ల భాషా విషయంలో మాత్రమే మనిషికి జంతువుకా భేదమున్నదేమోనని అనిపిస్తుంది. నిజానిజాలను పరీక్షిద్దాము.

భావ ప్రకటనను ప్రస్తుతించడానికి మనిషికి భాష అవసరమైనది. విశ్వంలో ప్రకృతి భాష ఒక్కటే. యోచనాశక్తి ఉన్న మనిషి తనకంటూ ఒక ప్రత్యేక భాషను ఏర్పరచుకొన్నాడు. ప్రపంచంలోని మానవ భాష మొక్కటే కాని మానవ భాష మాత్రం ఒక్కటి కాదని మనకు తెలుసు. వాస్తవానికి అలా ఉండే అవకాశం కూడ లేదు. భాషాశక్తి వల్లనే మానవుడు జంతువుపై ఆధిక్యాన్ని కనబరుస్తున్నాడేమోనని అనిపిస్తుంది. అయితే జంతువులకు కూడ భాషాశక్తి ఉన్నదని, వేటిభాష వాడుకున్నదని, వేటి భాషాభివృద్ధి వాటిని పుష్టంగా నిర్ణయించుకోవలసిన అవసరం ఉంది.

గద్దెలలు మనం వినలేని శబ్ద తరంగాలను సృష్టించుకొంటూ రక్షణ, పోషణ, ప్రత్యుత్పత్తి - ఇత్యాది ప్రక్రియలను నిరాటంకంగా నిర్వహించుకొంటూ ఉంటాయి. మనం వినలేనంత మాత్రాన ఆ జంతువులో భాష లేదని భావ వినిమయం లేదని అనుకోకూడదు. చేపలలో ప్రత్యేకమైన విద్యుత్తును జనింపజేసే ఉపాంగాలు ఉండి మెరుపుల రూపంలో సముద్ర మధ్యంలో భావ వినిమయం జరుగుతుంది. ఇది ప్రకృతిలో అపూర్వమైన విషయం. తేనెటీగలలో మానవ సంగీతాన్ని మరిపించే మధురమైన శబ్దం ద్వారా భావ వినిమయం జరుగుతుంది. ఆహార సముపార్జనకు ముందు, ఆహారాన్ని సేకరించుకొన్న తరువాత - రెండు సమయాలలోనూ తేనెటీగలు ప్రత్యేకమైన శబ్దాలను, కదలికలను ప్రదర్శిస్తాయి. పీతలు భావ వినిమయం కోసం నిర్ణయమైన కంఠాలను చూపుతుంది. అగ్ని కీటకాలు నిష్పరవ్వలను ప్రదర్శిస్తూ ఎంతో పలవంతంగా తమ జీవితాన్ని గడుపుకొంటాయి. వృశ్చిక జాతిలో ప్రత్యేకమైన శోభనరాత్రి సృత్యం ఒకటి ఉన్నది. ఈ సృత్యాన్ని మృత్యు సృత్యమని పిలుస్తారు. ఎందుకంటే శ్రీ వృశ్చికము పురుష వృశ్చికం చేసే శబ్దాన్ని బట్టి, ప్రదర్శించే అను కంఠాలను బట్టి తన జాతికి చెందిన వృశ్చికమా? కాదా? అన్నది నిర్ణయించుకొని తన జాతికి చెందిన మగ వృశ్చికమైతే నిర్వాహిణిగా చంపి వేస్తుందని ఒక ప్రతీతి. అది వాస్తవం కూడా! (జాతిలో ఎన్నో ఉపజాతులుండవచ్చు కదా!) పక్షులలో కిల కిలలు, రవ రవలు ఉన్న మాటమనకు తెలిసినదే. మృగాలలో సందర్భానుసారంగా వెలువడే అరుపులు, చరుపులు మనం రోజూ చూస్తున్నావే. మనుష్యుల మరే భాష పడడం, సంకోష పడటం, అశ పడటం, కోరిక పెంచుకోవడం, భయ పడటం, భయ పెట్టటం వంటి అన్ని లక్షణాలను జంతువులు ప్రదర్శిస్తాయి. అలాగే ఆకలి, అహింస, ప్రేమ, పగ, ద్వేషం, ప్రీతికారం, పుర్రణ, నొప్పి - వంటి లక్షణాలను నయితం జంతువులు మానవుల మాదిరే ప్రదర్శిస్తాయి. జంతువులు మాటలాడలేవు. మనుష్యులు మాటలాడగలరు. జంతువులకు అక్షరజ్ఞానం లేదు. రాదు. మనుష్యుల కొక్కరికే ఉంది ఉంటుంది అనే అభిప్రాయానికి రావడం జరుగుతుంది. అయితే మనుష్యులు మాదిరే జంతువులు కూడ మాటలాడగలవని చిలుక పలుకులు విన్నప్పుడు తెలిసిపోతుంది. చింపాంజీలు ఏ బీ సీ డీ లు రాయడాన్ని చూస్తే జంతువులకు కూడ అక్షర జ్ఞానం ఉండే అవకాశం ఉందని భోధపడుతుంది. ఇదీ పరిస్థితి. ఇటువంటిప్పుడు మనుష్యులకు, జంతువులకు ఏవిధమైన భేదమూ లేదనే నిర్ణయానికి రావలసి ఉంటుంది. అది నిజం కూడా! అమితమనం చి మనిషి వరకు ఒకే విధమైన ఆన్యు సంభావన ఉండడం - ఉన్నదనడం. శాస్త్ర సత్యం

జంతు ప్రకృతిలో రసానుభూతి ఉన్నదా ? మానవానుభూతికి అది భిన్నమైనదా ?

అస్సాం, మేఘాలయ ప్రాంతాలలో డి. డి. టి. వంటి రసాయనికారులను ఇండ్ల లోపలి గోడలపై చల్లుతుంటే దోమలు లోపల వాలడం మాని బయట వాలడం నేర్చుకొన్నాయి. కీటక స్థాయిలోనే ఇంత తెలివి తేటలు ఉన్నప్పుడు సరిజామ పరంగా అనూహ్యమైన స్థాయికి చేరుకొన్న మనిషి ఎంతో తెలివిగలవాడై ఉండటంలో ఆశ్చర్యమేమీ లేదు. మనిషి ఆ విధంగా తెలివి పరంగా జంతువు నుంచి వేరుపడు తున్నాడని భావించవచ్చును.

కాబట్టి శాస్త్రాధారాలతో సమీక్షిస్తే మనిషి కూడ ఒక జంతువేనని సందేహం లేకుండా తెలుస్తాస్తుంది. అయితే మనిషికి ఉన్న బుద్ధి కుశలత జంతువుకు లేదు. ఆలోచనా శక్తి కూడ లేదు. ఒకవేళ ఉన్నా వాటి శాతం అత్యల్పంగా ఉంటుంది. మనిషి ప్రకృతిని పరిశీలించగలడు. అర్థం చేసుకోగలడు. విశ్లేషించుకోగలడు. ప్రమాదాలను గుర్తించగలడు. భవిష్యత్తును ఊహించి తన ఉనికికి భంగకరం కాని దిశలో తన జాతిని సుస్థిరం చేసుకొనే ప్రయత్నంలో తనదంటూ ఒక ప్రత్యేకమైన పథకాన్ని రూపొందించుకొంటాడు. అతనికి ఆత్మ విమర్శనా శక్తి ఉన్నది. ఆ శక్తి జంతువుకు లేదు. అనుభవాలు మనిషికి, జంతువుకు ఒకటే అయినా అనుభూతం చెందే విషయంలో ఎంతో భిన్నత్వం ఉంది. మనిషి అనుభూతి స్థాయి సంతృప్తం చెంది ఆస్వాదించే పనులతో అలరారుతుంది. జంతు స్థితి అలాకాదు. దాని అనుభూతికి మానవానుభూతి కున్నంత రసస్ఫూర్తి ఉండదు. అయితే కొందరు మనుష్యులు జంతువులలాగా ఉండడమనేది వేరే సంగతి. దీన్ని వివరించడానికి సంస్కారపద పర్యాయం ఇరిగింది. పరిపూర్ణమైన మానసిక వికాసంతో విరాజిల్లే ఆత్మ వివేచనా సంతృప్తిని సంస్కారమని అనుకోవచ్చు. సంస్కార వంతుడు మాన్య రస భావుకతతో జీవితం పట్ల అర్థవంతమైన అవగాహనను కలిగి ఉంటాడు. అలా కాని వాడు స్వరూపరీత్యా మానవుడు కావచ్చును కాని, భావ ప్రకటన రీత్యా మానవుడు కాలేదు. జంతువుకు సంస్కారం ఉండే అవకాశం చాల తక్కువ (సంస్కారానికి విశ్వాసానికి ఎంతో వ్యత్యాసముంది. ఈ విషయాన్ని విజ్ఞులు గుర్తించాలి). కాబట్టి మనిషికి జంతువుకు ఉన్న భేదమలా ఒక్క సంస్కారమనే తెలుస్తుంది. ఈ సంస్కారంలో ఉండే వ్యత్యాసం వల్లే మానవానుభూతి జంతు అనుభూతికి భిన్నంగా ఎంతో విశిష్టంగా ఉంటుంది. ఈ విషయంలో సందేహం లేదు. దీనిని అంగీకరించడానికి శాస్త్ర పరిజ్ఞానం అక్కరలేదు. మానసియమైన మానవ ప్రకృతిలో లీనమై ఆ రసార్థ్యతలో తల మునకలై స్పందించి ద్వనించగలిగితే మానవానుభూతి కున్న ప్రాముఖ్యమేపాటిదో తెలిస్తాస్తుంది. భారతీయ సనాతన ధర్మం ఈ విషయాన్ని ఎంతో చక్కగా వివరించి ఉండడం మన అదృష్టం. దానిని నిలుపుకొందాము.

[డోనాల్డ్. ఆర్. గ్రీఫిన్ రాసిన “ది క్వాల్మెస్ ఆఫ్ అనిమల్ అవేర్ నెస్” చదివాక ఇది రాయాలనిపించింది.]

బా ప్పు వ ర్ష ం

శ్రీ రా శివశంకర శర్మ

ప్రపంచంలోని అనంతమైన దుఃఖాన్ని చూసి

గ్రీష్మంలా మండి మండి

నీటిలోనికి మింగి, మింగి, బిగపెట్టి

ఇక దుఃఖాన్ని ఆపుకోలేక

తనలో మూగిన నల్లని మబ్బులతో ఊపిరాడక,

బోరుమని యెడ్చివేసింది, గుండె చెరువైపోయి

చెరువులే నిండిపోయేలా ఆకాశం.

వానలో తడిసిన చెట్లు ఆకుల కొనల నుంచి

నీటి బొట్టును జారవిడుస్తుంటే

గుండెలు విచ్చిపోయే ఆకాశ దుఃఖాన్ని చూసి

కనుగొనల నుంచి కన్నీరుగా కరిగి పోతున్నట్లునిపిస్తుంది.

జడమైన చెట్లు చేమలు, ఇంటికప్పులు కూడ

చుక్కలు చుక్కలుగా నీటిబొట్టును జారవిడుస్తుంటే

ప్రపంచంలోని దుఃఖానికి, ప్రపంచ హృదయమే,

కన్నీటిగావిచ్చి, మున్నీటిగా మారిపోతోందనిపిస్తుంది.

నిజానికి న్యవర భేదాలులేని సర్వసమాన దృష్టితో

ప్రపంచాన్ని పరిశీలించగలిగితే,

ఈ జీవరాసుల దుఃఖానికి, కన్నీళ్ళు కనుకొనల నుంచి

మొదటి రోదనలోనే పూర్తిగా జారిపోయి,

కన్నీళ్ళు చాలకంనెత్తురెరువు తెచ్చుకొని

అంతిమ రక్త బిందువు వరకు ప్రవహించిపోయి,

“వార్షిక మేఘంలా కరిగిపోయి

ఒక్కొక్క మనిషి ఒక్కొక్క చెరువైపోతాడు.

ఆ కన్నీళ్ళ ప్రవాహం మీద కరుణలేని దేవుడు

పటపత్రం పరచుకొని నిద్రపోతాడు మామూలుగా.

శ్రీ సర్వేశ్వరాయ తిరుమలరావు

మానవాత్మలో సమ సమాజం

అరణ్య వర్షంలో హనుమంతుడు, భీముడు కలుస్తారు. “అంత పెద్ద ఘటానివి కదా, ఏమి ఇట్లయిపోయినావు? నీవు నము దాన్ని ఎగిరేటప్పటి ఆకారాన్ని చూడవలెనని ఉంది చూపించు” అని భీముడు మారాము చేస్తాడు. దానికి హనుమంతుడు “కాలం మారింది నాయనా, అప్పటి నా ఆకారాన్ని చూడలేవు. సంప భూతాలే మారుతాయి. మేము చిరంజీవులమైన కాలం బట్టి నడచు కుంటాం. కాలం దురతిక్రమం నుమా” అంటూ మందలిస్తాడు.

కాలం అనంతం అయినా, మన అనుకూలం కోసం భూత, వర్తమాన, భవిష్యత్తు అని విభజించుకొన్నాము.

కాలం అనేదేదనీ, అది ఆత్మాశ్రయభావమే కాని వస్త్రాశ్రయ ధర్మం కాదనీ ఒక వాదం. లవణరాజు కలలో (యోగ వాసిష్ఠం) జీవితకాలమంతా కొద్ది నిమిషాలలో అనుభవంలోకి వస్తుంది. అది ఇంద్రజాలం క్రిందా, మనోభావం క్రిందా జమ లోనికి వస్తుంది. ఐన్ స్టీన్ రిలెటివిటీ సిద్ధాంతానుసారం, కాలం ఆకాశంలో భాగం.

సాంఘిక శాస్త్రజ్ఞులు కాలంను “సమస్యల ప్రవాహం” గా పరిగణిస్తారు. కాలగమనాన్ని రెండు విధాలుగా రూపించుకోవచ్చు. ఒకటి - కాలం దాణం వలె ముందుకు దూసుకొని పోతూ వుంటుంది. పునరావృతం అయ్యే రాత్రింబవళ్ళు, ఋతువులు చూస్తే, కాలం చక్రంవలె దొర్లుతూ, తిరుగుతూ పోతూవుందనడం. రెండు - కాలం వెనుకకు పోవడం వుండదు. ఉంటే ముసలివాడు పిల్లవాడై, తూనై, పిండమై, శుక్ల శోణితులై, రక్తమై, అన్నపూరిమై, ఆన్నమై, గింజలై పోవలసిఉంటుంది. “ఎచ్చట బుట్టినప్పటికి నేగుట నైజము ప్రాణకోటికిన్” అనే భాగవత పద్యంలో ఇట్టి అర్థ మిచ్చే వంపగిని విద్య చెప్పబడిందంటారు.¹ దేహంనుండి వెలు వడిన జీవుడు ఆకాశం చేరుకొని, మేఘాల ద్వారా వర్షింపబడి, ఆహారమై, శుక్ల శోణితాలై పిండమై పుట్టుతాడట. ఇది ఆనంత వలయంగా సాగిపోతుంది. కాంతికిరణం కంటే ఎక్కువ వేగంతో వీరైనా వస్తువు పయనించే వక్షంలో, సూర్యుని నుంచి ఆ వస్తువు “నేడు” బయలుదేరి “నిన్ను” రావచ్చునని పదార్థజ్ఞానికు లనుచున్నారు.

గతాన్ని మెచ్చుకొనేవారు, వర్తమానాన్ని మెచ్చుకొనే వారు, భవిష్యత్తును మెచ్చుకొనేవారు అని మూడు రకాలవాళ్ళుంటారు. బాల్య కాలాన్ని నెమరువేసుకొంటూ ఉండేవారు, భూతకాల ప్రేమియు. వీరి నినాదం “గత కాలము మేలు వచ్చు కాలము కంటెన్”. ఇది వ్యాసుడు తన ముసలి తల్లి సత్యవతితో చెప్పిన వాక్యం. నీ ముని మనుమలు కొట్లాడుకొని చస్తారు. దాన్ని మీరు చూడలేరు. వానప్రస్థానికి పొండి అని అమెకూ, అమె కోడం ద్రకూ హితం చెబుతాడు.

చిన్ననాటి నేస్తాన్ని గురించి స్కాట్ లాండ్ కవి రాబర్టు బర్న్సు వ్రాసిన ఈ విశిష్టమైన పద్యం చూడండి.

బ ము కా అ ద ర్క వం

చిరకాల నేస్తాన్ని మరచిపోవలెనా
మతికి తెచ్చుకోకూడదా?

వం త పాట

ఎన్నాళ్ళు తెన్నాళ్ళకు ప్రియతమా
ఎన్నాళ్ళు తెన్నాళ్ళకు
బహుకాల దర్శనం.

పాతకాలపు నెలపులకు
దయారసం అస్వాదించుదాం మనం
మనిషిరం కొండ కోనల్లో పడుగెత్తినాం
మంచి బంతిపూలను తెంచినాం
క్లాగ్ రిగేటట్లు తిరిగినాం
ఎన్నాళ్ళు తెన్నాళ్ళకు
బహుకాల దర్శనం.

మనిషిరం వాగల్లో అడినాం
పొద్దుపొడుపు నుంచీ అంబటిపూటదాక
మనమధ్య సందర్బాలు గర్జించినాయి
ఎన్నాళ్ళు తెన్నాళ్ళకు
బహుకాల దర్శనం.

ఇదిగో నా చేయి అనుంగుసోదరా

ఏదీ నీ చేయి ఇయ్య

మంచి పానీయాన్ని తాగుదాం

ఎన్నాళ్ల కెన్నాళ్లకు

బహుకాల దర్శనం.

నీవు నీగిండివి కమ్ము

నేను నాదవుతాను

మనం పౌహర్దరసాన్ని అస్వాదించుదాం

ఎన్నాళ్ల కెన్నాళ్లకు

బహుకాల దర్శనం.

బర్హుని ఒక జానపద గీతం ఆధారంగా స్కాటిష్ ఏనతో వ్రాసినాడు. ఇందులోని అనిర్వచనీయమైన కరుణార్ద్రత చూపించడానికే తెలుగు చేసినాను.

యద్దం ముగిసిన తర్వాత లక్ష్మణుడు “ఈ లంక బంగరంలా గుంది. ఇక్కడే ఉండిపోదా” మంటాడు. అప్పుడు శ్రీరాముడు బంగరంలాగేమో ఉండికాని, ఒకే లక్ష్మణా ఇదినాకు నచ్చలేదు. “అమ్మా, పుట్టిన వూరూ స్వర్గం కంటే గొప్ప నాయనా, పద ఆయోధ్యకు” అంటాడు. జనని సరే. జన్మభూమి ఎందుకు? ఇందుకు. పట్టి, బాల్యం ఎక్కడ గడిపి ఉంటారో ఆ స్థలం ప్రీతికరం. “ఉత్తర రామచరితం”లో శ్రీరాము డిట్లానే అంటాడు. తండ్రి బ్రతికి ఉండగా, తమకు కొత్తగా పెళ్ళయివుండగా, తల్లులు తమ గురించే మాట్లాడుకొంటున్న ఆ రోజులు పోయినాయి. కేవలం జన్మస్థలం ముఖ్యంకాదు. ఒకడు విమానంలో పుట్టుతాడు. ఒకడు ఆర్.టి.సి. బస్సులో పుట్టుతాడు. వారికి విమానం మీదనూ, బస్సు మీదనూ మమకారం ఉండదు. శ్రీకృష్ణుడు మదురలో, జైలులో పుట్టుతాడు. ఆయనకి మదుర అన్నా, జైలు అన్నా అంత ఇష్టం పున్నట్లు దాఖలాలేదు. బాల్యాన్ని గడిపిన గోకులమంచేనే ఆయన కిష్టం. వసుదైవ కుటుంబీకుడైన నెహ్రూగారు ఆయన బాల్యం గడిపిన అరిహబాదు, అచటి త్రివేణి సంగమం అంటే ప్రత్యేకాభిమానం. నా పిడికెటు చితాభస్మాన్ని అరిహబాదు గంగాతీరాన కూడా చల్లండి అని తన వీలునామో వ్రాసుకొన్నాడు.

“మాతావ పార్వతీదేవి, పితాదేవో మహేశ్వర బాంధవా భివ భ్రతాశ్చ స్వదేశో భువనత్రయం” అనే స్థాయిలో వుండే యోగి, “కందిమల్లయనలి మావూరు” అంటాడు. ఇదీ కీలకం. “దాని సిగ్గిసిన గోపురం, గోపురమన్నదే కావలసివుంటే మావూరు రండి” అని పుల్లంభట్టు అంటే, నారాయణభట్టు “మీవూరి గోపురం యెవరి క్కావాలిరా! నీకు బోధపడదు. చిన్నతనంలో ఎప్పుడూ ఆ

గోపురం మీదనే” అంటాడు.² ప్రపంచాన్నంతా వర్యటించి విదేశ త్రీని పెండ్లాడి, మాంచి ఉద్యోగం చేసి, రిటయరయి, టంచనుగా పించను పుచ్చుకుంటూ హాయిగా జీవించే దాకరూ దేవ బంధుకు, అతడు అంజిగా వుండి చింతలపల్లెలో చెలమనీరు క్రవ్వి త్రాగే పిన్ననాటి రోజులే హఠాత్తుగా కలలో వస్తుంటాయి.³ మన అందరి లోనూ “అంజి” దాగి వుంటాడు. మనం స్మృతి జీవులం.

గురజాడ “మీ పేరేమిటి” కి పోదాము. కథా భాగం - “మనస్సులు గత కాలమునాటి స్థితి గతులను గూర్చిన ఊహలతో విండి యుండెను. తలపోసి తలపోసి ‘అనాడు యీ స్థలం ఎలా వుండెనో’ బొద్దులు యేమేం చేసినారో’ అని నేనంటిని”.

“అ పీనుగులూ మనలాగే యేడుస్తూ వుండేవారు. మన కంటే అధ్వానంగా ఉండేవారు” అని సున్నితమైన తలంపులు బెదరి చెదిరే వెళును గొంతుకతో వెంకయ్య అరిచాడు. ఖాయదా లావు చేసి తిట్లు తిట్టే మాష్టారు వెంకయ్య.

గతం నశోవామి, కృతం న్యరామి. గతంలో ఏముంది? ఉండేదే ఇంక మీదట అనేది రెండవ వర్గం. వీరి ప్రకారం, “గత కాలము కంటే మేలు కాలము వచ్చునో”.⁴

సర్ థామస్ మోర్, నీషే, బెర్నార్డ్ షా, అరవిందుడు, టీల్ హార్డ్ డిచార్సె, బ్రానోస్కి మున్నగువారు, పురుషుడు పురుషోత్తముడు (నూవర్మన్) కానున్నాడనీ, మానవుడు అత్యున్నత స్థానానికెదుగు తాడనీ వీరి తపన, తపస్సు. “మానవాళికి విజయంగానే మంచికాలం రహిస్తుందా?” అని శ్రీశ్రీ తపిస్తాడు. “వెనుక చూచిన కార్యమేమోయ్, మంచి గతమున కొంచమేనోయ్, మందగించక ముందు కడుగేయ్, వెనుకబడితే వెనుకెనోయ్” అని గురజాడ అంటే “పదండి ముందుకు పై పైకి” అని శ్రీశ్రీ పురమా యిస్తాడు.

గత కాలాన్ని స్మరిస్తూ వుండేవానిని చాదస్తుడనో, వేదాంతి అనో నవ్వుకొని వూరకుంటాము. భవిష్యత్తు గురించి మాట్లాడే వానిని క్రాంతదర్శిఅనో, విప్లవవాదిఅనో, ఆదర్శవాది అనో, దివాస్వాప్నికుడనో మంచి పదజాలాన్నే వాడుతాము. గతం పోయింది. భవిష్యం రాలేదు. వాటిజోలి మనకెందుకు. ఉన్నది ఈనాడు. ఇప్పుడే మనం ఆనందం ఆనుభవించవలె అనే వానిని నాస్తికు డనీ, హిడోనిస్టు అనీ శావనార్థాలు పెట్టుతాము. ఏమి న్యాయం?

కనవడేవాని కన్నా కనపడనిది బాగున్నట్లు నీతిస్తుంది. అందుకే ఆదర్శపరిస్థితులు భూతకాలంలోనైనా వున్నట్లు చెప్పు తారు. భవిష్యత్తులోనైనా వుంటాయని చెప్పుతారు. రామరాజ్యం

భూతకాలంలో నుండిన ఆదర్శ రాజ్యమని కొందరుంటారు. తమ గృహాన్ని ప్రాంత ప్రజల ప్రాదాలు తోనే నేటి మంత్రుల వలెనే, శ్రీరాముని రాజ్యమూనూ, అనేది మఱచిపోతారు.

పదనాటవ శతాబ్దంలో సర్ థామస్ మోర్ ఒక ఆదర్శ సాంఘిక వ్యవస్థను భావించుకొని ఉటోపియా అనే పేరుతో ఒక గ్రంథంలో ఆ వ్యవస్థను విశదంగా వర్ణించినాడు. గ్రీకు భాషలో 'ఉ' అంటే కాదు. 'టోపియా' అంటే స్థలం. ఉటోపియా అంటే నోచేర్ అని అర్థం. ఆదర్శంగా ఏదీ ఎక్కడా వుండదు. అటు వంటి ఆదర్శ స్థలమే ఉటోపియా. ఎక్కడా లేని స్థలం. ఈ పదాన్ని నేను "అతలం" అంటాను. ఇది ఉటోపియాకు సమానం. నా "అతలం" మన అటోలోకాల్లో ఒకటికాదు. "అతలం" ఎక్కడా లేని స్థలమన్నాను. అది అర్థం - మోర్ యొక్క ఉటోపియా.

మేధావులు ఎన్నో ఆదర్శ వ్యవస్థల గురించి కలలు కన్నారు. వర్ణించినారు. ప్రజాజీవలు తయారు చేసినారు. "బ్లూప్రింట్"లు రచించినారు. కొన్ని అతలాలు భూతకాలమందుండగా, కొన్ని అతలాలు భవిష్యత్తులో ఉండబడ్డాయి. మొదటివి విస్మృతి కాలంలోనివి కాగా రెండవవి క్రాంత దృష్టికళంలోనివిగా కన్పిస్తాయి. మొదటివి రాత్రి కలలు. రెండవవి వగటి కలలు. జేసేన సవ్య అట్లాంటిస్, గాంధీ "రామరాజ్యం" భూతకాలంలో వుండినాయనుకొని, భవిష్యత్తులో స్థాపించవలెనని అనుకొనే అతలాలు. ఎక్కడా లేని, ఉండని, ఆదర్శ వ్యవస్థలని వర్ణించిన అతలాలు ప్లేటో రిపబ్లిక్, థామస్ మోర్ ఉటోపియా, విలియం మారిస్ "అతలం నుంచి వార్తలు", గురజాడ "దేశభక్తి" గేయం. శాస్త్ర, సాంకేతిక విజ్ఞాన విధంబనం వల్లనూ, ఏకపక్ష నియంతృత్వరాజ్యాల విజృంభణవల్లనూ పరిణమించే మోరవస్థితులను వర్ణించే అతలాలు ఉన్నాయి. వీటిని దుష్టలాలు (డిస్టోపియా) అనవచ్చు. ఆల్డస్ హక్సులే బ్లోవ్ న్యూ వరల్డు, జాన్ అర్వెర్ "1984", వెర్నో నేటి ఉటోపియా, సోల్జెన్ ట్రిన్ వ్యాసిన సోవియట్ రష్యా వ్యతిరేక ప్రహసనాలు దుష్టలాలకు కొన్ని ఉదాహరణలు.

"ఇవాన్ మూర్డుడు" అనే చిన్నకథలో టార్జన్ ట్జెవ్ ఆదర్శ వ్యవస్థను ఎంతో హాస్య పరకంగా చిత్రించినాడు. ఆ కథలో మరణాన్ని పతనం చేసే "స్వంత ఆస్తి"ని బలపఱచే సైతాను "కలకాయ పని" చేస్తూ చేస్తూ బుర్ర పగిలి పచ్చిపోతాడు.

జోనాతన్ స్వీట్జర్ మానవుణ్ణి ఎంతవరకు తిట్టవచ్చునో అంతవరకు నోరార తిట్టి పోసినాడు. "గలివరు యాత్రలు" అనే గ్రంథంలో మానవకాతినే విడిచిపెట్టాడు. గలివరు, యాత్రకు

పోయిన దేశాల్లో "హ్యూమెనెం" అనే ఆశ్చర్యదీపం ఒకటి. ఈ దేశంలో గుర్రాలదే పారుపత్యం. వీనికి వాకిరి చేసేందుకు "యాహూ"లు అనే పరమ నికృష్ట మృగాలుంటాయి. ఈ యాహూ లెవరుకొన్నాడు? మనమే! హ్యూమెనంల గుణ గణాలని మన గలివరు (ఇతడు వాని దృష్టిలో యాహూయే) ఇట్లా ఉగడ్డిస్తాడు.

స్నేహ దయా దాక్షిణ్యాలు హ్యూమెనంలలో సర్వత్రా కనిపించే సుగుణాలు. "అనత్యము" అనేమాట వాళ్ళ భాషలో లేదు. ఆ దేశంలో పదరబోతులు, పరనిందకులు, వాదీకారులు, జేబు దొంగలు, దారిదోపిడీగాంధ్రు, కన్నుపుదొంగలు, వకిళ్ళు, కుంఠెన కత్తెలు, హాస్యగాంధ్రు, పేలగాంధ్రు, రాజకీయవాదులు, చిర్రువాంతు లాడేవాళ్ళు, అధికప్రసంగులు, రాధాంతులు, స్త్రీనిమానభంగంచేసే వాళ్ళు, హంతకులు, గజదొంగలు, కళాకారులూ లేరు. రాజకీయ పక్షాల మూలాల నాయకులుకానీ, అనుయాయులుకానీ లేరు. ఆశ చూపెట్టికానీ, ఆచరణదూరాకానీ, వ్యసనాలకు ప్రోద్బలం లేదు. భూగృహకారాగారాలు, గొడ్డొండ్లు, ఉరికందాలు, కొరడాదెబ్బలు వేసేముందు కణ్ణికందాలు, నేరంచేసినవాణ్ణి జనులు హేళన మొదలగువానిని గురిచేసేందుకు అనువుగా వాని చేతులను, తలను, రంధ్రంలో బిగించి విమారంగంగా ప్రదర్శించే కొయ్యపట్టాలు లేవు. దగాచేసే అంగడివాళ్ళు, యంత్రకారులూ ఉండరు. గర్వం, దంభం లేవు. దాబులయ్యళ్ళు, పేషీకరులు, త్రాగుబోతులు, సంచార వేశ్యలు లేరు. గయ్యశిగిగవలెనైన భార్యలు, బుద్ధిహీనులు: పండితమ్మమ్మలు, ఎప్పుడూ అరుస్తూ, కాట్లాడుకొనే స్నేహితులు: వుండాకోర్లు లేరు. భూస్వామ్య ప్రభువులు, పిదేలు వాయించే వాళ్ళు, న్యాయమూర్తులు, నట్లవకాండ్రూ లేరు.

మన సంఘంలో ఏయే చెడుగులు వున్నాయో వాటిని ఏక రువు పెట్టుచున్నాడు స్వీపు. ఆదర్శవ్యవస్థలో అవిపుండరాదన చెబుతున్నాడు. ఇక "యాహూ"లనే మృగాల (అంటే మనుష్యులే) ప్రవర్తనను "హ్యూమెనం" లలో శ్రేష్ఠుడొకడు గలివరు క్షిణ్ణి చెప్పుచున్నాడు.

"యాహూలు ఇతర మృగములకంటె తమను తాము ఎక్కువగా ద్వేషించుకొంటాయి. ఐదు యాహూలకు, యాభైకి సరి పోయే మేతవేస్తే శాంతంగా మెక్కక, ప్రతియొక్కటి అంతా తనవే కావలెనని చెప్పు బిట్టికొని గుంజుట్టుకుతాయి. రంగురంగుల మెరసే రాళ్లంటే (ఇవి నవరత్నాలు) యాహూలకు పిచ్చిపేమ. యాహూల విషయమై ఇంకొక అచ్చర్యకర సత్యమేమంటే, వాటికి అశుచిపైనా, గబ్బుపైనా ఉండే ఆకర్షణ. ఇతర జంతువులకు శుభ్రత నైజగుణం.

యాహూలను విహ్వలంతువులుగా చేసే గుణం ఏదంటే, చేతికి చిక్కిందాన్నెల్లా మింగివేసే తీరని భక్ష్యభక్ష్య తుత్తు. ఇంటిలో గాడి పట్లలో వేసిన నాణ్యమైన మేతకంటే, దూరంనుంచి కొల్లగొట్టిన లేదా దొంగిలించిన తిండి అంటేనే ఇష్టపడటం యాహూల ఇంకొక చిత్రగుణం. అన్ని విధాలైన రోగాలు వచ్చేది ఒక్క యాహూలకే. దీనికి బాష్పవమేనుంటే వాటి పీయ, ఉచ్చ కలిపి కషాయం చేసి వాటి గొంతులో పోయేయి.

గలివరు యాహూల పోయిన “మహాకాయల” ద్వీపం (Brobdingnag) రాజు గలివరు దేశపు మనుషులు భూమీద ప్రాకే అసహ్యక్రిములలో నికృష్టతములు అని తన తీర్పును ఇస్తాడు.

స్వీపు మానవుని ఆకాపాతకత్వాన్ని, దౌష్ట్యాన్ని, అరకుతల దర్పణాలతోనూ, సూక్ష్మదర్శినితోనూ, దూరదర్శినితోనూ అనేక కోణాలలో నిశితంగా పరీక్షించినాడు. మైలను బీముని ఖగ్గరృష్టికి ఏమేమికావలెనో అవి స్వీపు రచనకూ కావలెను. స్వీపు తన కాలము నాటికే ప్రబలిత దన స్వామ్య వ్యవస్థను చిత్రిస్తున్నాడు.

అస్తి, దనభక్తి, దోపిడీ అనే పెట్టుబడిదారీ విధాన లక్షణాల ఖండనే స్వీపు మహాశయుడు చేస్తూన్నది. అస్తులు కల్గిన విరామ వర్గంవారి రాకానీతనాన్ని వెల్లెను, దీనియరీ అవ్ లిషర్డ్ క్లాస్ లో మెత్త మెత్తగా ముత్తినాడు.

వైలు అగస్తీను “దేవర్యాం” అనే ఆదర్శకైస్తవ ఆతలం వ్యాసినాడు. అటువంటిదే యాగంటి లక్ష్యపు “మామూరు”. యాగంటి లక్ష్యపు తత్వం పూర్తి పాతం ఇస్తున్నాను:

“ఏ పూరయ్యా మీదేపూరు - కరవిహ్మ నిర్మాణమే మామూరు - కందిచుల్లయ వల్ల మామూరు - కాలకర్మలభావును మామూరు - కనుల యెదుట నుండును మామూరు - అట్లు కనవచ్చు కనరాదు మామూరు - ఇంటిలోపలి పుట్ట మామూరు - పాములంటితే పలమిచ్చు మామూరు - కర్మ జీవులకెల్ల మామూరు - అందకారమై యుండును మామూరు - కర్మలు తెగితేను మామూరు - పండువెన్నెరై యుండును మామూరు - రోగాలు లేవయ్యె మామూరు - నిత్యభోగాలు కలిగుండు మామూరు - కవికానకున్నది మామూరు - ముక్తికారణమై యుండు మామూరు - పాపల నడుమను మామూరు - బట్టబయలై యుండును మామూరు - శృంగారమై యుండు మామూరు - శ్రీరంగమై యుండు మామూరు - తల్లి గోవిందమ్మ మామూరు - తండ్రి వీరబ్రహ్మ మామూరు”.

ఇందు ఆధ్యాత్మికతతోబాటు ఆ గ్రామం లౌకికాదర్శాలు కల్గినట్లు సూచించబడుట విశేషం.

సంఘం ఎట్లా నిర్మించబడవలెననేందుకు రెండు నమూనాలను ఎంపిక చేయవచ్చును. మార్క్సియ దృక్పథంలోని ఆదర్శ కమ్యూను, పోపరీయ దృక్పథంలోని “క్రమ క్రమ సాంఘిక ఇంజనీరింగు”. దిగువ పట్టికలో పైని రెండు విధానాలు పొందు పరుసబడ్డాయి.

అంశం	సమస్య పరిష్కార పద్ధతి (పోపరు)	ద్యేయనిర్ణయ పద్ధతి (మార్క్సు)
కాలం	భూతం, వర్తమానం	వర్తమానం, భవిష్యత్తు
తక్షణద్యేయం	సమస్యనిర్వచనం	లక్ష్యనిర్ణయం
అంతర్గతతత్వం	వర్తమానవ్యవస్థలోని లోపాలను కనిపెట్టుట	ప్రపంచం ఎలావుండ వలెనో అనిఅనుకొనుట
రాజకీయ పర్యవసానాలు	స్వేచ్ఛావాదం, విషయాల అందుబాటు, పబ్లిక్ డిబేటు, ప్రభుత్వ విమర్శ	“ప్రణాళిక”నుఅమలులో పెట్టుట. చర్చాబహిష్కారం, వైవిధ్యాన్ని అణచివేయుట
ముగింపు	ప్రస్తుత చెడుగుల నివారణ	భవిష్యత్తులో సుందరి కలుగుట

పైని పట్టిక చూస్తే మొదటి పంథా సంస్కారమనీ, అందు మార్పు క్రమాగతమనీ; రెండవ పంథా విప్లవమనీ, అందు మార్పు హఠాత్సంభవమనీ తెలుస్తుంది.

గురజాడ “దేశభక్తి” గేయంలో మొదటి మార్గం సూచించబడింది. ఉన్నవ “మాలి” నవలలో తత్కైక్లగ్లల్లి జగ్గని ద్వారా రెండవ మార్గం సూచించబడింది. వాటిని పోలి పోకర్యాంధం పూర్తిగా ఇస్తున్నాను.

దేశభక్తి (గురజాడ)

దేశమును ప్రేమించుచున్నా
మంచిఅన్నది పెంచుచున్నా
వట్టిమాటలు కట్టిపెట్టోయ్
గట్టిమేల్ తలపెట్టవోయ్

పాడిపంటలు పొంగిపొరే
దారిలో నువు పాటుపడవోయ్

తిండికలిగితే కండకలదోయ్
కండకలవాడేను మనిషోయ్

యీసురోమని మనుషులుంటే
దేశమేగతి బాగుపడునోయ్
జబ్బుకొని కళలెల్ల నేర్చుకు
దేశి నరుకులు వించనోయ్

అన్నిదేశాల్ క్రమ్యవలెనోయ్
దేశిసరుకుల నమ్మవలెనోయ్
డబ్బు తేలేనట్టి నరులకు
కీర్తిసంపద లబ్బువోయ్

వెనుక చూచిన కార్యమేమోయ్
మంచి గతమున కొంచమేనోయ్
మందగించక ముందు అడుగేయ్
వెనుక బడితే వెనుకెనోయ్

పూసు స్వర్ణను విద్యలందే
వైరములు వాణిజ్యమందే
వ్యర్థ కలహం పెంచబోకోయ్
కత్తివైరం కాలావోయ్

దేశాభిమానం నాకుకద్దవి
వాటిగొప్పలు చెప్పకోకోయ్
పూని యేదైనాను వాక మేల్
కూర్చి జనులకు చూపవోయ్

ఒర్యలేని పిశాచం దేశం
మూర్ఖులు పీల్చెనెనోయ్
ఒరులమేలుకు సంతసిస్తూ
ఐకమత్యం నేర్చువోయ్

వరులకలిమికి పొర్లియేదే
పాపితెక్కడ నుఖం కన్దోయ్
ఒకరిమేల్ తనమేలనెంచే
నేర్చుకి మేల్ కొల్లలొయ్

స్వంతలాభం కొంతమానుకు
పొరుగువాడికి తోడుపడవోయ్
దేశమంటే మట్టికాదోయ్
దేశమంటే మనుషులొయ్

చెట్టపట్టాల్ పట్టుకొని
దేశస్థులంతా నడవవలెనోయ్
అన్నదమ్ములవలెను జాతులు
మతములన్నీ మెలుగవలెనోయ్

మతం వేరై తేను యేమోయ్
మనసు వొకటై మనుషులుంటే
జాతమన్నది లేచి పెరిగి
లోకమున రాణించునోయ్

దేశ మనియెడి దొడ్డవృక్షం
ప్రేమలను పూతైత్తివలెనోయ్
నరుల చమటను తడిసి మూలం
ధనం పంటలు పండవలెనోయ్

అకులందున అణగి మణిగి
కవిత కోయిల పలుకవలెనోయ్
పలుకులను విని దేశమందభి
మానములు మొలకై త్రవలెనోయ్

పైని గీతంలో తామస్ పెయిన్, బెంథాము, గాంధీ భావాలు ఇమిడి ఉన్నాయి. అహింస, సామరస్యం, వివృత సంఘం దీని లక్షణాలు. ఇక తక్కినవి జగ్గని ప్రణాళికను చూస్తాము.

బుర్రకథ (మాలపల్లి)

రామరామ శ్రీరామా రామా - రామా రఘురామా
తక్కిళ్ల జగ్గని వర్మబోధలు తలపున నిలువండి
అదికాలమున అందరు జనులు అన్నదమ్ములండి
నదులు వనంబులు నానామృగములు నాల్గు సంద్రములు
కొండలు తండలు జలములు పొలములు కుంటలు పెరియేళ్లు
కాయలు పండ్లు పాడిపంటలు ఘనమయినా నా యింట్లు
అంతరువులా భేదములేక అందరి సొమ్మండి
కుడవాగట్టా వొకరికి చెట్టా కొడవాలేదండోయ్
నానీ భేదములేక లోకము నడుస్తూ వుండేది
మనసు లోపలా చీకు చింతలు ముందుకైన లేవు
తొత్తుల దొరల భేదములేని తోడుబంటులండి
అందల మెక్కి మోసే భేదము లసలేలేవండి
ధనికుల పేదల తారతమ్యముల్ తలలు జూపలేదు
అరకున అరలి బాధలప్పుడు అంకురించలేదు
ధనమును గొల్చే దుష్టరోజులు దాపరించలేదు
తిరిపెము కొరకై ధనికుల బీదలు దేవిరించలేదు.

కూటికి గుడ్డకు గుడ్డికుంటలు గోడుచెందలేదు
 మాపులు రేపులు మలసుల మాడుడు మాలతెందలేదు
 భోగ్యము లొక్కట వస్తులొక్కట పొందియుండలేదు
 దొరలు మత్తులై నీవభోగముల దొర్లుతుండలేదు
 పాటు పడడమే పరువు తక్కువను బ్రాంతిలా పడలేదు
 రామరామ .... రఘురామా
 తత్కెళ్ల జగ్గని .... నిలవండి.
 కృతయుగ మందలి ధర్మములెల్ల క్రిందుమీదు గాక
 పాపముతోటి కలియుగమంత పండిపోయెనండి
 పాప ధర్మములు లోకమంతట పరిసిపోయెనండి
 యెక్కడ జూచిన అర్పణములె యెక్కడ ఘోషములె
 యెక్కడ చూచిన పోటీలండి యెక్కడ కలవరమే
 సన్మార్గంబున జీవయాత్రలు నలుపుట దుర్లభము
 లోకమందున చక్రవర్తియై లోభుడేలుచుండు
 లోకమునందలి దృవ్యమంతయు లోభుల పరమయ్యె
 అంతా నాదే అంతా నాదే అందురు జనులండి
 అంతా మనదే యనెడి రోజులు అంతరించెనండి
 పరువికు కాకులు యింద్ల మీదుగా పారవెరచుచుండు
 యెంగిలి చేయూ కాకులవైపు విసరదు యిల్లాలు
 నారాయణమృలు యిల్లెయంటు నడుతురు యింటింట
 యెవరో కొందరు అరువు కొందురు యెల్లద్రవ్యములను
 కోటికొక్కెరై పున్నారండి కోటిశ్వరుడంటు
 కుచేలులందరు అయినారండి కోట్లకొలిదిగాను
 కోటిశ్వరులకు నిష్టిబిడ్డలు కోట్లకు కర్తలట
 మనుమలె గాదూ మనంతరా మాదుహక్కులంట
 అరువు జెప్పితే అడ్డుగోలి పనికి పాతికెంట
 రామరామ .... రఘురామా
 తత్కెళ్ల జగ్గని ధర్మములై తలచి బ్రతుకరండి
 ధనికులు బొర్రలు నింపుకొందురు తలవ రొకరిబాగు
 చేతుల వేళ్ళ పనులు ముట్టక చెడి సోమరులైరి
 కాలిమీదనె కాలువేసుకొని కాలం బుచ్చేరు
 బాగ్యవంతులకు మీదలెల్లరు బావనలైనారు
 పొద్దుగూళ్ళు చాకిరిచేస్తురు భౌత్యేడికూటిగా
 యెంతచేసినా తృప్తిలేదయీ యజమానులెల్ల
 రాగంలానీ నొప్పిలానీ నాగా దృష్టదయీ
 కూలికి విలువగలదని మీరు గుట్టుచెలుసుకొండి
 కూలికి దగిన విలువ బుచ్చుకొనే కూలికి మరిపోండి
 నీళ్ళ కూలికి వొప్పుకుంటిరా నెవరు జెరుపుకొంద్రు
 ప వాండ్లందరు యేకమైతిరా ప్రపంచమే మీది

ఐకమత్యమే అన్ని పనులకు అధారము నుండి
 శ్రేణులు గట్టినమొగట్టితే చెల్లును మీ మాట
 కొట్టావద్దు తిట్టావద్దు కోర్కెలు నిడివేరున్
 అసహాయ యోగము తరుణము జూచి అవలంబించండి
 దానికి మిగిలిన మంత్రీశంత్రీముల్ ధరలో లేవండి
 శంకలు దక్కి మీరెల్లరు శశథము జేయండి
 నమతాధర్మం ప్రిపంచమందున స్థాపింతురుగాని
 కృతయుగధర్మం లోకమంతటా కుదుటబెట్టగలరు
 రామరామ ... రఘురామా

ఇందులో మహాభారతంలోని బావాలు, చారిత్రక భౌతిక
 వాదం, మార్కుస్ శ్రీమాదిక మూల్యము, కమ్యూనిస్టు పేనిఫెస్టో
 లోని “ప్రపంచంలోని పనివారలారా ఏకం కండి” మొదలైన
 అంశాలున్నాయి.

ఇంతకన్నా స్పష్టంగా వెంకటరావు, పురపు జగ్గని విచారణలో ఉన్నవ, ప్రజాశక్తిను విశదీకరిస్తాడు. ఇప్పుడు “మాలవల్లి”
 నుండి పూర్తిపాఠం ఇస్తున్నాను. కోర్టువారికి, జగ్గనికి జరిగిన
 సంవాదమిది. ఇందులో జగ్గని వాజ్ఞానిం సోక్రటీసు న్యాయ
 మూర్తులను ఎద్దేవా చేస్తూ చేసిన “అపాలజీ” వలెనూ, గోర్కి
 “అమ్మ” 1907 అనే నవలలో పావెల్ కోర్టువారి ఎదుట ఇచ్చిన
 స్టేట్మెంట్ వలెనూ, 1970 లలో శీలంకలో, విచారణ సంఘం
 ఎదుట విప్లవవాది రోహణ విజయవీర ఇచ్చిన వాజ్ఞానిం
 వలెనూ అన్ని కాలాల్లోనూ ప్రతిధ్వనించేదిగా ఉంది. ఇకమూలం
 అనుసరిస్తాము.

“వెం: వెంకట రావే నాపేరు. మధ్యవచ్చిన పేరు మధ్యనే పోని
 య్యండి - అబోచించుకుంటే నా చరిత్ర యావత్తూ లోకా
 నికి రజునన్న బ్రాంతిగా ఉండకపోదు.

కో: వేదాంతివి కూడానా ?

వెం: వేదాలను అంతమొందించేవాడని అమాట అర్థమిచ్చేటట్టయితే
 వేదాంతివే

కో: వేదాలనే అంతం చేస్తావా ?

వెం: లోక కంటకములయిన ధర్మాలందూటో ఉంటేవాటిని.

కో: సాక్ష్యమంతా విన్నావుకదా, ఏమి చెబుతావు ?

వెం: సాక్ష్యమంతా నిజమే. కొన్ని కొత్త సంగతులు చెప్పుకో
 వలసి ఉన్నవి. ఉత్తరువు దయ చేయిస్తే చెబుతాను.

కో: దేనిని గురించి?

వెం: పిర్యాడీ, ఇండియా చక్రవర్తి, నే జేసినవి దొంగతనాలంటారు. నే కాదంటాను. ఆ సందర్భంలో నే జైపేర్చి సాకల్యంగా వ్రాసుకోవలసిందని నా కోరిక.

కో: చెప్పుకోవచ్చు. యావత్త వ్రాస్తాను.

వెం: సృష్టించిన హక్కుస్వత్వాలు లేవు. జనులు సొదర భావంతో భాదేవి యిచ్చిన పంటలు అశ్వస్తనిక భావంతో అందరూ అనుభవిస్తూ ఉండేవారు. గ్రామంలో నిలువ చేసిన ధాన్యాల పాతళ్ళు, గాడెలు, కొట్లు, గ్రామ సంఘాలు గ్రామ సమూహ మునకై ఉపయోగిస్తూ వుండే వాంట్లు. జనులందరికీ సంచు సేవ దప్ప రెండవ సేవ లేదు. ఆహార పదార్థాలే ద్రవ్యం. ధనకాంక్ష వుట్టలేదు. వెండి, బంగారు పెంతుల కింకా విలువ లేదు. అహో రాత్రాలు వాటిని కాపాడే కాలం కాదు. అంతా పని చేసుకుండే వాంట్లు. ఆరోగ్యవంతులై అనుభవించే వాంట్లు. ఆ రోజులలో సంపాదన అనుభవించడంకోసం గాని దామకొనికాపాడడం కోసం గాదు. జనసుకు తృప్తి వుండేది. వ్యాకులమూ, తొందర, పోటీలు లేవు. పిర్కా జనస్కులై ఆనందమునుభవిస్తూ వుండే వాంట్లు. అందరూ భాగ్యవంతులే. దారిద్ర్యమే లేదు. స్వర్గం భూమి మీదనే ఉండేది. ఇట్లా వుండగా ఈశ్వరుడు వచ్చి ప్రపంచ మంతా నాదన్నాడు. నేను గొప్ప వాడిని గనుక నాకు మీరంతా సేవ చెయ్యండన్నాడు. తనకు మేడలు కట్టమన్నాడు. తనను రథ మెక్కించి మొయ్యమన్నాడు. ఈశ్వరుడి ఐశ్వర్యం చూచి చిన్న దేవుళ్ళ బయలుదేరారు. త్రిమూర్తులమన్నారు. దిక్పాలకులమన్నారు. చివరకు మా గణితం ముప్పైమూడు కోట్లన్నారు. ఇంకా పెరి గింది. గ్రామ దేవతలూ, గృహదేవతలు కూడా వుట్టారు. జనుల సంఖ్య కంటే దేవతల సంఖ్య ఎక్కువైంది. కొలువులు సాగినవి. వీడ్లను జూచి కొందరు జనులకు కూడా నోళ్ళారినవి. గురువులు భూ దేవతలమని బయలు దేరారు. పుడమి దయ్యాలై ఐశ్వర్య వంతులు వుట్టారు. యథాశక్తిగా దేవాల, గృహాలూ, క్షేత్రాలు. ధన ధాన్యాల ఆక్రమించుకొన్నారు. మనుష్యులను బానిసలు చేసి, పశుత్వమిచ్చి వారిమీద సైతం స్వామ్యం సంపాదించారు. పోటీ దారు లెక్కువ గావడంచేత గావాలె, ఈశ్వరుడు స్వర్గాన్ని హరించి భూమి మీద నుంచి యెక్కుకొనిపోయి యెక్కడనో పెట్టుకున్నాడు. స్వర్గం భూదేవతలకూ, ధనికులకు కూడా దూరమే అయ్యింది. ఎవరైనా అక్కడి కడుగు పెట్టగలరుగాని వీడ్లకు సాధ్యం కాదు. అది తెలిసి ఐశ్వర్య వంతులు తక్కినవన్నీ అణచుకున్నారు. స్వర్గం భూలోకం విడువంగనే నరకమూ, దుఃఖమూ, అత్యాశ, అత్సృప్తి, లోభమూ, దారిద్ర్యమూ వస్తులూ ఆతీయించినవి.

ఇసుక పేట పేసినట్లు ధనం యేకాద్విమంది ధగ్గరనో చేరింది. ఒక చోట పల్లం చేస్తేనే గాని వేరొక చోట మెట్లు యేర్పడదు. భూమి కుంగి చెరువయితే ప్రక్కన కొండ ఒకటి పై కుటుకుతుంది. ఒక ద్వీపం మణిగి వేరొక ద్వీప మేర్పడుతుంది. అతేష జనులూ దరిద్రులై యెవరో కొందరు భాగ్యవంతులయినారు. భాగ్యవంతు లకే భాగ్యం. దరిద్రులకే దారిద్ర్యం నిలకడయింది. రెండూ పెంపు గూడా అవుతున్నవి. సమర్థులయి ఇతరుల ధన మణహ రించిన వారితే గాక, అప్రయోజకులయిన వారి సంతానానికే వార సత్వ ప్రకారం రావలసిందని చట్టాలు చేసుకొన్నారు. కష్టపడి, పంటలు పండించి, చేతిపనులు చేసి అమర్చిన పదార్థమంతా ధన వంతులకే హరించి, తిని, తొక్కి, తొండాడి, శ్రమపడి పండిచే వాండ్లకు ఆహారం లేకుండా చేస్తున్నారు. వీడికనుకూలంగా చట్టాలు కూడ చేసుకొన్నారు. భాగ్యవంతులు వీదలను దోచుకుంటే దాని పేరు వ్యవహారం. వీదలు తమ హక్కును తీసుకుంటే చౌర్యం. వీదల దగ్గరనుంచి మోసంచేసి ఆకర్షించిన ధనం మరల వీదలు లాక్కుంటే యెట్లా తప్పయిందో కోర్టువారు నిర్ధారణ చేయగోరు తున్నాను. ఇటువంటి అక్రమచట్టాల బారిన సంతానమే వీదల నేరాలు. అశాస్త్రీయ చౌర్యములకంటే, శాస్త్రీయ చౌర్యములే లోకాని తెక్కువ హని చేస్తున్నవి. భాగ్యవంతులకుపయోగించేది చట్ట నష్టతం. కానిది నేరం. భాగ్యవంతుల ప్రాజ్ఞానికీ విలువ యెక్కువ. వీదవాడకంటే భాగ్యవంతుని శుశ్రూష అతీతం. వీదలో దీనిన చమట, రక్తము కరుడుగట్టి ధనికుని భాగ్యం అవు తుంది. కానీ యిది భాగ్యవంతు డంగీకరించదు. భాగ్యవంతుడు పేదవాడెంత అవసరమో, పేదవాడు భాగ్యవంతునకంత అవ సరం. కాని భాగ్యవంతుడది గుర్తించదు. వీదవాండ్లను భాగ్య వంతుల క్షేమానికి భగవంతుడు సృష్టించాడనే వాండ్ల నమ్మకం. అంతకు తప్ప వీదల జన్మలు ప్రయోజనకారులు గావు. అందువల్ల భాగ్యవంతుల కుపయోగనడని వీదవాండ్లంద నవసరం లేదు. ఇది కలియుగ ధర్మం. మతకర్తల బోధలు వారి అనుచరుల కక్కర లేదు. వారి ధర్మోక్తనుగణమయిన కృతయుగ ధర్మాను పునరుద్ధ రించ వలెనని నా ప్రయత్నము. కలియుగములో రాక్షసులు లేరం టారు. గాని ధనికులే కలియుగరాక్షసులు. మా సంతానం చర్యవల్ల ధనికుల భారం తగ్గకుంది. వీదలకు సుఖం కలుగుతుంది. దేశ మాత ప్రసాదించగల సౌభాగ్యలు అమె సంతానమంతా సమానంగా అనుభవించడాని కవకాశం గలిగి ఇహమే స్వర్గమవుతుంది. దేవ రాజ్యం భూమి మీద. తిరిగి పునస్థాపితం కావడమే నా పరమావధి. నా పరమావధి నా దేవుడు. దానిని పొందడమే నా కానందం.

కో: ధనధాన్యాలు, సుఖదుఃఖాలూ పూర్వజన్మ కర్మల వల్ల మానవులకు లభింపవా? తక్కువ నోములు నోచి ఎక్కువ కోరికలు కోరితే యేమి ప్రయోజనం?

వెం: పూర్వజన్మల కర్మలవల్లనే లభిస్తవనోండి. భాగ్యవంతులకు ప్రాప్తముండేవారు బీదల ధనాన్ని అవహరించారు. ఇప్పుడూ పూర్వజన్మ కర్మఫలం చేతనే బీదలు తమ న్యాయార్జితాన్ని తిరిగి పొందుతున్నారు.

కో: అయితే సంతానులు శిక్షింపబడుతున్నారు గదా?

వెం: అవును. భాగ్యవంతుల బాటు సాగినంతవరకు శిక్షింపబడుతూనే ఉంటారు. భాగ్యవంతులు తమ వర్తనను మార్చుకోకపోతే బీదలే చట్టాలు మార్చి లోకంలో భూతల స్వర్గం స్థాపిస్తారు. ఈ ధర్మం నెరవేరడానికి దయానత్య శోచాలు సాధనంగా తీసుకోంటారు. నా హయాంలో జరిగిన ఒక్క బందిపోటులో కూడా హత్యలు జరుగలేదు. నా అనుచరులు మద్యపానం, వ్యభిచారం విడిచిపెట్టినారు, నాది హృదయ రాజ్యం. నా రాజ్యం నశించదు. నే బోయిన తరువాత గూడా అది నిలిచే ఉంటుంది. జనుల హృదయ పీఠాలలో నా సింహాసనం నిలిపాను. నా ధర్మాలు అమలు లోకి రాకతప్పవు. పాలనా పద్ధతులు అవసరాన్ని బట్టి మారుతుంటవి.

కో: ముగించావా?

వెం: ముగించినట్లే. ఆయాసంగా వుంది. ఇప్పటికే గ్రంథం పెరిగింది".

వెంకటదాసు సాక్ష్యంలో మహాభారతంలో భీష్ముడు ధర్మ రాజుకు చెప్పిన భావాలు, బైబిలు భావాలు, టార్నెటాయ్ చిన్నకథ "ఇవను మూర్ఖుడు" లోని భావాలూ, మార్క్సిస్టు దోరణి, అక్టోబరు విప్లవం (బోల్షివిక్ విప్లవం) ప్రభావం. "రామరాజ్య" భావబీజాలూ వున్నాయి. వర్గ విరోధ తత్వం వుంది. కర్మసిద్ధాంతమూ వుంది. ఇదంతా తత్వ సాంకర్యం. ఉన్నవ వ్యాసిన కాలులో బెంగాలులో కుపిత యువకులు హింసాత్మక ఉద్యమం

నడుస్తూ వుండేది. టాగూరు "నాల్గు అధ్యాయాలు", శరచ్చంద్ర చట్టర్జీ "పాచేర్ దాబి" (ఇవి బెంగాలు యువకులు విప్లవ చర్యలను వర్ణించే గ్రంథాలు) లు వెలువడిన కాలం. "వేయిపడగలు" లోని వ్యవస్థా విశేషణ శాస్త్రీయంగా లేదు. చాతుర్వర్ణ్యములతోడి మతం ఊణిస్తున్నదే అనే బెంగ తప్ప, ఈ సంఘం ఎందుకు ఊణిస్తున్నదన్న అలోచన లేదు.

పాశ్చాత్య ప్రభావం వల్ల అనే వాదం వుంది. పాశ్చాత్య ప్రభావం వల్ల సంఘం ఏల చెడిపోవలెననే ప్రశ్నకు విశ్వనాథ దగ్గర జవాబు లేదు. కాలం మార్పు తెస్తుంది. దాని ప్రకారం పోవలె అనే పురాతనుల తెలివిడినైనా విశ్వనాథ కనబరచలేదు.

అ ధో జ్ఞా పి క లు

1. ముండక, ఛాందోగ్య ఉపనిషదులు.
2. గురజాడ కథ "పెద్దమనీషు"
3. మదురాంతకం రాజారాం కథ "చెలమనీషు"
4. నన్నయ పద్యపాదం ఎంత చక్కగా మార్పుపడగలదో చూడండి!

5. వెంకటదాసు జనల్లో ధనశక్తి ప్రబలి భాగ్యవంతులు బీద వారు అని రెండు వర్గాలయినాయి అంటాడు. భీష్ముడు కూడా (చూ. తరువాత) ప్రలోభం వలన జనం ధనం పోగొని చేసికొన ప్రారంభించినారు అంటాడు. మానవ నైజం గమనిస్తే దానికి బంగారం మీద ఎక్కువ మోజు అని స్పష్టం కాగలదు. "సర్వే జనాః కాంచన మాశ్రయంతి" అని కదా నానుడి! అతెన్ను నగరంలోని శ్రీమంతుడు టైమన్. అతిథి సత్కారాలు చేస్తూ (షీరేశలింగం "రాజశేఖర చరిత్ర" లోని రాజశేఖరుడూ ఇట్టివాడే) వున్నదంతా పొగొట్టుకొని బుక్కా ఫకీరవుతాడు. ఒక గుహలో దాగుకొని వుంటాడు. ఒక నాడు నేలను తవ్వవుతుంటాడు. బంగారం కనపడినట్లు వుతుంది. అప్పుడు టైమను కాంచన విలాసం మీద చేసిన "స్వగతం" అర్థ శాస్త్రంలో శాశ్వతస్థాన మాక్రమించింది. బంగారాన్ని "మానవాశి సమష్టిగణిక" అంటాడు టైమన్. పైగా రచన, పేక్కుపయరు దాయె. టైమను ఉపన్యాసాన్ని మార్క్సి కూడా తన రచనలో ఉద్ధరించుకొన్నాడు.

[సశేషం]

శ్రీ శ్రీ - స్వ ర్గం

శ్రీ పైడిపాటి సుబ్బరామశాస్త్రి

అకాశంలో విహంగాలను
భూలోకం సొరంగాలకు
బ్రెయిన్ గన్ చూపి చూపి
తరలించిన జగజ్జెట్టి....శ్రీశ్రీ....

2

అనియమం భాషలో
అనాచారం జీవికలో
అరాజకం భావంలో
పూరించెను నీ విప్లవ శంఖం.

3

నా దందటి తీరు కాదు
మీద గుప్పె డుండెద నని
ఎత్తున కెత్తుగ, మఱి, గ
మ్మత్తు తెన్నో చేసినావు.

4

పొగడినారు కొందఱు నిను
తెగడినారు మఱి కొందఱు
పొగడికలును తెగడికలును
నగలయ్యెను నీ కంఠము.

5

అసలు కొంత ప్రతిభ కలదు
కొనరుగా నుద్రేక ముండె

మిశ్రీ యై నీ కవితకు
శ్రీశ్రీ గుర్తింపు వచ్చె.

అగ్ని గోళముల నుమిసెడి
అంగారక గ్రహము రీతి
అహరహమును క్రక్కినావు
అకలి మంటలను నీవు.

కాలపు పెను గుండంలో
కాలిపోతి వొక సమిధగ
పూరా అర్ధ శతాబ్దం
జారీ చేసియు వాక్కుల.

అస్థానము జన్మించితి, వా
స్థానము లేదు - మహా
ప్రస్థానము వ్రాసి, మహా
ప్రస్థానమె చేరుకొంటి.

8

కవిగా నా శుభ చింతన
నాకంలోనే యుండగ
తిరిగి పుట్టవలసిన యీ
దేశంలోనే పుట్టకు.

శ్రీ గోపాలకృష్ణ అబ్బారి

శ్రీతాళ్లపాక పెదతిరుమలాలాచార్యుల కేశవనామ సంకీర్తనలు

శ్రీ తాళ్లపాక పద కవిత్రయంలో రెండవవాడూ పద కవితా పితా మహాదేవ అన్నమాచార్యుల 'చనవరి సుతుడూ', శ్రీమద్వేద మార్గ ప్రతిష్ఠాపనచార్య, శ్రీ రామానుజ విద్వాంథ స్థాపనచార్య, కవి తార్కిక కేశవరి, శరణాగత వజ్ర పంజరాది విరుదులు వహించిన శ్రీ తాళ్లపాక పెద తిరుమలాలాచార్యులు, తండ్రి తన అవసాన దశలో "దినమొక సంకీర్తన శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు అంకితం చేసి చెప్పమనగాను" సంకీర్తన రచనకు పూనుకొని, చక్కని కవితా శక్తితో రచించి తండ్రికి తగిన కొడుకుగా విరూపిండు కొన్నాడు. ఈ విషయంలో ఆయన తన తండ్రి రచనలనే మేలు బంటిగా స్వీకరించాడు.

తాళ్లపాక వారి సంకీర్తనలన్నీ రెండు వర్గాలుగా అధ్యాత్మ, శృంగార సంకీర్తనలుగా వర్గీకరించబడి ఉన్నాయి. అయితే ఈ విభజన స్థూలమైనది. సూక్ష్మంగా పరిశీలించినట్లయితే మరింత అర్థవంతంగా వర్గీకరించడానికి అస్కారం వుంది. అప్పుడు పద కవితా పరిణామాన్నీ, సంకీర్తన రచనా కాలాన్నీ, ప్రేరేపణలనూ అంచనా వేయాడానికి అవకాశం కలుగుతుంది. ఆ ప్రయత్నానికి నాందిగా ఈ వ్యాస రచనకు ఉపక్రమించడం జరిగింది.

కర్ణాటక వాగ్గేయకారుడు శ్రీ పురందరదాసు తాళ్లపాక వారితో ప్రత్యక్ష సంబంధం కలిగి వున్నవాడు. ఆయన రచనలలో అధిక భాగం "దేవర నామా"లుగా కన్నడంలో వ్యవహృత మౌతున్నాయి. ఆ "దేవర నామా" లతో పోల్చదగిన తాళ్లపాకవారి కృతులు స్వల్పమే. అయితే "దేవర నామ" ప్రక్రియ కేవలం నామ స్మరణే ప్రధానోద్దేశంగా కలది కనక వస్తు వైవిధ్యం అంతగా కనిపించదు. తాళ్లపాక వారి సంకీర్తనలలో సుమకాలీన సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ పరిస్థితులు తమ ప్రభావం చూపి భావ వైకల్యాన్ని కలిగించాయి.

పెద తిరుమలా చార్యుల రచనలను పరిశీలిస్తున్నప్పుడు హరినామ స్మరణే ప్రధానంగా కనిపించే కొన్ని సంకీర్తనలను

గుర్తించడం జరిగింది. సూక్ష్మ పరిశీలనలో ఈ రచనలను ఆయన వొక ప్రణాళిక ప్రకారం రచించారని వ్యక్తిమాతోంది. ఆయన తన నీతి సేన పద్య శతకంలోని అఖరి పద్యంలో

“మాధవ గోవింద మధుసూదనాచ్యుత
వామన ప్రద్యుమ్న వాసుదేవ
కృష్ణ దామోదర కేశవ శ్రీధర
హరి విష్ణు పురుషోత్తమావిరుద్ధ
సంకర్షణాదోక్షజ త్రివిక్రమ పద్మ
నాభ జనార్దన నారసింహ
శౌరి హృషీకేశ నారాయణోపేంద్ర
తాలాంక ముఖనామ తాళ్లపాక

యన్నయాచార్య సుత తిమ్మయూ హ్యాయుండః
బ్రహ్మతి జేసీతి రహిఃగొమ్ము పద్యశతము
కలిత లక్ష్మీశ సర్వ జగన్నివేశ,
విమల రవికోటి సంకాశ వేంకటేశ :”

అంటూ విష్ణు నామాలను స్మరిస్తూ ముగించాడు. ఇందులో స్మరించిన మొత్తం ఇరవై అయిదు విష్ణు నామాలలో వొక్క శౌరి అన్న నామం తప్ప మిగిలిన యిరవై నాలుగు నామాలూ కేశవ నామాలగా వ్యవహృతమౌతూ, సంధ్యావందన సమయంలో అచ మన సందర్భంలో పఠించే నామాలగా గుర్తించవచ్చు. అయితే సేన పద్య రచనలో గల పరిమితులవల్ల ఈ నామాలను పరిమిత వరసలో చెప్పడం కుదరలేదు.

సంధ్యావందన సమయంలో పఠించే నామక్రమం ఇదీ—2

- 1) కేశవ 2) నారాయణ 3) మాధవ 4) గోవింద
- 5) విష్ణు 6) మధుసూదన 7) త్రివిక్రమ 8) వామన
- 9) శ్రీధర 10) హృషీకేశ 11) పద్మనాభ 12) దామోదర
- 13) సంకర్షణ 14) వాసుదేవ 15) పృథ్వీమ్న 16) అవిరుద్ధ
- 17) పురుషోత్తమ 18) అదోక్షజ 19) నారసింహ 20) అచ్యుత
- 21) జనార్దన 22) ఉపేంద్ర 23) హరి 24) శ్రీకృష్ణ.

పెదతిరుమలా చాడ్యులవారి అధ్యాత్మ సంకీర్తనలలో 29
రేకులో నాలుగో పాట—

పల్లవి॥

మచ్చ కూర్మ వరాహ మనుష్య సింహ వామనా
యిచ్చ రామ రామ రామ హిత బుద్ధి కలికీ

చరణం॥ నన్నుఁ గావు కేశవ నారాయణ మూడవ
మన్నించు గోవింద విష్ణు మధుసూదన
వన్నెల త్రివిక్రమ వామనా శ్రీధరా
నన్నుతించే హృషీకేశ సారెకు పద్మనాభ ॥మచ్చ॥

కంటిమి దామోదర సంకరుషణ వాసుదేవ
అంటేజాలు ప్రద్యుమ్నుఁడా అనిరుద్ధుఁడా
తొంటి పురుషోత్తమ అధోక్షజ నారసింహమా
జంట వాయకు మిచ్చుత జనార్దన ॥మచ్చ॥

మొక్కిము వుపేంద హరి మోహన కృష్ణరాయ
యెక్కితి శ్రీ వేంకట మిందిరానాధ
యిక్కువ నీ నామములు యివియే నా జవములు
చక్కఁగా నీ దాసులము సర్వేశ అనంత ॥మచ్చ॥3

ఈ సంకీర్తనలో పల్లవిని వదిలిచూస్తే మొదటి రెండు
చరణాల్లోనూ, మూడవ చరణం మొదటి పాదంలోనూ వున్న
కేశవ నామాల సరైన క్రమంలో వున్నాయి. పెదతిరుమలా
చాడ్యులు ఈ క్రమంలోనే సంకీర్తన రచనకు ఉపక్రమిస్తూ మొద
టగా ఈ సంకీర్తనను చెప్పి ఉంటాడు. ఈ యిరవైనాలుగు కేశవ
నామాలకు సంకీర్తనలను అదే క్రమంలో చెప్పారనే సంగతి
రేకుల సంఖ్యనూ పాటల సంఖ్యలనూ పరిశీలిస్తే వ్యక్తంకాగలదు.
పెద తిరుమలాచాడ్యుల అధ్యాత్మ సంకీర్తనల రేకులలో కనిపించే
క్రమం ఇది—4

రేకు సంఖ్య	పాట సంఖ్య	నామం
20	5	హరి
39	6	నారాయణ
41	3	కేశవ
	6	మూడవ
42	2	అచ్యుత
	3	జనార్దన
43	1	గోవింద

రేకు సంఖ్య పాట సంఖ్య నామం

	2	విష్ణు
	3	మధుసూదన
	4	త్రివిక్రమ
	5	వామన
	6	శ్రీధర
	7	హృషీకేశ
44	1	పద్మనాభ
	2	దామోదర
	3	వాసుదేవ
	4	కృద్యుమ్ను
	5	అనిరుద్ధ
	6	పురుషోత్తమ
45	1	అధోక్షజ
	2	నరసింహ

ఈ పట్టికను పరిశీలించినపుడు 43, 44, 45, రేకుల్లోని నామ
సంకీర్తనలు (44 వ రేకులో ఉండవలసిన సంకర్షణ నామం
తప్పించి) సంద్యవందన కృమాన్నే పాటించడం గమనార్హం.
అంటే పదిహేను నామాలు. చొక్క సంకర్షణ నామం తప్పించి
(పైన పేర్కొన్న కేశవ నామాలలో 13 వ సంఖ్యది) సరైన
వరస లోనే వున్నాయన్నమాట. దీనిని బట్టి సంకీర్తనలన్నీ సరైన
క్రమంలోనే రాసినా రాసి రేకులమీది కెక్కించడంలో క్రమం
తప్పినట్టు గ్రహించవచ్చు. అచ్యుత, జనార్దన నామాలు ఈ కర్తవ్య
ప్రకారం 45 వ రేకు తరువాత రావలసినవి 42 వ రేకులోనే చోటు
చేసుకున్నాయి. 41 వ రేకులోని మూడవ, కేశవ నామాలు సక్రమ
మైన వరసలో లేవు. హరి, నారాయణ నామాలు 20, 39 రేకుల్లో
చెరాక చోటా నడ్డుకున్నాయి. అయితే ఇవన్నీ అధ్యాత్మ కీర్తనల
రేకులుగా రేకులో వున్నాయి. చొక్క సంకీర్తన తప్పించి నిజా
నికి ఇవన్నీ శృంగార సంకీర్తనలే. అయితే పై పట్టికలో కానరాని
ఉపేంద్ర, కృష్ణ, సంకరుషణ నామ సంకీర్తనలు శృంగార సంకీ
ర్తనల రేకుల్లోని 39వ రేకులో 3, 5, 6 సంఖ్యలతో కనిపిస్తున్నాయి.5

అసలు రేకులు చెక్కడంలోనే అధ్యాత్మ శృంగార సంకీర్త
నలుగా వర్గీకరించుకున్నా వివాదా, ఆ వర్గీకరణను చెక్కించినవారే
సరిగా పాటించడం జరగలేదు. అలాగే ఈ కేశవనామ సంకీర్త
నలు కూడా కొంత వరస చెడి కనిపిస్తున్నా, పెద తిరుమలా
చాడ్యుల రచనా ప్రణాళికను వెల్లడిస్తున్నాయన్న సంగతిని గుర్తించ
వలసి వస్తుంది.

ఈ తేజవనామ సంకీర్తనల రచనలో వున్న విశేషం పల్లవిలోనూ చరణాలలోని ప్రతి పాదంతానా ఇరవై నాలుగు నామాల్లోని ఏదో వాక నామం మాత్రమే సంబోధన రూపంలో వస్తూ వుంటుంది. వివిధ రాగ తాలాలలో రచితమైనప్పటికీ ఈ లక్షణాలు వాకే వాక్క సంకీర్తనలో తప్ప మరెక్కడా తప్పలేదు. 20 వ రేకులోని 5 వ పాట హరి నామాన్ని స్మరించిన సంకీర్తన మిగిలిన సంకీర్తనలకన్నా భిన్నంగా వున్నది. ఈ సంకీర్తనలో రెండు పాదాల పల్లవీ, మూడు పాదాలు మాత్రమే గల రెండు చరణాలూ అథిర చరణంలో నాలుగు పాదాలూ వున్నాయి. పాద మధ్యలోనూ పాదాంతంలోనూ కూడా హరి నామం వునరావృత మౌతున్నది. ఈ సంకీర్తననూ మిగిలిన తేజవ నామ సంకీర్తనలనూ తేడా యిది వాకపే కాదు. మిగిలిన సంకీర్తనలన్నీ శృంగార సంకీర్తనలు కాగా యిదొక్కటే పూర్తిగా ఆధ్యాత్మిక మైనది.

పల్లవి॥ ఇతని చందము హరి హరి
యేమి చెప్పగొలిది హరి హరి
అతి రహస్యముల హరి హరి
అదిగో మనకుఁ జిక్క హరి హరి
చరణం॥ అది విష్ణుడితడు హరి హరి
అదె యశోద కొడుకు హరి హరి
వేదమూర్తి ఇతఁడె హరి హరి
వెన్న దొంగిలిందె హరి హరి
సాదు బండి విడిచె హరి హరి
చంటి విషము చెరిచె హరి హరి ॥ఇతని॥6
(వ్యాస విస్తర భీతివల్ల పూర్తిగా ఉదహరించలేదు.)

పల్లవిలోనూ చరణాలలోని ప్రతి పాదంతాన ఒక విష్ణు నామాన్నో కాకపోతే క్షేత్ర నామాన్నో నిలుపుతూ అన్నమాచార్యుల రచనలూ వున్నాయి.

“అనంద నిలయా వ్రహ్మద వరదా
దామ శశి నేత్ర జయ వ్రహ్మద వరదా”7

“నగుమోము తోడి వో నరకేశరి
నగ రూప గరుడాద్రి నరకేశరి”8

అనాది జగమున కౌభవము
అనేకాద్యుతం బౌభవము”9

తేజవ నామ సంకీర్తనల రచనలో అన్నమాచార్యులు రచించిన సంకీర్తనలే పెద తిరుమలాచార్యుడికి ఉత్తేజాన్నిచ్చి వుంటాయని ఊహించడంలో తప్పలేదు. అన్నమయ్య రచనలేవీ ఏదో ప్రాణాళిక ప్రకారం చేసినవి కావు. ఏ ఊహంలో ఆయన్ని ఏ భావం కదిలిస్తే ఆ భావంతోనే ఆ ఉద్వేగంతోనే సంకీర్తనలు పాడుకుంటూ పోయాడు. విజానికి శృంగార, అధ్యాత్మ సంకీర్తనలన్న విభాగాన్ని ఆయన తరువాతి వారు చేశారేమోనన్న అనుమానం కలగకపోదు. పద కవితా ప్రక్రియలో నూతన ప్రయోగాలు ఆయన చేసినంతగా మరెవరూ చేయలేక పోయాడు. ఆయన్ని అనుకరించడమే తరువాతి వారు చేసింది.

అదీగాక అన్నమయ్యకు సంధ్యావందనం మీద అట్టే శ్రద్ధ వున్నట్టు కనిపించదు కూడా. ఈ సంకీర్తనను చూడండి—

పల్లవి॥ సహజ వైష్ణవాచార్య వర్తనుల
సహవాసమే మా సంధ్య
చరణం॥ అతిశయమగు శ్రీహరి సంకీర్తన
సతతంబును మా సంధ్య
మతి రామానుజ మతమే మాకును
చతురత మెరసిన సంధ్య. ॥సహజ॥10

అలాగే తీర్థస్నానాల మీద కూడా అన్నమయ్యకు అట్టే మక్కువ లేదు—

పల్లవి॥ నదుల్లోవు నా స్నానము
సదరము నాకీ స్నానము
చరణం॥ పరమ భాగవత పాదాంబుజలముల
దరుళనమే నా స్నానము
తిరు వేంకటగిరిదేవ నీ కథా—
స్మరణమే నా స్నానము ॥నదుల్లోవు॥11

మరి తిరుమలాచార్యుల మనస్తత్వమే వేరు. ఆయన బిరుదే “శ్రీమద్వేద మార్గ ప్రతిష్ఠాపనాచార్య” అయినప్పుడు నియమ నిష్ఠల మీద ఆయనకున్న పట్టుదలను సులభంగానే ఊహించుకోవచ్చు.

పెద తిరుమలాచార్యుల వారి సంకీర్తనలను కొంచెం సూక్ష్మంగా పరిశీలిస్తే ఈ తేజవ నామ సంకీర్తనలు ఆయన తొలి సంకీర్తనలని అనుకోక తప్పదేమోననిపిస్తోంది. పెద తిరుమలాచార్యులు మంచి పండితుడు. ఆయన రచనలను చూస్తే—
“రేఫ అకార నిర్ణయం” ఆయనలోని వైయ్యక్తరణుణ్ణి, నీతి

సీనకద్య శతకమూ, శృంగార వృత్తకద్య శతకమూ, సుదర్శన రగడ, శ్రీ వేంకటేశ్వరోదాహరణమూ, చక్రవాళ మంజరీ మొదలయినవి ఆయనకు సాంప్రదాయిక కవితా రచనలో గల ప్రీతిని సమర్థతనూ వ్యక్తం చేసేవిగా వున్నాయి. శృంగార అధ్యాత్మ సంకీర్తనలలోకూడా ఎన్నో గమను పోకడలుపోయి సుందర కవితా ఖండికలను సృష్టించిన పెద తిరుమలాచార్యులేనా ఈ కేశవ నామ సంకీర్తనలు రాసినది అనిపించేటంత నీరసంగా వున్నాయి కొన్ని.

ఈ నామ సంకీర్తనలలో ప్రతిపాదాంతాన ఏదో వాక కేశవ నామాన్ని సంబోధనగా నిలవడం వలన మిగిలిన పాదభాగం లోనే భావాలను ప్రకటించవలసి రావడం అనివార్యమై కవిస్వేచ్ఛ పరిమితం కావడం తటస్థమింది. కొన్ని సంకీర్తనలు కేశవలం రోకటి పాటగా తయారయాయి. చూడండి—

“వసుసలు వెదికేవు వామనా, నీవు
వరుడ విందరికిని వామనా
వరవాత వలపించి వామనా, దే
వరవలె నున్నాడవు వామనా” 12

ఇందులో వామన నామం అవతార పరంగా కాక శ్రీ వేంకటేశుని పరంగా మాత్రమే వాడటం వలన వామన నామానికున్న ప్రత్యేకత అంతరించింది. రచన కూడా పేలవమైపోయింది. సంకీర్తనలోని వస్తువుకూ వామన నామానికి ఏ విధమైన పొందిక లేకపోయింది. కేశవ నామ సంకీర్తనలు రాయ తలపెట్టినప్పుడు అధ్యాత్మ సంకీర్తనలుగా కాక శృంగార సంకీర్తనలుగా రాయడం కూడా ఆశ్చర్యం కలిగించే విషయమే. ఈ ఇరువై నాలుగు కేశవ నామ సంకీర్తనలలోనూ విష్ణువు పేర రచించిన సంకీర్తన చక్కగా వచ్చింది.

“వెట్టి వలపు చల్లకు విష్ణుమూరితి నాతో
వెట్టిదేర మాటాడు విష్ణుమూరితి

వెలసె నీ నేతలెల్లా విష్ణుమూరితి, మా
వెలసల, లోన నీవె విష్ణుమూరితి
వెలసెని శ్రీ వేంకట విష్ణుమూరితి, కూడి
విలసిల్లితివి నాతో విష్ణుమూరితి” 13

ఈ రచన అధ్యాత్మ, శృంగార సంకీర్తనల శైలిలను కల గలుపుకొని ఉదాత్తంగా సాగింది.

ఈయన సంకీర్తనల తొలి రాగి రేకుమీద వున్న శాసనం “శాలివాహన శక వరుషంబులు ౧౫౭౪ అగు నేటి దుందుభి సంవత్సర ఫాల్గుణ బి ౧౨ మొదలుగాను, తాళ్ళపాక అన్నమా చార్యులుం గారు తమ కొమారుడు తిరుమలాచార్యులను దిన మొక సంకీర్తన శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు అంకితము చేసి చెప్పు మనఁగాను విన్నపము సేసిన సంకీర్తనలు” 14 పై శాసనంలోని తేదీ (క్రీ॥ శ॥ 28 గురువారం, ఫిబ్రవరి 1508) అన్నమాచార్యుల నిర్మాణ దినం. అప్పటిదాకా సంకీర్తన రచనను వాక మహా తపస్సుగా ఆచరించిన అన్నమయ్య తన తదనంతరం కూడా ఆ మహా కార్యాన్ని కొనసాగించమని పెదతిరుమలా చార్యులను కోరగా అతడు ప్రారంభించినట్లు అర్థం చేసుకోవచ్చు. అంతే ఆయన సంకీర్తన రచనను మిగిలిన రచనలకన్నా చాలా తరువాత ప్రారంభించినట్లు భావించవలసి వస్తుంది. కృత్యాద్యవస్థను అదిగ మించడానికి కేశవ నామాలను సంకీర్తన రచనకు ఎన్నుకొని వుంటాడు. తొలి రచనలు కావడం వలన తన కవితా శక్తిని పూర్తిగా ప్రకటించడానికి సంకీర్తన ప్రక్రియ అప్పటికి ఆయనకు పూర్తిగా లొంగి రాలేదనుకోవలసి వస్తుంది. అప్పటిదాకా తనకు అలవాటైన సాంప్రదాయిక కవితా శైలి కూడా కొంతలో కొంత, పద కవితా శైలిగా మారడానికి ఇబ్బంది కలిగించి వుంటుంది.

అయితే పెద తిరుమలాచార్యులు అనంతకాలంలోనే ఈ ఇబ్బందులన్నింటినీ అధిగమించి చక్కని సంకీర్తనలను రచించాడు. సాంప్రదాయిక కవిత్వంలోని భావ గాంభీర్యాన్ని దేశికవిత్వం లోని సాఠ్యాన్ని కలబోసి రచించిన చక్కని కవితాఖండిక లెన్నో ఉన్నాయి. అధ్యాత్మ సంకీర్తనల్లో

“అన్ని పదార్థము లమ్ము నంగళ్ల లోపల
తిన్నగా మంచివే కొని తెచ్చుకొన్నట్లు
వన్నినా వర్మములు పొరలుల తెల్లగలవు
అన్నిటా మంచితన కానందించ వలయు” 15
అన్న విశాల దృష్టినే కాక—

“ఒకపరి యీశ్వరుడ నాదును, పూహపోహలను
ప్రకటపు పట్టు గోపుర ప్రాకారంబులు సృజింతును,
నకలము భోగించిన వాడనాను, చవువారకే కొందును,
అకటా : అంతలో భిక్షున కేగెనుడు, హరి గొలిచిన వాడగా
నైతి.” 16

అన్న మానవ హృదయ దొర్బల్యాన్ని మనోహరంగా ప్రకటించిన కవిత్వాన్ని రాశాడు. ఆయన కవిత్వాన్ని గురించి రాయాలంటే వేరే పెద్ద వ్యాసమే రాయవలసి ఉంటుంది.

అన్నమాచార్యుల జనన నిర్వాణ తేదీలు రాగిరేకుల మీద చెక్కించడంలో శ్రద్ధ తీసుకున్నవారు పెద తిరుమలాచార్యుని జనన నిర్వాణ తేదీలను చెక్కించ లేదు. అనాటికి ఆయన ఇంకా సజీవుడుగానే ఉన్నాడేమో : పెదతిరుమలాచార్యుల జననం నాటికి అన్నమయకు 34 ఏళ్ల వయసు ఉండి ఉండాలి. క్రీ.శ. 1458-60 ప్రాంతాలలో పెద తిరుమలాచార్యులు జన్మించి ఉంటాడనే శ్రీ వేటూరి ఆనందమూర్తిగారి భావన సహేతుకంగా ఉంది. 17 అంపే అన్నమాచార్యుల అవసాన దశలో పెద తిరుమలయ్య సంకీర్తన రచనను ప్రారంభించే నాటికి 43, 45 సంవత్సరాల ప్రాయపు వయసు వాడై ఉండాలి. కేశవనామ సంకీర్తనల రచనా కాలం ఇంచుమించుగా ఆ ప్రాంతాలకే చెంది ఉండాలి. ఇది స్వల్పమైన ఆధారాల మీద నడచిన పూహ అయినా ఆయన తదుపరి రచనలను విశ్లేషించి చూస్తే మరికొంత వివరంగా రచనా కాలక్రమణికను నిర్ణయించు కోవడానికి వీలు ఉంటుందని భావిస్తున్నాను.

కేశవనామ సంకీర్తనల పల్లవులు — 18

1. కేశవ

“కిందుపడి మొక్కకుమి కేశవా
కెందమ్మి రేకుఁ గన్నుల కేశవా”

2. నారాయణ

“నన్ను విన్ను నెంచుకోవో నారాయణా
అన్నియు నీ చేతినే అదివో నారాయణా”

3. మాధవ

“మా యింటికి రావోయి మాధవా, నీ
మాయలెల్లా గంటిమిదె మాధవా”

4. గోవింద

“కొల్ల పలపులు చల్లై గోవిందరాజ, నిన్ను
గొల్లెతలు నవ్వేరు గోవిందరాజ”

5. విష్ణు

“వెట్టి పలపు చల్లకు విష్ణుమూరితి, నాతో
వెట్టి దేర మాటాడు విష్ణుమూరితి”

6. మధుసూదన

“మానరాని చుట్టమపు మధుసూదనా, నీ
మానిఁ జమ్మి నేను మధుసూదనా”

7. త్రివిక్రమ

“వేగిరించకంటేసి త్రివిక్రమ
వేగుఁజుక్క రాసి త్రివిక్రమ”

8. వామన

“వద్దు వద్దు సటలింక వామనా, నీ
వద్దనే ఉన్నారమిదె వామనా”

9. శ్రీధర

“చెప్పరాని మహిమల శ్రీధరా, నీవు
చెప్పినట్టు చేసేము శ్రీధరా”

10. హృషీకేశ

“ఇద్దరము నిద్దరమె హృషీకేశ
యిద్దె ననకాన వచ్చె హృషీకేశ”

11. పద్మనాభ

“బిందుగుడ వన్నిటాను పదుననాభ, వట్టి
బందెలు గట్టకు మమ్ము పదుమనాభ”

12. దామోదర

“తప్పని బొంకనియట్టి దామోదర, నాకు
దప్పిదేర మోవియ్యవో దామోదర”

13. సంకర్షణ

“సాధించితివి విద్యలు సంకరుషణా, మంచి
సాదుపలె నుండే నీవు సంకరుషణా”

14. వాసుదేవ

“వాడిక లాయె నీ బొందు వాసుదేవుడా
వాడుదేరెఁ గెమ్మోవి వాసుదేవుడా”

15. పృథ్వీమృ

“పంతుము తప్పదు నీకు పృథ్వీమృ, వొక్క
బంతి గూడేవు సకల పృథ్వీమృ”

16. అనిరుద్ధ

“అంతా నీకులోనే అనిరుద్ధా, మన
యంతరంగ మొక్కటాయె ననిరుద్ధా”

17. పురుషోత్తమ

“పోకు పోకు మంత నీవు పురుషోత్తమా, వట్టి
బూకలు మే మెఱుంగమా పురుషోత్తమా”

18. అధోక్షజ

“అల్లనాడే కంటి వింటి నధోక్షజా
అల్లకొంటి విని చెలుల నధోక్షజా”

19. నరసింహ

“చిత్తగించు మా మాటలు శ్రీ నరసింహ
చిత్తజ జనకవో శ్రీ నరసింహ”

20. అచ్యుత

“ఆసలు చెరచకుమి యచ్యుత
ఆ సుద్దులె యీ సుద్దులు అచ్యుత”

21. జనార్దన

“చతురద వన్నిటాను జనార్దనా, మమ్ము
నతముగా నేలితివి జనార్దనా”

22. ఉపేంద్ర

“వౌడ్డివారెల్లా సాక్షి ఉపేంద్రుడా మన
వౌడ్డిక నీ వెఱుంగవా ఉపేంద్రుడా”

23. హరి

“ఇతని చందము హరి హరి యేమి చెప్పఁగొలది హరిహరి
అతి రహస్యముల హరి హరి అదిగో మనకు జిక్కె
హరి హరి.”

24. శ్రీకృష్ణ

“కేరక మాచీర లీవోయి కృష్ణరాయ మేని
గీర లేదవోయి నీకు కృష్ణరాయ”

అధోజాపికలు

1. నీతిసర వద్య శతకము-అంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు పత్రిక నుండి పునర్ముద్రితం. 1917.
2. ఈ ఇరవై నాలుగు కేవల నామాలకు ఆధారమేమిటో తెలియ దంలేదు గాని ‘రూపమండనమ్’ (కలకత్తా ముద్రణ) లోనూ, వద్య పురాణంలోని పాతాళఖండం లోనూ ఉన్నాయి. (విష్ణువు వాక్యంకొక్క రూపంలో ధరించే అయుధాల విషయంలో తేడా ఉన్నాయి.) అంతేకాక పద్మపురాణంలో జనార్దన, ఉపేంద్ర, హరి నామాలు లేనే లేవు. ‘రూపమండనమ్’ శిల్పశాస్త్ర గ్రంథం.
3. పుట 112, శ్రీ తాళ్లపాకవారి గేయరచనలు. సంపుటం 21. అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు పెద తిరుమలవార్య విరచితములు. పరిష్కర డా॥ పి. టి. జగన్నాధరావు. తిరుపతి.

4. ఈ పట్టికలోని సంకీర్తనలన్నీ పై సేహాన్న గ్రంథంనుంచే.

5. పుటలు 135, 137. శ్రీ తాళ్లపాకవారి పద సాహిత్యము సంపుటము 23, శృంగార సంకీర్తనములు. పెద తిరుమల వార్య విరచితములు. పరిష్కర డా॥ పి. టి. జగన్నాధరావు. తిరుపతి.

పుట 77. అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు పెద తిరుమలవార్య విర చితములు. సంపుటం 21.

7. సంకీర్తన 213. తాళ్లపాకవారి పదసాహిత్యము, సంపుటి 9.

సంకీర్తన 421. తాళ్లపాకవారి పదసాహిత్యము. సంపుటం 1. పునర్ముద్రణ (1980) తాళ్లపాకవారి కృతులు 1935 నుంచి ఈ నాటికీ కూడా తిక్కిరి విక్కిరిగానే అచ్చవుతుండడం తెలుగువారి దురదృష్టాలలో వొకటి. ఈ పునర్ముద్రణలో సంకీర్తనల వరుస సంఖ్యను మార్చి వేయడంతో సరి శోధకులు తమ వ్యాసాలలో, గ్రంథాలలో ఈ సంపుటికి మాతృకలైన 5 వ సంపుటం, 6 వ సంపుటం నుంచి ఉదాహరించి యిచ్చిన సంఖ్యలు నిరుపయోగమైనాయి. పాతసంపుటాలలోని సంఖ్యలను కనీసం కుండలీకరణాల్లో ఇచ్చి పుండవలసింది.

సంకీర్తన 29. తాళ్లపాకవారి పద సాహిత్యం, సంపుటం 10.

10. సంకీర్తన 10. తాళ్లపాకవారి పద సాహిత్యము 1వ సంపుటం. పునర్ముద్రణ.

11. సంకీర్తన 51. పై సంపుటమే.

12. సంకీర్తన 244. అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు. పెద తిరుమల వార్య విరచితములు. సంపుటం 21.

13. సంకీర్తన 241. పై సంపుటమే.

14. సంకీర్తనల మొదటి పుటలు - 21, 22 సంపుటాలు. పెద తిరుమలవార్య విరచితములు. తొలి రేకుల మీది శాసనాల్లో శృంగార, అధ్యాత్మ సంకీర్తనలన్న విభాగం సూచితం కాక పోవడం గమనార్హం.

15. సంకీర్తన 322, అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు. పెదతిరుమలవార్య విరచితములు.

16. సంకీర్తన 387, పై సంపుటమే.

17. పుటలు 86, 87. తాళ్లపాక కవుల కృతులు, వివిధ సాహితీ ప్రక్రియలు. డా॥ వేటూరి అనందమూర్తి.

18. ఈ పల్లవుల పట్టికలో 13, 22, 24 సంఖ్యల నామాలైన సంకర్షణ, ఉపేంద్ర, శ్రీకృష్ణ నామాలున్న సంకీర్తనలు పెద తిరుమలవార్య రచితాలైన శృంగార సంకీర్తనల సంపుటం 23 లోవి. మిగిలిన సంకీర్తనలు 21 సంపుటంలోవి.

చూపు నిలిపి క్షణం

నది

వేగంగా ప్రవహించనిది

ఆగనిది

మెత్తగా మలుపు తిరిగినది

నది ....

అవతల

ఇవతల

తడిసిన తటి తడవనటు

ఒడ్డుమీద వంగి వంగని కొబ్బరిచెట్లు

కొబ్బరి ఆకుల

చీలిన సూర్యుని రేకల

శబల సంధ్యా మిలమిలలు

నిశ్శబ్ద ప్రతపు గలగలలు ....

నీలిమ

నదిలో నీళ్ళు నీలిమ

నీటిలో ప్రతిఫలిత గగనం నీలిమ

నీలిమ ....

ముందు

మెత్తని రాళ్ళ

మధ్య మధ్య గరిక చిగుళ్ళ

ఆకుపచ్చని తివాచి

అరబెట్టుకొన్న వాంఛార్థితమీద

తడిసిన తెలని గాగర

ఒదిగి మోకాళ్ళమీద విలసిత ముగ్ధ
దుకూల పారదర్శక పాటల పాటలి

నీలి వెంట్రుకల విప్పు

మల్లెలు చుట్టిన కొప్పు ....

తేటి

వాలని నాటి

గుర్తుగా

సాంద్ర నీహారస్నాత

గోముగా తిప్పిన మెడ

ఒంపు భుజాల నెలవంక ....

వాలిన కళ్ళు

వేడిని కోరినటు

వేడుకొని నటు ....

తషి ముడతల

మేనంటిన అవరంజి అంచు

శార్కర చేలా వ్యవధను చీల్చి

పైకెగ్గబాకి

తొంగి తొంగి చూడాలనుకునే ఉత్కంఠల జంట

నడుమ

ఎగ్గబాకిన సరళరేఖ ....

ఎదలో

తీయని చల్లని నిశ్శబ్దపు జ్వరం ధ్యాస

నిర్మిమేషంగా

చూడాలనే ఏకాగ్రతకు స్వరం శ్వాస.

స్వేచ్ఛ - దీక్ష

వియత్తలంనుండి జగత్తలం చూస్తోంది మంటిమీది డేగ

జగత్తలం నుండి వియత్తలం ఎగ్గబాగ చూస్తోంది

మంటిలోని తీగ

సప్తద్వీపాలు కలేసి తిరగాలన్న కాంక్ష డేగలో

సుప్త సౌందర్యాలు దాచుకుని ఎదిగే సొంపు తీగలో

ఫాలం తడుముకోని డేగలో ఏకైక దీక్షా మేధ

ఫలం పాదులోని తీగతో పైకివచ్చే స్వేచ్ఛాగాఢ

మెలికలు మెలికలుగా తిరుగుతోంది డేగ

మెలేసుకు పెరుగుతోంది తీగ.

“సాంధ్య శ్రీ”

అ గ్రా ర గం ప

విష్ణు వర్ణనలు

ఫిబ్రవరి '83 భారతి లో వెలువడిన, "కన్యకా పురాణము నందలి విష్ణువర్ణనలు" అను వ్యాసము ఘట్ట కుటికావధాత న్యాయమునకు ప్రముఖ లక్ష్యము.

1951 వ సంవత్సరమునందు ప్రకటితమైన వానవీ కన్యకా పురాణము, తెలుగు పదనానువాదము తోడి సంస్కృత గ్రంథము. స్కాంద పురాణోత్తర ఖండములోని సవత్సృజాత సంహిత. సారికాయన మహర్షి ప్రోక్తము. అందు అభిమన్యుని కొడుకు పరీక్షిత్తు, పరీక్షిత్తు కొడుకు జనమే జయును, జనమే జయుని కొడుకు శతానందుడు, శతానందుని కొడుకు క్షేముడు, క్షేముని కొడుకు విజయార్థుడు, విజయార్థుని కొడుకు విష్ణువర్ణనుడు, విష్ణు వర్ణనుని కొడుకు రాజ రాజేంద్రుడు అని కలదు. (9-18 శ్లో. 30 అ.) అంతేకాదు. విష్ణువర్ణనుడు అంగ వంగ కళింగ సింహళ, చోళళక పాండ్య తుండీర, కాంభోజ పారశీక బర్బర విషాద పుళింద మ్లేచ్ఛ, కురు పాంచాల కోసల రాజులను జయించి, స్వస్థానమైన పద్మ శయనమునకు తిరుగు ప్రయాణమై, మార్గమధ్యమునందు జ్యేష్ఠ శైలాఖ్య పురికి వచ్చెననియును కలదు. (20-43 శ్లో. 30 అ.) [జ్యేష్ఠ శైలాఖ్యపురి అనగా పెనుగొండ. మఱి పద్మశయన రాజ ధాని అనగా? తామర పడక = తామరవాడ = తామరాడ అగునా?] ఉపరి, వానవీ కన్యకతోపాటు నూటరెండు గోత్రముల వైశ్యులును అగ్ని ప్రవేశము చేయుటకు గురుత్వము వహించిన భాస్కరా చార్యులకు, వారు ఇచ్చిన శాసనము కూడ కలదు. (21-34 శ్లో. 44 అ.) అందు శాసనకాలము సహితము కలదు. ఆ శ్లోకమిది:

"కల్యాద్యబ్జ గణేక్షణాద్విరసదైస్సంఖ్యాం గతే వత్సరే ప్రాప్తేఽతే ప్రభవే తపస్యవ సితే పక్షే ద్వితీయా గురౌ వైశ్వేత్సాస్కర పండితార్కధరణీ బృందారకాయోత్పుత్రైః పీత్యాష్టాదశ పట్టణాధిపతిభిర్దత్తం కుభం శాసనమ్"

22 శ్లో. 44 అ.

ఇది ఆ భాస్కరాచార్యులే అంధీకరించిన వైశ్యపురాణము నందు ఇటు కలదు.

"భాస్కరాచార్యులకు జాహ్నువీతీరంబున, తామరవాడయను గ్రామం బగ్రహారంబుగా విడుదలి చెప్పి పెనుగొండలో నద్దం

శంబు తత్సరదేవతా మహోత్సవంబున కొనంగి మిగిలిన యర్థంబు కులగురువులైన పండిత వర్గంబుల కిమ్మని పురమధ్యం బున శాసన స్తంభంబు నిలిపి భాస్కరాచార్యులకుఁ దామ్రశాసన పత్రిక లిఖింపం జేసిరి. తత్కృమం బెట్టిదనిన

కల్యాద్యబ్జగణేష్ట నేత్రరస దృక్సంఖ్యే గతే వత్సరే ప్రాప్తేఽతే ప్రభవే తపస్యవ సితే పక్షే ద్వితీయా గురౌ ఆర్యా భాస్కర పండితాది ధరణీ బృందారకేభ్యస్సదా పీత్యాష్టాదశ పట్టణాధిపతిభిః దత్తం కుభంశాసనమ్—"

ఇందు సంస్కృత పురాణమునందులేని పెనుగొండ స్తంభ శాసనము, తామరవాడ తామ్రశాసనము తెలుగు పురాణములోని విశేషములు. అంతేకాదు. సంస్కృత పురాణములోని శాసనసంఖ్యా కాలము కంటే, తెలుగు పురాణములోని శాసనసంఖ్యాకాలము భిన్నము. అది కల్యాద్యబ్జ గణేక్షణాద్విరసదైస్సంఖ్యా. ఇది కల్యా ద్యబ్జ గణేష్ట నేత్రరస దృక్సంఖ్య. ఇందు మొదటి సంఖ్య 642. కలికాలము. కనుక క్రీస్తుపూర్వము 458 వ సంవత్సరము. సరీ క్షిత్తు పరిపాలనము కలియుగాదిని కావున, అతని మనుమని మను మడు విష్ణువర్ణనుని దానకాలము క్రీస్తుపూర్వము 457 వ సంవత్స రము కావచ్చును. వారు పురాణపురుషులు కావున, తరమునకు 20, 30, 40 సంవత్సరములు, శతాబ్దికి మూడు తరములు అను చరిత్ర లెక్కలకు అతిథులు. ఇక రెండవ సంఖ్యకు టెక్కలు వచ్చినవి. పెనుగొండ పురమధ్యమునందు స్తంభశాసనము గోడ కానరాదు. తామరవాడ చుట్టునక్కలయందు తామ్రశాసనము జాడ కానరాదు. కాని, సంస్కృతాంధ్రపురాణములలోని భాస్కరా చార్యుల కాలము మాత్రము బమ్మెర పోతన అనంతరము.

అగ్ని ప్రవేశమునకు ముందు అష్టాదశ పట్టణాది పతులకు సంబంధించిన నూటరెండు గోత్రముల వైశ్యులు, భాస్కరాచార్యు లకు కావించిన అభ్యర్థనమిది:

"మీరు మహానుభావులు సమస్తవచోవిభవాభిరాము లిం పారంగ వైశ్య వంశము మహాత్మత వృద్ధియొనర్చ దీవనరే ధీరత నిచ్చి గోత్రళత దీప్తయశస్వీతి శీల మూలమై పీరతలుల్లపిల్లగఁ గవిత్యక్తుతన గృతిసేయుటొప్పగున్.

మును మా పెద్దల చరితము
ముని సాలంకాయనుండు ముదమునఁజెప్పెన్
మనముగఁ దత్కృతి పొందుగ
ననుగుణమై చేసి చెప్పు డాండ్రోక్తిదగన్."

"భారతరామ సత్కథలు భాగవతంబుఁ దెనుగు సేయఁగా
నేరె సత్కవీశ్వరులు నేర్పి రచించిన సత్కవిత్వముల్
మీఁబుఁ దెనుగు బాస నిల మెచ్చుగ నొక్క తెనుగు
గ్రంథమిఁ
పారఁ బ్రసిద్ధిసేయు మహి మందలి నొప్పఁగఁ బండి
తాగఁజీ."

భారతమును తెనుగు సేసినది నన్నయ, తిక్కన, ఎఱ్ఱనలు. రామాయణమును తెనుగుసేసినది గోనబుద్ధారెడ్డి, గోనకాచ, విట్టల రెడ్లు. హాళక్కె భాస్కరాదులును. భాగవతమును (దశమ స్కంధము మాత్రము తెనుగు సేసినది మిక్కిలి సింగన) ద్వాదశ స్కంధములును తెనుగు సేసినది బిమ్మెర పోతన. కనుక భాస్కరా చార్యులు తెనుగు సేసిన తెలుగు వైశ్య పురాణము, భాస్కరా చార్యులు పాత్ర వహించిన సంస్కృత వాసవీ కన్యకాపురాణము, బిమ్మెర పోతన భాగవతము రచనా కాలము కంటె అనంతర గ్రంథములు కావలయును. బిమ్మెర పోతన భాగవతము రచనా కాలము స్థూలముగ 1480 వ సంవత్సరము. భాస్కరా చార్యులు తెనుగుసేసిన తెలుగు వైశ్య పురాణము వ్రాత ప్రతుల లేఖన కాలములందు తెలిసినంత వఱకు పూర్వతరమైన లేఖన కాలము 20-9-1704 వ తేదీ. 1 కనుక సంస్కృతాంధ్ర వైశ్య పురాణ ముల కాలము స్థూలముగ పదునారు, పదునెడు శతాబ్దాల కాలము.

కన్యకా పురాణములోని వాసవీకన్య కథకు మూలము మార్కండేయ పురాణము, గౌరన నవనాథ చరిత్ర అని వ్యాస కర్త అపొదించుట 2 కేవలము అజ్ఞాన విలాసము. వాసవీ కన్య కథకు మూలము మార్కండేయ పురాణమునందు లేదు. ఉన్న మార్కండేయ పురాణోత్తర ఖండములోని కథకు, కన్యకా పురాణములోని కథయే మూలము. కారణము, మార్కండేయ పురాణోత్తర ఖండములోని కథయందు పూసపాటిని జయించిన, జయ పురాధీశుడైన గజపతి సంగతియును కలదు. కనుక మార్కండేయ పురాణోత్తర ఖండము పరమార్వాచీన కాలికిమని న్యసిద్ధము. ఇక గౌరన నవనాథచరిత్రమునందును వాసవీ కన్య కథకు మూలము లేదు. అనలు నవనాథ చరిత్రమునందు అంధ్రదేశమునకు సంబం

ధించిన రాజు కథయే లేదు. మాళవదేశమునకు సంబంధించిన రాజు మహేంద్ర భూవిభుని, మహారాష్ట్రదేశమునకు సంబంధించిన గణ్ధా వంతుని, కృష్ణకందార భూపుని కథలు మాత్రము కలవు. సింహాద్రి పురమేలు సింహాను కథ కలదు గాని, ఆంధ్రావనిలోని సింహాద్రి ఏనాడును రాజధాని కాదు. కనుక వాసవీకన్య కథ సమూలము కాదు.

సంస్కృత వైశ్య పురాణములోని శాసన కాలమునకు భిన్నమైన, తెలుగు వైశ్య పురాణములోని తామరవాడ తామ్రశాసనము నఖలు కాలము, పెద్దచెఱుకూరు శిలాశాసనమునందు దఖలు వడినది. పెద్దచెఱుకూరులోని త్రివిక్రమ స్వామి దేవాలయము నందలి గరుడ స్తంభము నలువర్గముల చెక్కిన శాసనము, పెద్ద చెఱుకూరు శిలాశాసనము, పెద్ద చెఱుకూరు గుంటూరుజిల్లా బావల్లి తాలూకాలోనిది. పెనుగొండ, తామరవాడ (ఇప్పటి తామరాడ) వశ్రీమగోదావరిజిల్లా తణుకు తాలూకాలోనిది. తామరవాడ తామ్ర శాసనము నఖలులోని కాలమును తెలుపు శ్లోకము పూర్వార్థము, పెద్దచెఱుకూరు శిలాశాసనములోని కాలమును తెలుపు శ్లోకము పూర్వార్థమును ఒకటే. అలలి మార్పున అది ఇట్టి గ్రామ తామ్ర శాసనము నందును కలదు. ఇట్టి గ్రామమున చెఱుకూరే. అంతే కాదు. పెద్ద చెఱుకూరే. ఇట్లు మూడు శాసనముల కాలములు ముడిపడియుండుట మఱి ముచ్చట గొలుపు విషయమే.

తూర్పు చాళుక్యుల చరిత్రను తూర్పారఁబట్టిన నేలటూరి వెంకటరమణయ్యగారు, చాళుక్యచోళుల చరిత్రను చాళుజము చేసిన చుల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు ప్రక్కను బెట్టిన శాసనము పెద్దచెఱుకూరు శిలాశాసనము.

గరుడ స్తంభము మొదటి ప్రక్కను ఒక విష్ణువర్ధన మహారాజు వర్ణనము, మఱొక విష్ణువర్ధన మహారాజు వివరము, తదుపరి కుముదవర్ధన మహారాజు విషయము కలదు. రెండవ ప్రక్కను విగ్రహ వర్ణనాత్మకమైన త్రివిక్రమస్వామి ప్రోత్రము కలదు. మూడవ ప్రక్కను కుముదవర్ధన మహారాజు దిగ్విజయయాత్ర, బృహదీశ్వరగ్రామ సమాగమనము, దానము, దానకాలము మొదలైనవి కలవు. నాగవక్రక్కను దానమిచ్చిన మూడు గ్రామముల ఎల్లలు కలవు. మొదటిప్రక్క తుదిని, రెండవప్రక్క తొలిని, తుదిని ఆక్షరములు పోయినవి. కనుక మొదటిప్రక్క విషయమునకు రెండవ ప్రక్క విషయమునకు గల అనుబంధము, రెండవప్రక్క విషయమునకు మూడవ ప్రక్క విషయమునకు గల అనుబంధము తెలియు అవకాశము లేదు. అయినను రెండవవర్గక్క విషయము ముందు చెక్కినది లేక తర్వాత దూర్చినది అని వ్యాసకర్త అ

ప్రాయపదుట³ అనాలోచన పూర్వకము. పెద్ద చెఱుకారు దేవాలయములోని త్రివిక్రమస్వామిని సందర్శించి(దదర్శ), మూడుగ్రామములు దానము చేసినట్లు కల శాసనము నందు విగ్రహ వర్ణనాత్మకమైన త్రివిక్రమస్వామి స్తోత్రము ప్రకరణ విరుద్ధము కాదు. స్తోత్ర శ్లోకముల వలన శాసనమునకు "అస్పష్టత" కలిగినది, "చరిత్ర పరిశీలకులకు తీవ్రమైన సమస్యగా పరిణమించును" అని వ్యాసకర్త అందోళన చెందుట⁴ అనభిజ్ఞతా స్థాపకము. అందుకు నేలటూరు వేంకటరమణయ్యగారు, మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు పెద్ద చెఱుకారు శిలాశాసనమును పక్కను బెట్టలేదు. ఎందుకు పక్కను బెట్టినదియు శాసనమును సరిగా పరిశీలించిన స్పష్టము కాగలదు.

పెద్ద చెఱుకారు శిలాశాసనము నందు లేఖక దోష: మాత్రమేగాక, కవి దోషములును కలవు. మొదటి ప్రక్కను "చతుర్విక్రాంతి" అని కలదు. "చతుర్విగ్రాంతి" అని ఉండవలయును. మొదటి ప్రక్కనే "అథ చాళుక్య కులాబ్ధి సుధాకరః కుముదవర్ధన మానవనామకః" అని కలదు. అది చూచి, "అథ"కు ముందు కల విష్ణువర్ధన మహారాజు పేరు కుముదవర్ధన మహారాజు అని వ్యాసకర్త అర్థము చెప్పుట⁵ అవిచార మూలకము. మానవ నామము కలవాడు, దానవనామము కలవాడు అని ఉండదు. విష్ణువర్ధన మహారాజు అను పేరు కూడా మానవనామమే. అంతేకాదు. "అథ" అను పద్యము అర్ధరహితము కాదు. విష్ణువర్ధన మహారాజు తర్వాత కుముదవర్ధన మహారాజు అని శాసనపంక్తికి అర్థము. "మానవ నామకః" అనునది "మానవ నాయకః" అను దానికి లేఖకదోషము. యమలేఖన వ్యత్యయము పరిపిద్ధము. ఒక విష్ణువర్ధన మహారాజు మనుచుడు, రామదేవ యువరాజు ఇష్టుడు అయిన మఱొక విష్ణువర్ధన మహారాజు తర్వాత కుముదవర్ధన మహారాజు ఎవరు? అన్నది ఒక సమస్య. "కుముదవర్ధన మానవ నాయకః జయతి రాజమహేంద్ర వరో ఫితో..... శాసిత..... తలం....." అని కలదు గావున, రామదేవ యువరాజు ఇష్టుడైన విష్ణువర్ధన మహారాజు తర్వాత రాజమహేంద్రవర రాజుదానిగ పరిపాలించిన కుముదవర్ధన మహారాజు ఎవరు? అన్నది మఱొక సమస్య. మూడవ పక్కను,

"పూర్వ వైరమును సృత్య జిత్వా కల్యాణభూపతిం
తస్య రాజ్యక్రియం హృత్వా యద్దే లబ్ధి పరాక్రమః"

అని కలదు గావున, రామదేవ యువరాజు ప్రియుడు, రాజమహేంద్రవరస్థితుడు మాత్రమేగాక, దిగ్విజయ యాత్రయందు పూర్వవైరమును పురస్కరించుకొని కల్యాణ భూపతిని జయించి,

అతని రాజ్యలక్ష్మిని అపహరించిన కుముదవర్ధన మహారాజు ఎవరు? అన్నది ఇంకొక సమస్య. కల్యాణభూపతి అనగా కాంచీ నగరాధిపతి అని పండితులు అర్థమును కిట్టింతుట ప్రమాదకరము కాదు గాని, అది పూర్వ చరిత్రయొక్క పునరుద్ధరణమని వ్యాసకర్త చరిత్రను కిట్టింతుట⁷ ప్రమాదకరము. "పూర్వవైరము" అను ప్రథమ పురుషులలోని పూర్వ శ్లోకమునకు, "తత్రమధ్యే" అను ప్రథమ పురుషులలోని తర్వాతి శ్లోకమునకు మధ్య "కించత్త్రైః" అను మధ్యమ పురుషములోని శ్లోకమునకు అన్వయమెట్లు? అన్నది వేతాక సమస్య. ప్రథమ పురుష ప్రకరణము కుముదవర్ధన విషయము. మధ్యమ పురుష ప్రసంగము మరల విష్ణువర్ధన విషయము. అన్నిటికంటె అగ్రగేసరమైనది పెద్ద చెఱుకారు శిలా శాసనములోని కాలము. కలికాలము. కలిసిరాని కలి కాలము. ఇది అరలు సమస్య.

"కల్యాద్యబ్ది గణేష్వనేత్రరసదో స్సంఖ్యే గతే పత్సరే
ప్రాప్తేథ ప్రభవే తపస్యపి సితే పక్షేద్వితియా గురౌ"
వారే చేతు పురింధగినామ చెరయారి గామితే శ్రీః తిం
నాత్సానేన పురా త్రివిక్రమ రమానాథాయ దత్తాం స్థితిం."

ఇట్లు పెద్ద చెఱుకారు శిలా శాసనమునందు కలదు. ఇందు "పురింధ" అనుటకు "పురింధ్ర" అనునది లేఖక దోషము. "నాత్సా" అనుటకు "నాత్సా" అనునది కూడ లేఖక దోషము. ఇందలి పూర్వార్థమే యథా తథముగ, తెలుగు వైశ్య పూజము లోని తాచెరవాడ తామశాసనము నఖలునందు కలదు. "దోస్సంఖ్యే" అనునెడ "ద్యౌస్సంఖ్యే" అని మాత్రము పాఠాంతరము. అర్థాంతరము కాదు.

కల్యాద్యబ్ది గణేష్వనేత్ర రసదోస్సంఖ్యే సంవత్సరము గతిం చిన తర్వాత ప్రాప్తించిన ప్రభవనామ సంవత్సర మాఘ శుద్ధ విదియా గురువారమునాడు - కుముదవర్ధన మహారాజు - పూర్వము ("పురా") త్రివిక్రమస్వామికి - పురత్రయ - స్థితిని దానమిచ్చెను అని శ్లోకార్థము.

పయి శ్లోకములోని పురాశబ్దము పురాణార్థము కాదు. పూర్వార్థకము. కనుక పూర్వము కుముదవర్ధన మహారాజు త్రివిక్రమ స్వామికి పురత్రయమును దానమిచ్చిన కాలము శ్లోకము నందు కలదుగాని, తర్వాతి శాసనకాలము లేదని కరతలామకము.

కల్యాద్యబ్ది గణేష్వనేత్ర రసదోస్సంఖ్యే సంవత్సరము గతించిన తర్వాత ప్రాప్తించిన ప్రభవనామ సంవత్సర మాఘ శుద్ధ విదియా గురువారము శాసనకాలము కాదు. దానకాలము. దాన

కాలము, శాసనకాలమును ఒకటి అగుట సర్వశాసన సాధారణము. కాకపోవుట పెద్ద చెఱుకూరు శిలా శాసనము ప్రత్యేకత.

“కల్యాణ్యస్య గణేష్వ నేత్ర రసదోస్సంఖ్యే” అను పంక్తి నుండి అష్టనేత్ర రసదోస్సంఖ్య అని గ్రహించుటకు అవకాశము కలదు. గాని, అష్టశబ్దము సంఖ్యావాచకము. నేత్రరసదోస్సంఖ్యలు సంఖ్యా వాచకములు కావు. సంఖ్యాసూచకములు. సంఖ్యా వాచకమునకు సంఖ్యా సూచకములకు సాంకర్యము చేయుట సాంప్రదాయిక సరణి కాదు. అంతేకాదు. “గతే వత్సరే ప్రాప్తైః” అను శాసన పంక్తికి అనుగుణమును కాదు. కనుక ఇష్టనేత్ర రసదోస్సంఖ్య అని గ్రహించవలయును. ఇష్ట శబ్దమునకు యజ్ఞ మని అర్థము కలదు. సప్త యజ్ఞములు ద్వితీయ సిద్ధము. ఇష్ట నేత్ర రసదోస్సంఖ్య 2877 గాని, 2927 గాని అగును. అది క్రీస్తు పూర్వము 478 గాని, 178 గాని అగును. క్రీస్తుపూర్వము 472 వ లేక, 172 వ సంవత్సరము ప్రభవనామ సంవత్సరాదికమైనను కాకపోయినను, తూర్పు చాళుక్యుల, చాళుక్య చోళుల పరిపాలన కాలము క్రీస్తు పూర్వము కాదు. కనుక ఇష్ట (అష్ట) నేత్ర రసదోస్సంఖ్య కల్పితము.

ఇక ప్రభవనామ సంవత్సర మాఘ శుద్ధ విదియా గురు వారము తూర్పు చాళుక్యుల, చాళుక్య చోళుల పరిపాలన కాలమునందు (క్రీ.శ. 624 - 1179) ఒక్క-12-1-848 వ తేదీని మాత్రమే కలదు.⁹ అది సరిగా గుణక విజయాదిత్యుని రాజ్యాంధ్ర కాలము.¹⁰ కాని, గుణక విజయాదిత్యుని కాలమునందు రాజమహేంద్రవరము రాజధాని కాదు. కల్యాణ కటకము లేదు. కనుక 12-1-848 వ తేదీ పెద్ద చెఱుకూరు శిలా శాసనములోని దానకాలము కాదు అనగా ప్రభవనామ సంవత్సర మాఘ శుద్ధ విదియా గురువారమును కల్పితమని అవగాహనమగును.

మఱి శాసనకాలము - పెద్ద చెఱుకూరు శిలాశాసనము లిది పదమూడు, పదునాల్గు శతాబ్దాల లిది కావున, పదునాల్గవ శతాబ్ది లోని ప్రభవనామ సంవత్సర మాఘశుద్ధ విదియా గురువారము, 14-1-1328 వ తేదీ శాసనకాలముని వ్యాసకర్త సంస్కరించుట¹¹ కూడ సమంజసము కాదు. 14-1-1328 వ తేదీని సూర్యోదయా త్వరిత్యతి సుమారు మూడు గంటల వఱకు పాడ్యమి కలదు.¹² (13) సూర్యోదయకాల తిథియే దినతిథి. కనుక 14-1-1328 వ తేదీ ప్రభవనామ సంవత్సర మాఘశుద్ధ పాడ్యమి గురువారమేకా విదియా గురువారము కాదు. తత్కాల విదియతిథి వివక్షశాసనము నందు లేదు. కనుక 14-1-1328 వ తేదీ శాసనకాలము కాదు. దానకాలము ఎటును కాదు. అంతేకాదు. శాసన లిపి శాసన

కాలము పదునాల్గవ శతాబ్ది అనుటకు సాధకమైనను, శాసనస్థ విషయము దాదకము. మూడవ ప్రక్కనే శాసోక్తుల చివరి, సీమా చిహ్నాల మొదట శాసనకర్త సంగతి ఇట్లు కలదు.

“విద్యాధికారి శ్రీవత్సర శ్రీ విష్ణువర్ధనః
అకరోద్దానకరో వాచా నిర్మలం ధర్మశాసనం.”

ఇందు లేఖక దోషముతోపాటు కవి దోషములు కలవు. అవి “శ్రీవత్సః” అనునెడ ఛందోభంగము. “విష్ణువర్ధనః” అనునెడ వ్యాకరణ దోషము. అది కూడ కారక దోషము. విభక్తి ప్రత్యయ వివర్యయము. నిజముగ విద్యాధికారి అయిన కవి ఎవ్వరును విభక్తి ప్రత్యయ వివర్యయముగ శ్లోకరచన - కాదు - వ్యాకరణరచన చేయరు. కారకదోషమునకు కారకుడు కాదు. ఛందోభంగమునకు గురికాదు. నిజముగ విద్యాధికారి అయిన శ్రీనాథుడు రచించిన పెద కోమటి వేమారెడ్డి శాసనములందు ఇట్లు కలదు.

“విద్యాధికారి శ్రీనాథో వీరశ్రీ వేమభూపతేః
అకరో దాకరో వాచాం నిర్మలం ధర్మశాసనం.”

ఇందు ఛందోభంగము లేదు. వ్యాకరణ దోషములు లేదు. అయినను పెద్ద చెఱుకూరు శాసనములోని అవక తవక శ్లోకము నకు శ్రీనాథుడు మెఱుగుపెట్టెనని పండితులు వ్రాయుట¹³ ప్రామాదికము. శ్రీనాథుని శ్లోకమునందు పెట్టిన మెఱుగు లేదు. శ్రీవత్స శ్లోకమునందు వట్టిన తఱుగు కలదు. “శ్రీనాథః” అను చోట “శ్రీవత్సః” అని మార్పుట వలన మాత్రమే ఛందోభంగము ఘటించును. “వేమభూపతేః” అనుచోట “విష్ణువర్ధనే” అనుటకు పీలు లేదు. అది ఇకారాంత శబ్దము, ఇది అకారాంత శబ్దము. “విష్ణు వర్ధనస్య” అనవలయును. అనిన శ్లోకపాదమునందు అక్షరము పెరుగును. శ్లోకపాదము అక్షరబద్ధము కావలయును. కనుక “విష్ణు వర్ధనః” అని కల్పకర్తి ప్రయోగము. అనగా శ్రీనాథుని శ్లోకము నకు పెద్ద చెఱుకూరు శాసనములోని శ్లోకము అగతికమైన అనుకరణ మని అవగాహన మగును. శ్రీనాథుని శ్లోకము అసలు వజ్రము. శ్రీవత్స శ్లోకము నకిలీ వజ్రము. కనుక శ్రీనాథుడు రచించిన పెద కోమటి వేమారెడ్డి శాసనముల కాలముకంటె, శ్రీవత్స రచించిన పెద్ద చెఱుకూరు శిలా శాసనము కాలము అనంతర మగుట అపరిహర్యము.

పెద కోమటి వేమారెడ్డి చిట్టచివటి రుద్రవరము శాసనము కాలము 149 వ సంవత్సరము.¹⁴ కనుక పెద్ద చెఱుకూరు శిలా శాసనము కాలము 1420 వ సంవత్సరము కంటె అనంతరము కావలయును.

సముల్లంకము తర్వాత “ఉండ్రాలపాలెమితి పూర్వతలేవ
ఖండం యామ్యంవ ఖండమిదమో బళసానిపాలెం..” అని శాస
నము నందు కలదు. ఇందు “పాలెము” అను లేఖనము ఇతోధిక
మైన అర్వాచీన కాలమును సూచించును. పాలెము ప్రాచీన
రూపము. ప్రాచీన లేఖనమును. పాలెము అర్వాచీన రూపము.
అర్వాచీన లేఖనమును. అంతే కాదు. పెద్ద చెఱుకూరు శిలా
శాసనము నందు ప్రాచీన వర్గ పంచమాక్షర లేఖన విధానమును
సరిగా పాటించబడలేదు. అది కూడ అర్వాచీనతాస్పృశకము.

ఇంతకు, 1881 వ సంవత్సరము ప్రాంతమునందు ప్రథ
మతః పెద్ద చెఱుకూరు శిలాశాసనమును పరిశీలించిన రాబర్ట్
స్టూయెల్ అందఁజేసిన సమాచార మిది:15

“పెద్ద చెరుకూరు:- 10 మైల్స్ నార్త్-వెస్ట్ అఫ్ బావట్ల.
ఇన్ ది టెంపిల్ అఫ్ త్రివిక్రమస్వామి ఆర్ టు ఇన్ స్క్రిప్షన్స్
అన్ ది గరుడ స్తంభ.

(1) అన్ దేఱెడ్. గ్రేండ్ బై “విష్ణువర్ధన మహారాజ.”

(2) క్లోకాస్ ఇన్ ప్రైజ్ అఫ్ ది డెయిటీ.”

ఇందు 1881 వ సంవత్సరము ప్రాంతమునందు, పెద్ద
చెఱుకూరు శిలాశాసనమునందు కాలము లేదని ఇదమితముగ
కలదు. (అన్ దేఱెడ్) అంతే కాదు. త్రివిక్రమస్వామి దేవా
లయములోని గరుడ స్తంభము మీద రెండు శాసనములు కలవని,
ఒకటి విష్ణువర్ధన మహారాజ దానమని, మఱొకటి త్రివిక్రమ
స్వామి స్తోత్రమని స్పష్టముగ కలదు. కనుక దాన కాలమును
తెలుపు పుస్తక శ్లోకము, పెద్ద చెఱుకూరు శిలా శాసనమునందు,
1881 వ సంవత్సరము ప్రాంతము తర్వాత ప్రవేశించినట్లు కర
తలా మలకము.

ఇది గమనింపకుండ, అది పట్టుకొని వ్యాసకర్త అట్టహాసము
చేయుట16 అక్షంకవ్యము.

ఇక మఱి ఇఱుగ్రామ తామ్రశాసనము - పృథుత్వ శాసన
సందితుడు అందఁజేసిన సమాచారమిది:17

“కింగ్ - విష్ణువర్ధన రూలింగ్ ఫర్మ్ రాజమహేంద్రవరమ్.

దేట్ - కలి ఇయర్ 2828. (అష్ట - నేత్ర రసదోః రాంగ్
ఫర్ 4428) పృథవ. తపస్. (తపా = మాఘ)
అమావాస్య, తర్పదే = 1328 ఎ.డి. ఫిబ్రవరి 11,
యెఫ్. డి. టి. 18.

రిమార్క్స్ - రిజిష్టర్స్ ది గ్రేంట్ అఫ్ ది విలేజ్ ఇఱు
గ్రామ టు ది బౌద్ధాభి నారాయణ సన్ అఫ్
బౌద్ధాయ అండ్ ది గ్రేండ్ సన్ అఫ్ జ్యేష్ఠ శర్మన్
అఫ్ ది హరిత గోత్ర బైది కింగ్. ది లాంగ్వేజ్
అఫ్ ది రికార్డ్ ఊజ్ వెరీ కరెక్ట్. ఇన్ కేరెక్టర్స్
అఫ్ ఎటాట్ ఫోర్టీన్ వెంచరీ. సియఫ్. ఎ. ఆర్.
ఇ ఏ 1890. పి. 2. నెం IV అల్స్. సియఫ్. యెస్
ఐఐ. వార్. VI. నెం. 202.”

ఇది కేవలము ఇఱుగ్రామ తామ్ర శాసనమునకు విషయ
సూచిక మాత్రమే. ఇందు “కలి సంవత్సరము 2828, అష.
రసదోః, ప్రభవ, తపస్, అమావాస్య, గురువారము” అని
కలదు గావున, ఇఱుగ్రామ తామ్ర శాసనమునందును,

“కల్యాద్యబ్ది గణేష్ట నేత్ర రసదోస్తుంశ్యే గతే వత్సరే
ప్రాప్తేఽథ పృథవీ తపశ్యపి అమావాస్యే గురౌ వాసరే”

అని ఉండును. అక్షరళః లేకపోయినను అర్థమదే. అంతే
కాదు. “రాజమహేంద్ర వరేస్థితః” అనియును ఉండును. ఉపరి,
విష్ణువర్ధన మహారాజః అని కూడ ఉండును. ‘కుముదవర్ధన
మానవ నామకః’ అని కూడ ఉండవచ్చును. ఇఱుగ్రామ తామ్ర
శాసన లిపి సుమారు పదునాల్గవ శతాబ్ది అని సూచించుటకు
అధారము పెద్ద చెఱుకూరు శిలా శాసనము అని విషయ సూచిక
యందు మూడలింపఁబడినది. శాసన లిపికోపాటు శాసనకవి కూడ
ఒకడే కావచ్చును. శాసన లిపి సుమారు పదునాల్గవ శతాబ్ది నాటి
దని-కలిసిరాని కలికాలము తప్పని కలిసి వచ్చిన ప్రభవసంవత్స
రాధికమును బట్టి కాలము 11-2-1328 వ తేదీ అని ప్రభుత్వశాసన
సందితుని పృకటనము. అది నిజమైనచో, 1328 వ సంవత్సరము
ప్రాంతమునందు ఒక విష్ణువర్ధన మహారాజ రాజమహేంద్రవరము
రాజధానిగ, రాజ్యాధిపతిగ ఉండవలయును. రాజమహేంద్రవరము
రాజధాని కాకపోయినను రాజమహేంద్రవరము ప్రాంతమునకైన
రాజ్యాధిపతిగ ఉండవలయును. మఱి 1328 వ సంవత్సరము
ప్రాంతమునందు రాజమహేంద్రవరము ప్రాంతమునకు మాత్రమే
గాక, పారతంత్ర్య పరిముక్తి కావించిన మద్యాంధ్ర దేశమున
తెల్ల రాజ్యాధిపతి మునుసూరి ప్రోలయనాయకుడు18 కడః ముసు
సూరి ప్రోలయనాయకునికి ఒక విష్ణువర్ధనమహారాజ సామంతుడు
కాదు కడః కనుక 1328 వ సంవత్సరము ప్రాంతమునందు ఒక
విష్ణువర్ధన మహారాజ రాజమహేంద్రవరము ప్రాంతమునకైన
రాజ్యాధిపతి కాఁజాలడు. కనుక ఇఱుగ్రామ తామ్రశాసనములోని
కాలము పదునాల్గవ శతాబ్ది కాఁజాలదు.

1890 వ సంవత్సరమునందు పెద్దచెఱుకూరు శిలాశాసనము లిపి పదమూడు, పదునాల్గు శతాబ్దుల నాటిదని ఒక ప్రభుత్వశాసన పండితుడు సూచించినను, దానిని బట్టి 1961-62 వ సంవత్సరము నందు ఇక్షగ్రామ తామ్రశాసనము లిపి కూడ సుమారు పదునాల్గవ శతాబ్ది నాటిదని మఱొక ప్రభుత్వ శాసనపండితుడు ప్రకటించినను, పెద్ద చెఱుకూరు శిలాశాసనము కాలము అంతరంగిక సాక్ష్యమును బట్టి 1420 వ సంవత్సరముకంటె, అనంతరము కావున, పెద్ద చెఱుకూరు శిలాశాసనము లిపిని పునఃపరిశీలనను చేయింపగా, ఇటీవలి అసమగ్రమైన ప్రతిబింబమును బట్టి, అది పదునైదవ శతాబ్ది లిపి అగునని, పదునారవశతాబ్ది లిపి కూడ కావచ్చునని లిపి కాలజ్ఞులు తెలిపిన సంగతి. పెద్దచెఱుకూరు శిలాశాసనము లిపి పదునైదు, పదునారు శతాబ్దుల లిపి అయిన, ఇక్షగ్రామ తామ్రశాసనము లిపి కూడ పదునైదు, పదునారు శతాబ్దుల లిపియే అగును. పదునైదవ శతాబ్దిని లేదుగాని, పదునారవ శతాబ్దిని ప్రభవనామ సంవత్సర మాఘమాసామావాస్య గురువారము కలదు. 29-1-1588 వ తేదీ. కనుక ఇక్షగ్రామ తామ్రశాసనము లోని కాలము సహితము అర్థాచీనము కావలయును.

ఇంతకు, 1381 వ సంవత్సరము ప్రాంతమునందు ప్రథమతః ఇక్షగ్రామ తామ్రశాసనమును కూడ పరిశీలించిన రాబర్ట్ స్కూయెల్ అందఁజేసిన సమాచారమిది: 9

“దేర్ ఆర్ త్రి కావర్ - ఫ్లేట్ ఇన్ స్క్రిప్షన్స్ ఇన్ ది విలేజ్ (పెద్ద చెరుకూరు) ఇన్ పొజిషన్ ఆఫ్ నోరు కృష్ణయ్య ఎ రెసిడెంట్.

(1) గేర్బ్ ఆఫ్ ఏన్ అగ్రహార బై “విష్ణువర్ధన మహారాజ,” నో డేట్. ది కమెన్స్ మెంట్ ఆఫ్ ది ఫ్లేట్ ఈజ్ ఇన్ ది చాళుక్యన్ స్టైల్, అండ్ ఐ ఇమేజిన్ దట్ ది గేర్బ్ మస్ట్ బి బై ఒన్ ఆఫ్ ది ఈస్టర్న్ చాళుక్య పోస్టర్స్ ఆఫ్ ది నేమ్, బట్ ఐ కెనాట్ ఎస్టర్న్ ఏచ్.”

ఇందు పెద్ద చెఱుకూరులోని ఇక్ష గ్రామ తామ్రశాసనము నందు కాలము లేదని ఇదమితముగ కలదు. (నో డేట్). ఇది గమనార్హమైన విషయము.

1881 వ సంవత్సరము ప్రాంతము నందు రాబర్ట్ స్కూయెల్ కు అందిన ఇక్షగ్రామ తామ్రశాసనమునందు కాలము లేదు. 1961 వ సంవత్సర ప్రాంతము నందు ప్రభుత్వ శాసన పండితునికి అందిన ఇక్షగ్రామ తామ్రశాసనము నందు కాలము కలదు. కనుక ఇక్షగ్రామ తామ్రశాసనము నందును కాలమును

తెలుపు శ్లోకము 1881 వ సంవత్సరము ప్రాంతము తర్వాత ప్రవేశించినట్లు కరదనరకము.

పెద్ద చెఱుకూరు శిలాశాసనము, పెద్దచెఱుకూరు ఉరపు ఇక్షగ్రామ తామ్రశాసనము, తామరవాడ తామ్రశాసనము నఖలు అన్యోన్యశ్చయ గుణభూషితములు కావు. అన్యోన్యశ్చయ దోష దూషితములు.

1704 వ సంవత్సరము నాటికి వాతప్రతికర తెలుగువైశ్య పురాణము నందలి తామరవాడ తామ్ర శాసనము నఖలు లోని, కాలమును తెలుపు శ్లోకము 1881 వ సంవత్సరమునకు తర్వాత, 1890 వ సంవత్సరమునకు పూర్వము-పెద్దచెఱుకూరు శిలాశాసనము నందు, ఇక్షగ్రామ తామ్రశాసనమునందును ప్రవేశించినట్లు ప్రతీయమానము.

తామరవాడ తామ్రశాసనము నఖలు మాతృక న-ఖలు. పెద్ద చెఱుకూరు శిలాశాసనము, పెద్ద చెఱుకూరు ఉరపు ఇక్షగ్రామ తామ్రశాసనము కూటశాసనములు. (స్పూరియస్ ఇన్ స్క్రిప్షన్స్), జనమేజయుని శాసనములు.

ఇక వానవీ కన్య కథలోని విష్ణువర్ధనుడు - ఇతడు చాళుక్య విష్ణువర్ధనుడు అని సంస్కృత వైశ్య పురాణమునందు లేదు. అంతేకాదు. అతని రాజధాని రాజమహేంద్రవరము అనికూడ సంస్కృతవైశ్య పురాణమునందులేదు. తెలుగు వైశ్య పురాణము నందు మాత్రమే కలదు.

“శ్రీ మార్కండేయ మునికి
స్వామికి నిలయంబనంగ జగతిన్ దివిష
ద్దామము రాజమహేందుని
నామమున నొప్పు పురము నవ్యస్ఫూర్తిన్.

దూర్జటి పాదభక్తుఁ డరిదుర్గ విభేదన శౌర్యశాలి న్యః
యార్జిత వైభవంబు విజరావన కల్పకుఁ డార్యసమ్ముతుం
డగున వంశ వర్ధనుఁ డహర్మతి తేజఁడు విష్ణువర్ధనుం
దూర్జిత సర్వ సంఘదల నొప్పును రాజమహేంద్రనాథుఁడై

రాజ కళాధర భక్తుఁడు
రాజకులోత్తంసుఁ డవ్యరాజ యశస్తే
జోజయ శాలిగఁ బరగును
రాజిత చాళుక్య వంశ రక్షకుఁడెలమిన్.”

సంస్కృత వైశ్య పురాణమునందు లేని సమాచారమిది తెలుగు వైశ్య పురాణమునందు తీగ సాగినదో లేక, తెలుగు

వైశ్య పురాణములోని సమాచారము సంస్కృత వైశ్య పురాణము నందు మూగవాయినిగో ఇంకను పరిశోధనీయము. పృథ్వీకము తెలుగు వైశ్య పురాణములోని సమాచారమునకు రజై కవచము కలదేనో పరిశీలనార్హము.

1124 వ సంవత్సరమునందు పెనుగొండ పురవాధీశ్వరుడు, మొక్కల గోత్రుడు, కోసానిసెట్టి కొడుకు కామసెట్టి నాదెండ్లలో విశ్వేశ్వర స్వామికి దేవాలయము కట్టించినట్లు, 1144 వ సంవత్సరమునందు పెనుగొండ పురవాధీశ్వరుడు, నాదెలగోత్రుడు, గొంటా కొమ్మిసెట్టి మంటసాలలో జలధరేశ్వర స్వామికి దీపారాధన కొఱుకు 10 రాజహదలు సమర్పించినట్లు, 1145 వ సంవత్సరమునందు పెనుగొండ (పురవాధీశ్వరుడు) మాదిసెట్టి కొడుకు పోలెనెట్టి పట్టినములో పీఠభద్రేశ్వర స్వామికి 25 గోవులను దానము చేసినట్లు, 1151 వ సంవత్సరమునందు పెనుగొండ పట్టణాధిపతి, వాసయసెట్టి కొడుకు కోసయనసెట్టి కొణదెనలో చెలువు తగ్గివ్వించి, సోమేశ్వరుని పృథిష్ఠించి, ఆలయము నిర్మించినట్లు, ఇంకను పెనుగొండ పురవాధీశ్వరులు వైశ్యులు ఉన్నట్లు పెక్క-శాసనములు కలవు. 20 అంతేకాదు. 1233 వ సంవత్సరమునందు పెనుగొండ శాసనము ఆయత సెట్టి ఏలూరులో నారాయణమూర్తికి లక్ష్మీయత మూర్తిని పెట్టినట్లు శాసనము కలదు. 21 కనుక పండ్రెండు, పదమూడు శతాబ్దాలందు శివభక్తులైన వైశ్యులు, విష్ణుభక్తులైన వైశ్యులు పెనుగొండ పురవాధీశ్వరాది విరువాకితులుగ కలరు. కనుక వైశ్యులు అష్టాదశ వట్టణాధిపతులు అనఁబడిన కాలము పృథానముగ పండ్రెండు, పదమూడు శతాబ్దాలు కావలయును. కనుక అష్టాదశ పట్టణాధిపతులైన వైశ్యుల పృథేయము కల వానవీకన్య కథ చారిత్రికమైనచో, అది పండ్రెండు పదమూడు శతాబ్దాలందు జరుగుటకు అవకాశము గలదు.

కథానాయకుడైన విష్ణువర్ధనుని కొడుకు రాజరాజేంద్రుడు అని మాత్రమేగాక, కథాంతమునందు రాజరాజేంద్రుడు వానవీకన్యక సోదరుడైన విరూపాక్ష శ్రేష్ఠికి యావరాజ్య పట్టాభిషేకము చేసినట్లు సంస్కృత వైశ్య పురాణమునందు కలదు. (1-50 శ్లో. 53 అ.) ఇది తెలుగు వైశ్య పురాణము అయిదు పృథులందు, ముద్రిత గ్రంథము నందు లేదుగాని, ఒక వ్రాత పృథియందు అష్టమాశ్వాసమునందు “విరూపాక్ష పట్టాభిషేకము” అను ఘట్టముగ కలదు. 22 అందు విరూపాక్షశ్రేష్ఠికి పట్టాభిషేకము చేసినది రాజారేంద్రుడు అని కలదు. ఇట్లు కల తాళపత్ర గ్రంథము లేఖనకాలము 81-3-1787 వ తేదీ. 23 అన్నదికి దక్షిణభారత దేశమునందు అదు క పరిత్యగ పరిశోధన ఆరంభము కాలేదు. కనుక పృథిస్తము కావలసిన అవశ్యకము లేదు. కనుక వానవీ

కన్య కథకు సంబంధించిన విష్ణువర్ధనుడు రాజనరేంద్రుని తండ్రి కావలయును.

వేంగిదేశమునందు పుష్పాలనము కావించిన తూర్పుచాళుక్య రాజులు, వారి వంశీయులైన చాళుక్య చోళరాజులు అందఱును విష్ణువర్ధనులు అగుదురు కాని, రాజనరేంద్రులు కాజాలరు. కాజాలిన రాజరాజనరేంద్రులు ఇద్దఱు ముగ్గురే కలరు. ఒకడు తూర్పు చాళుక్యరాజైన, సన్నయ భారతమునకు నాందీవాక్యము పలికిన, మొదటి రాజరాజనరేంద్రుడు. మఱొకడు చాళుక్య చోళ రాజైన ఇమ్మడి రాజరాజనరేంద్రుడు. ఇకడు మొదటి రాజరాజనరేంద్రుని మనుమని (ముని) మనుమడు. ఇమ్మడి కుళోత్తుంగ చోళుని కొడుకు. కాలము 1145-1173. కనుక వానవీకన్య కథకు సంబంధించిన విష్ణువర్ధనుడు మొదటి రాజరాజనరేంద్రుని తండ్రి ఏమలాదిత్యుడు కాక, రెండవ రాజరాజనరేంద్రుని తండ్రి రెండవ కుళోత్తుంగ చోళుడు కావచ్చును.

తెలుగు వైశ్య పురాణమునందు వానవీకన్య కథకు సంబంధించిన విష్ణువర్ధనుడు, రాజ నరేంద్రుని తండ్రి అని మాత్రమేగాక, రాజ రాజ నరేంద్రుని కొడుకు అనిపాడ కలదు.

“గండర్వకతి చిత్రకంఠుడు సొంపున
వైశ్య శాసనమునందు వసుధ నతఁడు
సోమవంశంబున గురరాజ భోగియై
రాజ రాజ నరేంద్ర రాజనకును
కుభముహూర్త కుభగ్రహ దృష్టి వేళలఁ
బరమ పాతివ్రత్య భావయైన
సర్వలక్షణయగు శర్వాణి దేవికి
వంశవర్ధన విష్ణు వర్ధనుండు

పరగ జనియించి సత్పురిపాలనంబు
సేయుచుండెను శ్రీరామచంద్రు మాడ్కి
తల్లిదండ్రుల గురువుల దైవములను
భక్తిఁ గొలుచుచు నుండెను రక్తికోడ.”

ఇందు వంశ వర్ధనుడైన విష్ణువర్ధనుడు శ్యామాంగీ రాజ రాజ నరేంద్రులకొడుకు అని ఇదమిత్యుక్త గ కలదు. మఱి రెండవ కుళోత్తుంగ చోళుని తండ్రి విక్రము చోళుడు. కాని విక్రము చోళునికి రెండవ కుళోత్తుంగ చోళుడు ఔరస పుత్రుడు కాదు. స్వీకృత పుత్రుడు. కూతురుకొడుకు. కనుక రెండవ కుళోత్తుంగ చోళుని తల్లి శ్యామాంగి నామదేయి, తండ్రి రాజ రాజ నరేంద్ర నామదేయుడు కావచ్చును. పలవ రాయన్ పేట శాసనమును

పరిశీలించ వలయును. అథవా, మొదటి కుశోత్తుంగ చోళుని తండ్రి రాజ రాజ నరేంద్రుడు కావున, అతడు రెండవ కుశోత్తుంగ చోళుని తండ్రిగ, అర్వాచీనాంధ్ర వైశ్య పురాణమునందు ఆపాదితముకావచ్చును; శ్యామాంగి అనుపేరు కవిత్వముకావచ్చును.

ఇక 1164 వ సంవత్సరమునందు “నూటరెండు గోత్రముల వైశ్యుల” సంగతియును ఒక శాసనమునందు కలదు గావున, వాసవీ కన్యకతోపాటు నూటరెండు గోత్రముల వైశ్యులును అగ్నిప్రవేశము చేయుటకూడ అచ్చ చారిత్రకమైనచో, అది 1164 వ సంవత్సరము కంటె పూర్వమే జరుగుట కూడ అనుకూలము. కనుక వాసవీ కన్యకతోపాటు నూటరెండు గోత్రముల వైశ్యులును అగ్నిప్రవేశము చేసిన కాలము స్థలముగ 1150 వ సంవత్సరము కావచ్చును.

ఇదొక సంభాష్యమైన సమన్వయము. కాని, ఇందు సంస్కృత వైశ్య పురాణమునందు పాత్రీ వహించిన, తెలుగు వైశ్య పురాణమునకు కర్త అయిన, బిమ్మెర పోతనకు అనంతరు డైన భాస్కరాచార్యుల ఉదంతము సంగతము కాదు. అది కూడ సంగతము కావలయును. కనుక మఱొక సంభాష్యమైన సమన్వయము కర్తవ్యము.

ఏదవ శతాబ్దినుండి సంశ్లేషింప శతాబ్ది వఱకు వరిపాలించిన కూర్పు చాళుక్య రాజులు, చాళుక్య చోళ రాజులు మాత్రమే గాక, పదమూడవ శతాబ్దిని వారి పరిపాలనలును మాత్రమే గాక, పదునాల్గవ శతాబ్ది నుండి పదునారవ శతాబ్ది వఱకు విష్ణువర్ధన మహారాజ శబ్ద పాద్యులు అన్యులు కలరు. అందు వాసవీ కన్యక తకు రంగవల్లభుడైన పెనుగొండకు సమీపమునందలి పాలకొల్లులోని రామేశ్వరాలయము నందలి శయనాగార స్తంభముమీది శాసనము ఇట్లు కలదు. 26

“స్వప్రీతి అమృతయ శాలివాహన శకవర్షాంబులు ౧౩౧౮ అగు నెటి దుష్కలి సంవత్సర ఫాల్గుణ శుకల కు స్వప్రీతి సర్వ లోకాశ్రయ విష్ణువర్ధన మహారాజులైన శ్రీ సాతోదా బెహరా మహా పాత్యులైన శ్రీ శంకర హరిశ్చంద్ర మహారాజులుంగారు సుముహూర్తన వ్రతీన్త చేసిన [పెరుమాండు నగరము].”

ఇందు “శంకర హరిశ్చంద్ర మహారాజులుంగారు సాతోదా బెహరా మహాపాత్యులు” మాత్రమే గాక, “సర్వలోకాశ్రయ విష్ణు వర్ధన మహారాజులు” అని కూడ ఇదమితముగ కలదు. శాసన కాలము 1518 + 78 = 1596 వ సంవత్సరము. (19-2-1597) ఈ విష్ణువర్ధన మహారాజ కాలములోని భాస్కరాచార్యులు-బిమ్మెర

పోతనకు అనంతరుడగుట, తెలుగు వైశ్య పురాణమునకు కర్త అగుట, సంస్కృత వైశ్య పురాణమునందు పాత్రీ వహించుట సంభవము. సంస్కృతాంధ్ర వైశ్య పురాణముల కాలము పదు నారు, పదునేడు శతాబ్దులని పూర్వోక్తము. పదునారవ శతాబ్ది అవర విష్ణువర్ధన మహారాజును అనలు విష్ణువర్ధన మహారాజును చేయుటకు చాళుక్య పంశ వర్ధనత్వము, రాజమహేంద్రవర రాజ దానీత్వము, రాజ రాజ నరేంద్రుని పుత్రత్వ పితృత్వములు ఖాస్కరాచార్య కల్పితములు కావచ్చును.

కనుక సంస్కృతాంధ్ర వైశ్య పురాణములలోని విష్ణు వర్ధనుడు పురాణ పురుషుడు గాక, చారిత్రక వ్యక్తి అయినచో, అతడు రెండవ కుశోత్తుంగ చోళుడుగాని, శంకర హరిశ్చంద్రుడు గాని కావచ్చును. అటు నిటు సాదకములు, బాధకములును కలవు. కనుక వాసవీకన్య కథకు సంబంధించిన విష్ణువర్ధనుడు చారిత్రక వ్యక్తి కాకపోవచ్చును.

మూ చి క లు

1. ఆంధ్ర కవిశరంగిణి, తొమ్మిదవ సంపుటము, పుట 207.
2. భారతి, ఫిబ్రవరి '83, పుట 43.
3. అదే, అక్టోబరు '80, పుట 16.
4. అదే, పుట 17.
5. అదే, పుట 14.
6. అదే, సెప్టెంబరు '72, పుట 18
7. అదే, అక్టోబరు '80, పుటలు 15-16.

తెలుగు విజ్ఞాన సర్వస్వము. మూడవ సంపుటము, పుటలు 142-153 & 191-223.

9. ఇండియన్ ఎపిమెరిస్
10. ఎన్విడివలె, పుట 148.
11. రెండవలె, పుట 45.
12. తొమ్మిదివలె.
13. ఆరువలె, పుట 12.
14. హిస్టరీ ఆఫ్ ది రెడ్డి కింగ్ డొమైన్, పుట 187.

15. ఏన్టీక్వేరియన్ థిమెన్స్ ఇన్ ది పెరిసిడెన్సీ ఆఫ్ మెడ్రాస్, పుట 84.
16. రెండు, ఏడు వలె.
17. ఏయ్యయర్ రిపోర్ట్ ఆఫ్ ఇండియన్ ఎపిగ్రఫీ, పుట 37.
18. ఎన్టీడివలె, పుట 282.
19. పదిహేను వలె.
20. రాజరాజనరేంద్ర చట్టాభిషేక సంచిక, పుట 148.
21. దక్షిణ హిందూదేశ శాసనములు, సంపుటము 5, సంఖ్య 171, పుట 65.
22. ఎ డిస్కంప్టివ్ కేటలాగ్ ఆఫ్ తెలుగు మేన్యుస్క్రిప్ట్స్ ఇన్ ది మెడ్రాస్ ఓరియంటల్ కాలేజీ, వాల్యూం 1, పుట 301.
23. ఒకటి వలె.
24. ఎన్టీడి వలె, పుట 211
25. అదే, పుట 208.
26. ఇరువది యొకటి వలె, సంఖ్య 185, పుట 64.

డా॥ కొర్లపాటి శ్రీరామమూర్తి

రాయవాచకం - కృష్ణరాయ విజయం

1983 ఏప్రిల్ నెల భారతిలో అచ్చయిన 'రాయవాచక రచనకాలము-దాని చారిత్రకత' అనే వ్యాసాన్ని 'సాహిత్య అకాడమీ 1982లో పునర్ముద్రించిన రాయవాచకానికి పీఠికగా అచ్చయింది. వ్యాసాంశ సూచికల్లో దీన్ని వ్యాసకర్త పేర్కొన్నాడు కూడా. అకాడమీ తాంబూలం అందుకొన్న అదే వ్యాసాన్ని భారతికి వ్యాసకర్తలు ఎందుకు పంపించినా బొచిత్వం మాత్రం కొరవడింది. అకాడమీ ముద్రణలో కంటే ఈ మధ్య కాలంలో అపూర్వమైన సమాచారం వ్యాసకర్తకు అందితే దాన్ని లోకానికి తెలిపడానికి వ్యాసకర్త పరిశిష్టవ్యాసం పృథురణకి సంపుకొనడంలో బొచిత్వం ఉంది. ముందుగా అకాడమీకి నిర్దిష్టమైన దానిని మరో ప్రతికకు 'అమృతం' తప్ప వ్యాసంలో చెప్పుకోదగ్గ అత్యద్భుత కవిశోధన విధితో కూడా లేదు. మొదటిదా కి రెండోది నాలు.

అయితే "శవాన్నయినా వ్యాకరణయుక్తంగా కట్టమంటాడు జయంతి రామయ్యపంతులు" అనితెట్టి లక్ష్మీనరసింహంగారన్నట్లు శ్రీధికలు, ఉపశ్రీధికలు, అధస్తూధికలు, అనుబంధాలు సాంప్రదాయ సిద్ధంగా వ్యాసకర్త అలంకరించడానికి చేసిన ప్రయత్నం మాత్రం మెచ్చుకో తగింది. ఇది ఈనాటి సాహితీ, చారిత్రక పరిశోధకుల ఫేషన్.

ఇది ఇలా ఉండగా కుమార్తూర్లో కృష్ణరాయ విజయాన్ని సాహిత్య అకాడమీ 1981లో పునర్ముద్రించింది. దాని పీఠికా కర్తలు కూడా డా. పి. వి. రామభద్రరావుగారే. ముద్రణలు ఎప్పుడు వెలసినా డా. రావుగారు నెల్లూరు చిరునామాతో 80 నవంబరు 1 వ తేదీకే రెండింటికీ పీఠికలు రాశారు-అకాడమీ కోరికపైన.

రాయవాచక రచనానికి కృష్ణరాయ విజయం పద్యవ్యాయ కావట్టి రెండు గ్రంథాలు ఒక కే అకాడమీ అప్పగించడం మంచిదే.

విజయనగర చరిత్రకు అతిముఖ్యమైన సారస్వతాధారం రాయవాచకం అని, స్వర్ణఖని అని చెప్పిన వ్యాసకర్త కేవలం రాయవాచక, కృ. రా. వి. రచనలకాల నిర్ణయాలకే పీఠికలను వినియోగించే రెండుకు? కవుల కాల నిర్ణయాలు, పాఠభేదాలు చర్చించే కాలమా ఇది: కృ. రా. విజయంలో లేకపోయినా రాయవాచకంలోని అపూర్వ విషయాలను ఈనాటి వారికి తెలిపేటట్లుగా చెప్పవచ్చుకదా! కాల నిర్ణయానికి అనివసర యుక్తులు చూపించారు. అయినవారిని, కాలివారిని ప్రామాణికులుగా పేర్కొన్నారు. వీరేశలింగంపంతులు, నేలటూరి పొరబడ్డారన్నారు. మరి వ్యాసకర్త పొరబాటుగా పైవారి రచనలను గృహించారంటే ఏమవుతుంది?

కందుకూరి వీరేశలింగంపంతులుగారు ఆంధ్రకవుల చరిత్ర మూడు భాగాలలో రాశారు. మొదటి భాగాన్ని (1917) ఆయన చితుకున్న రోజుల్లోనే పరిష్కరించి పక్కటించారు. ఆపరిష్కృతమైన రెండు, మూడు భాగాలను 1950లో రాజమండ్రి పాఠశాలలో సమాజం ప్రకటించింది.

తెలుగుదేశ చరిత్రలో సాహిత్యం రమైన వ్యాసాలు రాయవలసి వచ్చినప్పుడు వీరేశలింగం పంతులుగారి పైమూడు సంపుటలు 'ఏదో చదివేం' అని కాకుండా నిదానంగా చదవాలి. అట్లా చదివినవారిలో మానవల్లి, వేటూరి, నిడుద్రవోలు, నేలటూరి, కొమర్రాజు, మల్లం: ల్లి. డా. రావుగారు కవి చరిత్రకారులు పొరపాటు వడ్డారని ఈ క్రింది విధంగా రాశారు.

కృష్ణరాయ విజయం కృతిభర్త - "చినవెంకటాద్రి కాల నిర్ణయ విషయంలో చాలామంది చరిత్రకారులు, కవి చరిత్రకారులు, పౌరపాటు చేశారు. ఏలనో కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు ఈ అర్వీటి చినవెంకటాద్రిని అకువీటి చినవెంకటాద్రిగా పొరపడినాడు" (కృ. రా. వి. పీఠిక XX పుట).

◆ ◆
"కుమార ధూర్జటి తన కార్యముల ఆశ్వాసాంత గద్యంలో అవతారికా పద్యాలలో తనను 'ధూర్జటి పాత్ర' అని చెప్పుకొన్నది అదారంగా వీరేశలింగం కృష్ణరాయవిజయం 1550 పాఠికంలో రచించబడి ఉంటుందని కుమార ధూర్జటి 1580-70 ల వరకు జీవించి ఉంటునని భావించాడు." (అదే పుట)

వీరేశలింగం పంతులుగారు కొన్నివోల్ల భ్రమ ప్రమాదాలకు లోనైనా తరువాత సందర్భం వచ్చినపుడు సర్దుకొంటూ వచ్చారు. కవుల చరిత్ర మూడో భాగంలో ధూర్జటి వెంకటరాయ కవి గూర్చి రాస్తూ లః వివరంగా తెల్పారు.

"ఈ కుమార ధూర్జటి తాను కృష్ణదేవరాయల కాలములో నుండి కాళహస్తి మాహాత్మ్యమును రచించిన ధూర్జటి కవికి మనుమడైనట్లు తన కృష్ణరాయవిజయమున వ్రాసికొని యున్నాడు. 1520 వ ప్రాంతమునందు గృష్ణదేవరాయల కాలములో నుండిన ధూర్జటి కవి మనుమని కొడుకుని లింగకవి 1780 వ సంవత్సర ప్రాంతమునం దక్కరాజు వేంకటపతి కాలములో ననగా నిన్నులు సంవత్సరముల దక్షిణాతల నుండుట పొసగ నేరదు. కాబట్టి కుమార ధూర్జటికి ధూర్జటి నరిగా తాత కాక తాత వరుస వాడయి యుండవచ్చును. అందుచేతనే కాబోలు, గుమార ధూర్జటియే యొకవోట ధూర్జటిని దన పెదతాతనుగా జెప్పు కొన్నాడు. ఈ లింగకవియు, దన తండ్రిని ధూర్జటి మనుమనిగా జెప్పక 'ధూర్జటి వంశ పాదోద్భవందర్శి' యని తద్వంశజునిగా మాత్రము చెప్పినాడు. కుమార ధూర్జటి చిన వెంకటాద్రికవిని యాజ్ఞాప్రకారముగా దాను కృష్ణరాయ విజయము చేసినదిని చెప్పు కొన్న చిన వేంకటాద్రి వరసతి కృష్ణరాయవిజయ కృతివతి యగు కోదండరామరాజు యొక్క రెండవ కుమారుడగు చినవేంకటాద్రి యైనచో నీ కాలనిర్ణయమిందుమించుగా నుపోవును." (అందరికప్పుల చరిత్ర, తృతీయ భాగం, అరుదిక కవులు 1950, పుటలు 129-130.)

కవుల చరిత్ర మూడో సంపుటన్ని ప్రొఫెసర్ రావుగారు చదవక పోబట్టి, అనవసరంగా కాలనిర్ణయ చర్చ పొడిగించారు. అకువీడును, అరవీడుగా, పాత్రుడనగా మనమడి వరసగా చిన వెంకటాద్రి అరవీటి చిన వెంకటాద్రిగా అప్పదాలు అక్షింతలు

వేయక మునుపే వీరేశలింగం పంతులుగారు మూడోసంపుటంలో నవరించుకొన్నారు.

ఇక రా. వా. పీఠిక VI లోను, కృ. రా. వి. పీఠిక XX లోను కృ. రా. వి. కృతి భర్త చిన వెంకటాద్రిని గుర్తించడంలో నేలటూరి వేంకటరామయ్యగారు పొరపాటు పడ్డారని డా. రావుగారు అన్నారు. ఆ పొరపాటుకి కారణమేమిటో సోర్సెస్ ఆఫ్ విజయ నగర హిస్టరీ పుట 311 పుటనోట్ చూస్తే తెలిసిపోను కదా! అది చూడలేదని తెలుస్తోంది. హిస్టరీ పాఠాలు చెప్పేవారికి కవుల చరిత్ర ఈనడింపు కావచ్చు. సోర్సెస్ వారికి మొదటి తరగతి వాచకం గదా!

కవికర్త రసాయనం లోని పద్యాలు రా. వా. కంలో ఉన్నాయని మొదట చూపినవారు విడుదలవులు వేంకటరావుగారు. (చూ. దక్షిణ దేశీయాండ్ర వాఙ్మయం). రా. వా. పద్యాలను గుర్తించుటకు పీఠికా కర్తకు సాధ్యం కాలేదని ఒప్పుకోవచ్చు (L III, ప్రవిషయాన్ని ఎందుకు ఒప్పుకోలేక పోయాలో? కనీసం గుర్తించిన పద్యాలకు అకరాలైనా చూపలేక పోయారే. పైగా "ఏవంక జూచిన" అనే సీసపద్యం మన మెవ్వరయినా గుర్తిస్తే నీ రా. వా. కాల నిర్ణయానికి తోడ్పడుతుందట!)

విజయనగర విర్మాణం కాలనిర్ణయం గురించే చెప్పారు. కాని ముల్లండ్ర డిండిమపుంధూర సరస్వతిని గూర్చి గాని, విద్యా రఘులవాడు కాశీలో దర్శించిన పేదవ్యాసుడనే యతినిగూర్చి కాని ఒక్క ముక్కయినా విద్యులేదే. శ్రీనాథునికాలం నుండి విజయ నగర దొరల ఆస్థాన విద్యాలసులుగా పేరొందిన ముల్లండ్రం అరుణగిరినాదాది డిండిమ సార్యబోముల పండిత కుటుంబాన్నిగూర్చి డా. రావుగారు వివరలేదేమో! కృ. రా. వి. లో ముల్లండ్రం వంశం పేరు లేదు రాయవాచకంలో కదా!

విజయనగర స్థాపన విషయంలో కర్ణాటకంలో వీరశైవులకు అద్వైతులకు కొంతకాలం క్రితం జరిగిన వాదోపవాదాలను గూర్చి కూడా డా. రావుగారు వివరేదు కాబోలు. విద్యారఘ్యులు కాదు కాశీవిలాస క్రియాశక్తి విజయనగర స్థాపకుడని ఒక వాదన అక్కడ లేచింది. రా. వా. లో విద్యానగర స్థాపన నిమిత్తం విద్యారఘ్యులు కాశీకి వెళ్ళి అక్కడ వికృత వేషధారిగా అయినకు కనబడిన వ్యక్తి శైవాచారంలోని వాడు కాకుండా చెందిన అవతారంగా డా. రావుగారికి గోచరించటం లేదా! మార్పుని గురువు కాశీవిలాసక్రియా శక్తిగా సూతనంహిత వ్యాఖ్యలో చెప్పారేదే! రా. వా. లో జంగమువాడు విజయనగర వచ్చి శంఖనాదం చేసి ముహూర్తం తప్పించలేదా!

వీర నరసింహరాయలు ఆరాధ్య నామావళులు వ్రాపి ముహూర్తాన్నే లేచి వినేవాడని రా. వా. ఓం ప్రథమంలోనే ఉంది. ఆరాధ్య నామావళులు పాల్కురికి సోమనకృతి. పండితారాధ్య పరిశ్రలో ఉంది. విడిగా ఉంది. పైగా వీరనరసింహరాయలు "విభూతి ధరియించి" పేరేలగానికి వచ్చేవాడని కూడా ఉంది. అప్పుడు ఆరాధ్య పీఠాలు కూడా ఉన్నట్లు చెప్పబడింది. ఇవన్నీ కాశీవిలాసక్రియాశక్తి వాదానికి తోడ్పడటం లేదా :

ఇకపోతే రా. వా. లో (పుటలు 13-18) 'సభావతి వచనం' ఇమిడి ఉంది. 1922 లో వేమూరి పృథ్వీకర్ శాస్త్రిగారు చాలుపద్య మణి మంజరి ద్వితీయభాగం చివర అచ్చు వేసిన సాటిగండి పరి శోధకుల కందకి తెలిపిన విషయమే. ఇది తెలియక, ఎన్ని పుట్ నోట్లు : ఎంత అనవసర ప్రసక్తి. ఈ సభావతి వచనాన్ని తంజా పూరి నుండి నకలు తెప్పించి కర్నూలు జిల్లా డోన్ బాలాకా ఉ. కొత్తపల్లి 'గాయత్రీ ప్రచురణలు' సంస్థ దా. రావుగారి పీఠికా రచనకు ముందే ప్రత్యేక గ్రంథంగా అచ్చు వేసిన విషయం వ్యాసకర్తకు తెలియదంటే నమ్మటానికి వీలుంది.

అంత భూపాలుని నివృతటం శాసనం లభించడమేమిటి : భూమిలోంచి పైకి తీసినట్లు 15, 20 సంవత్సరాలనుండి తెలుగు ఎం. ఎ. విద్యార్థులందరికీ కొట్టినపిండి. కొందరికి జిహ్వగ్రం మీద కూడా ఉంది ('శాసన పద్యమంజరి' పృథులు దొరక్క-).

అర్థ వివరణలు విమర్శించాలంటే పాఠకులకు తలనొప్పి. ఈ వ్యాస రచయితకు కందిగబడనేవ. చిన్న విషయం - "కర్తా యుక్తమునిం దేవత కాదు" అని (84 వ పుట) అర్థ వివరణలో ఇచ్చారు. "కర్తా యుక్తము కుర్కల ముగిదు" అని క్రీడాభిరామంలో ఉంది.

కృష్ణరాయ విజయం రాయవాచకాన్ని దగ్గర పెట్టుకొని కుమార ధూర్జటి ఆరవీటి కోదండ రామరాజు చిన్నకొడుకు చిన వెంకటాద్రి పేర్కొనడే శ్రీ రామలవారికి అంకితం ఇచ్చింది. రాయ వాచకానికి మార్కెట్ కిర్యాత పుట్టించని ఇప్పటికి అందరూ ఒప్పుకొందాం.

ఇందులో కూడా దా. రావుగారు కుమార ధూర్జటి కృతివతి చినవెంకటాద్రి కాలానికి ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఇచ్చారు. రాయ వాచకాన్ని ఎట్లా కు. ధూ. అనుసరించాడో వనికెలాని రెండు అంశాలు చెప్పి దాక్షిణ్యం.

రామ రాజీయంలో కోదండ రామరాజు అననపురం (హన్) వద్ద మైసూరు దళవాయి కుమారయ్యకు ఎదుర్కొన్నాడు

(రామ. రా. 480 పద్యమాలిక). కుమారయ్య మైసూరు చిక్కదేవ రాయని దళవాయి. 1873 లో దొడ్డ బేలాబులో చిక్కరాయల శాసనంలో కుమారయ్య పేర్కొన బిడ్డాడు. క్రీ. శ. 1874 లో కుమారయ్యపై కోదండ రామరాజు చందెత్తి ఉండవచ్చునని సి. హయవదనరావు హిస్టరీ ఆఫ్ మైసూర్ (1899-1999) 276వ పుటలో రాశారు. కోదండ రామరాజు రెండో కొడుకు చినవెంకటాద్రి 1700 - 1725. మద్య ఉండటంలోను కృతిని స్వీకరించటంలో ఆశ్చర్యమేముంది :

ద్విపద రామాయణ కృతికర్త కట్టా వరదరాజు తండ్రి హరిదాసరాజు 1630 లో శాసనం వేయించాడు. అంటే వరదరాజు 1650 లో ఉన్నాడట మాట. మరి వరదరాజు మురమరాలు, అప్పలరాజు మాతృకు, ఆర్యటి కోదండ రామరాజు తొమ్మిది అయిన తిరువెంగళాంబ 1710 ప్రాంతంలో ఉండొచ్చుకదా (రామం జీయం) కోదండరామరాజు రెండో కొడుకు కృ. రా. వి. కృతి: తి వీరేశ లింగం పంతులు గారు చెప్పినట్లు 1730 లో ఉండటం అసంభవం కాదు కదా:

కొత్త అలోచనలతో కాలం నిశ్చయించడానికి ఈ విధంగా వీలుంటుందే. ఇంతకు పూర్వం పండితుల వ్యాకలము, గుడి గుచ్చటం, ఇప్పటి సిద్ధాంత గ్రంథాలలోని అభిప్రాయాలను మద్య మధ్యే పానీయం సమర్థయ్యామిలా తయారు చేస్తే కొత్తనంగతులు బయట పడే దెవ్వుడు? అక్కిరాజు ఉమాకాంతం గారు పల్నాటి వీరవరశ్ర భూమికలో చెప్పినట్లు మనం ఇంకా "ఎత్తి వ్రాసుకొనే దళ"లోనే ఉన్నాం.

రాయలవారు, ఉభయదేవేరుల తామ పశ్చిమిణాలు తిరు మలలో స్వామివారి స్మృతిని విప్పుడు విలిపింది స్పష్టంగా తెలియక పోవటం విజయే కాని తిరువతి శాసనాలను కాస్త ఓపికతో తిరగవేస్తే వాటి సంపాదకులు ఏమన్నారో తెలుస్తుంది కదా : క్రీ. 1513 సంవత్సరంలో అవి వెలిసినట్లు దా. దావుగారన్నారు. టి. టి. డి. శాసనాల సంపాదకులు మాత్రం 1517 ఏప్రిల్ 2 వ తేదీన రాయలవారు తమ సమక్షంలో పోతణ్ణియించినట్లు నిర్ణయించారు. (మా. కృష్ణరాయల శాసనాలు, పుట 175, టి. టి. డి. రిపోర్టు 186 వ పుట). పేయసీ, అల్లసాని పెద్దన వర్ణించిన తీరులో రాయలవారి విగ్రహం ఉన్నదని వారు చెప్పారు. టి. టి. డి. దేవస్థానం పూర్వంలో ప్రచురించిన శాసనాల్లోని ఇంగ్లీషు అనువాదాలు, రిపోర్టు సంపుటం వదిలి చాలామంది పెద్దలు కాలం గడిపే శారు. కాని తమిళ మూలం వదిలి ఆశ్చర్యకరమైన విషయాలు, భాషాపరియోగ వైచిత్ర్య గుర్తించిన వారెందరు :

అందుగుల వెంకయ్య రాసిన రామరాజీయం లేదా నరపతి విజయం కృష్ణరాయ విజయ కృతిభర్త చిన వెంకటాద్రి అన్న పెద వెంకటాద్రి వర్ణనతో అసంపూర్ణంగా అగిపోయింది. దీనికి కారణం చెప్పలేం. తన వర్ణనలేని కారణం చేతనో, అవమానం చేతనో తండ్రి రామరాజీయం రాయస్తే, కుమారుడు చిన వెంకట పతి ఆ రామరాజు మావగారి చరిత్రను రాయించాడు. రామరాజీయ పరిష్కరణలో గెస్ట్ అసెంబ్లీకి తోడ్పడిన వారు భారతవర్ష సృతమ మహా మహాపాధ్యాయ విరుదాంచితలు కొక్కండ వెంకటరత్నం పంతులుగారు.

మొత్తం మీద రాయవాచక, కృష్ణరాయ విజయ పునర్ముద్రాణం వల్ల సాహితీ శోధకులకు పుస్తకాలు లభించేటట్లు సాహిత్య అకాడమీ చేసిందేకాని వాటి పీఠికలు మాత్రం ఆ రంగంలో పని చేసిన వారికి ఏ మాత్రం సంతృప్తి పరచలేక పోవటమే కాక సృధాన గ్రంథాలలోని అపూర్వ విషయాలను అవిష్కృతం చేయ లేవట్టి సీరస స్థితిలో ఉన్నాయని చెప్పటానికి పీలు కల్పించాయి. అకాడమీకి జమాబుధులు, పీఠికారలకు పేరు సృధానమని ఈ పీఠికలే కాకుండా ఇటీవల వెలువడిన ప్రాచీనాంధ్ర గ్రంథాల పీఠికలు ఋజువు చేస్తాయి. అవకాశ మున్నప్పుడు వాటికో రేపు పెట్టవచ్చు.

- ఒక పాఠకుడు

ఆంధ్ర సచిత్ర వారపత్రిక

(స్థాపితం : 1908)

గాంధీనగరం :: విజయవాడ - 3

ఇంట్లో అందరికీ అనందాన్ని ఇచ్చే శీర్షికలు! కథలు!! బొమ్మలు!!!

★ సాహిత్య విలువలున్న సీరియల్ కథలు

★ వైవిధ్యం పున్న కథానికలు

★ అన్ని తరాలవారి పీ. అరించే "ప్రశ్నావళి" "ధర్మపథం" "కార్టూన్" లు,

మొదలైన వాటితో ఏ వారాని కా వారమే కొత్తదవాన్ని పుజికిపుచ్చుకుని మీకు అందుతుంది.

విడి ప్రతి వెల రు. 1-50

ఆరుమాసాలకు (పోస్టుద్వారా) రు. 42-90 పై.

మీ స్థానిక ఏజెంటు ద్వారా తెప్పించుకుంటే ప్రతీ వారం తెల్లారేసరికల్లా మీ ముందు వుంటుంది.

సంవత్సర చందా (పోస్టుద్వారా) రు. 85-80 పై

రచనలు సంపాదించినామా :

ఎడిటర్, ఆంధ్ర సచిత్ర వారపత్రిక,

గాంధీనగర్, విజయవాడ-3.

చితర వివరాలు :

బిజినెస్ మేనేజర్, ఆంధ్ర పత్రిక

గాంధీనగర్, విజయవాడ-3.

గ్రంథ విమర్శలు

శ్రీ దేవీ భాగవతం

[వ్యావహారిక వచనకావ్యం. రచయిత: కవిశిరోర, కవితావిశారద, కవితావతంస, విద్వాన్ శ్రీ పూడి వేంకట రామయ్య. డెమ్మీ పైజు. మొదటి సంపుటం. 1, 2, 3 స్కంధములు. 16+274 పేజీలు. వెల 15 రూపాయలు. రెండవ సంపుటం. 4, 5 స్కంధములు. 268 పేజీలు. వెల 15 రూ. ప్రతులకు - శ్రీ పి. శివకుమార్, 486, కొండమిట్ట, శ్రీకాళహస్తి - 517 644, చిత్తూరు జిల్లా.]

భారత భాగవత రామాయణాల తర్వాత ఎక్కువగా ప్రజామోదాన్ని, బహుళ ప్రచారాన్ని పొందిన గ్రంథాలలో దేశీ భాగవతం ఒకటి. దీనిని యిదివరలో దాను శ్రీరాములుగారు, తిరుపతి వేంకటకవులు, పురి పండా అప్పలస్వామిగారు, సరిపెల్ల విశ్వనాథశాస్త్రిగారు, స్థానాపతి రుక్మిణమ్మగారు తెలుగులోకి తర్జుమా చేశారు. పిలకా గణపతిశాస్త్రిగారు ఆంధ్రపత్రికలో అనుస్యూతంగా ప్రకటించారు. పిల్లలకు ఉద్దేశించిన చందమామలో కూడా ఇది పడింది. ఇప్పుడు పూడి వెంకటరామయ్యగారు వ్యావహారిక భాషలో దీన్ని రచించి ప్రకటిస్తున్నారు. కొంత కాలం క్రిందట రచయిత సంస్కృత మూలంలోని కొంత భాగం పారాయణ చేస్తూన్నప్పుడు దీనిని తెలిగించాలనే సంకల్పం కలిగింది. దీక్షతో అనువాదాన్ని పూర్తి చేశారు. ప్రస్తుతం రెండు సంపుటాలలో అయిదు స్కంధాల వరకూ ప్రకటించారు. శ్రీ దేవీ భాగవతం చాలా పెద్ద గ్రంథం కావడం వల్ల రచయిత దీనిని నాలుగయిదు సంపుటాలుగా ప్రకటించదలచారు. ఇంత పెద్ద గ్రంథాన్ని ముద్రించడానికి ఎన్నో వేల రూపాయలు కావలసి ఉన్నది. తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానాల వారూ, శ్రీకాళహస్తిలోని శుక బ్రహ్మశ్రమాధిపతులూ, ఇతరులైన వదాన్యశేఖరులు, మిత్రులూ అర్థిక సహాయం చేసి దీని ముద్రణకు ఎంతో తోడ్పడినట్లు రచయితయే చెప్పుచున్నారు.

పురాణాలన్నీ ఏదో ఒక్క గాథనే చెప్పుకుండా పెక్కు విషయాలను చెప్పుతూ ఉంటాయి. భాగవతాదుల్లో రామాయణ కథ కూడా కానవస్తుంది. భారతంలో కొరవ పొండపుల వృత్తాంతమే కాకుండా సందర్భానుసారంగా ఎన్నో గాథలు, పూర్వరాజుల వృత్తాంతాలూ చెప్పబడి ఉన్నాయని అందరికీ తెలుసును. ఆ రీతిగానే యీ దేవీ భాగవతంలో కూడా దేవీ మాహాత్మ్యం మాత్రమే కాక అవతారాలకు సంబంధించిన కథలు, ఇతర కథలు కూడా ఉన్నవి.

మొదటి సంపుటంలోని విషయ సూచికలో - మొదటి స్కంధంలో శౌనకుని ప్రశ్న, పురాణ సంఖ్య, హయగ్రీవావతారం, మధుకైటభ వృత్తాంతం, పురూరవుడు, వ్యాస శుక సంవాదం, జనక శుక సంవాదం, ధృతరాష్ట్రాదుల జననం ఉన్నవి. రెండవ స్కంధంలో మత్స్యగంధీ వ్యాసుల జననం, గాంగేయుని జననం, సత్యవతీ శంతనులు, యుధిష్ఠిరాదుల చరిత్ర, ధృతరాష్ట్రాదుల మరణం, పరీక్షితుని, జనమేజయుని చరిత్రలు, వ్యాస జనమేజయ సంవాదం ఉన్నవి. మూడవ స్కంధంలో దేవీ స్వరూపం, బ్రహ్మాదులు భువనేశ్వరిని దర్శించడం, త్రిమూర్తులు భువనేశ్వరిని స్తుతించుట, బ్రహ్మాండోత్పత్తి, సత్త్వాది గుణ స్వరూపం, సత్యవ్రతో పాఖ్యానం, దేవీయజ్ఞ విధి, దేవీ వతం, సుదర్శనుని కథ, నవరాత్ర వ్రత మాహాత్మ్యాలు, శ్రీరామచరిత్రం ఉన్నవి. కాని యివి ఏయే పేజీలలో ఉన్నవీ చెప్పబడలేదు. పేజీలను సూచిస్తే పాఠకులకు సౌకర్యంగా ఉండేది.

రెండవ సంపుటంలో విషయ సూచిక లేనే లేదు. పేజీలను తిరగవేస్తూ, హెడ్డింగులను చూస్తూ, విషయాలను గ్రహించ వలసినదే! నాల్గవ స్కంధంలో శ్రీకృష్ణ జన్మ కారణ ప్రశ్న, కర్మగతి, అదితికి శాపం, సంసార విముక్తికి ఉపాయం, ఇంద్రుని యిర్వర్ష, మన్మథుని దండయాత్ర, ప్రహ్లాద నారాయణుల సంగ్రామం, భృగు శాపం, శుక్ర వృత్తాంతం, కృష్ణావతార గాథ ఉన్నాయి. అయిదవ స్కంధంలో శివకృష్ణుల ఉత్కర్షావకర్షలు

మహిషాసురుని కథ, దేవీప్రాదుర్భావం, దేవీమాహాత్మ్యం, లోక కల్యాణం, శుంభ నిశుంభులు, శుంభుని వధ, సురభ సమాధుల కథ అనే శీర్షికలు ఉన్నవి. వీటిలో “మహిషాసురుని కథ” అనే శీర్షికలు, “శుంభ నిశుంభుల కథ” అనే శీర్షికలు, “సురభ సమాధుల కథ” అనే శీర్షికలు చాలా ఉన్నాయి. అందువల్ల పాఠకులు సంపూర్ణంగా చదివితే గాని కథ ఎక్కడ ప్రారంభమయ్యేదీ తెలియదు. ఇలాంటి పెద్ద పుస్తకాలలో విషయ సూచికను పేజీల సూచనతో సహా సరియైన పద్ధతిలో చేర్చడం ఎంతో అవసరం.

రచయిత సంస్కృతాంధ్రాలలో విద్వాంసులు. ప్రాచ్య కళాశాలలో అధ్యాపకులు. అందువల్ల సామాన్యులకు సులభంగా బోధపడేటట్లు వ్రాయగలవారు. అందు వల్లనే యీ గ్రంథం సులభంగా బోధపడే సరళ శైలిలో కూర్చబడింది. అక్కడక్కడ మూలంలోని కాల్పా, వాటి అభిప్రాయం ఇవ్వబడినవి. ఒక్క ఉదాహరణ -

“బ్రహ్మ సృజ త్యవతి విష్ణు రిదం మహేశః
శక్త్యా తవైవ హరతే నను చాంతకాలే,
ఈశాని తే2పి చ భవంతి తయా విహీనా
స్తస్మాత్ త్వమేవ జగతః స్థితినాశక ర్గి.”

కీర్తి ర్మతిః స్మృతిగతీ కరుణా దయా త్వం
శ్రద్ధా ధృతిశ్చ వసుధా కమలా జయా చ,
పుష్టిః కళా ధీ విజయా గిరిజా జయా త్వం
తుష్టిః ప్రమా త్వమసి బుద్ధి ఉమా రమాచ.

[రెండవ సంపుటం, పుట 181]

పై మూలానికి అభిప్రాయం -

“తల్లీ! జగన్నాథా! నీ చెంతనుండి శక్తిని పొంది బ్రహ్మ విష్ణు మహేశులు సృష్టి స్థితి సంహారాలు కొనసాగిస్తున్నారు. వాళ్లు శక్తి విహీనులైతే ఆ కార్యాలు చేయలేరు. అంచేత నిజంగా నీవే సృష్టి స్థితి సంహారాలు కొనసాగిస్తున్నావు. కీర్తి, మతీ, స్మృతీ, గతి, కరుణా, దయా, శ్రద్ధా, ధృతీ, వసుధా, కమలా, జయా, పుష్టి, కళా, విజయా, గిరిజా, తుష్టి, బుద్ధి, ఉమా, రమా, నీవే.... [పుట 182]

శ్రీ కాళహస్తి నివాసులు, సుప్రసిద్ధ విద్వాంసులు, అరుణాచల కృష్ణమూర్తి ఘనపాతి గారు దీనిపై సదభిప్రాయాన్ని ఇచ్చారు. సులభంగా దేవీభాగవతాన్ని తెలిసి కొనుటకు ఈ గ్రంథం ఉపయోగ పడుతుంది.

అంగీరస”

వెన్నెల వెలుగులు

[పద్మభూషణ్ శ్రీ వెన్నెలకంటి రాఘవయ్య జీవితచరిత్ర. సంకలనం, రచన : అద్వైతి పూర్ణచంద్రరావు. ప్రచురణ : ఆంధ్రరాష్ట్ర ఆదిమజాతి సేవక్ సంఘ, కస్తూర్బాపేట, విజయవాడ-520 010. వెల : రేడు.]

ఆదిమ జాతులను మానవులుగా తీర్చిదిద్దటానికి జీవిత సర్వస్వం సమర్పించిన శ్రీ వెన్నెలకంటి రాఘవయ్య ఆదిమ జాతుల అంధకారానికి వెన్నెల వెలుగుకే. ఆయన జననం 1897 జూన్ 4. మహాప్రస్థానం 1981 నవంబరు 24. రాఘవయ్యగారు ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని ఎఱుకలు, యానదులు, ఇతర అదివాసుల అభ్యున్నతికి జీవితమంతా కృషి చేశారు. ఆయన కృషిలో అధిక భాగం నెల్లూరు జిల్లాకు పరిమితం కావటం సహజమే. ఆదివాసులు కూడా మనందరివంటి వారే. నిజానికి వారే భూమి పుత్రులు. ప్రకృతి అందరి సొమ్ము. దానికి పాక్షికత్వం లేదు. ప్రకృతి మాతకు వారు ముద్దు బిడ్డలు.

పెక్కు-చారిశ్రామ కారణాలవల్ల ఎఱుకలు, యానదులు ఇతర అదివాసుల వారు సంఘంలో వెనుకబడి పోయారు. సమాజంలోని ఇతరు తోపాటు వారు అభ్యున్నతిలో భాగస్వాములయినపుడే స్వరాజ్యం సార్థకమవుతుందని విశ్వాసంతో దేనాదో ప్రబోధించాడు. ఆ ప్రబోధాలను కీర్తిశేషులు ఉన్నవ లక్ష్యీ నారాయణ, గొల్లపూడి సీతారామశాస్త్రి గారలు ఒక రంగంలో ఆవరణలో పెట్టారు. వెన్నెలకంటి రాఘవయ్యగారు ఆదివాసుల అభివృద్ధికే జీవితాన్ని అంకితం చేశారు. ఎఱుకలు, యానదుల ఆర్థికాభ్యున్నతికీ, వైజ్ఞానికాభ్యున్నతికీ అవినశ కృషి చేసిన మహనీయుడు వెన్నెలకంటి రాఘవయ్య. ఆదివాసులకు ఆయన చేసిన సేవలను ఈ 166 పుటల పుస్తకంలో పరిచయం చేశారు. ఇది సమగ్ర జీవిత చరిత్ర కాదు. సంఘ సేవ శిల్ప యువ తరం శ్రద్ధాసక్తులను పెంపొందించడానికి ఈ పుస్తకం బాగా ఉపయోగ పడుతుంది. “అలవాటు : దిన నేరస్తుల చట్టం” బ్రిటిష్

పాలకులు ప్రవేశ పెట్టినది. ఆ చట్టం రద్దయిన తర్వాత కూడా పోలీసులు కొన్ని తెగలవారిపై దానిలోని నిబంధనల ప్రకారం వర్కలను కొనసాగించారు. శ్రీ రాఘవయ్య గారి నాయకత్వన రాష్ట్ర ఎరుకల సంఘం అవినీతి కృషి చేసింది. 1951లో రాష్ట్రపతి డాక్టర్ రాజేంద్రప్రసాద్ మద్రాసులో విడిది చేసినప్పుడు రాష్ట్రవిలుకల సంఘం ఆయన చేసిన విజ్ఞప్తిని సమర్పించింది. ఆయన జాతీయ వాదియే అయినా విశాల మానవతా దృక్పథం కలవాడు. ఇటువంటి జీవిత చరిత్రలను వ్రాసేప్పుడు మరింత పరిశీలన జరపాలి. సాధ్యమయినంత వరకూ విషాక్షికంగా వ్రాయగలగాలి ఏమయినా “షడ్మూషణ్” వెన్నెలకంటి రాఘవయ్యగారి జీవితం యీనాటి యువకులకు నరసయం చేసే మంచి పుస్తకం యిది.

శ్రీ వి. ఎస్. అవధాని

రామాయణ తనిశ్లోకి

[పెరియవాచ్చామ్మిళ్ళ వ్యాఖ్యానానికి శ్రీ చిలక పాటి వేంకట రామానుజశర్మగారి ఆంధ్రానువాదం. 93 పేజీలు. వెల : 10 రూ. లు. ప్రతులకు : శ్రీ గోదా గ్రంథమాల, మునునూరు - 521 207, కృష్ణా జిల్లా.]

ఆంధ్ర వైష్ణవులు వైష్ణవ సాహిత్యం విషయంలో తమిళ గ్రంథాలను పరమ ప్రమాణంగా భావించడం జగద్విదితం. దివ్య ప్రబంధాన్ని అర్థం తెలియకున్నా పారాయణంచేసి భక్తులు ఇంకా అక్కడక్కడ కనిపిస్తారు. ఆళ్వారుల అద్భుతచరిత్రలను, స్తోత్రాలను అనుసంధానం చేసుకొంటూ సోలిపోతూ ఉంటారు. ద్రావిడ వైష్ణవుల్లో సంస్కృత భాషలో మహా పండితులయిన వారు పలువురున్నారు. వారిలో పెరియవాచ్చాన్ పిళ్ళ చెప్పుదగిన వాడు. ఆయన వాల్మీకి రామాయణంలోని కొన్ని ప్రముఖ శ్లోకాలకు తమిళ భాషలో ‘తనిశ్లోకి’ పేరిట వ్యాఖ్యానం వెలయించాడు. ‘తని’ అనే పదానికి ‘ప్రత్యేకమైన, ఒంటరి, విశిష్టమైన’ అనే అర్థాలున్నాయి. అలాంటి కొన్ని శ్లోకాలు ఎంపిక చేసి అతివిపులమైన వ్యాఖ్యానం సంతరించాడు. ఒక్కో శ్లోకానికి పూర్వాపరాల్లో వాల్మీకి, కాళిదాసు ప్రభృతుల శ్లోకభాగాలు అసంఖ్యాకంగా ఉదహరించడం జరిగింది. అక్కడక్కడ తమిళ పద్యభాగాలు

కూడా ఉటంకించి వ్యాఖ్యాత తన ప్రాజ్ఞతను ప్రదర్శించాడు.

ఈ ప్రసిద్ధ గ్రంథంలోని 20 శ్లోకాలను ఎంపిక చేసి శ్రీ చిలకపాటి వేంకట రామానుజశర్మ గారు శతాబ్దం క్రితం చక్కగా తెలిగించారు. ప్రస్తుత గ్రంథం వాటిలో 6 ఏడు శ్లోకాలకు వారు వ్రాసిన వ్యాఖ్యానం మాత్రమే. ఈ శ్లోకాల్లో ప్రతి పదమూ సార్థకమే అని నిరూపించడమే వ్యాఖ్యాత లక్ష్యం. అనువాదకులు మద్రాసు నివాసులు కావడం వల్ల కావచ్చు, తమ తెలుగులో అడయాళం (గుర్తు) వంటి తమిళపదాలు ప్రయోగించారు. ఇక తమిళ పద్యభాగాల్లో ‘కుట్రం’ అనే పదాన్ని ‘కుత్తం’ అని వ్యావహారికరీతిలో ముద్రించడం కుట్రం (నేరం).

“హరిణీ ఖర మాత్రేణ చర్మణా మోహితం జగత్” (జింక గిట్టుంత శ్రీ అవయవ విశేషముచే జగత్తంతయు మోహితమై యున్నది.) ఇత్యాది వైరాగ్యపరమైన శ్లోకాలు ఈ గ్రంథానికి వన్నె తెస్తున్నాయి. మొత్తం మీద రామ భక్తులంతా పఠించవలసిన గ్రంథం యిది.

శ్రీ పులిచెర్ల సుబ్బారావు

నీడలు (కథా సంపుటి)

[రచన, ప్రచురణ: శ్రీమతి ఆర్. వసుంధరాదేవి, 8-241, సువిశేషపురం, రాజమండ్రి - 4. పేజీలు: 140. వెల: తొమ్మిది రూపాయలు.]

ఈ సంపుటిలో వన్నెండు కథలున్నాయి. ఇవన్నీ 1967-1979 మధ్య కాలంలో ‘భారతి’ లో ప్రచురింపబడ్డాయి.

చిన్న కథలనుకుని చిటికెలో చదివేవారికి ఈ కథలు అంతు పట్టవు. మిషి ఆలోచనలు, మనసు చేసే విన్యాసాలు ఈ సంపుటిలోని కథలకు వస్తువు. ఆలోచనలను చిక్కబట్టుకుని స్పష్టమైన వ్యాఖ్యానాలతో కథారూపం కల్పించటం, రచయిత్రి గొప్పతనాన్ని తెలియ జేస్తుంది. ఇట్లాంటి కథలు రాయటం అంత సుఖప్రకారమే పిస్తుంది కూడా.

వస్తువుకుగానీ, మనిషికిగానీ, ఆకర్షణ క్రిస్తుండాలి. అప్పుడే వాటికి విలువ. ఆకర్షణ క్రి లేకపోతే బొద్దింకలాంటి అసహ్యకరమైన జీవిత సమానం. బజార్లో ఏ వస్తువైనా కొనాలనుకున్నప్పుడు

ఎక్కువమందిని ఆకరించే వస్తువునే కొనాలని వుంటుంది. ఆ వస్తువు ఎంతవరకు ఉపయోగం అన్నది తర్వాత చూస్తారు. మనషీ అంతే. మనుష్యులు బొద్దింకలా కథలో కిప్పుడు పద్యాలు గేళ్ళ పని కుట్రారు. ఏ పని చెప్పినా తప్పించుకోడానికి చూస్తాడు, అయినా మాటలుచెప్పి నెగ్గుకురాగల సమర్థతవుంది. రామయ్య అలాకాదు. చెప్పినపని మౌనంగా, విసయంగా చేస్తాడు. తండ్రి మాట జవదాటనివాడు. ఒక ఉద్యోగం వాశీవచ్చినపుడు, రామయ్యకు కాకుండా, కిప్పుడికి ఇప్పించాలని మనసు అనకుంటుంది. కిప్పుడికి వుద్యోగం రావాలి, వస్తే సంతోషిస్తాడు. రామయ్యకు వచ్చినా వాడికి సంతోషించటం తెలీదు. కానీ కిప్పుడుకి రాలేదు, రాకపోవటం చాలాఅన్యాయం అని విచారిస్తుంది మనసు.

'మాయ' కథలో సత్యంమేస్తారు, హెచ్చాస్తారుగా నీరిపాడు గ్రామం వెళ్తాడు. అక్కడ రెండు వర్గాలు - రైతులు, కూలీలు. ఇరువజెలయిచీ కానుకయూ, పేదవా స్వీకరించి, ఎవరిపక్షాని నిలవ కుండా వాళ్ళకు వేదంతాన్ని బోదినూ వుంటారు. పనిమనిషి రత్తితో సంబంధం ఏర్పరచు కున్నాడనే అపోహతో రత్తితాళాకు మనుషులు కాగినచ్చి ఇంటిమీదఃడి చావ బాడేస్తారు.

కథ చదివాక ఎందుకిలా జరిగిందీ, ఏమిటి అగుకుంటే కారణం కనిపించదు. వేదాంతం చెప్తున్న సమయంలో సత్యం మేస్తారు ఒకడు వేసిన ప్రశ్నకు ఇట్లా సమాధానం చెప్తాడు.

'విజమైన దానికి కారణం వుంటుందిగానీ, లేనిదానికి, మాయకు కారణం ఏముంటుంది?'

కాబట్టి కారణం 'మాయ' అనుకోవాలి. లేకపోతే తన కోసం ఏర్పాటుచేసిన ఇంట్లో అష్టమీ మంగళవారం కృత్తికా నక్షత్రం వేళ కాలు పెట్టడం కారణమా?

ప్రతి విషయాన్నీ అల్పమని త్రోసిపుచ్చే మనసు ఏ పనినీ సరిగా చెయ్యనివ్వదు. ఇది సగిని విషయంలో. అందువల్లనే తన స్వంత వస్తువు అయిన గిన్నెను సరిగా గుర్తించలేక పోతుంది 'గు' కథలో.

మలినం అంటుంది మనసు, నిర్మలమైన జీవితం గల దానిగా వుండాలి నిర్మల శావత్రయం. కానీ సంసార బాధ్యతలు. స్వీకరించాక జీవితాన్ని ఆదర్శాల మేరకు నడవటం కష్టమని బానిస్తుంది.

చిన్నతనంలో తమ ఇంట్లో వస్తువులు పోయినప్పుడు తల్లి, ఇంట్లో పనివాళ్ళమీద కేకలేసేది. ఏ ఋజుపూ లేకుండా దొంగలెవ్వు నిలదీసేది. ఆ పద్ధతి మంచిదికాదనిపించేది నిర్మలకు. అట్లాంటిది ఇప్పుడు తన ఇంట్లో వస్తువు పోయినప్పుడు ఏం చెయ్యాలి? ఎవరు మంచివారో, ఎవరు చెడ్డవారో తెలుసుకో లేని ఆశక్తత. ఒక వ్యక్తి మంచివాడని, ఋజువయినప్పటికీ, మళ్ళీ ఆ వ్యక్తిమీద ఏదో సందేహం. 'మనసా' నిర్మలంగా వుండటం అసాధ్యం అని చెప్తుంది 'వీడలు' కథ.

పత్యం సరిగా చెయ్యకుండా కోడలు అదీ ఇదీ తినే మనిషని, పిలాడికి అలాంటి తలి పాలు ఇస్తే ఎదిగి రాడని తలికి దూరంగా

పిల్లాడిని వుంచుతుంది అత్తగారు. కోడలికి పిచ్చివట్టి అత్తగార్ని తిడుతుంది. దాంతో నలుగురూ కోడలిని పట్టుకుని తాళతో కట్టేసి వొంటిమీది బంగారుబొట్టు గొలుసు, రెండు గజాలు లాగేస్తారు.

బిడ్డను తల్లినుండి వేరు చెయ్యక పోయినా, పోనీ నగలు లాగేసుకోపోయినా, అమెకు పిచ్చి ఎక్కకపోను. తర్వాత బిడ్డను అమె దగ్గరకు పంపినా, నగలు ఇచ్చినా పిచ్చి తగేదేమో. తన దగ్గరివస్తువు ఇతరు బలవంతంగా లాగేసుకుంటే, ఎవరికైనా పిచ్చి ఎక్కువతుంది. కాబోపోతే కాస్త ప్రమాణంలో తేడా వుంటుంది, అంతే, అనిపిస్తుంది. 'పిచ్చి' కథచదివాక.

సామాన్య సంసారపుష్టి. ఇంట్లో ఎంతోపని. అన్నీ ఒక్కతే చూసుకోవాలి. పిల్లల గొడవ, చేతి వేళ్ళ వాపుల గొడవ. కష్ట రోగమో ఏమో అన్న భయం.... పిటన్నిటికీ కారణాలు ఈ పిల్లలే. వీళ్లే లేకపోతే హాయిగా ప్రశాంతంగా వుంటుంది. ఇలాంటి ఆలోచన వచ్చిన సమయంలో ఉపాకాయలు పేలి ఆ వీధిలో ఎవరో నలుగురు పిల్లలు చనిపోతే, తన పిల్లే అనుకుని కంగారు పడిపోతుంది ఓ తల్లి మనసు, 'మధ్య' లు' కథలో.

తేవలం సంపద, స్నేహితులు, పార్టీలు, ఆడంబరాలతో, ఎదుటి మనుషులలోని ఆప్యాయత, అనురాగాలు గుర్తించక, చీకడైన మనసుతో బ్రతుకుతున్న లలితకు, ఇంకా ఎక్కువ ఆడంబరాలతో బ్రతకాలని ఆశ. అమెకు సంతానం లేదు. అక్కరేదు. మరణశయ్య మీద వున్న తండ్రిని చూడటానికి బయలుదేరి, మధ్యలో హోటల్లో తన కిష్టమైనవి తినివెళ్ళేసరికి తండ్రి చూపు దక్కదు. ఇది పాత అనుభవం. ఇప్పుడు భర్త కావడమేమాదానికి లోనయి, హాస్పిటల్లో ఉన్నాడని తెలిసినప్పుడు పాత అనుభవం గుర్తొచ్చి వెంటనే బయలుదేరాలను కుంటుంది. మనుషుల విలువ తెలిసినప్పుడు సమయాలు ఎప్పుడోగానీ రావు అని చెప్పేకథ 'చీకటి'.

పిల్లలు వస్తువులు పాడు చేస్తుంటే, తనకంటూ ఓ వీరువా చేయించుకుని అందులో వస్తువులు పెట్టుకోవాలను కుంటుంది అమె. జాన్ పాల్ మంచి వడ్రంగి పని మంతుడు. కానీ డబ్బులు ఎక్కువ గుంజేరకం. ఓ పట్నాన పనిపూర్తి చేయడు. పైగా కాస్త త్రాగుబోతు. అందువల్ల అతనిబార్య, కూతురూ టప్పుంలో విడిగా వుంటారు. జాన్ పాల్ కొడుకు పిలివతో వుంటాడు. అతడు సోమరి, చదువులేదు.

వీరువా తయారు చేయటానికి రోజుల తరబడి టైము తీసు కుంటాడు. ఎన్నో రోజులకు వీరువా పూర్తి చేసి ఇంట్లోపెడతాడు. ఆ సమయంలో కొడుకు ఏటిలో కొట్టుకుపోయినట్టు కబురు విని చరుగెడతాడు. నాలుగురోజుల తర్వాత మళ్ళీ కోపిస్తాడు జాన్ పాల్. అతనిలో పూర్తి హుందాతనం వస్తుంది. టక్కరి తనం కనిపించదు. ఒక్కొక్కరి జీవితంలో తగిలే దెబ్బ వల్ల వారి విజమైన మనసు, ప్రపరన బయట పడతాయి. ఇది 'జాన్ పాల్' చేసిన వీరువా' కథ.

ఇద్దరి అక్కా చెల్లెళ్ళ మనస్తత్వాల్లోని వైవిధ్యమే 'గడియారం' కథ. ధర్మ అక్కయ్యకు జీవితం అంటే హృదయ

నంది. అందులో అనుభూతి వుండొచ్చు గానీ, ప్రగతి లేదు - తను? రాగద్వేషాల్ని తీరిగ్గా నెమరు వేసుకుంటూ, తనకు తానే కితకీతలు పెట్టుకునే సోపరితనం లేదు. దుఃఖపడి ఏం సాధించ గలం అనుకుంటుంది - సోదరి చనిపోతుందని తెలిసి.

'అమల' ఒక విచిత్రమైన మనస్తత్వం గలది. ఆమె మనసు ఒక్కసారి నిశ్చలమైన లోకంలోకి వెళ్ళిపోతూ వుంటుంది.

'తొందర అనేది ఎక్కడో జారిపోయింది. నాకరలు ఏవనీ చెయ్యాలని వుండదు. పని చెయ్యటం శ్రమ. దేనికి విలువ, ప్రయోజనం లేవు. నేను క్రమంగా ఒక విరతర నిశ్చల్యంలోకి మునిగిపోతున్నాను. ఇక్కడ నేను స్వతంత్రురాలని. బిచ్చు, బాధ్యతలు లేని స్వేచ్ఛాజీవి' అనుకుంటూ వుంటుంది.

ఆమె అలోచిస్తున్నప్పుడు తప్ప మిగతా ఎప్పుడైనా చురుకుగానే వుండగలదు. ఎప్పుడైనా ఒకసారి పని మధ్యలో ఆపి, భూస్యంలోకి చూస్తున్నట్లు నిలుస్తుంది. చురుకైనలోనే తిరిగి మామూలు స్థితికి వస్తుంది.

వంట గదిలో ఓసారి అమల అగ్గిపుల్ల గీస్తుంది. కానీ స్టవ్ ని ముట్టించదు. మంతుత్తన్న పుల్లను అలాగే వేసుకుని చెయ్యి దించుతుంది. అగ్గిపుల్ల వైలాన్ వీరకంటుకుని కొలిపో తుంది. మనసు భూస్యంలోకి వెళ్ళినప్పుడు మనషికి ఏం జరుగు తుందో తెలియదు, ఇది 'అమల' కథ.

చిన్నతనంలో తను బుద్ధి తెలియని పనివాడు. అమ్మ ప్రేమమూర్తి. నాన్న క్రమశిక్షతో రూపుదిద్దిన గురువు. ఆ జీవిత గమనంలో అక్క తన సహచరి. ఇదంతా ఇప్పటి వూహ. కానీ వాటితో అతని అనుభవాలు వేరు. రెంట్ కి సంబంధమే వుండదు. ఇప్పటికి వూహ సత్యమా, అప్పటి అనుభ వాలు సత్యమా అన్న తర్కంతో విండిన కథ 'సీతాకోక చిలుక'.

శివరావు గొప్పమేధావి. 'మానవఅనుభవాన్ని నిత్యసత్యంగా మార్చటం ఎలా? అన్న విషయమైదు ప్రశ్నోద్ధేచిస్తుంటాడు.

"దైనిందిన జీవితంలో మనిషి ఎన్నో అనుభవాలకు లోనవు తున్నాడు. అందులో కొన్ని అర్థం లేనివి, వ్యర్థమైనవి పోయినా మిగిలిన అనుభవాలు అతనికి మిగలటం లేదు. చురుకైనమైన వద్యం తిన్నప్పుడు, ఆ అనుభవం ఆ క్రియతో మామయము పోతుంది. అలాగే, వానన, సుఖము, బోగము, సవ్య, ఏడుపూ న్ని ఎదో పోతాయి. కొన్ని అనుభవాలు జ్ఞానకాలుగా కొద్దికాలం విరిచిన తర్వాత జారిపోతాయి. తాను కోరుకున్న కొన్ని ముఖ్యమైన అనుభవాల్ని శాశ్వతం చేసుకుంటే మానవ జీవితానికి పరి పూర్ణత వస్తుంది అనుకుంటాడు. కానీ నిత్యానికి ఆ అనుభవాలన్నీ ఒక్కసారిగా అనుభూతి పొందుతుంటే, మనిషి కట్టుకోగలడా? శివరావు ట్టుకోలేక పోతాను.

"తానొ.రిలా వ్యయక పోవటం, ఇంకొకరు తనలా వ్రాయటానికి వీలుండక పోవటం శ్రీమతి వసుందరాదేవి గారి కథలలో విశిష్టత" అని శ్రీ మధురాంతకం రాజారాం గారు అనటం సరైన వ్యాఖ్యానం అనిపిస్తుంది.

- బా బు

గ్రంథ స్వీకారాలు

శ్రీ తనికెళ్ళవారి పంచాంగము : పంచాంగ కర్తలు : శ్రీ తనికెళ్ళ వేంకట సూర్యనారాయణ సిద్ధాంతి, పుత్రులు. వెల : రు. 3-25 పై. లు. కావలసినవారు పంచాంగకర్త పేర మృత్యుంజయ నగరం (కొత్తపల్లం), పార్వతీపురం తాలూకా, విజయనగరం జిల్లా కు వ్రాసి తెప్పించుకొనవచ్చును. **నూతన (మాసపత్రక) :** సంవత్సర చందా రు. 20 లు. ప్రతులకు : నూ త న, సి - 85, వనస్థలి పురం, హైదరాబాద్ - 500 661.

ఎక్స్ ప్లరే ఆధునిక కవితా వేదిక. సాలు చందా 6 రూ. లు. ప్రతులు కావలసినవారు ఎక్స్ ప్లరే, కొల్లూరి హాస్, అమలాపురం 53822 కు వ్రాయవచ్చును.

శ్రీ శ్రీ : సంస్కరణిక. ఉచిత ప్రతులకు : శ్రీ "కాట్ర గడ్డ", పెదపాడు-534 487 అను అడ్రసుకు వ్రాసి తెప్పించుకోవచ్చును.

శ్రీ రామ పూజ : గ్రంథకర్త శ్రీ గుండు విఘ్నే శ్వర శాస్త్రి. ప్రతులు దొరుక చోటు : శ్రీ వీర వెంకట సీతారామ భజన మ దిరము, లలితా నగరము, రాజమండ్రి-5. లేదా భక్తి ప్రబోధ మండలి, అనవర్తి-532 342 (నూ. గో. జిల్లా).

సవత్త : సాహితీ ఉద్యమ వేదిక. సంవత్సర చందా రు. 10 లు. ప్రచురణ : సి హపురి సాహితీ సమాఖ్య, 10-170, సంతపేట, నెల్లూరు-524 001.

ఊపిరి : వెల : 50 పైసలు. కావలసినవారు చైతన్య సాహితీ మిత్రులు, సిద్ధిపేట అను చిరునామాకు వ్రాయవచ్చు.

సమాలోచన : జాతీయ సాంస్కృతిక పక్ష పత్రిక. సంపాదకుడు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామ శాస్త్రి. ప్రతులకు సంపాదకుని పేర రాజమండ్రికి వ్రాసి తెప్పించుకోవచ్చును.

భారతి

సాహిత్య మాసపత్రిక
నవంబరు 1983

శిరోజాలు విరబోసుకో

మాణిక్యరావు

ప్రయాణం

రామసూరి

చైతన్య సంకల్పం

సోమసుందర్

మన పాడి పరిశ్రమ

రవికుమార్

ఆదిలాబాదు

మాండలిక భాష

వేంకటేశ్వర్లు

విండ

వేంకటేశ్వరరావు

ఇంకా వెంకటరామశాస్త్రి, కిశోరుబాబు - అశోకుబాబు, సాంధ్యశ్రీ, సుధాకరరావు,
రామారావు, అప్పలస్వామి, విజయ దత్తాత్రేయశర్మ, అనంతపద్మవాభశాస్త్రి,
సుబ్బారావు, శ్రీరామమూర్తి, కోణార్క ఇతరుల రచనలు.

వ్యవస్థాపకులు

దేశోద్ధారక నాగేశ్వరరావు పంతులు

భారతి

మా స ప త్రి క

శ్రీ

శివలెంక శంభు ప్రసాద్

సంపాదకుడు

(1938-1972)

శ్రీ

నవంబరు 1983

సంపుటము : 60

పంచిక : 11

విడిపత్రిక వెల నాలుగు రూపాయలు

విషయానుక్రమణిక

నవంబరు 1983

నాన్యః తరుః నన్నయ వృక్షఏవ తెలుగుభాష, సాహిత్యంపై ఆంగ్లభాష సాహిత్యాల ప్రభావం	శ్రీ పిడవర్తి వెంకటరామశాస్త్రి ఆచార్య రోణంకి అప్పలస్వామి	
మధురానుభూతి వెలుగు - చీకటి	శ్రీ కె. కిశోరుబాబు - శ్రీ కె. అశోకుబాబు	8
మన పాడి పరిశ్రమ	డా॥ సూర్యదేవర రవికుమార్	9
సఖీ శిరోజులు విరబోసుకో	శ్రీ వెల్దురి మాణిక్యరావు	13
లింగాల శిలాశాసనము	శ్రీ చివుకుల అనంతపద్మనాభశాస్త్రి	14
ప్రయాణం	శ్రీ రామసూరి	16
చైతన్య సంకల్పం చైత్రం	శ్రీ సోమసుందర్	17
ఆదిలాబాదు మాండలిక భాష - దాని తీరుతెన్నులు	శ్రీ రేబల్లి వేంకటేశ్వర్లు	19
మనం మనం కలిసి జనం	శ్రీ మేకా సుధాకరరావు	24
ఎండ	శ్రీ పాలడుగు వెంకటేశ్వరరావు	25
విరియాలమల్లని గూడూరు సానుబంధ శాసనము విమర్శ - పరామర్శ	డా॥ కొర్లపాటి శ్రీరామమూర్తి	28
చీమకుట్టిన మంట	కోణార్క	39
పశ్చిమగోదావరిజిల్లా గ్రామ నామములు - ఒక పరిశీలన	శ్రీ ఎ. విజయ దత్తాత్రేయశర్మ	41
పుప్పాడి చినుకులు	“సాంధ్యశ్రీ”	54
హిందీ - తెలుగు కవుల భావప్రమత్తయము	శ్రీ ఆర్. వి. ఎన్. సుబ్బారావు	55
కొండలు (ఆ) విరి కనితలు	శ్రీ తమ్మిశెట్టి రామారావు	60
కలగూరగంప		61
గ్రంథవిమర్శలు		77

నాన్యః తరుః నన్నయ వృక్ష ఏవ

శ్రీ పిడపర్తి వెంకట రామశాస్త్రి

గోదావరీ తీర నిరూఢ మూలః

ఛాయా పరివ్యాప్త త్రిలింగ భూమిః

మూర్ధవ్య విద్యత్కవి వాక్రస్పిద్యః

నాన్యః తరుః నన్నయ వృక్ష ఏవ.

ఆదే మహా భారత బీజరూపః

మధ్యే ప్రబంధ ప్రియ వాక్సమూహః

శాఖా ప్రశాఖా పరి వర్ధమానః

నాన్యః తరుః నన్నయ వృక్ష ఏవ.

సారంగ దుర్భాగ్య నిరుద్ధవృద్ధిః

వాణ్యశుధారా హుత హృత్ప్రసూనః

వై దేశికోన్మూలన లబ్ధప్రాణః

నాన్యః తరుః నన్నయ వృక్ష ఏవ.

ఆచార్య రోణంకి ఆప్పలస్వామి

తెలుగు భాష, సాహిత్యం పె

ఆంగ్లభాషా సాహిత్యాల ప్రభావం

ఇప్పుడు మనం గ్రాంథికమంటున్న భాష గ్రంథాలలో స్థిరపడి వుండేది. ఆంగ్లేయుల సంపర్కము వలన గిడుగు రామమూర్తిగారి నిర్విరామకృషి వలన ప్రారంభంలో శిష్ట వ్యావహారికం తద్వలన వాడుకభాష సాహిత్యంలో సైతం ప్రవేశించి ఈనాడు గ్రాంథికాన్ని పూర్వపక్షం చేసివేశాయి. భాషకపులలో ఎక్కువమంది గ్రాంథికాన్నే వరించారు. గురజాడ అప్పారావుగారు కన్యాశుల్క నాటకంలోనూ ముత్యాలనరాలలోను తన కొద్దిపాటి కథలలోను వాడుకభాషనే వాడ నిశ్చయించి అట్టి భాషకు సాహిత్యస్థాయిని సాధించారు.

మొదటినుండి వాడుకభాషలోనే పండితులు సైతం మాట్లాడే వారు. అయితే సంస్కృత భాష గంభీరతను తెలుగులో సాధించవలె నని ఒక కృతక భాషను తెలుగు గ్రంథాలలో రాయనారంభించారు. కాలక్రమేణ తెలుగు దీర్ఘసమాన భూయిష్టమై జటిలమై జటిలమై అందుకుంది. కవిత్వంలో సంస్కృత వృత్తాలు రాసినవాడే కవినని పించుకునేవాడు. ఈ సంకెళ్ల నన్నింటినీ తెంచుకోమని గిడుగు పిడుగు హెచ్చరించాడు. గురజాడ గిడుగు వలన ప్రభావితమై సూతన శకానికి నాంది పలికాడు. కన్యాశుల్కంలోను, ఇతర అసంపూర్ణ నాటకాలలోను సమర్థవంతంగా వాడుక భాషను ప్రవేశపెట్టాడు. ముత్యాలనరాలలో సూతన మాత్రా ఛందస్సును ప్రయోగించాడు. నారాయణబాబు, శ్రీశ్రీ, పురిపండా నైపుణ్యంతో ప్రజల భాషను కవిత్వంలోను, వచనరచనలోను స్థిరపరచారు.

ఈనాడు కవులు, రచయితలు ఈ భాషలోనే రచన సాగిస్తున్నారు. నవలలలోను, కథలలోను ఆంగ్లపదాలను విరివిగా చొప్పించ నలవాటు పడ్డారు. ఇదేమీ తప్ప లేదు. చదువుకున్నవారు అక్షర శూన్యులు కూడా ఆంగ్ల పదాలను అర్థం చేసుకోగలరు. ప్రభుత్వ ఆధ్వర్యములో మాత్రం ఒక కృతక భాషను తయారు చేస్తున్నాడు. ఇది సమర్థనీయం కాదు. ఆంగ్ల రచయితలు ప్రపంచ భాష అన్నింటి

నుండి పదాలను అరుపు తెచ్చుకొని ఇంగ్లీషులో స్థిరపరచుకొన్నారు. ఇది సరియైన పద్ధతి. నావెల్ అన్న ఇంగ్లీషు పదము తీసికొని తెలుగు వారు తెలుగుకు తగినట్లుగా మలిచారు. మనుచరితంలో “నవలా నౌకానౌక మరున్నారీ శిరోరత్నమున్” అని వుంది. అందుచేత నవల అన్నమాట తెలుగులో అతుక్కుంది. హిందీ, బెంగాలీ భాషలలో నవలను ఉపన్యాస్ అంటారు. మహారాష్ట్ర భాషలో గాబోలు కాదంబరి అంటారట. నవల అన్న పదమే అన్ని దేశభాషలలోనుంచే బాగుండేది. తెలుగువారు ఏ భాషనుండైనా సరే పదాలను తీసికొని తెలుగులో మలచుకోగలరు. ‘రోజు’ అన్నమాట తెలుగు కాదు. అనాడు, ఈనాడు, కొన్నినాళ్లు, నేడు అంటాము గాని ‘రోజు’ అన్నమాటకు తెలుగుమాట ఏమిటో మరచిపోయాము. పాఠశిక, అరబ్బీ భాషలలోనుండి మహమ్మ దీయ పరిపాలన కారణంగా అనేక పదాలు మన దేశభాషలలో చోటు చేసుకున్నాయి.

కార్లమీద, జీపులమీద “ప్రభుత్వ వాహనము” అని రాస్తున్నారు. ఎవరూ ప్రభుత్వ వాహన మనరు. గవర్నమెంటు లేదా గవర్నిమెంటు జీపు, గవర్నిమెంటు కారు, గవర్నిమెంటు వాను అంటే అందరికీ తెలుస్తుంది. బస్సు, జీపు, కారు అని అందరూ అంటారు. ఆసుపత్రి అన్నమాట మరకీ స్థిరపడి వుంటే “వైద్యశాల” అనడం సబబుగా లేదు. చదువురానివారు కూడా ఎలోపథీ వైద్యుడిని డాక్టరనే అంటారు. వైద్యుడు అంటే గ్రామీణులు నాలువైద్య డనుకొంటాడు. పల్లెప్రజలకు కోర్టు, జడ్జి, మేస్ట్రీలు, ప్లీడరు తెలుగు మాటలైపోయాయి. రైల్వే స్టేషన్ని నిర్క్షరాస్యులు సైతం చేసను అంటారు. సిగ్నల్ సిగినేలు అయిపోయింది. అందరూ లంకిలేరు (లైవ్ క్లియర్) అయింది అంటారు. బొట, సైటు ఈ మాటలకు తెలుగు పదాలు ఆవసరంలేదు.

కాలేజీ అనడమే మంచిది. రిజావాడిని ‘కళాశాలకు తీసుకు పో’ అంటే తెల్లముఖం వేసి ‘ఎక్కడికీ బాబూ’ అంటాడు. కాలేజీ అన్నా,

యూనివర్సిటీ అన్నా బోధపడని వాడుండడు. టైమ్ అన్నమాట తీసికొండి. అనుకునేవాడు కూడా 'టైమెంట్లెండి బాబూ' అంటాడు. అందరూ టైమైపోయింది, మరి టైములేదు అంటారు. ఇలాంటి పదాలన్నీ తెలుగులోకి జీర్తిండుకొని పోయాయి. మనం శాస్త్రమంటున్న సైన్సు మనకు పాశ్చాత్య దేశాలనుండి సంక్రమించింది. అందుచేత అన్ని సైన్సులు, మాథమాటిక్స్ పారిభాషికాన్ని ఆంగ్లపారిభాషికాన్ని తీసికొని తెలుగులో మలచుకోవడం అన్నివిధాలా శ్రేయస్కరం. విద్యార్థులే కాదు అనేకమంది విద్యార్థికులు కూడా పలకలేని సంస్కృత సమాసాలను తయారు చేయడం వ్యర్థం అంటే తప్పులేదు. ప్రయోజన కూన్యము, హానికరం కూడా.

నేను విప్లవీకరించ నుద్యమిస్తే చదువురానివాళ్లు కూడా ఇంగ్లీషు ఏమాత్రం రానివారు సైతం ఇంగ్లీషు భాషలోని అనేక పదాలను ఈనాడు తెలుగులో మలచుకొని ఉపయోగిస్తున్నారు. భాష మారుతూ వుంటుంది. ఇంగ్లీషు పదాలను పారబోలే ప్రయత్నం ఫలించదు. ఇది తెలుసుకోలేని విజ్ఞులను ఏమనాలో నాకు బోధపడడం లేదు. షవెర్ ని శవల లేక శవల పార అంటారు. పిక్ ఆప్ నీస్ ని పిక్కును అంటారు. నెయిట్ ని మేకు అంటారు గాని నట్ ని నట్టు అనే అంటారు. బోల్డ్ ని బోల్డు అనే అంటారు. సినిమాని సినిమా అనే అంటారుగాని చలచిత్రం అనరు. ఫిలిమ్ ని చదువురానివారు ఫిలుము అంటారు. ఫొటోగ్రాఫ్ ని ఫొటోగ్రాఫు లేదా ఫోటో అంటారు. పెన్సిల్ ని పెన్సలు అంటారు. ఈ విధంగా విస్తరంపై లెక్కలేనన్ని ఇంగ్లీషు పదాలు ప్రజానీకానికి పరిచితమే. కొన్నిటికి తెలుగు పదాలు అసలు లేవు. ఇంగ్లీషు పదాలు తెలుగు పదాలగా మారిపోయాయనడం సముచితం.

వాచకభాష అన్నది కేవలం తెలుగేకాక ఇతర భాషలనుండి అవసరానికి ఎరువు తెచ్చుకున్న పదాలతో మిశ్రమమని తెలుసుకోవడం మంచిది. వాచకభాషకు ఎవరూ సంకెళ్లు వేయలేరు. వేయ నుద్యమించినవారు కృతకృత్యులు కాలేరు. ఓవిద్యుత్తులో ఎట్టి మార్పులు వచ్చినా రావచ్చు. ప్రజలభాష ప్రజలే సృష్టించుకుంటారు. విజ్ఞుల జోక్యం నిర్ధరం.

ఇంతవరకూ వాచకభాషను గురించి ప్రస్తావించాను. ఇకమీదట తెలుగుపై ఆంగ్ల లేక పాశ్చాత్య సాహిత్యం ప్రభావం గురించి చర్చిద్దాం. ఆంగ్లేయులు మనదేశాన్ని పరిపాలించడం వల్ల మాత్రమే ఈ ప్రభావం మన సాహిత్యంపై రాలేదు. మనవారు ఇంగ్లీషు చదువుకొని అందలి సాహిత్యాన్ని చదివి ఘనఘనం చేసుకోవడం వలన వచ్చిందనుకోవడం న్యాయం. పాశ్చాత్యులు సంస్కృత పాఠ్య భాషలను

చదువుకోవడం వలన పాశ్చాత్య సాహిత్యాలలో కొన్ని మార్పులు కలిగినవి. ఇంతేకాక భాషాశాస్త్రం ఏర్పడింది. ఆంగ్ల విద్యావంతులు కొందరు మనదేశ భాషలను నేర్చుకొని పరిశ్రమించి మన తోడ్పాటుతో నిఘంటువులను తయారు చేశారు. వారు మన భాషలకు చేసిన సేవ మరువరానిది. వీరిలో సి. పి. బ్రౌన్ అన్న ఆంగ్లేయ ప్రముఖుడు తెలుగు భాషకు చేసిన సేవ ఇంతింతనలేము. మన లిపిని ముద్రణకు వీలైన విధంగా మలిచేడు. మొట్టమొదట ఈమన వేమన పద్యాలను ఆంగ్లములోనికి అనువదించి అతని ప్రతిభను మనవారు గుర్తించేటట్లు చేసి తెలుగు సాహిత్యంలో వేమనను సుస్థిరమొనర్చాడు. ప్రముఖ తెలుగు రచయితలు వచన రచనను అలవర్చుకున్నారు. మన సాహిత్యంలోని గద్యాన్ని స్వేచ్ఛా కవిత అనాలి గాని వచనమన వీలులేదు. వీరు మొట్టమొదట నవల అనే ప్రక్రియను ఆంగ్లం నుండి గ్రహించారు. స్కాట్ నవలలను వదిలి చారిత్రక నవలా రచనను బహుళంగా ప్రచారంలోకి తెచ్చారు. సాంఘిక నవలలు, డిటెక్టివ్ నవలలు ఆంగ్ల ప్రభావ జనితములే. ముఖ్యంగా చిలకమర్తి, వీరేశలింగం పంతులు మొదలగు వారి కృషి అనల్పం. వీరేశలింగం వచన రచనలలో స్విఫ్ట్, ఆడినల్ లోని ఎగ్తాళి, అపహాస్య హాస్యాత్మక ధోరణులను సమర్థ వంతంగా తెలుగుపరం చేయగలిగాడు. పానుగంటి హాస్యరచన విధానం దేశీయమనే చెప్పాలి. జీవిత చరిత్రలు, స్వీయ చరిత్రలు ఆంగ్ల సాహిత్యం నుండి మనకు సంక్రమించాయి. గురజాడ గురించి ఇది వరకే ప్రస్తావించడం జరిగింది. మరి విస్తరింపనవసరం లేదు. అతని సాహిత్యకృషి ఆంగ్ల సాహిత్య ప్రభావితం అంటే సరిపోతుంది. ఆంగ్ల సాహిత్యంలో నిష్ఠాతుడవడం వల్ల తెలుగు సాహిత్యాన్ని నూతన మార్గాలు పట్టించాడు.

గురజాడ తరువాత నారాయణబాబు, శ్రీశ్రీలు కవిత్వంలో వాచకభాష సుస్థిరతను సాధించారు. వీరి ఆధునికతను చర్చించక ముందు భావ కవిత్వాన్ని పరిశీలించడం అవసరం ప్రారంభంలో నారాయణబాబు, శ్రీశ్రీ లిద్దరూ భావకవులనే అనుసరించారు. రాయ బ్రౌన్, కృష్ణశాస్త్రి, పిళ్ళనాథ సత్యనారాయణ, వేమల, ఊషవా, మొదలగువారు భావకవిత్వంలో అగ్రగణ్యులు. వీరు వెళ్ళి, కీటు, టెని సన్ మొదలగు ఆంగ్లకవుల వలన ప్రభావితమయ్యారు. వీరిలో కొందరు తమకు తెలియకుండానే ఫ్రెంచి కవులతో వివిధమైన సంపర్కం

లేకుండా వారితో సరితూగ గలిగే సింబలిస్టు పద్ధతి కవిత్వం చెప్పేరు. దీనిని బట్టి మాస్తే సింబలిస్టు ధోరణి తెలుగుభాషకు అనువుగా వుందనుకోవాలి. ఇట్టివారలో ముఖ్యులు కృష్ణశాస్త్రి విశ్వనాథ అని చెప్పవచ్చు. చావలి బంగారమ్మ రచించిన “అకొండ” ప్రథమశ్రేణికి చెందిన సింబలిస్టు కవిత్వ. భాషకివులు అంతకుముందు తెలుగులో లేని ప్రేమకవిత్వాన్ని ప్రవేశపెట్టారు. గురజాడ శ్రీని ఒకేవిధంగా నఖిళి పర్యంతం వర్ణించడాన్ని తిరస్కరించాడు. ‘కొయ్యబొమ్మల మెచ్చుకళ్ళకు కోమలుల సొరెక్కునా’ అని ఈనడించాడు. వేదుల ప్రేమకవిత్వ ప్రాశస్త్యం ఎన్నదగినది. కింది చరణాలు పరిశీలించండి:

ఆమె జగదీశ మకుటాగ్ర సీమ నుండి
యుర్విపై జారిన సుధా మయాఖరీఖ
ఆమె మూడు లోకాల కళ్యాణమునకు
అవతరించిన యొక పవిత్రాను భావ మామె
నా జన్మ జన్మ పుణ్యములు పండి
ప్రాప్తమైన కేళీ పరిత్యాగ లీల
ఆమె పద సన్నిధాన దివ్యస్థలాన
భక్తి నమ్మదనై నిలబడిన యపుడు
తలపునకు వచ్చు నాపేదతనమె నాకు.

రామచంద్ర అప్పారావు ఒక జవ్వని వాలు జడను వర్ణించడం ఈవిధంగా ప్రారంభించాడు

కలకలలాడు వాలు జడకై
జగమెంత తవస్సొనర్చెనో చెలియ

ఈ ప్రారంభం మధురాతి మధురం. అతిశయోక్తి అయినను పతిత కట్టనిపించదు సరికదా అసలు సిసలైన నిజమనిపిస్తుంది.

కృష్ణశాస్త్రి సింబలిస్టు పద్ధతి చూడండి :

వీడని వియోగమున వేగు మ్రోడు మేను
తరిలు తోరణమై సుమదామ మాయె

ఈ పదజాలం ప్రతి పదార్థ తాత్పర్యాల కతీతం.

చెదరు చేతుల నెటొ కై సేసుకొంటి
మొయిలు వసనమ్ములో ప్రొద్దుపొడుపు నగలో
ఏదో కాలుచు హాయియో ఏదో తేల్చు
భారమో ఏమొ సైరింప నేరనైతి.

మరొక ఉదాహరణ చూడండి:

ఈపు తేనియ గొంతె త్తితేని నీ క
పోలములు చిరునవ్వు నేతాలు కూడ
మరచి సర్వమ్ము, సొగసుగా శిరసు ద్రిప్పు
చెందులకొ పాడినట్టుండు, నేదో ఏదో!

మరియు నేవేవో కలలు, ముంగురుల జారి
వాలి కనుబొమ్మ నునుగొమ్మ వంపులందు
దూరి, చూపుల, చెక్కిళ్ళ జేరి, మంద
మందహాసంపు మసకలో మాయమాను.

ఈ ధోరణినే సింబలిస్టు ధోరణి అనాలి. కవి సంగీతజ్ఞుడు సంగతులు వేసినట్లు పదాలు కూర్చు నుద్యమిస్తాడు. ప్రతిపదార్థ తాత్పర్యాలతో నిమిత్తం లేదు. మాటలకు దొరకని దివ్యానుభూతి పతిత అనుభవించడం తథ్యం. విశ్వనాథ సత్యనారాయణ ‘చిన్నమబ్బులు’ ఈ కోవకు చెందినదే.

ఆకాశ మధ్యాన అటనొక్క తెలిమబ్బు
మెరపులా మెరిసిందిలే
వెలుగులో ఒరిసిందిలే

ఈఅనుభవం భార్యకళ్ళు

కదలులాడిన వేళ
కందలించిన వేళ

అంటాడు కవి. ఈ పద్ధతినే సింబలిస్టు పద్ధతిగా ప్రవేశించి రసజ్ఞులు కొనియాడుతారు. నేనింతకు ముందు రాసినతెలుగు కవిత్వంలో సింబలిస్టు ధోరణి అనే వ్యాసం శ్రీశ్రీకి మద్రాసులో జరిగిన సన్మాన సందర్భంలో ప్రచురించిన ప్రత్యేక సంచికలో వెలువడింది.

ఈనాడు కవులలో అధిక సంఖ్యాకులు వాడక భాషలోనే కవిత్వం రాస్తున్నారు. పూర్వకవులను యువతరం చదవడమే మానివేసి నట్టుగా వుంది. వచన కవిత్వం పెల్లుబుకుతోంది. మిగిలిన కవిత్వమని ఒక నూతన ప్రక్రియ బయట పడ్డది. ఇంతకుముందే గురజాడ వాడుక భాషను ప్రవేశ పెట్టడని చెప్పేను. అతను అభ్యుదయ పథాన్ని చేబట్టి మన సాంఘిక దురాచారాలను, అర్థరహితనమ్మకాలను దుయ్యబట్టాడు. మన పురోగతికి పాటింభవలసిన విమలను విశదీకరించాడు. నారాయణ బాబు, శ్రీశ్రీలు గురజాడవలన, ఆధునిక ఆంగ్ల, ఫ్రెంచి కవుల వలన ప్రభావితమయ్యారు. ఒకే కాలంలో భావకవిత్వానికి నితాతి నితంగా ఎదురు తిరిగారు. అయితే నారాయణబాబు, శ్రీశ్రీల వద్దతులు వేరు వేరు. వాచ్యంతో శ్రీశ్రీ ప్రజాసీకాన్ని ఉత్తేజపరచగలిగాడు. పాశ్చాత్య భాషలలో వలె తెలుగులో అంతర్లప్తాన అడిగించి వుంది. ఆంగ్ల కవిత్వ శయ్యలను తెలుగువారి జన్మసొత్తు అనేటట్టు తెలుగులో మలచ గలిగిన దిట్ట. సంస్కృత పదాలను తెలుగు విరుపులతో జనసామాన్య భావోద్వేగాన్ని ప్రజ్వలించజేయగల నైపుణ్యాన్ని ప్రదర్శించాడు. ఇతని కవిత్వంలో సింబలిస్టు ధోరణి మెండుగా వుంది. ఇంతటితో తెలుగు కవి ప్రజల భాషకు అనువైన పుంతలను ఏర్పరచుకుందని చెప్పవచ్చు. నారాయణబాబుది పరోక్షపద్ధతి. నినాదాలను విసర్జించి, సిద్ధాంతాల జోలికి పోకుండా పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థలో అధిక సంఖ్యాకుల దీనావస్థను విగ్రహస్పృష్టి పర మొనర్చి, సుఖసంపదలకు నోచుకున్నవారిలో సైతం మానసికమైన మార్పును తేగలిగేటట్టు తన కవిత్వను మలచగలిగేడంటే అతిశయోక్తి కాదు. ఏ పదానికైనా అందరికీ తెలిసిన అర్థమొకటంటుంది. గాని పూర్వకవులు ప్రయోగించిన సందర్భాలను బట్టి వివిధ తకుకులను సంతరించు కుంటుంది. ఈ తకుకులెరిగిన కవి తన పదబంధాలలో వివిధ స్మృతులను పొందుపరచి, శబ్దాంతర సంగీత గుణగ్రహణ పోషిత ద్వారా పఠిత హృదయ పరిణతిని సంగీత స్థాయికి గెల్పిపోగల పద్ధతూర్పుతో రసాతి

శయాన్ని సాధించి తీరుతాడు. ఇట్టే నేర్పరితనం నారాయణబాబుకు అమితంగా వుందనక పీలులేదు. భావకవిత్వానికి ఎదురు తిరగడంతో నారాయణబాబు, శ్రీశ్రీలిద్దరూ అడ్డులే అనాలి. వద్దతులు వేరైనా కళాకళలలో ఒకరికొకరు తిసిపోరు. నేనింతకు ముందు వీరిద్దరినీ గూర్చి విపులంగా రాసివున్నాను. అయితే శ్రీశ్రీ అధివాస్తవికతను గూడా చేపట్టి కొన్ని కవిత్వలు చేశాడు. ఇంగ్లీషు లిమిరిక్కులను 'లిమి బుక్కులు'గా తెలుగులో స్వతంత్రించి రాశాడు. నారాయణ బాబు కూడా 'మానశంఖం' అన్న అధివాస్తవిక కవిత్వను స్వాప్నికంగా మలిచాడు. స్వప్న జగత్తు స్ర్రియలిష్టు భూయిష్టమనవచ్చు. ఇంతేకాక స్ర్రియలిష్టు ప్రయోగాలు చేశాడు. 'ఐరావతపు పంది అర్థచంద్రుడు', 'పాపారాయుడు తమస్సు' అన్న ప్రయోగాలు ఈ కోవకు చెందినవే.

మనదేశంలో చాలాకాలంనుండి ఇంగ్లీషుభాష నెలకొనివుంది. ఇంగ్లీషును విస్మరించడం ఈ కాలంలో మనకు శ్రేయస్కరం కాదు. ఈ భాష ప్రపంచభాషగా పరిణమించింది. మన భాషకు, మన సాహిత్యానికి, మన శాస్త్రజ్ఞాన విస్తృతికి అత్యవసరం. పాశ్చాత్యులు సంస్కృతం అధ్యయనం చేసి రెండు భాషాశాస్త్రాలను సృష్టించారు. మొదటి భాషాశాస్త్రం 'ఫిలాలజీ' అంటారు. ఈ శాస్త్రం ప్రపంచభాషల ఉత్పత్తి, వాటి సంబంధ బాంధవ్యాలను వివరిస్తుంది. రెండవది పాణిని వ్యాకరణాన్ని నితంగా పరిశీలించి భాషలను త్వరిత గతిని నేర్చుకునే పద్ధతులను బోధించే నేర్పింది. ఈ శాస్త్రాన్నే 'లింగ్వెస్టిక్స్' అంటారు. మనం ఇంగ్లీషును దేశభాషలలో ఒకటిగా పరిగణించి ముఖ్యంగా అభ్యసించడం బహుళార్థసాధకం. పాశ్చాత్య భాషజ్ఞులు సంస్కృతాన్ని, గ్రీకు, లాటిన్ భాషలను, ప్రాచీన పాఠశీక భాషను, ఆరబిక్ హిబ్రూలను నేర్చిన గాని సంపూర్ణ పాండిత్యం సంపాద్యం కాదని విశ్వసిస్తారు. మనం సంస్కృతాన్నినా సరిగా నేర్వవలసిన అవశ్యకతను గుర్తించక పోవడం విచారకరము.

మ ధు రా ను భూ తి

ప్రియా!

నీవులా నేను

నేనులో నీవు

లీనమైన ఈ శుభగడియల్లో

కొండగాలి తిరిగె

ముత్యాల జల్లు కురిసె

రతనాల మెరుపు మెరిసె

వగలే వెన్నెల విరిసె

లాహిరి లాహిరి లో జగమే ఉయలగా ఉగె !

మనసున మల్లెల మాలలె పొరలె

కన్నుల వెన్నెల డోలలే కదిలె !

తనువు తలిరు తోరణమై సుమదామమే ఆయె !

గోదావరి వరదలాగా కోరికలే చెలరేగె !

ఏదో హాయియో భారమో

ఎదను కాల్యసాగె !

వె లు గు - చీ క టి

ఉజ్వలమైంది వెలుగని

గొప్పగా వర్ణిస్తుంటారు

కాని

అది ఉజ్వలమైందా?

దాని కాంతిలో

ఒళ్ళు నజ్జ అయ్యేటట్లు కష్టించినా

జానెడు పొట్టనే నిండదు !

మీదు మిక్కిలి చిక్కులు - చీకాతులు కలుగుతుంటాయి

మరి అలాంటిది వెలుగా ?

కాదు - చీకటే !!

అనన్యమైంది చీకటని

అనాదరంగా మాట్లాడుతుంటారు

కాని

అది అనన్యమైందా ?

దాని చేరువలో

గుండెల్ని తొలిచివేసే గొడవలన్నింటిని మరచిపోయి

ఖుషిగా నిద్రించవచ్చు

హాయిగా నిషాగా ఉండవచ్చు

మరి అలాంటిది చీకటా ?

కాదు - వెలుగే !!

శ్రీ కె. కి శో రు బా బు

శ్రీ కె. ఆ శో కు బా బు

మన పాడి పరిశ్రమ

ప్రపంచములోగల పశువులలో సుమారు నాల్గవవంతు భారత దేశమున గలవు. కాని భారతదేశము పాలకత్తుత్తిలో ప్రపంచములోని కొన్ని చిన్నచిన్నదేశాలతో కూడ పోల్చలేని పరిస్థితిలో ఉన్నది. మన దేశంలోని 1055 లక్షల ఆవులు సంవత్సరానికి 52,900 టన్నుల పాలను ఉత్పత్తిచేస్తే, జపాన్ లో 18.5 లక్షల ఆవులే 48 లక్షల టన్నులపాలను ఉత్పత్తిచేస్తున్నాయి. నెథర్ లాండ్స్ లో అయితే కేవలం 74 వేలఆవులు 3.5 లక్షల టన్నుల పాలను ఉత్పత్తి చేస్తున్నాయి. దీనినిబట్టి పాలకత్తుత్తిలో మన పశువుల స్థానముతను, ప్రపంచంలో మనదేశస్థానాన్ని సులభంగా ఊహించుకొనవచ్చును.

మన గోజాతి మనదేశవాతావరణమునకు తగినట్లుగా, వనరులకు ఇముడునట్లుగా కొన్ని ప్రత్యేక లక్షణములతో రూపొందింప బడినది. ఆ లక్షణములివి.

మన గోజాతి శరీరపరిమాణము పెద్దది. దీనికితోడు విస్తృతమైన ఉపరితల ప్రదేశాన్ని కలిగించే గంగవోలుబాగా అభివృద్ధి చెందినది. సింధునాగరికతా కాలమునాటి గోజాతిరూపాలను గమనించిన ఈ విషయము స్పష్టమగును. గంగవోలుతోపాటు చర్మపు ముడుతలకూడా ఎక్కువగా యేర్పడినవి. శ్వేతగ్రంధులీ జాతి పశువులలో దట్టముగాను, పెద్దవిగాను ఉండి ఎక్కువ చెమటను బయటకు పంపుటద్వారా శరీర ఉష్ణోగ్రతను స్థిరముగా ఉంచుటకు సహాయపడుచున్నవి. శరీరమున వెండ్రుకలు తక్కువగాఉండి చర్మము నునుపుదేలి మెరుస్తుండును.

పాలుములుగులు ఈ పశువుల ప్రత్యేక లక్షణము. వీటికి లోగ నిరోధక శక్తి ఎక్కువ. మాతృప్రేమ అధికము. సంతానోత్పత్తి దశకు అలెస్సముగా వచ్చును. ప్రజనన సామర్థ్యము, పాలఉత్పాదక శక్తి తక్కువ.మితాహారాన్నేగాని, అమితాహారాన్ని జీర్ణించుకొనేశక్తి, ముడి ఆహారపదార్థాన్ని పాలుగామార్చే శక్తితక్కువ. మృగశరీరవచ్చే దాకా ముసిచెడ్డుకు రంకెనేసే ఓపికకూడా ఉండని యీ ఉష్ణదేశంలో పర్వాకాలంలోనే పప్పు ఇతర కాలాలలో సహజంగాలభించే పచ్చిగడ్డి తక్కువ.గడ్డి విస్తారణాలభించే కాలంలో విరివిగాతిని, తిన్న ఆహారాన్ని

క్రొవ్వరూపంలో నిల్వచేసుకొని, కరువుకాలంలో దానిని శరీరపోషణకు వాడుకొనవలసిన అవసర మేర్పడటముతో పెద్దపెద్ద మూపురాలు క్రొవ్వతో బలిసిన చర్మం యీజాతికి ఏర్పడినాయి. సూపురం గల గోజాతికి భారతదేశమే ప్రథమ నివాసస్థానము (అప్రికా ఖండము ప్రథమ నివాసస్థానముని కొందరి అభిప్రాయము). పశుజాతికూడా ఇతర ప్రాచీనోద్యమతనే వాతావరణ పరిస్థితుల, వంశపారంపర్య లక్షణాల కలయికలతో రూపొందింప బడినదే.

మనదేశంలోని సింధునాగరికతావశేషాలలో ఎంతో అభివృద్ధి చెందిన గోజాతి కనుగొనబడినది. 'గోవులు పొడుగులతో బలిసియున్నవి' అని, 'అధికమైన వెన్నను ధరించుచున్నవని' వేదాలలో చెప్పబడినది. పశువులే ధనముగా, ఆరు అవులై నా లేనివాడు బీదవాడూ పరిగణింప బడిన ఆరోజులలో గోజాతి ఎక్కువపాలను ఉత్పత్తిచేసేవని, శ్రద్ధగా పోషింపబడుతుండేవని తెలుస్తున్నది. కాలక్రమేణ అనేక కారణముల వలన మనదేశంలోని గోజాతి పాల ఉత్పత్తి స్థానము తగ్గిపోయినది.

ఇటువంటి పశువులతో రోజురోజుకు విపరీతంగా పెరుగుతున్న దేశజనాభాకు అవసరమైన పాలను ఉత్పత్తిచేయటం సాధ్యంకాదు. తరతరాలుగా, శతాబ్దాలుగా గోజాతి పోషణలో భారతీయులకు ఆర్థిక దృష్టిలేదు. గోజాలిని ఎంతో పవిత్రమైన జాతిగా ఉన్నతపీఠమేసి పూజించటమేగాని, దానిపోషణలో లాభనష్టాలవ్రసక్తి కనబడదు.

మన వాఙ్మయంలో గోవులు ఎంతో పవిత్రమైనవిగా మంగళ కరమైనవిగా పేర్కొనబడినవి. గోమయము, గోక్షీరము పవిత్రమైన నదులతో పోల్చబడినవి. కాశీఖండములోని యీ గోసంక్తిర్తనను గమనించండి.

వినుదనయంబు గోవులు పవిత్రము గోవులు మంగళంబు
ద్ధవ ఖురటంకశృంగ వరిముట్టు దుశ్చరణి రజ శృటిత
కనుకని వప్పుచుండు బుర ముత్తరమూర్తి జలాశ్రయి నట
ద్ధ సపథ సింధువాల్లహరి గర్వభార్యయీ బావనోన్నతిన్.

ప్రతిదినమును గోవుల ఖర్చుగ్రామములను సమస్తతీర్థ సం తతియును నర్వపర్వత విశాసము గొమ్ముల మధ్యసీమ న ద్భుత చరితుడు శంకరుడు భూధరకన్యాయు దానునుండు ద ద్వింతకుచేభ కుంభపరిధిగ్గ పడీర పవిత్ర వస్తుడై.

గోమయం యమునా సాక్షా ధోమూత్రం నర్వదా కుభా గంగాక్షీరస్తు యాసాం వైకిం పవిత్ర మతః పరమ్.

గవామంగేష తిష్ఠన్తి భువనాని చతుర్థశ యస్మా త్రస్మాచ్చివం మేస్యా దిహలోకే పరత్రత.

మహాభారతమున గోప్రభావ మాహాత్మ్యములు వివరింప బడినవి. "సారములగు గోవులు...సౌఖ్యముజేర్చు" నని, "గోవు పవిత్రంబు గోవు హవిర్జన్మభూమి గోవరయంగా భూతములకు నెల్ల నాధారభూతమో నీడ్యవస్తు, వతుల లక్ష్మికి మూల, మత్యంత దురిత జలనిధికి నోడ, నిర్జరసదృమునకు నిచ్చైన, సురలకు మనికిపట్టు" అని కొనియాడబడినవి.

గోజాతి విషయమై మనకున్న ఈ సంప్రదాయ దృష్టిని, ప్రేమాభిమానాలను వీడకుండానే, గోపోషణలో లాభ నష్టాలను బేరీజు వేసికొని, ఆర్థికంగా వ్యక్తి, దేశము పరివృష్టి చెందేవిధంగా మన దృష్టిని కేంద్రీకరించవలసిన అవసరము ఈనాటి కాలానుగుణము.

పాలు సంపూర్ణాహారముగా చెప్పబడినవి. 'ఓ పాలయందుండు ఉదకములారా! మీరు ప్రపంచమును భరింపు వారలగుడు' అని వేద మంత్ర మాసింపుచున్నది. మనిషికి రోజుకు సగటున 284 గ్రాముల పాలు అవసరమని భారతీయ వైద్య పరిశోధకసంస్థ (ఐ.సి.యం.ఆర్) సిఫార్సు చేసింది. ఈ సిఫార్సు ప్రకారం మనదేశంలోని ప్రజలకుపాలను సరఫరా చేయాలంటే సంవత్సరానికి 550 లక్షల టన్నుల పాలను ఉత్పత్తి చేయవలసి ఉంటుంది. కాని మన దేశంలో పెరుగుతున్న జనాభాతోపాటు పాల ఉత్పత్తి పెరగక పోవటముతో తలసరి వాడకం నానాటికి తగ్గిపోతున్నది. 1951లో తలసరి వాడకం 192గ్రాములుగా ఉంటే 1961 నాటికి 129 గ్రాములకు 1971 నాటికి 105గ్రాములకు దిగజారిపోయింది. ఈ దుస్థితి తొలగాలంటే పాలు సమృద్ధంలా పొందాలి. కాని ఈనాటి మన దేశవాళీ పశుజాతులతో పాలసంపదాలను ప్రవహింపజేయటం సాధ్యకాదు. ఇది పొదుగులలో పాల సంపదాలను దాచిన విధో గోజాతులవలననే సాధ్యం కావలసిఉన్నది.

విదేశీ గోజాతులు 15-30°C ఉష్ణోగ్రతలో పుట్టపెరిగాయి. ఆ వాతావరణములో నివసించే ఆ జాతుల లక్షణాలు ఇవి.

ఎత్తుమలుగులు, గలిగిన యా జాతి, పశువులలో గంగడ్లు, చర్మపుముడుతలు చాల తక్కువ. చర్మము రోమపూరితమై శీతల

వాధను తట్టుకొనటానికి అనువుగా ఉంటుంది. ఈ పశువులకు రోగ నిరోధక శక్తి తక్కువ. రోగకారక సూక్ష్మజీవులకు సులభముగా వశ మౌతాయి. మాతృపేష చాల తక్కువ. లేత వయసులోనే సంతానోత్పత్తి స్థోమతను కలిగి ఉంటాయి. ప్రజననసామర్థ్యమధికము. పాల ఉత్పాదక శక్తి ఎక్కువ. ఆహారాన్ని అమితంగా తిని జీర్ణించు కొనుక్కొని గలిగియుండును. ముడి ఆహారాన్ని పాలుగా మార్చే సామర్థ్య మధికము.

ప్రపంచంలో ఈనాడు పశుపరిశ్రమలలో అగ్రస్థానాలను పొందిన దేశాల చరిత్రను గమనిస్తే ఎంతో అద్భుతమనిపిస్తుంది. పాల ఉత్పత్తిలో అగ్రగామిగా ఉన్న న్యూజిలాండ్లోను ఉన్న ఉత్పత్తిలో అగ్రగామిగా ఉన్న ఆస్ట్రేలియాలోను అమెరికాసంయుక్త రాష్ట్రాలలోను మొట్టమొదట బ్రిటిష్వారు కాలిఫోర్నియాలోకి అక్కడ నరైన గోజాతిగాని గొర్రెలమందలాగాని లేవు. బ్రిటిష్వారు తమవెండి తమతమ పశువులను తీసుకువెళ్ళారు. వారు శ్రద్ధ తీసుకొని అభివృద్ధి పరిచిన జాతులే ఈనాడు ఆయాదేశాలను ప్రపంచంలో ప్రథమ శ్రేణిలో ఉంచుతున్నాయి. ఒక పశుజాతిస్థాయిని బాగా అభివృద్ధి పరిచేందుకు 40సం॥ల కాలం సరిపోతుందని అంచనా. మనదేశంలో చరిత్రకు అందిన తొలి రోజులనుంచి పశుజాతులున్నాయి. అవి ఆనాడు ఉత్తమ జాతి పశువులే కావచ్చును. కాని అవి దేశ ఆర్థిక స్థితిగతులను, యజమానుల ఆర్థిక స్థితిగతులను మెరుగు పరిచే విధంగా రూపొందింప బడలేదు. అందుకు మనదేశీయులు తరతరాలుగా ఉత్సాహస్థి, ఆసక్తిని చూపలేదు. ప్రాచీనకాలంలో వ్యక్తిసంపద అతనికి గల పశువుల సంఖ్యపైనే ఆధారపడినప్పటికీ ఆ పశువుల ఉత్పాదకశక్తిని అభివృద్ధి పరిచేందుకు తగినంత కృషి జరగలేదు.

మొన్న మొన్నటివరకు భారతదేశం ఎడతెరపిలేని రణరంగమే. యుద్ధంలో విజయం, పరాజయం ప్రధానంగా ఆశ్వ, గజ బలాలను ఆనుసరించి ఉండేది. అయినప్పటికీ ఏ రాజు మన దేశంలోనే ఉత్తమ ఆశ్వజాతిని, గజజాతిని రూపొందించేందుకు, ఉత్పత్తి చేసేందుకు ప్రయత్నం చేసినట్లు కనిపించదు. ఎంతధనమైనా వెచ్చించి అరబ్బు దేశాలనుంచి ఆశ్వాలనూ, సింహాంనుంచి ఏనుగులూ ఎప్పుడీకప్పుడూ దిగుమతి చేసుకొనేవారేగాని తమ ఆధీనంలో ఒక మేల్పశుజాతిని ఉత్పత్తి చేసే పనికి వారు పూనుకోలేదు. పశుజాతిని రూపొందించటం లేక అభివృద్ధిపరచటం ఒక బృహత్ప్రణాళిక. కొన్ని సం దాని ఫలితాలు కనిపించవు. యుద్ధ ప్రయత్నాలు లేకుండా కొన్ని సంవత్సరాలైనా ఉన్న రాజీలేనప్పుడు ఈ విధమైన పశుజాతి అభివృద్ధి కార్యక్రమాలను రాజులు చేపట్టకపోవటం సహజమే. ఇక సకాలంలో

వర్షాలు లేకపోవటం, పశువుల మేతకు కరువురావటం, విపరీతంగా విజృంభించే అంటురోగాలు- ఈ ఈజిప్తాద్వారా సరమతమయ్యే సాధారణ పశుకామందుకు ఈ విషయంలో తగినంత శ్రద్ధలేక పోవడమూ సహజమే.

ఈస్థిండియా కంపెనీ మనదేశంలో కొలపినప్పుడునుండి సైనికావసరములకై పశుజాతుల స్థావరములనేక మేర్పాటుచేయబడినవి. వీటితోపాటు పశుగ్రాసాభివృద్ధికి కూడా విస్తారమైన భూభాగము ప్రత్యేకించబడినది. దీనితో పశుజాతులపై కొంత శ్రద్ధపర్చి ప్రత్యేక పరిశోధనకు అవకాశము లభించినది. 1929 నుంచి మన దేశంలో ఈ పరిశోధనలు విస్తరించాయి. మన దేశంలోని పశుజాతుల సమగ్రాభివృద్ధికి కృషి ప్రారంభమైనది.

మన దేశంలో 26 ప్రధానమైన గోజాతులున్నాయి. ఇవన్నీ ప్రధానంగా వ్యవసాయపు పనులలో ఉపయోగించటానికే పోషించబడుతున్నాయి. ఒంగోలు వంటి కొన్ని జాతులు వ్యవసాయానికి, పాల ఉత్పత్తికి కూడా పేరుపొందినా పాల ఉత్పత్తిలో విదేశీ గోజాతులతో పోల్చదగినవిగా లేవు.

మనదేశంలోని ఉత్తమమైన గోజాతులు అత్యుత్తమ పోషణలో సగటున ఈతకు 700 నుండి 2000 కిలోల పాలను మాత్రమే ఇవ్వగలుగుతాయి. ఇవి గ్రామాలలో రైతుల ఇళ్ళలో సాధారణ పోషణలో ఇచ్చేపాలు చాల తక్కువ. ఒంగోలుజాతి ఆవు మొదటి ఈతలో ఇచ్చే సగటుపాలు 815 కిలోలుగా అంచనా వేయబడింది. మన దేశంలోని ఆవుల సగటు పాలఉత్పత్తి సంవత్సరానికి 173 కిలోలు. ఇటువంటి ఆవులు ఈ దేశస్థుల పాల అవసరాలను తీర్చజాలవు. సాధారణ రైతుల పోషణలో సగటున ఈతకు 2000 కిలోల పాలను ఉత్పత్తి చేయగల ఆవులు ఉంచేతప్ప మన పాల అవసరాలు కొంతవరకైనా తీరవు. ఈ లక్ష్యాన్ని సాధించటానికి సగటున ఈతకు 5వేల కిలోల పాలను ఉత్పత్తిచేసే విదేశీ గోజాతులతో మన గోజాతిని సంకరపరచటం తప్ప మార్గాంతరం లేదు. ఇందుకు జెర్సీ, ఫ్రీషియన్ వంటి విదేశీ గోజాతులు అనుకూలమైనవి. కనుకనే ఈ దేశంలోని ఒంగోలువంటి వివిధజాతుల ఆవులను, ఇతర నాలు ఆవులను విదేశీజాతుల ఆడోతుల పీర్మమ్మతో సంకరపరచి సంకరజాతి ఆవులను ఉత్పత్తి చేయటం మన జాతీయ విధానంగా నిర్ణయించబడినది. దీనికి కృత్రిమ గర్భోత్పత్తి విధానమే ఏకైక సాధనముగా అంగీకరించబడినది.

కృత్రిమ గర్భోత్పత్తి విధానం రెండవ ప్రపంచ యుద్ధకాలంలో రూపొందించబడినది. మన దేశంలో కృత్రిమ గర్భోత్పత్తి విషయమై ప్రారంభమైన కృషి బ్రిత్వాహారంగా ఉండటంతో 1945-47 నుంచి జెంగుశూరు, కలకత్తా, పాట్నాలలో కృత్రిమ గర్భోత్పత్తి

కేంద్రాలు నెలకొల్పబడినవి. కృత్రిమ గర్భోత్పత్తి ద్వారా మనదేశంలో మొట్టమొదటి సంకరజాతి జెర్సీ చూడ జెంగుశూరుతో పుట్టింది.

ఐరోపా దేశాలలో పాల ఉత్పత్తికి పేరుగాంచిన ప్రధానమైన గోజాతులు నాలుగు. అవి ఫ్రీషియన్, జెర్సీ, బ్రాన్స్వీన్, రెడ్ డేన్లు. ఈ జాతుల గురించి స్పష్టంగా తెలుసుకొందామే.

ఫ్రీషియన్

ఈ జాతి ఆవులకు హాలెండ్ పుట్టినిల్లు. డచ్ లోని ఫ్రీషిలాండ్ లో అభివృద్ధి పరచబడిన ఈ ఆవులు ఫ్రీషియన్ ఆవులుగా ప్రపంచ ప్రఖ్యాతి పొందాయి. ఉత్తర అమెరికాలో ఇవి హార్వేయిన్ అని పిలవబడటముతో 'హార్వేయిన్ ఫ్రీషియన్' అను వ్యవహారనామ మేర్పడినది. నలుపు, తెలుగు రంగుల కలబోతతో ఉండే ఈ ఆవులు పాల ఉత్పత్తిలో ఛాంపియన్లు. వీటి తోకకుచ్చు తెలుపు. ఈ జాతి ఆవుల పాలు తక్కువ వెన్నశాతాన్ని (సగటున 3.8) గలిగి ఉంటాయి. ఈ జాతిలో ఛాంపియన్ ఆవు 365 రోజులకు 19,262 కిలోల పాలను ఉత్పత్తి చేసింది.

జెర్సీ

ఇంగ్లీషు ఛానల్ లోని జెర్సీ దీవులలో అభివృద్ధి పరచబడిన ఈ జాతి విదేశీగోజాతులలో శరీరపరిమాణమున చిన్నది. లేతఎరుపునుండి నలుపుదాకా దీని శరీరవర్ణము వివిధంగా ఉంటుంది. తోకకుచ్చు తెలుపుగా గాని, నలుపుగాగాని ఉంటుంది. ఈ జాతిలో ఛాంపియన్ ఆవు 365 రోజులకు 11,984 కిలోల పాలను ఉత్పత్తి చేసింది దీని పాలు లేత గులాబీ రంగులో ఉంటాయి. వెన్నశాతం 5.3.

బ్రాన్స్వీన్

ఇది స్విట్జర్లాండ్ లో రూపొందించబడిన జాతి. పాల ఉత్పత్తితో పాటు, మాంసోత్పత్తికి కూడా ఈజాతి పేరుగాంచినది. దీని పాలు నాలుగు శాతం వెన్న గలిగి తెల్లగా ఉంటాయి. ఈ జాతిలో ఛాంపియన్ ఆవు 365 రోజులకు 15,841 కిలోల పాలను ఉత్పత్తి చేసింది.

రెడ్ డేన్

ఇది డెన్మార్క్ లో రూపొందించబడిన జాతి. ఈజాతి ఆవుల సగటు పాల ఉత్పత్తి (305 రోజులకు) 4522 కిలోలు.

వై నాలుగు జాతులు వివిధ దేశాలలో ఆయాదేశ వాతావరణ పరిస్థితుల ననుసరించి ప్రత్యేకంగా రూపొందించబడినవి. ఫలితంగా, వివిధ దేశాలలో వీటిపాల ఉత్పత్తిలో వై విధ్యం ఏర్పడింది. ఉదాహరణకు అమెరికాలోని ఫ్రీషియన్ ఆవులు సగటున 305 రోజులకు 8433 కిలోలపాలను ఉత్పత్తిచేయగా అదే ఫ్రీషియన్ ఆవులు రష్యాలో సగటున 305 రోజులకు 3833 కిలోల పాలను మాత్రమే ఉత్పత్తి

చేస్తున్నాయి. మనదేశంలో రికార్డు చేయబడిన జెర్నీ ఆవు మొదటి ఈత పాల ఉత్పత్తి 5798 కిలోలు. కాగా ఫ్రీషియన్ 5256 కిలోలు, రెడీడేన్ 3182 కిలోలు, బ్రాన్స్వీస్ 2121 కిలోలు. జెర్నీజాతిలో మన దేశంలోని గోజాతిని సంతకరపరచటం మనదేశ వాతావరణ దృష్ట్యా చాల అనుకూలమైన విధానముగా నిర్ణయించబడినది. ఫ్రీషియన్ జాతి ప్రపంచంలో అత్యధికంగా పాలను ఉత్పత్తి చేసే గోజాతిగా పేరు పొందటంతో జెర్నీ, ఫ్రీషియన్ జాతులతో సంతకర పరచిన గోజాతిని రూపొందించే ప్రయత్నాలు మన దేశంలో విరివిగా జరుగుతున్నాయి.

ఈనాడు మనదేశంలో ఉత్పత్తి అయ్యేమొత్తం పాలలో సగం పాలను గేదల ఉత్పత్తి చేస్తున్నాయి. అసలు ప్రపంచంలోని మొత్తం గేదల సంఖ్య (110 మిలియన్లు) లో సగానికి పైగా (52.8 మిలియన్లు) మనదేశంలోనే ఉన్నాయి. బ్రహ్మదేవుడు ఆవులను సృష్టిస్తే విశ్వామిత్రుడు బుర్రెజాతిని సృష్టించాడని చెబుతారు పెద్దలు. మనదేశంలోని మహిషజాతిని 'ఇండియన్ వాటర్ బఫలో' అంటారు. పేర్లకు తగినట్లుగానే వీటికి, నీటికి ఎంతో బంధమున్నది. నీటి గంటలలోను, కాలువలలోను గంటలంతరబడి పడిదొర్లటం వీటికి సరదా! కాళిదాసు ఋతుసంహరంలో ఈజాతి జలతృప్తను చక్కగా వర్ణించాడు.

సఫేన లోలాయత వక్త్ర సంపుటం
వినిస్సృతా లోహిత జీవ్య మున్ముఖం
తృపాకులం నిస్సృత ముద్రిగహ్వరా
దవేక్ష్యమాణం మహిషీకులం జలమ్.

ఉష్ణతాపం రైంగిక వాంఛని, ప్రజనన సామర్థ్యాన్ని తగ్గిస్తుంది. మహిషజాతి ఉష్ణతాపాన్ని భరించలేవు. వాతావరణంలోని అధికమైన వేడి వీటి ఉత్పాదక శక్తిపై విపరీత ప్రభావాన్ని చూపిస్తుంది. వాతావరణం చల్లబడితేనే తప్ప ఈసజీవయంత్రాలు సక్రమంగా పనిచేయవు.

కనుకనే, సంవత్సరంలోని అన్ని నెలలలోను ఒక్కెస్థాయిలో ఈ బుర్రెజాతిద్వారా పాలఉత్పత్తి జరగటంలేదు. శీతాకాలంలో అత్యధికంగాను, వేసవిలో అత్యల్పంగాను బుర్రెపాలు ఉత్పత్తి కావటంతో దేశంలోని పాలఉత్పత్తిలో ఒక అస్తవ్యస్త పరిస్థితి ఏర్పడింది. జేసవి కాలంలోకూడా బుర్రెజాతి పాల ఉత్పత్తిని ఒక స్థాయికి తగ్గకుండా చూడాలంటే వాటిపోషణలోని మెరుకుపలను గ్రహించాలి. ఉష్ణతాపాన్ని తట్టుకొనేవిధంగా పశువులపాకలను ఏర్పాటు చేసుకోవటం, తగినంత నీటిపసని గలిగిఉండి పశువు పరిసర వాతావరణ ఉష్ణోగ్రతను పశువు శరీర ఉష్ణోగ్రతకు దగ్గరగా ఉంచగలగటం, పచ్చిగడ్డిని సమృద్ధిగా సమకూర్చటం వంటి చర్యలద్వారా వేసవిలోకూడా పశువుల పాల ఉత్పత్తి, ప్రజనన సామర్థ్యాలను తగ్గకుండా చూడవచ్చు.

మన దేశంలోని గేదలలో ఆరుప్రధానమైన జాతులున్నాయి. వీటిలో ముర్రాజాతి ప్రముఖమైనది. థిల్, పంజాబ్, హర్యానా ప్రాంతాలు

ఈజాతికి పుట్టినిప్పు. వీటిపాలలో వెన్న శాతం అధికంగా ఉంటుంది. దేశంలోని నాటుగేదలను ఈజాతితో సంతకరపరచి అభివృద్ధిచేయుచున్నారు.

రైతుకు లాభసాటికాకుండా, అంటురోగాల వ్యాప్తికి దోహదం చేస్తూ, దేశంలోని భూభాగం భరించలేనంతగా ఉన్న మనదేశంలోని నాసరికం పశువుల మందలను త్వరితగతినీ మేలుజాతి పశుసంపదగా రూపొందించుకొన వలసిన అవశ్యకతను ప్రతి పశుకామండు గుర్తించి తదనుగుణంగా వ్యవహరించాలి.

అయితే ఒక్కమేలుజాతి పశువులను రూపొందించుకోవటం ద్వారానే మనం మన పాల అవసరాలను తీర్చుకోగల ఘనుకోవటం పొరపాటు. ఉత్తమ జాతిని రూపొందించటంతోపాటు వాటికి తగినంత పోషకాహారాన్ని సమకూర్చి శ్రద్ధగా పోషించినప్పుడే మనకు ఆశించిన ఫలితాలు లభించగలవు.

మానవుని కాహారముగా పనికిరానిగడ్డి, గాదములనుపయోగించుకొని మానవునికి కావలసిన పోషకాహారాన్ని మేల్తరముగా ఉత్పత్తి చేయగలిగేది జంతుజాలములోకెల్ల పాడిపశువు ఒక్కడే. పాడిపరిశ్రమ ఆర్థికంగా లాభదాయకంగా ఉండాలంటే పశువు ఉత్పత్తి స్థావర, దానికి సమకూర్చే పోషకాహారం, దాని పోషణలో శ్రద్ధ ప్రధాన పాత్ర వహిస్తాయి. పాల ఉత్పత్తి ఖర్చులో సగానికిపైగా పశువుకిచ్చే పోషకాహారానికే అవుతున్నది. పశువుకిచ్చే పోషకాహారాన్ని ఉత్పత్తిచేసే ఖర్చు ఎంతతగ్గితే పాలఉత్పత్తి అంత లాభదాయకంగా ఉండగలదు. దీనికి హైబ్రిడ్ నేషియర్, పేరాగడ్డి, లూసర్నూ, అలసంద, జనుము మొదలగు పుష్టికరమైన పచ్చిమేతలు విస్తారంగా ఉత్పత్తి చేయవలసి ఉంటుంది. ఈ పచ్చిమేతలను సమృద్ధిగా సమకూర్చ గలిగినపుడు పాడిపశువుకిచ్చే మిశ్రమదాణాను తగ్గించవచ్చు. దీనివలన పాడిపశువుకు సమకూర్చే పోషకాహారపు ఖర్చుతగ్గి పాలఉత్పత్తి లాభదాయకంగా ఉండగలదు.

అయితే, మనదేశంలోగల పెరిగే, పాలిచ్చేపశువులకు తగినంత పుష్టికరమైన పచ్చిమేత ఈనాడు సమకూరటంలేదు. దేశంలోసాగుబడి అయ్యేభూభాగంలో కేవలం 4.4 శాతం భూమిలోమాత్రమే పచ్చిమేత పైరులువేయడమే దీనికి ప్రధానకారణము. ఈ భూభాగంలో ఉత్పత్తి అయ్యే పచ్చిమేత మనదేశంలోని మూడవవంతు పశువులకు మాత్రమే సరిపోతుంది.

ఈ పరిస్థితులలో పాడిపశువుల పోషకాహార అవసరాలను తీర్చలేని పశుకామండులు ఉత్తమ జాతి పశువులను పోషించటం లాభదాయకం కాదు. పుష్కలంగా పచ్చిమేతను పండించగలవారే పాడి పరిశ్రమను చేపట్టటం మంచిది. అప్పుడే వ్యక్తి ఆదాయముతోపాటు దేశంలో పాల ఉత్పత్తి కూడా అధికమౌతుంది. పాలవెల్లువ దేశాన్ని ముంచెత్త గలుగుతుంది. పాడి పశువుల సంఖ్యలోనే కాక పాల ఉత్పత్తిలోకూడా భారతదేశం ప్రపంచంలో ప్రముఖ స్థానాన్ని ఆరంభకరించగలుగుతుంది.

స శి రో జా లు వి ర బో సు కో

శ్రీ వెల్దుర్తి మాణిక్య రావు

సఖీ శిరోజాలు విరబోసుకో

నీలిమి నలుదెసలు వ్యాపించనీ

నీలి ఛాయలో నిండుగా

నీ ముఖలావణ్యం చూసుకోనీ.

తెల్లని వెన్నెల కన్నా

నలుపే మిన్నయనీ

శ్యామలమే సుందరమని

లోకానికి తెలిసిపోనీ.

శ్యామల' మా జాతిది

శ్యామసుందరుడు మా వాడనే

తత్వం తలకెక్కిన శిరోజాలు

మెరుస్తూ మురుస్తున్నవి.

అవి తెల్లబడితే

ముఖం వెలవెల బోతుంది.

శిరోజాలు విరబోసుకో.

ంగాల రాశాననము

ప్రాచీన శిలాశాసనములు, ముఖ్యముగా తెలుగు భాషకు సంబంధించినంతవరకు, కడప జిల్లాలో ఎక్కువగా దొరికినవి. వాటిలో కలమళ్ళ, ఎఱ్ఱగుడిపాడు, పొట్టదుర్తి, తిప్పలూరు మొదలగు శాసనములు సుప్రసిద్ధములు. అవేకాక, 7-8వ శతాబ్దికి చెందిన మరికొన్ని శిలాశాసనములు కూడా చెప్పకోదగినవి. అందులో ప్రస్తుతము సమీక్షిస్తున్న శాసన మొకటి. ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వ పురావస్తుశాఖ కడపజిల్లా శాసన సంపుటములను ప్రచురించి చారిత్రకులకు, భాషాశాస్త్రవేత్తలకు మహాపకారము చేసినారు. ఆ శాసన సంపుటములలో పేర్కొనక గన్నది మొదటి సంపుటము. బ్రహ్మశ్రీ పుచ్చా వాసుదేవ పరబ్రహ్మ శాస్త్రిగారు వాటికి అధ్యర్థము వహించి, చక్కని పరిచయముతోను, శీర్షికలతోను వ్రాసినారు. వారి నిశితదృష్టి, పరిశీలనాశక్తి నుండి మరేలకో ఈ శాసనము తప్పించుకొనినది. ఇది అక్షర పరిజామమునకును, కొత్తరాజులను గురించి చెప్పు శాసనము.

ఈ శాసనము¹ కడపజిల్లా, పులివెందుల తాలూకా, లింగాల గ్రామములో నున్న శ్రీ వీరభద్రస్వామి దేవాలయములోనున్న శిలపై చెక్కియున్నది. అచ్చటవృట ఒకటి రెండక్షరములు కానవచ్చుటలేదు కాని శాసనమును చూడగానే ప్రాచీనమయినదిగా మావరులను ఆకట్టుకొనును.

కాలనిర్ణయము చేయుటకు తగిన శకసంవత్సరాలు లేకపోయిననూ, అక్షర పరిజామము, నిర్మాణతనుబట్టి ఇది సుమారుగా 8వ శతాబ్దికిచెందినదిగా భావించవచ్చును.²

శాసన లిపిలో కొన్ని అక్షరములు, ముఖ్యముగా 'అ' కారము దాని పరిజామమును గమనింపదగినవి. ఈ అక్షరము రెండు విధములుగా చెక్కబడినవి. మొదటిది మామూలుగాను, రెండవది ఒత్తక్షరముగాను కలవు. మొదటిది మూడు రకములుగా లిఖించబడినది. మొదటి దానియందు (8వ పంక్తి) అక్షరము సుమారు నలువదరముగా నుండి, మధ్యగీతతో రెండు భాగములు చేయబడినది. రెండవరకమున (ఆదే పంక్తిలోనే) బండి 'అ' వలె యున్ననూ, రెండువైపుల పైభాగము లోపలికి వంపు తిరిగియున్నది. ఎడమవైపు వంపు మధ్యగీతకు తగ్గియున్నది. యుద్ధములోని పౌరకుక్కు విషయము (పొగరు) శ్రీ జయమేటి వున్న సభలో ఎవరికి తెలియదు అన్నదానితో ఈ శాసనము పూర్తి చేయబడినది.

దగినది. ఇక మూడవరకమున (పంక్తులు 6, 9, 11, 12, 13 లలో) మధ్యగీత లేదు. ఈ అక్షరమందు పైన చెప్పినవిధముగా గాక అర్ధానుస్వారముగా నుండుట గమనింపదగియున్నది. పైన చెప్పబడిన అక్షరములు ఒకే శాసనములో నుండుట చూడవచ్చును. దీనివలన 'అ' అక్షరము కాలానుగుణ్యముగా ఎట్లు మార్పు చెందుచున్నది తెలియుచున్నది.

ఒత్తక్షరముగా నిందులో రెండవ పంక్తిలోను, పదునాలుగవ పంక్తిలోను చెక్కబడినది. పై సమీక్షవలన, మనకు 'అ' కారము ఒత్తక్షరముగా వాడబడుచున్నప్పుడు ప్రాచీన రూపముగా వాడబడుచుండెననియు, మామూలు అక్షరము వాడబడుచున్నప్పుడు పివిధ రూపములుగా మార్పుచెందుచున్నది.

భాషా ప్రయోగమున పెద్ద మార్పులుగాని, ప్రయోగములుకాని లేకపోయిననూ, అయిదవ పంక్తిలోను, పదవ పంక్తియందు 'న' కారంతముచూడవచ్చును. 'మగ' అనుటకు బదులుగా రెండక్షరములు కలిపి 'మ' గా రాసినారు. బహుశ నిది శిల్పి లోపము కావచ్చును.

శాసనము 'స్వస్తి' వాచకముతో ప్రారంభింపబడినది. ఆ తరువాత దొమ్మిది విక్రమాదిత్యుని యోధుడు (మగన్లు) అయినటువంటి చోటపుళ విజయాదిత్యుడు రట్టగుళ్ళును, అతని కుమారుడు అభిమాన గుడియన్, ఆగణితగుణదాని బిరుదాంకితుడు అయినటువంటి శ్రీ జయమేటి వాయారి యుద్ధమున, బాణరాజుల కుమాళ్ళు అయిన వజ్రవరేణ్యు, గువమవుతున్న మరియు న శ్రీకమారుని చంపెను. ఆపైన శ్రీజయమేటి ఒక గాడిదను, నలుగురు వీరులను నిహతమొందించెను.³ దీని తరువాత పదములు చుచ్చితములైనవి. యుద్ధములోని పౌరకుక్కు విషయము (పొగరు) శ్రీ జయమేటి వున్న సభలో ఎవరికి తెలియదు అన్నదానితో ఈ శాసనము పూర్తి చేయబడినది.

శాసనములో మొదట చెప్పబడిన శ్రీ దొమ్మిటు విక్రమాదిత్యుడెవరో తెలియటం లేదు. అతని దగ్గర అభిమానగుణవంతుడు, బిల్డి, విక్రమాదిత్యుడు ఒక స్వతంత్రరాజుని తెలియవచ్చును. ఇతనికి,

జాబరాజులకు, సత్తి కుమారులగుగల వైరమైద్యుడో తెలియదు. దీనితో చెప్పిన సత్తికుమారుడు, రేనాటిచోళ రాజయినటువంటి సత్తికుమారుడు కావచ్చునా అని సందేహము కలుగుచున్నది. ఈ సందేహములు ప్రాజ్ఞలెప్పురయిననూ వివరింతురని ఎదురుచూచుచున్నాను. విజయా దిత్యరట్టగుప్తు చోళపులకు అధినేత అతని కుమారుడు శ్రీ జయమేటి.

శాసనమున కొన్ని విశేషములు కానవచ్చును. 'వెఱుళ' 'మెఱుళ' అన్న పదప్రయోగము. ఇవి సాధారణముగా మనకెచ్చటను (శాసనములలో) కనిపించవు. బహుళ 'వెఱుళ' అనగా భయంకర మనియు, 'మెఱుళ' అంటే బొగరు అన్న అర్థముగా తీసుకుంటే, సమయ సందర్భాలకు తగినట్టుగా వుంటుంది. ఇక రెండవది ఛందస్సు. శాసనము చివరలో సున్నపదములు. ఛందస్సు ప్రయోగించిపూడగా అది 'రగడ'కు సరిపోవు చున్నది. 'రగడ' ఈ శతాబ్దిలో ప్రయోగించటం ఇదే మొదటిది.

స్థానామములయిన వాయూరు, చోళపుళలలో వాయూరు గుర్తించుటకు వీలుకాకున్నది. చోళపుళ చిప్పిలి కావచ్చును.

శాసనము

1. స్వస్తి[II*] శ్రీ దొమ్మయా [తి]³
2. విక్రమాదిత్య మ్హస్థో చో [ఱు]
3. ంపుళ విజయాదిత్యరట్ట-
4. గుడ్డ కొడుకు అభిమానగు-
5. దియన్ అగణితదాని శ్రీ జయ
6. మేటి వాయూరిపోటున స త్తి-

7. కుమారు పాగునాంటి వాఱు [జా]⁴
8. ది కుమాఱు వఱువరేణు గువ-
9. మవుళు ఒక్కరి గాఱు ను నల్లూ-మగ.
10. లను పొడిచి పడియె [న్] [II*]
11. పాటిశో పరి[పరి]వల్క- వెఱుళ పో-
12. అకుక్క- మెఱుళ [-] నెవ్వరిఱుంగవా [స్టు*]
13. శ్రీ జయమేటి వొన్వినభ
14. శోన [II*]

అ ధో జ్ఞా పి క లు

1. ఇన్స్క్రిప్షన్స్ ఆఫ్ ఆంధ్రప్రదేశ్, కడప డిస్ట్రిక్ట్, వాల్యాం 1, పే. 42.
2. పై వాల్యాం సంపాదకులు ఈ శాసనము తొమ్మిదవ శతాబ్దికి చెందినదిగా భావించారు. కాని లిపి పరిజామమునుబట్టి 8 వ శతాబ్దికి చెందినదిగా నిర్ణయించవచ్చు.
3. పై గ్రంథము, పే. 41, అంగళీరిక సరిగాలేదు.
4. ఫోటో ఆధారముగా చదవబడినది.
5. ఈ అక్షరము పై వాల్యాంలో చదవలేదు.
6. మగన్ముగా చదువవలెను
7. 'వా' సరికాదు 'జా' అయితే అర్థము స్ఫురిస్తుంది
8. దీక్క అని చదివినారు.
9. స్తు అని చదివినారు.

ప్ర యా ణం

రామసూరి

నిరంతర జీవన యాత్రలో మనిషికి
ఎన్ని అనుభవాలు
ఎన్నెన్ని జ్ఞాపకాలు—
అన్నీ
గుండె 'నూట్ కేస్' లో
దాచుకుంటూ
సాగిపోయే ప్రయాణీకుడు మనిషి.
చినుకులు పలకరిస్తే
ఆనందంగా కేరింతలు కొట్టే మనస్సు
వెన్నెల చిలకరిస్తే
హాయిగా సేదతీరే మనస్సు
దట్టంగా మంచు కురిస్తే
గజ గజ వణికే మనస్సు
ఆకులు రాలి రేపటి చైతన్యం కోసం
గాలికి ఊగే చెట్లని చూస్తే
ఆశలు పెంచుకునే మనస్సు
చిగుళ్లు తొడిగిన ఎలమావి తోటలలో
పాటలు పాడుకునే మనస్సు
రకరకాల అనుభూతులు
లయాన్విత రసగీతులు

కాల స్రవంతిలో కలలై అల్లలై
పలకరిస్తుంటే—
జీవితం పొడుగునా
తనివి తీరా అనుభవిస్తూ ఆనందిస్తూ—
ఏడ్చి ఓదార్చి నవ్వి నవ్వించి
ఎన్నెన్నో
ప్రపంచానుభూతి ప్రవాహాలతో
నయ్యాటలాడి విసిగినా వేసారినా
వేదనలూ నిట్టూర్పులూ అన్నీ
ఉదయాస్తమయాల కౌగిట్లోనే—
ఆనందాన్వేషణలో
దుఃఖాన్ని కౌగిలించుకునే వాళ్ళూ
కన్నీటిలోనే
అమృతాన్ని అందుకునే వాళ్ళూ
అందరి గమ్యం ఎక్కడికో మరి
ఏ ఆశ నడిపిస్తోందో మరి
ప్రతి మనిషి కదలికా ముందుకే
జీవితం అసలు రహస్యం తెలుసుకునేందుకే
ఈ ప్రయాణం.

చైతన్య సంకల్పం చైత్రం

ఈ ఉగాదితోపాటు నవయుగాది చైత్రం ఆగమించింది.

ఇరవై ఒకటో శతాబ్దం వచ్చి - నీ నిశాంత దేహాల్లో నిలచింది.

ఆప్యాయంగాతలుపుతట్టి పిలిచింది.

లే! ఎందుకాలస్యం చేస్తావీంకా?

ఉన్నవ పున్నెమా అని ఆరు దశాబ్దాలుగా మనం కలలుగన్న సమధర్మ వ్యవస్థకై సంఘవిజయం సమకూరలేదు. అపైకృత్య కాలయాపనలలో ఆశాబింబాలు నీరుకారిపోతున్నాయి. అజ్ఞాన తిమిరంలోపడి నీరసించి పోతున్నాయి. అభిప్రాయ విభేదాల విరిగిన చంకెనల క్రిందనుంచి ఎంతెంత జీవజలం వ్యర్థమైపోయిందో చరిత్రనడిగి తెలుసుకో! ఆగామి శతాబ్దం ఆహ్వానిస్తోంది; చైతన్యాలనన్నిటిని సమీకరించు; మనస్సులన్నీ కేంద్రీకరించు!

మన అలసత్వాన్ని బలహీనతగా పోల్చుకొని స్వార్థం బొర్రలు పెంచు కుంటోంది. నల్లడబ్బుల పరకీయప్రవేశం చేస్తున్నారు కామందులు! పొద్దెక్కిలేచి వికటాట్టహాసం వినిపిస్తున్నారు కామాంధులు! వీళ్ళేవీళ్ళే చసంతాన్ని అడ్డినవాళ్ళు! శిరిరానికి గల సహస్రముండిత శిరస్సులు!

అభిప్రాయ విభేదాలున్నంతలో అన్నతమ్ము లాజన్య శత్రువులు కారు; ఆయుధ ప్రయోగంలో అభిప్రాయ సమన్వయం సాధించాలనుకోవడం - జంతువును చీల్చి చెట్టుకు వ్రేలాడగట్టి అరుణోదయమనుకొని పిచ్చి గంతులు వేయడం వంటిదే!

భగవానులు జగన్నాథులుగా అందలా లెక్కతూంటే - పక్షింద్రులు ముక్షింద్రులుగా పరగళ్ళ పాలవుతున్నారు. సంఘం బహిష్కరించ వలసిన దుష్టులు విశిష్టరాజులంభనాలాక్రమించారు. అధికార పర్య తాగ్రాలకధిరోహిస్తున్నారు. నా దారులు.కాలిదారివిడిచి విమానాలెక్కి విహరిస్తున్నారు. తృటికాలంలో మనబొక్కసాలు దోచారు, కోట్లకు పడగలెత్తారు. ధనరాకులు పేరుకొన్న ఆ దూరపు కొండలు - పొగ మంచుల జూలు దులిపి, సింహాలై గర్జిస్తున్నాయి; ధన వర్గ రథానికి పూన్చుబద్ధ తురంగాలయ్యాయి ప్రభుత్వాలు!

లే - ఎందుకు తాత్పారం చేస్తున్నావు? అందరినీ ఒక విరిలోనికి పోగెయ్యి... నీకెందుకయ్యా ఈశషభిషలు? తూర్పు పడమరల పట్టెంపులు? విజృంభించే ఉత్తుంగతరంగానికి కోటలన్నీ పాదాకాంతాలు! అదోవిను ఆగామి శతాబ్దం కోటి శంఖనాదాలొలికిస్తోంది! ఆలకించు...

గడవినకాలం కన్నీళ్ళతో వ్రాసుకుంది తన చరిత్ర... దారిపొడుగునా తడగండ్లను ముళ్ళతుప్పల్లై దాచుకుంది. నెత్తుటితో ఉత్తరీయాలు తడుపుకుంది. ఎండుచితుకులతో మంటలు రాజుకుంది. తిరుగుబాటు బాటలు పతాకాలుగా మార్చుకుంది. ఐతే ఏమైనట్లు? నక్షత్రకాంతులే మన ధ్యాంత రాత్రిని పట్టపగలుగా మార్చినా?

అస్సీరియా బాబిలోనియాల మానవీయ విజయాల నాగరకతా పరం పరలు సాధించిన వైభవాలన్నీ ఏమైపోయినట్లు? ఏసాఫల్య గుణపాఠాలందించినట్లు? ఏథెన్స్-పాటలీపుత్రమో, ఏ చిలిస్-హస్తినాపురమో - ఏవైఫల్య కాలగర్భ కార్యశ్యంలో కలసి పోయాయి? సింధునదీతీరాల ప్రాక్తన భారతీయులు సాధించిన సామనస్య సస్యాలన్నీ ఏ బూడిద ప్రొగుల క్రింద నిద్రించాయి? ఏ థార్ ఎడారి ఇసుక తుపానుల క్రౌర్యం మింగేసింది.

ఎలా వెళ్ళి పోయింది నీ కాంతి పరివేషం? చిక్రమాదిత్యుల చల్లని పరిపాలనా వైభవాలు సమకూర్చిన రుచిర కావ్యరత్న వీధులన్నీ ఏ దిశగా తరలిపోయాయి?

తెలుసుకొనే వీళ్ళేవి? ఆనవాళ్ళెక్కడ? పురావైభవాల జ్యోత్సాన్ని విభావరులను ఏ దగ్ధ కామనల కాననాలలో వెదికేది? ఎంతని విలపించేది? ఎలా పోల్చుకొనేది?

దివారాతాలు - అక్రోశిస్తున్న చరిత్రహృదయారవాలు...నశలవిలా పాలకూ సమాప్తి పలికే ఉజ్జ్వలరేఖ భవిష్యత్తు!

ఈ లోకం తనంత తానేమారుతుందను కుంటున్నావా? ఉత్త్రభ్రమ... దురపగాహనల మాయపొరల్ని చీల్చి! డాకురేకుల మెరుపులతో కన్ను

కుష్ఠే కాఠి బంగారాన్ని సమృద్ధు! ఉన్నకాలాని జాబ్బంతో నడవడ! మలిసదుకూలాన్ని విసర్జించు... ఆగామి శతాబ్దం ఆహ్వానిస్తోంది పురోగమించు !

నిజమే గతానేక ప్రకరణాలు కనిపిసియెరుగని మహత్తర మానవతా విజయాలు సాధించిందీ శతాబ్దం. ఎన్నో కాంతిపుంజాలందించింది. రుచిరజీవన విచిత్ర లామోదాలన్నో సమకూర్చింది ! ఆ సత్పులజాలానికి ఫలితార్థం ఇదా? నిష్క్రియా పాతిత్య పాటవ పరీక్షలేనా?

మన శతాబ్దం- పీడితమానవులందరికీ విప్లవ మంత్రోపదేశం చేసిందే! పీడితనారహిత సమధిరోజుల ద్వజాల భూనభోంతరాకాల నింపిందే? మరింకా ఎన్నాళ్ళలా అవుగాముల పలుభాముల సుడిగుండాలపడి, ఉక్కిరి బిక్కిరి అవుతాం? నిన్నటిలాగే సీరవంగా విలపిస్తాం?

పరాన్న భుక్కులకు అధికారాలందించి ఆడుగుమెట్లపై నిస్తేజంగా పడి గాపులు పడుతున్నాం మనం ? మరియికనైనా మేలుకో-సాధించు సాగించు జైత్రయాత్ర !

నిర్జీవ జడపదార్థం ఇసుకను మరగించి, కరగించి, తళతళలాడే అందచందాల గాజుపాత్రల్ని మలుస్తున్నామే, శపువై పడివున్న సజీవ మానవులను జీవకాంతులతో మెరిపించలేమా ? శ్రమైకజీవనకుంజర యూధాల తెన్నాళ్లు ఈసంకెళ్ళు? మానవతా సుబంధాలను ముందుకు నడిపించలేని చక్రబంధాలు ?

ఎందుకీలా విరిగినకలల్ని ప్రోగుచేసుకుంటూ బ్రతకడం? గుడ్డపేలికల కోసం, చిత్తకాకితాలకోసం, ఇనుపమస్కలకోసం, పందిపెంటల కోసం-పెంటిపోగుల్ని తెక్కిరిస్తూ ఎంతకాలం బ్రతకడం ? నికృష్ట జీవులమై, నిర్వీర్యదేహులమై, ఇలాగేనా బ్రతకడం?

ప్రపంచాన్ని పునర్నిర్మించాల్సిన ప్రతిభాసూర్యులకా దుర్వ్యవస్థా మేహా చ్చాదనలు? లేయింక! విజృంభించు; ఆగామిశతాబ్దం ఆహ్వానిస్తోంది. చేలాంచలమందుకో, కేలందుకో ! మరికిముదునళ్ళ మంచుల్ని దులుపుకుని ముందుకు నడుద్దాంపద ! ఆగామి సకల జగజ్జన జీవస్వ గాయత్రి ! సర్వంకవనవిత్రి !

సోమరిపోతులకే హంసతూలికా తల్పాలందించి, వంచనల పంచలలో తలదాచుకొనే నిర్భాగ్యం మనకెన్నాళ్లు ? పగలంతా కష్టాల కాష్టాలలో కరగిన ఆలుబిడ్డలన్నదమ్ములందరినీ రాత్రంతా దుర్బర యాతనల కడగళ్ళకన్నీళ్ళలో ముంచుతున్నాం! పసిడివెలుగుల మంచి

కాంతిని మన దేహాల్లో నిలిపివేయకపోయే... పాట ఒకటినీ పాడే విలపించడం ఆత్మవిమర్శ ఎంతమాత్రం కాదునుమీ! మనజీవనోద్యాన వనాలు దురంతశృణానాటవులు కారాదు. కర్తవ్యనిశ్చేజీకష కూల్చడం వివేకంకాదు. దౌష్ట్యాన్ని పరిమార్చక మృష్టాన్నం లభించదు. కాల యాపనలలో కరగి ఉనికయినా మిగలదు !

నిన్నలవలెనే నేడులన్నీ వనచచ్చి, ససిచెడిన మ్రోడులై, పుల్లవిరిగి పోతూంచే, నీ ఆశాలతలు కుక్కుమూతి పిందెలు దింపుతూంచే- ఇంకెంతకాలం దీన్ని కల్పలతగా భావించడం? బాష్పబిందువుల్ని పైసలుగా మార్చుకుంటూ అడియాసలు పడడం ఎన్నాళ్ళు? ప్రాణంలేని జొమ్మలకోసం చేతులు చాపడం ఎన్నాళ్ళు ?

సర్వాధికారివి నీ ముంగిట కెవడో వేషధారి వాణమ్మవచ్చి ఉత్తుత్ర ఆశల బొమ్మలాంతరు చూపుతూంచే- నిష్టివ్రతమిలా నిలచి నిన్ను నీ మమ్ము కుందుకెందుకు సిద్ధపడతావు? బానిసలా దీనంగా ఒణుకుతావు? లే, ఇక చాలించు; నీ ముఖకళవశికల్ని సొంతం కడిగేసుకో!

నీ కుపితోగ్ర జ్వాలా కీలలతో అశ్రుజలరాశుల్ని సత్వరం ఇంకించు ! క్రుద్ధ సాయుధ యూధంగా పురోగమించు. నైచ్యలోకాన్ని పరిమార్చు! ఆగామి శతాబ్దం ఆహ్వానమందిస్తోంది, సందేశమందుకో !

ఈ నిశాంతవేళ నీ మొగసాలలోనిలచి ఇరవైఒకటో శతాబ్దం పిలుస్తోంది ! ఆప్యాయంగా చేతులుచాపి, శతారమందిస్తోంది. నీ కోసమే నిరీక్షిస్తోంది.

ముక్కు-పచ్చలారకుండానే మిత్తని కౌగలించుకుంటున్న మన తమ్ములు నెత్తమ్ములు ! వ్యక్తి నిర్మాలనమే వగ్గ శత్రుసంహరణ మనుకుంటున్నారు! ఆదే శ్రామిక విప్లవంగా భ్రమిస్తున్నారు. వాళ్ళందరినీ పిలుచుకురా ! భగత్సింగ్ వంటి మహావిప్లవవీరుల వైఫల్యాల అనుభవ సారాల గుణపాఠాలందించు !

అందరమూ కలసి ఈ కష్టాల కందకాలు దాటుదాం ! సమధర్మ సుదర్శనం అవతలిగట్టుపై నిరీక్షిస్తోంది ! అందరమూ కలసి మానవతా మణిహారం ధరించుదాం ! మణికందరులమై తరిద్దాం ! సమైక్య కంఠ నాదంతో సురభిశపసంతాన్ని చేరబిలుచుకుందాం ! గుండె గుండెకి చల్లని ద్రాక్షాసపాల వసందులందించి గుబాళిస్తుంది ఆగామి వసంతం!!

ఆగామి శతాబ్దం ఆహ్వానిస్తోంది...

అందరమూ తరలి పోదాం కదలండి....!

శ్రీ రేబల్లి వేంకటేశ్వర్లు

ఆదిలాబాదు మాండలికభాష దాని తీరు తెన్నులు

ఆదిలాబాదు జిల్లా చాలా పూర్వకాలమునుండి వివిధ రాజవంశముల కాలమున మహారాష్ట్రలతో రాజకీయ, సాంఘిక, సంబంధములు కలిగియున్నట్లు తెలియుచున్నది. నేటికి వీరు వైవాహిక, వ్యాపార, సంబంధములు కలిగియున్నారు. కావున వీరు జరుపుకొను పండుగలు, భాషలలో సారూప్యము గోచరించును. ఉదా :- పోలాపండుగ (ఎడ్లపండుగ)

ఈ వ్యాసమున ఆదిలాబాదు మరియు పరిసర ప్రాంతవాసులు వాడుకొను కొన్ని మాండలిక పదముల వాడుకతీరు వివరింపబడును. ఇందు శిష్ట, శిష్టేతర వ్యవహారములలో తేడా అగుపించకుండుట గుర్తింప దగినది. భాషలోని వైవిధ్యము మూడు రకాలు 1) చారిత్రకం 2) ప్రాంతీయం 3) సాంఘికం. ప్రాచీన ఆధునిక మాండలికాలమధ్య కన్పించే వైవిధ్యం చారిత్రకాంతరంవల్ల ఏర్పడుతుంది. ప్రాంతీయ వైవిధ్యం నైసర్గిక సీమలు, రాజకీయపు హద్దులవల్ల ఏర్పడుతుంది. సాంఘిక అంతరం వ్యవహారాలమధ్య భాషావైవిధ్యాన్ని కలిగిస్తుంది. ¹ పై విభజనలోని చారిత్రకం మరియు ప్రాంతీయ వైవిధ్యాలు ఆదిలాబాదు మాండలికపు తెలుగులో (ఆ. మాం. తె) అగుపించును.

మరాఠీపదాలు

1. “ఆయి” అనగా అమ్మ. చాలామంది తల్లిని “ఆయి” అని పిలుస్తారు. “అవ్వ” అనే అవ్వతెనుగు పదము చాల కొద్దిమంది నోట వినగలము.

నానాయి = నాన + ఆయి = నాయినమ్మ

అమ్మాయి = అమ్మ + ఆయి = అమ్మమ్మ

అత్తాయి = అత్త + ఆయి = అత్తమ్మ

పై పదాలు తెలంగాణా ప్రాంతంలో వాడే పెద్దాయి (పెద్దిమ్మ) అనే పదాన్ని పోలియున్నది. “ఆరె” వాళ్ళు “ఆయి” అనే పదాన్ని

వాడుట గమనింపతగిన విషయము. ఆరేవాళ్ళ పూర్వీకులు మహారాష్ట్ర నుండి వచ్చి తెలంగాణ గ్రామాలలో స్థిరపడినట్లు తలపబడుచున్నది.

2. బాయి = ఆడవాళ్ళందరినీ (చిన్నపెద్ద అనే భేదం లేకుండ) “బాయి” అని పిలుతురు. ఉదా :- పండ్లబాయి, బిచ్చపుబాయి, కూరగాయలబాయి, పనిబాయి మొదలగునవి.

3. బాపు = మగవాళ్ళందరిని “బాపు” అనిపిలుస్తారు. ఉదా :- చుట్టపుబాపు, దుకాణపుబాపు, కూరగాయలబాపు మొదలగునవి.

4. మోషి = చిన్నమ్మ అని అర్థము. “కాకి” అనిగూడ చిన్నమ్మను పిలుస్తారు.

5. కాక = చిన్నాయన. కరీంనగర్, పటాన్ గల్ జిల్లాలలోకూడ కొందరి నోట, “కాక” అనే పదం వింటాము.

6. వైణి = పదిసె.

7. భేటి = భేటి అనగా కిలుసుకొనుట. మహారాష్ట్రల సంవర్కంవల్ల దక్షిణాంధ్ర సాహిత్యంలో కూడ “భేటి” అనుపదం అగుపడును. ఉదా : “తొండమాన్ పంకావళి” అనుగ్రంథమున నిట్లున్నది.² “వారితోనేవినస్వామి భేటికిపోవ” అనియున్నది. ఇట యుద్ధమున. పోరాటమునకై శత్రువులను “కలిసికొనుట” అను అర్థమున వాడబడినది.

8. పోత = “పోతె” అను మరాఠీపదము “పోత” గా మారినది పోత అనగా బస్త్ర అని అర్థము. ఉదా :- బియ్యపుపోత, పప్పుపోత, సిమెంటుపోత మొదలగునవి.

9. సందాన్ = మరుగుదొడ్డి. “సండాన్” అనేపదాన్ని మనంరైల్వే కంపార్ట్మెంటులలోని మరుగుదొడ్డి తలుపులపై చూడగలము.

10. సాకర్ పుడి = (సాకర్ అనగా చెక్కర) పెండ్లికూమార్తెకు నిశ్చితార్థము సమయమున (పెండ్లికిముందు) చీర, రవిక, పూలు, పండ్లు మొదలగునవి పెట్టుటను సాకర్ పుడి అని అందురు.

11. ఎర్రబొట్టు = వరపూజ చేయుటను “ఎర్ర బొట్టు” అందురు.
“పాగాచుట్టించుట” అనికూడ కొన్నిచోట్ల వ్యవహరింతురు.

12. రత్నపురి గడ్డ = (రత్నాళ. మరాఠీ) కందగడ్డ

13. భరణి = జూడి లేక మర్తబాసు.

14. లొకర్ = తొందరగా

15. బొప్పడు = అన్న. *

శబ్దరత్నాకరము

16. సిఠి = చక్కగా, సూటిగ

17. లెంకుడు = చెతుకుట.

పై మరాఠీ పదాలు యథాతథంగా లేక కొలదిమార్పులతో ఆ. మాం. తె. లో వాడుచున్నారు. ఈ పదాలు వావి వర్తనలకు, నిత్యవాడుకకు సంబంధము కలవగుటచే ప్రాంతీయ వై విధము సుస్పష్టమగుచున్నది.

తెలుగు పదములు (తెలుగు పదముల సంజ్ఞావివరణ పట్టిక 7)

పదము-1

1. తోడెము = (దే) కొంచెము, లేశము అని అర్థములు. ఈ పదము చిన్నయసూరి. మిత్రభేదములో అగుపించును.

ఉదా :- “తోడెము” తోడనే ప్రొద్దుపుచ్చుకొనియెద, నేనేమి చేయుదునని సింహము, కాక వ్యాప్రజుంబుకములతో యనును.

2. కొత్తలు = (దే) చిల్లర డబ్బులకు హాత (నైజాం), కల్తారు (ఇంగ్లీషు) నాణాలను వాడుకాలమున తెలంగాణా జిల్లాలలో వాడిన పదము. నయాపైసల వాడుకతో ‘కొత్తలు’ అనుమాట అదృశ్యమైనది. కాని నేటి ఆదిలాబాదు ప్రాంత ప్రజల వాడుకలో ఈ పదము నిలిచియున్నది.

3. రణజ = (దే) గాదెపంట కాగు. ఇది నీళ్లు పోసుకొనుటకు వాడబడు మట్టిపాత్ర. ఈ పాత్రకు అనేక సన్ననిరంగధములుండుటచే నీరు బయటకు వచ్చుటకు, గాలి పోవుటకు వీలుండి నీరు చల్లగా నుండును. ఈ పాత్రల తయారీ వీరి ప్రత్యేకతను తెలుపును.

4. రజాయి (దే) = చలికి కప్పుకొనెడి దుప్పటి. ఇది 2 కి. దూదితో సన్నని పరుపువలె తయారుచేయుదురు. ఇది కప్పుకొనిన చలి కాలమునకూడ ఒంటికి చెమట పట్టును.

5. లగ్గము (వై) పెండ్లి

బొప్పడు = (దే) మూడుడు-తెలుగు. శబ్దరత్నాకరము

6. మొగులు = (దే) ఆకాశము, మబ్బు. “మొగులు చేసింది” అనగా వాన మబ్బు చేసిందనే అర్థంతో వాడుదురు.

7. రెండక్కల్లు, మూడక్కల్లు = రెండు దిక్కుల, మూడు దిక్కుల (చోట్ల)

8. డాగులు (దే) = మరకలు, గురుతు

ఉదా :- “విరహిజనమ్ములన్ మరుడు పీపున డాగులు వేయబూని” (చంద్రహాసోపాఖ్యానము.)

(డాగులు అనే పదాన్ని మూటల లెక్కలకు ఉపయోగిస్తారు కొన్నిచోట్ల)

9. మరెంక = తర్వాత. ఉదా :- పనికి మరెంక రమ్మనుట.

10. పగలెక్కుట = ప్రొద్దులెక్కుట. ప్రొద్దు పోయిందనుటకు ఈ పదమును వాడుదురు.

11. సోలాలు = పచ్చి దినుసులను ముఖ్యంగా పచ్చి బజ్జెర్లను, పచ్చి కందులను “సోలాలు” ని అందురు.

12. పిసికిళ్లు (దే) = జొన్నలు లోనగువాని యూచలియ్యమని అర్థము. “పిసుకుళ్లు”గా రూపాంతరం చెందింది. పలుగురాళ్ళను కాల్చి ఒక గుడ్డలో వేసి, జొన్నలుకూడ పోసి పిసుకుట వలన, వానికి పిసికిళ్ళు పేరు వచ్చినది. ఖమ్మం, వరంగల్ జిల్లాలో కూడ ఈ పదము వాడుకలో కలదు.

13. మస్తు (దే) = సమ్మద్ది, చాల. ఉదా:- మస్తుదూరం, మస్తుపని, మస్తుమంది, మస్తుబియ్యం/వత్కెర మొ॥

14. కాల్యకు పోవుట = (దే) దొడ్డికి పోవుట

15. శనగపిండికి గల పేర్లు = (ఎ) సూన్ పిండి (సూన్ అనగా ఉల్లి గడ్డలు మరియు శనగపిండి కలిపి పండు కూర) వీరు సూన్ ను మదరం (మదనం) అనికూడ అంటారు. (బి) మదరం పిండి.

16. అగ్గిడబ్బ = అగ్గిపెట్టె

17. మంటినూనె = (ద్రవ) (మన్ను + నూనె) గ్యాసునూనె.

18. కోక(దే) = వలువ, సప్తమని అర్థము. “చీరె”కు ఈపదం వాడుక కరీంనగర్, వరంగల్ జిల్లాలో చాకలివాళ్లు వాడుదురు. ఖమ్మం, ఆదిలాబాదు జిల్లాలలో చాలామంది “కోకి” అని వాడుదురు. ఉదా :- ఆ॥ చాకివాడు కోక చీకాకు పడజేసి...

పు.17.ఎస్. వి.గోపాల్ అండ్ కో ప్రచురణ, 1941)

19. చట్టాగొట్టుట = ఎగవేయుట, ఇవ్వకుండుట.

20. తొగరి(వై) = కందిచెట్టు, తొగరుపప్పు = కందిపప్పు.

21. తెల్లబాసస్లు = రాతెండి/అల్పామినియం బొట్ట/పాతలు.

వర్గము - 2

క్ర. సం.	అంశం	ఆ. ప్ర. తె. రూపం	ఆ. మాం. తె. రూపం
1	“ఎవ” కు బదులు “ఓ” వాడుక	ఎవరు ఎవడు	ఓలు ఓడు
2	“చి” అక్షరానికి బదులు “స” వాడుక	ఇడిచి పెట్టి చక్కర	ఇడస పెట్టి సక్కర
3	“ని” లావత్తుకు బదులు “డ్ర” వాడుక	మర్రి బర్రి, చెర్రి	మర్రి / మర్రి బర్రి, చెర్రి
4	“వె” కు “వ” వాడుక	వెరచుట	ఎరసుట
5	“న” కు “స” వాడుక	దినము	దినము
6	“చ” కు “చ” వత్తు	పొచ్చమ్మ	పొచ్చమ్మ

వర్గము - 3

భాషా స్వరూపము మారుచున్నట్లే కాలక్రమమున అర్థములోగూడ మార్పుచూపట్టు ననుటకుదాహరణములు.

క్ర. సం.	పదము - అర్థము	ఆ. మాం. తె. వాడుకతీరు
1	లేక (దే) = మరొకటి	లేక = లేదు అనిఅర్థము ఉదా :- ఇవట వరి పంట లేక (లేదు)
2	గొలుసు (దే) = సంకెల, చేతధరించెడి సొమ్ము	గొలుసు = గొట్టెము
3	ముంత = (దే) మానిక కొలపాత్ర	ముంత = చెంబు
4	జీతము (వై) = వేతనము జీతగాడు (ద్ర) జీతము + కాడు	జీతము = ఉద్యోగము జీతము చేయుట = ఉద్యోగము చేయుట
5	యేగు (డు). దే. = పూయుట	యేగుడు = ఇల్లు ఆలకుట.
6	పూటకూళ్ళు. దే. = వెల తీసుకొని పెట్టెడి అన్నము.	పూటకూళ్ళు = చిరుతిండ్లు ఉదా :- చిన్నట్లు, పిప్పరమెట్లు, పాపడ్, నువ్వు/పల్లిముద్దలు మొ॥
7	లేపుట (దే) = లేవజేయు	లేపు = తీసుకొనుట, సర్దిఫికెట్ లేపుట.
8	పగుల కొట్టుట (దే) = ముక్కలు ముక్కలు చేయుట	పగులకొట్టుట = విప్పుట ఉదా :- బియ్యంపొత పగులకొట్టుట, అగ్గిపెట్టెల పుడా పగులకొట్టుట
9	నూకుట = (దే) తోచు, త్రోలు	నూకుట = ఊడ్చుట, వాకిలి నూకుట

అనేక దేశ్యపదములు (అచ్చలెనుగు) మరాఠీ, హిందూస్థానీ (ఉర్దూ)భాషాప్రభావమునకు లోనుగాక నిలిచి యున్నవనుటకు తోడెము, కొత్తలు, రంజు, రజాయి మొదలగుపదములు సాక్ష్యములు. కిన్నెట్, రాజురా మహారాష్ట్ర ప్రాంతములలోనేటికి తెలుగు మాట్లాడువారుండుట నైసర్గిక సాన్నిహిత్యముని చెప్పుకొనవచ్చును. (*తెలుగుపదములన్నియు శబ్దరత్నాకరముతో సరిచూసి, పరిష్కరింపబడినవి).

హిందూస్థానీ (ఉర్దూ) పదములు

1. కిస్మత్ (కిస్మత్) = అదృష్టము, భాగ్యము.
  2. దుకాన్ = దుకాణము.
  3. కిరాణా (కిరానా) = ఉప్పు, మిర్చి, మసాలా మొ॥ వస్తువులు
  4. కిరాయి (కిరామా) = బాడుగ, కూలి.
  5. హక్ = "హక్కు"గా మారినది.
  6. అల్మారు (అల్మారా) = సొరుగులుగల ఎత్తైన కట్టపెట్టె.
  7. ఆత్తరు = (అత్తర్) వాసనద్రవ్యము.
  8. హోదా = ఉద్యోగస్థాయి.
  9. ఖబర్ = ఖబరు, కబురుగా మారినది = వార్తఅని అర్థము.
  10. ఖర్చు = ఖర్చుగా వాడబడుచున్నది (వ్యయముని అర్థము).
  11. షబాష్, సెబాసు, శాబాసు రూపములలో వినుచున్నాము. ఇది మెచ్చుకొనుటను తెలుపును.
  12. హుషార్ లేక హుసారనివాడబడుచున్నది. "తెలివిగల" అనిఅర్థము.
  13. జముఖాన్, జముకాణ, జంపఖాన్గా మారినది.
  14. తమాష్, తమాష, తమాస = వింత అని అర్థము.
  15. "ఛప్పన్" "ఛప్పన్న" గా రూపాంతరం చెందినది. "ఏబిది" అని అర్థము. (పేజీ 409 ద.వా.భా.వి)
- ఉదా : "ఛప్పన్నదేశ రాజ్యములచేత కప్పములే దెప్పించి గర్వించినట్టి" (చొక్కనాథ చరిత్రము, పు. 51.)
16. ఫరక్ = తేడా, భేదము. ఉదా :- ధరలో ఫరక్ పడదు.
  17. తుట్టి = తక్కువ. ఉదా :- రూపాయికి పాచలా
  18. అంగార్డబ్బి = అగ్గిపెట్టె.
  19. తువ్వర్దార్ = కందిపప్పు.
  20. కజ్జాడుట/గుసులాడుట = కొట్టాడుట. కజ్జా/ఖజ్జా అను హిందీ పదములు "కజ్జాడుటకు" మూలము నోటు : క్ర. సం 1-8 మరియు 16-20 వరకు శబ్దరత్నాకరముతో సరిచూడబడినది. క్ర. సం. 9-15 వరకు దక్షిణాంధ్ర వాఙ్మయ భాషా విశేషములనుండి తీసుకొనబడినవి.

(సంజ్ఞ వా. భా. వి.)

క్ర. సం.	12 & 13	...	పేజీ.	414	..
..	09	...	..	419	..
..	11	...	..	418	

పై పదాలన్ని హిందూస్థానీ (ఉర్దూ) పదాలు. ఉర్దూను లవ్కురీ (సైనికుల) భాష అని అంటారు. సైనికులు పలు భాషలు మాట్లాడుదురు (పలుప్రాంతముల వారగుటచే). పలుభాషా పదములు. కలిసి ఉర్దూ భాషేర్పడినది. ఉర్దూ సుల్తానులకాలములో రాజభాషైనది. కావున ఉర్దూ వ్యవహారభాషలో, సాహిత్యములో చోటు చేసుకొన్నది. తత్ఫలితముగనే మాండలికభాషలో ఉర్దూ పదములు స్వభాషా పదముల వలెనే వాడబడుచున్నవి.

అ ఖ లు

1. భారతి సెప్టెంబరు 1982. పేజీ 9, రాయలసీమ తెలుగు-అసాధారణ లక్షణములు (చూడుము)రచయిత శ్రీ సి.ఆర్.యస్. శర్మ.
2. దక్షిణాంధ్ర వాఙ్మయ భాషావిశేషములు, పు. 407.
3. తెలుగు పదముల సంజ్ఞావివరణ పట్టిక (శబ్దరత్నాకరము) అ) దే = దేశ్యము. ఆ) వై = వైకృతము. పాకృత సమమును, సంస్కృత భవమునైన పదము. ఇ) ద్వ = ద్వయము. వైకృతమును, దేశ్యమును మిశ్రమమైన పదము.
4. నీతిచంద్రిక. మిత్రభేదము చూడుము. "కాక వ్యాఘ్రములు లొద్దయను జంపించుట" అను కథలోనిది.

సహాయక గ్రంథములు

1. శబ్దరత్నాకరము : విద్యారత్న నిడదవోలు వెంకటరావు పరిష్కరించిన 1981 ప్రచురణ.
2. దక్షిణాంధ్ర వాఙ్మయ భాషావిశేషాలు, డా॥ హేమలత, పిహెచ్.డి. డిగ్రీకొరకెవ్వబడిన సిద్ధాంత వ్యాసముః
3. ఆం. ప్ర. డిస్ట్రిక్ట్ గెజిటీరులు : ఎమ్.వి. రాజగోపాల్, 1976
4. ప్రాచీనాంధ్ర నగరములు : ఆదిరాజు వీరభద్రరావు, దేశోద్ధారక గ్రంథమాలా ప్రచురణ.
5. తెలుగు మెఱుగులు : శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి.
6. నలందా హిందీ శబ్దకోష్ : సంపాదక శ్రీ ఎన్. ప్రభాకర్.
7. 1980-82 ఉద్యోగరీత్యా ఆదిరాజు నగరమున ఉన్నపుడు. సేకరించిన పదములిందు చేర్చబడినవి.
8. ఎ హిస్టరీ ఆఫ్ సౌత్ ఇండియా : నీలకంఠశాస్త్రి, 1966.
9. లఘుకోశము : సంయోజకుడు-ఉభయభాషా ప్రవీణ దుగ్గిరాల వేంకట పూర్ణభుజంగ శర్మ.

అ గు జం - వెలుగు నిత్యం

కాకతీయుల తర్వాత చెల్లాచెదరైన తెలుగుజాతి ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పాటుతో మళ్ళీ ఒకేచోటుకు, ఒకే నీడకు చేరుకొని అఖండజాతిగా అదృశ్యమైంది. నాటినుండి గత వరకు స్మృతులను నెమరువేసుకుంటూ, పరమ-నాన్న పుణ్యభరంగా, సుందరంగా, సుఖప్రదంగా నిర్మించుకుంటూ, భవిష్యత్తును అఖండంగా ఊహించుకుంటూ ప్రగతివైపు పురోగమిస్తున్నది.

ఈ పురోగమన యాత్రను మరింత సంగమం చేయడానికి, రాష్ట్రాభివృద్ధిని, ప్రజాసంక్షేమాన్ని సత్వరమే సాధించడానికి శ్రీ ఎన్. డి. రామారావుగారి నాయకత్వంలో ఏర్పాటైన రాష్ట్రప్రభుత్వం అనేక కార్యక్రమాలు చేపట్టింది.

- ★ 15 అంశాల ప్రగతి పథం కార్యక్రమం ద్వారా బడుగువర్గాల జీవితాల్లో నూతన చైతన్యం వెల్లివిరుస్తోంది.
- ★ సంక్షేమ సేవా కార్యకలాపాలకు నిధుల కేటాయింపు రెట్టింపు చేయబడింది.
- ★ బలహీనవర్గాలకోసం 2,20,000 పక్కా ఇండ్ల నిర్మాణం దశలవారీగా చేపట్టబడింది.
- ★ పేదవారికి కిలో బియ్యం రెండు రూపాయలకే అమ్మించే పథకంవల్ల 94.22 లక్షలమందికి లాభం చేకూరుతోంది.
- ★ ప్రాథమిక విద్యావ్యాప్తికి 16,000 ఉపాధ్యాయులను ప్రత్యేక ప్రాతిపదికపై క్రొత్తగా నియమిస్తున్నారు.
- ★ స్వచ్ఛమైన పాలనా యంత్రాంగాన్ని ప్రజలకు అందించే ఉద్దేశంతో ప్రభుత్వం నెలకొల్పిన తోకాయుక్త 1983 నవంబరు 1 నుండి అమలులోకి వచ్చింది.
- ★ వృత్తి విద్యాలయాల్లో అర్హతకు ప్రాధాన్యం యిచ్చే ఉద్దేశంతో కాపిటేషన్ ఫీజు వసూలు చేయడాన్ని ప్రభుత్వం నిషేధించింది.
- ★ ప్రాథమిక విద్యావ్యాప్తికి మధ్యాహ్న భోజన పథకాన్ని అమలుపరుస్తున్నారు. దీనివల్ల దాదాపు 40లక్షలమంది బలహీన వర్గాలకు చెందిన పిల్లలు ప్రయోజనం పొందుతున్నారు.
- ★ మహిళలకోసం ప్రత్యేకంగా ఒక మహిళా విశ్వవిద్యాలయాన్ని తిరుపతిలో ప్రారంభించడం జరిగింది.
- ★ గ్రామాలలో మంచినీటి ఎద్దడిని తీర్చడానికి కనీసం 100 జనాభాకు ఒక మంచినీటి వనరును ఏర్పాటు చేస్తున్నారు.
- ★ తరచుగా అనావృష్టికి గురయ్యే రాయలసీమ ప్రాంతాల్లో సాగునీటి సౌకర్యాన్ని కల్పించే ఉద్దేశంతోనూ, పొరుగున వున్న తమిళసోదరుల దప్పిక తీర్చడానికి మానవతాదృక్పథంతో తెలుగు గంగ పథకం చేపట్టబడింది.

నవంబరు 1, 1983 నుండి అమలు జరుగుతున్న నూతన కార్యక్రమాలు

గ్రామోదయ : గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ప్రగతి పథకాలను చేపట్టి సౌభాగ్యాన్ని సాధించడానికి, నిరుద్యోగాన్ని నిర్మూలించేందుకు యువతకు స్వయంఉపాధి సౌకర్యాలు కల్పించడానికి కేంద్ర సహాయంతో చేపట్టబడినది. ఈ కార్యక్రమం గ్రామీణాభివృద్ధికి యువత సేవలను వినియోగించుకొనటం ఈ పథకం ప్రధానలక్ష్యం.

దీప : ప్రతి జిల్లాలో ఉపాధి, పారిశ్రామిక పెంపుదల సంస్థను ఏర్పాటుచేసి విద్యావంతులలో నిరుద్యోగాన్ని పరిష్కరించడానికి ఉద్దేశించబడినది ఈ కార్యక్రమం. గ్రామసౌభాగ్య సాధనకు దీనివలన దోహదం కలుగుతుంది.

విముక్తి : అతిహేయమైన పాకీషని నుండి ఆ పనిలో వున్నవారికి విముక్తి కలిగించడానికి, గ్రామాలలో ప్రధానంగా మహిళల సౌకర్యార్థం సెప్టిక్ మరుగుదొడ్లను నిర్మించడానికి ఉద్దేశించినది. ఈ పథకం. ఈ కార్యక్రమం క్రింద అన్ని మున్సిపల్ పట్టణాలలోనూ, రక్షిత మంచినీటి పథకాలుగల పెద్ద పంచాయతీలలోనూ తక్కువ ఖర్చుతో సెప్టిక్ మరుగుదొడ్లను దశలవారీగా నిర్మిస్తారు. సామాజిక మరుగుదొడ్ల నిర్మాణంలో ప్రయోగాత్మకంగా బయోగ్యాస్ ఉత్పత్తికి అవకాశం కల్పించాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ఈ సందర్భంలో పాకీ వృత్తిని ఆవలంబిస్తున్న వారి సంపాదనకుగాని, ఆర్థిక ప్రతిపత్తికిగాని భంగం, కలగని రీతిలో వారికి పునరావాసం కల్పించబడుతుంది.

ఇటీవలి తుఫాను, వరదలవల్ల కలిగిన నష్టాన్ని భర్తీ చేయాలంటే పెద్ద ఎత్తున నిర్మాణ, సంక్షేమ, సహాయ, పునరావాస కార్యక్రమాల్ని చేపట్టాల్సి వుంటుంది. ప్రభుత్వం చేపట్టే బృహత్తర కృషిలో ప్రతి మోరుడు ముందుకువచ్చి ప్రభుత్వ కార్యక్రమాలలో భాగస్వామిగా తోడ్పడినప్పుడే యిది సాధ్యమౌతుంది.

మనం మనం కలసి జనం ....

శ్రీ మేకా సుధాకరరావు

అశల శిథిలాల అట్టుడుగునుంచి
ఆర్తంగా ఈ ఆక్రందన—
ఎవరో వచ్చి ఈ శకలాలను తొలగించి
లేవ నెత్తుతారని కాదు—
అన్యాయాక్రమాల మబ్బుల క్రింద
దురవకాశాల ఆకాశం క్రింద
అసూయా ద్వేషాల అనల జ్వాలల మధ్య
మానవత మరుగు పడిన చీకట్ల లో
నక్రీ భవించిన మేధస్సుల వికృత నదస్సులో—

రాధాంతలు సిద్ధాంతాలుగా
నటియించే రంగస్థలిని—
పరుల అపజయం స్వీయవిజయంగా
మెలి పెట్టే మీసాల సహవాసాలలో—

ధనాధికారాల దాహం దట్టంగా
పెరిగి పోయిన జనారణ్యంలో—
అసహనం ఆవేశం అవాంఛనీయంగా
పేరుకుపోయిన క్రూరతీరాలలో—

ఏ సినిమాకో బయలు దేరే సందడిలో
పాలకై గుక్క పెట్టే పసిపాప రోదనను
పట్టించుకోని తల్లుల కొల్లల మధ్య—
దాచుకోవడం, దోచుకోవడం
దర్జాగా చలామణీ అయ్యే నాట—
అభిమానం అంతరించిన పీట
వంచన వర్ణిత చోట

అనారోగ్యం దురాక్రమించిన సమాజంలో
ఈ వ్యవస్థ గాడ్సుల వడదెబ్బకు
ఒడిగిపోయిన నన్నూ నిన్నూ
ఎవరో ఉద్ధరిస్తారనే భ్రమలు లేవు—
నేనే మారాలని—

అనునిత్యం జ్వలియించే
ఆరని ఆశగా;
బీడువారిన జీవిత క్షేత్రాలూ
మోడు వారిన బ్రతుకు వృక్షాలూ
చూచి, కరిగి కన్నీరు కురిసే మేఘంగా—
ఆగిపోతే చనిపోయే
ఆగని హృదయంగా—
అంధకారాన్ని చీల్చే అమరజ్యోతిగా—

రూపు దిద్దుకుని
నేనే మారాలని—
ఆ గమ్యం చేరాలని....

అందుకే
ఈ శకలాలను చెల్లా చెదురుచేసి
బైటపడేబలం, నాలో
పుంజీ భూతం గావించడానికే
ఉగ్రపట్టి బిగ్గరగా ఈ పిలుపు!

గుడ్డను పొడుచుకొని
స్వేచ్ఛగా బైటపడే పక్షి కూనలాగా—
రాతని పగులగొట్టి నవ్వే పువ్వులాగా—

అంతరాంతరాలలో మరిగిమరిగిన
ఆలోచనల అవగాహనలూ, అనుభూతులూ
వికసించిన సుకవితా కిరణంలాగా—
ఉర్విని నిలవాలని

ఉత్తేజంతో ఉరుముతూ
ఊక్తిప్రియాలను తరుముతూ
నీపూ నేనూ కలసి మనం....
మనం మనం కలసి జనం....!

శ్రీ పాలడుగు వెంకటేశ్వరరావు

ఎండ

ఎండ పేల్చేస్తోంది.

ఎండ వాయించేస్తూ వుంది.

ఎండ దంచేస్తూ వుంది.

*

*

*

వెచ్చటిగాలి ఆవిరు గ్రుక్కుతూ వుంది. జీవులు అల్లాడుతు వున్నాయి.

‘అబ్బ’ అనుకున్నాడు అబ్బయ్య.

‘అబ్బాబ్బ’ అని అపసోపాలుపడ్డాడు, అబ్బయ్య. ఊపిరాడ నట్లుగా, ఉక్కిరి బిక్కిరి అయిపోయినట్లుగా, అల్లాడిపోయాడు అబ్బయ్య. మెలికలు తిరిగిపోయి తెగరొప్పాడు.

‘అయ్యో’ అంటూ బాధకి లోనయాడు.

‘అబ్బా’ అని మూలిగాడు.

‘అమ్మా’ అనుకుని అక్రశించాడు.

కరెంటు ఆగిపోయింది.

ఎయిర్ కండిషనర్ చచ్చిపోయింది.

గాలి వేదక్కింది. ఉక్కిరిబిక్కిరి చేసివేస్తూఉంది. వళ్ళు బిగిసి పోయింది. చంటిమీద చెమట్లు ధారలుగా కారాయి-అవిర్లయిపోయాయి.

‘అమ్మమ్మ’ అనుకుంటూ, కరెంటునీ, కరెంటువాళ్ళనీ తెగతిట్టు కున్నాడు, కోటిసావు.

‘నేను, చచ్చిపోతానేమోరా, నాయనా’ అనుకుని గిలగిల్లాడాడు, ఇట్లా ఈ కరెంటు, వాళ్ళు ఎంతమందిని చంపేస్తారోగదా! అనే జాలి కూడా పడ్డాడు.

పేద్రేగి పోతున్న ఈ ఎండలు, చీటికిమాటికి ఆగిపోయి అజ్ఞాపజ్ఞాలేకుండా పోతున్న ఈ కరెంటు! ఈ ప్రపంచం కాలి, మాడి మనయి పోతుందేమోరా దేవుడా అనుకుంటూ, తెగ యిదయి పోయాడు కోటిసావు.

ఆ ఒక్కచెట్టు మోడులాగఅయింది. అకులు రాలిపోయాయి. కొమ్మలుఎండి గిడసబారినట్లుగా అయాయి. ఆ చెట్టుక్రింద ఇంత చల్ల దనాన్ని అందించే బారెడు నీడకోసం వెతుక్కుంటూ, అల్లల్లాడాడు అబ్బయ్య. ఆ నీడకోసమే వెతుకులాడుతూ, ఎండకి రొప్పతూ, చొంగలు గార్చుకుంటూ, అటుగా వచ్చి నిలబడింది ఒక గజ్జికుక్క. పిచ్చి ముండ.

ఛీ ఛీ అనుకున్నాడు అబ్బయ్య.

ఫో ఫో అని అదిలించాడు - అక్కడినించి ఆ కుక్క కదలక పోగా, ఒక మాచి పలుకురాయిని తీసుకుని నడుం విరిగేటట్లు కొట్టాడు. కుయ్యోమంటూ, పరుగు లంకించుకుంది కుక్క.

‘నీయమ్మ! తిక్కకుదిరిందా?’ అని అథార్థిగా, ఆ నీడలో సరుకున్నాడు అబ్బయ్య. గర్భంగా నలుదిక్కులా పరికించి చూసాడు.

సరిగ్గా సమయానికి ఫోను కూడా మొరాయించింది. అలో-హలో అని పిలవగా చివరికి అది పనిచెయ్యటం ప్రారంభించగా- అవతల్నించి ఎంగేజుడు అన్న కూతలు వినవచ్చాయి. ఎంతసేపూ అవే కూతలు!

‘ఛీ... నీయమ్మ. ఇక ఈ దేశం బాగుపడదు. ఎటు బట్టుకుని చూద్దామన్నా అంతా డిసార్డరే!’ అని ఆశ్చర్యపోయాడు, ఆ పట్నంలో రెండు సినిమాహాలుకి, నాలుగు పేద వ్యాపారాలకి అధిపతి అయిన కోటిసావు. ఇంటావిడ పూటికి పోయింది. కొడుకులిద్దరూ కేష్మీరు వెళ్ళారు. ఈ ఆస్తిపాస్తులకి ఇక్క కుక్క కాపలా కాస్తూ కోటిసావు మిగిలి పోయేడు, ఈ ఎండల్ని పుష్కలంగా భారీగా అనుభవిస్తూనే!

అబ్బబ్బ !!

ఎండ వాయించేస్తూ వుంది !!!

ఏంట్రానాయనా !

ఈ ఎండకి మనసులేదా?

ఈ పడగాలికి జాలిలేదా ?

ఈ సూరీడుకి బుద్ధిలేదా ?

ఏమిటిది ?

ఇది ఏమిటి అని !

అనుచు మనుషులు బ్రతకాలన్న వద్దా అని ! ఈ చెట్టు చేమలు ప్రాణాలు నిలుపుకుని మళ్ళీ వచ్చే పసంతానికి చివురులు వేస్తాయా, అని!

భగమంతుడా !

నాయనా !

పిచ్చి నాయనా !

నేను సచ్చిపోతన్నానురా ! మూడు దినాల్నుండి తిండి లేక పోయినా భరించాను. ఒక మొండి బండముండా కొడుకులాగా నిలబడ్డాను. బ్రతకాల్ననే తాపత్రయంతోనే 'అమ్మా ఆకలి' అని ఆక్రొశించాను. చీ ఫో అన్న ఎన్నో చీత్కారాల్నీ భరించాను. ఎలాగో లాగా ఆ ఎంగిలి ముద్దల్నియినా, ఆ ఆకూ అలముల్నియినా, ఆ పంపు నీళ్ళనయినా ఆ కడుపులో పడవేసి, ఇట్లా నిలబడటానికి ప్రయత్నించాను—

ఎండా ! ?

నిలుపునా జీవుల్ని చంపటమే దీని ఇదా ? ! దీనెమ్మ. ఫా! పఫా.

*

అబ్బా!

అమ్మా!

ఏమిటిగుండె! ఇదేమి గుండెరా నాయనా? ఒకటి ఇదిగా దడదడా దడదడా కొట్టుకుంటూ వుండే! ఏమయిపోదామనీ?!

లబాడబా

దబాలబా

దబాలబా

ఏమిటని! అగిపోదుగదా! అమ్మో ! ఇంకేమయినా వుందా ? అంతవని జరుగుదుగదా కొంపదీసి ! అలాగే అయితే ఇక రక్షించే నాడు దెవరూ?

ఇక లాభంలేదు. బాల్నీ తన్నుడుగా వెధవప్రాణం!

ఏదో ఒకటి చెయ్యాలి. చెయ్యాలైచెయ్యాలి.

ఆ మోరమే జరిగితే- ఈ చుట్టూ వున్నవాళ్ళు సామాన్యులు. కాదుగదా!

ఆ స్వంతబామ్మరి ఆ సినిమాహాళ్ళని స్వంతం చేసేసుకుంటాడు. ఆపార్జున్ల దొంగలెక్కులు రాసిపారేసి, తనపెళ్ళాం బిడ్డల నెత్తిన చేతులు పెట్టేస్తారు! రాస్కెల్లు! అందువలనా,

తను పోకూడదు! పోనే పోకూడదు.

తను పోకుండా వుండాలంటే—

ఏదో ఒకటి చెయ్యాలి. చెయ్యాలైచెయ్యదు మరి!

తప్పదు... తప్పదు మరి.

అబ్బా! అమ్మా!

ఎండ !

వేడి, ఉక్క, ఊపిరాడని స్థితి!

పాడు గుండె లబడబ డబలబ

స్వామీ...

దేవాదేవా! అనాధరక్షకా! ఆర్తతాణ పరాయణా.

నీదగ్గరకు వచ్చి నిలుపుదోపిడి ఇస్తాను. కొల్చుకుంటాను.. పూజలు చేస్తాను.

రక్షించు నన్ను.

రక్షించు నా కుటుంబాన్ని.

కాపాడు నన్నూ, నా భార్యాబిడ్డల్నీ, నా ఆస్తిపాస్తుల్నీ, నా అన్నింటినీ.

నా చిన్నిబొట్టకు శ్రీరామరక్ష. సర్వే జనా సుఖినో భవంతు

అబ్బా !

అమ్మా !

ఏమిటి ఆయాసం !

సమయానికి, ఇంట్లో ఎవరూ లేకుండా పోయారు గదా ఖర్చు బాబూ ఖర్చు.

* * *

ఏయ్

.....

‘ఇదో, నిన్నే’

‘.....’

‘మాట. ఇట్లా. బాబూ !

‘.....’

‘ఒక్కమాటవినిపో. ఇదిగో. ఈ పదిరూపాయలూ నీకుఇస్తాను. త్వరగా రా బాబూ! నామాట వినవూ?’

* * *

‘ఎవరవో?’

‘.....’

‘నన్నేనా, పిలుస్తూంటా! అవునూ. నన్నే.’

‘.....’

‘ఏమిటబ్బా మాట అంటున్నాడూ!? తెగ సంపాదించి బొజ్జ పెంచుకున్న ఆ సిల్కు-లాల్సీ, వుంగరాల పెద్దమనిషికి తనతో ఏం పని చెప్పా?’

‘.....’

‘పది రూపాయలీస్తానంటున్నాడే! ఎంత మంచి పెద్దమనిషీ!’

* * *

‘చూడుబాబూ ! ఈ వీధివివర డాక్టర్ బొజ్జయ్య వుంటారు. నువ్వు అక్కడికి వెళ్ళి ఆయన్ని పిల్చుకొనివా, ఈ పది రూపాయలూ నీకే ఇచ్చేస్తాను. ఏం? వెళ్ళి పిల్చుకుని వస్తావా? అబ్బ! అమ్మ! అయ్య! అయ్యో! ఇక్కడ ఒక పెద్ద మనిషికి ప్రాణం మీదికి వచ్చిందని చెప్పి పిల్చుకురా.’

‘.....’

‘ఏం నాయనా! నువ్వు మంచి వాడివిగదూ! వెళ్ళవూ! వెళ్ళి ఆ డాక్టర్ని వెంటనే పిల్చుకుని రావూ! సాటి మనిషిమీద నీకు ఆ మాత్రం జాలలేదూ! ఇదుగో. ఈ పదిరూపాయలూ తీసుకో. నీకే.’

అబ్బయ్య తల పైకి క్రిందికి వూపి, వెనక్కి తిరిగి పరుగు లంకించుకున్నాడు. వూపిరి బిగవట్టి మండుతూవున్న నిప్పులమీద పరుగెత్తే కూరుడిలాగా, వీరుడివలే, దప్పుడు తీసాడు.

* * *

‘ట్రీంగ్. ట్రీంగ్’

‘ట్రీంగ్. ట్రీంగ్’

‘ట్రీంగ్. ట్రీంగ్’

ఎయిర్-ండిషనర్ ఆగిపోగా ఆ వుక్కకి తట్టుకోలేక, బట్టలన్నీ విడిచి, తడి తువ్వలు నడుంకి చుట్టుకొని, బాత్ రూంలో బీచ్

దగ్గర కూర్చుని అయాశపస్త్రపుష్ప, చార్జర్ బొజ్జయ్య చెవిపట్టావ్వా వచ్చి తలుపుదీసాడు.

ఎదురుగా, మాసిన జుత్తుతో, వొంటిమీద జీరాడ్లున్న గుడ్డ పీలికలతో, వెన్నుకి అంటుకుపోయిన కళువుతో. ఎర్రగా బొజ్జయ్య అయిన కళ్ళతో నిలబడివున్న అబ్బయ్యగాడ్చీచూసి, కళ్ళెర్రజేసి—

‘ఎవడ్రా నువ్వు! ఫో. ఫో’ అని అరిచాడు, చిరగా.

అబ్బయ్య నోరుతెరిచి ఏదో చెప్పటానికొ ప్రయత్నించాడు.

‘పోలీసుల్ని పిలిచి బొక్కలో తోయిస్తాను. నీ అమ్మాబాబులు జ్ఞాపకం వచ్చేలాగా, ఎముకలు నలగ బొడిపిస్తాను. బొంగరాస్కెల్. ఫో. పోరాఫో’ అంటూ కర్రతీసుకుని మీదిమీదికి వస్తూ— బొజ్జయ్య—

‘టామీ! కమాన్. టామీ. కావ్ దిస్ రెడెడ్ ఫెలో, అంటూ, అల్పేషియన్సి పిలిచాడు. ప్రళయ భీకరంగా వళ్ళు బయటపెట్టి, గర్జిస్తూ ఇంట్లోనించి బయటకి వస్తూవున్న, ఆ విశ్వాసంగల జంతువుని గమనించి, ప్రాణభయంతో వెనుదిరిగి, పెనులాగా కాల్రువున్న రోడ్డెక్కి, మిల్కాసింగ్ ని తల్చుకున్నాడు అబ్బయ్యగాడు, అర్చకుడు!

రోప్పతూ. రోజుతూ—

చమట్టు కారుస్తూ—

ఆయాసంతో వూగిపోతూ—

భయంకరమయిన పొగలూసెగలూకక్కే ఆ ఎండని చీల్చు కుంటూ కోటిసావు మేడదగ్గరకి వచ్చిపడిన అబ్బయ్యగాడికి—

అక్కడ వరండాలో, క్రిందపడి-దిక్కు మొక్కు లేనట్లుగా- పక్షిలాగా-గిలగిలా కొట్టుకుంటూ, హృదయ విదారకంగా మూగ్గుతూ, మృత్యుదేవత తొగిలిన తప్పించుకొనటానికి విశ్వప్రయత్నం చేస్తూ, వోడిపోయే దశలోవున్న కోటేశ్రావుని చూస్తూ—

తోకనివూపుతూ, అసహాయంగా నిలబడి, కళ్ళవెంట ధారా పాతంగా నీరు కార్చుచూవున్న ఆ గజ్జికుక్క కనపడింది. దాని నడుం మీద ఎర్రగా ఆ గాయం! అవతలి వ్యక్తి బాధని చూడలేక, తన నొప్పిని కూడా మరిచి, కన్నీరు పెట్టున్న పిచ్చ జీవి! వూరివ్ ఫెలో!

అప్రయత్నంగానే, అబ్బయ్యగాడి కళ్ళూ చెలమలయ్యాయి. తనకి ఏం చెయ్యటానికి దిక్కుతోచక భోరుమని ఏడ్చాడు, వూలో అబ్బయ్య.

ఎండ ఫేల్చేస్తోంది.

ఎండ, దంచేస్తోంది.

ఎండ వూయించేస్తూవుంది. అప్పుడు అఖరిసారిగా—అయొక్క జీవుడు గిలగిలలాడాడు.

విరియాలమల్లని గూడూరుసానుబంధ

శాసనము విమర్శ - పరామర్శ

భారతి-మార్చి 'రిగి సంవత్సరం' "విరియాలమల్లని గూడూరు శాసనమునందలి బొట్టుబేత, కాకతిబేతకాదు" అను శ్రీ కొల్లూరు సూర్య నారాయణగారి వ్యాసమునందు అపార్థములు, అపార్థీకరణములు కలవు. అవి :

1. "శాసనపు భాషాప్రయోగ సంస్కరణలెట్లు జరిగినను చారిత్రక విషయములు కొన్ని నిష్కారణముగా బలియైపోవుటను బట్టి, వారందు ప్రకటింపిన అభిప్రాయములు కొన్నింటిని వెంటనే సవరించుకొనుమని గోరుటయే యీ వ్యాసపు ముఖ్యోద్దేశము."

విరియాల మల్లని గూడూరు సానుబంధ శాసనములోని తెలుగు పద్యములు కవి రచించినవి, లేఖకుడచెక్కినవి. కనుక లేఖదోషములు కలవు. అవి పరిష్కరించుకొనుట అవశ్యక ర్తవ్యము. "భాషాప్రయోగ సంస్కరణలు" ఇష్టానుసారము జరుగవు. నియమానుసారముజరుగును. పరిష్కరణము వలన చారిత్రక విషయములు బలికావు. సంస్కరణములేని, శాసనములోని ఏకదేశములను పట్టుకొని కావించిన అందడుకు సమన్వయములు బలికావచ్చును. అది నిష్కారణము కాదు; సకారణము. పరిష్కరణమునందు భ్రమ ప్రమాదములు కలవేని, అవి సవరించుకొనుమని కోరుట సమవిధము. అపశబ్దములనుబట్టి, గణయతి ప్రాసభంగములను బట్టి అల్లకొనిన అందడుకు చారిత్రక సమన్వయములను, అచ్చమైన చారిత్రక విషయములుగ స్వయము చాటుకొనుచు సవరించుకొనుమని కోరుట వివేచితము.

2. "శాసనపద్యార్థము సూహించవలదని, సమకాలీన చారిత్రక విశేషములను గుర్తింపవలెనని మనవి చేసుకొనుచున్నాము."

శాసనపద్యార్థమేకాదు; ఏ పద్యార్థమును ఊహించునది కాదు. భాషాచ్చందో వ్యాకరణాద్యనేక విషయముల పరిజ్ఞానమును బట్టి గ్రహించునది. పద్యార్థము నిష్కర్షణమైన తదుపరి సమకాలిత చారిత్రక సత్యముల పరిగణనము, బండిమందు, గుఱుమువెనుకకాదు.

3. "పద్యములలోనున్న దోషముల నన్నింటిని లేఖకున కెక్కినికే అంటగట్టిరి. శాసన రచయితపైనున్న గౌరవముచే నాతనికి దోషము లాపాదింప నివృత్తిచక వారిట్లు గావించియుండురు."

"పద్యములలో నున్న" అచ్చుతప్పులవంటి "దోషముల నన్నింటిని" లేఖకునికెక్కి, కొన్నింటిని కవికి కూడ "అంటగట్ట" వలయును కాబోలు! కవిదోషములకు, లేఖకదోషములకు భేదముకలదు. అది సాహిత్య పరిజ్ఞానమువలన తెలియును. తెలియుటచేత లేఖక దోషములను కవికి "అంటగట్ట" లేదు. శాసనరచయితపై గౌరవముచేతకాదు. శాసన లేఖకునిపై అగౌరవముచేత కాదు. శాసన సాహిత్యముపై గౌరవముచేత.

4. "కన్నడ భాగమున దోషములు లేకపోవుటను బట్టి లేఖకుని లేఖన పాండిత్యమును అంతగా శంకింప పనిలేదు."

లేఖకుని లేఖనము పాండిత్య విషయముకాదు. లేఖకులు పండితులునుకారు. కవులు పండితులు కాకపోరు. కవిత్వము పాండిత్య విషయముకాకపోదు కవిదోషములు పాండిత్య విషయక భ్రమప్రమాదములు. లేఖక దోషములు అపాండిత్య విషయక వర్ణస్థానిత్యములు. కన్నడ భాగమునందు లేఖకదోషములు లేకపోయినను, (ఉన్నవో, లేవో కన్నడ సాహిత్య పరిజ్ఞానము కలవారు తెలుప వలయును) తెలుగు భాగమునందు ఉండుటకు హేతువు, లేఖకుడు కన్నడభాషా పరిజ్ఞాత అగుట, తెలుగుభాషా పరిజ్ఞాత కాకపోవుట కావచ్చును. కారణాంతరమును కావచ్చును.

5. "తెలుగుభాషలో అంతగా పరిచయములేని లేఖకునిద్వారా కొన్ని చిక్కులు వచ్చియుండిన వచ్చియుండవచ్చును. కాని మొత్తమన్నింటికి నాతడే బాధ్యుడనుట అసమంజసము".

తెలుగుభాషలో అంతగాకాదు; ఎంతగా పరిచయమున్నను, లేకపోయినను, లేఖకుని వలన వచ్చునవి చిక్కులుకావు. తప్పులు.

అవి తెలియని పరిశీలకులవలన వచ్చినవి చిక్కులు. కవి దోషములకు కవివలె, లేఖక దోషములకు లేఖకుడే బాధ్యుడు అగును. కాడనుట అసమంజసము. లేఖక దోషములు కొన్నింటికి లేఖకుడు, కొన్నింటికి కవి బాధ్యుడు అనుట మిక్కిలి అసమంజసము. అప్పతప్పులు కొన్ని ముద్రాపకునివి, కొన్ని గ్రంథకర్తవి అనుటవంటివి.

6. “కన్నడ శాసనమును వ్రాసిన రచయితయే, తనకున్న పరిమిత పాండిత్యముతో నీ తెలుగు భాగము కూడ వ్రాసియుండెనని అనుమానించుటకు అవకాశమున్నది.”

అనుమానించుటకు ఏమైన అవకాశముండును! — “అవకాశమున్నది” అనుటయేగాని, ఉన్నదనికే అవకాశమును ఉట్టంకించినదిలేదు. కనుక ఊహామాత్ర శరణ్యము కావలయును. అంతయును ఊహామాత్ర శరణ్యమే! — రచయితకు పరిమిత పాండిత్యమును, లేఖకునికి పరిపూర్ణ పాండిత్యమును ఆపాదించుట విపరీతము. శాసనకాలమునందు కన్నడ కవులు తెలుగు పద్యములు వ్రాయుట “సమకాలీన చారిత్రక విశేషము” కాఁబోలు! ఆ కాలమునకు ముందు వెనుకల - తెలుగు వారు కన్నడ కావ్యములు వ్రాసినట్లు, తెలుగు కవులు కన్నడ పద్యములు వ్రాసినట్లు ఆధారములు కలవుగాని, కన్నడిగులు తెలుగు కావ్యములు వ్రాసినట్లు, కన్నడ కవులు తెలుగు పద్యములు వ్రాసినట్లు ఆధారములు కానరావు.

7. “శాసనపు మొదటి పద్యమున పెద్ద మార్పులేమియు సూచింపలేదు.”

కారణము పెద్ది లేఖక దోషములు లేకపోవుటమాత్రమే. ఉన్న చిన్న లేఖకదోషమునకు చిన్న మార్పు సూచింపఁబడినదికద.

8. “రెండవ పద్యమునుండి వీరి సంస్కరణ మొదలైనది... నామవాచకమైన ‘విరియాలు’ను విడదీసి ఆతనిని ‘భీమనృపఘస్మరుని’గా పేర్కొనిరి. అటువంటి యితర ప్రయోగముల సుదాహరించుచు కటకురూ శాసనమునందలి “వీరనర్మేదఘస్మరే” అను దానిని చూపిరి. కాని కటకురూ శాసనమీయబడిన కాలము పదమూడవ శతాబ్ది ఆరంభము.”

పదమూడవ శతాబ్ది ఆరంభములోని శాసన ప్రయోగము, పదొకండవ శతాబ్ది ఆరంభములోని శాసన ప్రయోగమునకు ప్రమాణము కాదు కాబోలు! ఏమి శబ్ద శాసన ప్రామాణిక బుద్ధి! — “భీమనృపఘస్మరుడై” అను సమాసము సార్థకమునూసముకాదు. సిద్ధసమాసము. అది సంస్కృతభాషయందు వుట్టును. సంస్కృతభాష వుట్టినదిమొదలు నేటివఱకు మాత్రమే కాదు; ఏనాటి వఱకును “భీమనృపఘస్మరః”

అను సమాసమునకు భీమరాజును సంహరించినవాడనియే అర్థము. “విరియాలభీమనృపఘస్మరః” అని సమాసమును గ్రహించినచో, విరియాల భీమరాజును సంహరించినవాడు అని మాత్రమే అర్థము వచ్చును. అది ప్రకరణ విరుద్ధము. అనన్వితము. కనుక పరిత్యక్తము.

9. “ఈ శాసనపు తొలి నాలుగు పద్యములు

ప్రతిష్ఠాపన కాలము నాటివని అంగీకరించిన, సుమారు నాటికి రెండు శతాబ్దుల క్రిందటివగును. కనుక రెండు శతాబ్దుల తరువాతి ప్రయోగములను బట్టి యిచ్చట పదచ్ఛేదము జరుపుట పద్ధతికాదు. అట్లు జరుపుటయే వారికభిప్రాయమైనచో సమకాలీనుడై, తత్ప్రాంతమున విరియాలుతో కలహించినశించిన “భీమనృప” నొక్కనిని శాసన ప్రమాణముతో చూపవలసి యున్నది.”

తొలి నాలుగు పద్యముల రచనాకాలము స్థూలముగ 1005వ సంవత్సరము, లేఖనకాలము 1124వ సంవత్సరము అని పూర్వోక్తము. తన్మధ్యకాలము రెండు శతాబ్దులూ? 1124 - 1005 ఎంత? 119. విశోత్తర శతాబ్దికిని ఒకటి తక్కువ. లెక్కలకూడ రావుకాబోలు! — “రెండు శతాబ్దుల” తర్వాతివి లేఖనములూ? ప్రయోగములూ? — రెండు శతాబ్దుల తర్వాతి లేఖనములను బట్టి ఇచ్చట పదచ్ఛేదము చేయుట పద్ధతికాదా? ఏల? — నన్నయ భారతమునకు లభించిన లాఁపత్ర గ్రంథములు రెండు శతాబ్దుల తర్వాతివికావు; నాలుగైదు శతాబ్దుల తర్వాతివి. కనుక నన్నయ భారతములోని పద్యములకు పదచ్ఛేదము చేయుట పద్ధతి కాదన్నమాట! ఇట్టి విపరీత సిద్ధాంతములు చేయుట మాత్రమే పద్ధతి కాబోలు! — పదచ్ఛేదము చేయకుండ పద్యార్థము ప్రత్యక్షము కాదు. అయినదనుకొనుటవలని అసర్థకము.

విరియాలు సంహరించిన భీమనృపుని శాసన ప్రమాణముతో చూపవలసియున్నచో, మఱి విరియాల సూరడు కాపాడిన రవ్వనృపుని, రాపాడిన భీమనృపుని కూడ శాసన ప్రమాణములతో చూపవలయును.

10. “శాసనమునుబట్టి ‘పాండవ మధ్యమ భీముని పోలిన విరియాల భీముడు’ని చెప్పవలెను. ‘భీముడు’ అని తత్సమముగా ఆ పదము లేకపోవచ్చును. ‘విరియాలూడ’ని కూడ లేదు. కనుక ‘విరియాలభీమ’ అనునది ప్రథమైక వచనముతో తత్సమ రూపమని అంగీకరింపవలెను.”

శాసనమును బట్టి “పాండవ మధ్యమ భీముని పోలిన విరియాల భీముడు” అని చెప్పరాదు. “పోలిన” అనుటకు పద్యమునందు ఉపమా లంకారము లేదు. ఉత్ప్రేక్షాలంకార ముకలదు. “విరియాల భీముడు”

అనుటకు “భీమ” అను తత్సమముగా అర్థము లేదు.

కన్నడభాష యందునులేదు. ఒరియా భాషయందు కలదు. కాని శాసన భాష ఒరియాభాషకాదు. ఒరియా సంబంధము సమకాలిక చారిత్రిక సత్యముకాదు. “భీముడు” అనియే తత్సమముగా ఆ పదము తెలుగుభాష యందుకలదు. ఉండవలయును. అట్లు “విరియాలడు” అనిఉండనక్కరలేదు. “విరియాల” అని కూడ ఉండవచ్చును. అది సాంస్కృతికము. ఇది అచ్చికము. “భీమ” అని లేదు. ఉండదు. కనుక “విరియాల భీమ అనునది ప్రథమైక వచనముతో తత్సమరూపమని అంగీకరింప” రాదు. శబ్దజ్ఞానము కల ఎవ్వరును అంగీకరింపరు. ఇది చరిత్ర పరిశోధకులకు మహాబధిరశంఖారావమే అయినచో, “అపశబ్ద భయం నాస్తి అప్పలాచార్య సన్నిధౌ” అని మాత్రమే అనుకొనవలయును. అధవా, చరిత్ర పరిశోధకులు సదృశమైన సమకాలికశాసన ప్రయోగాం తరమునైన చూపవలయును.

పద్యమునందు “పాండవమధ్యమ భీముడోయనంగా విరియాల భీమన్యవఘస్యరూఢై యుదయించె” అని ఉండవలయును. ఇందలి “ఓయనంగా” అనునది ఉపమావాచకము కాదు. ఉత్త్రేక్షాసూచకము. ఉపమాంశారముగాక, ఉత్త్రక్షాంశారము ఎందుకు కలదు ? అని ఆయోజింపినచో, (ఆయోజనము పద్యార్థమును గ్రహించు పద్ధతి) సంహరింపఁబడినవాడు పేరునకు భీముడు, సంహరించినవాడు తీరునకు భీముడు అనియే అభివ్యక్తమగును. ఛందోవ్యాకరణాలంకారాది విశిష్టములను గ్రహింపని అర్థము పద్యార్థము కాదు. అద్యుతన చరిత్ర అగును కాబోలు !

11. ఇక మూడవ పద్యము... సంస్కరణమున బడి అర్థము మారిపోయినది. ఫలితముగా కాకతీయ ముదిగొండ చాళుక్య చరిత్రతో ముఖ్యమనదగు ఘట్టము నిష్కారణముగా బలియై పోయినది.”

పరిష్కరణము వలన మారిపోయిన అర్థము, బలియైపోయిన కాకతీయ ముదిగొండ చాళుక్య చరిత్రతో ముఖ్యమనదగు ఘట్టము వీరి మాటలలోనే వీరు ఒకసారి “కల్పించి”నది. మఱొకసారి “సరిచేసి” నది. తర్వాత మఱొకరు ఖండించినది.² ఇట్లు కల్పించినది, సరి చేయునది, ఖండింపఁబడునది చరిత్ర ఆగునా? చరిత్రాభాసమగును.

12. “‘తత్తనెయురు’ అను శాసనపదము, ‘తత్తనయము’ అని యుండవలెనని వీరి సంస్కరణ.”

అవును. శాసన పదము కాదు. శాసన లేఖనము. కారణము “తత్తనెయురు” అను శాసన లేఖనము ప్రాసస్థలమునందు కలదు. పద్యమునందు తకారము ప్రాసము. కనుక “తత్తనయము” అని ఉండి

నను. తెలుగుపద్యము.

ప్రాసభంగము కివికృతము కాదు. కారణము కన్నడమునందును ప్రాసము కలదు. ప్రకృత శాసనములోని కన్నడభాగమునందు ఏడు పద్యములు కలవు. ఏడు కన్నడ పద్యములందును ప్రాసకలదు. ఏడవ పద్యము నందు మాత్రము ఒకచో విలక్షణముగ కలదు.³ అది లేఖక దోషమో, ముద్రణదోషమో, కన్నడ గుణమో కన్నడ సాహిత్యవేత్తలు తెలుపవలయును.

ఎనిమిదవ శతాబ్ది గుణకవిజయోదయ్యుని లేక పండరంగుని అధంకి శాసనము మొదలు పంపొమ్మిదవ శతాబ్ది మండల తమ్మన్న శ్రీకూర్మశాసనముల వఱకును గల శతాధిక పద్యశాసనములందు సహస్రాధిక లేఖకదోషములు కలవు. అందు పద, గణ, యతిమైత్రి, ప్రాస భంగములును కలవు. అవి కవి దోషములు అని గాక, లేఖక దోషములు అనియే లెక్కించి జయంతి రామయ్యపంతులుగారు సూచించిన పరిష్కృత పాఠములు కలవు.⁴ సుష్టపాఠములనుగాక “భ్రష్ట” పాఠములను పట్టుకొని ప్రాకులాడుట దయనీయము.

కవిదోషముకాని, “తత్తనెయురు” అను లేఖకదోషమునకు “తత్తనయము” అనుసోద పాఠమునుగాక, మరొక సాదుతర పాఠమును ప్రాసభంగములేని ఇతరదోషమురాని పాఠమును- సూచించినచో, అపశ్యము పరిగ్రాహ్యము. వట్టినే “కవిపాఠములుగా భ్రమింపజేయుటకు చేయుచున్న ప్రయత్నమిది. నిరసింపదగినది” అని ఎంతవదరనను ప్రయోజనము సున్న. అపపాఠములను కవిపాఠములుగ, అప సిద్ధాంతములను స్థిరసిద్ధాంతములుగ జననగణనకు పాఠకులు బాలురుకారు.

13. “వీరు పూర్వపు పండితాభిప్రాయములను మన్నించుటగాని ఖండించుటగాని జరుగలేదు”.

పరిష్కరణమునకు, అర్థవివరణమునకు సంభావ్య సమన్వయమునకు ఉద్దిష్టమైన వ్యాసము, పూర్వపండితాభిప్రాయముల ఖండన మండనములకు విషయముకాదుగాని, అవి గతార్థములే. అంతేకాదు. పండితాభిప్రాయములు సంభావ్యములైన సమన్వయములు మాత్రమే. వితండ వాదములు, విపరీత సిద్ధాంతములు కావు. ఉపరి ప్రమాదపతితములకు పండితులను చీల్చిచెండాడుట ప్రాజ్ఞ లక్షణముకాదు.

14. “‘తత్తనెయురు’ అనుపదమునకు ముందున్న ‘ప్రతిష్ఠసేసి’ అను పదమును ‘పేరు’ కు ముడిపెట్టి, ‘పేరు ప్రతిష్ఠచేసి’ అని అన్వయించి ‘నిలబెట్టి’ అని అర్థము చెప్పట జరిగినది. కాని ‘పద్యమునందు ‘ప్రతిష్ఠసేసి’ అనునది కొరవిదేశమున ‘ప్రతిష్ఠింప’ బడిన బొట్టు. బేతనికి సంబంధించి నట్టిది”.

చక్షుస్సును పరిపూర్ణము, చార్పిత్యము అని ముద్రాంగ

“దంతాన్వయము” అని ఒకటి కలదు. అది తెలిసిన, “ముడిపెట్టి, అన్వయించి, అర్థముచెప్పట జరిగినది” అని వృథా వాగ్యయము చేసి కొనుట జరగదు. “చేకొన్న బొట్టు బేతరాజు పేరు కొరవి దేశమునందు నిలబెట్టి” అనియే చెప్పిన అర్థము.⁵

15. “ఇక నాల్గవపద్యము. దీనికిని మూడవపద్యమునకు అంతరిక సంబంధము కలదు. దీనికిని రెండవపంక్తిలో తొలిభాగము కొద్దిగా పగిలిపోయినది. ఇచ్చటి పదము ‘మేల్గుడని’ అని పేర్కొనిరి.”

ఇది “అంతరిక సంబంధము” కలదని, స్థలాంతరమున మూడు, నాలుగు పద్యములు ఒక్క ప్రకరణమునుటకు కాదనుట స్వపచ్ఛాభాతము. “అంతరిక సంబంధము” ఆకాశమునుండి ఊడివడదు. ఏకప్రకరణమైనచే ఏర్పడును.

ఇక రెండవ పంక్తిలో తొలిభాగము ఎంత పగిలిపోయినను, ఎప్పుడు పగిలిపోయినను, అక్కడ ఒక్క ఆక్షరముకూడ చెక్కుచెదర లేదు. “మేల్గుడని” అని స్పష్టముగ కలదు. అయిదవ పద్యమునందు “మేలుగ” అను నాలుగు స్థలములందును “మే” ఎట్లు కలదో, “మేల్గు రుడని” అను చోట కూడ “మే” అట్లే కలదు. దీర్ఘము అయిదు స్థలము లందును లేదు. అంతేకాదు. “ల” యొక్క ఎడమప్రక్క పిసరంత ప్రేరితినను, “ల” స్పష్టముగ కలదు. అది “య” శేషము కాగల అవకాశము లేదు. ఉపరి “ల” క్రింద “గ” ఒత్తుకలదు. ఇది యెల్ల శాసన ప్రతిబింబమును కంటితో చూచిన కనిపించక పోయినచో, మరి “భూతద్దముతో” చూచిన స్పష్టముగ కనిపించును. శాసనప్రతిబింబ మునకు దీర్ఘకృతచ్ఛాయాపటము తీయించిచూచినచో, ఇంతను స్పష్టతర ముగ కనిపించును. అట్టి “మేల్గుడని” అను పదబంధము శాసనము నందు లేదనుట, లేనట్లు ఉదాహరణము నందు “ల్ల” కుండలికరించుట, ఇట్లు పేర్కొనిరని అంగలార్పుట, “అహా! మూలచ్చేదీతవ పాండిత్య ప్రకర్షః” అనిపించునది మాత్రమేకాదు; ఆత్మ వంచనముతోపాటు జగద్రంజనము కూడ. అక్షంతవ్యము.

వా పక్షముగ “మేల్గుడని” కాదు “మెల్గురుడని” అని వాదించినను, పద్యమునందు “గరుడని” అను పదము అవరిహర్యము. అది గరుడు + అని = గరుడని. అని పదచ్ఛేదముకాదు. గరుడని అనుపదము ద్విత్వియాంత విశేషణము. ఇది తెలిసిన బహుర్థములు భాసింపను. “గరుడని బేత భూవిభుని” అను పంక్తికి గరుడబేతరాజు అనియే అర్థము.

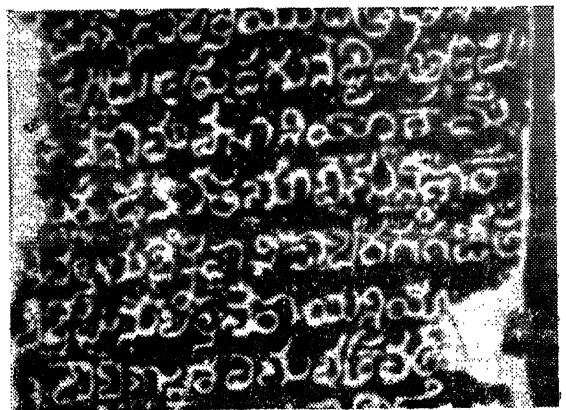
శాసనము

పదచ్ఛేదము చేసినయెడల దీనిముందున్న ‘మేల్’ నకు ఏమి అర్థము చెప్పవలసి యుంచును?”

ఇది “రామాయణ మంతయు విని రామునికి సేక నీనుగను?” అని ప్రశ్నించినట్లు కలదు. ‘మేల్’ అనునది బుద్ధరూపము. అచ్చిక వదములందు పదాంతముందలి డ, ల, ట, ర, ల ఉత్సమునకు లోపము రావచ్చును. మేలు అనునది పూర్వరూపము. అసలు శబ్దము. అందరికిని తెలిసిన అచ్చుతెనుగు శబ్దము. ఆ శబ్దమునకు పుండు “కామవసాని యొక్క” అని శాసన లేఖనము. అది లేఖక దోషము. “కామవసాని యొక్క” అని కవి పాఠము. కామవసానియొక్క మేలు అనగా ఉప కారమని అర్థము. కామవసాని కారణమైన ఉపకారమని తాత్పర్యము. ఇంత స్పష్టార్థప్రతిపత్తికల సరళవాక్యమునకు సహితము అర్థము తెలియకుండ, అకాండ లాఠవము చేయుట అత్యంత శోచనీయము.

17. “ఇన్ని శ్రమలుపడి యీ మేలును కామవసానియొక్క మేలుగా చెప్పి దీనిని, గరుడ బేతగా చ్చిత్రింపవలసిన ఆవశ్యకత ఏమి వచ్చిపడినది?... కాకతి వంశీయుడైన రెండవబేతనితో యీచార్మిత్రకాళము సమయానుకూలమై యొప్పుచుండ, యంత నిష్కారణ నిరర్థక శ్రయత్నము చేసెనీ?”

పద్యమునందు “కామవసానియొక్క మేలు” అని కలదు. కనుక అది కామవసానియొక్క మేలు అనిచెప్పటకు శ్రమలు పడవలసిన ఆవశ్యకము వచ్చిపడదు. కాదని చెప్పటకే అన్ని శ్రమలు పడవలసిన ఆవశ్యకము వచ్చిపడును. పద్యమునందు “గరుడని బేతభూవిభుని” అని కలదు. కనుక గరుడబేతనిగా చ్చిత్రింపవలసిన ఆవశ్యకము వచ్చిపడదు.

ఇది శాసన ప్రతి బింబమునకు దీర్ఘకృతచ్ఛాయా పటము. మూడవపంక్తి చివరి అక్షరము “మే”. అది “మే” అగును. ఇక నాల్గవపంక్తి మొదటి నాలుగు అక్షర ములు “ల్గురుడని” కనుక “మేల్గురుడని” కవి పాఠము.

గరుడ బేతడు కాధనుడుకు మాత్రమే చ్చి తింపవలసిన ఆవశ్యకము వచ్చి పడును. పద్యములోని చారిత్రాంశము “కాకతి వంశీయుడైన” రెండవ బేతనితో సమయానుకూలమై యొప్పుచుండ” లేదని, వీరి సంయుక్తాభిప్రాయము “చరిత్రను మార్చుచున్న”దని శ్రీ పి.వి. పరబ్రహ్మశాస్త్రిగారి ప్రశ్నాభ్యాసము కలదు. దానికి సమాధానమియ్యక ఈ “నిష్కారణ నిరర్థక” దుస్సాహస దురర్థక ప్రయత్నము దేనికి? - “శ్రీ శాస్త్రిగారి చర్చకు మేమింకను సమాధాన మీయవలసియున్నది. కనుక ప్రస్తుతమున కది విషయముకాదు” అనిన సరిపోవునా? అది ప్రస్తుతమునకు విషయముగాక అప్రస్తుతమునకు విషయమా? - పరబ్రహ్మశాస్త్రిగారి ప్రశ్నాభ్యాసము వెలువడి పదియేను నెలలు గడచినవి. ఇంకను సమాధానము లభింపలేదు కాబోలు!

18. “ఇచ్చటి ‘అరుదగునట్టి’ అను పదము ఎఱ్ఱపునంగన కామ వసానికి సంబంధించినది. అసామాన్యురాలైన కామవసాని అని భావం. కాని దీనిని క్షామవసాని యొక్క ‘మేలు’కు ముడిపెట్టిరి. ఆ ‘మేలు’ పైన పేర్కొన్నట్లైన ‘మేల్లరుడని’ దీనుం విడగొట్టి

ఇచ్చటి అనగా సృష్టారోపితపత్తికల సరళవాక్యమున హితము అర్థము కానిచోటి! ఆ చోటి “అరుదగునట్టి ఎఱ్ఱనిపునంగనగామవసాని యొక మేల్లరుడని” అను లేఖకుని లేఖనము, “అరుదగునట్టి యెఱ్ఱపు నునంగన గామవసానియొక్క మేల్లరుడని” అను పరిష్కృతపాఠము. ఇందు “అరుదగునట్టి ఆను పదము. కామవసానికి సంబంధించి, అసా మాన్యురాలైన కామవసాని అని భావ” పైనచో, “యొకమే” అను లేఖకుని లేఖనముతోపాటు “యొక్కమేలు” అను కవి పాఠమునకును డొక్కబుద్ధి ఉండదు. అది “యొక్కమేలు” కాదు మఱొకటి అని చెప్పినది లేదు. చెప్పగలిగినదిలేదు. “ముడిపెట్టిరి” అని మోరకించుటయే గాని, ముడి విప్పినది లేదు. విప్పగలిగినది లేదు. “విడగొట్టబడినది” అని విహ్వలించుటయేగాని, విడగొట్టుకుండ సరియైన అర్థము చెప్పినది లేదు. చెప్పగలిగినదిలేదు. అసలు పదములను విడగొట్టుకుండ పద్యము లకు అర్థము చెప్పట ఆకాశ చిత్రలేఖనము. “పదచ్చేదము” అన్న పద బంధమునకు కూడ అర్థము తెలియదు కాబోలు! - “అరుదగునట్టి యెఱ్ఱపునంగన గామవసానియొక్కమేలు” అను వాక్యమునందు “అరుదగునట్టి” అను విశేషణము “మేలు” అను విశేష్యమునకు అన్వయించునని విశేష్యవిశేషణ సంబంధ పరిజ్ఞానము కలదేని తెలియును.

ఇది “అరుదగునట్టి” అను పాఠమునకలదు. అది కవి పాఠ పైనచో, క్షామవసానియొక్కమేలు అరుదగునట్టి అని మాత్రమే అర్థము వచ్చును. కామవసాని అరుదగునట్టి అని అర్థము రాదు. అందుగట్టి

తెలుగు నుడికారము కాదు. ఇంగ్లీషు పలుకుబడి అగును. “బొట్టబేత, కాకతివేత” అనుట కూడ ఇంగ్లీషు దుష్ప్రభావమే.

19. “బల్లహరాయనియోగిని ఆశ్రయించునది, చక్రవర్తియైన భాస్కరవిభుని దర్శించునది, ఆ కాలమునందు శ్రీ కాదని పెర్కొన్నారు... కాకతీయ రాజ్య చరిత్రలో శ్రీలు నిర్వహించిన పాత్రను గుర్తించిన ఎవ్వరునూ పై వాక్యము నంగీకరింపరు. సిద్ధేశ్వర చరిత్రాది కథనములు కూడ పై చారిత్రక సంఘటనలను తలపింపజేయుట గమనింపదగినది.”

పయి వాక్యములోని ఆశ్రయణము, అన్యరాజ్య సందర్శనము రాయబారమునకు సంబంధించినవిగ పద్యమునందు ప్రతియమానము కాకతీయరాజ్యచరిత్రలో శ్రీలు నిర్వహించిన పాత్రను గుర్తించినవారు రాయబారము నేరపిన శ్రీల చరిత్రను తెలిపిన, అవశ్యము స్వీకారము.

చరిత్రాది కథనములందు ఎఱుక దేవరాజు మేనత్త కుంతలిదేవి గుజరాష్ట్ర ‘మహారాష్ట్ర’ మూర్ఖర యవనరాజులపై దండు వెడలి వారినోడించి, మరల దండెత్తినవచ్చిన కటకబల్లహుని, గంగి దేవుడను సేనాధిపతిచేత చంపించి, పందొమ్మిదేండ్లు రాజ్యముచేసినట్లు కలదు.⁹ రాజ్యకాలమును కలదు.¹⁰ మఱి కాకతీయ స్థానాజ్య చరిత్ర కారులు రుద్రమదేవిపేర అధ్యాయమువలె, కుంతలిదేవిపేర అధ్యాయము కాదు - కనీసము - ఒక పరిచ్చేదమునైన వ్రాయలేదేమి? ఇక వ్రాయుదురు కాబోలు!

సిద్ధేశ్వర చరిత్రాది కథనములు “పయి చారిత్రకసంఘటనలను తలపింపజేయుట గమనింపదగినది” అయినచో, అవి మొదటి కాకతి బేతరాజు కాలమునందు జరిగినట్లును మఱి గమనింప వలయునగుదా! అనుకూలమైనది ప్రమాణముగ, ప్రతికూలమైనది అప్రమాణముగ ఒకే విషయమును పరిగణించుట అర్థజరతీన్యాయదోషమునకు లక్ష్మీ భూతమగును.

20. “వారి అభిప్రాయమున యీ ఘనకార్యములన్నియు ఎఱ్ఱనవే”

అవును. అందుకు హేతువు పద్యమునందు “తాను” అను సర్వనామము కలదు. అది ఎఱ్ఱ నరేంద్రునికి ఎట్లు అన్వయించునో పూర్వోక్తము.¹¹ కామవసానికి అన్వయించునది కాదని చెప్పక పోవుటకు హేతువు, అట్లు తలపోయువారు కూడ ఉండరని, ఉన్నను తలయెత్తుదురని తలంపక పోవుట మాత్రమే. ప్రకరణమును వదలి పద్యార్థమును గ్రహించుట నిరాలంబనృత్యము. పదములను వదలి వాక్యాన్వయము చేయుట తలక్రిందుల తాండవము.

“పై మూడు, నాలుగు పద్యముల నొక్క ప్రకరణముగా చెప్పి, రెండింటిలో వర్ణితములైన మనకార్యములను ఎఱ్ఱ నరేంద్రునివిగా వివరించినారు. కాని అది అంగీకార యోగ్యమైన వివరణ కాదు. మూడవ పద్యమున ఎఱ్ఱ నరేంద్రుడు బాధ్యత వహించిన కార్యమును, నాల్గవ పద్యమున కామవసాని చేబూని సాధించిన దుర్బటరాజకీయ బాధ్యతను వర్ణించుచున్నవి.”

అర్థవివరణలకు అంగీకార యోగ్యతాయోగ్యతలు నిర్ణయింప వలసినది పద్ధాద్దు. పద్ధాద్దు తెలియనివారుకారు. తెలిసినవారు, మూడవ పద్యము ఎఱ్ఱ నరేంద్రుడు బాధ్యత వహించిన కార్యమును, నాల్గవపద్యము కామవసాని చేబూని సాధించిన దుర్బట రాజకీయ బాధ్యతను వర్ణించుచున్నచో, భార్యాభర్తలైన కామవసానికి ఎఱ్ఱనరేంద్రునికి విభాకులు ఈయవలయును. అథవా, ఎఱ్ఱనరేంద్రుని చంపవలయును. అదిహాడ జరుగకపోలేదు. “ఇట్ల మే బి దబ్” ఎఱ్ఱ పాస్ట్ర్ అవే బిఫోర్ హి కుడ్ కన్నానిదేబ్ హిడ్ వర్క్” అని, ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనము గారి అభిప్రాయము.¹² కాని, “విరియాల ఎర్రన కాకతిబేతరాజు శత్రువులను నిర్మూలించి అతనిని కొరవి దేశమునకు ఫలికగ ప్రతిష్ఠించెను. ఈ యెర్రన భార్య కామవ సానిగూడ ఇతనికి సాయముచేసి కాకతి వంశమును సుప్రతిష్ఠితము చేసెను.” అని మారేమండ రామరావుగారి అభిప్రాయము.¹³ “తెలంగాణములోని గూడూరు శాసనము ప్రకారము విరియాల వంశజుడగు ఎఱ్ఱభూపతి కాకతి బేతనృపాలుని శత్రువును నిర్మించి, యాబేత వసుధాధిపుని కొరవిదేశమునందు ప్రతిష్ఠ జేసెననియు దెలియుచున్నది”. అని కుంమూరి ఈశ్వరదత్తుగారి అభిప్రాయము¹⁴ కూడ. ఇవి “పూర్వపు పండితాభిప్రాయము”లే. అపండితాభిప్రాయములు కావు. ఇట్టివింతు కలవు.

22. “పొరపాటున ఎఱ్ఱకు చంపిన కొరవియందలి శత్రువే ముడి ండ చాళుక్యరాజుకావలెనని పేర్కొనిరి”.

పొరపాటునకాదు. శాసన పద్యార్థమున. అది పూర్వోక్తము.¹⁵ పద్ధాద్దు తెలిసిన ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనముగారి అభిప్రాయమును¹⁶ అదే. “విరియాల ఎఱ్ఱ డిఫిచెడ్ దిస్లోకల్ ఫీఫ్ డెన్ (పెర్ ఫోప్స్ వుయే హేప్లు లుక్ ఫర్ హిమ్ ఇన్ ది ముదిగొండ చాళుక్యాస్) అండ్ ఎస్టాబ్లిష్డ్ బేత[ఇన్ ది కొరవి సీమ”. ఖండలి బేత[మొదటి కాకతి బేతరాజే. ఇది కూడ “పూర్వపు పండితాభిప్రాయమే”. అపండితాభిప్రాయముకాదు.

23. “కాకతి బేతదట్టి నిస్సహాయస్థితికి చేరుటకు మూలకారణమే ఆ విరియాల ఎఱ్ఱకు... పై పద్యమున చెప్పబడినట్లు అతడు

కొరవి దేశమున కాకతీయులకు స్థానము లేకుండ చేయుట వలననే యీ స్థితి యేర్పడినది. తమ బాంధవ్యమును పురస్కరించుకొని కామవసాని నడుముకట్టి కాకతి రాజ్యపునర్వ్యవస్థీకరణకుద్యమింపవలసి వచ్చినది.”

కాకతి బేతరాజు నిస్సహాయస్థితికి మూలము విరియాల ఎఱ్ఱుడని శాసనమునందులేదు. కాకతి వల్లభుడైన బేతరాజు పిన్నవాడు అని మాత్రమే కలదు. విరియాల ఎఱ్ఱుడు కాకతీయులకు కొరవి దేశమునందు స్థానము లేకుండచేసినట్లు “పై పద్యమున చెప్పబడి” లేదు. ఆ పద్యములోని బొట్టుబేత వసుధాధిపుడు ముదిగొండ చాళుక్యరాజుఅని, అతని శత్రువు కాకతీయరాజు అని కల్పించిన అదృతన కథనములందు మాత్రమే “చెప్పబడి” కలదు. అట్లు చెప్పిన భర్త విరియాల ఎఱ్ఱుడు కొరవిదేశమునందు, భార్య కామవసాని అనుమకొండ దేశమునందు ఉండి కాపురము చేయవలయును. అధవా కథలా అల్లవలయును. భర్త విరియాల ఎఱ్ఱుడు కాకతీయ మహారాజును “ఉద్ధృతముగ” చంపగా భార్యకామవసాని కాకతీయ యువరాజును ఉద్ధరించుటకు కారణము “తమ బాంధవ్యము” అయిన, మఱి కామవసానికి - కాకతీయయువరాజుతోనే గాని, భర్తవిరియాల ఎఱ్ఱునితో బాంధవ్యము లేదు కాబోలు ! అంతే కాదు. భార్యాభర్త సుఖంధము “తమబాంధవ్యము”కాదు కాబోలు !! ఉపరి వీరు గుర్తించిన, కాకతీయ సామ్రాజ్యపరిత్రలోని స్త్రీలు నిర్వహించిన పాత్రతో - భర్తతోడి బాంధవ్యమును తెగతెంపులు చేసికొని, భూభర్తతోడి బాంధవ్యమును మాత్రమే పునరుద్ధరింపుకొనుట కూడ కలదు కాబోలు!!! ఇట్టి దుర్మములకు దోహదము చేయు ఛార్మిక సమన్వయములు దురదృష్టము.

24. “ఇందు ప్రస్తావించబడినవి యిరువురు శత్రువుల రాజకీయ మునకు సంబంధించిన భిన్న విషయములు.”

ఇట్లు చెప్పటకు పద్ధాద్ధప్రాప్తిని మాత్రమేగాక, ప్రమాణాంతరమును కూడ చూపవలయును. స్వీయఫర్మితకాదు. ఇదే ప్రమాణ మైనచో, పద్ధాద్ధ గ్రహణక్తి రహితమగును. అంతేకాదు. ఆన్మోన్యాల శ్రయ దోషదూషిత మగును.

25. “ముందు పద్యమున శత్రుసంహారము జరుగగా, తరువాతి పద్యమున అన్యసహకారము లభించినదట”

ఇది వక్రీకరణము. శత్రుసంహారము పద్యమునందు జరుగదు. యుద్ధమునందు జరుగును. అన్యసహకారమును పద్యమునందు లభింపదు. రాయభారమునందు లభింపును. “అన్యసహకారము” లేని శత్రుసంహారము మూడవపద్యమునందు అసహాయకార లక్షణమేకాని, శత్రుసంహారము

రేములేని అన్యసహకారము నొల్ప పద్యమునందు పద్యము' అని పూర్వోక్తము! అర్థముకాలేదు కాబోలు! ఏది అర్థమయినది కనుక ఇది అర్థము అగుటకు? కాకతి వల్లభుని చేత(బట్టుటకు, కాకతి (వంశము)ను నిలుపుటకు "బల్లహరాయనియోగిని" అక్రయించినది, భాస్కరవిభు చక్రవర్తిని సుందర్నించినది ఎందుకు? ఎత్తుకొనుటకు, ముద్దుపెట్టుకొను టకు కాదు, శత్రుసంహారమునకు. అది స్థాన పద్యమునందు లేదు. మూడవ పద్యమునందు కలదు. ముందు శత్రుసంహారమును చెప్పి, తర్వాత తదర్థమైన అన్యసహకారమును వివరించుట-కార్యమును ముందుచెప్పి, కారణమును తర్వాత వివరించుట శ్రమవిరుద్ధముకాదు. తర్కసహజము. సంస్కృతాంధ్ర కావ్యములు చదివిన తెలియును.

26. "గతములో....మేమును ముదిగొండ చాళుక్యవంశమున తత్కాలమున కానక (బొట్టు బేతరాజును) యీ అవసరము గడుపుటకై ఒకనిని క్రి॥శ॥ 985 - 1000 ప్రాంతమున కల్పించితిమి. కాని తర్వాత యిందలి విషయములన్నియు శాసనములందు కానవచ్చుచున్న తర్వాత బొట్టు బేతరాజునకు సరిపడుటచే పై నన్నివేళమును క్రి॥శ॥ 1075 - 1110 ప్రాంతమున నున్న బొట్టు బేతరాజునకు సరిచేసితిమి."

ఇందు "అవసరము గడుపుటకై", "కల్పించితిమి", "సరి చేసితిమి" అను పదరాజములు అవశ్యగమనార్హములైనవి. గతములో కల్పనము! వర్తమానములో సరిచేత !! కలనేత. భవిష్యత్తులో? - దిద్దుబాటు కాబోలు!!! చరిత్ర ఇంత చపల చిత్తమా? ఇంతకు, గూడూరు శాసనమునందలి విషయములు ఇతర శాసనములందు "కానవచ్చినవి" అన్నవి తమకు ఆనుకూలమైనవి, ప్రతికూలమైనవి కావు. వీరి కాలనిర్ణయము ప్రకారమైనను, ముదిగొండ చాళుక్యులందు 1075వ ప్రాంతమునందు బొట్టు బేతరాజు లేడు. వట్టి బేతరాజు కలదు. అతడు బొట్టు బేతరాజు అని సొంత ఆపాదనను!- ఇన్ని పల్లటేలు కొట్టుటకు పేతువు పద్మార్కగహణశక్తి లేకపోవుటమాత్రమే కావలయును. అధిచా, "తా(బట్టిన కుందేటికి మూడేకాళ్లు" అను దృఢ నిశ్చయము కావలయును.

27. "అందు-(క్రిష్ణక శాసనమునందు) ఇరువురు బేతరాజులు కలరు. మా కాలనిర్ణయముననుసరించి మొదటి బేతరాజు క్రి॥శ॥ 1075-1100 ప్రాంతము వాడగును. రెండవ బేతరాజు క్రి॥శ॥ 1125-1150 ప్రాంతము వాడగును... అయితే వీరుకొరవిపురవల్లభులుగా తెలియుచున్నను, ప్రత్యేకముగా నాటినికి "బొట్టు" శబ్దముపేరు ముందులేదు. కాని తరువాత

పాచు సత్తరామేశ్వర, శ్రీకాకుళ శాసనములలో బట్టు అ తమ నామములందునుకొనుటను బట్టి... వీరి సమీప పూర్వికుడైన బేతని కూడ బొట్టుబేతగ పరిగణించుట జరిగినది. కనుక ఆ కాలమునకు సరిపడునట్లు ముదిగొండ చాళుక్యవంశములోని బొట్టుబేతని గూర్చిన శాసన ప్రమాణ మున్నది."

ఇదా శాసన ప్రమాణము అనగా? ఏ కాలమును ఆనుసరించి సరిపడు శాసన ప్రమాణము? "మా కాలనిర్ణయముననుసరించి" అను మాటనుబట్టియే అది మఱొకరు అంగీకరించిన కాలనిర్ణయము కాదని. అభివ్యక్తమగుచున్నది. అంతేకాదు. వీరి కాలనిర్ణయము "పురుషాంత రమునకు 25 సంవత్సరముల ననుసరించి"నదని, "మెకానికల్ పద్ధతిలో చేయబడిన"దని వరబ్రహ్మశాస్త్రిగారు ప్రక్కను బెట్టినది.¹⁷ శాసన ప్రమాణములను బట్టి తెలిసిన అంశములకు, తరమునకు 20 మొదలు 40 సంవత్సరముల వఱకు పరిగణించి సమన్వయించుట ఇదివఱకటి చారిత్రక పద్ధతి. తరమునకు 25 సంవత్సరములు మాత్రమే పరిగణించి, శాసన ప్రమాణములను బట్టి తెలిసియు తెలియని అంశములను సరిపెట్టుట ఇప్పుటి చారిత్రక పద్ధతి కాబోలు! 40 సంవత్సరముల పరిగణనము "అసాధారణమైనది కనుక పరిహరింప దగినది" అనుట ప్రసిద్ధ చారిత్రక పద్ధతికి విరుద్ధము. అట్లు పరిగణించిన సందర్భములు మాత్రమే కాదు; పరిగణించినచో, పంగతములు కాని సందర్భములును కలవు. అంతేకాదు. ప్రాచీన కాలమునందు బహు భార్యా నిషేధ శాసనములు, సంతాన నిరోధ శాసనములులేవు. సంతాన సాగర శాసనములే కలవు. సంతాన నిరోధక వ్రతము సాగుచున్న ఈ కాలమునందే 40వ ఏట సంతానము కలుగుచున్న సంసారములు కలవు. "ప్రమ్ నోన్ టు ఆన్ నోన్" కాని, "ప్రమ్ అన్ నోన్ టు నోన్" కాదు. గత్యంతరములేనిచో, తరముల పరిగణనముని తప్ప సరియేగాని, అది స్థిరముకాదు. చరము.

ఇంతకు, "సత్తరామేశ్వర, శ్రీకాకుళ శాసనము"లను బట్టి క్రిష్ణక శాసనములోని రెండవ బేతరాజునకు "బొట్టు" పెట్టనక్కర లేదు. అతనికి "బొట్టు" క్రిష్ణక శాసనమునందే కలదు. శాసనములను చూడగానే సరికాదు. సరిగా చూడవలయును. అంతేకాదు సరిగా అర్థము చేసికొనవలయును. క్రిష్ణక శాసనములోని వాక్యమిది:¹⁸

"కుసుమాయభు (ధు) నకు పిని (సి) త జనాన (శ్రీ) యుజైన బొట్టు బేతభూపాలుణ్ణ జనిమిం (ప్రిం) చె."

ఇట్లు పరిబ్రహ్మశాస్త్రిగారి శాసన పాఠమునందు మాత్రమేగాక శాసన ప్రతిబింబమునందును కలదు.¹⁹ కనుక క్రిష్ణక శాసని ప్రమాణమున లభించు ముదిగొండ చాళుక్య బొట్టు బేతరాజు ఇతడు మాత్రమే కలడు. ఇతని కాలము తెలిసికొనుటకు క్రిష్ణక శాసనమునందు కాల నిర్దేశములేదు. శాసనలిపియందు క్రిసీదలు కలవు. కనుక ఎవరి కాలనిర్ణయము వారిది! ఉభయుల కాలనిర్ణయములందును నిజమైన శాసన ప్రమాణమున లభించు ముదిగొండ చాళుక్య బొట్టు బేతరాజు కాలము, ఇద్దఱు కాకతి బేతరాజుల కాలమునుకాదు. కనుక ఊహాగనము!

విజయనగరరాజులందు మొదటిదేవరాయలకు, రెండవ దేవరాయలకు, మల్లికార్జున దేవరాయలకు, విరూపాక్ష దేవరాయలకు “ప్రాధ” విశేషణము కలదు. ప్రసిద్ధము. అయినను హరిహరదేవరాయలకు, బుక్కదేవరాయలకు “ప్రాధ” విశేషణమును ఎవ్వరును తగిలించలేదు. కాకతీయ రాజులందు రెండవ రుద్రదేవునికి “ప్రతాప” విశేషణము కలదు. కనుక మొదటి రుద్రదేవునికి కొండఱు “ప్రతాప” విశేషణమును తగిలించినను, అతడు ప్రతాపరుద్రుడు కాదని ఉద్ధండ్యులైన చరిత్రకారుల - నేలటూరి వేంకటరమణయ్య, మల్లంపల్లి సోమశేఖర శర్మ ప్రభృతుల - ఉద్భావ. అది ఉద్భావ. కనుక, క్రిష్ణక శాసనమునందు రెండవ బేతరాజునకు “బొట్టు” విశేషణము కలదని, మొదటి బేతరాజునకు కూడా “బొట్టు” విశేషణము తగిలించుట ప్రామాణిక చారిత్రిక పద్ధతికి పరమవిరుద్ధము. అది “శాసన ప్రమాణము” అని ప్రగల్భము కొట్టుట ప్రతారణము.

28. “ఇచ్చటి ‘బొట్టు’ అనునది స్థలనామము. పాల్వంచతాలూకాలోని అడవిలో నేదో ప్రాంతము కావచ్చును. ‘బొట్టున వాని ప్రధానులు’ అని క్రిష్ణక శాసనవాక్యము.”

బొట్టు అనగా “స్థలనామము” అనుటకు, ఆ స్థలము “పాల్వంచ తాలూకాలోని అడవిలో నేదో ప్రాంతము కావచ్చును” అనుటకును గల ఆధారము క్రిష్ణక శాసనవాక్యమే. కాని, ఆ క్రిష్ణక శాసన గద్యవాక్యమును పాపము అర్థము కాలేదు! ఆ వాక్యమిది :

“—అతని (కుసుమాదిత్యుని) ప్రథమ రాజ్యంబున భూమి ప్రభుత్వంబు పుట్టిన యవసరంబున బొట్టున వాని ప్రధానులు శ్రీకరణాదిపతియైన యిందపరాజును అతని తమ్ముడైన రేమ రాజును సమస్త వస్తువాహనంబులనుం గులధనంబులనుంజేకొని కుసుమాదిత్యుతోడన పరమణ్ణలాభిముఖులై కందమూలప(ఫ)ల సా(శా)ఖాదులాహారంబుగా గైకొని—”

ఇందు కందమూల ఫలములు కలవుగావున, క్రిష్ణక గ్రామము పాల్వంచ తాలూకాలోనిదని పరిబ్రహ్మశాస్త్రిగారి స్థలనిర్దేశమును

కలదుగావున, “బొట్టున” అను శబ్దమునందు బొట్టు అని కలదుగావున, “బొట్టు స్థలనామము పాల్వంచతాలూకాలోని అడవిలో నేదో ప్రాంతము కావచ్చును” అని ఊహాగనము! ఇది ఏనాడో చిలకమర్రి లక్ష్మీనరసింహముగారు చమత్కరించిన భాగవత పురాణపరిశోధనమును జ్ఞప్తికి తెచ్చునది!

కుసుమాదిత్యుడు రాజ్యమునకు వచ్చిన తొలి సంవత్సరమునందు భూమిప్రభుత్వము పుట్టినది. భూమిప్రభుత్వమున భూకంపము. అపరశ్రమన సమయము. ఆవశ్యకము కాదు. “అయ్యవసరంబున” అను ప్రయోగములు కోకొల్లలు. “భూకంపము పుట్టిన సమయమునందు ‘బొట్టు’ కుసుమాదిత్యునితోపాటు వాని ప్రధానులు పరమండలము నకుపోయిరి” అను వాక్యమునందు “బొట్టున” అను పదమునకు “స్థలనామము” అని అర్థము కాదు. “బొట్టున” అను పదము నిఘంటు పరితముకాదు. కనుక ప్రకరణమును బట్టి అర్థమును గ్రహింపవలయును. భూకంపము పుట్టినపుడు పరమండలమునకు పోవుట ప్రకరణము. ప్రమాదము వచ్చినపుడు “వెంటనే” పోవుట లోకసహజము. కనుక “బొట్టున వాని ప్రధానులు” అను క్రిష్ణక శాసన వాక్యములోని “బొట్టున” అను శబ్దము చట్టున అను శబ్దము వంటిది. చట్టు అను శబ్దమునకు, చట్టున అను శబ్దమునకు సంబంధము లేదు. అట్లు బొట్టు అను శబ్దమునకు, బొట్టున అను శబ్దమునకు సంబంధము లేదు. ఉండనక్కరలేదు. చట్టుకున అను శబ్దము చట్టున అగునట్లు, పుట్టుకున అను శబ్దము బొట్టున అగును. ఇది భాషాశాస్త్ర పరిజ్ఞానము వలన తెలియునది. “బొట్టున” అను శబ్దము క్రిష్ణక శాసన కాలము నందు మాండలిక పదము కావచ్చును. దేశ్యము.

ఇక పేరునకు ముందు కల బొట్టు శబ్దము తద్భవము. వ్యక్తి నామములకు ముందు భట్ట శబ్దము నిఘా ప్రసిద్ధము. భట్టతాత, భట్ట నాయక, భట్టనారాయణాద్యనేక వ్యక్తినామములు గ్రంథములందు మాత్రమేగాక, పదవశతాబ్ది తెలుగు శాసనములందును భట్టగుణ, భట్టదేవనికి అను వ్యక్తినామములు కలవు.²¹ సంస్కృత భట్టశబ్దమునకు తెలుగు భట్టశబ్దము తత్సమము. అది భొట్టు, బొట్టు అను తద్భవములు అగును. “గొప్పవాణ్ణి కావాలని వుంది కొండుబొట్టా అంటే పెద్దవాళ్ళని పట్టుకు తిట్టరా పెద్దబొట్టా” అను సామెత వ్యవహార ప్రసిద్ధము. వ్యావహారిక పదములను చాలవఱకు స్వీకరించిన సి. పి. బ్రౌను నిఘంటువునందు “బొట్టు అర్. భొట్టు [ఫర్ య్ నేలేటి భట్ట]” అని కలదు. తత్తదేక వచనములు బొట్టు, భొట్టు. కనుక పేరునకు ముందుకల బొట్టు శబ్దమునకు ఆద్యైకకృతి సంస్కృత భట్టశబ్దము. సంస్కృత భట్ట శబ్దమునకు పండితుడు అని మాత్రమే గాక; రాజు, యువరాజు. అను అర్థ తాత్పర్యములు కలవు.

“ఎల్బార్, మాస్టర్, (యూజ్ టు ఏ టైటిల్ ఆఫ్ రెస్పెక్ట్ ఇన్ ఎన్ థింగ్ ప్రిన్సిప్స్” అని వి. యస్. ఆఫ్టే నిఘంటువునందు కలదు. కనుక భట్ట శబ్ద వికృతి అయిన, పేరునకు ముందుకల, బొట్టు శబ్దము స్థల నామము కాదు. విరుదనామము. అంతేకాదు. యువరాజును సంబోధించు గౌరవసూచకమైన విరుదనామము. ఉపరిప్రభువాచకము.

నాల్గవ పద్యమునందు కాకతివల్లభుడైన బేతభూవిభుడు “పిన్నవాడు” అని కలదు. అనగా చండిపిల్లవాడని అర్థము కాదు. తక్కువ వయస్సు కలవాడని తాత్పర్యము. బాలడని భావము. కనుక యువరాజు కాగలడు. యువరాజైన, కాకతివల్లభుడైన బేతభూవిభుని మూడవ పద్యమునందు బొట్టుబేత వసుధాధిపుడు అనుటయే అర్థవంతము. తదితరము అర్థరహితము. ఇందుకు, మొదటి కాకతి బేతభూవిభు గరుడ బేతరాజుతోపాటు బొట్టుబేతరాజును అగుట మఱి అసంభవముకాదని పూర్వోక్తము.²² ఇట్లు సుసంభవము.

శబ్దము యొక్క అర్థమును “అధ్యాన్నపు అడవిలో వదిలి” పద్యముయొక్క తాత్పర్యమును కల్లోలపు కడలిలో కలిపి చేయు కల్పనను అధివాస్తవిక కవిత అగును గాని ఆధునిక చరిత్ర కాదని విశ్లేయము.

ఇంతకు, మొదటి కాకతి బేతరాజు “పిన్నవాడు” అయిన కాలమునందు గాని, రెండవ కాకతి బేతరాజు “పిన్నవాడు” అయిన కాలమునందు గాని, ముదిగొండ చాళుక్య రాజులందు బొట్టు బేతరాజు కలదనుటకు ఊహానామ వివాద, బచ్చితమైన శాసనప్రమాణము లేదు. ఆ కాలమునందు ముదిగొండ చాళుక్య బొట్టు బేతరాజుకలదని గూడూరు శాసనానుబంధ పద్యమునందు లేదు. పద్యతాత్పర్యమును కాదు. ప్రసిద్ధ ప్రాయము కూడా కాదు. నాల్గవ పద్యమునందు

(వంశము), కాకతివల్లభుడు అని ద్విర్విక్రమయినను, మూడవ పద్యము నందు చాళుక్య వంశము, చాళుక్య వల్లభుడు అను ప్రసక్తి లేదు. అయినను ముదిగొండ చాళుక్య రాజునకు గుడిబండ వేసిన పూర్వ వాదమును పునరుద్ధరించుకొనుటకు మఱింత అనభిజ్ఞతను ప్రదర్శించు కొనుట చిత్రము. చింత్యము.

29. “ఇదే ప్రాంతాల్లో సమకాలీన కన్నడ శాసనాల్లో ఒక ‘పల్లవ రాయడు’ కానవస్తున్నాడు. కుమారసోమేశ్వరు డంతటివాడు కూడ వేములవాడలోని అరికేసర దేవునికి దానము సమర్పించడానికి, యీ పల్లవరాయని అనుమతిని పొందటము జరిగింది. కనుక ‘పల్లవరాయని’ గూర్చి చెప్పేముందు యింకా విపులమైన పరిశీలన చాలా అవసరము.”

ఒక లేముడవాడ కన్నడ శాసనమునందు “పల్లవరాయడు” కాదుగాని, “బల్లవరాయడే” కలడు. అతనికి కుమారసోమేశ్వరుడు

విన్నపము చేసి, హరికేశ్వరదేవునికి పూలతోట దానము చేసినట్లు శాసనము కలదు.²³

“శ్రీమతు కుమారం సోమేశ్వరదేవరు శ్రీమతు బల్లవరసర్గి విన్నప హంగయ్య... శ్రీమద్ధరికేశ్వరదేవర నివేద్యశ్కం...”

ఇందలి బల్లవరసు బల్లవరాజే. అతడు బల్లవరాయడు అగును. గూడూరు శాసనానుబంధ పద్యమునందు “ఘను బల్లవరాయ నియోగిఁజొచ్చి” అనియే కలదు. అది “ఘనున్ + పల్లవరాయనియోగిన్” అనియే పదచ్ఛేదము చేయనక్కరలేదు. “ఘనున్ + బల్లవరాయని యోగిన్” అనికూడ పదచ్ఛేదము చేయవచ్చును. కాని, లేములవాడ కన్నడ శాసనము కాలము 10-4-1106 వ తేదీ.²⁴ అది మొదటి కాకతి బేతరాజు కాలములోనిది కాదు. రెండవ కాకతి బేతరాజు కాలము (1078-1108) లోనిదేకాని, అతని బాల్యములోనిది కాదు. కనుక “ఇంకా విపులమైన పరిశీలనచాలా అవసరము” కాబోలు!

ఎంత “విపులమైన పరిశీలన” చేసి, 1106 వ సంవత్సరము నాటి బల్లవరాయని 1076 వ సంవత్సరమునకు లాగికొనివచ్చినను, రెండవ కాకతి బేతరాజు అప్పటికి “పిన్నవాడు” కావున, బల్లవరాయ డును పిన్నవాడే అగును. అనగా యువరాజు. మఱి యువరాజైన కాకతి బేతరాజును ఉద్ధరించుటకు మహారాజు నియోగినిగాక యువరాజు నియోగిని అనగా రాజోద్యోగిని ఆశ్రయించెనుటకు మఱొక అనుచిత మగును.

“సిద్ధేశ్వర చరిత్రాది కథనములుకూడా పై చారిత్రక సంఘటనలు తలపింపజేయుట గమనింప దగినది” అయినచో, ఆ కాలమునందు కటకబల్లహుడు కలడుకదా! అతనిని ఒకసారి ఆశ్రయించుట, మఱొక సారి చంపించుట రాజకీయములందు సహజమే. అందును కామవసాని “అసామాన్యురాలు” కద!— పూర్వోక్తర విరోధశంకానిరాతంక ప్రకటనములకు మూలము, పూర్వవాద పునరుద్ధరణ ప్రయత్నము కావలయును. అందువలన “తొందరపాటుచర్య, పాడిగాడు, నిరసింపదగినది” మొదలైన అధిక ప్రసంగములు!

30. “ఇక మిగిలిన ఐదవపద్యము... ఇందు ‘మేలుగ’ అనునది పడికట్టు మాటగా పేర్కొనిరి. కావచ్చును. కాని పద్యమునందలి ఆఖరి పంక్తి(ని) శ్రీశాస్త్రిగారు ‘గరెండయరాజు’ అను కన్నడ ప్రయోగముగా పేర్కొన్నారు.”

శాస్త్రిగారు “గరెండయరాజు” అని వ్యతక్కరణము చేసినమాట నిజమేగాని, అది “కన్నడ ప్రయోగముగా పేర్కొన” లేదు. “కన్నడ సంస్కారముతో ‘గరుడయ’ పదమును (గరెండయ అని) వాడెను” అని పరబ్రహ్మశాస్త్రిగారి స్పష్టపరిపాదనము.²⁵ కన్నడ సంస్కార

ముతో వాడినను తెలుగు ప్రయోగము కన్నడప్రయోగముకాదు. తెలుగు ప్రయోగమే అగును. ఇంతకు కన్నడసంస్కారమును ఇదమిత్థముకాదు. ఆపాదనము. అంతేకాదు. అయిదవ పద్యమునందు ఉత్తరార్థమునకు,

“మేలుగ మూడుముప్పుయని మేలుగ నేరడు బేటిపాడునుం
మేలుగ బేకు(క్కు) మావిట్లు మేలుగ రెండెయరాజు సంగట్లు”

అని శాసనలేఖనము. మొదటి మూడుస్థలములందు “మేలుగ” అని కల పదము, నాల్గవ స్థలము నందును “మేలుగ” అని ఉండుట సహజము. “మేలు” అనివుండుట అసహజముమాత్రమేకాదు; అసన్నితముకూడ. కనుక ప్రాస, యతిమైత్రి ఘటితమైన “మేలుగ” అనుపదము నాలుగు స్థలము లందును ఇమ్ముగ, మానుగ వంటి పదీకట్టు మాటయే. “కావచ్చును” కాదు. అగును. నాల్గవపద్యమునందు “గరుడని బేత భూవిభుని” అను పదచ్ఛేదము ఎంతసమంజసమో, అయిదవ పద్యమునందు “గరెండయ రాజు” అను పృథక్కరణము అంత అసమంజసము. అదినరే, నాల్గవ పద్యమునందు శాసనస్పృహ; ప్రాస, యతి మైత్రిఘటితమైన “గరుడని” అను పదమునకు మూలచ్ఛేదము, అర్థమునకు అన్యథాకరణము-చేసి, అయిదవ పద్యమునందు అనుచితవిభాగమైన “గరెండయ” అను పదమును గౌరవించుటలోని అంతర్యము గమనార్హము. అది గర్వము.

ఒక పద్యశాసనమును పరిష్కరించుటకు మాత్రమేకాదు; ఒక పద్యశాసనము యొక్క మాత్రమేకాదు; ఒకగద్యశాసనము యొక్కయు అర్థమును గ్రహించుటకు ప్రథమతః భాషాచ్చందో వ్యాకరణాద్యనేక విషయముల పరిజ్ఞానము అవశ్యకము. తదుపరి సమకాలిక చారిత్రిక సత్యముల సమన్వయము కర్తవ్యము. ఊహామాత్ర శరణ్యములైన చారిత్రిక సమన్వయములు (కన్జెక్చర్స్) సప్రమాణ నిరూపణపణము లైన చారిత్రిక సత్యములు (హిస్టారికల్ ఫ్యాక్ట్స్) కాజాలవు. చరిత్రకు ధ్యేయము సత్యాన్వేషణము. స్వకపోల కల్పితములైన చారిత్రిక సమన్వయములనుబట్టి శాసనపద్యములకు వివరితార్థ కల్పనము, శాసనగద్యము నకును విరుద్ధార్థజల్పనము చేయుటకంటె, సరియైన అర్థములను తెలిసికొని, స్వకపోల కల్పితములను సవరించుకొనుట సహృదయ లక్షణము.

చరిత్ర (హిస్టరీ) పురావస్తుతత్వము (ఆర్కియాలజీ) వలె, సాహిత్య పురాతత్వము (లిటరరీ ఆర్కియాలజీ) కలదు. అది ప్రథమతః మల్లంపల్లి సోమశేఖర శర్మగారి ముఖతః విన్నది. వారి పీఠికను కలది.²⁶ తదుపరి వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రిగారి (మునుముడు) ముఖతః విన్నది. వారి గ్రంథమునందు కలది.²⁷ తత్తాదృశమైన సాహిత్య పురాతత్వ సరణిని కూడ, విరియాలమల్లని గూడూరు సానుబంధ శాసనములోని తెలుగు పద్యముల రచనాకాలము పండిల నీయము. పరిగణనార్హము.

విరియాల మల్లని గూడూరు సానుబంధ శాసనములోని తెలుగు పద్యములు చంపకోత్పలమాలలు. అవి సంస్కృతవృందస్ఫుట. కాని సంస్కృత కావ్యములందు కానరావు. మాఘకావ్యమునందు ఒక్క చంపకమాల కలదుగాని, అది సంశయాత్మకము. అయినను చంపకోత్పలమాలలు సంస్కృతవృందస్ఫుటే. అంతేకాదు. వృత్తములు. సంస్కృత వృత్తములకు పాదాంత విరతి విధాయకము. తెలుగు వృత్త ములకు తొలుత విధాయకముగ కలదు. నన్నయనుండి వికల్పముగ కలదు. నన్నయ భారతములోని మొట్టమొదటి ఉత్పలమాల మొట్ట మొదటి పాదమునందే పాదాంత విరతి పాటింపఁబడలేదు. వృత్తరచ నమునందు పాదాంతవిరతి పాటింపకపోవుట సంస్కృత లక్షణాను సారముకాదు. కన్నడలక్షణానుసారము. కన్నడమున ఆదికవి పంపని భారతమునందు ఇట్లు కలదు.²⁸

“నకలజ్ఞాచరభేదరాంచిత మహామాణిక్యగాణికీకృహ
సిక—”

తెలుగున ఆదికవి నన్నయ భారతమునందు ఇట్లు కలదు.

“రాజకులై క భూషణుడు రాజమనోహరుఁడన్యరాజలే
జోజయశాలి శౌర్యుఁడు—”

ఇట్లు వృత్తమునందు పాదాంతవిరతిని పాటింపకపోవుట నన్నయకు పూర్వము తెలుగునందు లేదు. తర్వాత కలదు. ఎనిమిదవ శతాబ్ది గుణక విజయాదిత్యుని లేక వండరంగని అద్దంకి శాసనములోని తరువాత పద్యమునందు, తొమ్మిదవ లేక పదవ శతాబ్ది యుద్ధమల్లుని బెజవాడ శాసనములోని అయిదు మధ్యాక్షిగర్, పద్యములందును పాదాంత విరతి పాటింపఁబడినది.²⁹ 1108వ సంవత్సరము నాటి కొమ్మాసాని అమరావతీ శాసనములోని మూడు ఉత్పలమాల పద్యము లందును పాదాంతవిరతి పాటింపఁబడలేదు.³⁰ 1118వ సంవత్సరము నాటి సూరని చేబ్రోలుశాసనములోని ఆరువృత్తములకు మూడువృత్తము లందు పాదాంత విరతి పాటింపఁబడలేదు.³¹ 1120వ సంవత్సరము నాటి రేచని మాచేడు శాసనములోని నాలుగు వృత్తములకు రెండు వృత్తములందు పాదాంత విరతి పాటింపఁబడలేదు.³² 1124వ సంవత్సరమునాటి భీముని బెజవాడ శాసనములోని రెండు వృత్తములకు ఒక వృత్తమునందు పాదాంత విరతి పాటింపఁబడలేదు.³³ ఇట్టి వింకను కలవు. కనుక పాదాంతవిరతి పాటింపఁబడిన శాసనముల రచనాకాలము నన్నయ భారతమునకు పూర్వము, పాదాంతవిరతి పాటింపఁబడిన శాసనముల రచనాకాలము నన్నయ భారతమునకు తర్వాత కావలయును.

విరియాల మల్లని గూడూరు శాసనములోని మూడు కన్నడ వృత్తములందును కన్నడ లక్షణానుసారము పాదాంతవిరతి పాటింపఁ

ఆమె అంతిమకేక

'రూపాయి కొరుక్కు తినగా' మిగిలిన

నీ భావాస్తిపంజరంలో కల్పిపోతుంది

దారి తప్పిన నీ దానవత్వంలో కల్పిపోతుంది

అస్త్రనిన్యాసం చేసిన

నీ చాతకాని తనంలో కల్పిపోతుంది

ఆమె అంతిమకేక

మతం గంతలు కట్టిన

నీ టూంగాగుర్రం బానిస బతుకులో కల్పిపోతుంది

తెల్లారినా చీకటి జ్ఞాపకాల్లో బతికే నీ నీరసంలో
కల్పిపోతుంది

ప్రశ్నించడం నేర్చుని

నీ యూనివర్సిటీ డిగ్రీల చిత్తడిలో కల్పిపోతుంది

కర్మనాశయిచే

నీ నిష్క్రయత్వంలో నీ భావ దారిద్ర్యంలో కల్పిపోతుంది

అది హుసేనుసాగరైనా

వినాయక సాగరైనా.... అంతే!

చీమకుట్టిన మంట

హస్తవమంత బాధగా ఉంటుంది

ఆ బాధ నాది

ఆ బాధంతా ప్రపంచాంది

బాధ్యతంతా ఈ ప్రపంచాంది

ఆమె అంతిమకేక

తోక తొక్కిన నా హృదయంలో

పాత్రు పడగ విప్పతుంది

మంటై మాట్లాడుతుంది

తీగ లాగాను

ఇక దొంకంతా అంటుకుంటుంది

[80—7—'88 నాటి సాయంత్రం హుసేనుసాగరు ఎదురుగా.....]

ఆంధ్రపత్రిక

ఆంధ్రపత్రిక ఇప్పటికీ ఇంచుమించు ఏడు దశాబ్దాలుగా తెలుగువారికి సేవ చేస్తోంది.

విజయవాడ, హైదరాబాద్ ల నుండి వెలువడుచున్నది.

కాజా వార్తలు, పక్షపాతం లేని వ్యాఖ్యలకి ఆంధ్రపత్రిక పెట్టింది పేరు.

ఇవి కాక అన్ని రకాల అభిరుచులనీ సంతృప్తిపరచే ఇతర శీర్షికలు ఎన్నో
మీరు ఆంధ్రపత్రికలో చదవగలరు !

★మన సినిమాలు

★డాక్టరు కబుర్లు

★కలై డోస్కో పుకార్లు

★దినవార్తలు

★బొమ్మల సీరియల్

★శ్రీ కృష్ణ భాషవతం

★జ్యోతిషశాస్త్ర ఫలహాలు

★యుద్ధ కాండ

★వీరి తయారీ

★ ఇంకా — వ్యాసాలు, గేయాలు, కార్టూన్లు ....

ఎప్పటికప్పుడు ఆంధ్రపత్రికలో సరికొత్త ఆకర్షణలు ప్రవేశపెడుతూనే ఉంటాము !

వెంటనే ఆంధ్రపత్రిక చందాదారుగా చేరండి !

శ్రీ ఎ. విజయ దత్తాత్రేయ శర్మ

పశ్చిమ గోదావరి

గామనామములు - ఒక పరిశీలన

ఆంధ్రప్రదేశ్ తీర ప్రాంతపు జిల్లాలో నాటి మైన పశ్చిమ

గోదావరిజిల్లా 1935 సం॥ లో నాటి కృష్ణాజిల్లా నుండి వేర్పడి (1942 సం॥ లో తూర్పు గోదావరి జిల్లాలోని పోలవరం తాలూకాను కలుపుకొని) ఏర్పడినది. 8 తాలూకాలతో, 7780 చ॥ కి. మీ॥ విస్తీర్ణంతో 18°-16'-17°-30' ఉత్తర అక్షాంశ రేఖల మధ్యను, 80°-51'-81°-55' తూర్పు రేఖాంశముల మధ్యను వ్యాపించియున్న ఈ జిల్లాకు దక్షిణమున కృష్ణాజిల్లా, బంగాళా ఖాతము, పడమట కృష్ణాజిల్లా, ఉత్తరమున ఖమ్మంజిల్లా, తూర్పున గోదావరి నది ఎల్లలుగా వున్నవి. 1975 సం॥ ఆంధ్రప్రదేశ్ స్టాటిస్టికల్ ఏజెన్సీ ప్రకారము ఈ జిల్లాలోని వివిధ తాలూకాల లోని గ్రామముల/పట్టణముల సంఖ్య వివరము లిక్రింది విధముగా నున్నవి.2

క్రమ సంఖ్య	తాలూకా పేరు*	గ్రామముల సంఖ్య జనావాసము గలవి లేవి	పట్టణముల సంఖ్య	మొత్తము
1.	భీమవరం	85	1	88
2.	చింతకొవ్వూరి	102	8	110
3.	ఏలూరు	139	5	145
4.	నరసాపురం	87	—	89
5.	పోలవరం	128	9	135
6.	కొవ్వూరు	100	9	111
7.	తాడేలిగూడెం	104	7	112
8.	తణుకు	98	—	100

జిల్లా మొత్తం 841 39 10 890

చారిత్రక నేపథ్యము

చరిత్ర పూర్వయుగం నుంచి ఈ జిల్లా ప్రాంతం జనావాస యోగ్యమై యుండినదని మైస (ఫీ) మొ॥ చోట్ల అల్పపరిమాణ వరికరములు బయల్పడుట వలన తెలుస్తోంది.3 మౌర్య, శాతవాహన సామ్రాజ్యాంతర్భాగముగ, ఇక్ష్వాకు, బృహత్పలాయన, అనందగోత్ర, సాలంకాయన, విష్ణుకుండిన రాజ్యాంతర్గతముగ, తూర్పుచాళుక్య రాజ్యకేంద్ర బిందువుగ, వెలనాటి చోడ, కోట, కొలను, మలయ, విమదవోలు చాళుక్యాది సామంత మాండలిక వంశముల కాటవట్టుగ, రెడ్డి, ముసునూరి, కోడుకొండ నాయక, గజపతి, విజయనగర రాజ్యములలో భాగముగ ఈ జిల్లా చరిత్ర పుటలలో చోటుచేసుకున్నది. కుతుబ్ షాహి, మొఘల్, అనవ్ జాహిలపాలన చవిచూసినది. ఆధునిక కాలములో నూజివీడు, వల్లూరు, లక్కవరం, పోలవరం మొ॥ జమిందారీల పాలన ఈ ప్రాంతమున సాగినది. ఆ ఈ రాజవంశముల, పాలకుల ప్రభావము ఈ జిల్లా గ్రామసామూలపై తగిన మాత్రముగ దోహదకమై నది. ఆ విషయమును విపులీకరించుటకు ముందుగా, ప్రాచీన, మధ్యయుగములందు ఈ జిల్లాలో వివిధ ప్రాంతములకుండిన వర్జిత్యక నామ విభాగములను శాసనాధారములను బట్టి తలస్పర్శగా పరామర్శించుట అవశ్యకమై యున్నది.

ప్రాచీన, మధ్య యుగములలో ప్రాంతీయ భాగములు

కు ర వా ట ము

సాలంకాయన రెండవనందివర్మ (క్రీ. శ. 395 - 410 ప్రాంతము) కంటేరు శాసనములో పేర్కొనబడిన ఈ విభాగము ముమ్మడి నాయకుని కోడుకొండ, (శ॥ సం॥ 1383) శ్రీరంగం శాసనము (శ॥ సం॥ 1383) లందును ప్రస్తావించబడినది. పురియు, శ్రీనాథుని క్రీడావిరామమున "పాపనంబైన తమిలేటి పరి సరమున వేగి కురవావీకా దేశ విహిన్ భూమి" యని పుండుటను

బట్టి (తమిళేరు చింతపూడి, ఏలూరు తాలూకాలగుండా వ్యవహించు చున్నది) “వేంగీదేశమున నీ తమ్ములేరు ప్రాంత పరిసరములు- గోదావరికి దక్షిణమున నున్న కొవ్వూరు, ఏలూరు తాలూకాలు. కాబట్టి కురవాటి సేమయనగా నీ రెండు తాలూకాలు అని చెప్ప వచ్చును”⁵ అని పరిశోధకాభిప్రాయము.

కొలను మండలము

పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా యందు మాత్రమే కాక మొత్తం ఆంధ్ర కోస్తాలోనే పెద్దదైన మంచినీటి జలాశయము కొల్లేరును పేర గోదావరి, కృష్ణాజిల్లాల నడుమ నున్నది. రెండవ పులకేశి అయివోలు శాసనమందు ‘కునాలము’గా ప్రస్తావించ బడినది. “కునాల శబ్దమే ‘కులను’, ‘కొలను’గా పరిణామ మందినదని శబ్ద తత్వజ్ఞులు అనుచుందురు. ‘కొలను’ శబ్దము సంస్కృతీక రింపగా ‘సరస్సు’ అయినది.”⁶ “కొలను మండలము పశ్చిమ గోదావరి మండలములోని ఏలూరు, భీమవరము, తణుకు తాలూకా ప్రాంతము”⁷ అని పరిశోధక విర్ణయము.

పావార విషయము

7 శ॥ పృథ్వీమహారాజు తాండివాడ శాసనములో ‘పాగుజార’, ప్రథమ వాణక్య విజయాదిత్యుని యొక శాసనములో ‘ప్రాకునోర’, రెండవ అమ్మరాజు విజయాదిత్యుని వంశ్యము శాసనములో ‘పావునవార’, రెండవ వాణక్య భీమ విష్ణువర్ధనుని శాసనములో ‘సగుణవార’, మూడవ విజయాదిత్యుని సీసలి తామ్ర శాసనములో ‘పాగుణవార’, ముమ్మడి నాయకుని శ్రీరంగం శాసనములో

‘పానార’ విషయమని పేర్కొన బడిన ఈ విషయ విభాగము “తణుకు, భీమవరము, నరసాపురము తాలూకా ప్రాంతమున వ్యాపించి యుండెనని భావింప వచ్చును.”⁸ అత్తిలి విషయము (తణుకు, భీమవరం తాలూకా ప్రాంతము) పానార విషయాంత ర్భాగముగా పరిగణించ బడినది.⁹

మలయ మండలము

12, 13 శతాబ్దములనాటి కొన్ని శాసనములలో ప్రస్తావించ బడిన గ్రామ నిర్దేశనమునుబట్టి ఇది వ్యస్తతము కొవ్వూరు, నిడద వోలు (?) తాలూకాలలో గోదావరి తీరము నంటియున్న భాగముగా గుర్తించ బడినది.¹⁰

చెన్నూరుపల్లి విషయము

“ముదటి జయసింహ వల్లభుని (641-673) మోసస్థు దానశాసనమందు గానవచ్చు ‘చెన్నూరుపల్లి’ విషయమెందున్నదో సరిగా తెలియదు. అయితే ఈ ‘మోసస్థు’ పశ్చిమగోదావరిజిల్లా ఏలూరు తాలూకాలోని ‘మువ్వస్థు’ను - ఈ రెండును ఒకటే అయినవో చెన్నూరుపల్లి విషయము ఏలూరు తాలూకా పా మగును.”¹¹

వేంగి మండలము

పై విషయ విభాగము లన్నియు వేంగిదేశాంతర్భాగములే. వేంగి విషయము, వేంగినాడు, వేంగిదేశము మొదలుగా ఈ మండ లము 7-12 శతాబ్దాలనాటి అనేక శాసనములలో ప్రస్తావితమైనది.¹²

శాసనములు - గ్రామనామములు

క్రమ సంఖ్య	శాసనములోని గ్రామ నామము	ప్రస్తుత గ్రామ నామము	తాలూకా	శాసనము - కాలము - ఆధారము
1.	విష్ణు	విష్ణుర	తణుకు	యస్. ఐ. ఐ. V, రెం. 124, శ॥ సం॥ 1238
2.	దుత్తిక	జుత్తిగ	,,	పైడి X, నెం. 10, శ॥ సం॥ 1000, పొగిసినాంధ్ర శాసనాలు, పు. 326.
3.	కొట్టలపల్లి	కొలాలపర్ర	,,	ముమ్మడి నాయకుని శ్రీరంగం శాసనము - ఎ. ఇం. XIV, పే. 83 - 96, శ॥ సం॥ 1368.
4.	యోనంబిల్లు	మునమర్ర	,,	కె.డి
5.	వంగిపూడి	నెగ్గిపూడి		
6.	చెలువు	చెరుకువాడ		
7.	తామరవాటక	తామరాడ		

1	2		
8.	పెనుకొండ	పెనుగొండ	పైది
9.	మారెడేరు	మారుపేరు	"
10.	ఉమికిలి	ఉమికిలి	గుణగ విజయాదిత్యుని (క్రీ. శ. 848 - 891) సీసలి తామ్ర శాసనము-భారతి XXIII, పార్ట్ 1, పు. 486.
11.	అరువిల్లి		పైది
12.	కలుచుంబిలు	కంచుమద్రు	ఎ. ఇం. VII, పు. 177-192, క్రీ. శ. 945-70, ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు, పు. 189.
13.			పైది, ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు, పు. 179-180.
14.	గజ్జర	గజ్జవరము	కొవ్వూరు
15.	నందమూరు	నందమూరు	"
16.	దేవ	దేవ	నరసాపురం
17.	విల్లూరు	విల్లూరు	పైది.
18.	పెర్నజీలి	పెనుమంచిలి	పైది.
19.	దిగుంబిల్లు	దిగుమద్రు	మొమ్మడి నాయకుని శ్రీరంగ శాసనము.
20.	కొండ్లమట్టి	కొండమంచి	పైది.
21.	అండలూరు	అండలూరు	భీమవరము
22.	కొండెయపూడి	కొండేపూడి	
23.	వేంద్ర	వేంద్ర	
24.	యోంగలను	యోగల్లు	
25.	కోర్కొలను	కోరుకొల్లు	యస్. ఐ. ఐ, X, నెం. 510, శ. సం. 1237
26.	పాదొలు	పాండువ్వ	ఎ. ఇం. VII, పుట 177-192, క్రీ. శ. 945-70, ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు, పుట 189
27.	కొండేరు	కోడేపు	రెండవ అస్తరాజ విజయాదిత్యుని (945-70) వంద్రము శాసనము, ఎ. ఇం. IX, పేజీలు 131-135
28.	చిక్కాల	కొమ్మచిక్కాల	యస్. ఐ. ఐ., నెం. 148, శ. సం. 1078
29.	తెన్దుకూర	దెందులూరు	ఎలూరు
30.	ఏలూరె	ఏలూరు	అనపోతారెడ్డి కొమ్మచిక్కాల వలస శాసనము, జి. ఏ. హెచ్. ఆర్. ఎస్. III, పుట 229, శ. సం. 1344.
31.	చిన్నపుర	చింతలపూడి	ఎ. ఇం. IV, పుట 193-198, క్రీ. శ. 508, ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు, పుట 520.
32.	చిడెనూరు	వడ్డిగూడెము	శాలింకాయన దేవవర్మ (క్రీ. శ. 300-335) ఏలూరు ప్రాకృత శాసనము.
33.	కంబురాంచెరువు	కొమ్మర	శాలింకాయన స్కందవర్మ (410-420) కంఠేరు శాసనం.
34.	మొవ్వు	మువ్వు	శాలింకాయన రెండవ నందివర్మ (395-410) కొల్లేరు శాసనం.
35.	వేగి	(పెద) వేగి	పైది, పెద వేగి శాసనం.
			మొదటి జయసింహ వల్లభుని (841-877) శాసనం.
			యస్. ఐ. ఐ. VI, నెం. 102, క్రీ. శ. 1008, ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు, పుట 495.

జట్టిక అయిన గ్రామముల పొచ్చినతను తెలియజేయుటయే గాక ఉదాహరణ ప్రాయముగా కొన్ని గ్రామనామములు కాలగతిని మార్చుకొందుటయు, మరికొన్ని, వందల సంవత్సరములు గడిచినప్పటికీ ఏ విధమైన మార్పులకు లోనుగాకుండుటయును తెలియజేసేదిగా వుంది.

గ్రామనామముల పరిణామము

కొన్ని గ్రామనామములు కాలగతిని కొన్ని ప్రత్యేక కారణముల వలన తమ పూర్వ రూపములను కోల్పోయి అసభ్యుల మొందుట గమనించదగిన విషయము. ఈ అంశమును విశదీకరించుటకు మూడు ఉదాహరణ లీయబడుచున్నవి.

గుంటుపల్లి

క్రీస్తు పూర్వ కాలమునాటి పౌనిద్ధ బౌద్ధతీత్రము. టాలెమి (క్రీ. శ. 150) మరియు భారవేయిని హతిగుంప శాసనములోను పేర్కొనబడిన పితంబ్ర - జయస్వారా భావించినట్లు వృదు-అండ అనియు, ఆ నామము ఆ స్థలము యొక్క స్థితివలన ఏర్పడియుండి యుండవచ్చుననియు, కాలక్రమమున ఈ గుడ్డుపల్లి (వృదు-అండ) - యే గుంటుపల్లిగా మారినదనియు ఒక అభిప్రాయం.¹³ కాగా, పితంబ్రను - వృదు అండగా అవ్యయించి గుడ్డుపల్లి - గుంటుపల్లిగా శ్రీ సుబ్బిహృత్కంగాయి తేల్చిరి. ఇది యెంతమాత్రము నబంజనముగా తోచదు. గుంటుపల్లి ప్రాచీన నామము మహా నాగ పర్వతముగా శాసనముల వలన నిరూపితమైనది.....గుంటుపల్లియే పితంబ్ర అనువాదము నిరాధారము¹⁴ అని వేరొక సింహతము.

కమ్మరాజోదవు

కాలంకాయన నన్నివర్ష 10 వ శాతకాలము (క్రీ. శ. 439 ప్రాంతము)నాటి పెక పేరితామృతానందముజ్ఞులు, చెంజెరువు, కంబరాం చెరువు గ్రామములు ప్రస్తావించినవి. “కంబరాం చెరువు, ముండుారు అనునవి శ్రీస్తుతము శశ్వమగోదావరి జిల్లా ఏలూరు తాలూకాలోని ఉత్తర దక్షిణ కొమ్మరలు, ముండుారు అను గ్రామములు. కంబరాం చెరువును కమ్మర చెరువు గ్రామముగా గుర్తించిరి. ప్రాచీనాంధ్ర భాషయందు పూర్ణబిందు పూర్వక ‘బు’ వర్ణము వాడుకలో నుండెను. ఇది తరువాత కాలమున నమీకరణము చెంది ‘ము’గా మారినది. వనము, వనంబు, వనమ్ము రూపములు ఇట్లేర్పడినవియే. కంబరాం చెరువు కమ్మరి చెరువుగా పరిణామము పొందుట భాషాసరితికి అనుగుణముగా వున్నది. చెంజెరువు నరసాపురము తాలూకా కొజ పర్కాలోని చించినాడ.

చెంజెరువును చించినాడగా దినేళ్ల చంద్ర సర్కారుగారు “కాత వాహనాంతరులు” అను గ్రంథమున గుర్తించిరి. కాని ఇది చాల దూరమైన పేరు. చెంజెరువు అనగా అందమైన చెరువు, ఎర్ర చెరువు అని యర్థము. చెన్ను అనగా, శోభ లేక ఎర్రదనము. చెంజెరువు ఎర్ర చెరువై నది అన్నచో భాగుండును కాని ‘చించినాడ’ను సరిక్రొత్త రూపము దాల్చినా అను సందియము కలుగుచున్నది.....తాలపీఠికరణము అను విధానము కూడా తెలుగు భాషయందు అప్పటికే ప్రవేశించినట్లు సూచనలు కలవు. కంత్వాక్షరములు తాలవ్యములైన అచ్చుల సాన్నిధ్యమున తాలవ్యాక్షరములుగా మారుటను తాలపీఠికరణ మందురు. చెంచెరువు కంబరాం చెఱువు శబ్దములలోని చెఱువు శబ్దము దీనికి ఉదాహరణము. ఈ శబ్దము కన్నడములో కెతె అని యుండగా తెలుగులో చెఱువుగా మారినది. కకారము చకారమైనది. ఇ, ఈ, ఎ, ఏ లు తాలవ్యాచ్చులు. వాటి ప్రభావముచే ఈ మార్పు కలిగినది.”¹⁵

దెండులూరు - దెండులూరు

“విష్ణుకుండినుల రాజధాని దెండులూరు నగరము. ఇప్పటి ఏలూరుకు సమీపమున ఉత్తరమునందున్న గ్రామము. దీని పూర్వరూపము ‘కెండులూరు.’ తరువాత దెండులూరు. అయితే క్రమముగా దెండులూరు అయినది. ప్రాచీన భాషయందు మూర్తన్యాక్షరములకు గల ప్రవారమునకు ఇది యొక నిదర్శనము..... ఇప్పటి భాషలో మూర్తన్యాక్షరములు ఎక్కువగా వినవచ్చును. ఐ, శ వంటివి. ఇవిగాక పరుషోచ్ఛారణము గల ఒక ఊష్మ వర్ణము వాడుకలో నుండినట్లు కన్పించును. దానిని మనము ‘టి’ గుర్తుతో వ్రాయవచ్చును. ఇది తెండులూరు వంటి రాష్ట్రమువంటి పదములలో వచ్చినది. ఈ ధ్వని తెలుగు భాషయందు కొన్ని శతాబ్దములుండి, నన్నయ నాటికి కావ్యభాషనుండి తొలగినది.”¹⁶

గ్రామనామ పరిణామముగూర్చి కొంతొకచో ఏవిధముగా విరుద్ధాభిప్రాయ పోకటనము జరిగినదో గ్రామ నామావిర్భావము గూర్చి కూడ ఆ విధమైన దృష్టాంతములను పేర్కొన వలసి యున్నది. ఉ॥ దా॥ ఏలూరు, వే(ం)గి.

ఏలూరు

“ఏలు+ఊరు=ఏలూరు (ముఖ్య పట్టణము) అన్న రీతిగా ఈ పదమేర్పడినదని కొందరు చెప్పుచున్నారు.”¹⁷ ‘హేలాపురి’ అనునది ఏలూరునకు సంస్కృతీకరణమనియు, ఏల అను చిన్న ఏరు ఈ పట్టణ పరిసరములందు ప్రవహించు చుండుటచే

ఏలేరునుంచి ఏలూరు గ్రామ నామము సంభవమై యుండవచ్చు ననియు 18. అభిప్రాయము వ్యక్తమై యున్నది.

వే(0)గి (ఏ)

“తూర్పు కనుమలనుండి సముద్రము వలకును కృష్ణా, గోదావరుల మధ్య వ్యాప్తమై యుండు తీర పొంత దేశమునకు పూర్వము వేంగి యని పేరు చెల్లుచుండెను. దీనికి దగ్గ రాష్ట్ర మనియు జెప్పుట కలదు. ఒకా నొకప్పుడిది యరణ్య పొంతమై జన నివాసమునకు యోగ్యముగాక యుండగా నా యరణ్యమును దగులబెట్టి వానయోగ్యముగా జేయబడుట వలన దీ కి పేరు వచ్చి యుండును.” 19- ఈ పూర్వము వేడి-వేగి అను కర్మమున ‘వే(0)గి’ యేర్పడినదనిపించును. కాని ‘వేకుమ’ ‘వేగు’ సంబంధముగా ఈ పదము జనియించి ఘండవచ్చునను అభిప్రాయము 20 పరిగ జించ దగినది.

వా మాం త ర ము లు

కొలనిపాడునకు సరసీపురి, పద్మినీపురము, కమలాకర పురము 21 అను పేర్లుండెడివి. భీమవరం తా.కా.లోని గణప వరమునకు పూర్వ నామం పద్మినీపురం. 22 “పూర్వం బాన్ ప్లాంట్ లో పద్మాకారం వున్న మాట నిజమే కాని అందువలన పద్మినీపురం కాలేదు.” 23 మరి నాటి కొలని ప్రభువుల ముఖ్య పట్టణ నామ వరంగా ఈ పేరుండినట్లు భావించాల్సి వుండేది. “అప్పుడు రావులపట్టు వుండే శతగరముని రాజుపేర పిలువబడు చుండెడిది.” 24 అను మాట అలా వుండగా “దీనికి పూర్వము దుండిపురము అను పేరు కలదు. కాల కర్మణ ఇది ఉండిగా మారినది.” 25 అను అభిప్రాయమున్నది. కేతకీపురము, కేతవరము మొగల్తా (న) నకు సంస్కృతీకరణ రూపములు. పానికొల్లు నకు దుగ్గో: వనపురము, ఉప న్యుపురము అను నామాంతరములు చెల్లినవి. ఖండవిల్లి (క)కి ఒకప్పుటి పేరు ఉత్తరేశ్వర పురము. 26 శ|| సం|| 1344 లో చిక్కా-ల(న)గ్రామమునకు “పోలయ కొమర గిరిపురము” అను నామకరణముచేసి తన అన్నగారి పుణ్యము కొరకు అనపోతారెడ్డి దానము చేసెను. 27 కాని మాతన నామము పిలువక నేటి కాగ్రామము కామ్యుచిక్కావలస పేర నున్నది. కొన్ని సందర్భములలో మాతన నామము వచ్చి చేరి నిలుచును. అట్టిది గుండేపల్లి అను చోడవరం ఈస్ట(తా). తణుకునకు ‘తార కేశ్వరపుర’ మను వ్యవహారముండెడిది. 27a

పా రా ణి క ము లు

మతం లేని (దే) మనిషిలేదనే మాట పూర్వకాలానికి మరిం సరిపోతుంది. ఈ సంగతి గ్రామనామకరణ విషయంలో

కూడా ప్రస్తుతంగా ద్వేతకమవుతుంది. అందుకు సాక్ష్యంగా ఈ జిల్లాలోని కొన్ని గ్రామనామకరణాల వెనుక పౌరాణిక వ్యక్తులూ, సంఘటనలు దర్శన మవుతున్నవి.

అ త్రి లి (త)

“అత్రిమహర్షి నివసించుచే ఈ గ్రామము అత్రి అని మొదట పిలువబడి క్రమముగ అత్రి అను పదము అత్రిలిగ మారినదట.” 8

ఆ చం ట (న)

“రక్షణ నిచ్చు మూర్తాందేశ్వరి దేవతపేర దీనిని మూర్తాంధ పురమనిరి.” వరచుశివభక్తుడైన ఒడయనంది ఒకానొక వేళ అత్మ లింగమును పూజించుటకు తగిన వ్యవధానములేక తన ప్రేయసి యైన పరమనాంది వామ సనచూచుకమును శివలింగముగా భావించి అర్చించుట మొదలుగా సాగిన గాథను బట్టి ఆచంట నామమేర్పడి నదని నమ్మకగలదు. 29

కాళ్లమారు (భీ)

“చెఱువు గట్టుపై అడుసులో కాళ్ళు కూర్చొనియున్న ప్రితిమను గ్రామస్తులు జూచిరట. ఆ దారిని తిరువతి తీర్థయాత్రకు పోవుచున్న మొగలితుర్రు జమిందారు కాసంగతి జెప్పిరట. వారిని

ఆటోమాట్ రిస్టోవాచ్

ధర: రు. 30/- మాత్రమే

21 జువల్స్ ఆటోమాట్ రిస్టోవాచ్
చెయిన్ సిస్టంతోనూ, 7 సం॥ల గ్యారంటీతోనూ
రు. 30/- లోకే లభించును.

పోస్టి, ప్యాకింగ్ ఛార్జీలు
రు. 9-95 లు అదనం.

DEEPAK TRADING Co., (A-3)

P. O. LALBIGHA, (NAWADAH)

సరుకు జేయక వెళ్ళిన జమీందారుకు తిరుపతిలో స్వామి కనిపించ లేదట. వెంటనే తిరిగివచ్చి జమీందారు గ్రామస్తులు చూపిన ప్రతిమనే వెంకటేశ్వర స్వామిగా ప్రతిష్ఠించెనట. దేవునికాళ్ళు మట్టిలో కూరుకొని యున్నందున ఊరిపేరు కాళ్ళకూరై నదట”³⁰

కొవ్వూరు (కొ)

పూర్వమిది గోపూరన పేర బిగిగెడిది. గౌతమ మహర్షి - గోదావరి నదికి సంబంధించిన గాథామూలకముగ నేర్పడిననామము.

జుత్తిగ (త)

“స్థల పురాణం-అవరణలో అంతర్హతిక, ఊర్లో బహిర్హతిక పేరిట ఊరి పేరు జుత్తిగయట.... చక్కనూట రాజ్యదేవత దంతేశ్వరి నటన ప్రతిష్ఠించెను. ఆమె జుత్తిగ దూతిక....బిస్తరు రాజ్యదేవత దంతేశ్వరి. ఈ దంతేశ్వరికీ, జుత్తిగ దూతికకూ సంబంధములేదు. దూతిక దేవతబట్టి గ్రామం జుత్తిగ కాలేదు. ఏదో పరివార దేవతకు కుటుంబాహారము కట్టిన దానిలో చిన్న ప్రతిమను ప్రజలు దూతిక అన్నారే కాని చరిత్రకాదు.”³¹

ద్వారకా తిరుమల (ఏ)

చిన్న తిరుపతియని ప్రసిద్ధి. “దారక లేక ద్వారకుడను విపులొకడు ఏటా తిరుపతియాళ్ళి చేసేవాడట. ఒకసారి దారిలో వడగాడ్చులకు స్పృహ దప్పెనట.. స్వామి స్వర్ణ బ్రాహ్మణుడుగా వచ్చి పేద దీర్చెనట. కలలో కనిపించి ఇక తిరుపతిరావద్దు, నీకై ఇవటనే వెలసెద ననెనట....ద్వారకుని పేరిట క్షేత్రము ద్వారకా తిరుమల యైనదట.... ఈకథలో గూడ ఏదో నొక శిథిల ప్రతిమను వేంకటేశ్వరునిగా ప్రతిష్ఠించుట స్ఫురించును. ద్వారకా తిరుమల ప్రాంతాల దారువులున్నవి. అనేకుల వృత్తి గూడా దారుకము - చెట్లకొట్టి, చీలి, కట్టెలుగా అమ్ముట. ఇటు కోస్తా - అటు మెట్ట ప్రాంతానికి ద్వారము (గడప) వంటిది ద్వారకా తిరుమల.”³²

దువ్వ (త)

దూర్వాళ పురమని వ్యవహరింప బడిన ఈ గ్రామము దూర్వాళ మహర్షి చేతనే వెలయుచు బడినదని విశ్వాసం.³³

నత్తారామేశ్వరం (త)

“నీతలింగ ప్రతిష్ఠాపనకు అంజనేయుని బాణలింగము తే సంపెనట. ముహూర్తమునకు తిరిగి రానందున ఇసుక (నైకత), మట్టి (ప్రాంధ), గుల్లలు కలిపిచేసిన లింగము-నత్తారామేశ్వరుడు....

నవంబరు

క్రీ. శ. 1314 నాటి శాసనములో “మూలస్థానము నత దేవర’కు అఖండదీపం ప్రసక్తి వున్నది. ఈ నత్త (నాథ) దేవర నెవరో నత్తగుల్లను జేసారు.”³⁴

వట్టి న ము (పో)

లము, కాళి, కాళేశ్వరం, శ్రీకాళహస్తిలతోపాటుగా పంచశివక్షేత్రములలో నొకటిగా నెన్నబడిన ప్రదేశము.

తన తండ్రియగు దక్షిణానర్సిన యాగ సందర్భమున సతీ దేవి అవమానింపబడి యోగ విప్లవదేహ మయ్యెను. తన్మూలమునఅత్యంత కషితుడై ఆమె భర్తయగు మహాదేవుడు వీరభద్రావ తారము తాల్చి దక్షిణ శిర ముత్తరింప వట్టనము అను, అయధమును ప్రయోగించెను....ఆ కారణమున నాటసుండి ఆ దేవకూలగ్రామ వట్టసాద్రి లేక ‘వట్టసాచలము’ అను నామముచే వ్యవహరింప బడుచు వచ్చెను.”³⁵

పాలి కొల్లు (న)

పంచారామములలో నొకటియైన కీరారామమునకు నెంపు కావున ఆ పేరు సార్వకమే అయినది.

పెనుగొండ (త)

“ఏ కొండ పెనుగొండలో లేదు. దేవతలు స్వర్గలోక వాసులు అనే పురాతన విశ్వాసాలలో కొండలపైన ఎత్తైనచోట్ల క్షేత్ర నిర్మాణము ప్రారంభము. ఆ నమ్మకాలలో ఊరిపేరు చివర కొండ వుండుట పరిపాటి....మన్యప్రాంత గిరిజనులలో పెన్ అనగా దేవుడట.. పెన్+కొండ=దేవరకొండ - పెనుగొండ బనదా?..... పెనుగొండి వైశ్యవర్మాననాకేంద్రము. సునంపన్న పురము. వారి తూనికలు, కొలకలు నాడు ప్రామాణికము లని పించును. పెనుగోల (పెద్ద తక్కిడ, కాటా) కు పెనుగొండట శబ్ద సంబంధ ముండెనేమో!”³⁶

లక్ష్మణేశ్వరము (న)

శ్రీరామచంద్రుని సోదరుడైన లక్ష్మణునిచే ప్రతిష్ఠింప బడిన లక్ష్మణేశ్వరాలయముండిన గ్రామముగావున ఆ పేరేర్పడి నదిగా తలంప బడుచున్నది.³⁷

మండపాక (త)

“ప్రజలు ఆ యా కావుల కాపేరు వచ్చిన కారణాలు చెప్పడంలో అక్రిముని పేరిట అత్తిలి, దూర్వాసుని పేరిట దువ్వ

అన్నట్లే మండపాకకు మండవ్యనికి ముడి పెట్టారు .... మండపాక నేడు కమ్మటారు. పూర్వం గొల్ల లెక్కవగా వుండేవారట. వారి తావు మండపాక మండపాకగా మారెనా?"³⁸ ఈ విషయమే మరింత వివరముగా విశదీకరింప బడినది. "శ్రీమండవ్య మహాముని లింగాంతమున తపస్సు చేసుకొనుచుండెడి వాడట. అందుచే త త్తీరప్రాంతముననున్న ఈ గ్రామమునకు మండవ్య క్షేత్రమనియు, మండపాకయనియు వ్యవహారము కలిగెనట.... పశువుల మందలుండుటచే ఈ గ్రామము 'మండపాక' యనియు, ఆ మండపాక అను గ్రామము కాలక్రమమున 'మండపాక'యని వ్యవహరింపబడ దొడగెనని పెద్దలవలన వినిపిడి."³⁹

మల్లేశ్వరం (త)

చాళుక్య మల్లవరాజుచే ఈ గ్రామమందు స్థితిస్థితుడైన స్వామి 'మల్లేశ్వరుడు'గా పేరొందాడు. ఆ దేవునిపేర గ్రామం 'మల్లేశ్వరం' అయినది.

రేలంగి (త)

"పూర్వం రాముడు తాటకిని చంపినప్పుడు తాటకి తల తెగి ఈ ఊరు వున్న ప్రిదేశంలో రాలింది. అందుకని ఈ ప్రదేశాన్ని 'రాలింది' అని పిలవసాగారు. వాడుకలో రూపాంతరంచెంది ఆ మాట 'రేలంగి' అయింది."⁴¹

దేవర చెరువు ఖండిక (భీ), రామానుజపురం; వేదాంతపురం (పో), అమృతలింగంపేట; నాగులదేవునిపాడు (ఏ); చక్రదేవరకల్లి; దేవరావల్లి; దేవులపల్లి (కొ), గుడిపాడు; గుడిపాడు ఖండిక; శంఖచక్రిపురం (చిం) మొ॥ గ్రామ నామములు కూడ హిందూ దేవతా పరముగా నేర్పడినవిగా ఎంచవచ్చును.

బౌద్ధము

"పేరులో బౌద్ధ సంబంధమనిపించు వడలి, సిద్ధాంతం (త)"⁴² వగైరా గ్రామముల జిల్లాలో నున్నవి.

జైనము

ఈ జిల్లాలో అచంట (న), ఏలూరుపాడు (భీ), కలశమూరు (త), పెనుమంచిలి (త) మొ॥ చోట్ల జైన ప్రాభవ సూచక అవశేషములు లభించినవి. జైనవారిగూడెం (పో) అను గ్రామము స్పష్టముగా జైన ప్రాభవమును సూచించుచున్నది. పెదమిరాం (భీ) అనగా పెద్ద చెట్టు అని అర్థంకాగా అది అచంట నేర్పడిన జైన స్థావరమును సూచించేదిగా వున్నదని పరిశోధకాభిప్రాయం.⁴³

రాజ వంశముల, పాలకుల నామ ప్రభావము

గ్రామ నామములకు, పల్లి నామములకు సంబంధము నిరూపించుటలో సూక్ష్మ పరిశోధన అవసరమైతానవుంది. ఒకే పేరు గల గ్రామములు ఒకే జిల్లాలో పలు తాయాకాలలోను, వేరొక జిల్లాలోను కూడా కానవస్తవి. ఒకే పేరుగల రాజవంశములు వివిధ రాజవంశములలో కానవస్తూ వుంటారు. ఉదాహరణకు తాడేపల్లి గూడెం తాయాకాలోని "గణపవరం అనే పేరు కాకతి గణపతిదేవ మహారాజునుండి వచ్చెను"⁴⁴ అని కేవలం పేరు పోలికనుబట్టి కాక 'మేరు పర్వత సాక్షి' ధారము లాధారంగా పరిశోధకులు నిశ్చయించి వుండవచ్చు. గణపవరం అనే గ్రామం పోలవరం తాలూకాలోనూ వున్నది. కోన, కొలను, మలయ మండలాధిపతులలో వుండిన 'గణపతి' నామదేయు లెవరైనా ఈ గణపవరములకు కర్తలై యుందురా అనునది వివేచించవలసిన విషయము. మహాదేవపురం (పో), మహాదేవపట్నం (భీ) గ్రామములున్నవి. మలయ మండలాధిపతులలో, నిడదవోలు చాళుక్యులలో 'మహాదేవ' నామధారులున్నారు. తాడేపల్లి గూడెం తాయాకాలో కూనవరమును గ్రామము ఇది. కొలను కూనవరాజు-కోరుకొండ మందికొండ కూనవ నాయకులలో నెవరి గ్రామమునకు తమ పేరిచ్చిరో? మల్లవరం (కొడిన), మల్లేశ్వరం (తడిపిడిచిం), చినమల్లాం-పెదమల్లాం (న) గ్రామములున్నవి. తూర్పు చాళుక్యులలో యుద్ధ మల్లురున్నారు. కల్్యాణి చాళుక్య త్రైలోక మల్ల సోమేశ్వరుడు-ఈ ప్రాంతముపై పరిభావము నెరపినవాడే. ప్రాచీన దేవరాయల రాజమహేంద్రవర పర్వతినది మల్లవ ఒడయరు గలదు. వీరిలో నెవరి గ్రామనామ కారకులై యుందురు? రెండవ పులకేశి 'సత్యాశ్రయ' బిరుదాంకితుడు. కల్్యాణి చాళుక్యులకు ఈ బిరుదు అనువంశికము. తూర్పు చాళుక్య రాజరాజు 'సత్యాశ్రయకు' శిఖర' బిరుదు వరించాడు. కోన పాలకులలోని 'సత్య' నామదేయులు అలా వుండగా, స్థూలముగా సత్యవోలు (ఏ), సత్యవాడ, సత్యవరం (త) గ్రామములు చాళుక్యుల బిరుద్ధ వరంగా వెలసినవని భావించడానికి వీలున్నది. కొప్పల సామంత స్వపతులలో పోలయ - కావయ లున్నప్పటికీ వారి పెవారైన ముసునూరి పోలయ-కావయ నాయకుల పేరుమీదుగనే ఈ మండలములోని పోలనరములు (భీడిపో), కావవరములు (భీడినడిత) వెలసినవని ఎంచవచ్చును. "సామాన్యముగా కోటలు-దుర్గములకు సమీపమున కేసవరపుని, కావవరముని గ్రామములుండును."⁴⁵ కనుక కావలిపురము (త) వలె ఈ కావవరములో నేవైన కావలిపురములు కావచ్చును. ఇక కేళవరం (తా) కొలని కేళవదేవరాజులతో సంబంధము కలిగినదిగా

ఎంచుచున్ననుకొందుమన్న “కేసవర మనగా - కేసరులవంటి వీరు లుండెడి గ్రామము”⁴⁶ ను అభిప్రాయమున్నది. బేతహూడి (భీ), (కంసాలి) బేతంహూడి (న) కోటగజపాంబ భర్త బేతరాజు పేరున నేర్పడినవి కావచ్చును. (కోతుల) గోకవరం (చిం), గోకినవల్లి (పి) గామముల పూర్వరూపము ‘గోకర్ణ’ శబ్దసారూప్యము కలిగి నవిగా భావిస్తే వెలనాటి గొంక (గోకర్ణ గొంక-గోక) తో సంబంధము సంభావించవచ్చును. ఈ ప్రాంతముపై సాగిన చోళ, చాళుక్య-చోళ, వెలనాటి చోడాది రాజవంశపాలనా ప్రభావసూచిక ముగా తాడేపల్లి గూడెం తాలూకాలో రెండు చోడవరం గ్రామము లున్నవి. ఈ జిల్లాలో ఒక తాలూకా కేంద్రమైన భీమవరము మొదటి చాళుక్య భీముని పరంగా రూపొందినదని భావించబడుచున్నది⁴⁷ రెండవ కోట కేతరాజు పేరకేతవరం (కొ), కొప్పల వంశపు నాయనాయకుని పేర నామవరం (చిం) ఏర్పడి వుండవచ్చును. వేమవరములు (భీశినడిత) సహజముగా ‘వేరు’ నామాభిదానముగల రెడ్డిరాజులకే చెందినవైయుండుననుకొనుటకు అభ్యంతరము లేదు. కాని పోలవరమునకు రెడ్డిపోలవరమును వ్యవహారము అది రెడ్డిరాజుల పాలనలో నుండి యుండుటవలననే నేర్పడినది⁴⁸ అని విశ్వయంతులకు చిన్న అభ్యంతరమగుచుచున్నది. శాశ్వతకరవిర్ణయము (1802) నాటికి పోలవరం జమిందారీ రెడ్డి లక్ష్మీనారాయణదేవు. ఇట్టి సంసయగ్రస్తతకు ప్రజలల ఉదాహరణముగా నడదవోలు [కొ] ను పేర్కొన వచ్చు. (i) “నిడదవోలు, నిడుదవోలు, నిడుదప్రోలు పూర్వనామం నిరవద్యపురము. నరేంద్రమృగరాజు, కలివిష్ణువర్ధన ద్వితీయ విజయాదిత్యుని (క్రీ. శ. 799-839) బిరుదుల్లో ఒకటి నిరవద్య-అ పేరిటి పురము”⁴⁹ (ii) “నిరవద్య” అనునది పశ్చిమచాళుక్య రెండవ విజయాదిత్యునకు (క్రీ. శ. 699-729) బిరుదనామము. అతని పేరనే యీ పురమున కాపేరు లభించియుండవచ్చును.⁵⁰ బాదామి, వేంగి చాళుక్యవంశములకు చెందిన సమీపకాలమువారైన ఇరువురు రాజన్యుల కొకే బిరుదులు ఉండుటయేగాక బాదామి చాళుక్య ఉద్యోగవర్గములోని వారికి కూడా ఈ బిరుదు చెల్లియుండుట గమనించదగిన విషయము.^{50-A}

అంతగా చరిత్ర పరిస్థితిగా ని గామ నామముల పుట్టు పూర్వోక్తములను గూర్చి కూడ ‘స్థలపురాణములు’ వేర్వేరు ములుగా వుండుట గమనించవచ్చు. ఈ దా|| దండగర్ర (తా). “ఉంపుచుకత్తె తన దండకదీయమువెలతో చెరువుకట్టవేయుచెను. అందువలన “దండకర్ర” అని పేరు వచ్చెను. ఈ “దండకర్ర” ఒక గామముగా రూపొందినది.”⁵¹ “ఒకప్పుడక్కడ యేనా

పల్లకిల పర్యాణ కాలమున బోయాలు భుజములక్రింది కర్రలను (దండగర్ర) మార్చుకునే మజిలీ కాబట్టి అ పేరు వచ్చెనని కొందరి నమ్మకము. దండగర్రలో ఒకప్పుడు దండు (స్కందావారము, కంబోన్మెంట్) ఉండెనేమో సరిశోధనీయము.”⁵²

ఏరువబోడ భక్తిరాజ కామరాజు (1358-1367) పేరున వెలసినది కామవరపుకోట (చిం), ఈతని రెండవ కుమారుడు అన్న దేవచోడుడు (1377-1418) మహాయోధుడు. అన్నదేవరకేట (కొ) ఈతని పరంగా రూపొందినదనికానగును. అన్నదేవ చోడుడు ఉండేటల అల్లుడు. “ఈ ఉండ్రాజుల పేరననే ఉండ్రాజవరము, ఉండేళపురమిత్వాది నామాంకితములుగల గ్రామములు వెలసినట్టి వారల కీర్తి ప్రతిష్ఠలను వ్యాపింప చేయుచున్నది.

సంస్థానములు / జమిందారీలు

నూ జి వీ డు

పశ్చిమగోదావరి మండలములోనికి కూడ విస్తరించుకొని వుండిన నూజివీటి తొలి నాటి సంస్థానాధీశులలో విఖ్యాతుడైన, ‘అప్పారావుగా’ ప్రసిద్ధుడైన (క్రీ. శ. 1667 ప్రాంతము) యైన అప్పన్న పేరిట వెలసినవి అప్పనవీడు (భీ), అప్పారావుకేట (తా). ఈతని కుమారుడు వెంకటాద్రి అప్పారావు. ఈ కోవలోని నిజామునుండి ‘నవై రాజా’ బిరుదు బడసిన మరియొక వెంకటాద్రి అప్పారావు (1772 ప్రాంతము) గలడు. వీరిరువురిలో నెవరి పేరునగాని వెంకటాద్రి అప్పారావుపురం (తా) ఏర్పడినది. పెద వెంకటాద్రి అప్పారావు కుమారుడు, ‘శీన్ హజార్ మిస్సబ్దార్’ బిరుదాంకితుడు కుమార ధూర్జటి ‘ఇందుమతీ వంశయ’ సింగింప కృతిభర్త యైన నరసింహ అప్పారావు. అతని వారసుడు రామ చంద్ర లేక నరసింహ అప్పారావు..... కంకను నూజివీటి వారి వంశమున నరసింహ - రామచంద్ర నాయదేయులున్నారు. నరసింహపురం (పిడిభీ), నరసింహరాజపురాగ్రహారం (భీ), పెద రామచంద్రాపురం, చినరామచంద్రాపురం (భీ) గ్రామములలో వేటికి ఎవరు పేర్పిచ్చిరో : 1812 సం॥ లో పోలవరము ఎక్స్లేట్ను వేరుచులో నూజివీటి రామచంద్ర అప్పారావు ఖరీదుచేసేడు. కనుకనే కాబోలు పోలవరం తాలూకాలో నొక కొత్త రామచంద్రపురం అను గ్రామము వెలసినది.

పోలవరం

1803 సం॥ శాశ్వతకర విర్ణయకాలము నాటికి రెడ్డి, లక్ష్మీ నారాయణదేవు పేర నమోదయి యుండిన పోలవరం జమిందారీ

తరువాతి పాలకుడగు రాజా మంగవతి దేవుకాలమున ఏఁము వేయబడినది. పోలవరం తాలూకాలోనివైన లక్ష్మీనారాయణదేవుపేట, మంగవతిదేవుపేట ఈ పాలకుల మూలమున ఏర్పడినవని స్పష్టము.

మొగల్లుజు

మొగల్లుజు తొలియేలికలో నొకడైన పెదబాపరాజు (17శం.) పేరున రూపెత్తినది. బాపరాజుగూడెం (ఏ) కావచ్చును. ఇట్లే ఈ సంస్థానాధీశులలోని నారాయణరాజు పేర నారాయణపురం (ఏ), తిరుపతిరాజు (1780-1791) పేర తిరుపతిపురం (ఏ) అని రెక్క-వేసుకొన వచ్చునుగాని అందులకు ప్రబల ప్రమాణము స్థానిక పరిశీలనము వలన సాధింపబడవలసి యున్నది.

మొగల్లు పాలనా ప్రభావము

రుసుమచాడ (న) పేరు ఆనవోజు (1718-1748) రాజమండ్రి ప్రతాపి-చండశాసనుడు-మొగల్లుజు, నూజివీడు, పెద్దపురం మొ॥ జమిందారీలకు కంటకపాగియుడైన రుసుమచాన్ ను స్ఫురణకు దెచ్చును. నవాబుపాలెం (తా) పరలాన ఈ నవాబు సృష్టియని నిర్ణయించుట కష్టమే. కెనెబా (కనుబా.కన్నా) పెంటపాడు (తా) నాటి అధికార భాషయైన ఉర్దూభాష ప్రభావమును సూచించును. “కనుబా పెంటపాడు నాటి పరిపాలనా యంత్రాంగమునకు ముఖ్యస్థలమై యుండును. కనుబా అర్థం గడిపాము, వర్తకస్థలము, గుజరీ, రెవెన్యూ ఇచ్చే పెద్ద గ్రామము.”⁵⁵ ‘తానాషా’ అని పేరుగాంచిన అబుల్ హసన్ కుతుబ్షా (1878-1887) మంత్రి సేనాధిపతులుగా అక్క-న-మాదన్నలు పనిపెట్టెను.

అకివీడు (భీ)

“అక్క-న్న మాదన్నలు ఇచ్చటనే నివసించిరని ప్రజలు అనుకొందురు. అక్క-న్న నివసించుట వలన ఈ గ్రామమునకు అకివీడు అని పేరు. మాదన్న నివసించుటచే దీనికి పివారుగా నున్న గ్రామమునకు మాదివాడ అను పేరువచ్చినట్లున్నది.”⁵⁶ కాగా, ఏక్రమేంద్ర (విష్ణుకుండిన) మహారాజు భుండి తామ్రశాసనమున దాన గ్రహీత వ్యస్తలము అకి అని శాసనమున చెప్పబడినది. “సరిష్కర్తలు అకి గ్రామము పశ్చిమగోదావరిజిల్లా అకివీడు గ్రామము అయివుండవచ్చునను అభిప్రాయము వెలిబుచ్చిరి.”⁵⁷ ఎక్కడ విష్ణుకుండిన ఏక్రమేంద్రుని కాలము- ఎక్కడి అక్క-న్న మాదన్నలు !

గూడెములు-పాలెములు

శ్రీకాకుళం, విజయనగరం, విశాఖపట్నం జిల్లాలలో ‘వలసలు’ మిక్కిలిమిగా నున్నట్లు, ఈజిల్లాలో గూడెములు -

పాలెములు శతాధికముగానున్నవి. వాటిలో మూడు వంతులకుపైగా వ్యక్తి నామములతో వెలసినట్టివిగానున్నవి. ఉదా : అక్కి-రెడ్డి గూడెం, చక్కాయ్యగూడెం, కొండలరావుపాలెం, లింగారావు పాలెం, మేదిసిరావుపాలెం, రాజమ్మపాలెం, రామరావుగూడెం, రామన్నపాలెం, సత్తెగూడెం, సూరప్పగూడెం, తిరుమలమ్మ పాలెం, తిమ్మనగూడెం (అన్నీ ఏ); అల్లంచెర్ల రాజుపాలెం, అప్పల రాజుగూడెం, అయ్యవరాజుగూడెం, చంద్రన్నపాలెం, ధర్మాజి గూడెం, గురవాయిగూడెం, కృష్ణారావుపాలెం, లింగారావుపాలెం, మల్లయ్యగూడెం, పట్టయగూడెం, రామనగూడెం, రామన్నపాలెం, శాయన్నగూడెం, తిమ్మారెడ్డిపాలెం, వెంకమ్మపాలెం (అన్నీ చిం) చిన్నయ్యగూడెం, బొప్పరామన్నగూడెం, భూమంతునిగూడెం, కిన్నయ్యగూడెం, తిమ్మరాజుపాలెం, ఎర్రనగూడెం (అన్నీ కొ). ఈవిధమైన గ్రామములన్నియు ఏతత్ గ్రామస్థాపకుల పేర్లమీదగాని గాని, ఏతత్ స్థాపనాకాలమునాటి ప్రముఖ వ్యక్తుల పేళ్ళమీదగాని ఏర్పడినవి. వాచవరకు ఇవి జమిందారీ యుగములో (18-19 శం) నేర్పడినవి కావచ్చును. స్థలజ్ఞులు ఆయా గ్రామముల పుట్టు పూర్వోక్తముల విషయమై విశదీకరింప గలుగుదురు.

ఇంటిపేర్లు - గ్రామనామములు

ఈ రెండింటికీగల అవినాభావ సంబంధము ఈ జిల్లాలో కొన్ని గ్రామములు ఇంటిపేర్ల ననుసరించియే ఏర్పడుటబట్టి మరింతగా స్పష్టము. ఉ॥దా॥ దానంవారిగూడెం, దాట్లవారిగూడెం, మదకంవారిగూడెం, రావువారిగూడెం, స్వర్ణవారిగూడెం, (అన్నీ పో), చెలికానివారి పోకపల్లి, మైలవరపువారిగూడెం (ఏ); బండివారి గూడెం, గణపవారిగూడెం, పుల్లవారిగూడెం, సెట్టివారిగూడెం (అన్నీ చిం); జలగంపారి ఖండ్రక (కొ). గ్రామనామములు ఇంటి పేర్లుగాను, ఇంటిపేర్లు గ్రామ నామములుగను అయిన సందర్భము నకు ఉదా॥ నేలటూరు, నిడదవోలు(కొ), నందమూరు (కొడితా); కోవల్లి (భీడిఏ) అదవికొంను, తెలికపల్ల, వల్లూరు (తా), కొల్లివ్విడి (భీ), ముంజలూరు (పో), అండ్లూరు, గుమ్మలూరు, కాళ్ళకూరు, నవ్వుడూరు, ఉంగుటూరు, వల్లూరు (అన్నీ భీ).

జాతి, కుల, వృత్తి సంబంధములు

ఏదియో ఒక జాతి, కుల, వృత్తులకు సంబంధించిన వారు తొలక వివసించుటను బట్టియో, లేక వారి సంఖ్య గణనీయమైనదిగా నుండుటవలననో కొన్ని గ్రామములకు తత్ సూచనా పూర్వక నామము లేర్పడినట్లు తోచును. ఉ॥దా॥ గవరవరం, కోమటిలంక, మాలసానిగుంట, సానిగూడెం, రావులకుంట, వడ్డిగూడెం(అన్నీ ఏ); బ్రాహ్మణగూడెం, గవరవరం, కోమటిగుంట, పట్టిపేట(అన్నీ కొ);

కంపాలి చేతపూడి (న); కోయ రాజమండ్రి (పా); గొల్లంకోడేరు (భీ); రావులపట్టు (తా).

వశు, వక్షి, వృక్ష సంబంధములు

ఉ॥ దా॥ దివ్యకాయలపాడు, చింతలగూడెం, దోరమామిడి, నిమ్మలగూడెం, తాటియాకులగూడెం, దొండపూడి, తాడిమాడి, గోగుమిల్లి, పూతికపాడు (అన్నీ పో), శృంగవృక్షం (భీ); అముదాలపల్లి, చీపురుగూడెం (తా); కోరుమామిడి, నిమ్మల గూడెం, చెరుకుమిల్లి (అన్నీ కొ); బూరుగునల్లి, చిన్నమామిడిపల్లి, గోరింటాడ, నేరేడుమిల్లి (అన్నీ న); కాకరపాడు, మామిడూరు, తాడిపర్రు, తేపర్రు, (త); అముదాలచెలక, చింతలపూడి, రావికం పాడు, వేములపల్లి, (అన్నీ చి); బూరుగుగూడెం, చల్ల చింతల పూడి, చోడిమళ్ళ, దోశపాడు, జాజలకుంట, పైడిచింతపాడు (అన్నీ ఏ); చిలకలూరు (పో), కాకుల ఇల్లిందలపర్రు, [త] కోకులగోకవరం [చి]; నాగులపల్లి శరభపురం, కొక్కిరాయి లంక [ఏ]

భౌగోళిక విశేష సంబంధములు

గుంటుపల్లికి పూర్వరూపముగా భావించుదు పిడుకండ్ల [వృక్ష+అండ=పెద్దగుడ్డ=గుడుపల్లి - గుంటుపల్లి] పేరు ఆ గ్రామ భౌగోళిక స్వభావముచేత వచ్చియుండునను అభిప్రాయము నిదివరకే గమనించడం జరిగింది. అట్టి భౌగోళిక ప్రత్యేకతల సూచించు గ్రామనామములను మరికొన్నింటిని గుర్తించవగును. ఉదా॥ అరుగొలను [తా]. “పూర్వం అరుగొలనులు ఉండేవట. వాటి పేరిట గ్రామం అరుగొలనయినదట.” 58 అడవికొలను, చినసింద్ర కొలను, పెదసింద్రకొలను, తెలికచెర్ల [పూర్వనామం తెలికచెలుపు] [అన్నీ తా], మోగల్లు [మోంగొలను] [భీ], పాలకొల్లు [న]; గుండు గొలను [ఏ] గుండుగొలనుకుండి [చి] మొ॥ పేర్లుకూడా కొలనుల బట్టి ఏర్పడినవియే అయినప్పటికి. తూర్పువిష్ణు [రుక్షిత], పడమట విష్ణుర్రు [తా], కొమ్మర ఉత్తర-దక్షిణ [ఏ] మొ॥ ఆయా గ్రామములున్న దిక్కులను బట్టి విశేషణములను చేర్చుకొన్నవి.

పెద్ద - చిన్న, కొత్త - పాత వగైరా

ఒకేపేరుగల గ్రామాలను పేరుపేరుగా గుర్తించడానికి ఆయా పేర్లముందు పెద్ద-చిన్న అనే విశేషణం చేర్చడం ఒక అవసాయితి. ఉదా : పెదకావనరం-చినకావనరం, పెదమిర్రాం-చినమిర్రాం, పెద వుల్లేరు-చినవుల్లేరు (అన్నీ భీ); చిన సింద్రకొలను - పెద సింద్ర కొలను, చిన రామచంద్రపురం - పెదరామచంద్రపురం [తా];

పెదమల్లం-చినమల్లం, పెదమామిడిపల్లి-చినమామిడిపల్లి [న]. కొత్తగా ఏర్పడిన గ్రామాలను అదే పేరుగల పాత గ్రామాల నుంచి పేరుగా గుర్తించడానికి ఆయా గ్రామ నామముల ముందు పాత కొత్త అనే విశేషణములను చేర్చడం ఒక వద్దతి. ఉదా : పెద్ద-చిన్న రామచంద్రపురములు భీమవరం తాలూకాలో వుండగా కొత్త రామచంద్రపురం పోలవరం తాలూకాలోనున్నది. అయితే కొత్తపల్లి [ఏడిచింత] అనే ఊళ్ళు వున్నవిగాని పాత పల్లి అనే ఊరు తటస్థపడలేదు. అట్లే కొత్తగూడెం [ఏ], కొత్త పాడు[త], కొత్తూరు [ఏ]. పెమ్మరాజు పోలవరం, అయ్యవారి పోలవరం, పోలవరంపున్న తాలూకాలోనేవుండి తమ ప్రత్యేకతను కలిగివుండగా మదుగు పోలవరం భీమవరం తాలూకాలో వున్నది. తణుకు తాలూకాలోనేవున్న కముదపల్లి నుంచి దాసులకుముదపల్లి - కన్నయ్య కుముదపల్లి గ్రామాలను పేరుగా గుర్తించడానికి పీలుగా వున్నవి. వేమవరం గ్రామాలనుంచి తణుకులోగల ఒక వేమవరం తాలూకానుబట్టి ప్రత్యేకంగా తణుకు వేమవరమని పిలువబడు చుండగా అదే తాలూకాలోని మరియొక వేమవరం పిట్టల వేమ వరమని ప్రత్యేకంగా గుర్తించడానికి సౌకర్య వైవిధ్యం కలిగి యున్నది. నరసాపురం తాలూకాలోని రెండు వల్లూరులోను ఒక దానియందు ఏకాలములోనో పండితులు నివసించుటన్నది కావన అది పండిత వల్లూరును పేరు కలిగియున్నది.

వేర్పాటుగా గుర్తించడానికి పీలుకల్పించనిగ్రామనామములు లేకపోలేదు. ఉదా : కుముదపల్లి [భీక్షిత], వల్లూరు [నక్షితా], వేమవరం [భీక్ష] సారిపల్లి [తాక్షిపో], నందమూరు [కొక్షితా] గవరవరం [ఏక్షికొ], నిమ్మలగూడెం[పోక్షికొ], సిరాపురం[తాక్షి] రామన్నపాలెం [రెండూ చిం], లింగారాపుపాలెం [ఏక్షిచిం] శ్రీరామపురం [ఏక్షిచిం], సీతానగరం [పోక్షిచిం], జగన్నాదపురం [ఏక్షికొక్షినక్షిపో], నరసింహపురం [భీక్షిఏ], నరసాపురం [నక్షి చిం], రామపురం [ఏక్షిచిం], కేశవరం [కొక్షిచిం], వేగవరం [చిక్షిఏ]. ఒకే పేరునగల గ్రామములు ఏలూరు, చింతలపూడి తాలూకాలలో ఎక్కువగా నున్నట్లు తెలుస్తోంది. ఇది ఆయా తాలూకాల మధ్య జరిగిన వలస చర్యతని సూచించేదేగా వున్నది.

హిరి పేరుపె మమకారం

ఏ కారణముల చేత వలసపోయి వేరొకచోట స్థిరపడిన వారైనా పాతపట్టాలపై మమకారమును వదులుకొనలేకపించును. గ్రామనామములందు కొక సాక్ష్యము. చేబోలి-చేబోలిలు అంటిరిక, తాడేపల్లి - తాడేపల్లిగూడెం [తా], రాపాక-రాపాక అంటిరిక,

కానూరు - కానూరు అగ్రహారం [తా]; గుడిపాడు - గుడిపాడు ఖండ్రిక, రంగాపురం - రంగాపురం ఖండ్రిక [విం], పాండుప - పాండుప ఖండ్రిక, వేంద్ర - వేంద్ర అగ్రహారం [భీ]. ఈ విధముగా ఖండ్రిక అను గ్రామనామాంత్యమును గలిగియున్నవి. అయితే గ్రామ అనుబంధ సూచికములని భావించిననూ, విజయనగరం జిల్లాలోని భోగాపురం [వి], విశాఖజిల్లాలోని ఎలమంచిలి [న] తూర్పుగోదావరి జిల్లాలోని కాకినాడ [తా], గుంటూరు జిల్లాలోని చేబోలు [తా] వంటి గ్రామముల జిల్లాలో యుండుట గమనించదగియున్నది.

ముగింపు

పై వివరణలను అనుసరించి ఈ క్రింది నిశ్చయములకు రావచ్చును. 1. పౌరాణిక పరముగా నేర్పడినట్లు చెప్పబడిన గ్రామనామ కారణమైనను గతకాలము నాటి సాంఘిక జీవనముపై మత సంబంధ విశ్వాసములకుండిన పట్టును తెలియజేసేదిగా ఉన్నది. 2. కళింగాంధ్రములో వలెనే ఈ వేంగీ మండలాంతర్గత మైన జిల్లాలో కూడా పూర్వ రాజవంశ పాలక వర్గ ప్రభావము గ్రామనామముపై ప్రభావముగ నున్నట్లు కనుగొనబడినది. కాని ఈ ప్రాంతముపై ఏలుబడి సాగించిన రాజ వంశములలో ఒకే పేరు గల రాజవంశములుండటమే అట్టి గ్రామనామ కారక నిర్ణయ విషయములో ప్రత్యేక శ్రద్ధ వహించవలసి ఉన్నది. 3. ముస్లింపాలనా కాలమున ఏలూరు ఒక నర్కూర్ కేంద్రమై యుండినప్పటికిని గ్రామనామములపై ఆ ప్రభావము కన్పట్టలేదు. 4. ఈ జిల్లాలో కొంత ఏజెన్సీ ప్రాంతం కాలాకా ఉన్నది కాని ఆ ప్రాంత గ్రామనామములపై గిరిజన భాషా ప్రభావము లేకుండినది. 5. సంస్థానములు రాసిలో ఇరుగు పొరుగు మండలములకు తీసి పోవుగాని సంస్థానాధీశుల నామవాసి గ్రామములకు అంతగా పట్టి నట్టులేదు. అయితే, వ్యక్తుల పేర నేర్పడిన 'పాలెము' 'గూడెము' వంటి చరిత్రగతిలో అధునికతను సూచించు గ్రామ నామాంత్యములు గల గ్రామముల సంఖ్య శతశాతమున నుండుటను బట్టి అయితే గ్రామములు జమిందారీయగలవన - తదాశ్రిత ప్రభావ వర్గ ప్రభావజనితములని భావించుటకు వీలున్నది. 6. ఈ విషయముపై సాగవలసిన భవిష్యోద్ధన కేవలము శాసన, సాహిత్య ద్వారములతో పరిపెట్టుకొనక - క్షేత్రవివరణావసరమును గూడ పరిగణనలోనికి తీసుకొనవలసి యుండునని ఈ ప్రాథమిక పరిశీలన గుర్తించుచున్నది.

అధోబాహికలు

1. ఎమ్. రామమోహనరావు, వెస్ట్ గోదావరి డిస్ట్రిక్టు 1925-1947, ఎ హిస్టారికల్ సర్వే విత్ స్పెషల్ రిఫరెన్స్ టు రెవెన్యూ ఎడ్మినిస్ట్రేషన్ [ఆంధ్ర విశ్వకళాఃరిషత్, వార్తలు, 1982] అన్ పబ్లిష్డ్ ఎమ్. ఫిల్. థీసిస్.

2. వై. వి. కృష్ణారావు & ఏటుకూరి బలరామమూర్తి [సం] ఆంధ్రప్రదేశ్ దర్శిని, (విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, విజయవాడ, 1976), పు. 1031.

♦ సౌలభ్యము కొరకు తాలూకాల పేర్లు కుండలీకరణములలో సంక్షిప్తముగా పేర్కొనబడినవి. అసంజ్ఞా వివరణ: భీ=భీమవరం; చిం=చింతలపూడి; ఏ=ఏలూరు; న=నరసాపురం; ఖో=ఖోంవరం; కొ=కొవ్వూరు; తా=తాడేపల్లి గూడెం; త=తణుకు.

3. మద్రాస్ డిస్ట్రిక్టు గజిటర్స్, గోదావరి, 1907.

4. ఈ ప్రకరణమునకును, శాసనములు-గ్రామ నామములు అను ప్రకరణమునకును ప్రధాన అధికారులు: 1) కుందూరి ఈశ్వర దత్తు, ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భాగోళము, [ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి, హైదరాబాద్, ద్వితీయముద్రణ, 1979] 2) డా. బూదరాజు రాధాకృష్ణ ప్రాచీనాంధ్రశాసనాలు [ఆం. ప్ర. సాహిత్య అకాడమి, హైదరాబాద్, 1971].

5. సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, ఐదవ సంపుటము [హైదరాబాద్, 1986], పు. 199.

6. సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, మూడవ సంపుటము [హైదరాబాద్, 1962], పు. 93.

7. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భాగోళము, పు. 114.

8. పైది, పు. 22.

9. పైది, పు. 3.

10. పైది, పు. 256.

11. సంగ్రహ విజ్ఞాన కోశము, నల్గవ సంపుటము, పు. 90.

డా. ఎన్. వెంకట రమణయ్య, ది ఈస్టర్న్ బాక్స్ క్యాన్ అఫ్ వేంగి, [మద్రాసు, 1950], పు. 85.

12. చూ॥ డా. యస్. యస్. మూర్తి, 'సంఖ్యాక ప్రాంతీయ విభాగాలు', భారతి, డిసెంబర్ 1979, పుట 16.
13. డా॥ ఆర్. సుబ్బియ్యయ్య, 'ది గుంటుపల్లి బౌద్ధాన్ని ఇన్ ఫ్లైజ్ అన్ థా రేజి, [అం. పృ. గవర్నమెంట్ ఎడిగ్రాఫి కల్ సీరీస్ నెం. 3, హైదరాబాద్, 1988], పే. 5.
14. ఇంగువ కార్తీకేశ్వరయ్య, 'గుంటుపల్లి గుహలు-బౌద్ధాన్ని శాసనములు', భారతి, జూలై 1978, పుట 24 మరియు ఆగస్టు 1978, పుట 27.
15. ఆంధ్రదేశ చరిత్ర భూగోళసర్వస్వము, రెండవ సంపుటము, పు. 2 & 486
16. పైది, పుట 485, 486.
17. పైది, పుట 483.
18. డా॥ బుదరాజు రాధాకృష్ణ, 'ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు, పు. 250
19. ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనం - బాలేందుకేశవరం, 'ఆంధ్రుల చరిత్ర - సంస్కృతి, (మద్రాస్, 1985) పుట 47.
20. ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు, పుట 495-96
21. యస్. ఐ. ఐ. X, నెం. 262, శ. సం. 1140
22. పైది, నెం. 128, శ. సం. 1073.
23. జి. ఆర్. వర్మ, 'గుడి-గుంపా' (వర్మన్ పబ్లికేషన్స్), తాడేపల్లిగూడెం, 1974) పుట 22.
24. ఆంధ్రదేశ చరిత్ర భూగోళ సర్వస్వము, మూడవసంపుటము, పుట 554.
25. పైది, పుట 552.
26. తురగా కృష్ణమూర్తి, 'దాయగజకేశరి ఖండవల్లి శాసనము', ఎపిగ్రాఫియా ఆంధ్రీకా, IV, (హైదరాబాద్, 1975), పుట 106
27. A. ఆం. ప్ర. డి. గ. వెస్ట్ గోదావరి, పుట 238
27. రెడ్డినందిక, పుట
28. భూగోళసర్వస్వము, మొదటిసంపుటము, పుట 155.
29. పైది, మూడవసంపుటము, పుట 36-37, 38. ఆంధ్రమామి [వారపత్రిక, సికింద్రాబాద్], 21-7-1983, పుట 46.
30. గుడి - గుంపా, పుట 4.
31. పైది, పుట 53, 55.
32. పైది, పుట 5.
33. డా॥ ఎన్. రమేశన్ [సం] అం. పృ. డిస్ట్రిక్ట్ గ వెస్ట్ గోదావరి, పు 237.
34. గుడి - గుంపా, పుట 44.
35. సంగ్రహాంధ్ర విజ్ఞానకోశము, పదవసంపుటము, పుట 482.
36. గుడి - గుంపా, పుట 57.
37. ఆం. పృ. డి. గ. వెస్ట్ గోదావరి, పు. 233.
38. గుడి-గుంపా, పు. 35.
39. సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, ఏడవ సంపుటము పు. 90.
40. ఆంధ్రపత్రిక (దినపత్రిక, విజయవాడ), 13-2-1983, పు. 7-8.
41. ఆంధ్రమామి (వారపత్రిక, సికింద్రాబాద్), 21-7-1983, పు. 46.
42. గుడి-గుంపా, పు. 57.
43. యస్. గోపాలకృష్ణమూర్తి, జైన్ వెస్టిజెస్ ఇన్ ఆంధ్ర (హైదరాబాద్, 1983) పు. 38.
44. గుడి-గుంపా, పు. 21.
45. భారతి, డిసెంబర్ 1979, పు. 57.
46. పైది.
47. ఆం॥ ప్ర॥ డి॥ గ॥ వెస్ట్ గోదావరి, పు. 228

తరువాతి పాలకుడగు రాజా మంగవతి దేవు కాలమున ఏఃము వేయబడినది. పోలవరం తాలూకాలోనినైన లక్ష్మీనారాయణదేవుపేట, మంగవతిదేవుపేట ఈ పాలకుల మూలమున ఏర్పడినవని స్పష్టము.

మొగల్లు

మొగల్లు తొలియేలకలలో నొకడైన పెదబాపరాజు (17శం.) పేరున రూపెత్తినది. బాపరాజుగూడెం (ఏ) కావచ్చును. ఇట్లే ఈ సంస్థానాధీశులలోని నారాయణరాజు పేర నారాయణపురం (ఏ), తిరువతరాజు (1760-1791) పేర తిరువతిపురం (ఏ) అని లెక్క వేసుకొన వచ్చునుగాని అందులకు పూర్వ ప్రమాణము స్థానిక పరిశీలనము వలన సాధించబడవలసి యున్నది.

ముస్లిం పాలనా ప్రభావము

రుసుమదాదా (న) పేరు అసఫ్ జా (1713-1748) రాజమండ్రి ప్రతినిధి-చండేశాసనుడు-మొగల్లు, నూజివీడు, పెద్దాపురం మొ॥ జమిందారీలకు కంటకప్రాముదైన రుసుమదాన్ ను స్వరక్షకు దెచ్చును. నవాబుపాలెం (తా) పరానా ఈ నవాబు సృష్టియని నిర్ణయించుట కష్టమే. తెన్బా (కసుబా-కస్సా) పెంటపాడు (తా) నాటి అధికార భాషయైన ఉర్దూభాష ప్రభావమును సూచించును. “కసుబా పెంటపాడు నాటి పరిపాలనా యంత్రాంగమునకు ముఖ్యస్థలమై యుండును. కసుబా అర్థం గడిపలము, వర్తకస్థలము, గుజిరి, రెవెన్యూ ఇచ్చే పెద్ద గ్రామము.”⁵⁵ ‘తానాపా’ అని పేరుగాంచిన అబుల్ హసన్ కుతుబ్షా (1873-1887) మంత్రి సేనాధిపతులుగా అక్క-న-మాదన్నలు పనిపెట్టెను.

అకివీడు (భీ)

“అక్కన్న మాదన్నలు ఇచ్చటనే నివసించిరని వ్రాసెలు అనుకొందురు. అక్కన్న నివసించుట వలన ఈ గ్రామమునకు అకివీడు అని పేరు. మాదన్న నివసించుటచే దీనికి నివారుగా నున్న గ్రామమునకు మాదివాడ అను పేరువచ్చినట్లున్నది.”⁵⁶ కాగా, ఏకమేంద్ర (విష్ణుకుండిన) మహారాజు తుండి తామ్రాశాసనమున దాన గ్రహీత వ్యస్తం అకి అని కాసనమున చెప్పబడినది. “వరిష్కర్తలు అకి గ్రామము పశ్చిమగోదావరిజిల్లా అకివీడు గ్రామము అయిపుండవచ్చునను అభిప్రాయము వెలిబుచ్చిరి.”⁵⁷ ఎక్కడ విష్ణుకుండిన విక్రమేంద్రుని కాలము- ఎక్కడి అక్కన్న మాదన్నలు!

గూడెములు- పాలెములు

శ్రీకాకుళం, విజయనగరం, విశాఖపట్నం జిల్లాలలో ‘వరలయ’ మిక్కిలముగా నున్నట్లు, ఈజిల్లాలో గూడెములు

పాలెములు శతాధికముగానున్నవి. వాటిలో మూడు వంతులకుపైగా వ్యక్తి నామములతో వెలసినట్టివిగానున్నవి. ఉదా : అక్కిరెడ్డి గూడెం, చక్కాయ్యగూడెం, కొండలరావుపాలెం, లింగరావు పాలెం, మేదినీరావుపాలెం, రాజమ్మపాలెం, రామరావుగూడెం, రామన్నపాలెం, సత్తెనగూడెం, సూరప్పగూడెం, తిరుమలమ్మ పాలెం, తిమ్మనగూడెం (అన్నీ ఏ); అల్లంచెర్ల రాజుపాలెం, అప్పల రాజుగూడెం, అయ్యవరాజుగూడెం, చంద్రన్నపాలెం, ధర్మాజి గూడెం, గురవాయిగూడెం, కృష్ణారావుపాలెం, లింగరావుపాలెం, మల్లయ్యగూడెం, పట్టుగూడెం, రామనగూడెం, రామన్నపాలెం, శాయన్నగూడెం, తిమ్మారెడ్డిపాలెం, వెంకమ్మపాలెం (అన్నీ చిం) చిన్నయ్యగూడెం, బొప్పరామన్నగూడెం, భూమంతునిగూడెం, కన్నయ్యగూడెం, తిమ్మరాజుపాలెం, ఎర్రనగూడెం (అన్నీ కొ). ఈవిధమైన గ్రామములన్నియు ఏకత గ్రామస్థాపకుల పేర్లమీదను గాని, ఏకత స్థాపనాకాలమునాటి వ్రాసిన వ్యక్తుల పేర్లమీదగాని ఏర్పడినవి. చాలవరకు ఇవి జమిందారీ యుగములో (18-19 శం) నేర్పడినవి కావచ్చును. స్థలజ్ఞులు ఆయా గ్రామముల పుట్టు పూర్వోక్తిముల విషయమై విశదీకరింప గలుగుదురు.

ఇంటిపేర్లు - గ్రామనామములు

ఈ రెండింటికిగల అవినాభావ సంబంధము ఈ జిల్లాలో కొన్ని గ్రామములు ఇంటిపేర్ల ననుసరించియే ఏర్పడుటబట్టి మరింతగా స్పష్టము. ఉ॥దా॥ దానంవారిగూడెం, దాట్లవారిగూడెం, మడకంవారిగూడెం, రావువారిగూడెం, స్వర్ణవారిగూడెం, (అన్నీ పో), చెలికానివారి పోకవల్లి, మైలవరపువారిగూడెం (ఏ); బండివారి గూడెం, గణపవారిగూడెం, పుష్పలవారిగూడెం, పెట్టివారిగూడెం (అన్నీ చిం); జలగంవారి లండ్రీక (కొ). గ్రామనామములు ఇంటి పేర్లుగాను, ఇంటిపేర్లు గ్రామ నామములుగను అయిన సందర్భము నకు ఉదా॥ నేలటూరు, నిడదవోలు(కొ), సందమూరు (కొఁతా); కోవల్లి (భీఁప) అడవికొలను, తెలికచర్ల, వల్లూరు (తా), కొల్లివ్విడి (భీ), ముంజులూరు (పో), అండలూరు, గుమ్మలూరు, కాళ్ళకూరు, నల్లడూరు, ఉంగుటూరు, వల్లూరు (అన్నీ భీ).

జాతి, కుల, వృత్తి సంబంధములు

విదియో ఒక జాతి, కుల, వృత్తులకు సంబంధించిన వారు తొలుత నివసించుటను బట్టియో, లేక వారి సంఖ్య గణనీయమైన దిగా ముందువలననో కొన్ని గ్రామములకు తత్ సూచనా పూర్వక నామము లేర్పడినట్లు తోచును. ఉ॥దా॥ గవరవరం, కోమటిలంక, మాలసానిగుంట, సానిగూడెం, రావులకుంట, వడ్డిగూడెం(అన్నీ ఏ); బ్రాహ్మణగూడెం, గవరవరం, కోమటిగుంట, పెట్టిపేట(అన్నీ కొ);

కంసాలి చేతపూడి (న); కోయ రాజమండ్రి (పా); గొల్లం కోడేరు (భీ); రావులపట్టు (తా).

వన, వక్షి, వృక్ష సంబంధములు

ఉ॥ దా॥ దివ్యకాయలపాడు, చింతలగూడెం, దోరమామిడి, విమ్మలగూడెం, తాటియాకులగూడెం, దొండపూడి, తాడిమూడి, గోగుమిల్లి, పూతికపాడు (అన్నీ పో), శృంగవృక్షం (భీ); అముదాలపల్లి, చీపురుగూడెం (తా); కోయమామిడి, విమ్మల గూడెం, చెరుకుమిల్లి (అన్నీ కొ); బూరుగుపల్లి, చిన్నమామిడిపల్లి, గోరింటాడ, నేరేడుమిల్లి (అన్నీ న); కాకరపాడు, మామిడూరు, తాడిపర్రు, తేపర్రు, (త); అముదాలచెలక, చింతలపూడి, రావికం పాడు, వేములపల్లి, (అన్నీ చిం); బూరుగుగూడెం, చల్లచింతల పూడి, చోడిమళ్ళ, దోశపాడు, జాజులకుంట, పైడిచింతపాడు (అన్నీ ఏ); చిలకలూరు (పో), కాకుల ఇల్లిందలపర్రు, [త] కోతులగోకవరం [చిం]; నాగులపల్లి శరభపురం, కొక్కిరాయి లంక [ఏ]

భౌగోళిక విశేష సంబంధములు

గుంటుపల్లికి పూర్వరూపముగా జావినబడు పిడుకడ [పురు+అండ=పెద్దగుడ్డ=గుడుపల్లి - గుంటుపల్లి] పేరు ఆ గ్రామ భౌగోళిక స్వభావముచేత వచ్చియుండునను అభిప్రాయము నిదివరకే గమనింపడం జరిగింది. అట్టి భౌగోళిక ప్రత్యేకతల సూచించు గ్రామనామములను మరికొన్నింటిని గుర్తించనగును. ఉదా॥ అరుగొలను [తా]. “పూర్వం అరుకొలనులు ఉండెను. వాటి పేరిట గ్రామం అరుగొలనునడట.”⁵⁸ అడవికొలను, చినసింద్ర కొలను, పెదసింద్రకొలను, తెలికచెర్ల [పూర్వనామం తెలికచెలుపు] [అన్నీ తా], మోగల్లు [మోంగొలను] [భీ], పాలకొల్లు [న]; గుండు గొలను [ఏ] గుండుగొలనుకుండి [చిం] మొ॥ పేర్లుకూడా కొలనుల బట్టి ఏర్పడినవియే అయినప్పటికి. తూర్పుదివ్వ [రుక్షిత] పడమట విప్పర్రు [తా], కొమ్మర ఉత్తర-దక్షిణ [ఏ] మొ॥ అయా గ్రామములను దిక్కులను బట్టి విశేషణములను చేర్చుకొన్నవి.

పెద్ద - చిన్న, కొత్త - పాత వర్గరా

ఒకే పేరుగల గ్రామాలను వేరువేరుగా గుర్తించడానికే అయా పేర్లముందు పెద్ద-చిన్న అనే విశేషణం చేర్చడం ఒక అవసరం. ఉదా : పెదకావపరం-చినకావపరం, పెదమిరాం-చినమిరాం, పెద పుల్లెరు-చినపుల్లెరు (అన్నీ భీ); చిన సింద్రకొలను - పెద సింద్ర కొలను, చిన రామచంద్రపురం - పెదరామచంద్రపురం [తా];

పెదమల్లాం-చినమల్లాం, పెదమామిడిపల్లి-చినమామిడిపల్లి [న]. కొత్తగా ఏర్పడిన గ్రామాలను అదే పేరుగల పాత గ్రామాల నుంచి వేరుగా గుర్తించడానికి అయా గ్రామ నామముల ముందు పాత కొత్త అనే విశేషణములను చేర్చడం ఒక పద్ధతి. ఉదా : పెద్ద-చిన్న రామచంద్రపురములు భీమవరం తాలూకాలో వుండగా కొత్త రామచంద్రపురం పోలవరం తాలూకాలోనున్నది. అయితే కొత్తపల్లి [ఏఓచింఓతా] అనే ఊళ్ళు పున్నవిగాని పాత పల్లి అనే ఊరు తటస్థపడలేదు. అట్లే కొత్తగూడెం [ఏ], కొత్త పాడు[త], కొత్తూరు [ఏ]. పెమ్మరాజు పోలవరం, అయ్యవారి పోలవరం, పోలవరంపున్న తాలూకాలోనేవుండి తమ ప్రత్యేకతను కలిగివుండగా మడుగు పోలవరం భీమవరం తాలూకాలో వున్నది. తణుకు తాలూకాలోనేవున్న కముదపల్లి నుంచి దాసుల కుముదపల్లి - కన్నయ్య కుముదపల్లి గ్రామాలను వేరుగా గుర్తించడానికి వీలుగా వున్నవి. వేమవరం గ్రామాలనుంచి తణుకులోగల ఒక వేమవరం తాలూకానుబట్టి ప్రత్యేకంగా తణుకు వేమవరముని పిలువబడు చుండగా అదే తాలూకాలోని మరియొక వేమవరం పిట్టల వేమ వరముని ప్రత్యేకంగా గుర్తించడానికి పాకర్కర్ణి విశేషణం కలిగి యున్నది. నరసాపురం తాలూకాలోని రెండు వల్లూరులలోను ఒక దానియందు ఏకాలములోనో పండితులు నివసించినట్లున్నది కావున అది పండిత వల్లూరును పేరు కలిగియున్నది.

వేర్వేరుగా గుర్తించడానికి వీలుకల్పించనిగ్రామనామములు లేకపోలేదు. ఉదా : కుముదపల్లి [ఏఓత], వల్లూరు [నఓతా], వేమవరం [భీతన] సారిపల్లి [తాఓపో], నందమూరు [కొఓతా] గవరవరం [ఏఓకొ], విమ్మలగూడెం [పోఓకొ], సివాపురం [తాఓభీ] రామన్నపాలెం [రెండూ చిం], లింగారావుపాలెం [ఏఓచిం] శ్రీరామపురం [ఏఓచిం], సీతానగరం [పోఓచిం], జగన్నాధపురం [ఏఓకొఓనఓపో], నరసింహపురం [భీఓఏ], నరసాపురం [నఓ చిం], రామవపురం [ఏఓచిం], కేతవరం [కొఓచిం], వేగవరం [చిఓఏ]. ఒకే పేరునగల గ్రామములు ఏలూరు, చింతలపూడి తాలూకాలలో ఎక్కువగా నున్నట్లు తెలుస్తోంది. ఇది అయా తాలూకాల మధ్య జరిగిన వలస పద్ధతిని సూచించేదిగా వున్నది.

ఈరి పేరుపై మమకారం

ఏ కారణమునా చేత వలసపోయి వేరొకచోట స్థిరపడిన వారైనా పాతవట్టులపై మమకారమును వదులుకొనలేరనిపించును. గ్రామనామములందు కొక సాక్ష్యము. చేబోగిలు-చేబోగిలు ఖండిగిక, తాడేపల్లి - తాడేపల్లి గూడెం [తా], రాపాక-రాపాక ఖండిగిక,

కానూరు - కానూరు అగ్రహారం [తా]; గుడిపాడు - గుడిపాడు
ఖండ్రిక, రంగాపురం - రంగాపురం ఖండ్రిక [చిం], పాండువ -
పాండువ ఖండ్రిక, వేంద్ర - వేంద్ర అగ్రహారం [భీ]. ఈ విధ
ముగా ఖండ్రిక అను గ్రామనామాంత్యమును గలిగియున్నవి. ఆయా
గ్రామ అనుబంధ సూచికములని భావించిననూ, విజయనగరం
జిల్లాలోని భోగాపురం [ఏ], విశాఖజిల్లాలోని ఎలమంచిలి [న]
తూర్పుగోదావరి జిల్లాలోని కాకినాడ [తా], గుంటూరు జిల్లాలోని
చేబోలి [తా] వంటి గ్రామముల జిల్లాలో యుండుట గమనించదగి
యున్నది.

ముగింపు

పై వివరణలను అనుసరించి ఈ క్రింది విశ్లేషణములకు
రావచ్చును. 1. పౌరాణిక పరముగా నేర్పడినట్లు చెప్పబడిన
గ్రామనామ కారణమైనను గతకాలము నాటి సాంఘిక జీవనముపై
మత సంబంధ విశ్వాసములకుండిన పట్టును తెలియజేసేదిగా
ఉన్నది. 2. కళింగాంధ్రములో వలెనే ఈ వేంగీ మండలాంతర్గత
మైన జిల్లాలో కూడా పూర్వ రాజవంశ పాలక వర్గ ప్రభావము
గ్రామనామముపై ప్రగఢముగ నున్నట్లు కనుగొనబడినది. కాని
ఈ ప్రాంతముపై ఏలుబడి సాగించిన రాజ వంశములలో ఒకే పేరు
గల రాజన్యులుండుటచే అట్టి గ్రామనామ కారక నిర్ణయ విషయ
ములో ప్రత్యేక శ్రద్ధ వహించవలసి ఉన్నది. 3. ముస్లింపాలనా
కాలమున ఏలూరు ఒక నర్కార్ కేంద్రమై యుండినప్పటికిని
గ్రామనామములపై ఆ ప్రభావము కన్పట్టలేదు. 4. ఈ జిల్లాలో
కొంత ఏజెన్సీ [మన్యం] తాలూకా ఉన్నది కాని ఆ ప్రాంత
గ్రామనామములపై గిరిజన భాషా ప్రభావము లేకుండినది.
5. సంస్థానములు రాసిలో ఇరుగు పొరుగు మండలములకు తీసి
పోవుగాని సంస్థానాధీశుల నామవాసి గ్రామములకు అంతగా పట్టి
నట్లులేదు. అయితే, వ్యక్తుల పేర నేర్పడిన 'పాలెము' 'గూడెము.'
వంటి చరిత్రగతిలో అదునికతను సూచించు గ్రామ నామాంత్య
ములు గల గ్రామముల సంఖ్య శతస్థానమున నుండుటను బట్టి
ఆయా గ్రామములు జమిందారీయగున - తదాశ్రిత శ్రావణ
వర్గ ప్రభావశీలిములని భావించుటకు వీలున్నది. 6. ఈ విష
యముపై సాగవలసిన భవిష్యోదన కేవలము శాసన, సాహిత్య
దాతములతో సరిపెట్టుకొనక - క్షేత్రవిచారణావనరమును గూడ పరి
గణనలోనికి తీసుకొనవలసి యుంచునని ఈ ప్రాథమిక పరిశీలన
గుర్తించుచున్నది.

అధోజ్ఞాపికలు

1. ఎమ్. రామమోహనరావు, వెస్ట్ గోదావరి డిస్ట్రిక్ట్ 1925-1947,
ఎ హిస్టారికల్ సర్వే విత్ స్పెషల్ రిఫరెన్స్ టు రెవెన్యూ
ఎడ్మినిస్ట్రేషన్ [ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్, వార్తలు, 1982]
అన్ పబ్లిష్డ్ ఎమ్. ఫిల్, డిసిస్.

2. వై. వి. కృష్ణారావు & ఎటుకూరి బలరామమూర్తి [నం]
ఆంధ్రప్రదేశ్ దర్శిని, (విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్,
విజయవాడ, 1976), పు. 1031.

♦ సౌంధ్యము కొరకు తాలూకాల పేర్లు కుండలీకరణములలో
సంక్షిప్తముగా పేర్కొనబడినవి. అ సంజ్ఞా వివరణ: భీ=
భీమవరం; చిం=చింతలపూడి; ఏ=ఏలూరు; న=నరసాపురం;
పో=పోలవరం; కొ=కొవ్వూరు; తా=తాడేపల్లి గూడెం;
తి=తణుకు.

3. మద్రాస్ డిస్ట్రిక్ట్ గజెటర్స్, గోదావరి, 1907.

4. ఈ ప్రకరణమునకును, శాసనములు-గ్రామ నామములు అను
ప్రకరణమునకును ప్రధాన ఆధారములు: 1) కుంభారిఈశ్వర
దత్తు, ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, [ఆంధ్రప్రదేశ్
సాహిత్య అకాడమి, హైదరాబాద్, ద్వితీయముద్రణ, 1979]
2) డా. బూదరాజు రాధాకృష్ణ ప్రాచీనాంధ్రశాసనాలు [ఆం.
ప్ర. సాహిత్య అకాడమి, హైదరాబాద్, 1971].

5. సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, ఐదవ సంపుటము
[హైదరాబాదు, 1988], పు. 199.

6. సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, మూడవ సంపుటము
[హైదరాబాదు, 1982], పు. 93.

7. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, పు. 114.

8. పైది, పు. 2, 2.

9. పైది, పు. 3.

10. పైది, పు. 2, 6.

11. సంగ్రహ విజ్ఞాన కోశము, నాల్గవ సంపుటము, పు. 80.

డా ఎన్. వెంకట రమణయ్య, డి ఉస్మాన్ చాళుక్యాన్ అవ్
పే.గి. [హైదరాబాదు, 1950], పు. 65.

12. చూ॥ డా. యస్. యస్. మూర్తి, 'సంఖ్యాకీక ప్రాంతీయ విధానాలు', భారతి, డిసెంబర్ 1979, పుట 16.
13. డా॥ ఆర్. సుబ్బహ్మణ్యం, 'ది గుంటుపల్లి బ్రాహ్మణ ఇన్ స్టిట్యూషన్ ఆఫ్ ఖారవేల, [అం. పృ. గవర్నమెంట్ ఎపిగ్రాఫి కల్ సీరీస్ నెం. 3, హైదరాబాద్, 1968], పే. 5.
14. ఇంగువ కార్తికేశ్వరయ్య, 'గుంటుపల్లి గుహలు-బ్రాహ్మణాననములు', భారతి, జూలై 1978, పుట 24 మరియు అగస్టు 1978, పుట 27.
15. ఆంధ్రదేశ చరిత్ర భూగోళసర్వస్వము, రెండవ సంపుటము, పు. 2 &
16. పైది, పుట 485, 488.
17. పైది, పుట 483.
18. డా॥ బూదరాజు రాధాకృష్ణ, ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు, పు. 250.
19. అండపల్లి లక్ష్మీరంజనం - బాలేందుశేఖరం, 'ఆంధ్రుల చరిత్ర - సంస్కృతి, (మద్రాస్, 1985) పుట 47.
20. ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు, పుట 495-96
21. యస్. ఐ. ఐ. X, నెం. 262, శ. సం. 1140
22. పైది, నెం. 126, శ. సం. 1073.
23. జి. ఆర్. వర్మ, 'గుడి-గుంపా' (వర్మన్ పబ్లికేషన్స్), తాడేపల్లిగూడెం, 1974) పుట 22.
24. ఆంధ్రదేశ చరిత్ర భూగోళ సర్వస్వము, మూడవసంపుటము, పుట 554.
25. పైది, పుట 552.
26. తురగ కృష్ణమూర్తి, 'దాయగజకేశరి అండపల్లి శాసనము', ఎపిగ్రాఫియా ఆంధ్రికా, IV, (హైదరాబాదు, 1975), పుట 108
27. A. ఆం. ప్ర. డి. గ. వెస్ట్ గోదావరి, పుట 238
27. రెడ్డిసంచిక, పుట 394.
28. భూగోళసర్వస్వము, మొదటిసంపుటము, పుట 155.
29. పైది, మూడవసంపుటము, పుట 36-37, 39. ఆంధ్రభూమి [చారిత్రక, పీకింద్రాబాద్], 21-7-1983, పుట 46.
30. గుడి - గుంపా, పుట 4.
31. పైది, పుట 53, 55.
32. పైది, పుట 5.
33. డా॥ ఎన్. రమేశన్ [సం] అం. పృ. డిస్ట్రిక్ట్ గజటీర్స్, వెస్ట్ గోదావరి, పు 237.
34. గుడి - గుంపా, పుట 44.
35. సంగ్రహాంధ్ర విజ్ఞానకోశము, పదవసంపుటము, పుట 462.
36. గుడి - గుంపా, పుట 57.
37. అం. పృ. డి. గ. వెస్ట్ గోదావరి, పు. 233.
38. గుడి-గుంపా, పు. 35.
39. సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, ఏడవ సంపుటము పు. 90.
40. ఆంధ్రచరిత్ర (చివరిపుట, విజయవాడ), 13-2-1983, పు. 7-8.
41. ఆంధ్రభూమి (చారిత్రక, పీకింద్రాబాద్), 21-7-1983, పు. 46.
42. గుడి-గుంపా, పు. 57.
43. యస్. గోపాలకృష్ణమూర్తి, జైన్ వెస్టిజెన్ ఇన్ ఆంధ్ర (హైదరాబాద్, 1968) పు. 38.
44. గుడి-గుంపా, పు. 21.
45. భారతి, డిసెంబర్ 1979, పు. 57.
46. పైది.
47. ఆంధ్ర ప్ర. డి. గ. వెస్ట్ గోదావరి, పు. 229.

48. పైడి, పు. 236.

ఆంధ్ర దర్శిని (విశాలాంధ్ర సమరజాలయం, విజయవాడ, 1959) పు. 153.

49. గుడి-గుంపా, పు. 17.

54. నరసింహనామధేయలు ఏలూరు తాలూకాలో విస్తరించుకొని యుండిన పల్లారు జమిందారులలో నిరువురు కలరు.

50. ప్రాచీనాంధ్ర చరిత్రక భాగోళము, పు. 192.

55. గుడి-గుంపా, పు. 13.

50-A ది హార్వరన్ చాక్ల్యాస్ అఫ్ వేంగి, పు. 70, 76.

56. భాగోళ సర్వస్వము, మూడవ సంపుటము, పు. 8.

51. భాగోళ సర్వస్వము, మూడవ సంపుటము, పు. 231.

57. పైడి, పు. 2.

52. గుడి-గుంపా, పు. 17.

58. గుడి-గుంపా, పు. 14.

53. రెడ్డి సంచిక, పు. 47.

[గ్రామనామముల జాబితా వ్రాయుటలో సహాయపడిన కుమారి శ్రీరంగం రత్నకుమారికి రచయిత కృతజ్ఞుడు.]

ఆంధ్ర సచిత్ర వారపత్రిక

(స్థాపితం : 1908)

గాంధీనగరం :: విజయవాడ - 3

జంట్లో ఆందరికీ ఆనందాన్ని ఇచ్చే శీర్షికలు! కథలు!! చిట్టలు!!!

★ సాహిత్య విలువలున్న సీరియల్ కథలు

★ వైవిధ్యం వున్న కథానికలు

★ అన్ని తరాలవారిని ఆలరించే "ప్రశ్నావళి" "ధర్మపథం" "కార్టూన్స్" లు,

మొదలైన వాటితో ఏ వారాని కా వారమే కొత్తదాన్ని పుజికిపుచ్చుకుని మీకు అందుతుంది.

విడి ప్రతి వెల రు. 1-50

ఆరుమాసాలకు (పోస్టుద్వారా) రు. 42-90 పై.

మీ స్థానిక ఏజెంటు ద్వారా తెప్పించుకుంటే ప్రతి వారం తెల్లారేసరికల్లా మీ ముందు వుంటుంది.

సంవత్సర చందా (పోస్టుద్వారా) రు. 85-80 పై

రచనలు పంపే చిరునామా :

ఎడిటర్, ఆంధ్ర సచిత్ర వారపత్రిక,

గాంధీనగర్, విజయవాడ-3.

ఇతర వివరాలకు :

బిజినెస్ మేనేజర్, ఆంధ్ర సచిత్ర,

గాంధీనగర్, విజయవాడ-3.

పు ప్పొ డి చి ను కు లు

“సాంధ్య శ్రీ”

[కారతి, ఆంధ్రప్రదేశ్ రుద్రోద్ధారి ప్రత్యేక సంచికలో ప్రచురితమైన పుప్పొడి చినుకుల మొదటి సర్గ ఈ రెండు పద్యాలతో సమాప్తం. మొదటి సర్గ పూర్తిగా వృద్ధి సూక్తానికి సంబంధించినది. “యస్యాం సముద్ర ఉత సింధు రాపో : యస్యా మన్నం కృష్ణయః సంభూతాః : యస్యామిదం జి న్యతి ప్రాణ దేజిత్ : సా న్నో భూమిః పే యే దధాతుః.”]

పద్యం : 9

నేల ధరించిన ఈ మొక్కలు
కాండాత్కాండ ప్రరోహ కృతజ్ఞతా స్వరూపాలు
అడవిదారుల్ని అంటి
తెరులు తెరులుగా పొరలే పుప్పొడిగాలి కల్నేతలో
కాలాన్ని
శిల్పంగా మలుస్తూ
మానవజాతికి మహత్తర గీతికల్ని పత్రాలమీద చిత్రించి
మంగళాకాశనం చేసాయి....

క్షణాలు దేవతలు
నీలో నాలో కదిలే ప్రత్యక్షరానుభూతులు
ఆత్మ కళ్లు తెరుచుకుంటే
ప్రత్యక్షానుభూతులు....

చెట్టుమీదికాయ
మొక్కమీది పూవు
స్వచ్ఛందంగా ఆనందం పంచుతోంది
ధరించు మిత్రమా....

మట్టి
విత్తులోనే వియత్తలమంటే
విషయాన్ని ఉంచుతోంది
గ్రహించు మిత్రమా....
క్షణాలు దేవతలు
ఆదృశ్యం కాకుండా కాపాడుకో....!

పద్యం : 10

ఒడిలో
జల తరంగిణిని సంగతిస్తూ
అమృతశీతల స్పర్శానుభూతి వతాకాన్ని పవనాగ్రాని
కెత్తినప్పుడు
ఆ తప స్నానంతో
అక్షయ కాంతి కిరణ జాలాన్ని
అంతరంగవేదిపై వెల్లు వెల్లువ తోరణాలుగా మలచు
కున్నప్పుడు

చంద్రా తపస్నాతమై
నవజీవన వనమాలిక మొలిపించిన
విమృగ్యరి వసంత కుసుమాకర నికుంజ మైనప్పుడు
మట్టి....
నీ మౌన యోగ పూర్ణ శబ్ద సంకాశంలో
మట్టి....
నీవు కన్నపూలగుండె సందేశంలో
ఆ పుప్పొడి చినుకుల్లో

విన్నానమ్మా ఓమ్!
విన్నానమ్మా హూమ్!
విన్నా అమీన్!
విన్నా ఆమెన్!
విన్నా విన్నా ఇంకావిన్నానమ్మా ఆడమ్!

1. వైదిక శబ్ద బ్రహ్మం
2. టిబెటన్ శబ్ద బ్రహ్మం
3. మహ్యుడియ శబ్ద బ్రహ్మం
4. క్రైస్తవం, బుద్ధియన్, రోమ్, గ్రీక్, జ్యాన్ శబ్దబ్రహ్మం
5. పాశ్చాత్య శబ్ద బ్రహ్మం....

శ్రీ ఆర్. వి. ఎన్. సుబ్బారావు

హిందీ - తెలుగు కవులు భావ సమన్వయము

ప్రాచీనులు గాని, అర్వాచీనులు గాని, మహాత్ములైన వారి భావములు సార్వకాలికములు, సార్వదేశికములు. అవి సమస్త ప్రజలకు అనువర్తించునవై, భావసామరస్యము కలిగియుండును.

ఉత్తరభారతమున, తులసీదాసు, సూరదాసు, కబీరు, బిహారీ, రహీమ్ మున్నగు భక్తి కవులెందరో ప్రసిద్ధి వహించి, సాహిత్య విను వీను వీడిలో ధృవతారలై వెలయుచున్నారు. ప్రజల క్షేమముకై ఎన్నియో ఉపదేశములు చేసిరి. అట్లే ఆంధ్ర దేశమందు కూడ పోతన, త్యాగయ్య, వేమన, నన్నయ, తిక్కన, శ్రీనాథుడు, రామదాసు మొదలగు ఉద్ధండ పండితులు, భక్త కవులెందరో జన్మించి, ఈ తెలుగు నాటను పునీత మొనరించినారు. వారు చెప్పదలచిన విషయములు, చెప్పెడి విధానములో మార్పున్నను, భావములు వన్నిహితములుగనే ఉండును. తమ రచనల ద్వారా ప్రజల హృదయాలలో చెరగని ముద్రవేసి, తమకొక ప్రత్యేక స్థానమును వెలయించుకొనిన భక్తరామదాసుగారి రచనలలో - తులసీదాసు మొదలగు వారి రచనలలోని భావములు కొన్ని సమన్వయము నొందుచున్నవి. అట్టి అజీమత్వము లెన్నియో వారి భావ జలదిలో - తరచి చూచిన కొలది కనుపించుచునే ఉండును. అవి అనంతములు - ఉదాహరణకై కొన్నిటిని పేర్కొందును.

రామదాసు - తులసీదాసు

ఉత్తర భారతమున - హిందీసాహిత్య వినువీడిలో 'తులసీదాసు' - పర్యవర్తితునివలె భావించుచుండగ, ఆంధ్రావారా సాహిత్య గగనమున 'రామదాసు' ధృవతారయై సుస్థిరమైన కీర్తి సముపార్జితుడైనాడు.

హిందీ సాహిత్యమున - తెలుగువారి యదృష్టమో యనునట్లు లభ్యమైన కవిత్రయము వారి భారతము వంటిది. ఇంతవరకు

ప్రసిద్ధి నొందినట్లు గుపించదు. కానీ-భాగవతము విషయమున ఇరువురి పంటలు పండినవి. సూరదాసు - పోతనలు సమక్షజ్ఞులై - ప్రజల హృదయ సౌధములలో సుస్థిరనివాస మేర్పరచుకొనినారు. ఇక రామాయణము విషయమున - తులసీదాసుగారి 'రామచరిత మానస' - వినయపత్రిక మొదలుగునవి అసమానములై విరాజిల్లుచున్నవి. కానీ రామదాసు - తెలుగువారికి ఇలవేల్పెనాడు. 'శ్రీరామ' లేవిదే - కావ్యారంభమేలేదు. రామచరిత్ర తెలుగువారికి ఆదర్శము. భాస్కర రామాయణము మొదలగునవి ఉన్నను - రామచరిత మానసమునకున్న ప్రభావము జనబాహుళ్యమున కనుబడదు. కాని, భక్త కవులగు-పోతన, త్యాగయ్య రామదాసులవంటివారు గావించిన రామగుణ గానము తెలుగునాట - ప్రతివోట విలచిపోయినవి. ప్రతి హృదయమందును - ప్రతిధ్వనించు చున్నవి. భక్త కవులు చెప్పెడి రీతులు వేరైనను, భావమొకటిగనే యుండును. 'నరసింహ సాగరో గతిః' అని కదా! దారులు వేరైనా, గవ్యస్థాన మొకటే. భక్త కవులగు రామదాసు - తులసీదాసుల భావము లనేకములు సామరస్యము నొందుచుండుట సహజమే.

భక్తి స్థిరపడుటకు-ముందుగా అత్మ పరిశోధన. ఆపసరము. తెలిసియో, తెలియకో - మానవుడెన్నియో పాపములొనరించి యుండుట సహజము. వాటిని గుర్తించి, పశ్చాత్తాపము నొందిన, పరమాత్మ చేటువ యగును. — తులసీదాసు

"అటోకి నసానీ, అట న ననైహౌ,

రామకృపా, భవనిసా నిరానీ, జాగే-ఫిర్ న దనైహౌ" ॥

ఇంతవరకు దుష్టమార్గమున వదలిన నా జీవితము, రామ చంద్రుని కృపా కటాక్షముచే-సంసారమనెడి మత్తును వదలినన. ఈ మాయ ఇటుపై తిరిగి నన్ను కాలు వేయదు - (అవరించదు) - అని తులసీదాసును. ఇదే భావనలో రామదాసుగారు కూడ -

“చేసితి ఘోరకృత్యములు, చేసితి భాగవతాప చారముల్,
చేసితి నన్య దైవముల జేరి భజించిన వారి పొందు, నే-
జేసిన నేరముల్ దలచి చిక్కులు బెట్టకుమయ్య, యయ్య, నీ-
దాసుడ నయ్య, భద్రగిరి దాశరథీ కరుణాసయోధీ” (49)

నే ననేకములైన పాపములుజేసి యున్నాను. కానీ ఓరామా;
విన్ను శరణుజొంది, నీ దాసుడనని నమస్కరించుచున్నాను. నన్ను
మన్నించి, ఈ పాపారిక బాధలనుండి నన్ను విముక్తుని చేసి,
నీ దరికి చేర్చుకొనమని, రామదాసు వేడుకొనును.

మరి ఇన్ని పాపములు చేసిన విన్నెటల మన్నించవలె
నందువేమో! మేము వతితులము. నీవో - వతితపానుడవు. మా
వంటి పాతకుల నెందరినో నీవు పూర్వముద్ధరించి యున్నావు. నీ
క్రియ, నీ భక్తులు, దేవతలు ఎల్లప్పుడు కొనియాడుచునేయుండు
రమచు, తులసీదాసు, రామదాసులు

“వీరద్ గరిం నివాజ్ - రామకో,
గావత్ బేద్-పురాణ్, సంభు, కుక, ప్రగద్ ప్రభావు నామ్కో-
ద్రువ, ప్రహ్లాద్, విభీషణ్, కవివతి, జిత్,
వతంగ్, పాండవ్, సుదామకో -
రోక్ సుజన్ పరలోక సుగతి, ఇన్నియే;
కోహ్రారామ్ కామ్కో” (వివయ-99)

వతితపానుడనని, ఆర్తుపాలిత పెన్నిధివని, వేదములు,
పురాణములు, ఈశ్వరుడు, నీ ప్రభావము తెలిసికొని, నీచే ఉద్ధరింప
బడిన ద్రువుడు, ప్రహ్లాదుడు, విభీషణుడు, పాండవులు, కుచేలా
దురేకాక, వక్షి జంతు, జడములైన - జటాయువు, సుగ్రీవుడు,
రాతిరూపు మహించిన - అహల్యకూడ నీ ప్రభావమును వేసోళ్ళ
చాటివారు. కనుక నన్ను తప్పక కాపాడవలసినదని తులసీదాసు
చుండగ, రామదాసు -

“పాతకులైన మీకృతకు బాతులుకారె, తలంచిమాడ, జ -
ట్రాతికిగల్గ బావన, మరాతికి రాజ్యముఖంబుగల్గె, దు -
రాతికి బుజ్జముబ్బె, గపిజాతి మహాత్మునునొండె గావునన్,
దాకవ యెట్టివారలకు, దాశరథీ కరుణాసయోధీ” -

రాయ-రమణి అయినది. శత్రువైన విభీషణునకు లంకా
సామ్రాజ్యము లభించినది. శబరి మొదలగువారు తరించిరి. వానర
జాతి-ఎనలేని మహాత్ములవైనది. కనుక - ఎటువంటి చాలైనను
నీ దయకు ప్రాత్రులగుచుండగ, నన్ను మాత్రమేల కాపాడవని -
రామదాసు రాముని ప్రార్థించును.

సులభనాధ్యుడైన రాముడుండగా, ఇతర దేవతలను
ప్రార్థించుట-ఆకాశ గంగను వదలి, వడగండ్లనీళ్ళకై పరుగెత్తుట,

పంచదారను వదలి వేపాకుతినుటకు అశవధునట్లు గునని - తులసి-
దాసు, రామదాసు లందురు. రాముని మించిన దేవుడు లేడని - వారి
“అనన్య భక్తి”ని ప్రదర్శించుచు - వారిరువురు - ఈ విషయమును
పదిమందిముందు చాటి చెప్పెదమందురు.

ఎప్పుడో - పెద్దైన విదవ భగవంతుని సేవించవచ్చునను
కొనుట పొరబాటని - ప్రాణా లింత్యములని - అంత్యసమయమున
వీలుకాక అప్పుడొ రాదవడుటకంటె, ఇప్పటినుండియే భగవంతుని
సేవించవలెనని-పీరిరువురు విధిన్న రీతులలో తెల్పెదరు.

“మన్ వచ్చితై హై అవసర వీతే,
దుర్లభ్ దేహపాయ, హరివత భజా,
కరమ్ బచన్ అరు హీతే,
సహనబాహు, దనబదన్, అదిన్యవ బచే నకొల్ బరీతే,
హమ్-హమ్ కరి, ధన, ధమ్, సవారే,
అంత్ చలే ఉతి రీతే” - (వివయ-108)

అవకాశము చేయ జారినవిదవ బాధపడి - ప్రయోజనముండ
బోడు. మహాబలవంతులు, అమోఘ బలసంపన్నులైన సహస్ర
బాహుడగు కార్తవీర్యార్జునుడుగాని, దశకంతుడగు రావణుడుగాని,
చావునుండి తప్పించుకొనలేకపోయినారు. కాలపుడును బలము
ముందు వీరి బలమెంత ? నాది-నాదని మూడబెట్టినదేదియు చివరకు
మనవెంటరాదు. అందుచే దుర్లభమైన మానవజన్మనొంది, శ్రీహరి
నాశ్రయించి, శాశ్వతమైన ముక్తిని బొందుటే మానవానికి
శ్రేయస్కరమని - తులసీదాసును.

“మున్నున గాలింకరులు ముంగిట వచ్చినవేళ, రోగముల్,
గొప్పరయైనవో గఫము కుత్తుక విండినవేళ, బాంధవుల్,
గప్పినవేళ, మీ స్మరణ కల్గినా గల్గినా, నాటికిప్పుడే,
తప్పకచేతు మీ భజన, దాశరథీ కరుణాసయోధీ”

అంత్యకాలమున రోగములు ముంచుకొచ్చి, చుట్టూ బందు
వులుచేరి గొడవపెట్టుచుండగ, గొంతుకకు తఫము చుట్టకొని
మాటరానివేళ, యమకింకరులు ఎదుట ప్రత్యక్షమై యుండగ -
ఓ రామా! విన్ను పృథింపవలెనని తోచకపోవచ్చును-కో! నా వీలు
గాకపోవచ్చును. అందుచే నీవనిత్ర నామస్మరణను ఇప్పటినుండియే
చేయుచుండెదనని-రామదాసును.

రాముని సవిత్ర నామ మహిమను వర్ణించుటలో తులసీదాసు -
రామదాసులిద్దరు - ఒంటరుదురు -

“తులసి'రా'తె కహిత హీ నకసత్ పావ్ బహద్ర్
పిరి, వీతత్ నహి'జవతేదేత్' మ'కార్ కివాద్”

'రామ'లోని 'రా' అను అక్షరమువర్తింపట తోడనే, కొండలవంటి పానములు బయటకు వెళ్ళుచున్నవి. అవి తిరిగి లోపలకు ప్రవేశించకుండుటకై - 'మ' తలుపువలె వారించు చున్నదని - తులసిదాసము - రామదాసుకూడ -

“‘రా’ కలుషంబులెల్ల బయలం బడద్రోచిన, ‘మా’ కవాటమై దీకొనిప్రోచు, విక్రమని దీయుతులెన్న, దదీయ వర్జముల్, గైకొని భక్తిచే నుడువ గానరుగాక, విపత్పరంపరల్ దాకొనునే, జగజ్జనుల, దాశరథీ కరుణానయోనిధి॥” 28

రామదాసుగారు కూడ తులసిదాసవలెనే, 'రామా' యను పదములో - 'రా' అను అక్షరమే - నమస్త పానములను బయటకు వెట్టివేయుచుండగ, 'మా' అను అక్షరము కవాటమై, అవి తిరిగి లోపలకు రాకుండ అడ్డగించుననుచు, ఇట్టి మహాత్తరమైన రామ నామ మహిమను గుర్తించి మానవులేల జపించి, తరింపదు; అట్టి వారిని ఆనందలు దరిచేరలేవుకదా ! అని - రామ నామము జపింపనివారి బాగుకై రామదాసు వ్యధచెందును. మహాత్ములు, 'తమకుఁదారె పరమాతాపరణమతులు' గదా !

రామదాసు - బిహారీ

పరమత ప్రభావము వలన హిందూదేశములో, ఆస్థికత కుంబువడి, ధర్మమునకు గ్లాని కలుగుచుండగా, దేశములో పివిధ ప్రాంతములలో భక్త కవులుద్భవించి, తమ రచనలవారా ప్రజలను, వతనోన్ముఖులైన వారిని, కాపాడిరి. ఆస్థికతను పెంపొందించిరి. విశిష్టర వాదమును బిండించిరి. ప్రజల బావ మును భిన్నత్వమునుండి, ఏకత్వమునకు మరల్చి, అనన్య భక్తిని, ప్రేమ భక్తిని నెలకొల్పిరి. అట్టివారిలో ఉత్తరభారతమున - బిహారీ - ఒకరుకాగా, ఆంధ్రప్రాంతమున రామదాసు గారికొరై ప్రసిద్ధి వహించిరి. ఆశయములు ఒకటైన వారిలో - భావములు కూడా సన్నిహితములగుట సహజమే కదా !

జీవితములోని - లౌకిక సుఖములు నశ్యములైనవని తెలిసి కొని, కాశ్యత ప్రదుడు - భగవంతుడొక్కడేయని గుర్తించి, అతనినే త్రికిరణకుద్దిగ శరణువేదిన - తప్పుక రక్షించి కాపాడు నని తెలియజేయుచు, దానికి అచంచలమైన విశ్వాసమవసరమని రామదాసు - బిహారీలు ఒకతీతన తెలియజేయుచున్నారు. - బిహారీ

“జిన్ దిన్ దేఖే వే కుసుమ, గయీ సూ బీత్ బహార్,
అద్ అలీ రహీ గులాబ్ మే, ఆవత్ కటిలీ దార్.”

వికసించిన గులాబీపువ్వుల మకరందము నాస్వాదించిన తుమ్మెదలు, అవి వాడిపోయినను, తిరిగి వికసించు సమయము (ఋతువు) వచ్చునన్న ఆశతో, అటులు కూడా రాలిపోయి, ముళ్ళ మాత్రమే మిగిలిన ఆ గులాబీ కొమ్మనే ఆశ్రయించుకొని యున్నవి. (అటులనే, ఎన్ని కష్టములు, సంప్రాప్తించినను, భగవంతునిపై అవిచ్ఛిన్న విశ్వాసముండవలెనని) బిహారీ అనుచుండగ - రామదాసు -

“జీవన మింక బంకమున జిక్కిన మీను చలింప కెంతయున్,
దావున నిల్చి జీవనమె దద్దయు గోరువిధంబు చొప్పుడం,
దావలయైనవాని గుటి దఃస్పనివాడు తరించు వాడయా,
తావక భక్తియోగమున దాశరథీ కరుణానయోనిధి॥ 94

సిక్సెండిపోయి, బురదమాత్రము మిగిలియున్నను, చేప ఆ మడుగునందే, తిరిగి నీరువచ్చు నన్న ఆశతో ఎదురుచూచు నట్లుగ, కష్టము లెదురైనను, చలింపని భక్తితో ఓ రామా ! విన్నే నమ్మి యున్న వాడు తప్పక తరించగలడని రామదాసు గారు నొక్కి చెప్పును,

అ ఘటన, ఘటనా సమర్థుడగు భగవంతునకు సార్థ్యము కానిదిలేదు. శరణు కోసినవారి పాపములను హరించి, వారిని పవిత్రుల నొనరించట వాని నై జగుణము. ఇట్టి సంఘటనలనేక ములు జరిగియున్నవని - రామదాసు, బిహారీలు తెల్పెదరు -

“తు యహ్ బిరియా నహి ఖౌర్ కీ, తూ కిరియా వహ్ సోధి,
పాహన్ - నావ్ చడాయ్ జిన్, కిన్లే సార్ పయోది॥”

రాళ్ళను నావలలె నీటిపై తేలించి, నమద్రమును దాటించిన (ఓ రామా) నీకంటె నమ్ము భవసాగరము దాటించి రక్షింపగల నమర్తు దెవ్వరని - బిహారీ భగవంతుని నూటిగా పోల్చించును. దీనినే భంగ్యంతరముగ - రామదాసు -

“చరణము సోకినట్టి శిల జవ్వనిరూపగు దొక్క-వింత, ను స్థిరముగ నీటిపై గిరులు దేలిన దొక్కటి చింతగాని, మీ స్వరణ దనర్చు మానవులు, సద్గతి తెందెన దెంతభింత, యీ ధరను, ధరాత్మజా రమణ! దాశరథీ కరుణానయోనిధి॥”

ఓ రామా! నీ కాలు లగిలి, రాయి - రఘుణిగా మారినట్టి వింత గావచ్చును. నీ పేరు రాసిసంత మాత్రమున - రాళ్ళు నీళ్ళపై తేలుట వేరొక వింతగావచ్చును. కానీ - నదా విన్నే స్వరించు మానవు లకు సద్గతులు కలుగునన్న దానిలో వింత ఏమాత్రములేదు. తప్పక తరించెదరన్న భావమును - రామదాసు రూఢిగా తెల్పును.

భగవంతుని సేవలో నిరవధికమైన సుఖమున్నదని, అ
అనందము వదిలించినవారికి సర్వము సమకూరునని, వేరొకటి
కోరదగిన దుండదని వీరిరువురు ముక్తకంఠముతో తెల్పెదరు. విహరీ.

“మన మోహనోపే, మోహకరి, తా మనశ్యామ్ విహరి,
కుంజ విహరీ, సౌః విహరి, గిరిధారి—ఉర్ధారి॥”

మనోహరుడైన ఆ కృష్ణునే ప్రేమించుము. ఆ నల్లనివాని
రూపే సదా ధ్యానించుము. ఆ బృందావన సంచారోనే—ఈహలో
విహరింపుము. ఆ గోవర్ధన ధారినే మనసున ధరించి యుండుము.
ఇంతకన్న కావలసినదేమున్నదని విహరీ చెప్పచుండగా, రామదాసు.

“అంధజవాహా! నిన్ను హృదయంబున నమ్మినవారి పాపముల్
కొండలంతవైచిన వెన గూలి నలింపకయున్నా; సంక తా
అంధం వైభవోన్నతులు గల్గక మానునా; మోక్షలక్ష్మి కై
దండ యెసంగకున్నా తుద? దాశరథి కరుణాపయోనిధి॥”

ఓ గరుడగమనా! నిన్ను హృదయములో త్రికరణ శుద్ధిగ
నమ్మినవారి పాపములు కొండలంక ఉన్ననూ, నలింపకుండునా;
వానికి ఇంద్రభోగములు సమూహవా; చివరకు మోక్షలక్ష్మి
సంప్రాప్తింపక పోవునా; అవి తన అవంతుల విశ్వాసమును వ్యక్త
చించును.

“అనన్య భక్తితో, మాం యే జనాః పర్యపాసతే,
తేషాం విశ్వాభియుక్తానాం, యోగక్షేమమం పరమ్యహమ్”

అనన్యభక్తితో, ఇతరమును ధ్యానింపక, నాయందే యను
రక్తులైయుండువారి యోగక్షేమములను నేనే వహించు చుండెద
నన్న గీతావాక్యములకు స్ఫురించు చున్నవి.

రామదాసు - రహీమ్

రహీమ్, అక్బర్ ఆస్థాన కవులగు - నవరత్నములలో
నొకడు, బహుగ్రంథకర్త. సూక్తులు - లోకుక్తులు వీరి
పద్యములందు చక్కగా ఉపయోగింపబడి, హృదయాకర్షకములై
యుండును. మహమ్మదీయుడైనను, సరమత సహనము కలిగిన
విశాల హృదయుడు, దానశీలి. జీవితమందలి వివిధ పరిస్థితులను
అవగాహన మొనరించుకొని, వానిని సులభశైలిలో నీతిపద్యముల

రూపమున ప్రజల కందించి, వారి హృదయాలలో స్థావర మేర్ప
రచుకొనెను.

తెలుగువారిలో రామదాసు భక్తకవి. సంగీత, సాహిత్యము
లందుపన్యసాచి. భద్రాచలము పైనున్న రామాలయ పునరుద్ధరణకై
తహసీల్ దారుగా ప్రభుత్వ సొమ్ము వినియోగించి, జైలుపాలైన
మహానీయుడు. వాని జాదలను తీర్చుటకై శ్రీరాముడే స్వయముగా
వచ్చి, బాకీ చెల్లించి, రామదాసుకు బంధవిముక్తి కల్పించెను.
రామదాసు సంతోషమునకు మేరలేదు. శ్రీరాముని అనేకరీతుల
కీర్తించెను. భద్రాచల రామదాసు కీర్తనలు, దాశరథి శతకములు
వీని ప్రసాదములే. గోవన్న రామదాసయ్యెను. తన రచనల
ద్వారా ప్రజలలో భక్తిభావమును పెంపొందించెను. నిర్గుణోపా
సనను తోసిరాజిని, సగుణోపాసనకు ప్రాతినిధ్య మిచ్చెను.
భిన్నత్యము నుండి - ప్రజలభావములను ఏకోన్మూలము గావించి,
‘అనన్యభక్తి’ని బలపరచెను. తెలుగువారిలో పోతన పద్యములవలె,
రామదాసు పద్యములకూడ ప్రతినోటి ప్రతిధ్వనించినవి. శ్యాగ
రాజ కీర్తనలకు, రామదాసు కీర్తనలు అనుయాయులైనవి.
దృష్టాంక పూర్వకముగా వీరి రచనలు సాగినవి.

మహాను భావులైన రహీమ్, రామదాసుల భావములలో
పమన్వయము గోచరించుట సహజము కదా!

గొప్పవాడు దీనుల అవస్థలను చూచి నహించలేదు. వారు
స్వభావముగనే పరహితాచరణముతులై ఉండుదురు. వారి కరుణకు
చుట్టరికములతో పనిలేదు. హెచ్చుతగ్గుల తారతమ్యములేదు. పిలవిన
వెంటనే సహాయపడెదరు. అందుచేతనే వారు మహాత్ములైనారని
రామదాసు-రహీములు తెల్పెదరు.

“బడే దీన్ కో దుఖ్ సున్, లేతే రయా ఉర్ ఆరి,
హారి హాథీసో, కబ్ హుతిర్, కహా ‘రహీమ్’ పహాచాన్”

గొప్పవారికి దీనరక్షణ సహజము. హరికి, కరికి - ఏమి
పరివరమున్నదీ! అది పిలువగనే హరివచ్చి కరిని రక్షించెనుకదా!
అని రహీమును. రామదాసు.

“దానిన చుట్టమా శబరి! దాని దయామతి నేలినావు, నీ
దాసుని దాసుడా గుహారు, తావక దాస్య మొనంగినావు, నే
జేవిన పాపమో, నినుతి సేసిన గావవు, కావుమయ్యో, నీ
దాసులలో నేనొకడ, దాశరథి కరుణాపయోనిధి॥”

శబ్దాని నీకు దూరపు చుట్టముకాదు, గుహకు కనినము నీ సేవకులకు కూడ సేవకుడుకాదు. కడజాతివారన్న భేద భావన నీకు లేదు. వారి సేవలను స్వీకరించి, వారిని తరింప చేసినావు. కానీ నీ దాసుడని చెప్పుకొనినా, నన్నింకను ఎందులకు రక్షించి కాపాడవని రామదాసుగారు భగవంతుని ఎడ భక్తునికిగల చౌఅవ, హక్కులను వర్జియించును. భక్తవరాదీనుడుకదా భగవంతుడు.

గొప్పవారి యనుగ్రహముండిన చాలును. సామాన్యులు కూడ అసాధ్యములగు పనులుచేయగలరు. అందుచేతనే భక్తులు భగవదనుగ్రహమునకు పాటుపడెదరు. గొప్ప పనులు చేయుట వారి ఘనత చాటుకొనుటకాదు. భగవద్భక్తిలోని మహిమను, భగవంతునికి భక్తులయెడగల అనురాగమును చాటుటకే. ఈ విషయమును రామదాసు, రహీములు భిన్న రీతులలో విహిత మొనరించెదరు. విహిత -

“అనుచిత, ఉచిత ‘రహీమ్’ లము, కరహి బదనికే జోర్, జోర్, నసికే సంయోగతే, నవవత్ అగ్ చకోర్॥”

గొప్పవారి ఆశ్రయానుగ్రహములే, సామాన్యులకూడ అసంభవమనిపించు పనులు చేయగల్గుచున్నారు. చంద్రిని ఆశ్రయించుట వలన చకోరములు (నిప్పుకోళ్ళు) నిప్పునుకూడ తిని జీర్ణింపకొన గలుగుచున్నవని రహీమును. (ఇది ఉత్తరాదివారి సాంప్రదాయము) మరి, రామదానన్ను -

“కోతికి శక్యమా : యసురకోటుల గెల్చును, గెల్చెఁబో, నిజం బాతని మేన శీతకరుఁడేట దవానలుఁ దెట్టి వింత : మా సీత, పతివ్రతా మహిమ, సేవకు బాగ్యము, మీ కటాక్షమున్ బాతకు శక్యమా పొగడ : దాశరథీ కరుణావయోనిధీ॥” 62

ఒక వానరుడగు హనుమంతుడు సముద్రముదాటి, దేవతలను కూడ జయించిన - లంకలోని రాక్షసులను ఒక్కడే జయించగలుఁచెమి : ఒకవేళ గెల్చినను, అతని కోక కంటించిన అగ్ని, అతనిని కాల్రక చల్లగా ఉండుట మహాశ్రుర్యముకదా : వీనికి శక్తి సామర్థ్యము లెక్కడనుండివచ్చినవి : అవి సీతామతలి పాతివ్రత్య మహిమ వలనను, బ్రహ్మకుగూడ దురవగాహమైన నీ యనుగ్రహము వలనను, నీ సేవకుని బాగ్యము పండినదని రామదాసుం బాగ్యమును రామదాసు పారవశ్యముతో వ్రకటింపును.

మనకు కలిగిన ఆపదను గుఱించి, దాని నివారించ నమర్థుడగు వానిని నాశ్రయించిననే పరితముండును. లేనిచో, చెవిటికి శంకూదినట్లు వ్యర్థమగును. ఈ భావమును రహీమ్ -

“దివ్యదీనతాకే రస హి కా జానే జగ్ - అన్దు (అస్తు) భరీ విచారి దీనతా, దీన బస్తునె బస్తు॥”

దీనుల కేర్పడిన బాదలను, వాటిలోని గొప్పదనమును, ఈ గుడ్డిలోక మేమి తెలిసికొనగలదు : మానవులలోని మహిమను గుఱించి, అర్హులైన వారి కష్టములను తొలగించ గలిగినది ఆ భగవంతుడొక్కడే : అసమర్థులైన ఈ లోకులను నమ్ముకొని చెడుటకంటె, ఆ అపద్భాంధవునితోనే సంబంధము పెంచుకొనుట వివేకవంతుల లక్షణముకదా : అని రహీము అనును. రామదాసు వాని విధానములో ఇట్లును -

“సరసుని మానకంటె, సరసజ్ఞుఁ బెఱుంగును ముష్కరాదముం, దెఱిగి గ్రహించువాడె, కొల నేకనివాసముగాఁగ దర్బరం బరయఁగ నేర్చునెట్లు : వికబాహు మరందర నైక సౌరభో క్కరము మిళింద మొందుకీయ, దాశరథీ కరుణావయోనిధీ॥” 96

సరసుని మనోగత భావములను సాటి సరసుడే గ్రహించ గల్గునుగాని, విరసుని కవగతము కావుకదా : పూర్వ వికపికమై, తన మకరందమును, పిల్లవాయువులతో పద్మములు వ్యాపింపజేయుచుండగ, వాటి సువాసనను గాలిలో ఎక్కిదో ఎగురుచున్న తుమ్మెద గ్రహించి వాటిపై వ్రాలి తేనెను గోరిగల్గుచున్నదికాని ఆ కొలను లోనే ఉన్న కప్ప ఆ విషయమునే గ్రహింఁ లేకున్నదిగదా : అని అనుచు రామదాసు -

“గురుతరమైన కావ్యరసగుంభన కఙ్కుమండిముష్కరుల్, సరసులమాడ్కి సంతసించఁజాలుదురోటు : శాంకవంద్రికాంతురములకిందు కాంత మణికొటి న్రుంచినభంగి, వింధ్య భూధరమున జాటునే శీలలు, దాశరథీ కరుణావయోనిధీ” (8)

మహా కావ్యములోని రసమాదుర్యమును సరసులైనవారు గ్రహించి అనందించునట్లు - మూడులకది ఆశక్యమగు చున్నది కదా : పున్నమినాటి చంద్ర కిరణాలకు చంద్రకాంత మణులు కలిగినట్లు, వాటికంటెను ఆకారములో పెద్దవియే యైనను, వింధ్య పర్వతముమీది బండరాళ్లు కరుగలేవు. అందుచేతనే తన కావ్యమును సరసరము కాకుండ, నారాయణ పరము గావించుచున్నానని రామదాసు విన్నవించుకొనును.

చిలికినకొలది వెన్న, ఇటువంటి యి కలిచిన కొలది లింపించుచునే యుండును.

కొం డ లు

అవి కొండలు

అణువణువు నిండిన బండలు
స్పందన లేని గుండెలకు
ప్రతిఫలించే బింబాలు
కాని

వాటి గుండెల మాటున
ఎన్నెన్ని వనమూలికలు
వాటి కండల చాటున
ఎన్నెన్ని కళాఖండాలు
అయితే!

వాటి తనువులు జ్వలిస్తే
లావాలే స్రవిస్తాయి
వాటి మనసులు ద్రవిస్తే
జీవనదులే ప్రవహిస్తాయి

ఇంకా

మహావృక్షాలు సైతం
వాటి నెత్తిమీద మొలుస్తాయి
మహామునులు సైతం
వాటి ముసుగుల్లో వసిస్తారు

ఆ కొండలు ఎందరికో
కూడుగుడ్డ పెడతాయి
ఆ బండలు ఎందరికో
భవంతులై నిలుస్తాయి

అయినా వాటికేం తెలుసు
అవి కొండలు
ప్రపంచానికి కొండంత
అవే అండలు.

(అ) వి రి క వి లు

నా

మానన విరి తోటలో పూచిన
ఎన్నెన్నో భావాల పుష్పరాశులు
సమాజ కలగూర గంపలో లాగ
సర్వస్వం కలసిపోయి పున్నాయి
నేను

వాటి సౌరభాన్ని ఆఘ్రానించలేక పోతున్నాను
వాటి రూపాల్ని తిలకించలేక పోతున్నాను
వాటి అందాల్ని స్పృశించలేక పోతున్నాను
వాటి భావాల్ని అందుకోలేక పోతున్నాను

అందుకే

ఏ స్వభావంతో
ఏ స్వభావం కలుస్తుందో చూశాను
ఏ జాతికి
ఏ జాతి చెందుతుందో ఆలోచించాను
విడివిడి గా

విరి కవిత్వలు ఏర్పిక్కూర్చాను
అభ్యుదయ కవిత్వ ఒక వైపు
ఆలోచన చిందిస్తుంటే
విప్లవ కవిత్వ ఒక వైపు
ఆవిరులు చిందిస్తోంది.

శ్రీ తమ్మి శెట్టి రామారావు

కలగూరగంప

అహోబలము - వేదాద్రి - యాదగిరి

మా తండ్రిగారు విద్యారణ్య పంచనన విద్యా వాచస్పతి కళానిధి శ్రీమాన్ (కీ. శే.) విశాలి రామచంద్రాచార్యులవారు సుమారిష్టుటికి అరువదియేండ్ల నాడు మూడవసారి భూపదక్షిణము వారి తల్లిగారు (మా నాయనమ్మగారు), మా తల్లిగారు, పండిత శ్రీమాన్ మాయన్నగారు, శ్రీమాన్ మా మేనమామగారు, నేను ఇందటితోడ సలిపిరి. కాని యీ యాత్ర అప్పుడు శ్రీమాన్ మా తండ్రిగారి కెక్కువ జబ్బుచేసి వారు చెప్పచున్నను మా యజ్ఞా నమువలన హరిద్వారమువరకేసాగి యటనుండి వెనుకకు మఱి వలసి వచ్చెను. అహోబలములో కొండలపైన ఏడుగురు నరసిం హులు కొండకింద యిద్దఱని నాకు జ్ఞాపకముండి యీ విషయము నెఱుంగఁ గోరి యెప్పుట నుండునా? యని గ్రంథములు తిరుగ వేయ (చదువ) నారంభించితిని. చివరకు మా తండ్రిగారే మొదట భూపదక్షిణము నలుపుచు రచించిన “దివ్య దేశాలయవిశేషములు” అను గ్రంథమునుఁ జూచితిని. అందు కొంత విరివిగ నున్నది కాని అంత అ నవనారసింహు లేర్పడిన కారణ మేమి? వారివారి కథలేమి? యను నా సందేహము తీరలేదు. తెలుగు భాషయందు ఎఱ్ఱా పెగ్గడ విరచించిన లక్ష్మీనృసింహవతార మనెను నామాంత రముకల నరసింహపురాణము (అహోబల మాహాత్మ్యము) నందు ఈ నవనారసింహు విషయము కనుపించలేదు. దీనికి గొల్లపూడి శ్రీరామమూర్తి స్తుతిగారు సలిపిన నవనానువాదమునం దీవిష యము కానరాదు. ఇది యిట్లుండ శ్రీనివాస వేదాంత యతీంద్రు మహాదేశిక నిరూపక మెనఁచుంగళాననమునందు

శ్లో॥ శ్రీ పరాంకుశయోగీంద్ర శతాం ప్రముఖాసురూన్
మజ్జకాశానసరా నృహితా నవిశం భజే ॥౧॥

జగజ్జన్మాది లీలాయ జగవానందహేతవే ।
జగచ్ఛక్తి నివాసాయ శ్రీ నృసింహాయ మఙ్గళమ్ ॥౨॥

హిరణ్యస్తమ్బ సమ్మాతి ప్రఖ్యాతపరమాత్మనే ।
సృష్టదార్తిముషే జ్వాలానారసింహాయ మఙ్గళమ్ ॥౩॥

గరుడాద్రి గుహ గేహే గజకుణ్డ నరస్తపే ।
హిరణ్యస్థా ఇన్ధ్రహంకార హరిసింహాయ మఙ్గళమ్ ॥౪॥

స్తంభోద్భవ నృసింహస్వామి కాఁబోలు? శ్రీమాన్ మా తండ్రిగారు ముందటి “దివ్యదేశాలయవిశేషముల”లో వ్రాసినవారు.

వారిజా వారితభయై ర్వాణిపతిముఖై స్సురైః ।
మహితాయ మహోదార మాలోలాయాఽస్తు మఙ్గళమ్ ॥౫॥

లక్ష్మీ నృ సిం హ్య స్వా మి

నరాహకుణ్డే మేదిన్యై నరాహర్థ పరదాయినే ।
దస్తలగ్న హిరణ్యాక్ష దంష్ట్రసింహాయ మఙ్గళమ్ ॥౬॥

ఈ నరాహనరసింహస్వామి యెవరో తెలియదు. సింహ చలము నందు నరాహనరసింహు డందు. కాని వీరివృత్తివారే.

గో భూ హిరణ్య నిర్విణ్ణ గోభిలజ్ఞానదాయినే ।
ప్రభజ్ఞాన శునశీర కారణాయాఽస్తు మఙ్గళమ్ ॥౭॥

కరంజ శబ్దమునకు కర్ణకాయలు, కానుగుచెట్టు రెండర్థములు కనుక ఈ నరసింహ స్వామివారికి కర్ణకాయల న యిష్టమో? కానుగుచెట్టు క్రింద నున్నారో? తెలియదు.

భార్గవాత్య తపస్వీశభావనా భావితాత్మనే ।
అక్షయ్య తీర్థ రథ భార్గవాయాఽస్తు మఙ్గళమ్ ॥౮॥

వీరు పరశురామ నృసింహస్వామి.

చతురానన చేతోబ్ధ చిత్రభానుస్వరూపిణి ।
వేదాద్రి గహ్వరస్థాయ యోగానందాయ మఙ్గళమ్ ॥౯॥

అహోబలపు కొండలలో నొకదానికి వేదాద్రి యని పేరు కలదేమో?

హాహాహాహ్యత్య గన్ధర్వ నృతగీత హృతాత్మనే ।
భవహంకృ తటవృత్త్ర పటసింహాయ మఙ్గళమ్ ॥౧౦॥

భారద్వాజ మహాయోగి మహాపాతికహరిణి ।
తాపనీయ రహస్యార్థ పావనాయాఽస్తు మఙ్గళమ్ ॥౧౧॥

భారద్వాజ మునీందుని పాపములనుఁ బోగొట్టిన ఈ నరసింహస్వామి యెవరో?

శ్రీ శతారియతీంద్రాది యోగిహృత్పద్మభావవే ।
సర్వత్ర పరిపూర్ణాయాహోబిలేతాయ మజ్జిమ్ ॥౧౨॥

అహోబల సరసింహస్వామి

మజ్జాశాసన మిదమ్ మానివాసమునీరితమ్ ।

మహానీయం పరిన్ శ్రుత్వా నృజ్ఞాయతనం భవేత్ ॥౧౩॥

జ్వాలానృసింహ మజ్జశం సంపూర్ణమ్॥

మొదట లక్ష్మీనృసింహాది మంగళాశాసనమని, ముగిసిన పిమ్మట జ్వాలానృసింహమజ్జశ మనుట యేలకో? ౩78 వ పుటయే. విషయసూచికయందు జ్వాలానృసింహమంగళమ్ మనియు దాని పుట ౩78 అనియు వేసియున్నది. (చూ. 1897 సం॥ రము బెంగుళూరు బుక్ డిపో ముద్రాక్షరశాలా ముద్రితమై తూర్పుల్ పేంటాచార్య శోభితమైన స్తోత్రరత్నాకరము.) శ్రీ శోభనాచల మాహాత్మ్యము వచనకావ్యము శ్రీ లక్ష్మీనారాయణాచార్య ప్రణీత ములోవలె అనుబంధము లేర్పఱచి యందు అసలు స్వామివారి పరిత్రమను వ్యాసీయనుబంధములలో 1 - 2 - 3 మొదలుగాఁ గల యంతెలువేసి యప్పట తతిమ్మావారి కథలను వ్యాసిన జాగుండును. లక్ష్మీనృసింహాది మంగళాశాసన ప్రణీతగారు అందఱు సరసింహ మూర్తు లప్పట యేర్పడిన కథలనుఁ దెలుపునట్టి ఒక్కశతకమును రచించివేసినను జాగుండెడిది. ముందు నుడివిన శ్రీ లక్ష్మీనరసిం హాది మంగళాశాసన గ్రంథమునందు గజకుండమని, వరాహకుండ మని రెండు తీర్థకముల పేళ్ళున్నవి. శ్రీమాన్ మా త్రాంధ్రిగారు పూర్వోక్తమయిన “దివ్యదేశాలయవిశేషము”లను గ్రంథమునందు ఈ యన్ని నన్నిదుల ప్రక్కన కొండసెలయేరులు పారుచుండు నని వ్రాసియున్నారు కాన అప్పటప్పట ఆయా సెలయేరుల కాయా పేళ్లు ఉండుననుకొన్నను ఫరవాలేదని నాయుదేశము.

ఇట్లులే కృష్ణామండలాంతర్గతమైన వేదాద్రి పంచనారసింహ తేత్రము. (నల్ల గొండజిల్లా భువనగిరితాలూకా అప్పటి యవ్వను.) పంగవల్లి రైల్వేస్టేషనుకు పడమరదిశయందు మూడుమైళ్ళలో నుండు యాదగిరి పల్లెయు పంచనారసింహతేత్రము. (యాదగిరి పల్లెయందు పంచనారసింహ లొక్క నన్నిదియందే యుండును.)

ఇది యిట్లుండ శ్రీమాన్ పండిత మాయన్నగారు ఒక పురాణ గాథను ఒక్కొక్క నుడివిరి. నవనారసింహసందర్శన మని. అది శ్రీఅంజనేయులకు శ్రీకృష్ణుడు దళావతారములను చూపించిన

నవంబరు

కథ. దాని సంగ్రహము - పూర్వకాలమున శ్రీరామభద్రుడు హనుమత్సుగ్రీవాదివానరులయొ జంబవదాది వెలుగుబంట్ల వీరు లయు సాయమున లంకలోని దుష్టులయిన రావణాదులను వధించి సీతను పొంది ఆమె సౌమిత్రి మిత్రబలగము మున్నగువారి తోడను అయోధ్య కేతెంచి పట్టాభిషిక్తుడై యున్నతటి హనుమ త్సుగ్రీవాది మిత్రబృందము రామవియోగమునకు ఓడి వీడక యుండునప్పుడు రాముడు “రాజు లేకుండిన పజ్జే లధర్మవర్జిత్రను లయ్యెదరు. వీరు నన్ను విడలేక యున్నారు. అనిఁచుది నెఱింగి వారి వారికి కావలసిన వరముల నొసఁగి పంపి చివరన హనుమం తుని యెప్పరించి ఆయన కోరిన వరము లిచ్చి హనుమ యొనరిం చిన మహోపకారమును మదిఁదలచి హనుమాః నీవు కోరకుండి నను నేనొక్క వరము నిమ్మచుంటిని. కైకామ్మని రాఁబోవు కల్ప మున నిన్ను బ్రహ్మ నొనర్చెద నని నుడివి ఆయన కోరిన వరము లలో రెండవది దళావతార సందర్శనము. దాని నీ రామావతార మున కాదు, కృష్ణావతారమున అని నుడివి ద్వాపరయుగమున కృష్ణుడుగ నవతరించి సేతువుపద్ద అర్జునుఁడు కట్టిన శరసేతువు అంజనేయ పదా హతము కాఁగా ఆ కృష్ణుడు సాందవుల సేపురను కాపాడువాడు కావున తానెప్పట నుండియో వచ్చినట్లు నటించి యసాక్షిగఁ జేసిన యే పనియు చెల్లదని చెప్పి తానే ఆ పనియందు సాక్షిగ నుండునని చెప్పి అర్జునుఁ డాతడవ తన శరసేతువు హనుమడి పదాహత మయ్యేనేని తాను నిస్సర్లో దుముకుడునని నిందువున శరసేతువు నిర్మించెను. హనుమ పాదాహతము అయ్యెను. అర్జునుఁడు తానొనర్చిన శపథము ప్రకార మగ్నిఁ జొచ్చి యత్నించ, బావాః అర్జునః షాపిషః జూడమని అంజ నేయ పాదఘాతములను జూపి యిమ్ముహూనుభావుని పాదముల ఘాతము నెవ రొక్కఁగలరు. ఇద్దఱి పృతిజ్ఞలు నెరవేరినవని నుడివి, అంజనేయుఁడన్న ప్రకారము యుద్ధకాలమున అర్జునుని రథముపై న వ్యజముగ నుండి యుద్ధానంతరము శ్రీకృష్ణునితో స్వామీః దేవరవారు రామావతారమునందు చెప్పిన దళావతార సందర్శనము నెప్పుడు దయచేసెద రన నేను మఱవలేదు. ఇది యందుకు స్థానము గాదు. అని హనుమమెడితలపైఁ డెక్కించుకుని కాశ్మీరదేశమునకుఁ దీసుకుని పోయి (తన) కృష్ణుని మాట ప్రకారము కన్నులు మూసి తెఱచునప్పటికి మత్స్యావతారముఁ జూప హనుమ పూజించి యిట్లే నరసింహావతారము మిసహగా దళావతార ములనుఁ జూపఁ జూచినావా యని కృష్ణుఁడగుగ స్వామీః నరసిం హావతారము జూపరైరి యన దానిని నీవు చూడఁజూపని నేనే చూపనైతిని మఱచి కా దన హనుమ బలాత్కారము చేత

కన్నులు మూసి తెలువ చూచి నాకాశమును క్రమ్మి యొక సింగము హంకారముతోడ జడలు విడలింప నాంజనేయులు పెడకేక చేసి యచ్చట నుండి మఱియొక తావుకు దుమికి చూడ నటను అట్టులే కనుపింప ఇట్టులు సేతువు వరకు తొమ్మిది తావుల గూర్చుని యచ్చటను గన్నులు దెఱచి చూడ అట్టులే పెద్ద సింహము కను పింప చూచును యిట్లు మడి దలచెను. నేను స్వర్గసత్వాది సమస్త లోకములను తిరిగి రాగలను. కాని యీ సింగ మిప్పగిది కనుపించుచునే యుండును. ఇప్పుడు శరణాగతి కంటెను రక్షణకు వేతొండుచూయము లేదని యెంచి సుతించెను :

శ్లో॥ జ్వాలాఽహోబిల మాలోల కోగ్రద కారుణ్య భాగవాః ।
యోగానందో వటవృత్తిః పావని ర్నవమూర్తయః ॥౧॥
మహాశైవ్యో మహాదైవ్యో మహాభయనివారకః
నారసింహః శరోదేవః పాతు మాం శ్రీ నృకేశరీ॥౨॥ అని.

కృష్ణుడు ప్రసన్నుడై నరసింహ స్వరూపమును జూచితివా నీవు ఆ రూపమును చూడ నేర వని యెఱిగి నేను విడువ నీవు బలవంతును జేయఁ జూపితిని. హిరణ్యకశిపుఁడనిన నా వైకుంఠ లోకమునం దొక ద్వారపాలకుఁడు. చివరకు పోరి నా చేతనే చచ్చె నని చెప్పెను. (ఇంకను గలదు.) ఇది శ్లోకము కాదు. మంత్రము. దీనియొక్క యర్థము జ్వాలా - జ్వాలానరసింహ మెచ్చటనో ? అహోబిల - అహోబిల నరసింహస్వామి, మాలోల - లక్ష్మీనర సింహస్వామి - మంగళగిరి యని మా యన్నగారు, మఱి కొందఱు మాలెకొండ యని, ఇంక గొందఱు ఇంకొకటి యని యందురు. క్రోడ - వరాహనరసింహస్వామి, సింహచలమున, కారుణ్య - కరుణా నారసింహస్వామి ఎటనో ? భాగవాః - శరతు రామనరసింహస్వామి ఎటనో ? యోగానందః - యోగానందనర సింహస్వామి. సింగరాయకొండ యని పెద్దలు. వటవృత్తిః - మట్టిచెట్టు క్రింద నుండు నరసింహస్వామివారు ఎచ్చటనో ? పావనిః - హనుమన్నరసింహస్వామి, చోళంగివర మేమో ? తెనుగు భాషయందు అహోబిలనరసింహస్వామివారికి చెందిన గరుడాచల మను పాట యొకటి కలదు.

అహోబిలమునందు తొమ్మిండుగురు, వేదాద్రి - యాదగిరుల యందు ఐదేసిమంది నరసింహమూర్తులు ఆయా తావులయందు అహోబిలము - వేదాద్రి - యాదగిరులపై వెలసిన గాథలు వారి వారిని గురించినవి ఏయే గ్రంథములయందు గలవో ? భారతి

మూలమున లోకమునకుఁ దెలిపి నాకుఁ బ్రత్యేకముగ జాబు వ్రాసి తెలుపఁగలందులకు విన్నవములు.

విక్రాల శేషాచార్యులు,

కలికివాయ పోస్టు, వయా సింగరాయకొండ, ప్రకాశం జిల్లా.

‘తిరు’ - ‘శ్రీ’

భారతి, (ఆగస్టు 1988) లో శ్రీ కాకుమాను తారా నాథ్ గారి “భాష - సంస్కృతి: అప్పుడు - ఇప్పుడు” అను వ్యాసములో ఈ క్రింది వాక్యమును చర్చించెదను. ప్రాచీనత పేరుతో సంస్కృతం బదులు శుద్ధ తమిళాన్ని పెట్టడం, ఫలితంగా “శ్రీ” బదులు “తిరు” అనటం, “అకాశవాణి” బదులు ఇంకేదో....

పై వాక్యము బట్టి తిరు” శబ్దమును శుద్ధ తమిళముగా భావించుచున్నట్లు స్పష్టము

“తిరు” శబ్దము “శ్రీ” శబ్ద భవమే కాని వేరుకాదు.

సంస్కృతములోని స, శ లు ద్రావిడ భాషలలో ‘త’ గా మారును. ఉదాహరణములు

సంస్కృతము

ద్రావిడ భాషలు

శ్రీ

శిరి-తిరు

శ్రీమాన్

శిరు:మాన్

సేన

తానాయ్

స్వర్గ

తులక్కం

సూచి

తూచి

మలయాళ తుళు భాషలలోనూ పదాదిలో ‘త’ ల మార్పిడి కన్పట్టును. ఉదాహరణలు

మలయాళము

తుళు

సంగం

తుంగం

నచ్చి

తంచి

నమరం

తమరం

నభ

తవ

మలయాళము

తుళు

సన్యం

తన్య

సేవ

తేవ

నోన

తోన

నోలు

తోలు

పైనుదాహరణములను ఆర్. స్వామినాథఅయ్యరు గారి “ద్రావిడ సిద్ధాంతములు” అను గ్రంథమునుండి తీసికొన్నాను.

గుజరాతులో ‘శ్రీఖండ్’ అను మిఠాయి చేయుదురు. తియ్యని కండ అని అర్థము. ‘శ్రీ’ యన విషము, తీయ దనము అని నానార్థము లుండియుండును. కన్నడ భాషలో ‘శ్రీకరణ్’ అను తీయని వంటకము (చోష్యము) కలదు. ‘శ్రీ’ అను శబ్దము మధురము అను నర్థమున కన్నడ భాషలో ‘సీ’ యనియు, తెలుగులో ‘తీ’ (య) లేక ‘తి’ (య్య) అనియు మారినది.

దీనిని బట్టి ‘శ్రీ’ అను శబ్దము తిరి-తిరుగా మారి యున్నదనుట స్పష్టము. తమిళ భాషలో సంశ్లిష్టాక్షరములు సకృత్తుగా నుండును.

అందుకే సంస్కృతపరముగా ‘శ్రీ’ యెచ్చ తెచ్చట వచ్చునో, అయో చోట్ల తమిళములో ‘తిరు’ గా మారుట సర్వేసర్వత్ర కన్పించుచున్నది. ‘అకాశవాణి’ బదులు తమిళులు వాడు ‘వాణోలి’ కూడ సంస్కృత తద్భవమే. తెలుగులో ప్రకృతి - వికృతుల విలాసము చెప్పబనిలేదుకదా. అరవభాషా స్వభావము వలననే సంస్కృత శబ్దములు ఆ విధముగా మారినవి. దీనిని తమిళుల నంకుచిత తత్వముగా భావించుట సమంజసము కాదు.

‘తి’

సోమలదేవి - దాక్షారామ శాసనము

1982 అక్టోబరు ‘భారతి’లో సోమలదేవి-దాక్షారామశాసనము గురించి నేను వ్రాసినదానికి 1983 ఫిబ్రవరి, మే ‘భారతి’ పంచిక లలో శ్రీ తురగా కృష్ణమూర్తిగారు సృజించిన వ్యాసములు పదివిన తరువాత ఈ నాలుగు మాటలు వ్రాయదలచితిని.

కళింగ రాజరాజు దేవేంద్రవర్మ భార్య రాజసుందరి ‘చోడ మహాభుజాత్మజ’ అని, ‘రాజేంద్ర చోలస్య తనయా’ అని శాసనాలలో చెప్పబడినది. ఈమె చాళుక్య రాజరాజు నరేంద్రుని మరదలు అని శ్రీ కృష్ణమూర్తిగారు 1982 జులై ‘భారతి’లో అభిప్రాయ పడ్డారు. అమ్మంగదేవి - చాళుక్య రాజరాజుల వివాహము క్రీ॥ శ॥ 1020 లోను, రాజసుందరి-కళింగ రాజరాజుల వివాహము 1063 లోను జరిగినది. అమ్మంగదేవి, రాజసుందరి అక్క-చెల్లెళ్ళ యన వారికి వివాహమునగల 48 సం॥ ల అంతరము ఏవిధముగా సమర్థనీయమో శ్రీ కృష్ణమూర్తిగారు తెల్పలేదు. పై అభిప్రాయానికి భిన్నంగా వారే ఫిబ్రవరి 83 ‘భారతి’లో రాజసుందరి చాళుక్య రాజరాజు నరేంద్రుని కుమారుని మామయగు రెండవ రాజేంద్ర చోళునకు దాయాదీయైన వీరరాజేంద్ర చోళుని రెండవ కుమార్తెగా చెప్పారు. రాజసుందరి తండ్రి చోడరాజైన గంగై కొండచోళుడా? చాళుక్య రాజరాజు సుతుడు రాజేంద్ర చోళుడా? ‘ఈ ఇరువురిలో నెవ్వరన్నదే పశ్చ’ అని ప్రారంభించిన శ్రీ కృష్ణమూర్తిగారు ఈ ఇరువురినికాక మూడవ వ్యక్తిని - వీర రాజేంద్రచోళుని-రాజసుందరి తండ్రిగా చెప్పినదానిపై పరిశోధక శిఖామణిలే వ్యాఖ్యానించ సమర్థులు.

రేవణారాధ్యులు వివాహమాడిన సోమలదేవి చాళుక్య వీర విజయాదిత్యుని కుమార్తె అనుటకు “సోమలదేవి రేవణారాధ్యుల సమకాలీనక, ఆవాసముల సన్నిహితత్వము”లను కృష్ణమూర్తిగారు ప్రధానముగా పేర్కొనిరి. (‘భారతి’ జనవరి 83) ఏ కాలపు రచనో తెలియని పంచబ్రహ్మదయ భాష్యమున పేర్కొనబడిన రాజ మందిరము ఎక్కడిదో తెలియదు. అది రాజమహేంద్రవరము కాదు. నన్నయభట్టు రాజమహేంద్రవరమును ‘రాజమహేంద్ర పురము’గా పేర్కొనినాడు. (భార. 1-1-8) అది రాజరాజు నిర్మించినదే అయితే నన్నయ ఆవిషయమును చెప్పక విడువను. అది రాజరాజు నిర్మితముకాదు. శ్రీ కృష్ణమూర్తిగారు ధాహరించిన కావ్యాలంకార చూడామణిలోని పద్యములో రాజమహేంద్రవర మును గల్పించిన రాజు ‘రాజమహేంద్ర’డని యున్నది కృష్ణ మూర్తిగారు గమనించినట్లులేదు. “రాజమహేంద్రపురస్థాత రాజ నరేంద్రుడు” అని కావ్యాలంకార చూడామణిలోనే చెప్పబడినదానికి, 14 వ శతాబ్ది శాసనంలో చెప్పబడినదానికి జనశ్రుతియే ఆధారము కావచ్చును. ఎట్లయినను, క్రీ. శ. 1050 ప్రాంతమునకే రాజ మహేంద్రవరము ఆపేరన ప్రసిద్ధమైయున్నప్పుడు క్రీ. శ. 1100 లోనో, ఆ తరువాతనో అది రాజమందిరముని పిలువబడినదనుట,

ఆ రాజమందిరమే కాలక్రమమున రాజమహేంద్ర, రాజమహేంద్ర పురముగా ప్రసిద్ధి చెందినదనుట హాస్యాస్పదము, సత్యదూరము. కర్ణాటక వీర విజయాదిత్యుని కుమార్తె సోమలదేవి రేవణారాధ్యుల "అవాసముల నన్నిహితత్వము" ఊహకు సైతము అందునది కాదు. ఏ ఇతర ఆధారము లేకుండ కేవలము సమకాలీనతపై ఆధారపడి వీరవిజయాదిత్యుని కుమార్తె సోమలదేవికి, కోటికల్లా రాధ్యుల కందీర్ రేవణారాధ్యులకు వివాహ సంబంధ ముటగట్టుట సరికాదు. ఇంతకూ "ముఖలింగశాసనములో నుదహరింపబడిన సోమలదేవికి దాక్షరామశాసనములో నుదహరింపబడిన సోమలదేవికి యెట్టి సంబంధములేదు" అని చెప్పగలిగిన శ్రీ కృష్ణమూర్తిగారు 'సంపత్రిహృదయభాష్యములో చెప్పబడిన 'సోమలదేవి'ని దాక్ష రామ శాసనములో చెప్పబడిన 'సోమలదేవి'గా ఎట్లాహించిరో అర్థమగుటలేదు.

'మంత్రి పురోహిత సేనాపతి యువరాజుదొవారికు'లు మహా రాజునకు సంపత్రిధానులు. రాజు సంపత్రిధానుల సమక్షమున దాన దర్శములిచ్చియు చెప్పుట ఒకనాటి ఆచారము. వీరవిజయాదిత్యుని రా్యలి శాసనమున పేర్కొనబడిన 'సంతాన'ము యువరాజే అయిన ఆ యువరాజును స్పష్టముగా, ప్రశ్నోత్తరముగా పేర్కొనక సంపత్రిధానులతో కలిపి ఏకాగ్రమున పేర్కొననా? స్పష్టార్థ మునకాక 'అంతర్ధామ'ని విషయవివరణ మొనరింప బూనునా? విజ్ఞులు వివరింపపార్గవ.

ముఖలింగ శాసనములో చెప్పబడిన సోమలదేవి పుట్టింటి వారెవరో తెలియదు దాక్షరామశాసనములో చెప్పబడిన సోమలదేవి "దేవేంద్రవర్మ భార్య కాదని, అనంతవర్మ చోడగంగుని భార్య అనలేకాదని" కృష్ణమూర్తిగారి నమ్మకము. అయినను సోమలదేవి, దేవేంద్రవర్మల మధ్య ఉండగల వయోభేదమునుగూర్చి చర్చించి క్రీ. శ. 1083 నాటికి ఇరువురు సమవయస్కులని వూహించారు. నూతనాధారములు లేకుండా ఈ చర్చనిక పొడిగింపుట అనుచితము. ఇక రాజసుందరి వివాహము దేవేంద్రవర్మతో కుదిరిన సందితో ముడిపడినది కనక వసుని వయోవృద్ధతవ్వు ఇటువంటి వివాహములలో ఆరోజులలో అంతగా గణంపదగినది కాదని నా అభిప్రాయము.

శ్రీ సూర్యదేవర రవికుమార్

కూరాకు - ఖురాక్

1983 ఏప్రిల్ భారతిలో శ్రీ "తి" గారు కూరాకు వద వివరణపై చర్చచేస్తు దానికి "అకుకూర" అనే అర్థం పొసగదు.... అది ఖురాక్ శబ్దతద్యవంగాని అకుకూర మాండలికం గాదని తాత్పర్యం అన్నారు.

తెలంగాణంలో నైజాంకాలంలో "ఖురాక్ - గిజా" అనే పదాలు బాగా వ్యాప్తిలో ఉండేవి. ఖురాక్ పాఠసేకశబ్దం. దానికి అహరం బిషనపుమోతాదు అనే రెండర్థాలున్నవి. గిజాలనేది అరబ్బీ పదం. దానికి అహరం అనే అర్థం మాత్రమే ఉంది. ఇక తెలుగులో కూరకు అహరం అనిగక శాకం అనేదే రూఢి.

"నేయి లేని తిండి నీ యాన కనవది
కూర లేని తిండి కుక్కతిండి."

అని కూరకు శాకార్థంలో ఇటువంటి ప్రయోగాలెన్నో మనకు కనిపిస్తవి.

కూరాకు అనే పదానికి దా. గంగప్పగారు తమ వ్యాసంలో "అకుకూర" అనే అర్థం వ్రాసినారుకాని శ్రీ తి. గారన్నట్లు దాని కక్కడ ఆ అర్థం పొసగదు. కూరాకు వృష్టి అయితే అకుకూర విశేషణపూర్వం అవుతుంది. "కూర" అన్నప్పుడు తెలుగువారికిది సాధారణంగా "హరితక" సంకేతమేగాని అన్యోనికాదు. కాల క్రమేణా అది, వ్యంజనార్థంలో రూఢి అయి వంకాయకూర, వీర కాయకూర అని కాయలతో చేసిన వానికి, కోడికూర, చేపలకూర అని మాంస వ్యంజనాలకు చేర నారంభించింది.

"తి" గారు కూరకు రాయలసీమలో "మాంసం" అనే అర్థం ఉండన్నరు. అది దానికి లేకపోలేదుగాని మాంసాన్ని కూర అనే సామాన్యలే "మాంసంకూర" అనిగూడ వాడుతారు కాబట్టి ఇది కాలికులు మద్యానికి "వస్తువు", వ్యభిచారులు పడుచుకు "పిట్ట" అని పేరు పెట్టుకున్నట్లు వ్యంజనోపయోగమైన మాంసానికి లోకం నిర్ణయించుకొన్న ఒక సంకేతం అనుకోవరె.

ఇక తాళ్లపాకవారి ప్రయోగంలో కూరాకు ఈ విధంగాఉంది:

చెలగి కూరాకుగఁ జేసేవు, నీ
తలమీద నుండే తరుణితో నేను. XII-194.

ఇది ఒక నాయికా వాక్యం. నేను నీకు శిరోధార్యమైన దానిని. అట్టి నన్ను నీవు కించపరుస్తున్నావు అని దీని భావం. తెలంగాణంలో ఈ పదమునిది యింకా సజీవంగానేవుంది. వాడు

నన్ను కూరకు కొఱగాకుండా చేసినాడు, నేనంత కూరకు కొఱగాని వానిననుకున్నావా? అనేది జ్ఞానపదుల్లో వినిపిస్తుంటుంది.

మామూలుగా కూరనే హీనార్థమైతే అందులో దొగ్గలికూర, పుంటికూర ముఖ్యము. దొగ్గలిని తొటకూర, పుంటిని గోంగూరలుంటారు. దగ్గరుండేవారు దొగ్గలికి కొఱగారని, గోంగూరలు అంద్రులకేత ప్రేయమయిందయినా, పుంటికూర తిన్నా పుట్టినిల్లే అష్టభాగ్యాలమరినా అత్తవారిల్లే అని సామెతలు వినిపిస్తూనే ఉంటుంది. కాబట్టి ఈవిధంగా కూర అల్పార్థమైతే కూరకు అందులో మరికొంత విశేషంగా భావించవలె.

కూర అనే పదానికి తెలుంగాణా భాషయంలో అల్పార్థమే గాక ఈడిగిలబడు అనే అర్థంగూడవుంది. “కూరాకుసేయ” అనే పదానికి సూ. ని. వదించు అనే అర్థం యిచ్చిందిగాని వారిచ్చిన ప్రయోగానివి ఆ అర్థం సమంజసంగా కనిపించదు. చూడండి.

తే. పులుల చట్టలు చీర దుప్పులను లేళ్ళ
నేకలమ్ముల గ్రుమ్మి కూరాకు సేసి
యమరఁ జమరులఁ బట్టి పాలార్పు మిపుడు
సామి చూడుము నీ బంట సతువనుచు. సారంగ-1-1

ఇది సారంగధరుని భటులు వేటలో తమ పొరుషాన్ని చాటుకునే సందర్భం. కర్తయైన చేమకూర వెంకటకవి జాతి వార్తా చమత్కారమంటేకుడు కనుక పైని ప్రయోగించిన చట్టలు చీరు, గ్రుమ్మి కూరాకుసేయ, పట్టి పాలార్పు శాత్పర్యంలో ఒకటే యైనా వ్యుత్పత్తిలో గావు.

చట్ట అంటే కవచం అని శ. ర. చర్మం అని. అం.శ.ర. కాబట్టి చట్టలు చీరు అంటే చర్మం వాలుచు అని ఆంద్రో శబ్ద రత్నాకరం చెప్పింది సరిపోతుంది. గ్రుమ్ముట అంటే పొడుచుట కాబట్టి గ్రుమ్మి కూరాకుసేయ అనేదానికి సూ. ని. వదించు అనే అర్థంయిస్తే అం.శ.ర. సులువుగాజేసి చంపు అనే అర్థం ఇచ్చింది. ఇది కొంతవరకు సరిపోతుంది. అయినా సులువుగాజేసి అనే దాని కంటే పొడిచి ఈడిగిలబడజేసి చంపు అంటే ఇంకా సరిపోతుంది.

పట్టి పాలార్పులో-పాలార్పు అనేదానికి శ. ర. ఉపేక్షించు అనే అర్థం యిచ్చింది. అది యిక్కడ పొసగదు కాబట్టి ఇది పాలార్పుకంటే “పల్లార్పు” అయివుండవలె. “పల్లార్పు” అనేదానికి శ. చం. చంపట్టు అని, సూ. ని. నశింపజేయు అనే అర్థాలిచ్చినవి కాని వీనికంటే “చలముడించు” అనేది ఇక్కడ సరిపోతుంది.

సారంగధరుని భటులు మేము పెద్దపులుల తోలువొలుస్తాము, “వేకలం” అంటే ఒంటరిగాడనే అడవిపంది. అది మహా పొగరు బోతు కనుక అట్టిదాన్నిగూడ పొడిచి పొడిచి ఈడిగలవడవేస్తాం, చమరి అంటే గురిమెకం వాటినిపట్టి మత్సరందించివేస్తాం, మా పరాక్రం చూడండి అని చెప్పుకుంటున్నారు కాబట్టి పైని ఉపయోగించిన చట్టలుచీరు, మున్నగువానికి చంపటం అనే అర్థం సామాన్యమే అయినా అది వారి పొరుషాన్ని తెలువదుకాబట్టి వానికి యోగికార్థాలు చెబితేనే తగినట్లు ఉంటుందని పాఠకులకు తెలియక పోదు. అందువల్ల కూరాకుసేయ అనే పదానికి ఈడిగిలబడజేయు, లేదా మెత్తబడజేయు అనటమే తగినట్లుగావుంటుంది. దానికియర్థం.

ఈరీతి గడుపునొప్పం

గూరాకె యుడికి గోడుగుడుచుచు -

4-580.

అనే వెంకటకవిపంచతంత్ర ప్రయోగంచేతగూడ లభిస్తుంది.

కూరాకు మొక్కపై వున్నపుడు వెన్ను ఈనె బలంతో చక్కగా నిటారుగా వుంటుందికాని కోసనిపిమ్ముట కొరిచిసేపటికి వాడి వెన్ను బలంవచ్చి ఎటువడితే అటు వాలిపోతుంది. కనుక, గ్రుమ్మి కూరాకు సేయటమంటే దాన్ని అలాగా చేయటమని శాత్పర్యం. అప్పుడే వారి బలమెంతదో తెలుస్తుంది.

“కూరాకగు” అనేదానికి వ్యవహారంలోగూడ “మాతండ్రి జ్వరంలో కూరాకై పోయినాడు, ఏరా! ఈడిగిలబడి కూరాకై నావు! అని శక్తిహీనతను తెలిపేవిధంగానే వున్నవి కాబట్టి “కూరాకు సేయ” అనేదానికి సూ. ని. యిచ్చిన అర్థం శాత్పర్యమూల మయిందనవలె.

ఇక దానికి డా. గంగప్పగారిచ్చిన అర్థంచూస్తే దాని ప్రయోగం వారిప్రాంతంలో ఏవిధంగావుందోగాని అది “ఖరాక్” ఉద్భవమని లేదా ఆ అర్థంలోగాని వాడబడిందని అనుకోలేం. అది అల్పార్థంలోనే వాడబడింది అనటం సబబు.

శ్రీ కపిలవాయి లింగమూర్తి

పదాలు - పదార్థాలు

మెకాలే పగవేళపెట్టిన పాశ్చాత్య విద్యావిదానం మన దేశంలో వేళ్ళుగిన తరువాత ఎన్నో కొత్త పదాలు వాడుకలో వచ్చాయి.

పరిష్కారం వాడుకలో ఉన్న 'స్కూల్'. పదం గ్రీక్ భాషా జన్యమైన విద్యాలయం అన్న అర్థంలో ప్రయోగించబడేది. విద్యాలయాన్ని సద్వినియోగ పరచే సాధనం అధ్యయనం. అధ్యయనం సాగే ప్రాంతం అధ్యయన కేంద్రమైన 'స్కూల్' గా మారింది. 'స్కూల్' పదం లాటిన్, తెల్లిక్, ఆ తరువాత రష్యన్ భాషలో వదుపుకొనే స్థలంగా స్థిరమై శతాబ్దాలుగా ప్రయోగంలో వుంది.

మన 'పాఠశాల' లోని శాల పదం మూలతః పాఠాలు చెప్పే కేంద్రమన్న అర్థంలో ప్రయోగించబడలేదు. అధ్యయన వేదంలో 'శాల' పదం కార్యాలయం, 'గురాల కట్టే లాయం' అన్న అర్థాల్లో ప్రయోగించబడింది. అక్షశాల, చిత్రశాల, నృత్యశాల మున్నగువాటి ననుసరించి పాఠశాల ఏర్పడింది. ప్రాచీన కోశాలలో 'శాల' విద్యా సంబంధమైన పదంగా కనిపించదు. క్రీ. శ. 10 వ శతాబ్దికి చెందిన రాష్ట్రకూట వంశీయుడైన మూడవ కృష్ణుని శాసన మొకదానిలో 'శాల' శబ్దం కానవస్తుంది. అమరకోశంలో 'శాల' విద్యార్థులు - సన్యాసుల విలయంగా పేర్కొనబడింది.

'కాలేజ్' అంటే లాటిన్ భాషలో సమాహం అని అర్థం. ప్రత్యేక లక్ష్యంతో నెలకొల్పబడిన వ్యక్తుల సంఘం, ఆ తరువాత దార్శిక సంఘం అన్న అర్థాలతో ప్రచురితమైన 'కాలేజ్' 11 వ శతాబ్దం చివర్లో విశ్వవిద్యాలయం యొక్క అంగంగా మారింది. ఆ మూలార్థంలోనే అంగంలో 'ఎకాడర్' కాలేజ్ (ఓటర్ల సంఘం) మున్నగు రూపాలు కనిపిస్తున్నాయి.

నేటి 'కాలేజీ' లకు సమానమైన సంస్థ ప్రాచీనకాలం నాటి మన 'ఘటికాస్థానం'. ఈ ఘటికాస్థానాలు విభిన్న శాస్త్రాలను నేర్పే విద్యా సంస్థలుగా వుండినట్లు మన శాసనాలు తెలుపుతున్నాయి. ఒక ఘటికాస్థానంలో అధ్యయనం సాగిస్తున్న మయూరశర్మ తనకు జరిగిన అవమానానికి రెచ్చిపోయి జైత్రధర్మాన్ని స్వీకరించి కదంబరాజ్య స్థాపనకు కారకుడయ్యాడు.

'ఘటికా' శబ్దానికి గడియ (24 నిమిషాల కాలం) అని మరొక అర్థం. కాలమును కొలిచేవని బుద్ధి సూక్ష్మతకు సంబంధించినది. జ్యోతిష, గణిత శాస్త్రజ్ఞలే అందుకు సమర్థులు. అట్టి పండితులు ఉన్నత విద్యాకేంద్రాలలో వుంటూ బోధన జరిపే వారని భావించవచ్చు. ఉన్నత విద్యాకేంద్రాలంటే కాలగణన మొనర్చే కేంద్రాలుగా భావించి యుండవచ్చు. ఈ ఘటికాస్థానాలే కాలక్రమంలో చతురశ్ర విద్యాకేంద్రాలుగా రూపుదల్చినట్లు పొర్సెనెర సత్యనాధయ్యర్ పేర్కొన్నారు.

ఈ విద్యాస్థానాలే ప్రాచీన విశ్వవిద్యాలయాలని చెప్పవచ్చు. నేటి విశ్వవిద్యాలయాలు అంగ పదమగు 'యునివర్సిటీ' అన్న పదానికి అనువాదం, ల్యాటిన్ పదమగు 'యునివర్సెటాస్' అంటే 'ఒకటి అన్ని మొత్తం' అని అర్థం.

13 వ శతాబ్ది తరువాత ఫ్రెంచి భాషలో ఈ పదం 'మహా విద్యాకేంద్రం' గా ప్రచురితమైంది. మన ప్రాచీన గురుకుల విశ్వవిద్యాలయానికి అనురూపం (కుల అనగా సమాహం). ఇటీవల మన దేశంలో 'అకాదమి' లు బాగా పెరిగాయి.

'అకాదమి' అన్న గ్రీక్ మూల పదానికి, విద్యకు సంబంధం లేదు. వివిధ కళల్లో శాస్త్రాలలో అరితేరిన వారిని ప్రోత్సహించే సంస్థ 'అకాదమి'.

'అకాదమి' గ్రీస్ రాజధానియైన ఏథెన్స్ నగర సమీపంలోని ఒక ఉద్యానవనం. బహుశా 'అకాదమోస్' అన్న వ్యక్తి పేరుతో ప్రసిద్ధమైనదనవచ్చు. సుప్రసిద్ధ గ్రీక్ తత్వవేత్త ప్లేటో - ఆ ఉద్యానవనంలో శిష్యులకు తత్వోపదేశం చేస్తూ వుండినందున, 'అకాదమి' కి తత్వశాస్త్రానికి లంకె ఏర్పడిందనవచ్చు. ఉద్యానవనాల్లో తత్వబోధ చేయటం భారతీయ సంప్రదాయంగా వుండేది. బుద్ధభగవానుడు వీహార్లోని అమృతవనం, కాశీ సమీపంలోని సారంగ వనంలో తత్వోపదేశం చేశాడు.

జర్మన్ దేశీయులు తమ మార్కమిక పాఠశాలలను 'జిమ్నాసియం' అనేవారు. జిమ్నాసియం అన్న గ్రీక్ పదానికి గరిడీగుడి (సాముకూటు) అని పేరు. ఈ గరిడీ గుళ్ళలో అంగ సాధన చేస్తున్నట్లే పాఠశాలలో విద్యార్థ్యాసం చేస్తారు కదా! జర్మన్ పాఠశాలలు క్రొవశేషజకు పెట్టిన పేరు కాని వాస్తవానికి 'జిమ్నాసి' అన్న గ్రీక్ శబ్దానికి అర్థం బిత్తలగా అంగసాధన చేయటం. శరీరాన్ని పవిత్ర సాధనంగా భావించిన గ్రీకులు బిత్తలగా శరీర సాధన, అటపాటలు కొనసాగించే వారు. కిందర్ గార్డన్ అన్న జర్మన్ పదం యొక్క అర్థం 'బాలి ఉద్యాన వనం'. ఇక్కడ విద్య ప్రకృతి ఒడిలో నేర్పబడుతుంది.

('కస్తూరి' పిల్లివరి '83 లోని శ్రీ పా. వెంగారి వ్యాసం ఈ వ్యాసరచన కెంతో పువకరించింది. వారికి కృతజ్ఞతతో....)

జానమద్ది హనుమచాచిత్రి

సంభాషణలో చిన్నచిన్న పొరపాట్లు

"నాశజ్ఞాన్ పరియుంజిత" అని సాధువులైన శబ్దాలనే వాదించి, అపశబ్దాలను వాడరాదని వైయాకరణుల నిర్ణయం.

వ్యాకరణ మహా భాష్యరచయైన పతంజలి సాదుశబ్దోద్భావరణ వలన పుణ్యం, అవశబ్దోద్భావరణ వలన పాపం వస్తుందనీ చెబు తున్నాడు. “ఏకశబ్దః సువర్ణయంత్రః సమ్యక్జ్ఞాతః స్వర్గేలోకే కామదుః కవతి” అనే న్యాయం సుశబ్దోద్భావరణం వలన స్వర్గం లభిస్తుందని చెబుతుంది. ప్రాచీన వైయాకరణులు “గౌరవాకామ దుఃఖా” అని చెప్పారు. అంటే చక్కని వాక్కు కామదేసువు వంటిదని భావం. ఏది ఏమైనా మనం మాట్లాడే భాష సంస్కరింప బడినది. లలితము, సద్భావయుతమై వీరుల విందొనరించాలి. మన సంభాషణవలన మన సంస్కారం తెలుస్తుంది. “శుభవద్భాషణం కుర్యాత్” అనే న్యాయం చిలుక పలుకులు లాగ ఆకర్షణీ యంగా మృదు మధురంగా ఉండాలని సూచిస్తుంది.

మన ఆంధ్రభాష సంస్కృతం మొదలైన ఇతరభాషా సంబంధంచేత సుసంపన్నమూ, సశుభ్రమై యలరారుతుంది. నిత్యవ్యవహారాలలో అనంతమైన భాష పరియోగింపబడుతుంది. మన సంభాషణలలోనూ, ప్రతికలలోనూ తెలిసీతెలియక కొన్ని అప శబ్దాలు దొర్లుతుంటాయి. వీటిని చాలామంది విద్యావేత్తలు గూడ ఎక్కువగా వట్టింతుకోరు. ఈ పదాలు, వాటి సాదుత్వం గూర్చి స్థానిపులకన్యాయంగా ముచ్చటించడం ఈ వ్యాసం యొక్క ముఖ్యోద్దేశం. దోషైకదృష్టి విడచి నిష్పాక్షికంగా సాదుత్వా సాదుత్వ నిర్ణయం చేయాలి.

చాలామంది ‘ఈ ఉద్యోగాలకు వయోవీరిమితి’ అని అంటూ పుంటారు. ప్రతికలలో గూడ ఇలాగే ఉంటుంది. ఇది సరైన భావంగాదు. సంస్కృత వ్యాకరణానుసారం ‘హాళి’ అనే ఉత్పత్తి ఉక్కడ రాదు. ‘కుప్యోఃకృపౌ’ అని ఉపద్యాయనీయవచ్చి ‘వయో వీరిమితి’ అనే అవుతుంది. ‘మన క్రీడాకారులు అధికృతితో గెలు గాండారు’ ‘నీ అధికృత ఏమిటి?’ అని అంటూంటారు. ప్రాధాన్యత, ప్రాముఖ్యత అనేవి గూడ ఈ పదానికి చెందినవే. అధికృత, పాదాన్యత, ప్రాముఖ్యత అనే పదాలు అసాధువులే. భావార్థంలో యజ్ఞో చేతా మరల భావార్థంలోనే తల్ పృత్యయా చెయ్యడం నవసరం, ఇలా రెండుమార్లు భావార్థక పృత్యయాన్ని చెయ్యడం ప్రీయం గాదు. తనుక అధికృత, ప్రాధాన్యం, ప్రాముఖ్యం లేదా అధికృత్యం, పృథానత్యం, పృముఖత్యం, లేదా అధికత, ప్రధానత, రముఖత అనేవి యజ్ఞో, త్య, తల్ పృత్యయాంత్రై సాధువులవు న్నాయి. ఇలాగే వివక్షత అనే పదం, వివక్ష అంటే చెప్పాలనే రిక అని అర్థం. ఇదే భావాన్ని చూపించే పదంగనుక దీనికి తిరిగి వార్తకపృత్యయం చేర్చడం ఉచితం గాదు. వివక్షే గాని వివక్షత దు. ధృవి చేసి దానికి భావపృత్యయాన్ని చేర వచ్చు. ‘విపాసుతాంతి ముప్రైతి వారి జాన జాతు దుగ్ధాన్యదునోఽధికాదసి’ అని

నైషవపృయోగం. ఇలాగే దివ్యక్షత అంటున్నారు. దివ్యక్ష సరైన రూపం. చూడాలనే కోరిక అని అర్థం.

ఇంకా మనకి హోటల్ బోర్డులపైనా తదితర స్థలాలలోను శాఖాహారం అని కనిపిస్తుంది. శాఖాహారం అంటే కొమ్మలతో చేయ బడిన ఆహారం అని అర్థం. ఈ అర్థం అసమంజసం గనుక శాఖా హారం అనేది సరైన పదం. కూర మొదలైన ఆహారం అనే అర్థంలో వెజిటబుల్ ఫుడ్ అనే పదానికి శాఖాహారం సరైన పదం. వీడుల్లో పరిహారకాల అని గూడ కనిపిస్తూ ఉంటుంది. పరి హారకాల అనేది తప్పు. ఫలాహారం అనేది సరైన పదం. పండ్లు మొదలైన అల్పాహారా లంటాయని అర్థం. ఆహారం గాని హారం గాదు. అలాగే ‘శీతకాలం వచ్చింది. శీతకాలంలో జాగ్రత్తలు’ అని అంటున్నారు. పై పదంలో సవర్ణ దీర్ఘానికి ప్రసక్తి లేదు. శీతకాలం అనే అనాలి.

గ్రస్తుతం సౌదామిని అనే పదం గూర్చి చర్చిద్దాం. ఈ పదంలో సౌదామిని అని మకరానికి ఇకరాన్నిచేర్చడం పొరపాటు. హరి ప్రబోధం అనే సంస్కృత కావ్యంలో ఈ శ్లోకాన్ని చూడండి :

“ఖేలభ్రం జగమ కాంచనసరసమ సౌదామనీలతా ధామాస్తమ్ కువలయ మివహి సరజసం సరసమ సౌదామనీలతా ధామాస్తమ్”

ఇక్కడ యమకం కుదరాలంటే సౌదామనీ అనే ఉండాలి. ఇదే సరైన రూపం.

ఇలాగే భానుజీ దీక్షిత వ్యాఖ్యలో గూడ కనుపిస్తుంది. ‘తేనైకదిక్’ అనే సూత్రంచేత సుదామనీ ప్రాతిపదిక కంటే అల్ప ప్రత్యయం. పిమ్మట జీవవచ్చి సౌదామనీ అని అవుతుంది. సౌదామని అంటే మెఱువుతగి అని అర్థం. ఇత్యప్రసక్తి దోష అక్షం.

ప్రస్తుత కాలంలో చాలామంది స్త్రీలు కిరణ్ణయి అనే పేరు పెట్టుకుంటున్నారు. సంస్కృతంలో హిరణ్ణయి అనే పదం ఉంది. హిరణ్ణయి అంటే బంగారుబొమ్మయని అర్థం. ఈ పదంతో సామ్యం ఉండటం వలన కిరణ్ణయి అంటున్నారు. హిరణ్ణయి శబ్దం “దాడించాయన....” అనే సూత్రంలో నివతించబడిందిగనుక కుదురు తుంది. తనుక కిరణమయి అని ఉండాలి. ఇలాగే ‘సృజనాత్మక శక్తిని పెంపొందించాలి.’ ‘సాహిత్యంలో సృజనాత్మక రచనలు రావాలి’ అనే ప్రయోగాలు కనుపిస్తున్నాయి. సృజనంగాదు సర్జనం, సర్జనాత్మక శక్తి అనడం ఉచితం. కానీ ఈ ప్రయోగం భాషలో భాగ నాటుకుపోయింది. ఇలా రూఢమైన పదం వ్యావహారిక భాషలో

దోషం గాదేమో. కాలం నిర్ణయించాలి. సృజన్ అనేది హిందీలో కుదురుతుంది. సర్జనమని గుణయుతరూపం సాదువు.

“అహ్వానితులైన రసజ్ఞుల సమక్షంలో” అని చెబుతూ ఉంటారు. అహ్వానితులు అనేదాన్ని ఇతజన్తంగా సమర్థించుకోవచ్చు. అహ్వానితులు అనేది తప్పుగాదుగాని అహూతులు అంటే ఇంకా బాగుంటుంది. ‘భక్తిరస ప్రధానమైన సి’మా’ అని సాధారణంగా మనం అనే మాట. భక్తిని రసం అనడం కంటే బావం అనడం ఉచితం. ఐతే భక్తిని రసంగా పరిగణించిన ఆంధ్ర కారికులు చాలామంది ఉన్నారు. కాని ఎక్కువమంది భక్తిని బావంగా పరిగణించారు. కనుక భక్తిరసం అన్నా, భక్తిబావం అన్నా దోషంలేదు. ‘సుస్వాగతం’ అనే పదం పరిశీలనార్హం. మంచిరాక అనే అర్థంతో సు + అగతం అని సంబోధిస్తే సుస్వాగతం అవుతుందిగాని సుస్వాగతం కాదు. పోనీ డిస్. విర్. డుస్ అన్నట్లు సుస్ అనేది ఉపసర్గేమో అనుకుంటే అట్టి ఉపసర్గ దృగ్గోచరం గావడం లేదు. సు, సు అని ఒకే ఉపసర్గను రెండుమార్లు పదానికి జేర్చడం తప్పు. కనుక స్వాగతం అనే అనాలి. ‘బంధు మిత్ర సహచరసమేతంగా అనే వాటిలో ఏదో ఒకటి చాలు. రెండూ అవసరం లేదు.

ఉద్యోగం అనే పదం వృత్తి అనే అర్థంలో బాగా లోకంలో నాటుకు పోయింది. న్యాయంగా ఉద్యోగమనే సంస్కృత పదానికి ప్రయత్నం అని అర్థం. సంది ప్రయత్నాలు సాగాయి కనుక భారతంలో పన్నానికి ఉద్యోగవర్ణం అని పేరు. “ఉద్యోగః పురుష లక్షణం” అనే చోటా. ‘ఉద్యోగినం పురుషసంహముపైతి లక్ష్యః’ అనే చోటా ఉద్యోగ పదానికి ప్రయత్నమనే అర్థం. కానీ అనంత భాషా ప్రభావంలో వృత్తి అనే అర్థం ఉద్యోగపదానికి రూఢమైంది. రూఢమైంది కనుక ఉద్యోగం అనేది వృత్తి అనే అర్థంలో తప్పు గాదేమో. కాని సంస్కృతంలో మాత్రం ఇప్పుడేటి ఉద్యోగం అంటే ప్రయత్నమే.

కొందరికి ఉపన్యసి అనే పేరుంటుంది. మనస్విని అన్నట్లే ఉపన్యసి అనేది కూడ సాధువే అని కొందరి అభిప్రాయం. మనస్విని అంటే ప్రశస్తమైన మనస్సు కలిగినది అని అర్థం. ఉపన్యసి అంటే ప్రభాతకాలం కలిగినది అనే అర్థమా? అనే సందేహం కలుగుతుంది. అంటే రాత్రి అనుకుందాం అంటే రాత్రికి ఆ పేరు ఎక్కడా లేదు. అసలు మనస్విని అన్నచోట వచ్చిన విన్ ప్రత్యయం ఇక్కడ రాదు. ‘సమిష్టిగా మనం కృషి చెయ్యాలి’ అని చాలామంది చెబుతూ వుంటారు. సమిష్టి అంటే మంచి యజ్ఞం అనే

అర్థమే వస్తుంది. కాని కలసికట్టు అనే అర్థం రాదు. వి + అష్టి = వ్యష్టి ఐనట్లుగానే సమ్ + అష్టి = సమష్టి అవుతుంది. వ్యష్టి, సమష్టి అన్న రెండుచోట్లా అష్టి అనే పదమే గాని ఇష్టిగాదు. కనుక సమష్టి సరైన రూపం. ‘ఇది మన సాంప్రదాయం’ అంటారు. కాని సంప్రదాయం అనే అనాలిగాని సాంప్రదాయం అనగూడదు. సంప్రదాయం అంటే వర్తతి అని అర్థం. నిదానస్థులు అనేది సంస్కృత పదం. నిదానం అంటే మెల్లగా అని చాలామంది భావిస్తున్నారు. కాని ‘నిదానం త్యాదికాంక్షం’ అనే అమరాన్నిబట్టి నిదానము అంటే మూలకారణం అని అర్థం. వాడుక భాషలో ఇలాగే ‘అయన చాలా కుచ్చిరస్థులు’ అని అంటున్నారు. ఇది తెలుగు సంస్కృతాలవలన ఏర్పడ్డ అవభోగరూపం. ఇది పూర్తిగా తప్పు. ‘అంతరాష్ట్రీయ వర్తతి’ అనిగూడ వాడుక భాషలో ప్రయోగంవుంది. దేశంలో దాగియున్న పద్ధతులు అనే అర్థంలో అంతరాష్ట్రీయ అనడం వుచితంగాని రేపక్రింద రేపప్రయోగం ఉచితంగాదు. మనోశక్తి అనేది తప్పు. మనశ్శక్తి అనేది సాధుప్రయోగం. ‘అయన దేవునిలో ఐక్యత చెందారు’ ‘మనలో ఐక్యత చాలా అవసరం’ అనే నందర్బాంలో ఐక్యం అనడం యుక్తము. పత్రికల్లోగూడ ఐక్యత అని కనిపిస్తోంది. ‘అందుకు అనుగుణ్యంగా’ అనడం పొరపాటు. ‘అందుకు అనుగుణంగా’ అనిగానీ ‘అందుకు అనుగుణ్యంగా’ అని గానీ అనాలి. ‘అయన దేశంలో ఏకైకకవి’ అనడం తప్పు. ఏకైక అంటే ఒక్కొక్క అని అర్థం వస్తుందిగాని ఒకే ఒక్క అనే అర్థంరాదు. ‘ఏకైక కవి. ఏకైకపుత్రుడు’ అనేవి అపరూపాలు.

సఖ్యత అని మనం సాధారణంగా అనాలోచితంగా అంటూ ఉంటాము. సఖ్యం అనేది సరైన పదం. సఖ్యతగాదు. ‘ఈమె బ్రహ్మచారిణిగా ఉండిపోయింది’ అనే చోట వాచబడిన బ్రహ్మచారిణి అనేపదం సరైన అర్థాన్నివ్వదు. స్త్రీని బ్రహ్మచారిణి అనడంకంటే కన్య అనడమే సముచితం. స్త్రీలకు బ్రహ్మచర్యం లేదుగదా. ఐతే బ్రహ్మచర్యార్థా భావనతో సందరించే స్త్రీ అనే అర్థంలోమాత్రం సమంజసమే. అవివాహిత అనే అర్థంలోగాదు.

కొందరు ‘ఈమె మాగుర్చిత’ అని గురువు అనే అర్థంలో స్త్రీనుగుఱించి ప్రయోగించడంగూడ గలదు. గుర్చిత అనేది సరైన రూపంగాదు. గుర్చిత అంటే గర్భవతి అని, ప్రసవించిన అర్థం. కనుక గుర్చి లేక గురువు అనాలి. ‘వోతో గుణవచనాత్’ అని జీష్ వికల్పంగా వస్తుంది. “అయనకేం అయన కవి సామూహ్”, “నటసామూహ్” అంటారు. సమూహ్ అనాలిగానీ

సామ్రాట్ అనరాదు. అందుకే విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారికి కవినసామ్రాట్ అనే పేరుంది.

“వారిరువురూ సమకాలీనులు” అనడం శాస్త్రవిరుద్ధం. ఇందుకు వ్యాకరణం అంగీకరింపదు. సమకాలికులు అనాలని వ్యాకరణం చెబుతుంది. భానోదయం అనడం తప్పని మనందరికీ తెలిసినదే. సవర్ణదీప్తం చేస్తే భానూదయ అనే అవుతుంది. ఇంకా ‘అరిషడ్వర్ణము’ అనేది కొంచెం క్లిష్టమైన రూపం. షష్టాం వర్ణః షడ్వర్ణః, అరీణాం షడ్వర్ణః అరిషడ్వర్ణః అని చెప్పాలి. శివభాగవతరూపం వలె ఇది అసమ్భవమానమే. ఇది కవులచే అద్భుతమైన యుక్తమైంది. “కృతారిషడ్వర్ణయేన మానవీమ్” అని భారవి ప్యయోగం.

‘నా జన్మ పునీతం అవుతుంది’ అనడం పరిపాటి. పునీతం అనేది ప్రామాదికమే. పవిత్రమైంది అనే అర్థంలో పూతం అవుతుంది గాని పునీతం గాదు. పవిత్రం చేయబడింది అనే అర్థంలో పావితం అవుతుంది. పునీతః అని క్రియారూపం సంస్కృతిలో ఉంది. దాన్ని క్రాంతమని భ్రాంతిః అంటారు కొందరు. ఆ శబ్ద భ్రాంతి అనే వచ్చిన మేడమే పునీతం అనేది. కాని పునీతం అనేది పాదుకభాషలో బాగా వ్యాపించింది. ఇలాగే తెలివి అనే అర్థంలో మేడన్న అనడం కూడా కొంచెం ఇబ్బందిని కలిగిస్తుంది. మంచి మేడ అనడం ఉచితం. మేడన్న గాదు. సమాసంలో మేడా శబ్దం ‘నిత్యమసిచ్ఛ ప్రజామేదయోః’ అనే సూత్రం వలన సాంతం అవుతుంది గాని విడిగా మేడాశబ్దం అకారాంతమే. “ఉపాధ్యాయు నులు కావలెను” అనడం చాలా సందర్భాలలో కానవస్తుంది. ఇది పొరపాటు. ఉపాధ్యాయు లేక ఉపాధ్యాయ అనాలి గాని ఉపాధ్యాయుని గాదు. మల్లికార్జున పదంలో కకారమేగాని ఖకారం గాదు.

పై పదాలు శాస్త్రవిరుద్ధాలు. కాని అనంతమైన కాగపనం, పొంగే నవల దినదినాభివృద్ధి జెందే ఆంధ్రవాఙ్మయం పై పదాలకు సాదుత్వాన్ని కలిగిస్తాయేమో? కానీ సంస్కృత భాషలో పై పదాలు నాటికీ నేటికీ అవశ్యకలే. చక్కని భాష, లలితమైన భావాలు, వీనులవిందొసరించే లలిత పదవిన్యాసం, సభాషడా చాతురికి, ఆకర్షణకు, సభ్యతకు, సంస్కారానికి మూలకారణాలనడంలో సందేహం లేదు. ‘వాగేకానమలంకరోతి’ అన్నట్లు చక్కనివాక్యే ము షికి పెట్టని అలంకారం. సుశబ్దశోభితమైన భాషను పయోగించడానికి మనం అందరం ప్రయత్నిద్దాం.

శ్రీ నిష్ఠల సుబ్రహ్మణ్యం

నిత్య జీవితంలో అలంకారాలు

“వాక్యం రసాత్మకం కావ్యం” అని ముచ్చటని నిర్వచనం.

“రమణీయార్థ ప్రతిపాదకశృద్ధి కావ్యం” అని జగన్నాథ పండితరాయల ప్యతిపాదన.

ఎవరి ఉపన్యాసమైనా ఉచ్చారణ స్పష్టంగావుండి, భాష దోషరహితంగావుంటే, దార అన్యకంగావున్నా, చమత్కారంగా, హృదయరంజకంగా లేకుంటే, సభాజనుల నాకట్టుకోలేదు. అలాగే కావ్యం సుందరమై భాసించాలంటే పదాదంబరం, నాలుగుపాదాలకు సుపదే సుదీప్త సంస్కృతీ సమాసాలూ, పది పుటల పదనమూ వుండేవాలదు. రసాత్మకంగా, రమణీయార్థ ప్యతిపాదకంగా వుండాలి. కావ్యాని కటువంటి శోభను గూర్చేవే అలంకారాలు. సహజ సుందరులైనా శోభను పెంచేవి అలంకారాలేకదా.

అలంకారాలు కావ్యాలకు పరిమితంకావు. నిత్య జీవితంలోని చమత్కార భాషగల్గేనూ అలంకారాలు పాత్ర వహిస్తుంటాయి. మనం వుపయోగించే సామెతల్లో ఏ విధంగా యతి ప్రార్థల్లో ఒకటిగానీ, రెండుగానీ, ఒక్కోసారి ఓ విధమైన లయ గానీ వుంటాయో, అదేవిధంగా మనకు తెలియకుండానే ఎన్నో అలంకారాలు మన మాటల్లో దొర్లుతాయి.

కావ్యాల్లో పదే పదే చదువుతున్నా మన కందువాటలోలేని చందురుని, మన అనుభవంలోకిరాని శీతనగవు చల్లదనాన్ని పర్వించుకోడంకన్నా నిత్యజీవితంలో ఎదురయ్యే రకరకాల మనుష్యుల్ని, అనేక సంఘటనల్ని అర్థాలంకారాలకు పదహారణలుగా చెప్పాలనే ప్యయత్నంలో కొన్నింటిని యీ క్రింద పొందుపరచాను.

1. ప్రతిపాలంకారము : ఉపమానాన్ని పునఃమేయంగా చెబితే ప్రతిపాలంకారము.

ఉదా : అన్నదం నీ ముఖంలా వుంది.

ఇక్కడ ముఖం ఉపమానం; అన్నదం పునఃమేయం; పర్వించవలసిన ముఖాన్ని ఉపమానంగా చెప్పినందువల్ల ప్యతిపాలంకారము.

2. ఉపమేయోపమ : ఉపమేయాన్ని పునఃమానంగా, పునఃమానాన్ని పునఃమేయంగా మార్చి మార్చి చెబితే ఉపమేయోపమ.

ఉదా : బీదరికం, నిరక్షరాస్యకలాగా, నిరక్షరాస్యక బీదరికకలాగా మనిషిని చిన్నబుచ్చుతాయి.

3. శుద్ధావహూతి : ఇతర ధర్మాన్ని వ్యవసీయ వస్తువులో నిలపడానికై వస్తువు స్వధర్మం దానియందు లేదని చెప్పడం శుద్ధావహూతి.

ఉదా : అతడు డాక్టరుకాదు బాబూ : రోగుల్ని చంపడానికి వచ్చిన సాక్షాత్తు యముడు.

డాక్టరునందు యమధర్మాన్ని నిలపడానికై అతడి స్వవృత్తి అయిన డాక్టరు కాదని చెప్పడం.

4. దీపకాలంకారము : వర్ణ్యానికి, అవర్ణ్యానికి (ప్రస్తుతానికి, అప్రస్తుతానికి) ఏకధర్మం చెప్పడం దీపకాలంకారము.

ఉదా : జమిందారుకు డబ్బువల్ల, అయిన భార్యకు జబ్బు వల్ల కళ్ళు కన్పించవు.

ఇక్కడ కళ్ళు కన్పించక పోవడమనేది సామాన్యధర్మం. కారణాలు వేరు.

5. వినోక్తి : అల్పవస్తువు లేకపోవడంవల్ల వర్ణ్యానికి హేయం కలిగితే వినోక్తి.

ఉదా : ఉప్పు లేని కూర ఎంత గొప్పదైనా తినలేం కదా.

ఉప్పు అనే అల్ప వస్తువు లేనందువల్ల గొప్ప వస్తువైన కూరకు దురిహీనతే ఏర్పడింది.

అల్పవస్తువు పోవడంవల్ల వర్ణ్యానికి గొప్పదనం కలిగినా అది వినోక్తిమే.

ఉదా : మీసాలు తీసేస్తే నువ్వు అచ్చం హిందీ సినిమా హీరోలా ఉంటావు. నే చెప్పాలా.

అల్పవస్తువైన మీసాలు పోవడంవల్ల ఆ యువకుడికి హిందీ సినిమా హీరో అనే రుచియత కలిగింది.

6. అధికాలంకారము : గొప్ప అధారానికిన్నా అదే యానికి అధిక్యంచెప్పే అధికాలంకారము.

ఉదా : ఏనుగులు స్నానంచేసే ఆ చెరువులో గజలక్ష్మమ్మ పట్టుకులేవయ్యా, కంగారుపడకు.

చెరువు పెద్దదే. ఏనుగులుకాదా స్నానం చెయ్యొచ్చు. కానీ గజలక్ష్మమ్మ అంతకన్నా పెద్దది కనుక పట్టుదు. అమె ఆ చెరువులో దూకుతుందని భయపడం అనవసరం అని భావం.

7. వ్యాఘాతాలంకారము : ఒక వనికి సాధనమైన వస్తువు తద్విరుద్ధమైన వనికి సాధనం చెయ్యబడతే వ్యాఘాతాలంకారం.

ఉదా : ఏ భోజనం పేదలను తృప్తి పరుస్తుందో, అదే ధనికులను బాధిస్తుంది.

భోజనం వల్ల పేదలు సంతోషిస్తారు. కానీ అక్షీర్ణాదిరోగాల వల్ల ధనికులకు ఆ భోజనమే బాధాకరమౌతుంది.

8. కారణమాలాలంకారము : ఒకదానికి మరొకటి దానికి మరొకటి కారణంగా చెబితే కారణమాల. ఒకదానికి మరొకటి, దానికి మరొకటి ఫలితంగా చెప్పినా కారణ మాలయే.

ఉదా : 1. అహంకారం తెలివితక్కువకనం వల్ల, తెలివితక్కువకనం చదువు లేమి వల్ల కలుగుతాయి కాబట్టి ముడిచి చదువు ముఖ్యం.

2. డబ్బు వల్ల వ్యసనాలూ, వ్యసనాల వల్ల రోగాలూ, రోగాల వల్ల మరణం కలుగుతాయి.

9. సారాలంకారము : రాసు రాసు ఉత్కర్షము వర్ణిస్తే సారాలంకారము.

ఉదా : ఇల్లు బాగుంటుంది. ఇంటికన్నా అపీసు బాగుంటుంది. అపీసుకన్నా క్లబ్బు మరి బాగుంటుంది.

10. పరివృత్తి : కొద్దిదిచ్చి గొప్పది గానీ, గొప్పదిచ్చి కొద్దిది గానీ మార్చుకుంటే పరివృత్తి.

ఉదా : వందరూపాయలు లంచమిచ్చి వెయ్యి రూపాయల ఉద్యోగం సంపాదించాడు శివరాం.

ఇక్కడ తక్కువ ఖర్చుతో ఎక్కువ లాభం పొందడం వల్ల పరివృత్తి.

ఉదా : కామాక్షమ్మ పట్టుచీర యిచ్చి స్త్రీలు చెంచా కొన్నదట, నీకు తెలుసా.

ఇక్కడ పట్టుచీర విలువైంది. స్త్రీలు చెంచా తక్కువ వెలవి కాబట్టి పరివృత్తి.

11. సమాధి : వనికి కావలసిన కారణం వల్ల గాక మరొక కారణం వల్ల ఆ వని సులభంగా నెరవేరితే అది సమాధి.

ఉదా : పిల్లవాడు పరీక్షలు వద్దనుకున్నాడు. స్కూలు బిల్డింగు తగలబడింది.

పిల్లవాడు కోరింది పరీక్షల రద్దు, స్కూలు బిల్డింగు తగలబడ్డం కాదు. కానీ బిల్డింగు కాలిపోవడం వల్ల పిల్లవాడి కోరిక సులభంగా నెరవేరింది కనుక సమాధి.

12. కావ్యార్థవత్తి : కీముత (చెప్పవలసినదేమి) అనడంచేత అర్థ సంసిద్ధి కలిగితే అది కావ్యార్థవత్తి.

ఉదా : ఆ తాయారమ్మ నోటికి భూతాలే జడుస్తాయే, వాళ్ళాయనోక లెక్కా :

అందరినీ జడిపించే భూతాలు కూడా తాయారమ్మ నోటికి జడుస్తాయి. ఇక వాళ్ళాయన సంగతి చెప్పవలసినదేమి :

13. కావ్యలింగము : సమర్థింప వలసిన దానికి సాధనం చెప్పడం కావ్యలింగం.

ఉదా : నేను చదవకుండానే ప్యాసయినాను. మా నాన్న ఎమ్మెల్యే.

చదవకుండా ప్యాసవడం అసాధ్యంకదా అంటే దానికి సమర్థనము వాళ్ళ నాన్న ఎమ్మెల్యే కావడం.

14. మీలనము : సాదృశ్యము వున్న భేదమే కనబడక పోతే మీలనము.

ఉదా : ఆమె కందెన ముఖంలో కాటుక కూడా కన్పించడం లేదు.

15. అనుగుణము : ఒక వస్తువుకు మునుపుండిన గుణమే మరొక వస్తువు నన్నిదిలో మరింత పెరిగినట్లు చెబితే అది అనుగుణము.

ఉదా : ఈ కోతి వెదన ఆ రాజుగాడితో స్నేహించేసి మరీ చెడిపోయాడండీ.

అనలేకోతివెదన. రాజుగాడువాడి స్నేహంవల్ల ఆ గుణమే మరీ ఎక్కువైంది కాబట్టి అనుగుణము.

16. ఉన్మేలితము : భేదస్ఫూర్తి చెప్పబడితే ఉన్మేలితము.

ఉదా : అమావాస్య చీకట్లో భూమేశ్వరరావు సిగరెట్ పొగ వల్ల ప్రత్యేకంగా తెలుస్తాయి.

అమావాస్య చీకట్లో ఏ వస్తువూ కనబడలేదు. కానీ భూమేశ్వరరావునుమాత్రం సిగరెట్ పొగవల్ల ప్రత్యేకంగా గుర్తుపట్టవచ్చు. అంటే అంత ఎక్కువగా సిగరెట్లు కాలుస్తాడన్నమాట.

17. ఉత్తరాలంకారము : ఒక ప్రశ్నకు అదే జవాబైనా, రెండు ప్రశ్నలకు ఒకే జవాబైనా ఉత్తరాలంకారము.

ఉదా : వాడు ఏ నెక్లసులో పనిచేస్తాడు? ఇది ప్రశ్న. జవాబూ అదే; వాడు 'ఏ' నెక్లసులో పనిచేస్తాడు.

గాలిని కదిలించేదేది :
సీసీతారకు వుత్తరం రాసేదెవరు : | ప్యాను.

రెండు ప్రశ్నలకూ ఒకే జవాబు.

18. ప్రతిషేధము : చెప్పకుండానే ప్రసిద్ధమైన విషేదాన్ని మళ్ళీ చెబితే ప్రతిషేధము.

ఉదా : అమ్మా : యిది వంటిల్లు కాదు, అఫీసు.

నెమ్మదిగా పనిచేస్తున్న లైసిస్టును చూచి నెమ్మదిగా పని చేయడానికిది వంటిల్లు కాదు, అఫీసు. పని త్వరగా కావాలి అని చెప్తున్నాడు అఫీసుడు. అఫీసు వంటిల్లు కాదన్నది ఇదివరకే ప్రసిద్ధం. కానీ మళ్ళీ చెప్పడం వల్ల ప్రతిషేధము.

19. నిషేధాభాసము : నిషేధము వలె కనబడుతుంది కానీ నిషేధము కాదన్నది నిషేధాభాసము.

ఉదా : బాబూ : యివి చేతులు కావు. నా బిడ్డను కాపాడండి. పట్టుకున్నది చేతులనే. చేతులనే చేతులు కావనడం నిజమైన నిషేధం కాదు కాబట్టి నిషేధాభాసము.

20. మిథ్యాధ్యవసీతి : ఒకదాని మిథ్యాధ్యవం నరూపించడం కోసం మరొక మిథ్యను కల్పించడం మిథ్యాధ్యవసీతి.

ఉదా : లాటరీలో ఇరవై లక్షలు వస్తే సినిమా తీర్చువులే.

లాటరీలో ఇరవై లక్షలు రావడమెంత విజయం, సినిమా తీర్చుడమూ అంత విజయం. రెండూ మిథ్యలే అని అర్థం.

21. వికల్పము : సమాన బలములు గలవానికి ఏరోధము కలుగ జెబితే వికల్పము.

ఉదా : పరీక్ష రిజల్టు రానీ, సీకు సైకిలో, సైకిలు రిజిస్ట్రేషన్ కానిపెడతాను.

సైకిలు కొనడం ప్యాపైతే ప్రోత్సహకరంగా, సైకిలిరిక్తా కొనడం ఘెయిలైతే అంతట చదువు అపేసి రిక్తా తొక్కడం కోసం. ఒకదానికొకటి వ్యతిరేకం కనుక వికల్పాలంకారం.

22. విరోధాభాస : విరోధమున కాటానత్వము అంటే విరోధమున్నట్లు కన్పిస్తుందే కానీ నిజంగా విరోధం లేకుంటే విరోధాభాస.

ఉదా : ఆ వర్తకుడి అంగద్లో బోపీలు లేకున్నా కొనేవారి కతడు బోపీ వెయ్యగలడు.

బోపీలున్నప్పుడు కదా బోపీ వెయ్యగలగేది ! బోపీలు లేకున్నా బోపీ వేస్తాడనడం విరోధం. బోపీ వెయ్యడం అంటే మోసం చెయ్యడం అనే అర్థం వుంది గనుక నిజంగా విరోధం లేదు కాబట్టి విరోధాభాసం.

23. వికస్పరము : ఒక విశేషం చెప్పి, దాన్ని సామాన్యంతో సమర్థించి ఆ సమర్థనంతో తృప్తిపడక మరొక విశేషం చెప్పడం వికస్పరం.

ఉదా : ఏమీ కానేవు అ వాగుడు కట్టిపెట్టి వెళ్ళి లైబ్రరీలో బార్స్. లైబ్రరీలో కూర్చుంటే చదువుకున్నదాని వసుకుంటారు. స్థానమహిమవల్ల కొందరికి గొప్పదనం వస్తుంది. లైబ్రరీకారి : వంగ రావు బార్య మెడలోవుండే గిట్టనెక్లేసును బంగారని ఎవరూ కోరుకుంటారు.

లైబ్రరీలో వుంటే చదువుకున్నదవకుంటారేమి విశేషం. స్థాన మహిమ వల్ల కొందరికి గొప్పదనం వస్తుందనే సామాన్య విషయం. చీరపై విశేషం సమర్థించబడింది. దాంతో తృప్తిపడక “లైబ్రరీకారి.....ఎవరనుకోదు” అని మరొక విశేషం చెప్ప బడింది గనుక వికస్పరం.

24. వ్యాజివింద : నింద వల్ల నింద స్ఫురిస్తే వ్యాజి వింద.

ఉదా : రివర్స్ విధి న జగన్నాథం గార్లనాలి కానీ గుర్నా ధాన్యనడ మెందుకు ?

గుర్నాదం లంచగొండి. అతడికి రివర్స్ నిచ్చినా గుణం మారలేదు. రివర్స్ నివ్వకుండా పుద్యోగమే తీసేసేవుంటే ఆ లంచ గొండితనం వుండదు కదా. రివర్స్ నిచ్చాడని జగన్నాథం గార్ని నిందించడం వల్ల లంచగొండి గుర్నాదం నింద తెలుస్తున్నది కనుక వ్యాజివింద.

25. అతద్గుణము : తనకు దగరగా వున్నా, తనతో కలిసినా అన్య పద్ధతి ము గుణాన్ని స్వీకరింపకుండటం అతద్గుణము.

ఉదా : బాగు గనుల్లో పనిచేస్తున్నా రామనాథం ముఖం ఎప్పుడూ నల్లబడలేదు.

బాగు గనుల్లో పనిచేసేవారి ముఖం నల్లబడాలి కదా. కానీ రామనాథం ముఖం నల్లబడలేదు. అంటే అతడెప్పుడూ యితర చేత మాటపడలేదని అర్థం.

నిరుదాన

తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యుల సంకీర్తనల రాగిలేకు పూరం భంలో ఈ వాక్యం కనిపిస్తుంది.

“స్వస్తి శ్రీ జయార్జుదయ శాలివాహన శక వరుషంబులు ౧౫౭౭ అగు నేటి కొద్ది సంవత్సరమందు తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు ఆవతరించిన పదారు యేండ్లకు తిరువేంగళ నాథుడు వ్యత్యక్తమైతేను అది మొదలుగాను శాలివాహన శక పరుషంబులు ౧౭౭౫ అగు నేటి దుందుభిసంవత్సర ఫాల్గుణ బి ౧౭ నిరుదానకు తిరువేంగళ నాథుని మీదను అంకితముగాను తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు విన్నవముచేసిన శృంగార । అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు.”

అన్నమాచార్యుల సంకీర్తనలను తొలిసారిగా శాస్త్రియమైన దృష్టితో పరిష్కరించిన కీ. శే. వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు — “నిరుదానకు (నిరోధానకు : తిరోధానకు)” అని చిహ్నంలో సూచించారు. తర్వాత ఈ సంకీర్తన వాఙ్మయ పరిష్కరణాన్ని కొనసాగించిన నా గురువర్యులు కీ. శే. రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణ శర్మగారు — “ఈ శబ్దము అసంబిత్తము. శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు ‘నిరోధానకు : తిరోధానకు’ అని సందేహముతో పాఠము సూచించిరి. ‘సరిగా’ అను నర్థమున పరియోగించినట్లున్నది. కది యింకను అన్వీక్షణీయము.”² శాస్త్రిగారి తర్వాత కొంతవరకు పరిష్కరణ భారాన్ని వహించిన అర్చకం ఉదయగిరి శ్రీనివాసాచార్యులుగారు “ఈ శబ్దము అసంబిత్తము. అన్న దుర్గురు దేవులు శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు ‘నిరోధానకు : తిరోధానకు’ అని సందేహముతో పాఠము సూచించిరి. నిరుదానము అనగా చనిపోవు అను అర్థమున పరియోగించినట్లున్నది.”³ కొన్ని తాళ్ళపాకవారి సంకీర్తనలను పరిష్కరించిన శ్రీ పి. టి. జగన్నాథరావుగారు — “ఈశబ్దము నిరోధ శబ్దమునకు సంబంధపడినది. నిర్వాణమువరకు నను నర్థమున పరియోగించబడినది. (నిరోధము = వినాశము.)⁴ ఈ వాఙ్మయ పరిష్కరణాన్ని రాళ్ళపల్లి అనంత కృష్ణశర్మగారితో కలిసి, తర్వాత ఒంటరిగ సాగిస్తున్న శ్రీ గౌరపెద్ది రామసుబ్బ శర్మగారు “ఈ శబ్దము ‘నిరోధ’ ‘విరుద్ధ’ శబ్దములకు వ్యావహారిక రూపముగా గానపెచ్చయన్నది. అడ్డగింపు, అవధి - అని యర్థము. అనాడు కడపటి దినముని తాత్పర్యము. కీ. శే. ప్రభాకరశాస్త్రి గారూహించిన ‘సరియగు’ అనునర్థము తాత్పర్యార్థము గావచ్చును. అవధి అను నర్థములో ‘ఈ నిరుద్ధమునకుఁ గుఱలంబు మాకు’ అను తరిగొండ వెంగమాంబగారి ప్రయోగము దీనికి సహాయపడుచున్నది. సాహిత్య అకాడమీవారి ‘విష్టు పారిజాతము’ (రెండు పుట) నేనీ ప్రయోగమివ్వగా శ్రీమాన్ రాళ్ళపల్లి అనంత

కృష్ణకర్మగారు 'నిలుత్తం' అను అరవ వదముగూడ "నిలుపు" అను నర్థముతో దీనికి సహాయపడుననిరి.⁷⁵

ఈ తాళ్ళపాక వాఙ్మయం గురించి పరిశ్రమిస్తున్న నాకు 'విరుధాన' శబ్దం మీద ఒక వింత మమకారం ఏర్పడ్డది. తాళ్ళ పాక కవుల పాటలలో మరెక్కడైనా ఈ ప్రయోగం కన్పిస్తుందేమో అని వెదికాను. ఇంతవరకు అది అదృష్టమే. మరి యే యితర తెలుగు కవులలో కూడ ఈ ప్రయోగం నాకు కనిపించలేదు. కాని కొన్ని శాసనాలలో ఈ ప్రయోగం వుంది:

- (i) నిరుధానకు [హరిహర, II. 1382 క్రీ. శ.]
- (ii) [ని] రుధానకు [అచ్యుత, 1532 క్రీ. శ.]
- (iii) నిరు [ప్రా]నకు [అచ్యుత, 1532 క్రీ. శ.]
- (iv) నిరుధానకు [సదాశివరాయలు, 1547 క్రీ. శ.]

(i) నెం. 8. [అ. రి. నెం. 404, 1901]

చిలమతూరు, కమలాపురం తాలూకా, కడప జిల్లా, అగస్త్యేశ్వరస్వామి దేవాలయ ప్రాంగణంలో ఒక స్తంభం మీద మలచిన శాసనం.

ఉదయగిరి సీమను హరిహర దేవరాయలు కుమారుడు మహమండలేశ్వర వీరదేవరాయ ఒడయలు పాలించెవాడు.

హరిహర, 1382 క్రీ. శ.

40. .... మా [శీమం] జెల్లే సగం బాలి
41. కిని ఒడంబడను అథ[?] గొవి యా దినం
42. నిరుధానకు యీ స్తావానకుం జెల్లే అటువంటి
43. మా సగం
44. వ్రిత్తి మేరపై
45. తమైన అష్ట
46. టోగ తేజ
47. సాం మ్యతలు
48. ంన్న ఈ దినం
49. అరభ్యంగాను.

(ii) నెం. 97. [అ. రి. నెం. 512, 1919]

చిన్న కాంచీపురం, కాంచీపురం తాలూకా, చంగల్ జిల్లా, అరుణాక పెరుమాళ్ గుడి.

సవంబు

అచ్యుతరాయలు, 1532 క్రీ. శ.

[విషయం— అచ్యుతరాయలు కిరీటధారణం చేసిన రోజు కొందరు పాశేగార్లకు అభయమివ్వడం. పాండ్యరాజు కూతురిని పరిణయం కావడం. వరదరాజస్వామిని దర్శించి కైంకర్యాలు చేయడం.]

పాఠము

2. .... విరోధి సంవత్సర కార్తిక మాసం మోదలు నందన సంవత్సరం ఆషాఢమాస [వి]రుధానకు కావితంగా సమ పింఛిన గ కం నై వేద్యానకు సమపింఛిన గం ఉభయం గ కం పితాంబర గ కి తట్టు గ కిన్ని చెటగులు కిన్ని తిరు [మ] హరాల కిచ్చిన. ....

(iii) నెం. 98 [అ. రి. నెం. 158, 1924]. కాళహస్తి, చంద్రగిరి తాలూకా, చిత్తూరు జిల్లా, కాళహస్తి స్వర్ణరాలయము మూడవ ప్రాకారం యొక్క ఉత్తరం, పడమర గోడలమీద.

అచ్యుతరాయలు, 1532 క్రీ. శ.

4. రం శ్రావణ బం నిరు[ప్రా]నకు కావితగాను సమ పింఛిన.

(iv) నెం. 181. [అ. రి. నెం. 409, 1926].

మిడుతూరు, నందికోట్లూరు తాలూకా, కర్నూలు జిల్లా, చెన్నకేశవస్వామి గుడి ప్రాకారంలో ఒక ఫలకం మీద.

సదాశివ, 1547 క్రీ. శ.

9. .... సదాశివదేవ మహారా

10. యులుంగారు మాకు అమరనాయకరానకు పాలించిన మిరుతూరి గృహ

11. నను స్వామికి పూర్వాన చెల్లినచే క్షేత్రం హసాక్షి సృమాణం కొలపాటి బి. ౧౨౫౨ జన

12. యి నిరుధానకు చెలివచె క్షేత్రమును.

దేకులోని వాక్కా పులిస్తే, అన్నమార్యులవారు నిర్వహించిన సంకీర్తన యజ్ఞం ప్రారంభం జరిగినమాటలను తెలిప దేమే అని కోస్తుంది. '..... అది మొదలుగాను..... బి. ౧౨౫౨ నిరుధానకు.....' బహుళ ద్వాదశి ధాత, వరకు అనే అర్థాలు పొసగుతాయి. గౌరెప్పెద్ది రామమల్లికార్జునగారు ఈ శబ్దం గురించి

చేసినవర్స కొంత మేలైనది. శాసనస్థమయిన ప్రయోగాలను పరిశీలిస్తే దినం, మాసం, తిథుల తర్వాత ఈ శబ్దాన్ని వాడడం గమనించవచ్చు. ఒక నిలుపును, అవధిని ఖండితంగా తెలపడం

కవితా రామజీయకత అనే వ్యాసం చక్కని పరిశీలనకి తార్కాణం -

శాస్త్రిగారు రామకథ వివరిస్తూ “కూజంతం రామ రామేతి” అనే శ్లోకం విశ్వనాథ రచించినట్లు ప్రాశాసనం. “ఆ రామాయణ మహిమహంపై కవికోకిలలు కూర్చుని మధురంగా గానంచేస్తాయి ఆ నాడు ఆ కోకిల వాల్మీకి. ఈ నాడు ఆ కోకిల విశ్వనాథ.

కూజంతం రామ రామేతి మధురం మధురాక్షరమ్।
ఆ రుహ్య కవితాశాఖామ్ వందే వాల్మీకి కోకిలమ్॥

పై పద్యంలో ఇంతటి భావమరందతుందిలము గావించి నాడు విశ్వనాథ.

“త్రవ్వినకొద్దీ తరగనిసంపద. త్రాగినకొద్దీతరగనిరసధార.”
(జూలై భారతి 1983, 43వ పేజీ)

ఇలా ప్రాయశఃపల్ల విశ్వనాథే “కూజంతం” అనే శ్లోకాన్ని ప్రాసినట్లు అనిపించదా? శ్రీమద్రామాయణం నిత్యానుసంధేయంగా పారాయణం చేసే వారంతా అనూచానంగా పై శ్లోకాన్ని ప్రార్థనా శ్లోకాల్లో పరిస్తారు. ఆ శ్లోకకారు తెవరో తెలియదుగాని, విశ్వనాథ మాత్రం కాదు. ఈ తప్పు ఎలా దొర్లిందో!

ఎస్. టి. పి. వి. రామానుజాచార్యులు,
నూ జి పీ డు.

“అప్పిన్నది” - “నప్పిన్నయి”
పాతనిర్ణయము

“అముక్తమాల్యద” మహాకావ్యావతారికలో ఆంధ్ర రాయడగు విష్ణువు, కన్నడరాయడైన శ్రీకృష్ణదేవరాయ లకిట్లానతిచ్చెను:

“ఎన్నినుఁ గూర్తునన్న, విను, మేమునుదాల్చిన మాల్య మచ్చునై
ప్పిన్నది రంగమందయిన పెండిలి సెప్పుము.....”

ఏ నిన్ను ఉద్దేశించి కథను ప్రాయదునంటివా వినుము నేనును తాను ముందుగా ధరించిన దండను

ఈ ప్రయోగాలను, వర్సను శ్రీమాన్ రాళ్ళవల్లివారి దృష్టికి తేగా వారు 28-7-77 బెంగళూరునుండి ఉత్తరం వ్రాశారు -
“‘నిరుదాసకు’ శబ్దార్థం నీ పరిశీలనతో స్థిరమైనది. ‘నిలుత్తం’ అనే తమిళపదము నిలుకం - నిరుధంగా పరిణమించేది ఆ భాషలో సహజం. నిరోధ-నిరుద్ద శబ్దాలకు ఆ యర్థంలో సంస్కృత వ్యవహారం కావరాదు. తెలుగులోను క్వాచితక్రముగానే ఒకప్పుడుండి ఊడిపోయినదనిపిస్తుంది. ఎదైనా అర్థభేదం లేదు. ఇట్టి పదాలెన్ని కాలక్రమంలో ఊడిపోయినవో ప్రాచీన వాఙ్మయం పరిశీలిస్తే తెలుసుకోగలము. తమిళంలోను నాటి నేటి మాటలలో ఎక్కడైనా వాడుకలో నుంచునేమో పరిశీలించ దగును.”

బహుభాషా కోవిదులైన పండితుల పరిశీలనకు ఈ శబ్దాన్ని అందిస్తున్నాను. ఈ చర్చ క్షోదక్షులమనే నా విశ్వాసం.

♦ శాసనాలకు ఆకరం :

ద. దే. శ. సం XVI, [అర్కెలాజికల్ సర్వే ఆఫ్ ఇండియా వారి తెలుగు ఇన్ స్క్రిప్షన్స్ ఆఫ్ ది విజయనగర్ డయినస్టీ].

1. శృం. సం. సంపు. 4, పుట 1, తి. తి. దే. 1949.
2. శృం. సం. సంపు. 12, పుట 1, క్రీగీతలో, తి. తి. దే. 1958.
3. శృం. సం. సంపు. 15, పుట 1, క్రీగీతలో, తి. తి. దే. 1981.
4. శృం. సం. సంపు. 18, పుట 1, క్రీగీతలో, తి. తి. దే. 1984.
5. శృం. సం. సంపు. 22, పుట 1, క్రీగీతలో, తి. తి. దే. 1976.

♦ ‘పరియగు’ అనే అర్థాన్ని శాస్త్రిగారుహించినట్లు శర్మగారు ప్రాయుటకు ఆధారము కనిపించదు.

శ్రీ కామిశెట్టి శ్రీనివాసులు

ఖ లు

ప్రమాదో ధీమతా మపి

జూలై 1983 భారతిలో శ్రీ కాపూరి పాపయ్యశాస్త్రి ప్రాసిన శ్రీమద్రామాయణ కల్పవృక్షము - బాలకాండము -

నాకు పిమ్మట నమర్పించు చుండిన యాబాలికయు శ్రీరంగమందు చేసికొనిన వివాహము వర్ణింపుము అని అర్థముయి యున్నది. వేదమువారి సంజీవనీ వ్యాఖ్య ఇట్లే వివరణ వ్రాసినది.

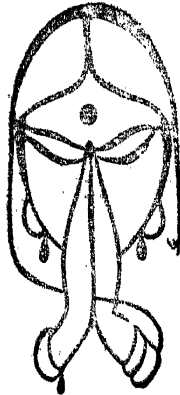
ఇందు “దాల్చిన మాల్యమిచ్చు నప్పిన్నది” అను వాక్యము తికమక పెట్టుచున్నది. ఇచ్చున్ + అప్పిన్నది = ఇచ్చునప్పిన్నది. ధరించిన దండను నమర్పించు అప్పిన్నది ఉన్నదే అది అని చప్పున అర్థమువచ్చును. కానీ యిది అంత సూటి వ్యవహారము కాదని నాయూహ. “అప్పిన్నది” అన్నచోట నున్నది కిటుకంతయును. ఇందు కవి గడుసుదనము చూపించినాడు అని నాకెప్పుడును అనిపించుచుండును. ఆ శబ్దము “అప్పిన్నది” కాదు “నప్పిన్నయి” అయి యుండునని నా అనుమానము. అప్పుడు వాక్యము “దాల్చిన మాల్యమిచ్చు నప్పిన్నయి” అగును. ఇందును గణ యతి ప్రాసములు కుదిరినవి. “నప్పిన్నయి” శబ్దార్థము శ్రీవైష్ణవులు రకరకాలుగా నిచ్చెదరు. కొందరు “నప్పిన్నయి” శ్రీకృష్ణమహిమ అనియు, ఈమెయే నీళాదేవి (విష్ణువుకు ముగ్గురుదేవేరులు శ్రీభూనీళలు) అని యందురు. మఱికొందరు అనీళాదేవి

గోదాదేవిగా పుట్టినదనియు నందురు. వీరి ప్రకారము “నప్పిన్నయి” గోదాదేవియే. “నప్పిన్నయి” అనిన అరవములో “నాపిన్నది” అని అర్థము చేయవచ్చును. విష్ణువుకు గోదాదేవి “నాపిన్నదే” మనకు తల్లి కావచ్చును

ఇప్పుడు కావ్యపద్యములో అప్పిన్నది-నప్పిన్నయి అను రెండుపాఠభేదములకు పోటీవచ్చును. “ఎన్నిను” అన్నదానికి “అప్పిన్నది” అనునది తూగునిచ్చు ప్రతి శబ్దముగా భాసించును. ఇది ఈ పాఠము సుగుణము.

“నప్పిన్నయి” అను పాఠములో ద్రావిడవేద సారమూ, ఆర్షపురాణ విషయమూ ప్రతిబింబించుచున్నవి. ఇవి ఈ పాఠ సుగుణములు. పాఠము “నప్పిన్నయి” యని యుండినదే ఔచిత్యమని నా అభిప్రాయము నేను పాఠాంతర పరిశోధన చేయలేదు. నాకు శ్రీవైష్ణవమత పరిజ్ఞానమునులేదు. కానీ సంగతినందర్భములు మోచించి యిది వ్రాసినాను. రసజ్ఞులు, శ్రీవైష్ణవ పుంగవులు ఇందలి సామంజస్యమును నిర్ణయింతురు గాక.

“ఓ”

గ్రంథ విమర్శలు

తమిళాంధ్ర భారతముల తులనాత్మక పరిశీలనము

[రచన: శ్రీ వి. ఎస్. రాఘవన్. 360 పేజీలు. వెల: 7-25 రూ. య. ప్రతులకు: ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి, సైపాబాద్, హైదరాబాద్ - 500 004.]

“వింటే భారతం వినాలి” అంటారు అందురు. తెలుగు వారికి ఇష్టదైవం రాముడయినా, మిక్కిలి ఇష్టమయిన గ్రంథం భారతమే. మన పౌరుగున ఉన్న తమిళులకు ఇష్టదైవం మురుగన్ అయినా, వారిలో అధిక సంఖ్యాకులు అభిమానించేది కంబ రామాయణం. తమిళంలోకూడా భారతం వ్యాయబడక పోలేదు. కాని పలు కారణాలవల్ల తమిళ భారతం అంతగా ప్రజాదరణకు నోచు కోలేదు. అందుకు కొన్ని కారణాలు వివరిస్తూ “తమిళాంధ్ర భారతముల తులనాత్మక పరిశీలనము” చేశారు శ్రీ వి. ఎస్. రాఘవన్ గారు.

తమిళనాడులో ప్రతి గ్రామంలోనూ ద్రౌపది అమ్మన్ కోయిల్ ఉంటుంది. ద్రౌపదికి మిక్కిలి కోలాహలంగా పూజలు జరుగుతాయి. ద్రౌపది అనే పేరుగల ప్ర్రీలు కూడా కనిపిస్తారు. భారత కథను పలువురు కవులు తమిళంలో వేలయించారు. దాదాపు 23 తమిళ భారతాలన్నాయని రాఘవన్ గారు వెల్లడించారు. వీటిలో ముఖ్యంగా విల్లికవి వ్రాసిన భారతంతో కవిక్రియం రచించిన ఆంధ్రభారతాన్ని పోల్చి చూడటం ఈ రచయిత ముఖ్య ఉద్దేశం.

తమిళంలో ఇన్ని భారతములు వెలసినప్పటికీ ప్రజానీకంలో భారత కథకు అంతగా ప్రాచుర్యం, ఆదరణ లేకపోవడానికి రచయిత కొన్ని హేతువులు పేర్కొన్నారు. 1) తమిళ వైపుల కృష్ణ ప్రాధాన్యత కలిగిన భారతాన్ని అభిమానించరు. 2) దౌత్యము, సారవ్యమూ నిర్వహించిన భారత కృ ని యెడ తమిళ వైష్ణవులకు వైముఖ్యంవుంది. 3) ఇక భారతం పాఠ్య గ్రంథమైతే కథకు సంబంధించిన కొంత ప్రశ్నలతో విద్యార్థులు ఉపాధ్యాయుల్ని వేసిస్తారు. 4) తరగతులలో భారత పాఠము చెప్పనప్పుడు అన్నమతస్తులు హిందూ విద్యార్థులను పరిహసిస్తారు.

ఇలాంటి హేతువులు వివరిస్తూ రచయిత దృవికకజగం వారి ప్రభావాన్ని గురించికూడా ప్రస్తావించారు. కజగంవారి ప్రభావం ఎంత ఉన్నా నేటికీ తమిళనాడులో దైవభక్తికి ఏలోటూ రాలేదు. పైగా పైన పేర్కొన్న కారణాలు ఒక్క-తమిళనాడుకు మాత్రమే పరిమితం కావడానికి అస్కారంలేదు. తమిళులు అనువాద గ్రంథాలను ఆదరించరన్న ఉపపత్తి కొంతవరకు హేతుబద్ధంగా ఉంది. ఒక్క కంబ రామాయణం తప్ప ఉక్కిననేవీ అంతగా ప్రాచుర్యం పొందినట్లు కనిపించదు. తమిళులకు శిలప్పదికారం మున్నగు స్థానిక కథా వస్తువులపైనే ఎక్కువ మక్కువ ఉన్నట్లు తోస్తుంది.

శ్రీ వి. ఎస్. రాఘవన్ గారి తులనాత్మక పరిశీలన ఆసక్తిదాయకంగా సాగింది. పెరుందేవనార్ రచించిన భారతవెట్టా, విల్లి విరచించిన భారతం ఈరెంటినుంచీ ఎన్నో ఉదాహరణలు గైకొని కృతకృత్యులైనారు. అందునా ముఖ్యంగా సంస్కృతాంధ్ర భారత మూలకంబై విభిన్నమైన కల్పనలు ఉటంకించడం ఎంతైనా ఉచితంగా ఉంది.

దుర్యోధనుడు యుద్ధ ప్రారంభానికి మంచి మహూర్తం చెప్పమని భీష్ముని కోరాడు. వీ శత్రువైన సహదేవుణ్ణి అడగమన్నాడు భీష్ముడు. సంకోచంతోనే తన్ను నమించిన దుర్యోధనుని కోరికను మన్నించి సహదేవుడు నిస్సంకోచంగా శుభముహూర్తం పెట్టాడట!

సహదేవుణ్ణి గురించే మరో కల్పన! శ్రీకృష్ణుడు రాయబారానికి వెళ్తూ యుద్ధం నివారించడానికి మార్గమేమిటని సహదేవుణ్ణి అడిగాడు. అతడు నిర్లక్ష్యంగా “కటి చెఱలో వేయించుట, ద్రౌపది శిరోముండనము, అర్జునుని సంహరించుట, కర్ణుని రాజు చేయుట” అని చెప్పాడు.

ఉబాపి కుమారుడు ఇరావంతుని గురించి అమూలకమైన ఓ ఉదంతం విల్లి భారతంలో ఉంది. ఇరావంతుడు కర్ణునిమించిన దాత. దుర్యోధను డతన్ని కళబలి (యుద్ధరంగానికి ఇచ్చే బలి) కిమ్మని కోరగా అతడు అంగీకరించాడు. ఇది తెలుసుకుని కృష్ణుడు ఇరావంతుణ్ణి మాయమాటలతో మోసగించి పాండవుల తరపున కళబలి గావించాడు.

ద్రావడి మనస్తత్వం గూర్చిన మరో కథను విల్లి భారతం నుండి ఉదహరించారు రచయిత. పాండవులు అరణ్యవాసం చేస్తూ ఉన్న సమయంలో ఆ సమీపంలో ఒక ముని తపమాచరిస్తూ ఉండేవాడు. అతని ఆశ్రమంలోని ఉసిరిక చెట్టుకు గల పండును చూసి ద్రావడి ఆశపడి అర్జునుణ్ణి అడిగింది. అర్జునుడు బాణంతో దాన్ని నేలరాల్చాడు. తరువాత ఆ పండు మహిమాన్వితమైనదనీ, దాన్ని నేలరాల్చినందుకు ఓపన్ను చాలించాక ముని ఆగ్రహించ గలడనీ తెలిసి పాండవులు భీమరై కృష్ణుని ధ్యానించారు. కృష్ణుడు ప్రత్యక్షమై మీ మనస్సుల్లోని కోరికలను దాచక చెప్పితే పండు మళ్ళీ వృక్షాన్ని అంటుకుంటుందని తెల్పాడు. పంచ పాండవులు శమ మనస్సులలోని విషయాలను చెప్పారు. కాని అవి అసత్యా లవడంచేత పండు యథాస్థానం చేరలేదు. తుదకు ద్రావడి “షష్ఠో మే రోచతే పతిః” అని చెప్పింది. ఆమెకు కర్ణునిపై కూడ ప్రేమ కలదన్న సత్యం వెల్లడి కావడంతో పండు చెట్టును చేరుకుంది. అందరూ సంతోషించారు. ఈ కథ విల్లి భారతంలోనే గాక ఒకా నొక కన్నడ భారతంలో కూడ ఉంది.

విల్లి భారతంలో కర్ణుని గూర్చిన కల్పనలు కూడ కడు హృద్యములై ఉన్నాయి.

కర్ణుడు యుద్ధరంగంలో క్రుంగిన రథము నెత్తే ప్రయ త్నంలో ఉన్నాడు. అప్పుడు కృష్ణుడు బ్రాహ్మణ వేషంతో అతన్ని సమీపించి “నీవు చేసిన పుణ్యము ను దానము చేయు”మని యాచించాడు. కర్ణుడు వెనువెంటనే తన శరీరమున గ్రుచ్చుకున్న బాణములను లాగివేసి వెడలవచ్చు రక్షధారతో ఆ బ్రాహ్మణునికి శాను చేసిన పుణ్యం ధారపోశాడు. అంతట బ్రాహ్మణుడు నారాయణ స్వరూపమున అతనికి ప్రత్యక్షమై అనుగ్రహించాడు.

కర్ణుడు నేలగూలిన వార్తను ఆకాశవాణి కుంతికి తెలిపింది. వెంటనే పెరుగున వచ్చి కర్ణుని శిరమును ఒడిలో పెట్టుకుని విలపిస్తూ పారిచింది. అతడు తన పుత్రుడే అన్న సత్యం సర్వ లక్షా వెల్లడించింది.

ఇలాంటి కల్పనలు ఇంకా అనేకములు. వీనిని రామచన్ గారు ఉచిత రీతిని ఉటంకించారు. తెలుగు భావతమనుండి, విల్లి భారతమునుండి తులనాత్మకంగా ఎన్నో ఉదాహరణ లిచ్చి గ్రంథ రచనకు వన్నె తెచ్చారు.

విల్లి కన వ్యాల్లో “చెవి, ఏగు, చెప్పు” మున్నగు తెలుగు పదాలు వాడి తన ఆంధ్రభాషాపాండిత్యం ప్రబోధించారనీ వ్రాశారు రచయిత. ఈ పదాలే కాక ఇలాంటి ఎన్నో మూల ద్రావిడపదాలు

కంది రామాయణం మున్నగు ప్రాచీన తమిళ గ్రంథాల్లో అక్కడక్కడ ప్రయుక్తములైనాయి. అంతమాత్రాన అవి తెలుగు పదాలు అనుకోనక్కరలేదు. ఉదాహరణకు “పులు (గడ్డి), తై (చేయి)” తెలుగు కావ్యాల్లో ప్రయుక్తములైనాయి. అవి కేవలం తమిళ పదాలుగా భావించరాదు. అవి మాండలికమైన తెలుగు లోను, తమిళంలోను మిగిలిపోయిన మూల ద్రావిడ అవశేషాలు మాత్రమే.

“శిశుస్సప్నాయరం” అన్న సమాసం కూడా “శిర స్సప్నాయరం”గా (అచ్చుతప్పు అనుకోవడానికి వీల్లేకుండా) మూడు చోట్ల ముద్రితమైంది. ఎందుకో? భారత కథ కల్పితమనీ, వాల్మీకి రామాయణానికి పోటీగా వ్రాయబడిందనీ చెబుతూ పెక్కు ఉపపత్తులు ప్రతిపాదించారు రచయిత.

మొత్తంమీద ఆంధ్ర తమిళ భారతముల తులనాత్మక పరి పరీశీలన ప్రయోజనకరంగా ఉంది. జాతీయ భావసమైక్యతను పెంపొందించడానికి ఇలాంటి గ్రంథాలు ఇంకా విరివిగా వెలువడ గలవని ఆశించవచ్చు.

శ్రీ పులిచెర్ల సుబ్బారావు

వజ్ర సంకల్పం (వచన కవితా సంకలనం)

[సంకలన కర్తలు : వెంపల వెంకట శివప్రసాద్, పెమ్మ రాజు గొపాలకృష్ణ. వెల : రు. 3-00 లు. ప్రతులకు 1) వెంపలి వెంకట శివప్రసాద్, బోయినవారి అనకా పల్లి-531 001. 2) పి. వి. రమణమూర్తి, విల్లూరి జోగి నాయుడు వీధి, అనకాపల్లి-531 002.]

ఈ కవితా సంకలనం రేపటి సామ్యవాద వ్యవస్థ కోసం ఈనాటి పీఠిక సమాజంలోని అగ్రహదగులైన యువతరం రాసినది. ఈనాడు కవిత్వం రాస్తూన్న చాలా ఎందికి వారి అక్షర శక్తిమీద, దాని ప్రభావమీద అచంచలమైన విశ్వాసం ఉండటం సాధారణమై పోయింది. శివారెడ్డిగారు ‘నా తపన’ అంటూ రాసిన కొన్ని వాక్యాలు యువకులందరూ గుర్తుంచుకో తగ్గవి. “ఈ నలభై మంది కవుల్లో అయిదేళ్ళ తరువాత ఎంతమంది మిగులారో చూడాలి. వదేళ్ళ తరువాత మరెంతమంది కవిత్వం రాస్తూ ఉంటారో చూడాలి.” విగ్లవం పోరాటం, తిరుగుబాటు ఇత్యాదులైన మాటలు కవిత్వంలోనూ, జీవితంలోనూ ప్యాషన్ గా మార కూడదని చాలామంది ఆశిస్తున్నారు.

ఈ కవితా సంకలనంలో మంచి కవిత్వముందని చెప్పటానికి వెనకాడవలసిన అవసరం లేదు. కవిత్వం చెప్పే పద్ధతిలో ఒడుపు, నేర్పు ఈ కవులకు పుష్కలంగా ఉందని చాలా కవితలు ఋజువు చేస్తున్నాయి.

ఏ పాపమూ తెలియని కొండల్ని
కంకర కోసం పేర్చేయడం లేదూ :
ఏ మోసమూ ఎరుగని వృక్షల్ని
కట్టై కోసం నరికెయ్యడం లేదూ :
మరి

పాపాలే మోసాలే చేస్తూ
మన నెత్తురు పీల్చేస్తున్న జలగల్ని
మనందరి కోసం ఏదైనా చేస్తే తప్పా :

ఈ గేయంలో భావం వాచ్యం కాకపోయినా కవితా పాఠకులకు స్పష్టంగానే అర్థం అవుతుంది. కార్య కారణ సంబంధం కవితాత్మకంగా చెప్పినప్పుడే దాని ప్రభావం పరిపూర్ణమవుతుంది. అట్లాంటిది మరొక గేయం

చెక్కుకి రాళ్ళ రాపిడికి శిరసెత్తుతుంది అగ్నికణం
అడవి వృక్షాల ఒరిపిడికి పుడుతుంది లావా లాంటి దావానలం
సెలయేటి కెరటాల ఉరవడికి

గురికరాయి గొంతు విప్పుతుంది.

క్షుభితాశ్రు జలపాతాల తాకిడికి
గుండెల జనరేటల్లు చలిచి జ్వలిచి
విల్లవ విద్యుత్తు జస్సుంది
వేన వేం బ్రతుకు బల్బుల్ని వెలిగించటానికి."

వచన కవిత్వంలో రాసే గాని వాని లేదనే వారు ఇట్లాంటి సంకలనాలను ఒకసారైనా చూడటం మంచిది.

దృష్టి (నవ్య కవిత్వం)

[తమిళ మూలం: కొ. న. అరామన్. తెలిగింపు కె. ఆర్. వేలాయుధరాజు. పోతుూకు : దక్షిణాంధ్ర భాషాసమితి, గూడూరు, పి.ఓ. - 627789 వయా వాసుదేవనల్లూరు, తిరునెల్వేలి జిల్లా, తమిళనాడు.]

ఈ వచన కవితా సంకలనం తమిళంలో ఈనాడు వస్తున్న సినీ కవిత్వం యొక్క రూపానికి వస్తువుకీ నిదర్శనం. తమిళ మూలం నాకు తెలియదు. ఈ అనువాద కావ్యాన్ని బట్టి పై భావానికి రావలసి వచ్చింది. వేలాయుధరాజు గారు వచన

కవిత్వాన్ని రాయడానికి వ్యాకరణాన్ని ఎదిరించినట్లుగా చెప్పుతున్నారు. వ్యాకరణం శబ్దానికి సంబంధించినది; చందస్సు కవిత్వానికి సంబంధించినది. వచన కవిత్వం చందో నియమాలను విచ్ఛిన్నం చేసింది. వాడుక భాష వ్యాకరణ సంప్రదాయాన్ని మార్చింది.

ఈ కవిత్వంలో సంఘ దౌష్ట్యాన్ని అతి తీవ్రంగా ఖండించటం కంటే అతి బలంగా అపహాస్యం చేసి వెక్కిరించటం జరిగింది. కవిత్వం చెప్పటంలో ఈ సైకైర్ పద్ధతి కవికి ఆయుధంగా ఉపయోగపడింది. ఉదాహరణకు—

పుష్పలావిక పూర్ణమ్మ
పుష్పించుటకు ముందుగానే
బొట్టు చెడింది పొలుపు చెడింది
పూపూ చెడింది.

పై పాదాల సెటైర్ లో కూడా ఒక ధర్మ ధ్వనిని పాఠకుడు గమనిస్తాడు. 'ఏమిటి వ్యాస్తున్నావ్' అనే ఖండికలో ఆధునిక కవిత్వ లక్ష్యాన్ని వివరించటం జరిగింది. మూడవ విశ్వాసాన్ని అధిక్షేపిస్తూ 'జ్యోతిషం' అనే ఖండిక ఈ కవి రాశాడు.

"జ్యోతిషం చెబుతున్న అధిశేషుడు
తన కుమార్తె వివాహాన్ని
మాడావిడిగా ఆడంబరంగా జరిపించాడు
మూడవ దినం అమె విధవ"

ఇట్లాగే ఈ కవితా సంకలనం రాజకీయ, సాంఘిక, మత మోఢాలపై పెద్ద సెటైర్ గా కనబడుతుంది.

సెబ పదచిత్రాలు

[వె రు. 81 యి. పోతులకు ఇంచూరు భారతి, తెలుగు రచయితల సమాఖ్య, నిజామాబాద్.]

కవిత్వ భావుకతకు, చి జోడించి అందంగా ముద్రించిన పదచిత్రాలివి. పోతి ఖండికలోనూ గాఢమైన కవితానుభూతి అవిష్కృతమైంది. కావ్యమంతా ఇక్కడి జీవితం తాలూకు అవ్యక్తమైన వేదన పరచుకుని ఉంటుంది. ఏ మాత్రం భాషావేషజం లేకుండా, అంత్యప్రాసల, అధిప్రాసల, సమాసాల అరగి లేకుండా అలలిత మాటలతో జీవితం యొక్క ఎత్తుపల్లాలను గురించి వర్ణించటం ఈ కావ్యం ప్రత్యేకత.

కరుడు కట్టిన రేయిలా నిలిచిపోయిన జీవితంలోని వేదనను కవితాగానం చేస్తూ ఎక్కడో, ఎప్పుడో, ఏ చూరు మూలో వెలిగే మిణుగురు వెలుగుకోసం కవి మనస్సు అన్వేషిస్తుంది. జీవితంలో సౌందర్యారాధన ఒక ఉన్నతమైన భాగం. కాని జీవితావసరాలు మనిషిని ఈ సౌందర్యం నుంచి వీలక్షంలోకి నెట్టుతున్నాయి. ధనం అన్ని విలువల్ని హత్య చేస్తోంది. జీవితాలు బ్రతుకుతున్న కంకణాలుగా మారి పూటగడవటం కోసం ఎదారిలో మార్గాన్ని అన్వేషిస్తున్నాయి.

“అకలిని చంపుకోలేక
నగం చచ్చిన రాత్రిలో
శవాలు నడుస్తూనే వున్నాయి
వెన్నెల వెలుగులూ
మలయ మారుతాలూ
కోయిల కూజితాలూ
చిగురాకు విందులూ
ఇవేవీ పట్టించుకోకుండా
కదుల్తూనే ఉన్నాయి.”

తూచువు ఆకాశంలో అకలి అంశాన్ని రెప్పల గోడల మీద చిత్రించటం గొప్పకవనం కదా! వెలిగించడం కాదు; వెలగడం నేర్చుకోమంటున్నారు. ఉపదేశం కంటే అనుష్ఠానం ఎప్పుడూ గొప్పదే.

‘మేము ఊచిన ఆలోచనల్ని
కట్టేసి ఆకాశంలో
వారు బంతులాడేవేళ
నా తరాన్ని - దేశాన్ని
రంగు నీళ్ళలో ముంచుతూ’

రక్తం సూర్యుడు ఉదయిస్తాడు. పై ఐదు పాదాల్లో వ్యక్తం అయిన భావాన్ని విశ్లేషిస్తే తాత్పర్యం రాసినట్లువుతుంది. “అవకాశం, అచరణా లేక రచయిత గుండె లోతులో ఆణిగి నిద్రాణ స్థితిలో పడివున్న నృజనాత్మక శక్తిని, ప్రతిభనూ జాగృతం చేసి కొత్త ఊపిరులూది ఉత్తేజానికి ఆదర్శాలలో అడుగు లేస్తూ, సాహితీ చిత్రణలో ప్రస్తావన మనోవిశాసాన్ని కలిగిస్తూ, స్పందిస్తూ, స్పందింపజేస్తున్న ఇందూరు భారతి” సాహితీ సమాఖ్య

ముమ్మందు వారి కార్యక్రమాలను జయప్రదం చేసుకొంటూ, మంచి కవితా సంకలనాలను అందించాలని ఆశిస్తున్నాను.

తెరటం నా ఆదర్శం

[ఆచార్య భావన్. వెల : రు. 4-00 లు. పృథులకు : ఆచార్య భావన్, దానన్నపేట, విజయనగరం - 531 202.]

లేచి పడినందుకు కాదు పడినా లేచినందుకే తెరటం తన ఆదర్శమని భావన్ గారు మొదటి ఖండికలో చెప్పారు. వెంగట మంటే కవితా నేత్రాన్ని తెరవటమని, ఎదగటమంటే మనోవిహా గాన్ని పైకి విసరటమనికవిగారు అభిప్రాయపడుతున్నారు. మార్పు: సహించలేని వాళ్లు, నవ్యత్వను అహ్వనించలేని వాళ్లు, నేటి పాటను పాడలేని వాళ్లు, రేపటి బాటను వేయలేని వాళ్లు, వెలుగులో పయనించటానికి ఇష్టపడలేని వాళ్లు, అభ్యుదయ గమనం చెయ్యి లేచి వాళ్లు, బూజు భావాల చాందసులు ఎప్పుడూ ఉంటారు. అట్లాంటి హృదయాలకు ‘అనంతాక్షర అగ్నిధార పడును పదాల కవితా కదన రంగ పరశు ధార’ తన కవిత అని చాటిందారు. ‘కల నిజమై నిలిచిపోయి, అల అంబుదమై విహరించాలని, కలం ప్రజాగళమై నిసిందించాలని’ కవిగారు విరీక్షిస్తున్నారు. శ్రమ నిజంగా సత్ఫలితాలను అందిస్తే విప్లవాల అవసరమేమిటని ప్రశ్నిస్తున్నారు.

“పక్షి పాడుతుంది
నిప్పు మందుతుంది
గాలి నడుస్తుంది
పక్షి పాటలో స్వేచ్ఛ
నిప్పుమంటలో విప్లవం
గాలి నడకలో పృగతి
అందుకే—
ప్రకృతి - ప్రపంచానికి
ఆదర్శం.”

అంటూ స్వేచ్ఛనూ, విప్లవాన్ని కాంక్షిస్తూ, మార్పుకోసం, మరో లోకం కోసం ఈయన కవిత్వం రాస్తున్నారు.

శ్రీ టి. ఎల్. కాంతారావు

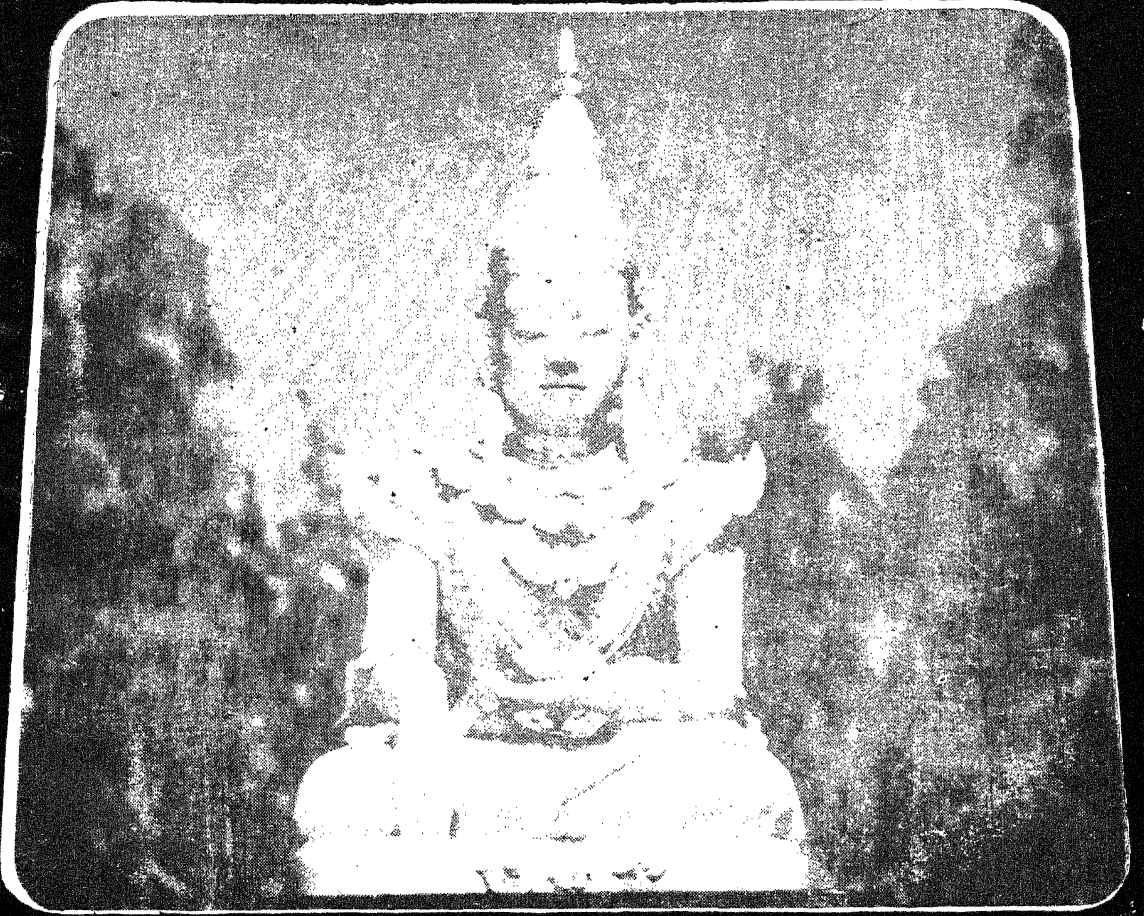

భారతి

సాహిత్య మాసపత్రిక

మార్చి 1984

వ్యవస్థాపకులు

దేశోద్ధారక నాగేశ్వరరావు పంతులు

భారతి

మా స ప త్రి క

✽

శివలెంక శంభు ప్రసాద్

సంపాదకుడు

(1938-1972)

✽

మార్చి 1984

పంపుటము : 61

పంచిక : 3

విడిపత్రిక వెల నాలుగు రూపాయలు

విషయానుక్రమణిక

మార్చి 1984

నచ్చిదానందలహరి	శ్రీ ముళ్ళపూడి నచ్చిదానంద	3
సునిశిత మేధోపరిజ్ఞానం కేవలం పరిపాషకశక్తి ప్రభావమేనా?	డా॥ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు	4
పుణ్యభూమి	శ్రీ చల్లా రాధాకృష్ణశర్మ	8
'అ' శోకపద	శ్రీ ముక్కామల వెంకటేశ్వరరావు	8
కూలీలష్టి	శ్రీ రామా చంద్రమౌళి	9
తెలుగుమీద కన్నడ ప్రభావమెంత ?	“బి”	12
రెడ్డిమ్మ గుండు	శ్రీమతి ఆర్. వసుంధరాదేవి	17
ఎక్కుపెట్టిన కవిత - ఎత్తండి కాగడా	శ్రీ బండి రాధాకృష్ణ	24
కాస్త్రీ - సాంకేతిక రంగంలో అనువాదకుల	డా॥ ఆర్. ఎల్. ఎస్. శాస్త్రి	25
కాటికేశ్వని శవం	శ్రీ వి. వి. బి. రామారావు	29
ప్రాచీన వస్తువులు, కట్టడములు, స్థలములు - పరిరక్షణచట్టాలు	డా॥ ఘంటా జవహర్ లాల్	35
నన్న ననయించు నాన్నా !	డా॥ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు	39
గాయాలు - గేయాలు	శ్రీ దిలావర్	41
థాంక్యూ మిస్టర్ గ్లాడ్	మరాఠీ మూలం : అనిల్ బర్వే	42
ఉషస్సు	తెలుగు అనువాదం : కె. సుజనా దేవి	
ఓరీ పిచ్చివాడా !	శ్రీ ఎస్. ఎ. రఘుభ	51
కృష్ణా జిల్లా గ్రామనామములు - ఒక పరిశీలన	శ్రీ ఆదిరెడ్డి మాపుక్కు	51
నిశ్శబ్ద సంగీతం	శ్రీ ఎ. విజయ దత్తాత్రేయ శర్మ	52
టూలేట్	శ్రీ కూచిభొట్ల విశ్వనాథ శాస్త్రి	59
కలగూరగంప	సింహప్రసాద్	60
గ్రంథ విమర్శలు		63
		73

ముఖచిత్రం :

1929లో కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు బర్మా వెళ్ళినప్పుడు అక్కడి ఆంధ్ర మహాసభవారు వారికి బహూకరించిన బుద్ధుడి దంతపు విగ్రహం.

సచ్చిదానందలహరి

శ్రీ ముళ్లపూడి సచ్చిదానందమూర్తి

మౌనము ధ్యానము మంచిమందు లింటికిని వంటికిని
కాని యట్లుండనీదు గృహకాలుష్య మందుకే నీవు
స్థాణువుగా చక్కని అవతారమెత్తితిని. యోచించి
శోణాంబక విచిత్రమూర్తి ! సోమేశ్వరా మహాలింగ !

రాత్రిళ్ళు నిద్ర రాదుగదర ! పగలు మెలకువ రాదు
ధాత్రిని నేనొనరెడిది దాదాపు శూన్యమ్ము. యింత
మాత్రానికే సూత్రపట్టి మనుగడ నా కిచ్చుచుంటి?
స్తోత్రప్రియా ! మహాదేవ ! సోమేశ్వరా మహాలింగ !

ఓపికలేక కొంత మనసుండబట్టుగలేక కొంత
ఏ పూవు లెట్లు వేసితినో ! ఈశ్వరార్పణమంచు
నీ పాదముల పంకజములు నిజముగ నావె. ముక్కంటి
చూపానడము లేదో? నీకు. సోమేశ్వరా మహాలింగ !

చీకటినుండి చీకటికి చేరెడి నంధుల యట్లు
శోకమునుండి మరియుక శోకానబడి పోవుచుండ్రు
లోళ్ళు సుఖమును గోరి లోభ మింతకు కారణమ్ము
సోకుమూకలగొంగ ! స్వామి ! సోమేశ్వరా మహాలింగ !

కవులకు కాకిమూకలకు కరువులేదీ ప్రపంచాన
చివరికి పంది నందిగ రచింతురు నాల్గు మెతుకుల్
కెవ డెటుచచ్చిన నేమి? యీ జాతి యేమైననేమి ?
సువియన సువియంద్రు ! సోమేశ్వరా! మహాలింగ !

డాక్టర్ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు

సునిశిత మేధోపరిజ్ఞానం కేవలం

పరిపోషకశక్తి ప్రభావమేనా?

మేధోపరిజ్ఞానం ఏవిధంగా ఏర్పడుతుందన్నది ఈనాటికి ఒక సవాలుగానే నిలిచిఉన్నది. మనిషి తెలివితేటలలో కాని, బుద్ధి వికాసంలో కాని ఇతర జంతువులకన్నా అత్యధిక స్థాయిలో ఉన్నాడు. ఇది ఎవరూ కాదనలేని సత్యము. అయితే మనిషి, మనిషికి ఈ పరిజ్ఞానంలో వ్యత్యాసముంటున్నది. పండితుడు కంటే అవుతున్నాడు. చేతులు పట్టుకొనే గంగపుత్రుడు మహావిద్యాంసుడౌతున్నాడు. ఎందుకని? అఖండ మేధావిగా గొప్పగాత్రవేత్తగా విశ్వవ్యాప్తంగా కొనియాడబడ్డ అయిన్ స్టీన్ మెదడును పరిశీలించి, పరిశోధించి సాధించి దొకచే! ఆ మహాపురుషుని మెదడుకూ, సామాన్యమైన తగుమాత్రం తెలివితేటలున్న మనిషిమెదడుకూ సాంకేతికంగా పెద్దభేదమేమీలేదని. మరెక్కడున్నది ఆ వ్యత్యాసం?

“చింపాంజీ”, “గోరిల్లా”ల వంటి జంతువుల నుంచి, అదిమ మానవుల నుంచి నేటిమానవుడు అత్యధికమైన పరిజ్ఞానాన్ని ప్రదర్శించేందుకు కారణభూతంగా శరీరపరిమాణానికి, మెదడు పరిమాణానికి మధ్యనెలకొనే నిష్పత్తి ప్రభావంగా తేల్చిచెప్పినారు. మెదడుపరిమాణం

గణనీయంగా పెరిగేకొద్దీ తెలివితేటలు ఎక్కువకావడం సహజంగానే జరుగుతుందని భావించడం అసమంజసమేమీకాదు. మెదడు పరిమాణం పెరిగేకొద్దీ, దానికి అనులోమానుపాతంగా, జ్ఞాన నాడీకణాలు (ఆలోచించగలిగేవి!) కూడా అధికంగాఉండి, బుద్ధివికాసం పరిణితస్థాయికి ఎదుగుతూఉంటుంది. 45 కిలోగ్రాముల బరువున్న “చింపాంజీ” మెదడు పరిమాణం, 80 కిలోగ్రాముల బరువున్న నేటిమనిషి మెదడు పరిమాణంకన్నా రెండురెట్లు తక్కువగా ఉండడంవల్ల, దాని తెలివితేటలుకూడా మనిషికన్నా చాల తక్కువ స్థాయిలో ఉందని స్పష్టంగా తెలిసినారు. కాబట్టి మెదడు మృదుకణజాలంలో విస్తరించుకొని ఉన్న “థింకింగ్ న్యూరాన్”ల సంఖ్య అధికంగా ఉండే తెలివితేటలు కూడ ఎక్కువగా ఉంటుందని తెలుసుకోవచ్చు. “చింపాంజీ” లో 3.4 “బిలియన్”లు, మనిషిలో 8.5 “బిలియన్”లు-“థింకింగ్ న్యూరాన్”లు ఉండడం, మనిషికి ఉన్న అధికకృతను (బుద్ధివికాసపరంగా) తేటతెల్లం చేస్తుంది. ఈ విషయానికి సంబంధించి మనిషికి, మనిషితో దగ్గరి సంబంధం ఉన్న మరొకొన్ని శ్రీరదాలకు ఉన్న బాంధవ్యాన్ని పట్టిక రూపంలో ఇచ్చినాను.

శరీరానికి - మెదడుకూ ఉన్న సంబంధ బాంధవ్యాలు

శ్రీ ర ద ం పే రు	శరీరం బరువు (కిలోగ్రాములలో)	మెదడు పరిమాణము (మన సెంటీమీటర్లలో)	శరీర నాడీ కణాలు (బిలియన్లలో)	జ్ఞాన నాడీ కణాలు (బిలియన్లలో)
“చింపాంజీ”	45	400	0.9	3.4
“గోరిల్లా”	250	600	1.9	3.6
“అస్ట్రలోపెథికస్ రోబస్టస్”	50	600	1.0	4.7
“హోమో ఎరెక్టస్”	50	1000	1.0	7.0
“హోమో సాపియెన్స్” (నేటి మనిషి)	80	1800	1.0	8.5

[ప్రొఫెసర్ జె.రీసన్, యూనివర్సిటీ ఆఫ్ కాలిఫోర్నియా వారి అంచనా ఇది !]

జంతువులపై మనిషికున్న అధికృత సంగతి సరే ! మనుష్యులందరిలోనూ ఒకే విధమైన తెలివితేటలుండటం లేదు. అయిన్స్టీన్‌కూ - అంబేద్కర్‌కు భేదముంది. టాల్‌స్టాయ్‌కి - గొథ్‌కి తేడా ఉంది. మార్క్స్‌కి - మహాత్మాగాంధీకి వ్యత్యాసముంది. పాశ్చర్య-పాపర్ కి తారతమ్యం ఉంది. ఈ తేడాలు ఎందుకని ? వారి రంగాలు ఏవై నా, వారు ప్రదర్శించిన అసమాన ప్రజ్ఞావిశేషాలు ఒక్కటే. ఈ ప్రజ్ఞా విశిష్టతలోనూ ఒకరినుంచి ఒకరు ప్రత్యేకమైన బాజితో, వ్యక్తిగతమైన ముద్రతో వేరుపడుతునే ఉన్నారు. శరీర పరిమాణము, మెదడు పరిమాణము ఒకే విధంగా ఉన్నాయి. దేహ నాడీకణాల సంఖ్యలో కాని, మెదడు నాడీకణాల సంఖ్యలో కాని ఏ విధమైన మార్పు లేదు. అయినా ఈ తేడా ఎందుకు ? కారణాల కోసం అన్వేషణ మొదలు పెట్టినారు. మెదడు నాడీకణాలు ఒకదాన్నొకటి ఒక వలలాగా అంటి పెట్టుకొని ఉంటాయి. ఈ జాలకార నిర్మితం ఎంత జటిలంగా ఉంటే, ఆ జటిలత ఆధారంగా, బుద్ధివికాసం అంతగా పరిణితి చెంది ఉంటుందని ఒక భావన, అంటే నాడీకణానికి ఉండే నాడీపోచల సంఖ్య, ఆ పోచలు మరో నాడీకణం పోచలతో ముడిపడి ఉండే తీరు - ఇవి రెండూ బుద్ధి వికాసానికి దోహదం చేస్తాయన్నమాట. ఇది కొంతవరకు వాస్తవ మేనని పరిశోధనలు సెలవిస్తున్నాయి. ఈ జాలకార నిర్మాణపు అమరిక జన్మసంబంధమైనదని ఒక ప్రతిపాదన. అంటే ఇది ఆక్సిడెంటల్” గా ప్రకృతిపరంగా జన్మవుతో కలిగే మార్పులవల్ల కూడ ఏర్పడవచ్చునని మరొక సూచన. అంటే ఈ సంక్లిష్ట నిర్మాణం యాదృచ్ఛికంగా స్వచ్ఛందంగా ప్రకృతి ప్రభావానికి రూపొందేదని, ఆ విధంగా బుద్ధివికాసం (నా దృష్టిలో వివేచనా శక్తి) ప్రకృతి వరప్రసాదమేనని స్పష్టంగా బోధపడుతుంది. “జెనెటిక్ ఇంజనీరింగ్” లేదా “టైలరింగ్” ద్వారా జన్మవుతో మార్పులు కలుగ జేసి “సూపర్ మ్యాన్” లను “డేర్ డెవిల్” లను తయారు చేసే పద్ధతి కూడ ఈ భావనను ఆధారంగా చేసుకొని రూపకల్పన గావింప జడ్గదే ! ఈ ఆలోచనల పరంపరలోనే మనిషి తీసుకొనే ఆహారాన్ని బట్టి మెదడు క్రియాశీలత మారుతూ ఉంటుందనే భావన వెలువడ్డది. పౌష్టికాహారం మేధోశక్తిని పెంతుతుందని భావించడం జరిగింది. ఇది నిజమా? కాదా? తెల్పు చెప్పడానికి మెదడు క్రియాశీలత వేటిపై ఆధారపడి ఉంటుందనే విషయాన్ని అవగాహనకు తెచ్చుకోవాలి.

మార్చి

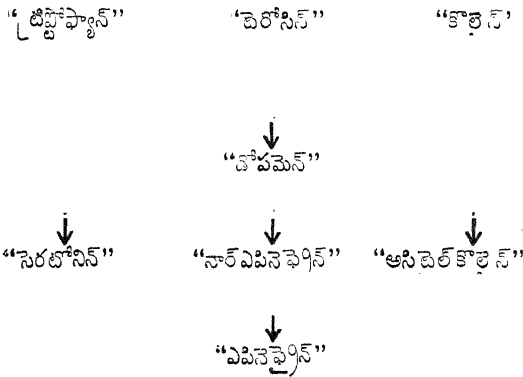
మెదడు క్రియాశీలత “ట్రీప్టోఫ్యాన్”, “టైరోసిన్” అనబడే “అమైన్ ఆమ్లాల” మీద, “కొలైన్” అనబడే క్రొవ్యుపదార్థం మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. మనం తీసుకొనే పరిపోషకాలలో (“స్ట్రాబ్ యంట్స్”) వీటి శాతం అధికంగా ఉంటే మెదడు క్రియాశీలత కూడ అధికంగానే ఉంటుంది. ఈ రెండు “అమైన్ ఆమ్లాలు”, “కొలైన్” క్రొవ్యుపదార్థము ఏవిధంగా మెదడు క్రియాశీలతను పెంచగలుగు తుందన్నది చాల అసక్తికరమైన అంశము.

తీసుకొనే ఆహారపదార్థాలలో పిండిపదార్థాలు ఎక్కువగా ఉన్నట్లయితే “ట్రీప్టోఫ్యాన్” వనరులు అంతంతమాత్రంగానే లభ్య మౌతాయి. అదే మాంసకృత్తులు అధికంగా ఉన్నట్లయితే “ట్రీప్టోఫ్యాన్” వనరులు అధికంగా ఒనగూడుతాయి. “టైరోసిన్” కూడ తగు మోతాదులో రూపొందుతుంది. చిక్కుడు, గ్రుడ్డుసొస, గొడ్డె, మేక మాంసాలలో (ముఖ్యంగా కాలేయంలో) - “లెసిథిన్” అధికంగా ఉండి దానిద్వారా “కొలైన్” ఏర్పడుతుంది. ఒక విషయం మాత్రం స్పష్టం. “ట్రీప్టోఫ్యాన్”, “టైరోసిన్”, “కొలైన్” - ఏటివైసే మెదడు క్రియాశీలత ఆధారపడి ఉంటుంది. ఎందుకనలా? మెదడు నుంచి అనుబంధిత, సహసంబంధిత నాడీకణాలకు సంకేతాలను అందించడానికి కావలసిన “ఎలక్ట్రిక్ పొటెన్షియల్”, “స్మూత్ ట్రాన్స్మిటిర్స్” ద్వారా కొనసాగించబడి సమాచారం “కమ్యూనికేట్” చేయబడుతుంది. ఈ “ట్రాన్స్మిటిర్” లు రూపొందడానికి ఈ రెండు “అమైన్ ఆమ్లాలు”, ఒక క్రొవ్యుపదార్థమే మూలకారణాలు ! ఏ పదార్థం ఏవిధమైన “ట్రాన్స్మిటిర్” ను ఏర్పరుస్తుందనేది విలయవాగ్గి వర్చియంకోవలసిన అంశము.

‘ట్రీప్టోఫ్యాన్’, “సెరటోనిన్” అనే “ట్రాన్స్మిటిర్” ను ఏర్పరుస్తుంది. అలాగే “టైరోసిన్” అనేది దశలవారిగా “డోపమైన్”, “నార్ ఎఫిన్ ట్రైన్”, “ఎఫిన్ ట్రైన్” - అనబడే “కన్వేయింగ్ ఏజెంట్” ల తయారీకి ఉపకరిస్తుంది. ఇకపోతే “కొలైన్” అనేది “అసిటైల్ కొలైన్” గా రూపొంది సమాచారాన్ని చేరవేసే అవవాహి చాలకంగా వ్యవహరిస్తుంది. ఈ “స్మూత్ ట్రాన్స్మిటిర్” ల నిర్మాతాన్ని స్థూలంగా నిర్దేశించుకోవచ్చు : (రేఖాచిత్రం 8వ పేజీలో)

“న్యూరోట్రాన్స్ మిటర్”లు - సమాచార వినిమయాలు

అహారం

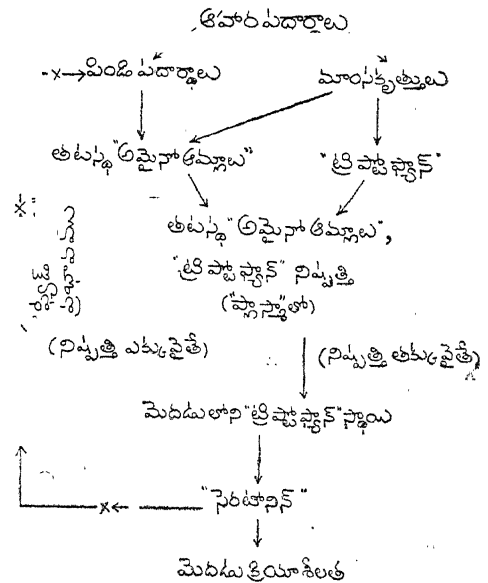

→ సమాచార వినిమయ విభాగము (మెదడు నుంచి నాడీకణమండలానికి)

మెదడుక్రియాశీలత మెదడులో ఉన్న “ట్రీప్టోఫాన్” నిలువల మీద, “ప్లాస్మా”లో (రక్తంలో) ఉన్న “ట్రీప్టోఫాన్” నిలువలమీద ఆధారపడి ఉంటుంది. “ప్లాస్మా”లో “ట్రీప్టోఫాన్” అధికంగాఉంటే మెదడులోకి “ట్రీప్టోఫాన్” ప్రవేశించి “సెరటోనిన్” రూపొందడానికి అవకాశమిచ్చి క్రియాశీలతను పెంచుతుంది. ఒకవేళ “ట్రీప్టోఫాన్” శాతం “ప్లాస్మా”లో పడిపోతే మెదడుక్రియాశీలత బాగాతక్కువౌతుంది. అంటేమెదడు చురుకుతనం తగ్గిపోతుందన్నమాట! పిండిపదార్థాలను ఎక్కువగా తీసుకొన్నట్లయితే “ట్రీప్టోఫాన్”తోపాటు, మరో ఐదు తటస్థ “అమైనో ఆమ్లాలు” కూడా ఏర్పడుతాయి. ఈ ఐదు తటస్థ “అమైనో ఆమ్లాలు”గా “చైరోసిన్”, “పినెల్ అలనీన్” “ల్యూసిన్” “ఐసోల్యూసిన్”, “వాలెన్” - లనుగుర్తించినారు. “సెరటోనిన్” ఏర్పడే అవకాశం “ట్రీప్టోఫాన్”కు, చిగిలిన ఈఐదు తటస్థ “అమైనో ఆమ్లాలు” కూ - మధ్యనున్న నిష్పత్తిపై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఈ నిష్పత్తి ఎక్కువైతే (అంటే “ట్రీప్టోఫాన్” ఎక్కువగాఉంటే) “సెరటోనిన్” రూపొందుతుంది. ఒకవేళ “సెరటోనిన్” శాతం మరీఎక్కువైతే తటస్థమైన “అమ్లాలు”కు “ట్రీప్టోఫాన్”కు మధ్యఉన్న నిష్పత్తిని నియంత్రించేందుకు వీలుగా పిండిపదార్థాలను తీసుకోవడమనే చర్యను అరికట్టడం జరుగుతుంది. అంటే “సెరటోనిన్” ఎక్కువగాఉంటే,

పిండిపదార్థాలను తీసుకోవడం మనకు మనమే తగ్గించివేస్తామన్నమాట. పైపెచ్చు “ప్రోటీన్”లను ఎక్కువగాతీసుకొంటాము!“ఫెన్ ఫ్లూరమైన్” (ఇది “సెరటోనిన్” తయారీకి వినియోగపడుతుంది.) “ఇంజక్షన్” లిచ్చిన ఎలుకలు ఎక్కువ పిండిపదార్థాలన్న అహారాన్ని (ఇందులో ఐదుశాతం మాత్రమే “ప్రోటీన్”లు ఉన్నాయట!) తీసుకోవడం బాగా తగ్గించి నలభై ఆముదాశాతం “ప్రోటీన్”లున్న పిండిపదార్థాలను తీసుకోవడం గమనించినారు. కాబట్టి “సెరటోనిన్”, పిండిపదార్థాలన్న పోషణపై “ఫీడ్ బ్యాక్ ఎఫెక్ట్”ను చూపెడుతుందని అర్థమౌతుంది. “ట్రీప్టోఫాన్” పిండి పదార్థాలవల్ల, మాంసకృత్తులవల్ల ఏవిధంగా రూపొందుతుంది. ఆ “ట్రీప్టోఫాన్” నుంచి “సెరటోనిన్” ఏ విధంగా ఏర్పడుతుందన్నది. ఈక్రింది రేఖాచిత్రంలో విశదపరచాను

1.మెదడు ఏకాంతరపై పావుకపదార్థాలప్రభావం!

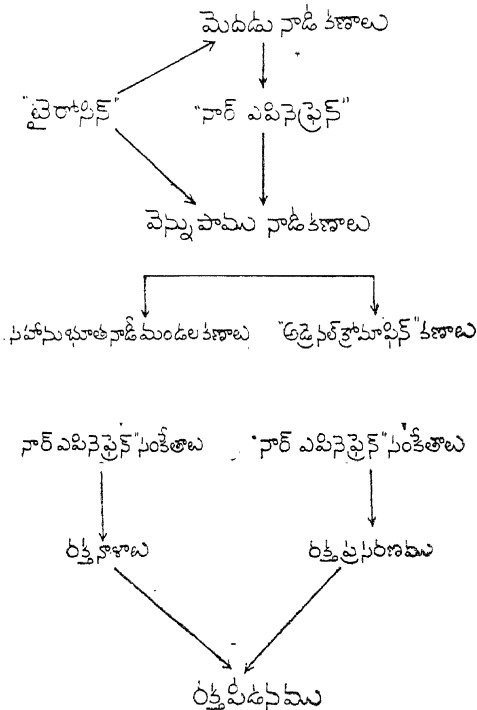

“చైరోసిన్” “అమైనో ఆమ్లం”, “ప్రోటీన్” ఎక్కువగా ఉన్న పదార్థాలలో ఎక్కువగా ఉంటుంది. ఈ “అమైనో ఆమ్లం”, రక్తిపీడ నాన్ని నియంత్రించే “క్యాటాల్జిక్ ట్రాన్స్ మిటర్” లను ఏర్పరుస్తుంది. ఈ “చైరోసిన్” ద్వారా రూపొందే “నార్ ఎఫ్ టైన్” మెదడు క్రియాశీలతపై ప్రభావాన్ని చూపి, దానిద్వారా పెన్నుపామును

ను ని శి త మే ధో ప రి జ్ఞా నం కే వ లం ప రి పో ష క శ క్తి ప్ర భా వ మే నా ?

కడిలింది - రక్తనాళాల సంకోచ వ్యాకోచాలను, రక్తప్రసరణ తీవ్రతను నియంత్రిస్తుంది. ఫలితంగా రక్తపీడనస్థాయి అదుపులో ఉంటుంది. ఈ విధంగా "టైరోసిన్" ద్వారా రక్తపీడన స్థాయిని సదా సమాయత్త పరిచే మేధో క్రియాశీలత, మనం తీసుకొనే పరిపోషకాల ప్రభావమేనా అని అనిపించి ఆశ్చర్యంలో ముంచెత్తుతుంది. కాబట్టి ఒక విషయం నిర్దుష్టంగా తెలుస్తుంది. పరిపోషకాలవల్ల మెదడుకు చురుకుదనం కలుగుతుందేకప్ప తెలివితేటలు పెరుగదు. బహుశా చురుకుదనం వల్ల తెలివితేటలు పెరగే అవకాశం ఉండేమో! ఇంకా నిర్ధారించ బడలేదు. రక్తపీడనాన్ని నియంత్రించడంలో "టైరోసిన్" పాత్రను ఈక్రింది రీఖాచిత్రంలో చూపినాను. పరికించండి.

2. రక్తపీడనాన్ని నియంత్రించడంలో "టైరోసిన్" పాత్ర!

"కొలైన్" ద్వారా ఏర్పడిన "ట్రాన్స్మిటిర్" - "అసిటైల్" - కండరాల సంకోచ వ్యాకోచాలను నిర్దేశిస్తుంది. ఈ నిర్దేశించడమనే ప్రక్రియ మెదడు క్రియాశీలతపైనే ఆధారపడి ఉంటుంది. "అసిటైల్ కొలైన్" స్థాయిని బట్టి, కండరాలలో నెలకొని ఉన్న శక్తి

జనకాల స్థాయిని బట్టి, సంకోచ వ్యాకోచాల వ్యాపకం పెరుగుతూ తగ్గుతూ ఉంటుంది. క్రొవ్వు పదార్థాలు మనం తీసుకొనే ఆహార పదార్థాలలో ఎక్కువగా ఉన్నట్లయితే "కొలైన్" స్థాయి పెరిగే అవకాశముంది. తదనుగుణంగానే "అసిటైల్ కొలైన్" స్థాయి పెరిగి, మెదడుక్రియాశీలత అధికమై నిర్దుష్టమైన సంకేతాల సమీకరణ ఎక్కువై కండరాల వ్యాపారాలను నియంత్రిస్తుంది.

ఈ విధంగా కేవలం రెండు "అప్రెన్స్ ఆప్టాల" మీద, ఒకే ఒక క్రొవ్వుపదార్థం మీద మెదడు క్రియాశీలత ఆధారపడి ఉండడం ఆశ్చర్యంగానే ఉంటుంది. మెదడుకు తగిన మేత ఉంచేనే చురుగ్గా ఉంటుందని మనమంటూ ఉంటాము. అంటే మెదడుకు పడును పెరుగుతూ ఉండాలని మన పరిభాష. కాని అది నిజమేనని, మెదడుకు సరియైన మేత అవసరమని తెలిసినప్పుడు, మనవారి దూరదృష్టికి, శాస్త్ర దృష్టికి జోహారు అనవలసి వచ్చింది. ఆరోగ్య ప్రమాణాలతో అలరారే పోషక పదార్థాలను పరిగ్రహిస్తూ ఉంటే మెదడు చురుకుగా పని చేయగలుగుతుంది. సమస్యలను పరిష్కరించే సంకేతాలను అందించగల పరిజ్ఞానాన్ని పొందగలుగుతుంది. అంతేకాని సృజనాత్మకమైన శక్తిని పొందలేదు. అంటే వివేచనా ప్రవృత్తి అనేది స్వతఃసిద్ధమే కాని పరిపోషకశక్తి ప్రభావం కాదని నా అభిమతం. ఇది నిజం కాకపోయినట్లయితే, ఎంతోమంది పేదవారు, మింగమెతుకు లేనివారు సృజనాత్మక శక్తిలో ఎంతో వెనుకబడి ఉండేవారు. పరిపోషకాలు దైహికపరమైన సమస్యలకు సంబంధించినంతవరకు మెదడుకు పరిజ్ఞానాన్ని అందిస్తాయి. అద్భుతమనిపించే సృజనాత్మకశక్తికి, సంస్కారబద్ధమైన వివేచనా శక్తికి, పరిపోషక ప్రభావంతో పనిలేదని తెలుస్తుంది. కాబట్టి సునిశిత మేధోపరిజ్ఞానం కేవలం పరిపోషకశక్తి ప్రభావమే అని భావించే శాస్త్ర భావనలో శాస్త్రీయత ఎంతమాత్రమూ లేని అవాస్తవిక ధోరణి ఉన్నదని విజ్ఞులు తెలుసుకోవలె!

వాస్తవ దృక్పథంలో విషయాన్ని తరచి చూడవలె!

పుణ్యభూమి

శ్రీ చల్లా రాధాకృష్ణశ

పావన గంగా సరిజ్జలాలు
ప్రవహిస్తున్నందుకే కాదు

అన్నపూర్ణా విశ్వేశ్వరులు
ఉన్నచోటనే కాదు

తులసిమానస మందిరం
వెలిసినందుకే కాదు—

చిక్కని పాలూ కమ్మని పెరుగూ
నమ్మద్దిగా దొరుకుతున్నందుకు

నవనవలాడే కాయగూరలు
పుష్కలంగా లభిస్తున్నందుకు

రకరకాల పళ్లు ఫలాలు
కనులవిందు చేస్తున్నందుకు

విగ్రహపుష్టి సంతోషి కలిగి
మనుషులు మనులుతున్నందుకు

అన్నికాస్త్రాలకూ, భాషలకూ
ఆటపట్టుఅయినందుకు

పుట్టింటికి దూరంగా ఉన్నా
పెద్దపీట తెలుగుకి లభించినందుకు

తులసిదాస మాలవీయాది
అలఘు చరిత్రుల కార్యరంగమైనందుకు

కాశీనగరం పుణ్యభూమి
నిజంగానే పుణ్యభూమి !

‘అ’ శో క ప ది

శ్రీ ముక్కామల వెంకటేశ్వరరావు

అరని జ్వాలా
మాయని వెలుగూ

ఆగని రాగం

ఆపని వూపూ

అందని చూపూ

చావని చేపా

అతనివి కావా ?

‘ఆఁ’ తనివి తీరాయా ?

తెలుగు సాహితీలో

చెరగని సిరా శ్రీశ్రీ.

నేను ఆ తర్వాత వవర్ స్టేషన్ సూపండెండింగ్ ఇంజనీర్గా ... ఆ అరణ్యం ననుమ జీవితాన్ని గనుపబట్టి రెండు సంవత్సరాలైంది. మొదట్లో ప్రభుత్వం ఆ ప్రాజెక్ట్ కార్యభారాన్ని నాకు వప్పజెప్పి అక్కడికి పంపినపుడు దట్టమైన అడవి, దూరంగా సువిశాలమైన నదీపాయ తప్పిలే ఏదీ కనిపించేది కాదు. చుట్టూ కొండలే నేస్తాలు. ఆ ఏడాదంతా వేలమంది కూలీలు నా సహచరులు .... కొద్దిమంది ఇంజనీరింగ్ స్టాఫ్, మినిస్టీరియల్ సిబ్బంది పాలనా విభాగంలో నాతోపాటు ఉండేవారు. సరియైన ఇండ్లుగానీ, వసతిసౌకర్యాలు గానీ ఉండేవికావు. ఎక్కడున్నామన్న భ్యాస ఉండేదికాదనలు. ... ఎప్పుడు ప్లాంట్

తయారవుతుందా ... ఎప్పుడు కమీషనింగ్ విద్యుత్తు ఉత్పత్తి మొదలవుతుందా అన్నదే భ్యాస - రాలింబచుట్టూ తపస్సు.

దినంలో ఎక్కువభాగం వందల వేల సంఖ్యలో డీక్షతో పని చేసే కూలీలమధ్య గడిపేవాడ్ని. హడావిడితో, ఎంతో చురుకుదనంతో, చకచకా జరిగే ఆ పని జరుగుతున్న చోట ఉంటే ఎంతో తృప్తిగా ఉండేది. ముఖ్యంగా బాయిలర్ ఎరక్షన్, చిమ్నీ ఇన్ స్టలేషన్, కూలింగ్ టవర్ నిర్మాణం యిలాంటివి జరుగుతున్నప్పుడు ఎంతో సరదాగా ఆ

ఎత్తయిన కడ్డవాల్లో ఓ కుప్పీ చేసుకుని స్వయంగా పనిని గమనించే వాడిని.

ఆ పరంపరలో -

మొదటి కూలింగ్ టవర్ నిర్మాణం జరుగుతుండగా,

దాదాపు 50 మీటర్ల ఎత్తున ... ఫైనల్ కాంక్రీట్ స్లాబింగ్ చేస్తున్నారు. నేను ఓ చోట లిఫ్ట్లో నిలబడి చుట్టూ చూస్తున్నాను.

కాంక్రీట్ తట్టలను కూలీలు చకచకా అందిస్తున్నారు ఒకరి నుండి ఒకరికి. గ్యాప్ ఎక్కువగా ఉన్నచోట తట్టలను నెత్తిపై పెట్టుకుని అంత ఎత్తున నెమ్మదిగా వెదురు వంతెనలపై నడుస్తున్నారు.

- ఆపర్లు చూశానామెను.

పాపం నిండు చూలాల్లా ఉంది. ఎంతో భారంగా నెత్తిపై తట్టను ... కడుపులో పాపను ... మోస్తూ, భారంగా అడుగులో అడుగుకుంటూ,

ఆమె వెనుక ఓ పన్నెండేళ్ళకూడా నిండని ఓ బాలుడు.

వాడుకూడా నెత్తిపై తట్టతో రథాన్ని లాక్కెళ్ళుతున్న ఒంటరి గుర్రంలా -

మనసు చివుక్కుమంది.

ఆమెనేమో పూర్తిగా దయనీయమైన స్థితిలో - వాడేమో బాల కార్మికుడు ... హృదయాన్ని ఎవరో పిడికిట్లో పిసికినట్టనిపించి -

కంట్రాక్టర్ను పిలిపించాను. ఆడిగితే,

ఆమెపేరు లక్ష్మి అని చెప్పాను. భర్త ఓ పెద్ద తాగుబోతు. వీళ్ళు ఏంజేస్తారన్నది వాడికినవనరం. కావలసిందల్లా వాడికి ఈమె రోజూ పది రూపాయలీయడం. లేకుంటే గొడ్డుదెబ్బలు తినడం. ఆమె వెనుక ఉన్నది ఆమెకొడుకు బీక్యారాం. వాడిని కొండంత ఆశతో బళ్ళో చదివిస్తోందామె. ఎనిమిదోక్లాసు. ప్రస్తుతం వేసవి సెలవులు కాబట్టి వాడుకూడా అమ్మతో కూలితోచ్చాడు. సంక్షిప్తంగా అదీ కథ.

"ఐని ఆమె పాపం ఆ స్థితిలో ఇంత ఎత్తున పనిచేయడం బాగు లేదయ్యా ... మరీ పాశవికంగా ఉంది..." అని అంటున్నాన్నేను, ... ఇంతలో

"అ....మ్మామ్మామ్మా..." అని ప్రకృతి అదిరిపోయే కేక గాలినిండా అలుక్కుపోయి,

ఉలిక్కిపడ్డాను....

ఆమె...లక్ష్మి...వెదురువంతెన పైనుండి జారి నెత్తిపైనున్న తటతోనహా పడిపోయి...చూస్తూండగానే కట్టబడ్డ అనేక వెదురు ప్లక్లర్

అడ్డంకులను తట్టుకుంటూ, చిందరవందరై చోతూ - చటుక్కున నేలపై కూలిపోయింది.

ఆ దృశ్యం చూస్తూనే ... "అమ్మా ..." అన్న ఆమె కొడుకు బీక్యారాం గుండెలదిరిపోయే పిలుపు.

ప్రకృతి స్తంభించి...ఎక్కడివాళ్ళక్కడే శిలరై....భయం... భయం...ఎటుచూసినా భయం.

హృదయం విదారకమైపోయింది..

కళ్ళనిండా నీళ్ళు...తప్తత...దోపిలా... ఆ ప్రాజెక్టుకు నేనే అధిపతినికాబట్టి - ఆమెను నేనే చంపించినట్టు భావన.

ఆ రాత్రి...నిద్రలేదు...చెవుల్లో ఆమెయొక్క మృత్యుకేకే ...పిల్లవాని పిలువే.

ఏంచేయాల్సి...

ఆ పిల్లవాడేంకావాలి...వాడికిప్పడెవరు దిక్కు - ఘర్షణ... ఆమె కుటుంబానికెలా న్యాయం చేయాలి... ఆమె ఓ కాంట్రాక్టర్ క్రింద కూలీ. ప్రభుత్వానికి సంబంధంలేనిది -

ఐనా ... ఏదో ఓ విధంగా రెండువేల రూపాయలు ఆమె తరపున బీక్యారాంకు అందేట్లు చేయగలిగేను.

శ్మి

కాలం గడుస్తూండడం -

ఈరోగా ఫీఫ్ ఇంజనీర్గా ప్రమోషన్ రావడం, హైదరాబాద్ మారడం జరిగి, మామూలు తీవ్ర ప్రవాహంలో పడిపోయాను.

ఈరోజు - అదే ధర్మల్ పవర్ స్టేషన్ను ఎవరో మంత్రి భారతజాతికి అంకిత మిస్తూంటే వెంట ఉంటూ నేనుకూడా వచ్చి - జ్ఞాపకాలు ...

రెండేళ్ళ సుదీర్ఘమైన జ్ఞాపకాలు.

మేం కూర్చున్న కారు అందంగా ఆలంకరించిన వేదిక వద్దకు చేరుకుంది. దిగగానే చుట్టూ ఎందరో అఫిషియల్స్. ఎస్. ఇ. లు, ఇ. ఇ. లు, డి. ఇ. లు, ఎ. ఇ. లు. - అన్నీ వెకిలి నవ్వులు. మస్కానమస్కారాలు.

ప్రభుత్వ రంగంలో పవర్లో ఉన్న వాడికి చుట్టూ ఉన్న మనుషులు భరించలేని స్థాయిలో సుత్తి కొడుతుంటారు. దాన్ని తం వంటి సహించక తప్పదు.

మంత్రులు త్వరత్వరగా స్టేషన్ కు కమిషన్ చేసేందుకు ఏర్పాటుచేసిన స్విచ్ ఆన్ చేసి వెళ్ళిపోయేందుకు హడావుడి పడిపోతున్నారు.

కాని - కమిషనింగ్ కన్నా ముందు, ఆ పవర్ స్టేషన్ నిర్మాణంతో నాకున్న అవినాభావ సంబంధాన్ని పురస్కరించుకొని నాతో ఓ చిన్న కార్యక్రమం ఏర్పాటు చేశారు. అది ... స్టేషన్ మెషినరీ ఎరక్షన్ లో ఉండగా, డ్యూ గుండె ఆగి చనిపోయిన డివిజనల్ ఇంజనీర్ శ్రీ ఎ. రామశాస్త్రిని “కర్తవ్య నిర్వహణలో కన్నుమూసిన అమర జీవి” గా ఓ పాలరాతి ఫలకంపై స్తూపానికి నిర్మింపజేసిన స్మారక చిహ్నాన్ని నేను అవిష్కరించడం.

సరే... ముఠా అంతా ఆ స్తూపంవేపు కదిలింది.

కార్లు దిగి... కరకరలాడే బట్టలు ... ఆంగ్ల సంభాషణలు ... సకిలింతులు ...

స్టేషన్ ఇంజనీర్ స్వాగతవచనాలు -

వేదిక అలంకరణలు -

స్మారక చిహ్న విష్కరణ కాబట్టి ... కాస్త మౌన గంభీర వాతావరణం ఏర్పడింది.

నడుస్తున్నాను స్తూపం దిక్కు .... ముందు నా పి.ఎ. దారి తీసున్నాడు.

పాలరాతి ఫలకంపై ఏర్పాటుచేసిన సిల్కు పరదాను తొలగించేందుకు సిల్కుదారాల కుచ్చులను లాగబోతుండగా ...

“ధన్ ...” మని ఓ కాగితపు ఉండ ఫట్ మని తుపాకి గుండులా దూసుకొచ్చి - స్తూపాన్ని తాకి క్రిందపడి -

వందల, వేల తలలు చటుక్కున వెనక్కితిరిగి,

“పక్ డో .... పక్ డో” అరుస్తోందొక ఖాకీ డ్రెస్.

పోలీసుమంద పరుగులు తీస్తోంది.

అంతా నిశ్శబ్దం ... ప్రపంచం బ్రద్దలైపోయినట్టు బాధ.

పిల్లవాడు పరిగెత్తుతున్నాడు ... మెరుపులా ... వాణ్ణి...

వాణ్ణి ఎక్కడో చూచినట్టు గుర్తు... ఎక్కడ... ఎక్కడ !

వంగి కాగితపు ఉండను ముట్టుకోబోతుంటే - “ఆగండిసార్...

అది బాంబేమో ...” అంది మరో పోలీస్ కంఠం.

తలెత్తి అతనివంక చూచి ... నవ్వి ... విచ్చుకున్న కాగితం

ఉండను చేతుల్లోకి తీసుకుని - విప్పి.

“ఈ నిర్మాణంలో - ఈ దేశంకోసం అనువులు బాసిన మా

అమ్మ లక్ష్మి .... కూలీ లక్ష్మి అమరజీవికాదా .... ఎక్కడుంది ఆమె

స్మారకచిహ్నం - బీక్యారాం.”

సిగ్గు .... తలలో, మనసులో ... అణువణువునా సిగ్గు -

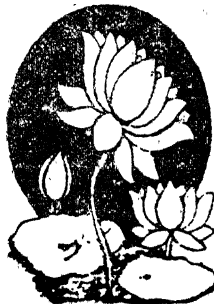
“తహ్రో ... ఆ పిల్లవాణ్ణి ఏమీ అనకండి. తీసుకురండిక్కడికి

అరిచాను.

కూలీ లక్ష్మి పేరు రాయించాలి స్తూపంపై. లేకుంటే నేను

మనిషిని కాను -

గుండెల్లో ఏదో ఉద్వేగం .... !

తెలుగుమీద కన్నడ ప్రభావమెంత?

శ్రీ సెంటరు 1983 భారతిలో శ్రీ ఆదవాని హనుమంతప్పగారి “తెలుగుమీద కన్నడభాషా ప్రభావం” అనే వ్యాసం చదివితినని.

బళ్లారి సరిహద్దులో నున్న తెలుగు గ్రామం (జోహరాపురం-అలూరుతాలూకా, కర్నూలుజిల్లా) లోపుట్టి, కన్నడం మాతృభాషగలిగి తెలుగు అభిమానభాషగ కలిగి, ఇప్పుడు శ్రీ హనుమంతప్ప గారు తమ వ్యాసంలో ఉదాహరణాలిస్తున్న స్థలంలో నివసిస్తున్న నాకు ప్రకృత విషయం మీద కొన్ని తొచిన విషయాలు వ్రాస్తాను.

కన్నడతెలుగులు సోదరీమణులు. ఎవరు ఆక్క, ఎవరు చెల్లెలు అనే ప్రశ్న ఇప్పుడువద్దు. కవలలు అంటే మరీభాగు.

రాష్ట్రోత్పాదనసంఖ్య కోటివరకుండ వచ్చును. అందులో మూడవవంతు కర్ణాటక ప్రాంతములో నున్నారు. కాలక్రమేణ, కన్నడ భాష చాలామార్పులను చెందింది. గుర్తుపట్టలేనంతగ మారిపోయింది. ప్రాచీన కన్నడ కావ్యములిప్పుడు విద్యాధితులకే ప్రయత్నపూర్వకంగా మాత్రమే అర్థమవుతాయి. పంపకవిభారతము చదువుతుంటే తెలుగు - తమిళం మిశ్రమమా అన్నట్లుంటుంది. అందుకేకాబోలు రాజాజీ ఒకసారి తనసహజ వక్రక్రితో ఇట్లన్నాడు: “తమిళాన్ని తెలుగు లిపిలో వ్రాస్తే అది కన్నడమవుతుంది.”

తెలుగు పరిస్థితి వేరు. నన్నయ వాడిన భాషారూపమునే మనము నేటికీ వాడుతున్నాము. ఆయన పద్యాలు ఎవరికైనా చప్పన అర్థమవుతాయి. అమాటకువస్తే నేటి “పచనపద్యాలు” కంటే నన్నయ పద్యాలే సులభముగ అర్థమవుతాయి. భాష జీవంతము. భాషప్రవాహాని కాబట్టి తెలుగు భాష అభివృద్ధిచెందలేదని కాదు. ఆధునిక శాస్త్రములు వ్రాయుటకు భారతీయభాషలలోకెల్లా తెలుగు అనుమయినదని 1958లో జె. బి. ఎస్. హార్టేన్ అన్నాడు. దీనినిబట్టితెలుగు భాషాభివృద్ధి తేలి తెల్లమవుతున్నది.

కన్నడంలో నేడు పంపకవి మాదిరి పద్యాలు వ్రాసేవారినీ, వ్రాసేవదినీ అర్థంచేసుకొనేవారినీ కర్ణాటకరాష్ట్రంలో అరుదుగాచూస్తాము. అదే ఆంధ్రలో నేడు నన్నయమాదిరి పద్యాలు వ్రాసేవారూ వున్నారు, వాడిని ఆదరించేవారూ వున్నారు. కన్నడభాష “మాడర్నయిజ్”

అయింది. ఇంగ్లీషు-పల్లె తెలుగు అభివృద్ధి అయింది-ఇటాలియన్ పల్లె. అందుకే కన్నడ తెలుగులు రెండునూ అజంత భాషలైనా, తెలుగుకే “ఇటాలియన్ ఆఫ్ ది ఈస్ట్” అను ప్రశస్తివచ్చింది. ప్రాచీన కన్నడ కవులు ఛందో విషయంలో చాలా వైవిధ్యం చూపినారు. మనం తెలుగులో వాడే వృత్తములు వారువాడినవే. పంప, రన్న చంటి కవుల పద్యములు నన్నయ లిక్కన పద్యముల మాదిరుండగా, తర్వాతి కన్నడ కవులు “రగడ” అనీ “షట్పుమ” అనీ దే! ఛందస్సుల స్వీకరించి కన్నడ కవిత్వా గాంభీర్యాన్ని నీరుగార్చివేసిరి. జనవేశ్వరాది భక్తులవి “పచనములు” - మన పచన పద్యాల పల్లెనే తలాతోకా వుండవువాటికి.

వారి భాషమాత్రం ఇప్పటి కన్నడంవలె వుంటుంది. పంప వంటి కన్నడం పాతకన్నడం - “హళగన్నడం”. ఈ హళకన్నడంలో వ్రాయుట పెద్ద యజ్ఞం అనుకొంటారు ఇప్పటి కన్నడిగులు. “రామా శ్వామేధ” అనే చిన్న కావ్యాన్ని గద్యలో హళగన్నడంలో నండకె లక్ష్మీనారాయణయ్య (“ముద్దణ”) ఈ శతాబ్ది ఆరంభంలో మారుపేరుతో ప్రచురించగా ఆ గ్రంథం ప్రాచీన మైనదని కన్నడిగులు పడిన సంబర మింతా, అంతా? తెలుగులో వున్నంత పద్యశిల్పం వేరే భారతీయ భాషలలోలేదు. తిక్కన శ్రీపర్యంతో నున్నంత ఛందశిల్పంనూతా నభవిష్యతి. పెనిసన్ కవి “మాడ్” అనే కావ్యంలోనూ, రాబర్ట్ బ్రిడ్జిన్ “చెస్టమెంట్ ఆఫ్ బ్యూటీ” అనే కావ్యంలోనూ కొంత ఛందోవిన్యాసం గోచరిస్తుంది. ఇప్పుడుమనం వాడే గద్యవాక్య నిర్మాణం ప్రాచీన తెలుగుపద్యాలలోని వాక్యనిర్మాణంను పోలుతుంది. తిక్కన నుండి, అనంతామాత్యుని “భోజ రాజీయము” నుండి ఎన్నయినా వుదాహరణాలీయవచ్చును. కన్నడ తెలుగు లిపులు ఒకానొక కాలములో ఒకేవిధంగా వుండేవి. తర్వాత ఈ సోదరీమణులు వేర్పూటబోయినారు. కన్నడ లిపి కొంత గజిబిబి. ఇట్లుంటే కన్నడిగు లొప్పుకోరు. సహజమే కదా! అయినా నేడు “లంకేశ్ పత్రిక” లాంటి వార్తాపత్రికలు తెలుగు లిపికి సన్నిహితంగా ఉండే కన్నడ లైపులనే వాడుతున్నారు. తెలుగు కన్నడాల కేకలిపి కావలెనే వుద్యమంవుంది. 1988లో తెలుగు లిపి సంస్కరణ సంఘం ఏర్పడింది. ఆ సంఘంవారు సూచించిన సవరణలనే ఒప్పుకోము. ఇక రెండుభాషలకూ ఒకే లిపియన్న వారూ ఒప్పుకోరు. మనమూ డిబో. ఆ సంఘసభ్యులు దాదాపు అందరూ పరమపదించిరి.

మొత్తానికి కన్నడ, తెలుగులు పడుగుపేకలవలె కలిసిపోయినవి. కన్నడకావ్యాలనుగానీ, తెలుగుకావ్యాలనుగానీ పరిశీలిస్తే షరస్వర ప్రభావం అంతగా కనరాదు. “నాడుదాష నిజంబు కర్పాటభాష” అని గర్వంగా ప్రకటించుకొన్న శ్రీనాథునిలోనూ కన్నడప్రభావం కనిపించదు. ఆయన అసాధ్యుడాయె. “కర్పాట” పదానికి దొంతరిగుడు అర్థం ఇచ్చి తప్పించుకోగలడు. కన్నడదేశంవాడని శ్రీ చిలుకూరి నారాయణరావు గారంతగా వాదించిన పాల్కురికి సోమన రచనలో కన్నడభాషాప్రభావం అంతంతే. తనది “జానతెనుగు” అని చెప్పుకొన్నాడు. తెలుగురాయని (మహావిష్ణువు) చే “కన్నడరాయలు” అని బిరుదుపొందిన శ్రీకృష్ణ దేశరాయల “ఆముక్తిమాల్యద”లో విచిత్రపదాలున్నా కన్నడప్రభావం లేదు. ఒకభాష మాతృభాషగా గల్గినవారు ఇంకొకభాషలో రచన చేస్తే, నిజమాతృభాషా సంప్రదాయాన్ని అవలంబిస్తాడనుకోవడం సరికాదు. శ్రీ పురిపండా అప్పలస్వామి, శ్రీ ప్రకాశచంద్ర శతపథి రచనలలో ఓరియా ప్రభావంవుందా? సుప్రసిద్ధకన్నడరచయిత “బీబి” (రాయసం భీమసేనరావు), “త. రా. సు.” (టి. ఆర్. సుబ్బారావు) ఆంధ్రులే అయినా వారికన్నడ రచనలలో తెలుగు ప్రభావంలేదు. కళులె వీరరాజు మైసూరు రాజ్యంలోని ఉన్నతోద్యోగి. ఆయన వ్రాసిన పదనతెలుగు భారతంలో కన్నడప్రభావంలేదు. రచయితలు తమరచనలలో అన్య భాషాపదాలనెందుకు వేస్తారనేది పెద్ద క్యూశ్న. తమ బహుభాషా పరిచయం చూపిందానికి కావచ్చు ఆ భాషాపదమే ఆ భావానికనువయిన దని వుండవచ్చు. ప్రాచీనపదం “నావ్యురివ్” (నడుసుంత్రపుసిరి) వలె. కావలిసి కొంచెతనంగా అన్యభాషాపదంవాడి, చదువరులను తికమక పెట్టేందుకయి వుండవచ్చు. తానువాడే ఫలానాపదం, నుడికారం అన్య భాషీయం అని తెలిసియుండకపోవచ్చు. పాతపదాన్ని, అన్యభాషాపదం ఆక్రమించడం అనే భిషాదోర్వార్గమువాుంది. చక్కని తెలుగుదేశ్య మయిన “కీసర” అనేపదాన్ని, హిందూస్తానీపదం “జేబు” నెట్టివేసింది. ఈ “జేబు” విశ్వనాథవానిసి కొట్టివేసింది (“జేబు దొంగలు”).

ఒకభాషాప్రభావం, ఇంకొకభాషమీద కవుల రచనలలో కాకుండా జనవ్యవహారంలో కనపడవచ్చు. ఇప్పుడు శ్రీ ఆదవాని హనుమంతపు గారి వ్యాసంలోని వివిధాంశాలపై నాయాలోచనలను వెల్లడిస్తాను అగత్యం, అసడ్డ, మెయి, సోలు...వంటి పదాలు కన్నడంవి అనే భావంతో వ్రాసినారు. ఇట్టిపదాలు కన్నడంకు, తెలుగుకు భాగస్వామ్యం అనుకొంటేసరి. ఇవీతెలుగుపదాలే. ఏవం చ మాండలికాలనుకోవచ్చును. రెండుకాని, అంతకంటె ఎక్కువకాని భాషల్లోవుండే సమానశబ్దార్థక పదాలను “కోగ్నెట్” పదాలంటారు. వ-హ, వ-బి, న-ణ, క-చ అక్షరభేదాలతో కన్నడ - తెలుగులోనున్న “కోగ్నెట్” పదాలు కొన్ని వేల సంఖ్యలోవుంటాయి. ఈ సింపుల్ ట్రిక్కుతో రెండు భాష

లేర్పడినాయా అనే ఆశ్చర్యం కలుగకమానదు. ఒక తెలుగుపదం కన్నడ ప్రభావంవల్ల ఏర్పడ్డది అని ఎట్లుకనుగొనేదిఅంటే ఆ కన్నడపదం తెలుగుచ్చారణలో మార్పుపొంది, ఆ కన్నడపదంలేకుంటే, ఈ తెలుగు పదం ఉండియుండదని అనిపించినప్పుడు. ఉదాహరణకు: శ్రీ హను మంతప్పూరే ఇచ్చిన కన్నడపదం “హోళి”గలే తీసికొందము. దీనికి తెలుగుకోగ్నెటు ‘పోళి’, కానీ రాయలసీమలోకర్పాటకాంచలములలో ఉండే వారు “ఓళిగలు” అంటారు. ఇదీకన్నడభాషాప్రభావంఅంటే. దిగువ, నేను తెలుగుపై కన్నడ భాషాప్రభావం ఉండేకొన్ని పదముల పట్టికనిస్తాను.

పట్టిక

కన్నడ భాషాప్రభావంగల కొన్ని తెలుగు పదములు (“కన్నడ తెలుగు”)

	కన్నడమూలం	ఆర్థం/ప్రయోగం
అండా	హండె	పెద్దకారు
అక్కులు	అక్కి	బియ్యం, “అక్కుళ్లు” ఇట్లు వచ్చిందే.
అవలక్కులు	అవలక్కి	అటువలు
ఉడుగురులు	హడుగురు	పిల్లలు
ఉరక్కులు	హరక్కి	ఉప్పుడుబియ్యపు బొరుగులు
ఓళిగలు	హోళిగి	పోళిలు
కబ్బినము	కబ్బిణ	ఇనుము
కూసు	కూసు	శిశువు, అభ్యాసము కూసుబిద్య
కుజీయు	కుజె	గంతులు వేయు, పిక్తోడు కుజుస్తా వుండాడు
కోసుంబరి	కోసుంబరి	నానవప్పు
గద్దలము	గద్దల	అల్లరి. ఇది సమాన పదమను కొంటాను.
గుంగాడులు	గుంగాడి	దోమలు
గొజ్జు	గొజ్జు	చింతపులుసు వంటకము
గొత్తు	గొత్తు	తెలియు, నాకు గొత్తులేదు (తెలియు)
జోకుమారుడు	జోకుమార	వానవచ్చేందుకు కొలిచే షుద్ర దేవత
చౌళికాయలు	చవుళికాయి	గోరుచిక్కుడుకాయలు, వీనికి “మొటిక్కాయలు” రాయల సీమ మాండలికము.

జోబి	జోబి	జేబు
దోత్రము	దోత్ర	దోవతి
పలము	పల్ల	కూర, “పూరిపల్లం తెండి”.
		మనుట, “బిటికి బాళరా”
		ఎక్కువకాలం వచ్చు, “ఈ గుడ్డ చాలానాళ్లు బాళికి వస్తుంది”
బాళేపండు	బాళేహణ్ణు	అరటిపండు
బీగము	బీగ	తాళము
బుత్తి	బుత్తి	చలిది; రెండూ ‘భుక్తి’ తదృష్టములు
బేకు	బేకు	కావలయును; “నాకుబేకులేదు” (నాకు కాబట్టుడు)
బేడలు	బేళ	పప్పు
మొరము	మొర	చేటి
వర్గురిణి	వర్గురిణి	తిరుగుబోత; బొరుగుల వర్గురిణి
సుమ్మనె	సుమ్మనె	ఊరక; “ఉడుగురులూ, సుమ్మనె వుండు” (పిల్లలూ, ఊర కుండండి)
సుడగాడు	సుడగాడు	వల్ల కాడు
హల్టాలు	హరటి	గప్పాలు, “హల్టాలు కొట్టేదేనా, పని ఏమయినా చేస్తారా?”

పై“తెలుగు” పదాలను కిర్లాటికరాష్ట్ర సరిహద్దుల్లో వుండి హిందూపురం, మడకశిర, ఉరవకొండ, రాయదుర్గం, కల్యాణదుర్గం (ఆనంతపురం జిల్లా), ఆలూరు, ఆదవాని, (కర్నూలు జిల్లా) ప్రాంతాల్లో జనులు వాడుతున్నారు. నిజానికి తెలుగుపదాలుకావు. కన్నడభాషారూపాలి స్వరూపం దాల్చినాయి. కన్నడంరాని తెలుగువాళ్లు తెలుగులోనూ, తెలుగురాని కన్నడిగుల తెలుగులోనూ ఇట్టిమాటలు దొర్లుతుంటాయి.

కొన్నిసమాన (కోగ్నిట్) పదాలు రెండుభాషల్లో అర్థచ్ఛాయల్లో భేదకల్గిఉన్నాయి.

ఉదా: “కంపు” పదం

కన్నడం కస్తూరి అంటారు. కానీ కన్నడకస్తూరి “కంపు” కొట్టును, కంపు పదం కన్నడంలో సువాసన అనే అర్థంలోనూ, ఇప్పటి తెలుగులో దుర్వాసన అనే అర్థంలోనూ వాడబడుతూవున్నాయి.

2. “కుడి” పదం

కన్నడంలో నీటినిమాత్రమే లేదావదైనా ద్రవాన్ని, గాలిని

“కుడి”యుట వుంది. తెలుగులో ఘనపదార్థాన్ని సైతం “కుడి”చెదము (భుజింతుము)

3. “సుళ్ల” పదం

కన్నడంలో “సుళ్ల” అంటే అబద్ధం. తెలుగులో “సుల్లక” పదం అదే అర్థంకలిగి వుంది. సుల్లన, సుల్లోడు అనే పేర్లుగలవారున్నారు. సుల్లక పదం తుల్లక (నీచ) పదంనుండి వచ్చివుండవచ్చు.

4. “కళ్ల” పదం

కన్నడంలో “కళ్ల” అంటే దొంగ అని అర్థంకాగా, తెలుగులో “కల్ల” అంటే అబద్ధం అని అర్థం.

శ్రీ హనుమంతప్పగారు తమ వ్యాసంలో ఎల్లెడలా రెండురకాలైన ప్రమాదాలుచేసినారు. ఒకటి తెలుగు నుడికారాన్నీ, వాళ్ళాల్నీ కన్నడం నుంచి వచ్చినాయని నిరూపించబూనడం, రెండు ఇతర అంధ్ర ప్రాంతాల్లోని (ముఖ్యంగా సర్కారుజిల్లాలు) మాండలికాల్ని ప్రమాణ భాషగా తీసికొంటూ, రాయలసీమలోని ప్రామాణికరూపాల్ని మాండలికాలుగానెట్టివేయడం. నాళవాక్యాలకి ఉపపత్తులు చూపినారు.

విలక్షణసంధి

నీయాకట్ల మేం షావుకార్లుకాదప్పు. “ఒకేఅర్థాన్నిచ్చే రెండు భాషల పదాల్నికలుపుట” అనే సూత్రంచేసినారు.

కన్నడపదం హాగె (ఆగ), తెలుగుపదం అట్ల కలిసి ఈక్రింది విధంగా సంధి అయినదట!

నీ ఆగ + అట్ల → నీ ఆగ అట్ల → నీ ఆగట్ల → నీయాగట్ల → నీయాకట్ల. లక్షణంనుంచి లక్ష్యాన్ని సాధించడమంటే ఇదేకాబోలు!

పైని ఉదాహరణం తెలుగువాక్యమే. కన్నడం ప్రమేయమేలేదు. చూడుడు. అది రెండు విధాలుగా నిష్పన్నంకాగలదు.

1. నీ అగు అట్ల → నీ యగు అట్ల → నీయగట్ల → నీయాకట్ల.

2. నీ అట్ల → నీ యట్ల > నీ యగట్ల > నీ యాకట్ల

తెలంగాణావైపు అట్ల అనేందుకు గట్ల, ఇంత అనేందుకు గింత అనడం సర్వేసర్వత్ర చూస్తూన్నాము. పై వాక్యంలోని “కట్ల” అట్ల సిద్ధించిందే కాని వేరుకాదు.

కిలార్లం

కన్నడ ‘అంతె’ అనేది తెలుగు “అట” అయినదట! ‘అట’ ప్రాచీనకాలంనుండి కావ్యాలలో కూడ వాడబడింది (ఉదా: ‘వనకన్యకనట’)

పదబంధాలు

సున్నపుకాయ డబ్బి.

కన్నడ “కాయ” అంటే డబ్బి అంటున్నారు.

గోదావరిజిల్లావారు సైతం “పొడుంకాయ” అంటే నస్యం వేసుకొనే డబ్బి అనే అర్థంలో వాడుతుండ, కాయ=డబ్బి అని కన్నడపదం అనడం సరికాదు.

పదక్రమం

అప్పా అమ్మా; క. తందెతాయి

తల్లిదండ్రులు; తె. అమ్మా నాన్న

అని ఇచ్చినారు. కన్నడంలో “తాయితందె” (అమ్మానాన్న) అనికూడా అంటాము. కావున ఈ సిద్ధాంతం చెల్లదు.

సంఖ్యావాచకం

నూరు (శతం) పదం కన్నడప్రభావంవల్ల వచ్చిందనీ, సరిహద్దు ప్రాంతాలలో ఇన్నూరు మొదలైన రూపాలున్నాయనీ కొస్తూలో “పంద” అని వున్నదనీ ఇంకొక సూత్రం. ఇదీ సరికాదు.

‘పంద’ పదం మాండలికం. ‘నూరు’ పదం ప్రాచీనము, ప్రామాణికము, గ్రాంథికము అయినట్టిది. తెలుగుశాసనాలలోనూ, మహాకావ్యాలలోనూ ‘నూరు’ పదమే వాడబడింది.

వాక్యం

వాక్యాల్లో కన్నడ ప్రభావం వుంది అనడానికి ఈ క్రింది వాక్యాన్ని ఉదాహరణంగా ఇచ్చినారు.

ఉదా:-

ఉరవకొండకు పోయెల్లెదా అనేదానికి కన్నడ వాక్యం ఉరవ కొండగె హోగోదిల్లా? మూలమంటున్నారు.

పైని తెలుగువాక్యం, కన్నడవాక్యంతో సమానం కావచ్చుగాక. అట్లని కన్నడవాక్యం ప్రభావితం చేసిందనడం సమంజసమా? “హి వెండ్” అనే ఆంగ్లవాక్యం, ‘వాడు పోయెను’ అన్న తెలుగువాక్యం నిర్మాణం ఒక్కటే. అట్లని ఇంగ్లీషుదే ప్రభావితమయిందని యనగలరా?

ఉరవకొండకు పోయెల్లెదా? అనే వాక్య నిర్మాణం ఉరవ కొండకు పోయేదేదా? అను వాక్యంతో సమానం. “పోయేది” అనే రూపం శిష్ట వ్యవహారికంలోనూ, కావ్యాలలోనూ ఉన్నట్టిదే.

ఉదా:-

“ఉండేది రాముడొకడే”, “కరినేలింది హాళక్కి” ఇత్యాది. మరియు “పోవుటలేదా?” అనే గ్రాంథిక రూపంకాబట్టి “పోయెల్లెదా?” అనేది అచ్చపు తెలుగు వాక్యమేకాని కన్నడరూపం కాదు. తర్జుమాయూ

కాదు. ఇతర ప్రాంతాల్లో అయితే ఈ విధంగా వుంటుంది : ఉరవ కొండకు పోవా? అని శ్రీ హనుమంతపు గారన్నారు. ‘ఉరవ కొండకు పోవా’ అనే వాక్యసరణి ‘ఉరవకొండగె హోగోదిల్లా’ (క) తో గానీ, ‘ఉరవకొండకు పోయెల్లెదా’ (తె) తో గానీ సమానంకాదు. “పోవా?” లో మధ్యమపురుష ప్రమేయం అధ్యాహార్యంగా వుంది. ఇదే వాక్యం కన్నడంలో ఈలాగుంటుంది :

ఉరవకొండగె హోగెయా?

రాయలసీమలోనూ “పోవా?” రూపంతో వాక్యాల్ని వాడుతారు.

సర్వనామం

కన్నడంలోని ‘యారు’ (ఎవరు) అనే పదాన్ని యథాతథంగా వాడుతారని ఇంకొక సూత్రం. కన్నడంలో ‘యారు’ కు ప్రాచీన రూపం “ఆరు”. తెలుగులో ‘ఏరు’ అనే ప్రాచీన రూపం ఉంది.

పరిపూర్ణారకం

కన్నడంలో “బిడు” అనే సహాయక క్రియను చేర్చితే పరిపూర్ణరక మేర్పడుతుంది. దానికి సమాన పదమయిన “విడు” ఈ ప్రాంతంలో వాడబడుతుంది అంటూ శ్రీ హనుమంతపు గారు క్రింది యుదాహరణ మిచ్చినారు.

ఉదా:

చేసిడిసినాడు (చేసి విడిచినాడు “చేళేసినాడు”)

అంటే “చేసిడిసి” అనే రూపం కన్నడం నుంచి వచ్చిందనా వారి నిగఘనం?

ఈ క్రియారూపం కన్నడం నుంచి వచ్చిందీకాదు, రాయలసీమ సరిహద్దులోని వ్యావహారికమూ కాదు. ఇది ప్రాచీన ప్రామాణిక రూపం. గుంటూరువాడై, నెల్లూరులో వుంటూ, ఓరుగల్లు చక్రవర్తితో రాచకార్యములు నడిపిన కవి తిక్కనయే వాడినాడు.

ఉదా:-

తప్పు దనదెసలేదని చెప్పివిడిచె (మహా భా. ఉద్యోగప.,

ఆశ్వా. 4, ప. 7)

కన్నడం లోని “పేళిబిడు”, తెలుగులోని “చెప్పివిడిచు” కు సమానం. ఇతర భాషలలోనూ ఇట్టి క్రియారూపాలు పొందినీ తీసుకొందాం. “మార్తాలా” అనేది “చంపివిడిచె” తో సమానం.

శ్రీ హనుమంతపుగారిచ్చిన లక్ష్య లక్షణాలను పరిశీలిస్తే తెలుగుపై కన్నడభాషా ప్రభావం దాదాపు లేనట్లేకర్క.

కన్నడ తెలుగు లొకే యింటి యాడవడుమల్లాంటివి. సమాంతరముగ, సమాన భాగస్వామ్యముతో పెరిగినట్టివి. సంస్కృతపదం

“జోనక” ను ఇవి ఎట్లు పంచుకొన్నాయో చూడండి: తెలుగు - జొన్న, కన్నడం - జోక. ఒకదానిపై నింకొకటి గల ప్రభావం అంత స్పష్టంగా ద్యోతకం కాదు. తమిళ, కన్నడ, తెలుగులు స్వతంత్రంగా తమ తమ విశిష్టతను నిల్పుకొంటూ వచ్చినాయి. తమిళం ఆతి ప్రాచీనం. తర్వాత కన్నడం, ఆ తర్వాత తెలుగు అనే సిద్ధాంతం సులభక. ఆ మాటకు వస్తే తెలుగే ప్రాచీనతమం. ఇది నేనుంటున్న మాట కాదు. ఇటీవల ఒక తమిళదేశ భాషా శాస్త్రవేత్త ప్రతిపాదించిన సిద్ధాంతమిది.

తెలుగుపై కన్నడ ప్రభావం, ఉర్దూ పారశీక భాషలకన్నా తక్కువైంది. తెలుగులో ఉర్దూపర్షియన్ భాషాపదాలు ఎక్కడవడితే అక్కడ దొరుకుతాయి. ఆ భాషాపదాలు మనవే అనేటట్లు చేరిపోయినాయి. “కొత్తిమీర”, “అపరంజి” వంటి మాటలే తార్కాణాలు. అట్టిని కన్నడభాషా ప్రభావమే తెలుగుపై లేదా అంటారేమో? ఉన్నది. ఉచ్చారణలో, పసలో, కొన్ని కొన్ని మాటల ప్రయోగంలో సూక్ష్మ సూక్ష్మంగా వుంటుంది. ఉదాహరణాలిస్తాను. “ధని” అనే పదం వుంది. ఇది సంస్కృతం. దీనిని కన్నడంవాళ్లు యజమాని (షావుకారు) కి ఉపయోగిస్తారు. ఆదవాని లాంటి పూర్ణలో తెలుగువారు కూడా యజమానిని “ధని” అని వ్యవహరిస్తారు. మావారి ఉచ్చారణలో ఇది “ధణి” అనికూడా అయింది. ఇది భాషా ప్రభావమంటే. ఇంకొక విచిత్ర పదం ఉంది. అది “నానేపాటి”. ఇది మా పూరిలోని చాలా మంది, ముఖ్యంగా కమ్మ కులస్థులు పెట్టుకొనే పేరు. నానేపాటి, నానేపాటియ్య, నానేపాటిప్ప ఇట్లుంటాయాపేర్లు. ఈ పేర్లు కోర్టు పత్రాల్లోనూ, భూమి పట్టాల్లోనూ, పెండ్లి పత్రాల్లోనూ నమోదయినవి. దీనికర్థమేమిటా అని ఆ పేర్లవారి నడిగితే, “మాకు తెలియదు స్వామీ, నీవే చెప్పల్ల” అంటారువారు. అలోచిస్తే ఈ పేరుపై కన్నడ ప్రభావముందని తేల్చినాను. కమ్మవారు భూస్వాములు. వీరికి “నానేపాటియ్య” అనే కులదైవమున్నాడు. ఈ దేవత ధాన్యాధిపతి. ఇతని విగ్రహం (ఒక రాతిగుండు) నల్లరేగడి పొలంలోబయలు (గుడి గోపురాలు లేక) వుండును. మా పూరిలో కొర్రలు ముఖ్యులంటి. దీని కోతలు, కల్లము అయితర్వాత రైతులందరూ నానేపాటియ్య దేవతను కొల్లుటకు పోతారు. రాతిగుండుపై కొర్రలు రాగి పోస్తారు. విందు చేసుకొంటారు. అంటే ఆర్థమేమి? “నానేపాటియ్య” ప్రియంగు (కొర్రలు) ధాన్యాధిదేవత. కొర్రలకు కన్నడభాషలో “నవణె” అని పేరు. “నవణె” ధాన్యానికి పతి “నవణెపతి”. “నవణెపతి” యే మన వారి చిత్రోచ్చారణలో “నానేపాటి” అయినది. “నానేపాటి” పదం ‘కొర్రపాడు’ వంటిది కాదు. “నానేపాటి” దైవం. “కొర్రపాడు” గ్రామం. కన్నడ నామం “నవణెపతి”, మావారి తెలుగుచ్చారణలో “నానేపాటి” యగుట తెలుగుపై కన్నడంయొక్క సూక్ష్మ ప్రభావం. ఇంకొక భాషపై ప్రభావం కల్గియుండుటకు కన్నడభాషపై తెలుగు

ప్రభావానికి ఒక ప్రసిద్ధ ఉదాహరణ ఇస్తాను. కన్నడరాయలు శ్రీకృష్ణదేవరాయలు పరిపాలించిన కళిప్రాంతానికి మనం “రాయలసీమ” అని పేరుపెట్టుకొన్నాం. కన్నడిగులా దీన్ని “రాయలసీమ” అంటున్నారు. అచ్చపు కన్నడంలోనే అయితే “రాయలసీమ” కావలెను. “ల” తెలుగుకారకం అయిననూ “రాయలసీమ” అనే పేరు అతుక్కుపోయింది. ఆలిండియారేడియోలో వివిధ భాషా వార్తా ప్రసారాల్లోనూ ‘రాయలసీమ’ అంటున్నారు. ఇది తెలుగు ప్రభావం!

రాయలసీమలో మాట్లాడే తెలుగుభాషను - అదొక వస్తు ప్రదర్శనశాలా నమూనాగా లేక బతికిన కాలేజిభాషలాగా, లేక ఒక అనాగరిక జనుల భాషలాగా పరిగణించడం మన నేటి విశ్వవిద్యాలయ భాషా శాస్త్రజ్ఞులకు పరిపాటి అయిపోయింది. గత నాలుగు శతాబ్దాల నుండి రాయలసీమ ప్రజలు అలవాపాలనా లేక, కరవులకు గురి అవుతూ, త్రాగడానికి నీళ్లులేక, విద్యాసౌకర్యాల లేక, వాణిజ్యసౌమత లేక చిటికి చివికిపోయినారు. అట్టిని వారిభాషను ఏదో హాస్యభాషనపు నరుకుగా చూడవద్దు. రాయలసీమలోని తెలుగుభాష తిక్కన, నాచన సోమన, పోతనాదికవుల ప్రయోగాలకు కాణాచి. మహాకవుల పలుకుబట్టి ఇచ్చట సజీవంగా వున్నాయి. రాయలసీమలో “యదారు” (విచారం) అనే పదం వాడుతూ వుంటాము. ఇదే తిక్కన వాడిన “ఎడరు”. భయపడు అనే అర్థంలో “యదవడ” అంటాము. దీనిని చేమకూర వేంకటకవి “ఎదవడి” అని వుపయోగించినాడు. ఇంక వాక్యనిర్మాణం చూస్తాము.

మా పూరిలో మేము స్వాములము. మమ్మల్ని అందరూ “స్వామీ! నీవు భోంచేస్తావా?” అని అడుగుతారు. స్వామీ ఏమిటి, నీవు అనే ఆ ఏకవచన సంబోధన ఏమిటి అనే సందేహం వస్తుంది.. కానీ తీరాచూస్తే ఇది మహాకావ్య సంప్రదాయం. కవిత్వయ భారతంలో పాత్రలన్నీ ఏకవచనంలోనే పిలుచుకొంటాయి. బహువచనంలో సంబోధన వున్నచోట ఎగతాళి కై ప్రయోగించబడినట్లు స్పష్టం. అర్జునుడు ద్రుపద మహారాజును కట్టి తెచ్చి ద్రోణుని ముందర పడవేసినప్పుడు ద్రోణుడు ద్రుపదరాజును పోల్చిపోల్చినట్లు నటిస్తూ “వీరవృత్తయ్య ద్రుపద మహారాజులె యిట్లు కృపణులై పట్టువడన్ వీరికి వలసెనె యహహ” అని అంటాడు. తర్వాత నాగరికం పండినకొద్దీ బహు వచనాలూ, ద్విబహువచనాలూ వచ్చినాయిలెండి.

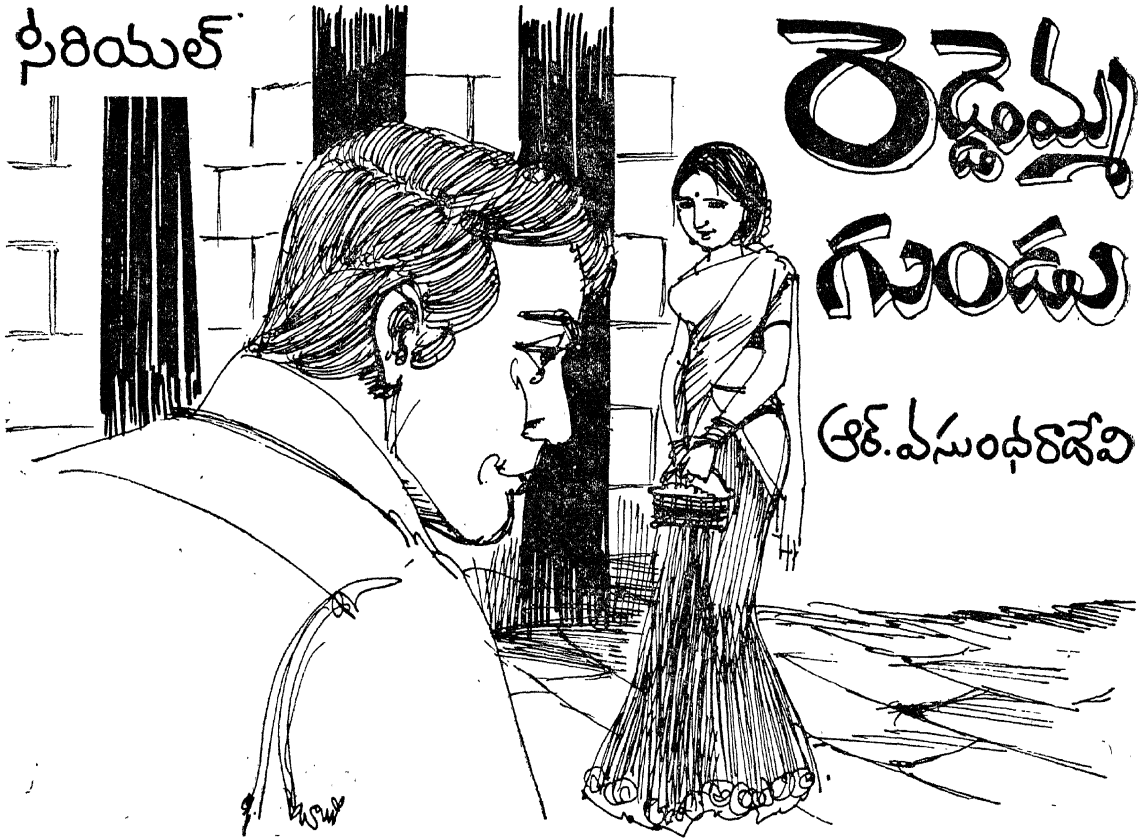
రాయలసీమలోని మహాకావ్యభాషా వారసత్వంను తేలికగా చూడవద్దు. ఈ మహనీయ సంప్రదాయాన్ని నిలబెట్టుకొనుట ఆంధ్రుల విధి. శ్రీ ఆదవాని హనుమంతప్పగారు తమ వ్యాసంలో చివరన చెప్పిన సమగ్ర భాషానిఘంటువు, వ్యాకరణం అవసరాన్ని నేనూ నమ్మిస్తాను. మూడుపువ్వుల వలె గుణాగించిన ఆంధ్రరాష్ట్రం ఆరు కాయలుగా పండి పండ్లెండుపండ్లుగా మాగవలెనని ఆకాంక్షిస్తున్నాను.

స్రిరియల్

రెడ్డిమ్మ

గుండూ

ఆ.ఎ.సుంధరదేవి

(గత సంచిక తరువాయి)

7

చిన్నా చాల ఉత్సాహంగా ఉన్నాడు. “మామ గురించి మీ అభిప్రాయం ఏమిటి?” అన్నాడు.

శివరావు సమాధానం చెప్పకుండా నవ్వి ఊరుకున్నాడు.

“నన్ను కూడా రోజూ ధ్యానం చెయ్యమన్నాడు!” గూడు పురాణీ చేస్తున్న చిన్న పిల్లవాడిలా అంటూ నవ్వాడు చిన్నా. అతని నవ్వులో ఎగతాళి, విసుగూ, తాను అందులో చిక్కుకోనందుకు గర్వమూ ఉన్నాయి. “చాల బోధ చేశాడంటే.... మామ మాటలు మహాబోరు. ఈచెవిలోంచి గ్రహించి ఆ చెవిలోంచి ఒదిలెయ్యడమే!

...కాసేపు కళ్లు మూసుకున్నారంటే అద్భుతాలు జరిగి పోతాయా? ప్రతిరోజూ తొమ్మిది గంటల సేపు కళ్లుమూసుకు నిద్రపోవటం లేదా? కావాలంటే యింకోగంట నిద్రపోవచ్చు... అయినా యిదంతా ఆశా శ్రీయం!” సర్వజ్ఞుడిలా సెలవిచ్చాడు చిన్నా.

చిన్నాని చూస్తుంటే శివరావుకు నవ్వొచ్చింది. “దానికేం సమాధానం చెప్పారు?” అన్నాడు ప్రోత్సాహపరుస్తూ.

“ఏమిటో చెప్తాడంటే!... కళ్లుమూసుకున్నాని జాపేయం ద్రియాల తాకిడిని తగ్గించేస్తే ఆలోచన మరింత సూక్ష్మమూ, తీవ్రమూ అవుతుంది. మామూలుస్థితిలో గుర్తించని అనేక విషయాలు గ్రహింపుకొస్తవి. మనస్సు స్వరూపమూ, ఆలోచనల పరిధి, పరిమితులూ తెలుస్తవి. దాన్నుంచి జీవితంలోనూ, ఆరోగ్యంలోనూ వచ్చే మార్పులుంటవి.... ముందు ప్రయోగం చేసుచూచి, తర్వాత విమర్శించడం శాస్త్రీయం అంటూ చాలా బోధచేస్తాడంటే! నేను విననుగనుక బ్రతికి పోతున్నాను!” అన్నాడు చిన్నా.

“మీ మామకు సీవంటే చాల యిష్టం!.... నిన్నుకూడా తనలాగా మార్చేయ్యాలని చూస్తున్నాడు!” అన్న శివరావుమాటల్లో యిద్దరూ హాయిగా నవ్వేశారు!

బస్సు ‘అంగళ్లు’ మీదుగా గుర్రంకొండ వేపు పరుగెడుతుంటే అక్కడి ప్రకృతి సౌందర్యంతో పాటుగా ఏవిధమైన మార్పునీ, ప్రగతిని ఎరుగని ఆ ప్రాంతపు స్థితి శివరావును కదిలించింది. కట్టూ, బొట్టూ, మాటూ, తీరూ, తిండికోసం, నీళ్లకోసం కేవలం ప్రకృతి దయా దాక్షిణ్యాల మీద ఆధారపడి బ్రతికే దీనస్థితి-ఏఒక్కటి బ్రటిషువారి కాలం తర్వాత ఏమీ మారలేదు ఈ తాలూకాల్లో!

“ఇరవయ్యో శతాబ్దపు నాగరికత అందీస్తున్న సందడ, ఆవ కాశాల్లో తమకు వాటా దక్కబంటేదని, ముప్పైఅయిదేళ్లస్వాతంత్ర్యం తమ కష్టాల్ని గుర్తించలేదని వెనుకబడిన ప్రాంతాల నాయకులు అప్పుడప్పుడూ దుమారం లేపటం వినిపిస్తుంది. సంపన్న ప్రాంతాల వారు తమకింకా తీరవలసియున్న ఆవసరాలను గుర్తించి, సరిచేసు కుంటూనేవుంటారు. కాని ఈ ప్రాంతాల గురించి ఎప్పుడూవినలేదు!... మీకు సరియైన నాయకులు లేనట్లుంది! దేశంలో వస్తున్న ప్రగతి, పరిణామాలు గురించి యిక్కడ స్పృహ కూడా లేనట్లున్నది! ఎంత అల్ప సంతోషం!” అన్నాడు శివరావు.

చిన్నా కొంచెంసేపు మౌనంగా వుండిపోయాడు. “రాజకీయ వ్యవస్థ పుచ్చిపోయింది! మా పరిస్థితి మారదండీ! ఎవరికి చెప్పకున్నా జరిగేదేమీ వుండదు! ఖజబలం లేదు” అన్నాడు నిర్వికారంగా ముఖంపెట్టి.

ఆ సమాధానంతో ఆ సమస్యను గురించిన తన బాధ్యత తీరి పోయినట్లుగా వెంటనే ఉత్సాహం వుంజుకున్నాడు. “మీరు చదివింది మనస్తత్వశాస్త్రం కదా... భౌతిక శాస్త్రం గురించి ఎన్నో విషయాలు తెలుసుకున్నారు!” అన్నాడు.

శివరావు చిన్నాని పరికించి చూచాడు...ఈ చిన్నాలోనే కాదు; యిక్కడి మనుష్యులందరూ - యీ వాతావరణంలోనే ఒక భిత్తితమైన స్తబ్ధత వున్నది! ఈ స్తబ్ధత జీవితానుభవంలో వాళ్ల పొందుతున్న తృప్తి నుంచీ అనుభవిస్తున్న నిండుదనం నుంచీ వస్తున్నదా లేక అది కేవలం ప్రయత్న రాహిత్యమా? అనుకున్నాడు. తిండి, నీళ్లు, నెత్తిమీద ఏదో ఒక కప్పువుంచే ఆపైన దేని కోసమూ ఆరాటపడరు పీళ్లు! అల్పసంతోషం! ఇది అభినందించవలసిన విషయమా లేక అభిశంసింపవలసిన విషయమా? అన్న విషయం అతడు తేల్చుకోలేదు. ‘కారణం ఏదైనా, ఇక్కడ మానవ ప్రయత్నంలో నమ్మకమూ, ముందుకెళ్లాలన్న ఊపూ కొరవడ్డవి!’ అనుకున్నాడు.

చిన్నా అడిగిన ప్రశ్నకు చిరునవ్వు నవ్వుతూ “నా ఆభిమాన విషయం మనిషి-అతని సాఫల్యమూ, అనందమూను! ఇప్పుడు తత్త్వ శాస్త్రం, మనస్తత్వశాస్త్రం, జీవశాస్త్రాలేకాదు-భౌతిక శాస్త్రంకూడా వాటితో కలిసి ఒకే త్రాటిమీదకు వస్తున్నది. ఆ కొనస అన్నీ మనిషి తత్త్వానికి ఆధ్వర్యమే అయిపోతున్నవి...విద్యావంతులైన యువకులు క్లాసులో చెప్పబడే పాఠాలు మాత్రమే కాకుండా తెలుసుకోవలసినవి చాలా విషయాలున్నవి— మీమామ చెప్పినట్లు!” అన్నాడు.

చిన్నా కొంచెంసేపు ఆలోచించాడు. “భౌతికవాదాన్ని గట్టిగా పట్టుకోవటమే శరణ్యం మనుషులకు. దాన్నిదాటి భావవాదాల్లోకి

అడుగుపెట్టామా, అంతేసంగతులు! ఎక్కడ తేల్చామో చెప్పలేము! మనకితెలియకుండానే బోడిగుండ్లు కొట్టించేసుకుని, కాషాయ గుడ్డలు కట్టుకొని, ‘హరేరామ, హరేకృష్ణ’ అంటూ ఎగరటం మొదలెడతాము! ఏ బాబాగుంపులోనో, భక్త సమాజంలోనో భజనలు చేస్తూ జీవిత శేషాన్ని గడిపేయ్యాలని ప్రయత్నిస్తాము!... ప్రమత్తతో వుండటం చాలా ముఖ్యం!” అన్నాడు గట్టిగా.

శివరావు నవ్వాడు. “ఆలోచించడానికే భయపడితే ఎట్లాగయ్యా! జీవితంలో తాను ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలకూ, చేస్తున్నపనులకూ, పొందుతున్న అనుభవాలకూ—ప్రపంచంలో మనిషి తాను చూస్తున్న విషయాలన్నిటికీ—అర్థం చెప్పగల ఒక సమగ్ర సిద్ధాంతం, ఒక దృక్పథం ఏర్పరచుకొంటేనే మనసుకు తృప్తి దొరుకుతుంది... నేనూ ఆలోచిస్తాను; కాని అందువలన నీవు భయపడ్తున్న పనులేమీ చెయ్యటంలేదు! ...భావము, అతీంద్రియత అన్నవాటిని మాసి రుడుసు కుంటే మనిషికి ఎదుగుదల ఎలావస్తుంది? శామ్మూల్ అల్ట్రాండర్ అని ఇరవయ్యో శతాబ్దపు బ్రిటిష్తత్వవేత్త...”

శివరావు మాటల్ని మధ్యలోనే తుంచేసాడు చిన్నా. “మీరు యిప్పుడున్నట్లే లౌకికవాదిగా యిహముందు కూడా వుంటారని గ్యారంటీ ఏమీలేదు!” అన్నాడు.

తాము దిగవలసిన ఊరు రావటంతో మాటలాపి బస్సు దిగారు. శివరావు రామిరెడ్డి యింటివైపు బయల్దేరాడు. రెడ్డెమ్మ యింట్లో యివ్వ వలసిన వస్తువులు పట్టుకుని తోట్లోరిపల్లెకు వెళ్ళాడు చిన్నా.

అది నాలుగోరోజు. మధ్యాహ్నం చిన్నకుసుకు తీసి ఉత్సాహంగాలేచాడు శివరావు. టీత్రాగి రెడ్డెమ్మ గుర్రుకుకేసి నడిచాడు. రెడ్డెమ్మ అతని మనసులో రేపిన అలజడికి, ఆ పిల్ల విచిత్ర ప్రవర్తనకూ కారణం కనుక్కోవాలనుకున్నాడు.

ఆ కోవెల దగ్గర ఆ అమ్మాయి కన్పిస్తుందని అతనికి నమ్మకం తోచింది. ఎట్లయినా ఈ సమస్య అంత తేల్చాలని నిశ్చయించుకున్నాడు.

అతను ఊహించినట్లుగానే దోవ మలుపుదగ్గర రెండడుగులు ముందుగా నడుస్తూ కన్పించింది రెడ్డెమ్మ. క్రిందదీసారి కలుసుకున్న పుష్ప అమె వింత ప్రవర్తనకు కారణమేమిటని సూటిగా ప్రశ్నించాడు శివరావు.

రెడ్డెమ్మ అతన్ని తీక్షణంగా చూచింది. “నవాబుకి రెడ్డెమ్మ ఎవరో తెలుసుకోవాల్సిన అవసరం లేదు! కాని శివరావుకి ఆ అవసరం వచ్చింది. సమాధానం చెప్పమంటావా? నేనెవర్నంటావా? ...నీవు రాక్షసుడివై నప్పుడు నీ చేత బాధింపబడిన కన్యకనునేను! నీవు

మనిషివైనప్పుడు నీవుకాలిచేదేవతను నేను! నీవు దేవుడివై నప్పుడు నేను నీ దేవేరిని! నీవు ఈశ్వరుడివై నప్పుడు నీలో లీనమైయుండే శక్తిని నేను!... ఇప్పుడుతెలిసిందా, నేనెవరినో?" త్రివంగా అన్నది రెడ్డమ్మ.

జుట్టువిరబోసుకుని, వేపమండలుపట్టుకుని ఊగటంలేదుగాని మాటల్లోని లయ, ముఖంలోని తీక్షణతా, స్వరంలోని ప్రవతా కొట్టొచ్చి నట్లుగావున్నవి.

శివరావుకి మనసుచెదిరిపోయింది. ఆ అమ్మాయి మాటలు అబద్ధం గానూ, నిజంగానూ కూడాతోస్తున్నవి... ఆమెతో మాట్లాడిన ప్రతిసారి అతను ఓడిపోతూనే వున్నాడు!

"అనంతకాలాల్లోనూ నువ్వు నాతోనే వుంటూ వున్నావన్నమాట! ... ఇప్పుడూ నీవునాకోసమే పుట్టావా?" అన్నాడు సీరసంగా. అతను వెయ్యాలనుకున్న ప్రశ్న అడికాదు...

రెడ్డమ్మ చిరునవ్వుతో తలూపుతూ "అవును! నీకోసమే పుట్టాను! రావణాసురుని చేత చిక్కిన వేదవతి దగ్ధమైపోయింది. కానీ సీతగామ్య శ్రీ వచ్చింది... ఒక్కసారి ఏర్పడ్డ కర్మబంధం కరిగి భగవంతునిలో లీనమవ్వాలి., తప్పదు!" అన్నది.

ఆ మాటల్లోని భావం శివరావుని అప్రతిభుజ్ఞి చేసింది. తనకూ, ఆ కాలపు నవాబుకూ ఏమీ సంబంధం లేదని యీ రెడ్డమ్మకు ఎలా చెప్పాలో అతనికి అర్థం కాలేదు.

"నువ్వేం మాట్లాడుతున్నావో నీకు తెలియటంలేదు! సీత రావణాసురుణ్ణి నాశనం చెయ్యటానికి పుట్టింది ... అయితే నన్ను నాశనం చెయ్యటం నీ లక్ష్యమా?" అన్నాడు.

అవికూడా అతననాలనుకున్న మాటలు కాదు! శివరావుకు తన మీద తనకే విసుగు కలుగుతున్నది!

రెడ్డమ్మ నవ్వుతూ అన్నది: "నిన్ను నాశనం చెయ్యటమా?... నీవెవరు? ... నీ మూర్ఖత్వాన్ని కదలించి, ప్రేమగా కరిగించి, అత్య సాక్షాత్కారం ప్రసాదిస్తానని ఒకానొక యుగంలో మాటయిచ్చాను నీకు!" ఆమె మాటల్లో కొంచెతనం తొంగిచూసింది.

వెంటనే తన మాటల్లోని మరో అర్థం తెలిసివచ్చింది. రెడ్డమ్మ ముఖం సిగ్గుతో ఎరుపెక్కిపోయింది.

మనోహరంగా ఆ వున్న ముఖాన్ని చూస్తూ వుండిపోయాడు శివరావు. కొంతసేపటికి నిమృశంగా అన్నాడు: "అత్యసాక్షాత్కారం

విషయం యింకా తెలియలేదు గాని నాలో ప్రేమ ఉదయిస్తున్నది గనుక యిదే మనకు అఖరు జన్మకావచ్చు!" అన్నాడు నవ్వుతూ, పరీక్షగా రెడ్డమ్మను చూస్తూ.

కంగారుగా దూరంగా జరిగింది రెడ్డమ్మ.

"ఇక నాటకం చాలిద్దామా?" అన్నాడు శివరావు.

"ఒక నాటకంలోనుంచి యింకో నాటకంలోకి వెళ్దామా?" అన్నది రెడ్డమ్మ తడుముకోకుండా.

"నిన్ను మాటల్లో ఓడించడం ఎవరికీ తరంకాదు!" అని శివరావు అంటూనే నవ్వుతూ యిద్దరూ ముందుకు నడిచారు.

చెంకాయలూ, పసుపూ, పూలూ పట్టుకుని నలుగురు యాత్రీ కులున్నారక్కడ. వాళ్ళతోపాటు రామిరెడ్డి కూడా వున్నాడు.

రామిరెడ్డి శివరావునీ, రెడ్డమ్మనీ చూశాడు. అతని ముఖంలో నవ్వులేదు, పలకరింపులేదు.

"చీకటి పడుతున్నది... ఎందుకొక్కడున్నావు?" అన్నాడు రెడ్డమ్మతో కటువుగా.

రెడ్డమ్మ వెనుదిరిగి యింటివైపు వెళ్లిపోయింది.

శివరావు కోవెలదాటి, దూరంగానడిచివెళ్లి నిర్మానుష్యంగా వున్నచోట విశాలమైన ఆకాశంక్రింద కూర్చున్నాడు. మనసులో విడమరచి ఫలానాఅని చెప్పనలవిగాని ఉద్వేగం నిండిపోయింది.

ఇంక మూడురోజులతర్వాత తానిక్కడ వుండననీ; ఈ ప్రాంతంలోనూ, యిక్కడి చరిత్రతోనూ, రెడ్డమ్మతోనూ తనకేమీసంబంధం వుండదనీ అనుకోలేకపోతున్నాడు. ముప్పైఅయిదేళ్ల జీవితంలో అతనికి చదువుతోతప్పించి నిజమైన మనుష్యులతో మమకారబంధాలేవీ ఏర్పడ లేదు! ఇన్నేళ్లు అతను యీ జీవితంతో, యీ ప్రపంచంతో సంబంధం లేనట్లు, యీ లోకానికివచ్చిన అతిథిలాగానే వుండిపోయాడు... కాని యీ రెడ్డమ్మగుండుకు వచ్చినప్పటినుండి మనస్సు స్వస్థానానికి వచ్చి నట్లు, కాలప్రవాహంలో ఎప్పుడో ఎక్కడో తప్పిపోయిన తనజీవితం లోకి తిరిగి అడుగిడినట్లు, ఇదంతా చిరపరిచితమే అయినట్లు విచిత్ర బాంధవ్యపు జ్ఞాపకాలచాయలు మనసులోనిండి ఉక్కిరిబిక్కిరి చేశా యతన్ని. "నీ మూర్ఖత్వాన్ని ప్రేమగా కరిగించి..." అన్నమాటలూ, సిగ్గుతో ఎర్రబడినముఖమూ గుర్తుకొచ్చి నవ్వుకున్నాడు.

చీకటిపడ్డాకలేచి యింటికి బయల్దేరాడు.

యింటికిరాగానే రామిరెడ్డిఎదురుపడి ఏ ఉపోద్ఘాతం, లేకుండానే "మీరిక్కడింకా మూడురోజులుంటున్నారా?" అన్నాడు. అతని

ప్రశ్న, అది ఆడిగినతీరూ స్నేహపూర్వకంగాలేవు. కోవెలదగ్గరి అతనిముఖం గుర్తుకొచ్చింది. తాను రెడ్డెమ్మతో చనువుగా వుండటం అతనికి నచ్చలేదని అనుకున్నాడు.

“అవును. అదివారం వెళ్లాలనే నేను అనుకున్నాను ... కాని ...” అంటూ ఆగి, “నేనిక్కడ వుండటం మీకు అసౌకర్యంగా వుంటే చెప్పండి. మరేదైనా ఏర్పాటు చేసుకుంటాను” అన్నాడు.

రామిరెడ్డి ముఖావంగానే “అసౌకర్యం కాదు ... మూడురోజులే కదా.... సరే, యిక్కడే వుండొచ్చు” అన్నాడు.

ఇవాళ శివరావుకి మనస్సు కష్టపెట్టుకోవాలని లేదు. అతని మనస్సు అతని ఆధీనంలో లేదు...

అదివారం... ఆదివారం... మూడురోజులు!... ఆ తర్వాత? ... అలోచనలను బలవంతంగా మరలించుకున్నాడు.

ఇప్పుడు... ఈక్షణం.... తానిక్కడున్నాడు.... రెడ్డెమ్మవుండే యీ వూళ్ళో.... అదొక్కచోటే నిజం! మిగతా అలోచనలు అబ్బలేదు! అనుకున్నాడు.

అతనిమనస్సు ఆనందంతో నిండిపోయింది. కాలాని కఠితమైన ఆ పరమశాంతిలో తననుతాను యీ రెడ్డెమ్మగుండుకు అర్పించుకుని, అందులో లీనమైపోవాలన్న విచిత్రమైన ఆవేశం కలిగింది. ఈ ఆవేశంలో తన ఉనికి తనకు తెలియకుండా పోయింది. భోజనం చెయ్యకుండానే క్రమంగా సుషుప్తిలోనికి జారిపోయాడు.

9

‘అయిదోరోజు!’ అనుకున్నాడు శివరావు, వాకిట్లో నిల్చుని. అతని మనస్సు క్రిందటిరోజున కల్గిన అనుభూతి స్థాయినుంచీ తేరు కోలేదు. కాలాని కఠితమైన మరోలోకంలో విహరిస్తున్నది.

రాత్రి వానపడి నేల తడిసింది. ఎర్రని పూలతో ముద్దమందారం అనందభారంతో కదలలేనట్లు నిశ్చలంగా నిల్చుని వుంది. రోజూరంగు పూలతో దేవగన్నేరు చల్లదనంలో మెల్లగా ఊగుతున్నది. ఇన్నాళ్ళ ఎండతాలూకు తాపాన్నీ, అలసటనూ తుడిచివేసి, యీ చల్లదనం శివ రావు మనసులో తియ్యని మత్తును కలిగిస్తున్నది. అకారణమైన సంతోషం అతని మనసులోనూ, బయటకూడా నిండి వున్నది.

ఆరోజు బయటకు కదలకుండా తన వ్రాయాలనుకున్న నోట్సు వ్రాసుకుందామని డైవ్ రైటర్ తీసిపెట్టాడు. కాని పని జరగటంలేదు.

కొంతసేపటికి రెడ్డెమ్మ ముందువాకిట్లోంచి లోనికి రావటం కనిపించింది. ఆ పిల్ల తనదగ్గరకు తప్పక వస్తుందని, పలుకరిస్తుందని

అనుకున్నాడు. ఆమె యిటువైపుకూడా చూడకుండా నేరుగా లోపలి వంటగదిలోనికి వెళ్ళిపోయింది.

ఎంతోసేపు ఎదురుచూసాడు శివరావు. రెడ్డెమ్మ రానేలేదు. వెనుకవైపు వాకిలి నుంచీ వెళ్ళిపోయి వుంటుందని గ్రహించాడు. అతని మనస్సు చివుక్కుమన్నది.

కొంతసేపు ‘ఆ పిల్లతో నాకేం సంబంధం?’ అనుకున్నాడు. ‘నేను గుర్తింపుపొందిన శాస్త్రజ్ఞుణ్ణి. ఈవూరికి కేవలం వారంరోజుల పనిమీద వచ్చాను’ అనుకున్నాడు.

‘కేవలం వారంరోజులు!’ అన్న ఆలోచన యిక్కడి అనుభవాన్నంతటిని పరిమితం చేసి, కుంచించజేసి ఊరట కల్పించింది.

కాని అది ఎంతోసేపు నిలువలేదు. ఏదో ఆరాటం మనసును పట్టి ఊపిస్తుంటే ‘నాకేమైంది?’ అనుకున్నాడు విసుగ్గా. ‘రేపే తిరిగి వెళ్ళిపోతేనో?’ అనుకున్నాడు నీరసంగా.

ఆరోజు సాయంత్రం రెడ్డెమ్మగుండు వైపు వెళ్ళాలనిపించినా వెళ్ళలేదు. అక్కడికి వెళ్ళి రెడ్డెమ్మ కోసం ఎదురుచూడటం, ఆ పిల్లతో మాట్లాడటం తన ఉద్దేశం కాదు! అని నిశ్చయించుకుని యింట్లోనే వుండిపోయాడు.

కాని రెడ్డెమ్మ తనలాగే ఆలోచించి కోవెలదగ్గరకు వెళ్ళకుండా యిక్కడికే వస్తుందని శివరావు అనుకోలేదు.

రామిరెడ్డిభార్య చిన్నమ్మ వెనకదొడ్లో ఆవులకు పాలుతీస్తున్నది.. ఇంట్లో ఎవరూలేరు.

రెడ్డెమ్మ గజ్జెలు మల్లుమనిపించుకుంటూ వచ్చింది.

శివరావు ఉద్వేగంతో తలెత్తి ఆ అమ్మాయిని చూస్తున్నాడు.

అతన్నిచూసి చూడనట్లు లోపలికి వెళ్తున్న రెడ్డెమ్మ ఆగి, మెల్లగా వెనక్కితిరిగి శివరావువద్దకు వచ్చింది.

తలవంచుకుని మెల్లగా అన్నది: “మీరు నన్ను ఒకందుకు క్షమించాలి. మీరు రెడ్డెమ్మగుండు దగ్గరకు అవసరమృతంతో వచ్చినట్లు మొదటిరోజున చిన్నవాళ్ళతో చెప్పించేవిన్నాను. నాకు ఎందుకో మిమ్మల్ని ఏడిపించాలని బుద్ధిపుట్టింది. అందువలన పిచ్చిపిచ్చిగా మాట్లాడి మిమ్మల్ని విసిగించాను. అదంతా మరచిపొండి, దయచేసి!” అన్నది.

ఇదింతో నాటకమా? అన్నసందేహం కలిగింది శివరావుకు క్షణ కాలం. కాని తలవంచుకుని క్షమాపణ అడుగుతున్న రెడ్డెమ్మ ఎంతో ప్రయంగా, మనోహరంగా తోచింది.

“నేను తెలిసి తెలియని మాటలన్నీ వాగాను. ఏమీ అనుకోకండి. ....మిమ్మల్ని చిన్నబుచ్చాలనికాదు! ...చిన్నా మీగురించి ఎంతో గొప్పగాచెప్పాడు! ...నేను ఉత్త...నాకేం తెలుస్తుంది! ...” అన్నది కళ్లు పైకెత్తకుండానే.

ఈ ముగ్ధనుందరి స్తంభించిపోయిన కాలనుంచీ వర్తమానం కోకి వస్తున్నది! తనదైన అలౌకికజగత్తునుంచీ వాస్తవ ప్రపంచంలోకి అడుగుడుతున్నదనుకున్నాడు శివరావు.

సంతోషమూ, సంభ్రమమూ వెల్లువలా అతన్ని ముంచెత్తినై.

“రెడ్డెమ్మా, నిన్ను కలుసుకున్నప్పుడినుండి నా మనసు పరిపరి విధాలైపోయింది. నా ఆలోచనలు తిన్నగా, స్పష్టంగావుండటంలేదు! ఈస్థితి నాకు అర్థంకావడంలేదు. ఏదోగాలితో కొట్టుకుపోతున్నట్లున్నది” అంటూ ఎదురుగా లేచిపోయిన ఆనందాన్ని రెడ్డెమ్మచేతిని తనచేతిలోకి తీసుకున్నాడు. “ఇంతవరకూ నేను నా పరిశోధనల గురించే ఆలోచించాను. అదేలోకంలో వుండిపోయాను. ...నేననుకున్నది సాధించానంటే విజ్ఞానంలో నూతన రహదారి నిర్మించినవాడినొకాను. బాహ్య, అంతర్లోకాలను సమన్వయపరిచే యీ ప్రక్రియ నాకు కరతలామలకం

కావాలన్నదే నాకోరిక - నా తపన - నాప్రార్థన! కాని...” అంటూ ఆగాడు.

“ప్రార్థనా...” అంటూ చిన్నగా నవ్వింది రెడ్డెమ్మ. ఆ పిల్ల నవ్వులో మామూలు కొంచెతనం తొంగిచూచింది.

శివరావు అకస్మాత్తుగా లేచి రెడ్డెమ్మను సమీపించాడు. ఆ పిల్లను గాఢంగా కౌగిలించుకుని, నలిపెయ్యాలన్న ఆవేశం అతనిలో రేగింది.

రెడ్డెమ్మ గబుక్కున అక్కణ్ణుంచి కదిలి, వేగంగా వెనుకదొడ్డి వైపు వెళ్ళింది.

ఆమెవెనుకనే పరుగెట్టాడు శివరావు. అతని చేతలు అతని స్వాధీనంలో లేవు. వెళ్లి ఆవేశంతో ముందుకెత్తున్నాడు.

ఇంతలో రామిరెడ్డి భార్య చిన్నమ్మ కనిపించింది. పాలచెంబుతో లోనికి వస్తున్నది ... ఒక్క క్షణం ఏంచెయ్యాలో తెలియనట్లు నిలబడిపోయాడు. ఆవేశాన్ని అణచుకోని ముఖానికిపట్టిన చెమటను

ఆంధ్రపత్రిక

ఆంధ్రపత్రిక ఇప్పటికీ ఇంచుమించు ఏడు దశాబ్దాలుగా తెలుగువారికి సేవ చేస్తోంది.

విజయవాడ, హైదరాబాద్ ల నుండి వెలువడుచున్నది.

తాజా వార్తలు, పక్షపాతం లేని వ్యాఖ్యలకి ఆంధ్రపత్రిక పెట్టింది సేరు.

ఇవి కాక అన్ని రకాల అభిరుచులనీ సంతృప్తిపరచే ఇతర శీర్షికలు ఎన్నో

మీరు ఆంధ్రపత్రికలో చదవగలరు!

- ★మన సినిమాలు   ★డాక్టరు కబుర్లు   ★కలై డోస్కోవు కార్టూన్
- ★దినవారఫలాలు   ★బొమ్మల సీరియల్   ★శ్రీకృష్ణభాగవతం
- ★జ్యోతిషశాస్త్ర సలహాలు   ★యుద్ధకాండ   ★వీరింతయభార్గవం

★ ఇంకా — వ్యాసాలు, గేయాలు, కార్టూన్లు ....

ఎప్పటికప్పుడు ఆంధ్రపత్రికలో సరికొత్త ఆకర్షణలు ప్రవేశపెడుతూనే ఉంటాము!

వెంటనే ఆంధ్రపత్రిక చందాదారుగా చేరండి!

తుడునుకుంటూ వెనక్కి తిరిగాడు. అతని మనస్సు కల్లోలితమై. కోపంతో నిండిపోయింది.

అప్పుడే లోపలి కడుగుపెట్టిన వెంకటస్వామి పలుకరించాడు. “ఈ వేశప్పుడు యింట్లో వున్నారేమిటి? షికారు కెళ్ళివుంటారనుకున్నాం. ఇంతసేపూ మీగురించే మాట్లాడుకున్నాం” అన్నాడు.

శివరావు సమాధానం చెప్పలేదు. తన గురించి వాళ్ళు మాట్లాడుకున్నామన్న విషయంలో కుతూహలం కూడా లేదు. అతని మనసు నిండా రెడ్డమ్మమీదా, ప్రపంచంమీదా విసుగూ, కోపం నిండివున్నాయి.

వెంకటస్వామి వెనుకనే చిన్నూ, రామిరెడ్డి యింట్లోకి వచ్చారు.

రామిరెడ్డికి వెనకబాగా చిన్నమ్మా, రెడ్డమ్మా కనిపించారు. అతని ముఖంలో ప్రసన్నత మాయమైపోయింది.

కుర్చీలో కూర్చుని ఎదుటిబల్లమీద కూర్చున్న తమ్ముడివైపు సాధిప్రాయంగా చూచాడు.

“మీరేమిటోళ్ళు?” అన్నాడు వెంకటస్వామి శివరావునుద్దేశించి. తన ప్రశ్న అర్థంకాలేదని గమనించి “మనదేకులం?” అన్నాడు.

“నా కులం గురించిన అలోచన నాకులేదు. కాని మీరడుగు తున్నార గనుక చెప్పాలి...మేము బ్రాహ్మణం.”

తండ్రి ప్రశ్నకు చిన్నూ చిన్నగా గొణుక్కున్నాడు.

హెచ్. యం. టి. ఆటోమాటిక్

రిస్టోవాచ్

ధర. 30/- మాత్రమే

21జూవల్స్ ఆటోమాటిక్ రిస్టోవాచ్ చైనీస్ స్విచ్ తోనూ,

7సం. గ్యారంటీ తోనూ

రు. 30/- లకే లభించును.

పోస్టల్ మరియు ప్యాకింగ్ ఛార్జీలకు రు. 10/- లు అదనము.

M/s. Deepak Trading Co. (A. 3.)

P. O. Lalbigha (NAWADA)

కొంతసేపాగి రామిరెడ్డి కటువుగా అన్నాడు : “మీరు ఆలోచించనంత మాత్రాన కులాలు లేకుండా పోవు! మా పల్లెటూళ్ళలో అవి ఇలాగా, అట్లానే వున్నవి. సుగాలి, బోయ, మాల, మాదిగవాళ్ళు తాకినవి మా యిళ్ళల్లోకి పనికిరావు. పెళ్ళిళ్ళ విషయంలో ఇంకా గట్టి పట్టుబాటున్నవి” అని.

అతని ధోరణిని శివరావు పట్టించుకోదలచుకోలేదు. శివరావు మనస్సు జరిగిపోయిన విషయమేదో కేంద్రీకరింపబడివున్నది. అతని కిప్పుడు కొంచెం పశ్చాత్తాపం కలిగింది. ‘ఆ పిల్లను అట్లా తరుముకుంటూ పోయానేమిటి?’ అనుకున్నాడు విసుగ్గా. తానింతకుమును పెప్పుడూ యిలా ప్రవర్తించలేదు! ఇది తన పద్ధతికాదు!...తన ఆధీనంలో లేని ఏజంతు ప్రవృత్తి తన నిట్లా ఆడించింది? ఈ సందర్భంలో తన ప్రవర్తన హేతుబద్ధంగా లేదు; తనకు సహజంగాలేదు; సమర్థనీయంగానూలేదు! అనుకున్నాడు.

శివరావు ఊరిపేరు, సంపాదనా వగైరా వివరాలడిగాక ‘పెద్ద వాళ్ళ బాధ్యతలున్నాయా? తల్లి దండ్రీ ఉన్నారా? వాళ్ళు నీ దగ్గరే వుంటారా?’ స్నేహపూర్వకంగా నవ్వుతూనే, అడిగాడు వెంకటస్వామి. శివరావుకు తల్లిలేదని, అతనొక్కడే సంతానమనీ, తండ్రి స్వగ్రామంలోనే వుంటాడనీ విని “అయ్యో, పెద్దతనంలో ఒక్కడే వుండిపోయాడా? నీ దగ్గరుంటే సరిపోయేదిగా!” అంటూ శివరావు తండ్రిమీద సానుభూతి చూపాడు.

శివరావుకు విసుగొచ్చింది. “అయినకు నా అవసరం లేదు. ఎప్పుడూ లేదు. ఊళ్ళో ఆయనకు ఇల్లా, మూడేకరాల పొలమూ ఉన్నది.” అన్నాడు.

“వుంటేమి? పెద్దతనం వచ్చాక డబ్బుంటే సరిపోతుందా? మీరు చిన్నవాళ్ళు. పెద్దతనపు బాధలు మీకు అర్థంకావు! మంచి, చెడ్డా ఎన్నో వుంటవి! అందులో ఒక్కగానొక్క కొడుకునంటున్నావు!...”వెంకటస్వామి ఒదిలేటట్లు కన్పించలేదు.

“ఇందులో నా బాధ్యతఏమీ లేదు! నా సంపాదనతో నేను బ్రతుకుతూ ఊళ్ళో ఉన్న అన్ని జోలికి వెళ్ళనంతకాలం ఆయనకు చింత లేదు. నేనున్నా, లేకపోయినా ఆయనకు ఒకటే! తన ఓపికా, కాలమూ వారాపత్రిక చదివి దేశం గురించి మాట్లాడటంతోనే సరిపోతుంది...దేశంకోసం ఏంచేశాడని అడక్కండి!” అసంతృప్తిగానే తండ్రిని గురించి వ్యంగ్యపు విసుర్లు విసిరాడు శివరావు.

వెంకటస్వామి అతన్ని ఎగాదిగా చూశాడు. “ఏం మీ నాయన నరైన మనిషి కాదా? నిన్ను సరిగా చూడలేదా? పెంచలేదా?” అన్నాడు.

“పెంచాడు! ఎట్లాపెంచాడు! నాపెంపకానికి ఎప్పుడెప్పుడు ఎంత శిర్వులయ్యాయో లెక్కలన్నీ వ్రాసిపెట్టి, నావదువు సగంలో

వుండగా యిహతనతోనూ, తన ఆస్తితోనూ నాకేమీ సంబంధంలేదని తెల్పి చెప్పాడు!" అంటున్న శివరావు గొంతులో కోపం దాగలేదు.

వెంకటస్వామి సానుభూతితో తలాడిస్తూ అన్నాడు: "మన మ్యూల రకరకాలూ వుంటారు. మనచేతులూ, కాళ్లలోనే ఎంత భేదమో చూడు! ఎడంచెయ్యి రకంవేరు, కుడిచెయ్యిరకంవేరు. ఎడంచెయ్యి పనులువేరు! కుడిచెయ్యిపనులువేరు! గుణవంతుడుంటాడు, గుణంలేని వాడుంటాడు. మంచివాడుంటాడు, చెడ్డవాడుంటాడు. ఎట్లాటివాడైనా మనవాడు మనవాడే! పోగొట్టుకోలేముగదా! మీ చదువుకున్నవాళ్లకు యివన్నీ తెలివు. జీవితంలో ధక్కాముక్కులు తినే మాలాటివాళ్లకైతే తెలుస్తవి!" అంటూ తృప్తిగా వేదాంతం మాట్లాడి, నోట్లోపూరిన వక్కాకువంగిలి ఉమ్మెయ్యడానికి లేచి బయటికిక్కాడు.

ఉమ్మడితుంటుంటే వ్యవస్థ వ్యక్తివిమగదలకు పెద్ద గుడిబండ అని చిన్నా దృఢవిశ్వాసం. శివరావు జీవితమూ, పరిస్థితులూవిన్నాక పెద్దవాళ్ల నైచ్యానికి యిదొక ఉదాహరణగా భావించాడు. శివరావు పట్టచాలా సానుభూతి కల్గింది. అతనెంత వివరించిచెప్పినా తనవాళ్లకు ఏమీ అర్థంకాదని తెలుసు. అందుకే "కాస్త అల్లా బయటికివెళ్తాం, రండి... చల్లగావుంటుంది" అన్నాడు.

'ఇప్పుడెందుకు...' అంటున్న వెంకటస్వామి అభ్యంతరాన్ని పట్టించుకోకుండా యిద్దరూ లేచారు, ఆ సంభాషణ అంతటితో ఆపివేస్తూ

ఇద్దరూ గుర్రంకొండవేపు కొంతదూరం నడిచారు.

"ఈ పెద్దవాళ్లన్నారే, వాళ్లబుద్ధులు అంతటా ఒకటిగానే వుంటవి! ఇందాక మీరుచెప్పారు... మీవాళ్లగురించి... మావాళ్లూఅంతే!... అందరికీ డబ్బులేక్కరే!..." అన్నాడు.

"ఇక్కడమీరు యికా అంతగా డబ్బుమనుషులు కాలేదు. ఇంకానవీడ్చి కుటుంబపద్ధతివున్నది. బూర్జువాతత్వం పూర్తి గారాలేదు!... బూర్జువా మనస్తత్వంలో అనురాగాలూ, ఆప్యాయతలూ, మానవ సంబంధాలన్నీ డబ్బుకు లోబడి వుంటవి... బూర్జువా మనస్తత్వానికి డబ్బుచాలదేమోనన్న భయంకూడా తోడైతే ఇహవాళ్ల సంగతి చెప్ప నక్కర్లేదు! ఆలోచనలన్నీ డబ్బుతోనే ముడిపడిపోతవి. జీవితాన్ని పూర్తిగా నిరాకరించే దరిద్రులైపోతారు! జీవితంలో ఎదురయ్యే మమకార బంధాలన్నీ కాదు, సుఖ సంతోషాలనుకూడా ప్రక్కకునెట్టివేసే మనస్తత్వం ఏర్పడుతుంది. తమజీవితాలను నిస్సార్గం చేసుకుంటారు. చుట్టూవుండే ప్రపంచాన్ని బీడుభూమి చేసిస్తారు!..." అతని స్వరంలో బాధ, ద్వేషం గూడుకట్టుకొని వున్నవి.

"ఈ ఆత్మీయతలూ, అనురాగాలూ, ఉత్తగాలిమాటలూ, గాలి మూటలూ! వాటివల్ల వ్యవస్థలు మారవు. బతుకులు మారవు. గుణాలు మారవు!... నాకు ఉద్యోగం లేదు. అది నా తప్పు కాదు... మా వాళ్లు పైకి ఏమీ అనరు గాని నాకు ఉద్యోగం లేదని

లోపలబాధ... నేను డబ్బుల మూటలు ఇంటికి పట్టుకొస్తుంటే ఏ విధంగా చూసివుండేవాళ్లే నాకు తెలుసు!" కోపంగా అన్నాడు చిన్నా.

శివరావు చిన్నాకి ఓదార్పు మాటలు చెప్పేస్థితిలో లేదు. అతని మనస్సు చిశాకునుంచీ సద్దకంలేదు.

రామిరెడ్డి ప్రవర్తనకీ, వెంకటస్వామి ప్రశ్నలకూ వెనుక నున్న ఆంతర్యం అతనికి అర్థమౌతూనే వున్నది.

కాని...

తన ఆధీనంలో లేని ఆవేశాలు ఒక్కసారి తనకు శ్రమలు కల్పించినా, తన అంతరాంతరాల్ని అతలాకుతలం చేసినా తాను ఈ రెద్దెమ్మను పెళ్లి చేసుకుని, కుటుంబ జీవితానికి కట్టుబడిపోవాలని అతను నిశ్చయించుకోలేదు! అతని మనస్సు యికా విజ్ఞాన తృప్తితో కూరుకుపోయే వున్నది! రాగబంధాలూ, అవి కల్పించే మాయా జాలమూ అతనిలోని విరక్తిని, నిస్సృహనీ, కరిగింపలేక పోతున్నవి!

"మావాళ్ల ధోరణి చూశారు గదా మీరు! కులం, మతం, ఆచారం అంటూ ఎంతమూర్ఖంగా వున్నారు! విజ్ఞానం ఎటువంటి పరు గులు తీసినా, కాలం ఎంతగా మారినా పట్ల మాత్రం తమ మూర్ఖతను గుర్తించే స్థితికి కూడా ఎదగలేదు! ఇహ మార్పు అనేది ఎప్పు డొస్తుంది?! ముందుగా దేవుడిపిచ్చి, మహాత్మ్యాలపిచ్చి ఒదిలి పోవాలి!... ఆ తర్వాతనే బుర్రలు శుభ్రపడి మార్పు వస్తుంది. ఆ స్థితులంత మూర్ఖులకెవరూ వుండరు!" చాల ఉత్సాహంగా చెప్తున్నాడు చిన్నా.

"వాళ్లు దేవుడంటున్నారు. మీరు దేవుడు లేడంటున్నారు. ఇంతకీ మీరందరూ కూడా ఉపయోగిస్తున్న ఆ 'దేవుడు' అన్న పదా నికి అర్థం ఏమిటి? అది సర్వశక్తిమంతమైన ఒక గుణం. వాళ్లు యీ గుణాన్ని ఒక అజ్ఞాత శక్తికి ఆపాదించి దాన్ని కీర్తిస్తున్నారు. మీరు భౌతిక శాస్త్రానికి ఆపాదించి దాన్ని కీర్తిస్తున్నారు. కాబట్టి ఒక రకంగా చెప్తే మీరందరూ కూడా ఆ స్థితులనవచ్చు!" మామూ లుగా తాను వివరించే, చర్చించే ధోరణితో అన్నాడు శివరావు.

కాని ఆ మాటలకు చిన్నాకి చాల ఉడుకుమోతనం వచ్చేసింది.

"మీరు యిలాంటి ఊసుపోసి, తలక్రిందుల మాటలు చెప్తే కుదరదు! దేవుణ్ణి, భౌతికశాస్త్రాన్ని ఒక్కటిగా కట్టిస్తున్నారా? ఆధునిక విజ్ఞానంలో వస్తున్న పరిణామాలకు విలువ లేదంటారా? మనిషి దేన్నీ నమ్మకూడదని మీ ఉద్దేశమా?... విజ్ఞాన శాస్త్రాలన్నీ పనికిమాలినవంటున్నారా?... మీ మనస్తత్వశాస్త్రం, తత్వశాస్త్రం అంటే వాటి విషయం వేరు, వాటిని మీ యిష్టం వచ్చినట్లు తీసి పారెయ్యండి. కాని భౌతిక, రసాయనిక శాస్త్రాలు, సాంకేతిక పరిణామాలూ మానవజాతి ప్రగతికి ఎంతగా దోహదం చేశాయో, యీ

దేవుడు జాతిని మూర్ఖత్వంలో ముంచి ఎన్ని మోసాలకీ, దుర్మార్గాలకీ కారకుడుగా వున్నాడో మీకు తెలియదా? ఈ విషయాన్ని కాదంటున్నారా? ..."

చిన్నా చాల ఆవేశంతో మాట్లాడటం చూసి శివరావు సామరస్యంగా అన్నాడు : "నాది దేవుడి పార్టీ కాదని ముందే చెప్పాను. నాకుండే సంబంధం - నిజమైన శాస్త్రజ్ఞులందరి సంబంధమూ కూడా - సత్యాన్వేషణతోనే! మానసిక చైతన్యం లోపించినప్పుడు శాస్త్ర విజ్ఞానం కూడా దేవుడిలాగా యింకో మూర్ఖత్వం అవుతుందంటున్నాను. దేవుడు అన్న పదాన్ని పట్టుకుని ప్రాకులాడాల్సిన పనిలేదు ... ఆ పాత దేవుణ్ణి పూర్తిగా ఒదిలేసి మన ఆభిప్రాయాలు చెప్పకోవచ్చు! ... ఈ శతాబ్దంలోనే శామ్సూల్ అలెగ్జాండర్ అన్న బ్రిటిష్ తత్వవేత్త కొత్త దేవుణ్ణి నిర్వచించాడు. అతని దేవుడు నిరంతర పరిణామదశలో ఉంటాడు. పదార్థం పరిణామం చెంది దానిలో ప్రాణం పుట్టింది. ప్రాణుల క్రమ పరిణామంలో మేధ ఏర్పడి, మానసిక చైతన్యం వచ్చింది. ఈ క్రమంలో తరువాత ఏర్పడబోయేది అతీతమానసం. పదార్థదశకు ప్రాణం దేవుడు, ప్రాణికి మనస్సు దేవుడు, మనస్సుకు అతీత మానస చైతన్యం దేవుడు. అలాగ ఒకదశకు రాబోయేదశ దేవుడుగా

ఉంటుంది. ప్రతి దశలోనూ తనకు అందగల ఉన్నత దశకు చేరుకోవాలన్న ప్రేరణ నిబిడికృతమై వుంటుంది. ఈ ప్రేరణే దేవుడని ఆయన నిర్వచించాడు. పదార్థమూ - ప్రాణి - మానవుడూ - అతీత మానవుడూ అంటూ యిలా పరిణామ క్రమం సాగిపోతూనే వుంటుందన్నాడు. ఇలా చెప్పినప్పుడు దేవుడు అన్న పదానికి ఎవరూ అభ్యంతర పెట్టనట్లైతే, మన జీవపరిణామ వాదంలో భాగమే ఇదీను! భౌతిక వాదానికి అతీత మానస శక్తులు వ్యతిరేకం కానట్లైతే!"

శివరావుకు చిన్నా సమాధానం చెప్పలేదు.

అలా గుర్రంకొండ వేపుకు నడిచివెళ్తున్న శివరావుకు రెడ్డమ్మ కోవెల మనసులో మెదిలింది. ఆ రెడ్డమ్మను అతీత మానసం పొందిన ప్రాణి అనుకోవచ్చునేమో! అనిపించి తనలో నవ్వుకున్నాడు.

ఇద్దరూ కొంచెం దూరం మౌనంగా నడిచి వెనక్కు తిరిగారు.

"మీరింకా రెండు రోజులుంటారా, మావూళ్లో?" అన్నాడు చిన్నా.

శివరావు పరధ్యానంగా 'ఊ' అన్నాడు.

(ఇంకా వుంది)

ఎక్కు పెట్టిన కవిత - ఎత్తండి కాగడా

శ్రీ బండ్రి రాధాకృష్ణ

విశ్వమానవ కోటి గొంతుల

విప్లవ విపంచి మీటుగా,

నింగికెగసిన సిప్పుకణమై

పొంగి పొరలిన సాగరమై,

గిట్టలేత్తి,

సంప్రదాయ మట్టినంతా

కుమ్మి వేసిన కోడెయై

బదిరాంధుల, బాధాతప్తుల

వ్యధా కీలల గుమ్మరించి,

ఎత్తిపట్టిన కాగడాతో

ఎక్కు పెట్టిన కవితయై,

'ఇలా తలం నిండిన

జ్వాలాతోరణపు' రూపమై

వెళ్ళిపోయావా నేస్తం

ఇదే కదా జీవిత నిష్ఠుర సత్యం.

ఎన్నెన్ని సీరవ నిశీధులు

ఎన్నెన్ని వ్యధా భరిత క్షణాలు

నీ అనంత జీవయాత్రలో

నీ మెరిసే కళ్ళలో దాగిఉన్నాయో

ఎవరికి తెలుసు?

హరోం హో! అని,

మరోప్రపంచపు వాకిళ్ళని

తెరవండని నాంది గీతం

పాడిన విప్లవజ్యోతి

అందుకో నా 'లాల్ నలూం'.

శాస్త్ర, సాంకేతిక రంగంలో నువాదకుల శిక్షణ

మానవసమాజం బహుభాషా స్వభావం కలదికావడంవల్ల అనువాదం చెయ్యడంఅనేది అతిపురాతన వృత్తులలో ఒకటి. అయితే అనువదించటమనేది ఇరవయ్యో శతాబ్దం వరకు రాజకీయపరంగా, భాషాశాస్త్ర పరంగా, సాంకేతికపరంగా శక్తిమంతం కాలేదు. అందువల్లనే ఇరవయ్యో శతాబ్దాన్ని అనువాద యుగమని కొందరు అన్నారు. భాషను ఉపయోగించి జరిపే అనేక కార్యకలాపాలలో అనువాదం ప్రాముఖ్యం వహిస్తోంది. భాషావోధన, నిఘంటునిర్యాణం, ప్రతికారచన, తులనాత్మక భాషాధ్యయనం- వీటిన్నింటిలో అనువాదానికి పాత్రవుంది. అంతేకాకుండా వృత్తిరీత్యా అనువదించడం, ఒకభాషలోని సంభాషణను ఇంకోభాషలోకి అప్పటికప్పుడు అనువదించి చెప్పడం (దీనినే ఇంటర్ప్రిటింగ్ లేదా రిపోర్టింగ్ అంటారు), సంగ్రహపరచడం (ఆబ్స్ట్రక్టింగ్) మొదలైన రంగాలలో అనువాద శిక్షణకు ప్రాముఖ్యం వుంది. అనువాదకులు పనిచేసే రంగాలలో వైవిధ్యం ఎక్కువగా వుండడంవల్ల ఏదో ఒక్క విధానాన్ని అనుసరించి అనువాదకులందరికీ ఒకేరకంగా శిక్షణఇవ్వటం సాధ్యంకాదు. వారువారు నిర్వహించే పాత్రలకు అనుగుణంగా వివిధ అనువాదకులకు వేరువేరు అనువాద శిక్షణ కార్యక్రమాలను రూపొందించవలసి వుంటుంది.

అనువాదప్రక్రియను బోధించడం అంత్యతక్కిష్టమైన, కష్టతరమైన, అంశం. అందువల్లనే దీనికి ప్రవయోగించవలసిన విధానాన్ని ఇంకా పూర్తిగా రూపొందించడం జరగలేదనే చెప్పాలి. కాని అనువాద సిద్ధాంతం, ఆచరణ- ఈ రెండింటితో సంబంధమున్నవారు ఈసమస్య చాలా జటిలమైనదని గుర్తించారు. అనువాదంచేయడం చాలామటుకు ప్రాయోగిక సమస్య. సాధారణంగా అనువాదం చేయడమేగాని దాన్ని గురించి పెద్దగా చర్చించడం జరగదు. దీనికికొంత సిద్ధాంతాత్మకమైన పరిధి కూడావుందని భాషాశాస్త్రజ్ఞులు ఇటీవలే గుర్తించారు. సిద్ధాంతం, ఆచరణ- ఈ రెండింటి సమన్వయంవల్ల మంచిఫలితాలు లభించగలవని భాషాశాస్త్రజ్ఞులు భావిస్తారు. అందువల్లనే అనువాదశాస్త్రం అనే భావన

కూడా ఇటీవల కనిపిస్తోంది. పూర్వం అనువాదం కేవలం ఒకకళ అని దానిలో వ్యక్తిగత ప్రతిభకే ఎక్కువ ప్రాముఖ్యం వుంటుందని అనుకునే వారు. సాహిత్య సంబంధమైన అనువాదాల విషయంలో ఈ అభిప్రాయం ఇప్పటికీ సబబుగానే కనిపించవచ్చు. నిజానికికొన్ని సాహిత్య అనువాదాలు స్వతంత్ర రచనలవలెనే భాసిస్తున్నాయి. ఎందరో మహా కవులు అనేకభాషలలో రచించిన రామాయణ మహాభారతాలు అనువాదాలనడంకన్న స్వతంత్ర రచనలుగానే భావించడం జరుగుతోంది. కాని శాస్త్ర, సాంకేతిక అనువాదాల విషయంలో అట్లాగాదు. వీటిలో అనువాదకుడు మూలానికి ఎక్కువగా కట్టుబడివుండాలి వుంటుంది.

కొన్ని పదాల అర్థాలు, వ్యాకరణ సూత్రాలు నేర్చుకున్నంత మాత్రాన మంచి రచయిత కాలేడు. అదేవిధంగా కేవలం అనువాద సిద్ధాంతం, భాషాశాస్త్రం తుజ్ఞుగా నేర్చుకున్నంత మాత్రాన మంచి అనువాదకుడు కాలేడు. శాస్త్ర, సాంకేతిక అనువాదాలలో కూడా సృజనాత్మక శక్తి వుండాలి. అందువల్ల అనువర్తనానికి సిద్ధాంతంజోడించి నప్పుడు మంచి ఫలితాలు వస్తాయని నిపుణులు భావిస్తున్నారు. ఇంకో విధంగా చెప్పాలంటే అనువాదం సాంకేతిక విజ్ఞానం లేదా టెక్నాలజీ వంటిది. అంతేగాని కేవలం శాస్త్రవిజ్ఞానం లేదా ఫ్యూర్ సైన్స్ కాదు.

అనువాదకుల శిక్షణ కార్యక్రమాన్ని రూపొందించడంలో ముఖ్యంగా పాటించవలసినది మూలభాష, లక్ష్యభాషల లక్షణాలలో వుండే పోలికలను, వ్యత్యాసాలను అవగాహన చేసుకోవడం. అనువాదానికి సంబంధించిన ఏ సిద్ధాంతమయినా సజీవభాష ఆధారంగా రూపొందించవలసిందేగాని కేవలం భాషా శాస్త్రవేత్తలు సృష్టించినది గాదు. ఆచరణనుంచే సిద్ధాంతం మెరుగులు దిద్దుకుంటుంది. సిద్ధాంతంతో పరిచయముంటే ఆచరణలో నాణ్యత పెరుగుతుంది. మూలభాషలో వున్న భావాలను లక్ష్యభాషలోకి తర్జుమా చేయాలంటే మూలభాషలోని సాంప్రదాయాన్ని ఇతివృత్తం దృష్ట్యానే కాకుండా శైలిదృష్ట్యా కూడా పూర్తిగా అవగాహన చేసుకోవాలి. ఇటువంటి అవగాహన లేకుండా

అనువాదం చేయడం సాధ్యం కాదు. ఇతివృత్తం అర్థంచేసుకోవాలంటే ఆ ప్రత్యేక శాస్త్ర, సాంకేతిక విభాగంలో పరిజ్ఞానం వుండాలి. అంటే దీన్నిబట్టి మంచి అనువాదకుడు భాషా శాస్త్రవేత్త, విజ్ఞానశాస్త్రవేత్త - ఈ రెండూ అయివుండాలి అనుకోవడం ధౌరపాటు. ఆచరణలో ఇది సాధ్యం అయ్యేపని కాదు. కాని అనువాదానికి సంబంధించినంతవరకు భాషాశాస్త్ర పరిచయం కొంచెం వుంటే సరిపోతుంది.

మామూలుగా ఏ అనువాదానికైనా మూలభాషలోని పదాలకు లక్ష్యభాషలోని సమానార్థకాలను చూసుకోవడం తప్పనిసరి. ఇక శాస్త్ర, సాంకేతిక అనువాదాల విషయంలో సాంకేతిక పదాల బెడద ఒకటి వుంది. మూలభాషలోని సాంకేతిక పదాలకు లక్ష్యభాషలో సమానార్థాన్నిచ్చే సాంకేతిక పదాలను వెతుక్కుని వాడవలసి వుంటుంది. కాబట్టి అనువాదకునికి సాంకేతిక పదాల స్వరూప, స్వభావాలు తెలిసి వుండడం చాల అవసరం.

పదాలకు సమానార్థకాలను చూసుకోవడం నిఘంటు స్థాయిలో జరుగుతుంది. ఇది కాకుండా వాక్యనిర్మాణం కూడా చూసుకోవాలి. మూలభాషలోని వాక్య నిర్మాణాన్ని లక్ష్యభాషలోని వాక్య నిర్మాణానికి అనువుగా మార్చుకోవాలి. ఇందులో వ్యాకరణ వ్యత్యాసాలే కాకుండా శైలికి సంబంధించిన ప్రత్యేకత లుంటాయి. శాస్త్ర సాంకేతిక అనువాదాలలో కూడా శైలిని విస్మరించడానికి వీలేదు. శైలి అనేది స్థిరమైనది కాదు. సజీవమైన ఏ భాషలోనైనా శైలి మారుతూ ఉంటుంది. మళ్ళీ ఇందులో గ్రాంథికమని, వ్యావహారికమని వుంటాయి. ప్రాంతీయ వ్యత్యాసాలుంటాయి. అంతేకాకుండా పాఠ్యాంశాన్ని బట్టి కూడా అనువాదంలో తగిన శైలిని వాడవలసి వుంటుంది సాహిత్య సంబంధమైన పాఠ్యాంశాల శైలి ఒక విధంగా వుంటుంది. న్యాయ శాస్త్ర పాఠ్యాంశాల శైలి వేరు. సామాజిక - రాజకీయ పాఠ్యాంశాల శైలి, శాస్త్ర - సాంకేతిక విషయాల శైలి ప్రత్యేకంగా వుంటాయి. మళ్ళీ వివిధ శాస్త్ర రంగాలకు శైలిలో తేడాలుంటాయి. కనుక అనువాదకుడు తాను చేసే అనువాదానికి ఏ రకం శైలి వాడాలనేది శాస్త్రీయంగా, సహేతుకంగా నిర్ధారించుకోవాలి. ఇందుకు లక్ష్యభాషలో అతనికి రచనానుభవం వుంటే మంచిది.

సిద్ధాంత దృష్ట్యా చూసినట్లయితే అనువాదంలో వున్న ముఖ్య సమస్య వివిధ భాషలమధ్య వ్యక్తిం చేయడం విధానంలోనే కాకుండా భాషలో కూడా అనురూపతను సాధించడమే. అయితే ఇందులో ఒక చిక్కుంది. మక్కికి మక్కి అనువాదం చేస్తే అసలు పాఠ్యాంశంలో వున్న స్ఫూర్తికి న్యాయం చేకూర్చలేకపోవచ్చు. అదేవిధంగా స్ఫూర్తి కోసం తంటాలుపడడంలో విషయానికి ఏవిధంగాను అన్యాయం జరగకుండా జాగ్రత్తపడాలి. ఈ సందర్భంలో ముఖ్యంగా గమనించ

వలసిన విషయం ఇంకోటివుంది. ఒకే వాక్యాన్ని అనేక విధాలుగా అనువదించడానికి వీలుంటుంది. అంటే అనేక ప్రత్యామ్నాయ రూపాలలోకి అనువదించవచ్చు. అటువంటిప్పుడు ఈ వివిధ రూపాలను జాగ్రత్తగా పోల్చి చూసుకుని, ఆ సందర్భానికి వాటిలో ఏది ఎక్కువ సమంజసంగా వుంటుందో నిర్ణయించుకోవలసి ఉంటుంది. ఈ నిర్ణయం తీసుకునేటప్పుడు తాను చేసే అనువాదం ఏ ప్రయోజనానికి ఉద్దేశించబడింది అనే విషయాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకోవాలి. పాఠ్యాంశం ఉన్నత స్థాయి గ్రంథమా, జనరంజక గ్రంథమా, పత్రిక వ్యాసమా మొదలైన లక్షణాలను అధారంగా చేసుకొని తగిన రూపాన్ని ఎన్నుకోవాలి. అయితే ప్రతి వాక్యానికి ఈ విధంగా చేయవలసిన అవసరం వుండక పోవచ్చు.

మంచి అనువాదం లక్షణాలు

ఇ. ఎ. నిడా అనే ప్రసిద్ధ భాషా శాస్త్రజ్ఞుడు, మంచి అనువాదానికి వుండవలసిన లక్షణాలను కింది విధంగా సంగ్రహపరిచాడు.

1. వ్యక్తికరణ సహజంగా, సులువుగా వుండాలి.
2. అర్థం స్పష్టంచాలి.
3. మూలం యొక్క శైలిని, దానిలోని ప్రత్యేకతను అనువాదంలోకి తీసుకురావాలి.
4. మూలం చదువుతున్నప్పుడు కలిగే భావాలే అనువాదం చదివేటప్పుడు కూడా రావాలి.

ఇంకో విధంగా చెప్పాలంటే మొదట్లో ఏ భాషలో రాసారో దాట్లో అది ఏ ప్రయోజనాన్ని సాధిస్తుందో అదే ప్రయోజనాన్ని అనువాదం కూడా సాధించాలి. ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే అనువాదం చదవటానికి అనువాదమని అనిపించకూడదు. ఏ భాషలోకి అనువదించారో ఆ భాషలోనే మొదట్లో రాసినట్లు అనిపించాలి.

మంచి అనువాదకుని లక్షణాలు

పైన పేర్కొన్న లక్షణాలున్న మంచి అనువాదాలు చేయాలంటే అనువాదకునికి కింది లక్షణాలుండాలి.

1. మూల భాషలోని పాఠ్యాంశాన్ని ఇతివృత్తం దృష్ట్యా, శైలిదృష్ట్యా అవగాహన చేసుకొనే శక్తి.
2. రెండు భాషానిర్మాణాల మధ్య వుండే వ్యత్యాసాల వల్ల ఉద్భవించే సమస్యలను అర్థంచేసుకునే శక్తి.

అంటే కాకుండా అనువాదకునికి తను చేసిన అనువాదాన్ని మూల్యాంకన చేసుకొనే శక్తికూడా వుండాలి. ఒక్కొక్క సమయంలో అనువాదకుడు చేసిన అనువాదం పూర్తిగా న్యాయం చేకూర్చక పోవచ్చు. అంటే మూలంలో వున్న విషయం అంతా అనువాదంలోకి రాకపోవచ్చు. దీన్నే అండర్ ట్రాన్స్లేషన్ అంటారు. మరికొన్ని సందర్భాలలో మూలంలోని విషయాలకన్న, భావాలకన్న అనువాదంలో ఎక్కువ వుండవచ్చు. దీన్నే 'ఓవర్ ట్రాన్స్లేషన్' అంటారు సాధారణంగా అనువాదం చేసేటప్పుడు అర్థంలో వచ్చే మార్పులను మూడు రకాలుగా వర్గీకరిస్తారు: 1) మూలంలో లేనిది చేర్చడం; 2) మూలంలో వున్నది లోపపడడం; 3) అర్థం మారి పోవడం. వీటిని అనువాదకుడు ఎప్పుడూ మర్చిపోకూడదు. అనువాదకుడు గమనించవలసింది ఇంకోటి కూడా వుంది. అదే అనువాదనీయత అనేది. అనువాదనీయతకు కొన్ని పరిమితులుంటాయి. ఏ విషయాన్నైనా ఒక భాషలో నుంచి ఇంకో భాషలోకి నూటికి నూరుశాతం అనువదించడం సాధ్యం కాదని చాలామంది నిపుణుల అభిప్రాయం. కాబట్టి పాఠ్యాంశానికన్న అనువాదనీయత పరిమితులలోనే ఉత్తమ అనువాదం తయారు చేయడం అనువాదకుని లక్ష్యంగా వుండాలి.

అనువాదకుల శిక్షణకోర్సులు

అనువాదకుల శిక్షణలో ఇమిడివున్న కొన్ని సాధారణ సమస్యలు, సాధించవలసిన లక్ష్యాలు కొంతవరకు చర్చించాము. ఇప్పుడు మనదేశంలో శాస్త్ర, సాంకేతిక రంగాలలో అనువాదకుల లోటుతీర్చడానికి కావలసిన శిక్షణకోర్సులను గురించి ప్రత్యేకించి చర్చించడం భావ్యంగా వుంటుంది. మనదేశంలో ముఖ్యంగా రెండురకాల అనువాదాలకు ఆవశ్యకత వుంది.

1. ఇంగ్లీషుకాని విదేశీభాషలనుంచి ఇంగ్లీషులోకి, భారతీయ భాషలలోకి ప్రామాణిక గ్రంథాలను, పరిశోధక వ్యాసాలను అనువదించటం.

2. ఇంగ్లీషునుంచి భారతీయ భాషలలోకి, భారతీయ భాషలలో ఒకదానినుంచి ఇంకోదానిలోకి శాస్త్రరచనలను అనువదించడం.

ఇంగ్లీషుకాని విదేశీభాషలనుంచి అనువదించడం

రష్యన్, జర్మన్, ఫ్రెంచ్ వంటి అంతర్జాతీయ భాషలనుంచి ఇంగ్లీషు భాషలోకి అనువదించ గలిగినవారు మనదేశంలో కొంతమంది వున్నారు. అయితే చాలినంతమంది లేరు. మళ్ళీవీరిలో అనువాదమే వృత్తిగా చేసేవారు కొందరు. ప్రధానంగా వేర్వేరుపుత్తులలో వుంటూ తిరిగిసమయంలో అనువాదాలు చేసేవారు కొందరు. రెండోరకంవారికి

వారి ప్రత్యేక శాస్త్రరంగంలో మంచి ప్రావీణ్యం వుంటుంది—వారు శాస్త్రజ్ఞులే. అయితే ఈరకం అనువాదకులలో శాస్త్రజ్ఞులు కానివారు కూడావుండవచ్చు. మూలభాషలో వీరిపరిచయం అందరివిషయంలో ఒకేరకంగా వుండదు. కొందరు విదేశాలలో విద్యాభ్యాసం చేసినవారు ఆయాదేశాలలో ఆ భాషలను బాగానేర్చుకొని వుండవచ్చు. కొందరికి విదేశీభాషలో పరిజ్ఞానం అంతంతమాత్రంగానే వుండవచ్చు. విదేశీ భాష నేర్చుకొనేటప్పుడు వచ్చేపరిమితమయిన శిక్షణతప్ప ఇటువంటి వారు ప్రత్యేకించి అనువాదంలో శిక్షణపొంది వుండకపోవచ్చు. కాబట్టి అనువాదంలో వీరికి కనీసం ఆరునెలలపాటు సిద్ధాంతపరంగాను, ఆచరణ పరంగాను శిక్షణ ఇవ్వటం వాంఛనీయం. ఈ కోర్సుల పార్ట్-టైమ్ గా కూడా జరిపించవచ్చు. వీరిలో శాస్త్రజ్ఞులు కాని వారికి శాస్త్ర సంబంధమైన విషయాలు, సాంకేతిక పదాల స్వరూప స్వభావాలు కూడా కొంతవరకు శిక్షణ కోర్సులో భాగంగా ప్రత్యేకించి వుండాలి.

ఇక అనువాదమే వృత్తిగా చేసేవారి సంగతి తీసుకుందాం. వీరిలో చాలామందికి విదేశీ భాషలో ప్రావీణ్యత బాగానే వుంటుంది. కాని శాస్త్ర, సాంకేతిక పరిజ్ఞానం అంతగా వుండకపోవచ్చు. అనువాద వృత్తి స్వీకరించగోరేవారికి ప్రత్యేకించి ప్రస్తుతం మన దేశంలో శిక్షణ కార్యక్రమాలేవి. విదేశాలలో వున్నాయి. విదేశీభాష అధ్యయనంలో భాగంగా అనువాదశిక్షణ కొంత వుంటుంది. కాని అది చాలదు. కాబట్టి ప్రత్యేకించి అనువాదకుల శిక్షణ కోర్సులు కొన్ని కేంద్రాలలో నెలకొల్పాలని భారతీయ వైజ్ఞానిక అనువాదకుల సంఘంవారు (ఇండియన్ సైంటిఫిక్ ట్రాన్స్లేటర్స్ అసోసియేషన్) చాలాసార్లు సూచించారు. విదేశాలలో నడుపుతున్న కోర్సుల ఆధారంగా, ఈ కోర్సులు ఎలా వుండాలనే విషయం గురించి కొందరు ప్రముఖులు సూచనలిచ్చారు. దీనిని గురించి సవివరంగా చర్చించడం ప్రస్తుత వ్యాసంలో సాధ్యంకాదు. కాని వారి సూచనల సారాంశం పేర్కొనడం సమంజసంగా వుంటుంది. పాఠశాల విద్యాభ్యాసం ముగించుకున్న విద్యార్థులను ఈ కోర్సులలో చేర్చుకోవాలి. వారికి ఇంగ్లీషులోను, మాతృభాషలోను పరిజ్ఞానం బాగా వుండాలి. అటువంటివారికి ఈ కోర్సు అయిదు సంవత్సరాలపాటు నడపవచ్చు. మొదటి సంవత్సరంలో ఇంగ్లీషులో గాని, మాతృభాషలో గాని ఇంకా కొంత శిక్షణ ఇవ్వడమే కాకుండా ఒక విదేశీభాష, దాని సంస్కృతి, నాగరికతకు సంబంధించిన శిక్షణ కూడా ఇవ్వాలి. వీటితోబాటు భాషాశాస్త్ర పరిచయం కూడా మొదటి సంవత్సరంలో ప్రవేశ పెట్టవచ్చు. రెండో సంవత్సరంలో రెండో విదేశీభాషను ప్రవేశ పెట్టవచ్చు. మూడో సంవత్సరం నుంచి అనువాద శిక్షణకు ప్రాముఖ్యం పెరుగుతుంది. అభ్యాసానికి ఎక్కువ ప్రాముఖ్యం ఇవ్వాలి. ఇటువంటి కోర్సు సాధారణ అనువాదకులకు వర్తిస్తుంది. కాని ప్రత్యేకించి శాస్త్ర-సాంకేతిక అనువాదకులకు

ఈ కోర్సును కొద్దిగా మార్పుచేయవచ్చు. శాస్త్ర సాంకేతిక రంగాలలో పట్టభద్రులయిన వారిని తీసుకుని వారికి మూడు సంవత్సరాల పాటు ఒక విదేశీభాషలోను, భాషాశాస్త్ర సిద్ధాంతంలోను, అనువాద ప్రక్రియలోను శిక్షణ ఇవ్వవచ్చు. ముఖ్యంగా జపనీస్, చైనీస్ భాషలలో మన దేశంలో అనువాదకుల కొరత తీవ్రంగా వుంది. ఈ భాషల ప్రాముఖ్యం ఇటీవల అన్ని రంగాలలో పెరుగుతోంది. కాబట్టి వీటిలో అనువాదకులను తర్ఫీదు చెయ్యడానికి కోర్సులు నిర్వహించాలి. అయితే విదేశీభాషల నుంచి సరాసరి భారతీయ భాషలలోకి శాస్త్ర, సాంకేతిక అనువాదాలు చాలా స్వల్పంగా జరుగుతున్నాయి. ఎప్పుడో అడపా దడపా తప్ప అసలు ఇటువంటి అనువాదాలు లేవనే చెప్పాలి. కాని భారతీయ భాషలలో ఉన్నత విద్యావకాశాలు ఎక్కువవుతున్న దృష్ట్యా ముందు ముందు ఇటువంటి అనువాదాల సంఖ్య ఎక్కువ చేయవలసి వుంటుంది. అనువాదకులకు శిక్షణావకాశాలు కల్పిస్తే ఇందుకు దోహదం కలుగుతుంది. శాస్త్రజ్ఞులు, భాషా శాస్త్రవేత్తలు, విదేశీభాషా నిపుణులు కలిసి అన్నిరకాల కోర్సులకు పాఠ్య ప్రణాళికలను తయారుచేయాలి.

ఇంగ్లీషునుంచి, భారతీయ భాషలనుంచి అనువాదాలు

ప్రస్తుతం మనదేశంలో ప్రతి సంవత్సరం సుమారు 70 శాస్త్ర గ్రంథాలు ఇంగ్లీషునుంచి వివిధభారతీయ భాషలలోకి అనువదించడం జరుగుతోంది. కాని ఒక భారతీయ భాషనుంచి ఇంకో భారతీయ భాషలోకి శాస్త్రగ్రంథ అనువాదాలు సంవత్సరానికి పదికన్నా ఎక్కువ జరగటంలేదు. భారతీయ భాషలనుంచి ఇంగ్లీషులోకి అనువాదాలు కూడా తక్కువగానే వున్నాయి. వీటినికూడా ఎక్కువచేయవలసిన అవసరం వుంది. ఇంగ్లీషునుంచి భారతీయభాషలలోకి అనువదించడానికి అనువాదకులకు శిక్షణకోర్సులు చాలా తక్కువగా వున్నాయి. ఢిల్లీ విశ్వవిద్యాలయం వారు ఇంగ్లీషునుంచి హిందీలోకి అనువదించేవారికి ఒక సంవత్సరంపాటు జరిపే సర్టిఫికేట్ కోర్సు నిర్వహిస్తున్నారు. ఆగ్రా యూనివర్సిటీలో ఎమ్. ఎ. పట్టభద్రులకు అనువాదంలో డిప్లొమా కోర్సు నిర్వహిస్తున్నారు. ఇవి తప్ప ఇంగ్లీషునుంచి ఇతర భారతీయ భాషలలోకి అనువాద శిక్షణ కోర్సులు ఎక్కడా వున్నట్లు సమాచారం లేదు. కాకపోతే నేషనల్ బుక్ ట్రస్ట్ వారు కొన్ని వర్క్ షాపులు జరిపారు కాని ఇవి కేవలం వారంరోజులపాటు మాత్రమే వుంటాయి. అంతే కాకుండా వీటిలో శాస్త్రగ్రంథ అనువాదానికి ప్రాధాన్యం తక్కువగా వుంటుంది. ఇటువంటి పరిస్థితిలో ఆయా శాస్త్రాలలో కాలేజి అధ్యాపకులు, ఇతర నిపుణులు ఇంగ్లీషు నుంచి భారతీయ భాషలలోకి శాస్త్రగ్రంథ అనువాదాలు చేస్తున్నారు. సాధారణంగా వీరు తమ మాతృభాషలోకి అనువదిస్తారు. వీరికి ఇంగ్లీషులో పరిజ్ఞానం బాగానే వుంటుంది. కాని అనువాదప్రక్రియతో అనుభవం వున్నవారు చాలా

తక్కువ. స్వతంత్ర రచనానుభవం వున్నవారు కూడా తక్కువగానే వుంటారు. శాస్త్రగ్రంథ అనువాదంలో ఎటువంటి శిక్షణగాని పొందిన వారై వుండరు. అందువల్ల వీరు తయారు చేసిన అనువాదాలను తుజ్జంగా పరిష్కరిస్తేనే గాని ముద్రణ యోగ్యంగా వుండవని మా అనుభవంలో సాధారణంగా రుజువయిన విషయం. ఈ పరిస్థితిని మెరుగు పరచాలంటే ఇటువంటి అనువాదకులకు అనువైన పార్ట్ టైమ్ శిక్షణ కోర్సులను రూపొందించాలి. ఈ శిక్షణ కోర్సులలో ఉత్తీర్ణులైన వారికే శాస్త్రగ్రంథఅనువాదావకాశాలు ఇస్తే ఫలితాలు ఆశాజనకంగా వుంటాయి. అంతేకాకుండా ఇంకా ఎక్కువ గ్రంథాల అనువాదం చేపట్టడానికి ప్రోత్సాహకరంగా వుంటుంది.

లోగడ పేర్కొన్నట్లుగా ఒకభారతీయ భాషనుంచి ఇంకో భారతీయ భాషలోకి శాస్త్రగ్రంథం అనువాదాలు చాలాస్వల్పంగా వస్తున్నాయంటే అందుకు ఒక ముఖ్యకారణం ఇటువంటి అనువాదాలు చేయగల సామర్థ్యం వున్నవారికొరత కావచ్చు. ఇటువంటి అనువాదకులను తయారు చేయడానికి ప్రత్యేకించి కోర్సులు నిర్వహించవలసి వుంది. అయితే ఇదే వృత్తిగా చేపట్టదలచిన వారికి ఉద్యోగావకాశాలు ప్రస్తుతం లేవనే చెప్పాలి. కాబట్టి వీరికూడా పార్ట్-టైమ్ కోర్సులు రూపొందిస్తే బాగుంటుంది. ఏరెండు భారతీయ భాషలలోనైనా పరిజ్ఞానంవుండి, శాస్త్ర, సాంకేతిక రంగాలలో పట్టభద్రులుగాని, ఇంకా ఉన్నతస్థాయిలో విద్యార్హతలున్న వారుగాని ఇటువంటి కోర్సులు తీసుకోవచ్చు.

ఉన్నతవిద్య మాధ్యమాలగా భారతీయ భాషల ప్రాముఖ్యం ఇతోధిక మవుతున్న దృష్ట్యా ఇంగ్లీషునుంచి, ఇతరవిదేశీ భాషలనుంచి భారతీయ భాషలలోకి, ఒకభారతీయ భాషనుంచి ఇంకోభారతీయ భాషలోకి శాస్త్రగ్రంథ అనువాదాలు చేయగల నిపుణులను తయారుచేయడానికి పథకాలను రూపొందించడంలో మనం ముందునూపు ప్రదర్శించాలి. మనదేశీయ భాషలలో ఏవైనా ఉత్తమ ప్రామాణిక శాస్త్రసాంకేతిక గ్రంథాలు వస్తే వాటిని ఇంగ్లీషులోకి, ఇతర విదేశీ భాషల లోకి అనువదించజేసి, ప్రచురిస్తే మనకి విదేశీమారకద్రవ్యమే కాకుండా పేరుపతిష్ఠలు కూడ వస్తాయి.

అధార రచనలు (కొన్నిమాత్రమే పేర్కొన్నాము)

1. నిదా, ఇ.ఎ. : టువర్డ్స్ ఎ సైన్స్ ఆఫ్ ట్రాన్స్లేషన్, 1974.
2. కాట్ ఫర్డ్, జె. సి. : ఎ లిస్టింగ్ థియరీ ఆఫ్ ట్రాన్స్లేషన్, 1975.
3. పాండె, ఎమ్. పి. : ట్రెయినింగ్ కోర్సెస్ ఫర్ ట్రాన్స్లేషర్స్, జి. స్టా. 10 : 18 - 27, 1981.
4. సురేష్ కుమార్ : ఆన్ ఫండమెంటల్స్ ఆఫ్ ట్రెయినింగ్ కోర్సెస్ ఫర్ ట్రాన్స్లేషర్స్. జి. స్టా. 8 : 8 - 19, 1979.

కాటికెళ్ళ నీ-కవం

వి.వి.బి.రామారావు

“దొంగ నా కొడుకులు అమ్మామ్మా లుచ్చేసుకుని ఫోన్ చేసేసి
నారేబో- ఇంతమందొక్క సారి మూగేసినారేటి!”

“మూక మనలాంటి మడుసులే గురూ...ఆవు” క్షీనరు
పోలిగాడు దైత్యం చెప్పాడు.

డయివోరప్సారావ్ అపక తప్పలేదు లాఠీ. కిటికీలోనుంచి బ్లూర
పైకిపెట్టి అడిగాడు ఓ ఆసామీని: “ఏటిగోల?”

“దాల్తడు గురో...పెద్ద నారీ. ముందు తెల్లవంటే సిక్కు-లోడి
పోతావ్... శానా బళ్లాగి పోనాయి.

“యాక్సిడెంటయ్యిందా? పోలీస్టో గాని ఉన్నారేటి?”

“ఏదో తెలు... దోహతం. రోడ్డుమధ్యలో పడున్నాది.”

“నా బండి పక్కకి తీసేట్రా!” డ్రైవర్ దిగి ముందుకు నడిచాడు.

“అరె! ఆడమడిసి! ఒంటిమీద గుడ్ల పీలికై న్నెదు...గోరం...గోరాతి గోరం!”

డ్రైవర్ అప్పారావ్ తన గోష మరచిపోయాడు. ఎవరి గొడవలో వాళ్లున్నారు.

‘సందడి సందడి సందడియా!’ గంటస్తంభం దగ్గర ఆరటి పళ్లమ్మకొనే మనిషి, వాళ్లభాషలో సందడి చేసిస్తోంది. అప్పటికే అరటిపళ్ళూ, సపోటాపళ్ళూ- జంగిళ్లు అక్కడా అక్కడా కనపడుతున్నాయి.

“గురూ బొట్టి మొగ వేటలగుంది...బొట్టుచూశావా ఎలా సెదిరి పోనాదో!... కుంతఃపద్ధి నట్టుంది మొహం... ఎవరివిడ?”

“ఎవరంటా?”

“కాలేజీ పిల్ల కాదుకద !”

“ఒంటి మీద గుడ్లపీలిక నేకపోతే ఎవడో ఎనాగ సెపుతాం!”

—ఒరడల్లో సిక్కుకున్న ముళ్లతుప్పకంటిసిగట్టా గడ్డి గాదరా..

“ఒయసు ఇరవై రెండుండప్పు ...”

“ఒళ్లు చూస్తే ... ఇద్దరి పిల్లలకి పాలిచ్చిన మనిషిలా ఉంది...”

— “పోలీసులకి ఫోన్ చెయ్యండి ...”

కాలేజీ కుర్ల లెక్కర్ కాబోలు - ఆ గొంతు వినపడడమేమిటి ముకుందం ముందుకొచ్చాడు. భాషాతత్వవేత్త. పూర్వాశ్రమంలో సంస్కృత విద్వాంసుడు.

“మాడు భద్రం!”

“అయ్యా! మీరా? మనం చెయ్యాల్సిన పని వెంటనే చేద్దాం. పోలీసువాళ్ళకి ...”

“ఇది నీ క్లాసురూం కాదు కాని ...”

“అదెలా? ఉంటుందా మహానుభావా!? క్లాసుల్లో పిల్లలు కనపడి రెండు నెల్లయింది ...”

“అవు! ఆపేయ్! ... నీ మాటల్లో నాదం కంటే వాడే ఎక్కువ వినబడుతోంది - అటుమాడు !”

— “కాశీపట్నం చూడర బాబూ !” అంటూ ఓ పరికరంమీద టమాకు వేస్తున్నాడో ఆసామీ. కోటి గుమ్మం దగ్గర ఆడపిల్లల కోసం కాసుకునే కుర్రోళ్లు హైవేమీద కొచ్చేశారు. - బడిపిల్లలూ బడి మానేసి శవాన్ని చూడడానికి వచ్చేశారు.

“ఫోన్ ...” ఇంకా ఏదో చెప్పబోయాడు భద్రం.

“బొత్తిగా మేష్టరులా మాటాడావ్! నువ్ చెబితే ముందు నీ పేరూ, ఎడసూ కనుక్కుని, ఆ చనిపోయిన మనిషి ఎవరో, ఎప్పుడు ఎవరిచేత ఎలా చంపబడిందీ చెప్పేవరకూ నిన్ను లాకప్తో పడేస్తారు ... అందునా అమ్మాయి శవం ...” అంటూ ముకుందం ఓద్రాన్ని పక్కకు తీసుకొచ్చేశాడు.

ముక్కుపొడుం ఘాటుగా పీల్చి “ఇందులో ఓ నాదం ఉంది ఇది పిల్చేటప్పుడు మనిషి చేసే శబ్దం నాదమని నా ఉద్దేశ్యం ... అతని ఆలోచనలను ఆ నాదం తెలియ చేస్తుంది...”

“ఉండండి బాబూ! అవతల కొంపలంటుకు పోతుంటే...” భద్రం ముకుందం చెయ్యి విడిలించుకోడానికి ప్రయత్నం చేశాడు.

“ఎవడి కొంప? చచ్చినది వచ్చే చచ్చింది...శవం శవమే!... అందులో అందాన్ని చూసే రసికులూ ఉన్నారంటావ్!...కుర్రాడివి చట్టం, ఆకలి, నిషా, క్రైమా వీటన్నింటికీ అతితం ఆ శాస్త్రీ... శరీర నిర్మాణాన్ని బట్టి- చర్మం మీద మెరుగును బట్టి- కండరాల బిగువును బట్టి శవం వయసూ, శవం గత జీవితంలో చేసే వృత్తిని, చెందిన తరగతిని గుర్తించడానికి ఎవరి పాట్లు వాస్త పడుతున్నారు. పోలీసులూ వచ్చేస్తారు. ఇక చూడడానికేం ఉండదు పద!”

— పోలీసు వ్యాన్ వచ్చింది.

అంతా దోవ ఇచ్చేశారు.

జీపు ... టోపీలు - ఊలలు - మొరుగులు - మూయగులు - గుంపు చెల్లాచెదరయ్యారు .... అయినా ఎవరూ వెళ్లిపోలేదు. దూరంగా నుంచాని చూస్తున్నారు.

— “బోహిగాడి నూనెమిల్లులో మడిసి కదూ?”

“మేష్టరమ్మ చెల్లెల్లా ఉంది!”

“రంగమ్మ కంపెనీలో మొన్నరీ తిరి ....”

“చేసన్ నుంచి ఎప్పుడితోనో నా బండి ఎక్కింది ... ఇదే టెక్కుడా ...?”

కొన్ని ఎర్రబొప్పి గొంతులు ... కొన్ని మందలోని గొంతులు. తాళిలారు. జీపు వచ్చింది.

పోలీసులు ఎచెన్స్ లోకి వచ్చేశారు.

“ముందు దీన్ని పక్కకి తీసి ట్రాఫిక్ క్లియర్ చెయ్యండి!”

యస్సై మూడంతల నంబర్లు నాలుగింటిని పిలిచాడు.

ఖయ్! ఖయ్! చిగుళ్లు చిగిరాయి.

తాసీల్దారు జీపు వెళ్లిపోయింది. శవం కదలేదు.

అసలు కథ మొదలయింది.

“దీని సంగతి తెలుసుకోవాలని ఉందా? దీని చరిత్ర చూడాలని ఉందా?” ముకుందం ప్రశ్నించాడు.

“ఎలా?” భద్రం అత్రంగా అడిగాడు.

“కాశీపట్నం చూడర బాబూ! చూసావా?”

తెల్ల మొహం వేశాడు భద్రం.

“కోటిదగ్గర అమ్మాయిల ముందు - అమ్మాయిల ముందు - నా క్లాసు ఎచెండ్స్ రిజిష్టర్లలో ఉన్న పేర్లకు సంబంధించిన శాస్త్రీల ముందు కాశీపట్నం చూడడం నామోషీ అయితే నా కొంపకిరా .... నా దగ్గరా ఉంది ఆ పరికరం!”

“మరి కాలేజీ?”

“కాటికేళని శవం రోడ్డుమీద కదలనని మొరాయిస్తూ ఉంటే కాలేజీయా వల్లకాడా! ముందు పద!”

“ఎబ్బర్డ్ ... అసందర్భం ...”

“చరిత్ర చూస్తే అంత అసందర్భంగా కనపడదు. అసందర్భంతో నుంచి సందర్భం అవిర్భవిస్తుంది. ప్రమ్ కేయాస్ టు ఆర్డర్. ప్రమ్ ది ఎబ్బర్డ్ టు ది రియల్.”

భద్రం ముకుందం పట్టువిడిపించుకోలేకపోయాడు.

“ఈ శవం కాటికి వెళ్ళదా?”

“తెలివితక్కువ ప్రశ్న. కాటికెళ్ళలేదు. వెళ్ళదు. అందుకే నీకు సాక్షాత్కరించింది. కాలానికి వెనక్కి వెళ్లే గుణం లేదని శాస్త్రం చెపుతోంది.

కాని మనోనేత్రం ముందు కాలానికి పురోగతి, తిరోగతి, రెండూ ఉన్నాయి. నవ చూశాననుకున్న శవం ఓ వ్యంజనం....ఓ గుఱుతు ఓ -కూర ఓ మీసం - ఓ హల్లు - నవ చూసిన శవం ఇవాల్లిదికాదు. కనిపిస్తుంది కాలంలో ఆర్కైవ్లకాలంలో, గుప్తులకాలంలో-గోల్డ్ కాలం నవాబుల రాజ్యంలో - ఎక్కడిదయినా కావచ్చు ఈ శవం. నిజానికి ఈ శవం అన్ని కాలాల్లోనూ ఉంది - హరప్పాలో కూడా ఉండే

ఉంటుంది. మనం తప్పలేకపోయాం అంతే! ....మార్గాయానం లేకుండా నేనింతకు ముందు చేసిన ప్రవచనాన్ని అధ్యయనం చేసుకో....లోకంలో శబ్దమూ, నాదమూ రెండూ ఉన్నాయి. దీన్ని గురించి ఇదివరలో చెప్పాను. శబ్దం అంటే కేవలం శబ్దం - అర్థరహితం....కొంతవరకూ భావప్రసరణ చేసినా అది భాషకాదు. భావ ప్రసారం కోసం - మీ అంగభాషలో అర్చిక్యులేట్ చేసిన ధ్వని నాదం. ఇది నిన్ననే చెప్పా. నాదంలో స్వరాలూ, వ్యంజనాలూ ఉన్నాయి. మగాళ్లు స్వరాలనీ, ఆడవాళ్లు వ్యంజనాలనీ అంటే స్త్రీ విముక్తి సాధకులకు కోపం వస్తుంది. అదీకాక అది నిజంకాదు. స్వరవ్యంజనాల తేడా ఆదామగా ఇద్దరి లోనూ ఉంది. వాళ్లలోనూ, వీళ్లలోనూ, స్వరాలూ ఉన్నాయి, వ్యంజనాలూ, ఉన్నాయి. స్వరానికి సుదూర వ్యాపక శక్తి ఉంటుంది. శ్రావ్యంగా ఉంటుంది. ఇక వ్యంజనం...ఇది లేనిమాట దుర్లభం-వాక్కూ, అర్థమూ విడదీయరాని పార్వతీపరమేశ్వరులయితే స్వరమూ, వ్యంజనమూ వెలుగూ నీడలా విడదీయరానివి-”

“మీ ఉపోద్ఘాతం దేనికి? ఈ శవం వ్యంజనమా? స్వరమా?”

“కథ చూడాలని నీ సొద! నీతో మాటాడి రాఫం లేదు. కామాతురుడికి కట్టుబట్ట బరువు...పద...” అప్పటికే ముకుందం ఇంటి ముందు కొచ్చేశారు.

“పద నా గదిలోకి రా!”

గదిలోకి వెళ్లాక చుట్టూచూసి, “ఏదీ పరికరం?” అనడిగాడు భద్రం. “పరికరమా!? ఆ! పరికరం కదూ! అదిగో!” కిటికీ చూపించాడు.

“ఇదా పరికరం?”

“చూడబ్బాయ్! దేనికయినా శిక్షణ కావాలి, బొత్తిగా కాలేజీ అధ్యాపకులకి, శోధనం గదిలో దంపతులకి తప్ప. ఛెప్ మని లెంప కాయ కొట్టినట్టు ఇలా డీగ్రీ పుచ్చుకొని అలా ఉపన్యాస మందిరంలోకి దూసుకుపోయావ్!” అంటూ ముందుకొచ్చాడు ముకుందం.

“కిటికీలోంచి ఏం కనబడుతోంది?”

“చెత్తకుండీ!” భద్రం తక్కువ చెప్పాడు.

ముకుందం ఆతని తల నిమిరాడు. మరేం మాటాడలేదు భద్రం.

నూనెమిల్లు ఆవరణలో తూకం ప్రకారం నింపిన డబ్బాలను ఒకటి ఒకటి తెచ్చి బయట పేరుస్తోంది ఓ అడవికడుపు.

కవులు చల్లించిన బాహుమూల రుచులు పాలిండ్లపై ప్రసరించడం చూస్తున్నాడు భద్రం.

కాల్చిన ఇనుప కడ్డితో ఒకతను డబ్బాలకు మూతలు తగరంతో ఆతుకుతున్నాడు.

ఒక చెయ్యి బ్యాల్‌బేన్ కోసం, మీదకెత్తి రెండోచేత్తో డబ్బా మోసుకొస్తోంది. ఎర్రటి వెలుగులో ఆడపిల్ల.

ఓ యువకుడు కిటికీలోనుంచి భద్రం చూసిన దృశ్యాన్నే చూస్తున్నాడు, ప్రబంధ కవుల సహాయంతో కాక సినిమానవలా ప్రవాహంతో.

“ఏయ్ పిల్లా! ఇలా రా!”

మిల్లుమోతలో పిల్లకి పిలుపు వినబడలేదు. గొంతు పాచ్చింబాడు యువకుడు. అందులో ఆశ్రయం.

అమ్మాయి గదిలోకి వెళ్ళింది.

దాని రవిక విరిగిపోయింది. కాదు చింపబడింది. చీర విడిపోయింది. కాదు విప్పబడింది. ఆమె కేకలు మిల్లుమోతలో ఎవరికీ వినపడలేదేమో!

చీకటియిపోయింది. కుర్రాడి కైపు దిగిపోయింది. ఉల్కాపాతం. నింగిలో చుక్క నేల రాలింది.

చీర చుట్టుకున్న పడలిక బయట పడింది.

“ఇంకా ఏం చూస్తున్నావ్? ఇది నా ఇంటి కిటికీ!” ముకుందం పాపురించాడు... “పెంటకుండ్ల కనబడుతోందా?”

“అంతా చీకటి!”

“సరే-ఈ కిటికీ చూడు! కాళిపట్నం కనబడుతోందా?”

“లేదు.”

“మరి?”

“మంత్రాల మర్రి...చిక్కటి చీకటి....”

“అలా దారికి రా!”

“ఏ దారికి?” పరాకుగా అడిగాడు భద్రం.

“చీకటి దారికి...పిల్ల కనబడుతోందా?”

“తాగుబోతు మాటలు వినపడుతున్నాయి. చింతనిప్పుల్లాంటి కళ్ళతో తూలుతూ వస్తున్న లారీ ఆగింది. ద్రైవరు దిగాడు. సరుకు సొంత దారుకి, ద్రైవరుకి గొడవ...”

“నాకు చెప్పకు... నువ్వు చూసుకో!”

“పీ వచ్చింది. వెనక మరో అధికారిబోపి. వేరం కుదరదానికి పీలుగా ఆడపిల్లని రెక్క పుచ్చుకుని అధికారికి అప్పచెప్పేసి ద్రయివర్‌నీ, సరుకు సొంతదారునీ తుప్పచాటుకి తీసుకుపోయారు మూడంతల మనిషి.

పిల్ల ఉలకలేదు - పలకలేదు. చిక్కచచ్చిపోయింది. ఎప్పుడు తాగిన టీయో!....తల నొప్పిగుంది... వందడబ్బాలు మొయ్యాల! సీకటాడిపోతంది...బిడ్డ తనువు కొస్తుంది. పెనల్ టీయ్య సింగల్! ఎప్పుడో ఎవరితోనో అన్నమాటలు బొట్టికి గుర్రొస్తున్నాయ్.

స్కూటరెక్క వెళ్లిపోయాడు ఎన్నె. డయివోరు బేరంకుదిర్చి సేసు. లారీనుంచి ఎర్రబోపి ఊరు మధ్య దిగి రైల్వ వెలుతుర్లోకి వెళ్లిపోయాడు.

“పిల్లకనబడుతోందా?”

“చీకటి!” భద్రం ఆమెను వెతుకుతున్నాడు.

“మా బావుంది. పిల్లకోసం నువ్వేకాదు - దాని అయ్యా వెదుక్కుంటున్నాడు.”

దీని సిగడరగ! ఇయ్యలేటో సింగిలక్కినంజకాన! ఇంకా ఒచ్చినాది కాదు! ఒరేయ్ నీ కూతురెటో ఎల్లిపోనాది. ఇంక రేత్తిరి మిల్లుకాడ వనేటి? నాక్కూడెట్టెపా!”

రెండు గంటల నుంచి రోడ్డుమెగకాడకాసి గుడిసెలో కొచ్చిండు నారాయడు.

“పిల్లేటి?” భద్రం వగిరచ్చాడు.

“పిల్లగొడవెందుకూ! ఎన్నె గొడవపడిపోతున్నాడు. ఆదెలారోడ్డుమీద కొచ్చిందో చూస్తావా?”

“అదెందుకు నా కనవసరం? ఎన్నె ఏదీ?”

“ఏడీ అంటావా? గవర్నమెంటు మనిషి. మక్కెలు విరిగి పోతాయి బుబ్బార్!”

ఎన్నె రాత్రి నుంచీ ఇంటికి రాలేదు.

“ఇప్పడెక్కడ ఉన్నాడు?”

“సర్కిల్ ఇన్‌స్పెక్టరు గారి వీధి అరుగుమీద - చూస్తావా?”

“పిల్ల?”

“అక్కడే ఉంది రోడ్డుమీద”.

“మరి శవాన్ని ఎవరూ తియ్యరా?”

“తియ్యడానికే ప్రయత్నం.”

కిటికీ దగ్గర నుంచి భద్రం కదలలేదు.

పోలీసు ఎస్సీ సర్కిల్ ఇన్‌స్పెక్టర్‌కి, సి.ఐ., ఎన్నెకి ఫోన్ చేసారు.

- ఎన్నె అక్కడకు వెళ్లి ఎందుకో వెనక్కి తిరిగి వచ్చి, మునిసిపల్ కమీషనరుకి ఫోన్ చేశాడు. కమీషనర్ జిల్లా ఆస్పత్రి.

నూపరెంటుకి ఫోన్ చేశాడు. పురపాలక సంఘం మనుషులకి శవం సాధ్యం కాలేదు. పోలీసువాళ్ళ సహకారాన్ని అడిగారు. వాళ్ళకే శవాన్ని కదపడం సాధ్యం కాలేదు.

— లారీ మనుషులొచ్చారు. వాళ్ళతోందర వాళ్ళది. నరుకు ముందు ౯వాణాకావాలి. వాళ్ళచేతా కాలేదు.

ఏ డిపార్టుమెంటు అధికారులు ఆయా ఉన్నతాధికారులకి ఫోన్లు చేసేశారు.

“నాన్నెస్స! ఇదేమిటి? శవం కదలకపోవడమేమిటి?” అంటూ బిగ్గరగా అరుస్తోంది హైదరాబాదు.

బిక్కు బిక్కుమంటూ శవం కథ వివరంగా చెబుతున్నారు అధికారులు.

వన్నెండయింది - ఓంటిగంటయింది.

అటూ ఇటూ వాహనాల రాకపోకలు నిలిచిపోయాయి.

ఆ దోవ బస్సులన్నింటినీ రద్దచేశారు.

నిలబడిపోయిన బస్సుల్లోంచి మనుషులు దిగిపోయారు. వెనక్కి వెళ్లి మళ్ళీ న బస్సుల్లోకి వెళ్లారు. వాహనాలన్నింటినీ మళ్ళించడానికి ఓ పూట పట్టింది.

శవం - మామూలే. కదలలేదు.

“మరెలా?”

భద్రానికి అలసటవచ్చి కుర్చీలో కూలబడ్డాడు. ముఖమంతా చెమట పట్టేసింది. కాళ్ళ లాక్కొచ్చాయి.

ముకుందం అతని ముఖంమీద నీళ్ళ చిలకరించి నెత్తిమీద నున్న పంకా స్క్విచ్ చేశాడు.

మగతలోకి జారుకున్న చాలాసేపు జాలిగాచూసి తట్టలేపాడు. ముకుందం. “నేనెక్కడ ఉన్నానూ...ఆ! శవం లేచిపోయిందా? అంటే ఖిసేశారా” అని నా ఉడ్డేశ్యం.

“సిమొహం, దాన్ని కదిలించగలిగితే ఇంత కథేమింది?”

“నిజంగా! నేను శవాన్ని ఎప్పుడు చూశాను? ఇప్పటికీ అది ఆక్కడే ఉందా?”

“పందొమ్మిది వందల ఎనభై అయి ఉండవచ్చు, అరవై అయి ఉండవచ్చు - క్రీస్తుపూర్వం కావచ్చు, క్రీస్తు తరువాత కావచ్చు....”

— మళ్ళీ కిటికీ దగ్గరకు వెళ్లాడు భద్రం. ముకుందం మీద అతనికి రవంత చిరాకు పుడుతోంది. అంతేకాదు ....

శవం కాదీకెక్కకుండా ఉండటానికి అతనే కారణం. అంత కోపం కూడా వచ్చేస్తోంది.

“నే చూసిన స్థలం కాదీది... నీ పరికరంలో కాశీపట్నం సరిగ్ కనపడడంలేదు. ఇందులో ఏదో మోసం ఉంది. నన్ను ఎందుకు మోసం చేస్తున్నావ్ నాదమునీ!” కోపంగా అడిగాడు.

“నాదముని నా పూర్వ నామం... ఆ తరువాత మూడు వందల నలభై ఎనిమిది జన్మలైతాను. ఆపేరు నీకు ఎలా తెలిసింది?”

“ఈ కుర్చీలో కూచుంటే....” అనలేదు భద్రం. అంటే ముకుందానికి అంతకోపం వస్తుంది. అతని ముఖంచూస్తే శవంలేచి నుంచున్నట్టుగా బెంబేలు పడి పోయాడు.

“కుర్చీలోంచి లే... కిటికీలోంచి చూడు!”

“ఇదేవిటిది? ఇక్కడ ఓగుడి ఉంది...గుడి రెండు రోడ్ల మధ్యఉంది. రెండూ సిమెంట్ రోడ్లు. అటూ ఇటూ వాహనాలు రయ్ మని వెళ్లిపోతున్నాయి. ఎంతో నిడివిగా నున్నగా ఉన్నాయి రోడ్లు

“వెరివాడా! ఈ సిమెంటు రోడ్లు చరిత్ర చూపిందనా! ఈ కిటికీ దగ్గరకురా!”

మంత్రముగ్ధుడల్లె ముందుకు నడిచాడు భద్రం. “—బాబ్బాయి.... బుద్ధి గడ్డితింది .... ఒళ్ళు మదమెక్కింది.... కొవ్వొ బలిసిపోయింది.... కళ్ళు మూసుకు పోయాయి....”

“అన్నీ ఆయ్యాయికాని కావరం విజృంభించింది కదూ!”

“నా భార్యతోడు! బుద్ధి వచ్చింది....”

ఆపిల్లవెనక పోలీసు అధికారి... అతని వెనకాల మరో అధికారి.

“బాబూ, విరాళం! బాలపేరంటాలు గుడి కడుతున్నాం. మామహిమ గల తల్లి!” ... పట్టుపంద ఆసామీ చెపుతున్నాడు.

యువకుడికి ఆ పిల్ల కనపడుతోంది.

“ఇవిగో పెన్ను ... ఇదిగో నీ చెక్కు బుక్కు ... నీకున్న బాలెన్స్ కి చెక్కురాశా... ఇవిగో సీభార్యనగలు....ఇదినువ్ దాచిన నల్లదనం... ఆ కనబడే ఆయన ఆదాయం పన్నుఅధికారి.... ఈ జోలిలోవేస్తే ఆ అధికారి నిన్నేం చెయ్యలేడు... వెయ్! వెయ్యరా, వెయ్యి.”

—చటుక్కున ఆవన్నీ తీసి ఆమె జోలిలో పడేశాడు నూనె మిల్లు యువకుడు.

ఆమె ఒంటిమీద బట్టలేదు. చేతిలో జోలె ఉంది. యువకుడు రాసి యిచ్చిన చెక్కు పురోసారి సంతకం సరిచూసుకుని మడచి జేబులో పెట్టుకున్నాడు విరాళాల కొచ్చిన మనిషి.

అతని వెనకాల నగ్నంగా ఉన్న ఆడమనిషి తనకి చెల్లెల్లో, భార్యో, తల్లీ తెలియక, తిరుగుతున్న కళ్లు మూసుకుని నేలకూలబడి పోయాడు యువకుడు.

“సార్! పిల్లలవాణ్ణి సార్! అడిగో ఫోర్నాట్ వన్. వాడి వల్లే ఈ ఖర్చు.”

టోపీ తీసేసిన మనిషి ఏదో చెబుతున్నాడు.

“డ్యూటీలో అలాంటి పనులు చెయ్యను సార్! అది నా ప్రిన్సిపుల్ కి విరుద్ధం. నేను మందు కొట్టలేదు సార్! సి. ఐ. గారి నడగండి...నా పర్సనల్ ఫైల్...”

“ఒరేయ్ లభంగాడా!..నీకు ఆడదెందుకురా..నీ విధి నిర్వహణ ఆమోమం. నిన్ను నువ్వే కాల్చి చంపుకోవడం వల్ల నీ భార్య సంతోషిస్తుంది.”

ఎన్నయి సర్వీసు రివాల్యూర్ తీసి ఆడపిల్ల వాడిని ఒక్కసారే

“అమ్మా! నువ్వు ముందు బట్టలు తొడుక్కో! ఆయనెవరో నగ్నంగా ఉన్న ఆడపిల్లని చూడలేక అరిచాడు.

“అదెందుకులేండి! నన్ను భూమితో నహా పెకిలిచెయ్యను ఆదేశాలిచ్చారుగా...”

అంతకంటే తేలికయిన పని ఉంది సార్! నా కిరుపక్కలా రోడ్డు వేయించేసి ఓ గుడి కట్టించేశారంటే మీ మీద ప్రజల భక్తి పెరిగిపోతుంది. కంట్రాక్టర్లకి, గుమస్తాలకి, మీకూ సర్వశ్రేయమూ లభిస్తుంది. రెండు రోడ్లు తరుణోపాయం బాబూ!

—“పిల్ల కనపడుతోందా?” ముకుందం అడిగాడు.

“లేదు. మాయమయి పోయింది!”

“ఏం?”

“దేవతయిపోయిందిగా!”

“కుర్ర నాగన్నా... ఇప్పుడు చూడు!”

ఏవేళా పురుషులకు ప్రవేశం లేని బాల పేరంటాలు గుడిలో అర్చన జరుగుతోంది! ‘సర్వమంగళ మాంగల్యే శివే సర్వార్థసాధకే.’

—నగ్నంగాఉన్న కన్యలు గర్భగుడిలో పేరంటాలు విగ్రహం చుట్టూ తిరుగుతున్నారు. అలా తిరిగితే బాలమ్మ కొచ్చిన కష్టం ఏ కన్యకీ రాదని కొన్ని తరాల నమ్మిక.

“భద్రం!”

ముకుందం పిలుపు వినే స్థితిలో లేడు భద్రం. కాబట్టే శవం ముసలాయన నిట్టూర్పు విశివాడు.

ప్రాచీన వస్తువులు, కట్టడములు, స్థలములు - పరిరక్షణ చట్టాలు

భారత దేశము ప్రాచీన కళా ఖండములకు భాండగారము. పురావస్తువులు-విగ్రహములు, ఆభరణములు, వర్ణచిత్రములు, శిలా, తామ్ర శాసనముల రూపములలో దేశంనలుమూలలా మనకు గోచరించు చున్నవి. మన పూర్వ చరిత్ర పరిశోధనకు, పునర్నిర్మాణము చేయుట కవి అత్యంత ప్రమాణములు. కాని, యిటీవల పురావస్తువులపహరింప బడినవని వార్తాప్రతికలలో తరచూ చూస్తున్నాం. కొంతమంది పాఠకులు పురావస్తువులు నిత్యమూ అసహరింపబడుట జూచి ప్రభుత్వం వాటి పరిరక్షణకు ఏమిచేయుచున్నదని ప్రశ్నించుట నేను గమనించితిని. ఆ విమర్శను దృష్టిలో పెట్టుకొని పురావస్తువుల పరిరక్షణకు ప్రభుత్వము ప్రవేశ పెట్టిన చట్టముల వివరణ వివరంగా నిచ్చట పొందుపరచుచున్నాను. ఏ ప్రభుత్వం ప్రవేశపెట్టిన చట్టమూ ప్రజల సహకారం లేనిదే సరియైన ఫలితము నీయదని మనం ముందుగా గుర్తించాలి.

బ్రిటిషువారు పురావస్తు పరిశోధనకు నాందిపలికి మన చరిత్ర కారులకు మార్గదర్శకులైరి మన దేశమున గల ప్రాచీన వస్తువులను, కట్టడములను, స్థలములను జూచిన బ్రిటిషుపాలకులకు వాటిపై పరిశోధన జేయవలెనని కోరిక నుదయించుచుండనోపు. 18వ శతాబ్దములో డా॥ శామ్మూల్ జాన్సన్ భారతదేశములో పురావస్తు పరిశోధన గావించ వలసిందగా నాటి గవర్నర్ జనరల్ వారన్ హేస్టింగ్సును కోరి యున్నాడు. దాని పర్యవసానమే విలియమ్స్ జోన్సు నేతృత్వంలో నేర్పడిన "ఏసియాటిక్ సొసైటీ". ఈసొసైటీ.యూరోపియన్లకి భారత దేశ చరిత్ర పరిశోధనపై అసక్తి కల్గించింది. దాని ఫలితంగా విలియం జోన్స్ గ్రీకు చరిత్రకారుల 'శాంట్టోక్రోటస్'ని చంద్ర గుప్తమౌర్య గాను, 'పాలిబొత్రా'ను పాటలీపుత్రము (నేటి పాట్నా) గా గుర్తించ గలిగెను. తదుపరి జోన్స్ సహోద్యోగి చార్లెస్ విక్స్ నన్ గుప్తుల శాసనలిపిని, 'కుతిరి' లిపిని పరిశోధించెను. ఈ విధంగా బ్రిటిషువారు భారతదేశ ప్రాచీన శాసన లిపిని చదివి, ప్రాచీన లిపి పరిశోధనకు

అంకురార్పణ చేశారు. జోన్స్ తదుపరి "కూల్ బ్రోన్" మరియు విల్సన్ "ఏసియాటిక్ సొసైటీ" అధ్యక్షులుగా భారతదేశ చరిత్ర పరిశోధనకు మనదేశ విద్వాంసుడైన రాధాకాంతశర్మగారి సహకారంతో ఎనలేని సేవచేసిరి. దక్షిణ, పశ్చిమ భారతంలో గూడా ప్రాచీన చరిత్ర పరిశోధన గావించబడెను. విలియం ఛాంబర్లన్ మొట్టమొదటి సారిగా 18వ శతాబ్దములోనే మహాబలిపురంలోని ప్రాచీన కట్టడములపై దృష్టి సారిచి వ్యాసాలు వ్రాశారు. 'మెకంజో' మన దేశమునకు 'సర్వేయర్ జనరల్'గా వచ్చి ప్రాచీనలిపి పరిశోధన గావించి ప్రతి చారిత్రాత్మక ప్రదేశమును ప్రత్యక్షంగా సందర్శించి 8,078 శాసనములు, 6,218, నాణెములు, 106 విగ్రహములు జమ చేయగల్గెను. బ్రిటిషుపాలకులు మన దేశ సాంస్కృతిక సంపదను జూచి పరిశోధనకు నెట్టు నాంది పలికినారో తెలిసికొండిమి. ఇక 19వ శతాబ్దములో బ్రిటిషువారు మన చారిత్రక సంపదనునెట్లు పరిరక్షింప నెంచిరో తెలుసుకొందము.

19వ శతాబ్దములో భారత పురావస్తు శాఖ స్థాపింపబడెను. దానికి డైరెక్టర్ జనరల్ గా 'అలెగ్జాండర్ కన్నింగ్ హామ్' ను లార్డ్ కానింగ్ నియమించెను. అలెగ్జాండర్ కన్నింగ్ హామ్ భారతదేశంలో ఎన్నో త్రవ్వకాలు జరిపి ప్రాక్ చరిత్ర పరిశోధనకు నాంది పలికారు. వారి సలహామేరకే 1868 లో ప్రవేశ పెట్టిన 'చట్టం-20' దీని మూలంగా ప్రాచీన కళాఖండముల పరిరక్షణ ప్రభుత్వముచే ప్రారంభింప బడెను. దానికి తదుపరి భారత ప్రభుత్వ 'భూ నిక్షేప్త నిధి చట్టం-1878'వ సంవత్సరములో నాటి బ్రిటిషు గవర్నర్ జనరల్ 'లార్డ్ విట్టన్'చే జారీ చేయబడింది.

భారత ప్రభుత్వ భూనిక్షేప్త చట్టం

భారతదేశ ప్రాక్, ప్రాచీన దేశచరిత్ర పరిశోధనకు, పరిరక్షణకు బ్రిటిషు వారేనాంది పలికి నేటి మన చరిత్రకారులకు మార్గదర్శకులైరి. ఈ చట్టం ప్రవేశ పెట్టిన నాటినుండి నేటివరకు ఏ మార్పులు చెంద

కుండ నిలిచివుంది. కాని ప్రస్తుతం యీ చట్టం రాష్ట్ర ప్రభుత్వముల పరిధిలోనికి లేబడింది. ఈ చట్టం మూలంగా ఏ నిక్షేపం (రైజర్వీ) అయినా పదిరూపాయలపైన భూమిలో లభ్యమైతే దానిని వెంటనే కనుగొన్నవారు ఎప్పుడు, ఏ పరిస్థితులలో, ఎచ్చట ఎంతలోతులో లభ్యమైందో వివరిస్తూ, నిక్షేపం వివరం తెలుపుతూ కలెక్టరు గారికి తెలిపి దొరికిన నిక్షేపాన్ని ప్రభుత్వ ఖజానాలో భద్రపరచ వలెను. తదుపరి కలెక్టరుగారు పూర్తి సమాచారం సేకరించి ఆ నిక్షేపాన్ని 'ఓనర్లెస్'గా ప్రకటిస్తారు. నష్టపడిన కక్షిదారు కలెక్టరు గారి నిర్ణయంపై పైవారికి 'అపీలు' చేసుకోవచ్చును. ఇక కలెక్టరుగారు ఆ నిక్షేపాన్ని నిక్షేపం దొరికిన స్థల కామందుకు, కనుగొన్నవానికి 25,75 శాతంగా విభజించి పంచవచ్చును, లేనిచో బహిరంగ వేలం వేసి వచ్చిన సొమ్మును పై వారికి పై నిష్పత్తిలో పంచవచ్చును. ఇక చట్టంలోని 16 సెక్షన్ మూలంగా కలెక్టరుగారు ఆ నిక్షేపాన్ని పై వారికి పంచేబదులు ప్రభుత్వానికి ఇవ్వవచ్చును. అంటేబలవంతంగా గాదు. దొరికిన నిక్షేపం విలువకు 1/5 వంతు విలువ కలిపి మొత్తం సొమ్మును స్థల కామందుకు, కనుగొన్నవానికి పై విధంగా పంచుతారు. అనగా నిక్షేపం దొరికిన వెంటనే ప్రభుత్వానికి తెలిపితే లాభం కలుగుతుందిగాని నష్టం రాదు. ఇక నిక్షేపం దొరికిన వెంటనే ఎవరికి తెలుపక వుండుట నేరం. ఈ చట్టం వివరణ తెలియక పోవుట వలన నిక్షేపాలు దొరికిన వెంటనే ప్రభుత్వానికి తెలిపితే ఆ నిధి యావత్తు 'ప్రభుత్వపరం' అవుతుందని ప్రజలు తలంచి ప్రభుత్వానికి తెలుపుటకు ముందుకురాక అన్యాయంగా యీ చట్టంచే శిక్షించబడుచున్నారు. నిజంగా 'నిక్షేపం' దొరికిన వెంటనే రెవెన్యూ అధికారులకు లేదా పురావస్తుశాఖవారికి తెలిపిన వచ్చేది లాభంగాని నష్టంగాదు. ఇది గమనించి ప్రజలు ప్రభుత్వానికి సహకరించవలయును. ఈ చట్టం మూలంగా భూనిక్షేప్త నిధులపై పూర్తి అధికారాలు 'కలెక్టరు' గారికియే బడినవి. కాని పోలీసు శాఖవారు యీ నిబంధన నతిక్రమించి ప్రజలను భయభ్రాంతులను జేస్తున్నారు. ఇది చాలా విడ్డూరం. ఈ చట్టంలోని 20, 21 సెక్షనులు చట్టం నతిక్రమించిన వారికి గల్గే శిక్షలు గూర్చి తెలుపుతున్నవి. ఎవరైనా నిక్షేపం దొరికిన వెంటనే ప్రభుత్వానికి తెలుపనిచో నాతడు శిక్షార్హుడు. తనకు రావలసిన నిక్షేపంలోని భాగం పోగా, ఒక సంవత్సరం కారాగారశిక్ష అనుభవించి అపరాధ సుంకం గూడా చెల్లించాలి.

ఈ చట్టంమూలంగా మన దేశంలోని మ్యూజియములు, ప్రాచీన కళాఖండములను, శిల్పాలను, నాణెములను మొదలగు వాటిని సమ కూర్పుకోగల్గుచున్నవి. ఈ చట్టం పనితీరు చూచే బాధ్యత రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల కియే బడింది. దీనిలోని లోపాలను గమనించుట గూడా జరిగింది. 'నిక్షేపం' విలువ తీసుకొనుటకు 'భౌతిక విలువ' ప్రధానంగా చట్టం సూచిస్తుంది.

'నిక్షేపం విలువ' తీసుకొనేటప్పుడు, 'భౌతిక విలువ' కంటే 'పురాతత్వ విలువ' కు ప్రాధాన్యతనియ్యాలి. అట్లే 'అరుదైనది, అపురూపమైనది' అయితే దాని విలువ మరింతగా పరిగణించాలి. ఈ విషయాలపై చట్టంలో వివరణ లేదు. ఇద్దరు పార్టీలనే ఈ చట్టం పేర్కొంది. ఒకరు భూకామందు, మరియొకరు నిక్షేపం కనుగొన్నవారు. కాని కొన్ని పరిస్థితులలో మూడవపార్టీ రావడం కద్దు. కొన్ని సమయాలలో 'నిక్షేపం' లభ్యమైనట్లు ప్రభుత్వానికి తెలిపేవారుండటం సంభవిస్తుంది. అటువంటి వారికి చట్టవరంగా 'కలెక్టరు' ఒకసంగే పారిలోషికం గురించి చట్టంలో వివరణ లేదు. ఒక్కో సమయములో యాదృచ్ఛికంగా నిక్షేపాలు బయటపడుతుంటవి. వాటి విషయంలో చట్టం మౌనం వహిస్తుంది. కొన్ని దేశాలలో సాంస్కృతిక, చారిత్రక సంపత్తి బయట పడినచో అది ప్రభుత్వ ఆస్తిగా పరిగణించే చట్టాలున్నవి. కాని, దొరికిన 'నిక్షేపం' 'ఓనర్లెస్'గా కలెక్టరు నిర్ణయిస్తే దానిని కనుగొన్న వానికి, స్థల యజమానికి పంచుట హాస్యాస్పదము. తగిన పారిలోషికం యిచ్చి ప్రభుత్వానికి పరిగణించుట యుక్తము. ఈ చట్టములో లోపములున్ననూ, లభ్యమైన 'నిక్షేపాల' వునికి, వాటి సాంస్కృతిక ప్రాముఖ్యం ప్రభుత్వానికి తెలుస్తుంది. మ్యూజియములకు కావలసిన చారిత్రకాధారాలను, కళాఖండములను సేకరించుటకే చట్టం వుపయోగపడుతుంది.

ప్రాచీన స్మారక చిహ్నములు, పురావస్తుస్థలాలు మరియు అవశేషాల పరిరక్షణ చట్టం

ఆసలు 1904 లో ప్రాచీన స్మారక చిహ్నముల పరిరక్షణ చట్టం ప్రవేశపెట్టబడింది. దీని పరిధి పెంచుటకు 1958 లో సమగ్రమైన మరోచట్టం ప్రవేశపెట్టబడింది. ఇది పైచట్టాన్ని అధికృతం చేసింది. ఈ సమగ్రచర్యే ప్రాచీన స్మారక చిహ్నములు, పురావస్తుస్థలాలు మరియు అవశేషాల చట్టం. 1904 వ సంవత్సరములో జారీ అయిన చట్టంలో కేవలం ప్రాచీన స్మారక చిహ్నముల పరిరక్షణ గురించి వుండే, 1958 లో వచ్చిన చట్టంలో పురావస్తుస్థలాలు మరియు అవశేషాలను గూడా పరిరక్షణ జాబితాలో జేర్చారు.

1. జాతీయ ప్రాముఖ్యం గల ప్రాచీన మరియు చారిత్రాత్మక స్మారక చిహ్నములు, పురావస్తు స్థలాలు మరియు అవశేషాలన్నియు యీక్రొత్త చట్టం పరిధిలోనికి వస్తాయి. పై సుదూరించిన సాంస్కృతికసంపద సంతటిని ప్రకటనద్వారా ప్రభుత్వపరిరక్షణలోనికి తేబడినవి. అట్లాగే ప్రకటనద్వారా చట్టం పరిధి నుండి వైవాదీని తప్పించనూ వచ్చును.

2. ప్రాచీన స్థలాలు మరియు పురావస్తువుల యజమానులు ప్రభుత్వముతో ఒప్పందానికి రానిచో అటువంటి వారిపై చర్య గ్రెకోనుటకు చట్టములంగా ప్రభుత్వానికి అధికారాలు సంక్రమించినవి.
3. ఈ చట్టములంగా భారత ప్రభుత్వ పురావస్తు శాఖవారు మాత్రమే పురావస్తు స్థలాలలో శ్రవ్యకాలు చేయవచ్చును. తదితరాలు అనర్హులు.
4. ప్రభుత్వంచే రక్షణ పొందిన పురావస్తుస్థలాలలో, ఎటువంటి కట్టడాలు కట్టరాదు, గని శ్రవ్యకాలు, రాకెగనులు నచ్చట నెలకొల్పరాదు.
5. ప్రభుత్వంచే రక్షణలేని పురావస్తు స్థలాలలో గూడ భారత ప్రభుత్వం స్వయంగా శ్రవ్యకాలు చేపట్టవచ్చును. లేదా ఆయా రాష్ట్ర ప్రభుత్వ పురావస్తు శాఖకు, ఆయా ప్రదేశాలలో శ్రవ్యకాలు చేయుటకు అనుమతి భారత ప్రభుత్వం మంజూరు చేయవచ్చును.
6. అటువంటి శ్రవ్యకాలు చేయబడిన స్థలాల యజమానికి ఏదైనా నష్టం వాటిల్లిన ప్రభుత్వం తగిన నష్టపరిహారం చెల్లిస్తుంది. పై లక్షణాలు పరిశీలిస్తే పురావస్తు స్థలాలను, వస్తువులను, స్మారక చిహ్నములను పరిరక్షించుటకు, పురావస్తు శ్రవ్యకాలను క్రమబద్ధం చేయుటకు, శిలావస్తు సంపదను రక్షించుటే యీ చట్టం ముఖ్యద్దేశ్యంగా కనిపిస్తుంది.

ఇక యీ చట్టములోని పదముల వివరణ పరిశీలిద్దాం. 'ప్రాచీన స్మారక చిహ్నము' అనగా ఏదైనా ప్రాచీన కట్టడము, గుహ, రాతిశిల్పం, శాసనం, చారిత్రాత్మకముగా గాని, పురావస్తు శాస్త్ర ప్రకారంగాని ప్రాముఖ్యం సంతరించుకొని నూరు సంవత్సరముల పైబడి పురాతత్వం గల్గినది. ఇక "పురావస్తు స్థలాలు-అవశేషాలు" పై నుదహరించిన కట్టడములు, శాసనములు, శిల్పాలు గల స్థలాలు మరియు చారిత్రాత్మకాధారాలు మరుగు పడినట్లు ఆధారాలు కల్గిన స్థలాలు. ముఖ్యంగా ఇవి పాటిమన్ను దిబ్బలు.

పై స్థలాలను ఏ విధంగా ప్రభుత్వం తమ స్వాధీనం చేసుకొంటుందో చూద్దాం. పై చట్టం 4 వ సెక్షన్ ప్రకారం ప్రభుత్వం ఏదైనా పై నుదహరించిన ప్రాచీన కట్టడాలను, ప్రదేశములను తన రక్షణలోనికి తీసుకోదలిస్తే ప్రభుత్వ ఉద్దేశ్యాన్ని 'అధికారిక గెజిట్'లో ప్రకటిస్తుంది. ప్రకటిస్తూ 2 నెలలు కాలవ్యవధి అభ్యంతరాలు స్వీకరించుటకు ప్రభుత్వం మనకు ఇస్తుంది. ఈ రెండు నెలల్లో ఎటువంటి

అభ్యంతరాలు ఎవరినుండి రాని పక్షమున దానిని ప్రభుత్వం రక్షణ పొందే చారిత్రక చిహ్నంగా పరిగణిస్తారు. తదుపరి అటువంటి చారిత్రక కట్టడములలో సభ్యులు, సమావేశాలు, విందులు, వినోదాలు, సినిమా చూడగల ప్రభుత్వానుమతి లేనిదే జరుగుట నిషేధిస్తారు. పై చారిత్రక స్థలాలను కట్టడముల రక్షణపై ప్రభుత్వం తగిన శ్రద్ధ చూపుతుంది. ఈ చట్టము గూడ చలనయోగ్యమైన పురావస్తువులకు పూర్తి రక్షణ కల్పించలేకపోయింది. కావున ప్రభుత్వం మరియొక చట్టాన్ని 1972 లో ప్రవేశపెట్టింది. అదే ప్రాచీన వస్తువులు మరియు కళాఖండముల చట్టం. ఇది మనదేశంలో 1974 నుండి ఆచరణలోనికి వచ్చింది.

ప్రాచీన వస్తువులు మరియు కళాఖండముల చట్టం

ఈ చట్టం ముఖ్యంగా చలనయోగ్య (మువ్వబుల్) మైన పురావస్తువుల నిమిత్తం జారీ చేయబడింది. సాంస్కృతిక, స్మారక చిహ్నములు మన పూర్వ చరిత్ర పునర్నిర్మాణమున కెంత ప్రమాణముతో, చలనయోగ్యమైన పురావస్తువులు, కళానిశ్చేపాలు (కళాఖండములు) గూడా అంతముఖ్యమైనవే. మన దేశంలో, ముఖ్యంగా మన రాష్ట్రములో ప్రాచీన అవశేషాలు గానరాని గ్రామాలు లేవు. ఇక భూగర్భమున మరుగుపడినవి. ప్రజల యొద్ద గుప్తముగ నున్నవి మరెన్నో !! విదేశీయుల ప్రలోభములకు లోబడి, మనవారు కొందరు మన పురావస్తు కళాఖండములను విదేశీయులకు తరలించుచున్నారు. మరికొందరు లోహముల మీద కాంతిలో ప్రాచీనాభరణములను, తామ్ర శాసనములను కరగబెట్టుచున్నారు. ఇట్లు విద్యావంతులు, విద్యాపీనులు గూడా మన ప్రాచీన సంపదను నాశనముచేయుచున్నారు. ఈ మాతుకచర్య నాపుటకే భారత ప్రభుత్వం ఈ చట్టం ప్రవేశపెట్టింది. ఇందు పురావస్తువులు, మరియు కళాఖండాలు పరిరక్షణే ముఖ్యంగా గోచరిస్తుంది. ఈ చట్టం భారత ప్రభుత్వముచే నొసగబడినా, దానిని అమలు పరుచుట రాష్ట్రముల విధిగా నిర్ణయించింది. పర్యవసానంగా మన ప్రభుత్వంవారు ప్రతిరెండు జిల్లాలకు నొక "పురావస్తు రిజిస్ట్రార్ ఆఫీసరు కార్యాలయము" 1974 సంవత్సరములో ప్రారంభించిరి. ఈ చట్టాన్ని పర్యవేక్షించేందుకు, అమలుకు రిజిస్ట్రార్ ఆఫీసరుగారికి చట్టపరంగా అధికారాలివ్వబడినవి.

సర్వసామాన్యంగా ప్రజలు తమ మోటారుకార్లు, తుపాకులు, రేడియోలు మొదలగు వానికి లైసెన్సు పొందుటకు తమ స్వంత

బాధ్యతగా ఎట్లు చేయుచున్నారో, అట్లే నూరు సంవత్సరముల ప్రాచీనత్యముగల పురావస్తువులు కల్గివున్నవారు తమ ప్రాంతమందున్న 'రిజిస్టరింగ్ ఆఫీసు' కార్యాలయంలో వాటిని 'రిజిస్టర్' చేయవలసిన బాధ్యత వారి (ప్రజల) పై నున్నది. ఇక చట్టరీత్యా 'రిజిస్టర్' చేయించవలసిన పురావస్తువులు.

1. విగ్రహములు

లోహము, శిల, కొయ్య, కొమ్ము, మట్టి, దంతము మొదలగు వాటితో చేయబడినవి.

2. వర్ణచిత్రములు

రేకులు, పలకలు, గుడ్డలు, అద్దములు, చెక్కపలకలు మొదలగు వాటిపై రంగులతో వేయబడిన చిత్రములు.

3. వ్రాతపుస్తకములు

పర్ణచిత్రాలు, కథానిక రూపచిత్రాలు గలవి మాత్రమే.

పూజలోనున్న దేవాలయ విగ్రహములు (మూలవిరాట్టులు) నాణెములు, ఆయుధములు, కవచములు, ఆభరణములు మొదలగునవి నూరు సంవత్సరముల వాటివైనా రిజిస్ట్రేషన్ నుండి మినహాయించబడినవి. దేవాదాయ, ధర్మాదాయ శాఖవారి దేవాలయములందున్నవి, తదితర ట్రిస్టిల స్వాధీనములోనున్న దేవాలయాల ఉత్పన్నమూర్తులు తప్పనిసరిగా రిజిస్టర్ చేయించుకొనవలెను. రిజిస్ట్రేషన్ రుసుము ఏమాత్రము లేదు. ఇందుక్కావలసిన రిజిస్ట్రేషన్ ఫారములు, తక్కిన వివరములు ఆయా ప్రాంతముల రిజిస్ట్రేషన్ ఆఫీసర్, పురావస్తుశాఖ కార్యాలయముల నుండి పొందవచ్చును.

పురాతన వస్తువుల రిజిస్ట్రేషన్ వాటి యజమానుల బాధ్యత అయినను, 'రిజిస్ట్రేషన్ ఆఫీసు' గుప్తముగానున్న ప్రాచీన వస్తువుల వునికిని పసిగట్టుటకై నిర్విరామంగా కృషి చేస్తున్నారు. రిజిస్టర్ చేయించనిదే ప్రాచీన వస్తువులు ప్రజల వద్ద వుండుకొనుట చట్టరీత్యా నేరం. అట్టి వస్తువులను కనుగొనుటకని రిజిస్టరింగ్ ఆఫీసరుగారికి ఇండ్లను సోదాచేయుటకు చట్టరీత్యా అధికారము లేయబడినది.

పై చట్టములన్నియు ప్రాచీన కళాఖండములను, పురాతన స్థలాలును, స్మారక చిహ్నములను పరిరక్షించుటకుద్దేశించినవి. కాని ప్రజల పూర్తి సహకారం లేనిదే పై చట్టములను అమలు పరచుట దుర్లభం. ప్రజలు మన సాంస్కృతిక విలువలకు ప్రాధాన్యం చూపి, మన పురాతన శిలాసంపద పరిరక్షణకు ప్రభుత్వానికి చేయూత నివ్వాలి. నేడు ఏ వార్తా పత్రికలలో చూచినా 'మన ప్రాచీన శిలాసంపద' దయ నీయ స్థితే కన్పడుచున్నది. వాటి పరిస్థితికి ప్రజలే కారణం. పురావస్తు శాఖవారు వాటి సంరక్షణార్థమే ఆయా పల్లెలకు వెళ్లిన ప్రజలు లేనిపోనివిచెప్పి అడ్డంకులు చెబుతారు. ప్రతి జిల్లాకు ప్రదర్శన శాలలు ఏర్పాటు చేయాలని ప్రభుత్వ సంకల్పం. దయనీయంగా పడివున్న శిలాశిల్పాలను, కట్టడాలను జిల్లా కేంద్రానికి తరలించాలని ప్రభుత్వం సంకల్పిస్తే ప్రజలు అడ్డుతగులుతున్నారు. పోనీ ఆ ప్రజలే నా వాటిని పరిరక్షిస్తారా అంటే అదీ శూన్యమే. కావున పురావస్తువులు, స్మారక చిహ్నముల నేటిస్థితికి పూర్తిగా ప్రభుత్వం ది బాధ్యతగాదని, ప్రజలూ, దానికి బాధ్యులైనని గుర్తించాలి. ఏ జిల్లాలోనైనా పురాతన కట్టడాలు, తామ్రశాసనాలు, నాణెములు, ప్రాచీన స్థలాలు బయల్పడిన వెంటనే పురావస్తు శాఖవారికి లేదా రెవెన్యూ శాఖవారికి తెలుపవలయును. అట్లు తెలుపనిదో నేరం. ఇది గమనించి ప్రభుత్వానికి ప్రజలు చేయూతనిచ్చి పురావస్తు పరిరక్షణకు సహకరింపవలయును.

న న్న ను న యి ం చు నా న్నా !

డాక్టర్ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు

నినుగాంచి

చెమ్మగిల్లిన ఈ నయనమ్ముల నుంచి

రాలిపడిన ఈ ఆనందబాష్ప బిందువుల

మకరంద సింధువొనరించి

నీ దివ్య పాదమ్ముల ప్రక్షాళించి

గొంతుదాటి రాలేని ఈ మధురభావమ్మును

అంతరాత్మను చిలుకుతున్న రససాగర మథనమ్మును

మమతల మందార మాల చేసి

మనసారా నిను వరించి ఆవరించి

గుండెను కర్పూరం చేసి నీకు వెలిగించి

నా అణువణువునూ నైవేద్యం చేసి నీకు తినిపించి

నీ ముంగిట వాడిన మల్లియవోలే

నీ ఎదనంటిన పసుపుపచ్చని గంధమువోలే

నీ పదసమలోని అరుణకుంకుమ శోభవోలే

నీ కనుపాపల కనుల కందని మధుచంద్రకాంతి వోలే

ఈ జన్మ ధన్యము కాగా

ఈ బ్రతుకు సార్థకము కాగా

నీకు పూజ చేయాలని

భారతి

నిన్ను సేవించుకోవాలని

వేవేగమే పరుగున రాగా

ఆశల కొండల నడచి రాగా

గొంతు పెగలదేమి స్వామి!

నోట మాట రాదేమి శాంతి ?

ఈ నిట్టూర్పుల బరువు

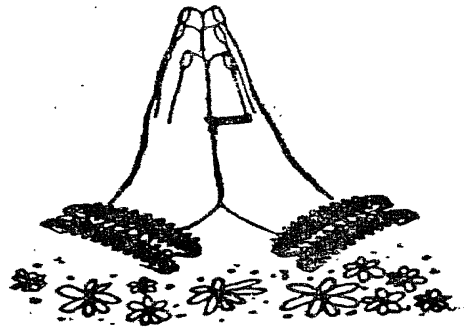
ఈ ఎగళ్వాసల దుడుకు

భరించ లేకున్నాను !

నీవే నన్ను పలుకరించి

తనివి తీరా కుశల మడిగి

అనునయించు నాన్నా !

గా యా లు - గే యా లు

శ్రీ లా వ ర్

ఈ ఎదవెదురు ఒంటినిండా
ఎన్నెన్ని గాయాలు !

ఏ గాయాన్ని స్తుతారంగా తాకినా
ఎన్నెన్ని గేయాలు !

శతాబ్దాల శిఖరాల మీంచి దూకుతున్న
యీ జలపాతపు పాటల్లో
ఎన్ని నిమిషాలు, రోజులు కొట్టుకు పోతున్నాయి గులక
రాళ్లలా !

నేత్రాకాశం కురిసే పన్నీటి జల్లుల్లో
ఎన్ని గుండెలు రేకులు విచ్చుకుంటున్నాయి గులాబీ
పువ్వుల్లా !

యీ మానవతా సంగీతం ముందు
ఎన్నెన్ని విషనాగుల పడగలు నర్తించాయి !

యీ పాటల కెరటాల హృదయం మీద
ఎన్నెన్ని సరస పుష్కలావర్తాలు సంవర్తించాయి !

ప్రతి గాయం మనిషి కోసం
ఎంత ఎరుపును నిలువపై ధారపోసింది !

ప్రతి గేయం మంచి కోసం
ఎంత మెరుపును నలుపుపై ఆరపోసింది !

శ్రుతిచేసిన గుండె లోతుల్లో
ఎంత సంగీతం అనురాగ గంగె పొంగింది !

ఎక్కు పెట్టిన గుండె దారుల్లో
ఎంత అమానుషం సిగ్గుతో కుంగింది !

చీకటి షాతరలు త్రవ్వితీసిన
వెలుతురు క్షణాలతో
ఉజ్వల ఉదయ సాగరానికి
వంతెనలు కడదాం రా !
విందాం రా !

గాయాలు వినిపిస్తున్నాయి క్రాంతి నాదాలుగా !
గేయాలు విరుతిస్తున్నాయి ఆశావాదాలుగా !

థాక్స్ టు గాడ్

మూలం: అనిల్ బిశ్వాస్ తెలుగు అనువాదం: కె. సుజనదేవి

(గత సంచిక తరువాయి)

గాడ్ సాబ్ స్క్రిక్టెడ్ కలవాటు పద్ద సీనియర్ జైలర్ డ్యూటీ టైం కన్నా పదినిమిషాలు ముందుగానే అఫీసుకు చేరుకునేవాడు. అయినా ఆరోజు గాడ్ సాబ్ అంతకన్నా ముందుగానే అఫీసుకొచ్చాడు. అసహనంగా అఫీసురూంకో అతనికోసమే ఎదురు చూస్తున్నాడు. అతని అస్వస్థతకూ, అసహనానికీ కారణం రెండూజులైనా నక్కలైట్ మర్చిపిటిషన్ తన డేవిట్ మీదకు రాలేదు. రేపే మర్చిపిటిషన్ కు ఆఖరు తేదీ. “పూర్ణాక్షత్రపుణ్యానికి ఛస్తాడు” వాణ్ని ఎలాగైనా తప్పించాలి. ఇలా ఇదివల్లో ఏదైతే గురించి అలోచించలేదన్న మాట మాత్రం సూటికి సూరుపాళ్లు నిజం.

సీనియర్ జైలర్ పదిగంటలకు గాడ్ సాబ్ ముందు హాజరయ్యాడు. “ఆ నక్కలైట్ మర్చిపిటిషన్ సంగతేమయింది?” జైలర్ సెల్యూబయినా, బేయక ముందు అడిగాడు గాడ్ సాబ్. సీనియర్ కొంచెం సిగ్గుగ్రూ, తత్తరపాటుతో వెమ్యడిగా చెప్పాడు. “నర్ బ ట్రైడ్ మై లెవర్ బెస్ట్ బిట్ హీ ఈజ్ టూ మచ్ ఫ్యాన్టజీకల్. హీ రెవ్యూజ్ టు సైర్ మర్చిపిటిషన్”.

గాడ్ సాబ్ కు అరికాలు మంట నెత్తికెక్కింది. కోపంతో మండి పడ్డా గట్టించాడు. “ఎందుకొచ్చిన నీ ఇరవై రెండేళ్ల సర్వీసు? వేస్ట్. అప్రైల్ 1 శ్రైదీపిచి సంతకం తీసుకోలేని సువ్వా, నీ సర్వీసు ఏట్లో చూకండి. ఇలా పడెయ్యి ఆ మర్చిపిటిషన్ వేసి తెస్తాను.”

సీనియర్ చేతికాగిరాలు లాక్కుంటూనే నడక ప్రారంభించాడు సాబ్. వెనకాల నలుగురు వార్లర్లు, నలుగురు బ్రాడోతులు నడిచారు. శ్రైదీపి బుక్ లో వేసుకునేందుకు సాబ్ ఏం మృత్రం ఉపయోగిస్తాడో తెలుసుకుందుకు సీనియర్ జైలర్, ఫాసిగేట్ జైలర్లుకూడా గాడ్ సాబ్ ననుసరించారు. ఇలా “నవవెంటన్ సిరి” లాగా గాడ్ సాబ్ అండ్ కంపెనీ ఫాసిగేట్ చేరుకుంది

గాడ్ సాబ్ కు చూస్తూనే ఫాసిగేట్ కు చుట్టు పుట్టింది. అక్కడ పురి, రావి చెట్లు తలలించుకుని అండపీ ఫోజులో నుంచున్నా సాబ్ సెల్ ముందు అక్కడ ఉంటా అగాడు. సర్వకాల సర్వాస్థిలోను గోపంగా ఉంటే తన ముఖం మీదకు కొంచెం సత్వరమవుతున్నాడు. కాని కొత్తనటి స్టేజీమీద తెలు తత్తరపడ్డా పచ్చిందో, నవ్వు సాబ్ ముఖం మీదకు అలాగే భయపడ్డా పచ్చింది. సాబ్ గొంతు సుపరించు కొని తెచ్చిపెట్టుకున్న మార్దంతో “హలో యంగ్ వాచ్ మ్యా ఆర్యూ?” అన్నాడు.

సాబ్ ఎంతో అలోచించి అడిగిన ఈ మొదటి మాట అర్థం నక్కలైట్ కు తెలిసింది. వెంటనే సాబ్ కేసి నిర్లక్ష్యంగాచూసి “అయాం టై డీ నంబర్ 842, ఎ డ్రెటిర్, నక్కలైట్ అండ్ నాదె యంగ్ వాచ్ మిస్టర్ గ్లాస్” అంటూ దులిపాడు.

నక్కలైట్ మాటలు విన్న సీనియర్ జైలర్, ఫాసిగేట్ జైలర్లు పణిగొన్నారు. గాడ్ సాబ్ డేలితో నక్కలైట్ నూ రోజూ నిండా యనుకున్నారు. గాడ్ సాబ్ పిచ్చికోపంతో నిలువెల్లా ఊగిపోతాడనుకున్నారు. కాని...కాని గాడ్ సాబ్ మండిపడలేదు. వెర్రి జమేదార్ కు జలుపు తీయ మన్నాడు. వెర్రి జమేదార్ భయపడుతూ నాలుగుసార్లు గుర్తిలోని తాళం చెవులు తత్తరపాటుతో మార్చి మార్చి ఎలాగోలా తలుపు తెరిచాడు. సాబ్ సెల్ ముందున్న జమేదార్ స్టూల్ కు స్వయంగా లోనికి తీసుకెళ్లి నక్కలైట్ ముందు వేరుకుని దాని మీద బైతాయించాడు.

భయంకరమైన నిశ్శబ్దం. ఎవరికేం మాట్లాడాలో తోచడంలేదు. ఎప్పటిలాగే గాడ్ సాబ్ నిశ్శబ్దాన్ని భంగం చేశాడు. ఎడం కన్ను గిటుతూ, కుడి చేతిలోని స్టిక్ తో ఎడమ అరచేతిపై తడ్డా అన్నాడు “బచ్చా...నిజంగా ఉక్కు కుర్రాడివిరా నువ్వు” నక్కలైట్ జవాబు ఇచ్చేలోపలే అతని కళ్ళల్లో నూస్తూ అడిగాడు. “కొంబే టై డీ నంబర్ 842: నా చయసంతో చెప్పు చూద్దాం”.

నక్కలైట్ సారి గాడ్ సాబ్ కు అపాదమస్తకం పరిచించి అతని తెల్లబడుతున్న మీసాలకేసి చూస్తూ చెప్పాడు “52, 53 ఏళ్లంజూ

యేమో". సాబ్ ఈ జవాబుతో మండ్రిడ్డాడు. "జేవకూఫ్. గాడిదవు నువ్వు. నాకు నీ తండ్రి పయసుంది తెలుసా?" అన్నాడు.

"ఓహో అలాగా? అదెలాగండీ? నాకు తెలిదే" పెరుకారంగా అన్నాడు నక్కలైట్.

తన వయసు ఆనరా తీసుకుని పెత్తనం చెలాయిద్దామను కున్నాడేకాని నక్కలైట్ ముఖంలో మాత్రం మార్చేమీ కానరాలేదు. సాబే నెమ్మదిగా కొంచెం బ్రతిమాలుతున్న ధోరణిలో అన్నాడు "చూడు బాబూ నేను పెద్దవాడిని చెబుతున్నాను. నామాట విను. మరీ పిటిషన్ పై సంతకం చేయి." సాబ్ కాగి-లూ, "నువ్వు నక్కలైట్ ముందుంచాడు. కాని అతడు వాటికేసి చూస్తున్నాడేమి. అయినా విసుగుచెందని విక్రమార్కుడిలా గ్లాడ్ సాబ్ తన సట్టు వదల్లేదు.

"యూ సీ బాయ్... నాకు తెలుసు, సంతకం చేయాలంటే నీవు ఇన్నట్టుగా ఫిలవువావని. అలా అనిపించడం కూడా సహజమే. కాని అది మూర్ఖత్వం. తప్ప."

సాబ్ అతని ఎత్తిపొడుపును లక్ష్యపెట్టకుండా "యూ సీ. క్లాస్ వార్ మీద నీకు విశ్వాసం లేదా?" అన్నాడు.

"అఫ్ కోర్స్... ఉంది." అన్నాడు నక్కలైట్.

"యుద్ధం అంటే గెలుపూ, ఓటమి ఎలాగూ ఉండేవే. నిజమైన యోధుడు రత్తిపోట్లు బరిస్తూనే, ఆంత్తును విజయంకోసం ఒక్కోసారి వెనక్కిదూగుచుకూడా. యుద్ధంనుండి కేవలం శారీరకం మాత్రమే కాదు; మానసికం కూడా. అందుకే...అందుకే నువ్వు వెనక్కు తగ్గు. కేవలం కాసేపటికోసం; ప్రాణం రక్షించుకునేందుకు మాత్రమే వెనక్కు తగ్గు. నీ ప్రాణం చాలా విలువైనదన్న సంగతి మరచిపోకు నీలాంటివాళ్ళే వ్రాలి చేయగలరు.....

మధ్యలోనే అతని మాటను తీవ్రంగా ఖండిస్తూ నక్కలైట్ “ఎవరు చెప్పారు మీకీమీద? క్రాంతి ద్రోహులు చేస్తారు. ఒకరిద్దరు వ్యక్తులు కాదు. నాలాంటివాళ్లువస్తే క్రాంతి ఆగిపోదు.” అన్నా

“అవునునుకో. కాని నీ ఊరితో క్రాంతి అగస్త్యి పెరగదు కూడా. అలాంటప్పుడు మొండిగా ప్రాణాలెండుకు తీసుకుంటావు. సంతకం పెడిలే అసమానమని ఎందుకు భావిస్తావు?” అడిగాడు గ్లాడ్సాట్.

“నా మానావమానాన్ని పక్కకునెట్టి నేను ఇంజినుండి బయటపడ్డాను మిస్టర్ గ్లాడ్. మరీ పిటిషన్ నాకు అవమానమని నేను భావించడం లేదు. క్రాంతి ఉద్యమానికి అవమానకరమని తలుస్తాను. ఈ నిరంకుశ ప్రభుత్వంమొందు నాప్రాణభిక్షకై కొంగు చాచడమంటే క్రాంతి ఉద్యమం పట్ల అవిశ్వాసం చూపడం. ఒక క్రాంతి కారకుడిగా ఉద్యమాన్ని అవమానించడం.” అన్నాడు.

గ్లాడ్సాట్ నిరు తరుడయ్యా రాజకీయాలేవీ తన కర్తవ్యం కావన్న సంగతి అతనికి మళ్ళీ అర్థమైంది. ఇక లాభం లేదనుకుని అటునుంచి నరుక్కురావాలనుకున్నాడు. “నీ క్రాంతిని కాసేపు పక్కకు పెట్టు. నాకదేమీ అర్థం కాదు. కాని నీ భార్యా బిడ్డలు నిరాధారులౌతారే; వారిమూడేంచేశావ్? నిన్ను కలుసుకోవాలని కుర్రాణ్ణి చంపేసుకుని చెప్పులై నాలేని కాళ్ళతో, ఎండనకా, వాననకా చంద్రమెళ్ళ నడిచివచ్చిందే, ఆ అమ్మాయి మూడేంచేశావ్?” గ్లాడ్సాట్ నిట్టించాడు.

“నాకు తెలుసు మిస్టర్ గ్లాడ్. నన్ను ఏరి కోరి పెళ్ళిచేసు కున్నప్పుడేనుంచీ ఆమె నిస్సలమీద నడుస్తోంది. ఈ వంద మైళ్ళ నడక ఆమెకో లెక్కలోనీది కాదు.”

నక్కలైట్లోని ప్రేమ భావనలను నిద్రలేపే ప్రయత్నంలో గ్లాడ్సాట్ అవే భావనలకు బలైపోతున్నాడు, తనకు తెలీకుండానే. నక్కలైట్తో అన్నాడు “శబ్దాలు అందంగా పేరుస్తే భావం స్పష్ట మౌతుందేతప్ప వస్తుస్థితి మారదు. నీవు చస్తే నీ పెళ్లాం జీవితం ఎడారైపోతుంది. జీవితం ఎడారి అవడమంటే ఏమిటో అదెలా ఉంటుందో నీకు తెలుసా? ఎప్పుడన్నా ఆరోపించావా? నన్నడుగు, నాకు తెలుసు. జీవితం ఎడారిగా మారడమంటే ఏమిటో, పెనుతుపాన్లో నాశనమవడమంటే ఏమిటో, ఎలా ఉంటుందో...మూట్లాడుతూ మూట్లాడుతూనే గ్లాడ్సాట్ కదిలిపోయాడు. కంతం బొంగురు పోయింది. అన్నిటికన్నా ముఖ్యంగా తన మాటల ప్రభావం నక్కలైట్పై పడనందున అతనికి విసుగుపుట్టింది. తనపై తనకసహ్యం వేసింది. రెండు చేతుల్తో నక్కలైట్ని ఊపుతూ “మనిషివా

చదవ్విరా? వెదవ, అబద్ధాలకోరు, లుచ్చా, మూర్ఖుడా” నోటికొచ్చిన లిట్లన్నీ లిట్లసాగాడు గ్లాడ్సాట్. “రోడ్డుమీద అడుక్కుంటున్న క్రాంతిచూస్తే నీకుజాలేస్తుంది. కాని నీసొంత భార్యాబిడ్డలంతమాత్రం కనిపించం లేదు కమా! నీ అహంకారానికి వాళ్ళను బలిపెడతావా?”

“ఏం నా భార్యాబిడ్డల మీద మీ కెందుక్కనికరం?” దినుగ్గా అడిగాడు నక్కలైట్.

“కేవలం మానవత్వం వల్ల.” గ్లాడ్సాట్ ఈ జవాబు వింటూనే రెచ్చిపోయాడు నక్కలైట్. “మానవత్వమా? మీరూ మానవత్వానికేం సంబంధం? మానవత్వపు విలువ తెలుసుకోవాలంటే మనిషిలో మనిషి గుండే ఉండాలి. అదేమీ లేని మీకు— మీలాంటి నరపశువుల మానవత్వంతో ఏం సంబంధం?”

ఒక టైడీ గ్లాడ్సాట్ నిలా అవమానించడం వెల్లి జమేదారు కూడా సహించలేకపోయాడు. నక్కలైట్ కేసి కర్రలేపుతూ ముందు కొచ్చాడు. కాని గ్లాడ్సాట్ అతన్ని చేత్తో వెనక్కు తోశాడు. నక్కలైట్ మాత్రం ఇవేమీ పట్టించుకోకుండా అనేస్తున్నాడు. “ఐ నో, నాకు తెలుసు. మరీపిటిషన్పై నేను సంతకం చేయకపోవడం మీ గవర్న మెంటుకు అపమానకరంగా తోచింది. నేను గవర్నమెంటును లేవ చేయక పోవడం వాళ్ళ భరింపలేక మీతో చెప్పారు, నాచే సంతకం చేయించమని. అందుకేగదా మొన్నట్టింటి నన్ను బుట్టలో వేసు కుండామని నాకన్ని సౌకర్యాలూ కల్పించారు. నాతో తియ్యగా మాట్లాడుతున్నారు.” నక్కలైట్ ఇలా ఆరోపించడంతో గ్లాడ్సాట్ భిన్నుడయ్యాడు. మూట్లాడలేక పోయాడు. కాసేపలాగే స్తబ్ధంగా కూర్చుని లేచాడు. ద్వారంవద్ద షణంసేపాగి నక్కలైట్తో అన్నాడు “ఇంలా కుర్రాడివి. ఒట్టి తప్పుటడుగులువేసే కుర్రాడివి. నీకు రాజకీయాలు తెలీవు. మానవత్వమంటేకూడా అర్థంకాదు. నేను సిగరెట్టులో కెందుకొస్తున్నానో నీకు తెలీదు. కారణం నీజీవితమెప్పుడూ విధ్వంసం కాలేదు. కాకూడదు. మనిషిని మనిషి అర్థం చేసుకోవడం అంత తేలిక కాదు బాబూ. ఇక రాజకీయాలంటావా? అవి నీ కర్తవ్యమే ప్రభుత్వం నీ మరీ పిటిషన్ కై కాదుక్కుర్చుందని నీ వసుకోకనే పోద్దువు. ఓ. కే. నేను మళ్ళీ చస్తాను. ఆఖరు షణం వరకూ వస్తూనే ఉంటాను. “నిన్నుత్తి పుణ్యానికి చావనివ్వను. బాయ్” అంటూ బయల్దేరాడు. ఆ బయల్దేరడం ఏకంగా తన బంగళాకే చేరాడు. సూర్యుడు అస్తమిస్తున్నాడు. నక్కలైట్ను కన్విన్స్ చేయడంలో ఘరోరోజు గడిచింది.

రాత్రయింది. రోజులాగే తన విస్కీ బాటిల్, గ్లాసు పెట్టుకుని కూర్చున్నాడు సాట్. మామూలుగా నాలుగైదు పెగ్గులు

పద్ధత ఎడారిలాంటి తన జీవితంలోకూడా పచ్చికబయళ్లు కనబడతాయి. క్రమంగా తన్నుతాను మరచి కలలోకి జారుకుంటాడు. కాని ఇవాళ దేంపాపమో కాని పెగ్గమీద పెగ్గ పొట్టలో కుమ్మరించినా అతనికి మైకం రావడంలేదు, నిద్ర పట్టడం లేదు. నక్సలైట్ మాటలు మరువలేక పోతున్నాడు. తడబడుతూ లేచాడు. చీకట్లో తూలుతూ తోటలో కొచ్చాడు. ఓ సారి గట్టిగా గాలిపీల్చి గుండల నిండుగా నైట్ క్వీన్ పరిమళాన్ని నింపుకున్నాడు. దాంతో అతని శరీరం పులకించింది. 'తనకు మనిషి గుండె లేకపోవడమేమిటి?' ఉన్నదని రూఢిగా తోచాక గ్లాడ్ సాబ్ నైట్ క్వీన్ ను గట్టిగా కౌగిలించుకున్నాడు.

నైట్ క్వీన్ అంటే గ్లాడ్ సాబ్ కు చాలా ఇష్టం. ఘడ్వాహ్నపు వెలుగులో సౌగంధ్యం వయ్యారాలూ పోయే పూల చెట్లంటే అతని కిష్టం ఉండదు. కేవలం సుఖంలో మూత్రమే వాటా కోరే ఖుద్ర మానవులంటి వామొక్కలు. కాని నైట్ క్వీన్?... సూర్యుడే స్రవించాక నిశబ్ద నిశీథిలో అందర్నీ తన సుగంధంలో ముంచెత్తేయకు, వారి వారి దుఃఖాలనుండి మరపించేందుకు నైట్ క్వీన్ నిటారుగా నిలబడుతుంది.

కాలం, ఆ కాళరాత్రిని ఆటగా మింగిస్తుంది. జైల్లో పన్నెండు గంటలు కొట్టారు. ఒక్కసారి కళ్ళు బాగా తెరిచి చుట్టూ పరిచించాడు గ్లాడ్ సాబ్. చుట్టూ పెద్ద పెద్ద వృక్షాలూ, జైలు గోడలూ మధ్యలో దయ్యంలా తన బంగళా. ఎందుకో ఒక్కసారి భయంతో అతని వొళ్ళు జలదరించింది. నైట్ క్వీన్ ని ఇంకా గట్టిగా కౌగిలించు కున్నాడు. నైట్ క్వీన్ మాత్రం గర్వంగా, రీమిగా, నిటారుగా నిలబడి ఆ భయంకర నిశ్శబ్ద నిశీథిలో స్రవన్నంగా నవ్వుతూంది; గెస్టాపోం చేత చిక్కిన మారాలాగా. 'మారా, జ్ఞాపకంతో రెక్కలు తెగిన పక్షి లాగా కొట్టుకున్నాడు గ్లాడ్ సాబ్. 'మారా, మారా' మనసులో మారా జపంచేస్తూ నైట్ క్వీన్ ను గట్టిగా గుండెకదుముకున్నాడు. నైట్ క్వీన్ గ్లాడ్ సాబ్ నూరడించింది. కాసేపటి కళ్ళు కొంచెం స్థిమితపడ్డాడు. అతనికి మళ్ళీ నక్సలైట్ మాటలు గుర్తొచ్చాయి. కోపం, దుఃఖంపట్ట లేకపోయాడు. పళ్ళు కొరుకుతూ గొణిగాడు. "భాంచోత్, నాలుగు పుస్తకాల చదివాడో లేదో తన్ని తాను గొప్ప విద్వాంసుడనుకుంటున్నాడు. నాకు గుండె లేదంటూడా భదవ! సాలా."

గ్లాడ్ సాబ్ కోపంతో నైట్ క్వీన్ దగ్గరించి లేచి హాల్లో కొచ్చాడు. నైట్ డ్రెస్ విసిరేసి యూనిఫారం చేసుకున్నాడు. నడుముకు లెదర్ బెల్ట్ బిగించి, మర్సీ పిటిషన్ కాగితాలు జేబులో దోపాడు. జైల్ కేసి నడవసాగాడు. నిర్మానుష్యమైన నల్లని తారు రోడ్డుమీద బూట్ల చప్పుడు వినిపించడంతో ఇరుక్కలలా వినిపిస్తున్న కిచురాళ్ళ అరుపు ఆగిపోయింది.

గార్డ్ డ్యూటీ హావల్దార్ నలాం కొట్టాడు. మేన్ గేట్ కాపలా దారుడు తొట్టుపాటుతో మేన్ గేట్ తెరిచాడు. గ్లాడ్ సాబ్ జైల్లో అడుగు పెట్టగానే గాఢ నిద్రలో ఉన్న ఖైదీలు భయంగాలేచి తమ తమ పక్కలమీద కూర్చున్నారు. అర్థరాత్రి చెప్పాపెట్టకుండా గ్లాడ్ సాబ్ జైలుకు రావడంతో నైట్ డ్యూటీ వాచ్ మన్లు, వార్డర్లు, బంట్ రోతులు, జైలర్లూ అంతా ఒకటే ఉరుకులూ, పరుగులూ.

ఫాసీగేట్ లో ప్రవేశిస్తూనే గ్లాడ్ సాబ్ గర్జించాడు. "ఒరే ఖైదీ నెంబర్ 842." సాబ్ గర్జనతో పాపం పిచ్చి ఖైదీ మేల్కొని లేచి కూర్చున్నాడు. బూట్లు టకటకలాడిస్తూ సాబ్ నక్సలైట్ సెల్ ముందాగాడు. అతన్ని చూస్తూనే ఇంకా నిద్రపోని నక్సలైట్ ఎప్పటి లాగా చిరునవ్వుతో "హల్లో మిస్టర్ గ్లాడ్ హా ఆర్యూ?" అన్నాడు.

కాని నక్సలైట్ చిరునవ్వు పభావం గ్లాడ్ సాబ్ మీద ఏమాత్రం పడలేదు. వె్రి జమేదారును చూస్తూ "కళ్ళు పోయాయా? తలుపు తెరవ్వేం?" అన్నాడు.

పాపం వె్రి జమేదారు తడబడ్డాడు. అసలే నిద్రమత్తు. ఒక్క షణం అతనికేమీ తోచలేదు, ఎలాగోలా శ్వాస విగబట్టి తాళం తెరచి గట్టిగా ఊపిరి పీల్చుకున్నాడు.

వె్రి జమేదార్ తాళం తీయగానే తలుపును గట్టిగా తన్నాడు గ్లాడ్ సాబ్. ఇనస తలుపులు 'ధబ్బాల్లు'ని రాతి గోడలకు గుద్దు కున్నాయి. జైలంతా ఆ శబ్దం మార్కొగిలది.

గ్లాడ్ సాబ్ సెల్ లో ప్రవేశించి కాళ్ళతో అక్కడున్న పుస్తకాలన్నీ చిందర వందరగా తొక్కేశాడు. "కవితలు చదువుతావుకదా! వెధవ కవితలు చదువుతావు" అంటూ.

ఉన్నట్టుండి హఠాత్తుగా నక్సలైట్ మెద పట్టుకుని ఊపేస్తూ "చెప్పు మర్సీ పిటిషన్ పై సైన్ చేస్తావా లేదా?" అన్నాడు.

లేదన్నట్టు నక్సలైట్ తల అడ్డంగా ఊపాడు. దాంతో రెచ్చి పోయిన గ్లాడ్ సాబ్ అతని రెండు చేతులూ గట్టిగాపట్టి ఆగోడకూ ఈగోడకూ అతన్ని బలంగా విసిరికొట్టసాగాడు. గోడలకు-గుద్దు కుంటున్న శబ్దంతో పక్క సెల్ లలోని ఖైదీలు ప్రాణాలు విగబట్టు కుని ఏం చేయాలో తోచక చణికిపోతున్నారు. ఇంకొక్కళ్ళలో రషబోయే గాడ్ సాబ్ ఆవేశం, పబలం చూచి భయంతో వణుకుతున్నాడు వె్రి జమేదార్.

గోడకేసి కొట్టి కొట్టి అతని ఎముకలన్నీ సున్నిచేశాక అతన్ని నేలకేసి విసిరికొట్టాడు గ్లాడ్ సాబ్. ఇన్ని తన్నులూ తినికూడా నేలమీద

నిందిలేది నిటారుగా తలెత్తి నుంచున్నాడు నక్కలైట్. తన మొరటు చేతుల్లో గ్లాడ్సావ్ మళ్ళీ నక్కలైట్ ముఖమీద గట్టిగా తగిలించి “ప్రభు త్యాదేశంతో షర్పీ పిటిషన్ కోసం నీచుట్టూ తిరుగుతానంటావా? నాకు గుండె లేదంటావా? నేను కుక్కననుకున్నావుట్రా? నీకులేదు గుండె. నీకులేదు మనసు. నీచుడా, లుచ్చా, వెధవా, సాలా ఇటు కవితలు చదువుతాడు, అటా పిచ్చిపిల్ల జీవితాన్ని నాశనంచేసి, దాన్ని విధ్వంసం చేస్తాడు. ఆ అభం శుభం తెలిసి వేరెడు కుర్రాణ్ణి అనాధనుచేస్తాడు. ఇంకా కవితలు కావాలేం నీకు... కవితలు... ఇదిగో కవితలు తీసుకో” అంటూ తన మొరటు పశుబలంతో రెండు గుడ్డులు బలంగా నక్కలైట్ గుండెలో గుద్దాడు. యువకుడూ, బలవంతుడూ అయిన నక్కలైట్ ఆ దెబ్బలతో గిజ్జన తిరిగి కింద పడ్డాడు. సావ్ అతని గుండెమీద రెండు మోకాళ్ళూ బలంగా అదిమిపెట్టి అతని జుట్టుపట్టి తల పైకెత్తాడు. “హరాంఫోర్, ఆ అమ్మాయి కాళ్ళకు చెప్పుల్లేక నీకోసం నడిస్తే కాళ్ళు పగిలాయి. ఇప్పుడు నువ్వు చచ్చి దాని గుండె బద్దలు కొట్టావా? నాలాగా దాని జీవితం ఎదారి చేస్తావా?” అంటూ మళ్ళీ నిలబెట్టడతన్ని. మిగులూ, తగులూ చెంపదెబ్బ లంటిస్తూ “నీచుడా, నువ్వు క్రాంతిమీరుదివి కాదు. గెస్టోపోది, హిట్లర్, నాజీ, ఫాసిస్ట్...”

దెబ్బలు భరించలేని నక్కలైట్ క్రింద పడిపోయాడు. గ్లాడ్ సావ్ కూడా అరిసిపోయాడు. చెమటతో అతని ఒళ్ళంతా తడిసి పోయింది. ఆ విస్కీ మైకం, కోపం, ఉద్రిక్తంలో కూడా అతనిని నక్కలైట్ భార్య కాలి పగుళ్ళు గుర్తొచ్చాయి. గ్యాస్ ఛేంబర్లో కాలుతున్న మారా గుర్తొచ్చింది. కళ్ళు గట్టిగా మూసుకుని మనసు లోనే మారా... మారా అంటూ అరిగాడు గ్లాడ్సావ్.

జైల్లో ఒంటిగంట కొట్టారు. గ్లాడ్సావ్ కు పరిసరాలు గుర్తొచ్చాయి. నక్కలైట్ క్రింద పడి ఉన్నాడు. అతని ముక్కులోంచి, నోట్లోంచి రక్తం కారుతోంది. ఇన్ని దెబ్బలు తింటున్నా ఒక్క మాటకూడా మాట్లాడలేదు; ఏమాత్రం ప్రతీకారం చేయలేదతడు. గ్లాడ్సావ్ వంగాడు.

జేబులోంచి రుమాలుతీసి నక్కలైట్ ముఖం మర్రీ పిటిషన్ అతనిముందుంచాడు. నక్కలైట్ చేత్తో దాన్ని తోసేస్తూ “ఆర్ యూ సాటిస్ఫైడ్ మిస్టర్ గ్లాడ్? చాలా రోజుల్నుంచీ నన్ను కొట్టాలను కున్నారే. ఇవ్వాల మీరు శాంతంగా నిద్ర పోండి” అంటూనే అతనికి స్పృహ తప్పింది. సావ్ ఫాసిగేట్ జైల్ కు సంజ్ఞ చేయగానే జైల్ హాస్పిటల్ వార్డర్లు ఫైఫర్ తీసుకుని పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చారు. సావ్ సెల్ లోంచి బయటకు రాగానే సెల్ కు తాళం వేశాడు వెర్రి జమేదార్.

మార్చి

గ్లాడ్సావ్ ఖాళీ సెల్ కేసి చూశాడు. నక్కలైట్ నురి తీశారని పించిందతనిది. ఆ ఊహతోనే అతని గుండెల్లో నొప్పి వచ్చింది. ఓ చేత్తో గుండెను గట్టిగా అదిమి పట్టుకుని కాళ్ళిడుపుకుంటూ బంగళా కేసి నడచిపోయాడు.

ఆరాత్రి నక్కలైట్ ను చర్మం చిరిగేరా బూట్లకాళ్ళతో తన్నినా కూడా గ్లాడ్సావ్ కు నిద్ర పట్టలేదు.

ప్రక్క వెస్ట్ మీది రోగి దగ్గుతుంటే నక్కలైట్ కు స్పృహ వచ్చింది. కాని గత రాత్రి తగిలిన దెబ్బలతో చచ్చిన జ్వరంవల్ల కళ్ళు తెరిచే శక్తి కూడా లేకపోయిందతనిది. కళ్ళు మూసుకునే ఒక్కసారి మూలిగాడు.

నైట్ డ్యూటీ వాచ్ మన్ నక్కలైట్ కి స్పృహవచ్చింది గమనించి ఆర్. ఎమ్. ఓ. కు చెప్పడానికి పరుగెత్తాడు. గ్లాడ్సావ్ ఆర్డర్ ప్రకారం కేవలం నక్కలైట్ కోసమే నియమించబడ్డ వార్డ్ బాయ్ కోలన్ వాటర్ పట్టి మార్చాడు. జైలు హాస్పిటల్లో చావ సిద్ధంగా ఉన్న రోగులూ కూడా నోచుకోని సేవా కృతావలం నక్కలైట్ నోచు కున్నాడు. గ్లాడ్సావ్ ఆర్డర్ మరి, తిరుగులేదు.

దురంనించి బూట్ల శద్ధం. హాస్పిటల్లో కలకలం ఒక్క సారిగా ఆగిపోయింది. రోగులందరూ జయ్యిముంటూ ముసిరే ఈగలు కూడా దాక్కున్నారు. గ్లాడ్సావ్ వార్డల్లో అడుగు పెట్టగానే ఆర్. ఎమ్. ఓ. అతడి కెదురెళ్ళి అతన్ని నక్కలైట్ మంచం దగ్గరికి తీసు కొచ్చాడు.

“హల్లో యంగ్ బాయ్” గ్లాడ్సావ్ పిలిచాడు. కాని జవాబిచ్చే శక్తి నక్కలైట్ లో లేకపోయింది.

“కొంచెం రెంపరేషర్ ఉంది” డాక్టరు తెలియజేశాడు. అది విని గ్లాడ్సావ్ తనచేయి నక్కలైట్ నుదుటిమీదుంచాడు. ఆ మొరటు చేరి స్వర్గంలోని ప్రేమావృతలు నక్కలైట్ కు ఆర్థమై అతడు వెన్నుదిగా కళ్ళు తెరిచాడు. గ్లాడ్సావ్ వంగి “దెబ్బలు బాగా తగిలాయా బాబూ?” అన్నాడు మెల్లిగా నక్కలైట్ చెవిలో.

నక్కలైట్ లేదన్నట్టు తలాడించి షీఐంగా అన్నాడు. ఐ వాజె లిటిల్ రాంగ్ మిస్టర్ గ్లాడ్. యూ ఆర్ నాట్ ఎ పెట్టి బ్యూరా క్రాకో... ..

నక్కలైట్ మాటలకు గ్లాడ్సావ్ సంతృప్తిగా నవ్వి గిజ్జన అబోట్ టర్పీ చేసి ఆఫీసుకేసి వెళ్లాడు.

ఆఫీసుకొచ్చి తన కుర్చీలో కూర్చోగానే సీనియర్ జైల్ డ్ గ్లాడ్సావ్ కో పెలిగ్రాం అందించాడు. కాని పెలిగ్రాం విప్పి చదవా

బలహీన వర్గాలకు బంగారు బాట

శ్రీ ఎన్. టి. రామారావు నాయకత్వాన ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం బలహీన వర్గాల ఆర్థిక, సాంఘిక సముద్ధరణకు కంకణం కట్టుకొని దీక్షతో కృషి చేస్తున్నది.

పెద్దూలు కులాల సంక్షేమానికి, సాంఘిక భద్రతాచర్యలకు, బడ్జెట్ కేటాయింపు 1982-83 లో రూ. 78.57 కోట్లు కాగా 1983-84 లో రూ. 129.63 కోట్లు.

* 2 రూ. లకు కిలో బియ్యం

108 లక్షల పేద కుటుంబాలకు ప్రయోజనం- రూ. 108 కోట్లు సబ్సిడీ

* పేదలకు వసతి గృహాలు

శాశ్వతమైన పక్కాయిత నిర్మాణం గుడిసెల కార్యక్రమం రద్దు
సుమారు 70,000 పక్కా ఇళ్లు పూర్తి.

మొదటి దశలో రూ. 83 కోట్ల ఖర్చుతో 1.4 లక్షల ఇళ్ల నిర్మాణం

మొత్తం 2.2 లక్షల ఇళ్లు నిర్మించాలని సంకల్పం.

పేద కుటుంబాలకు 1 లక్ష ఇళ్ల స్థలాల పంపిణీ.

* విద్య

37.45 లక్షల పేద విద్యార్థులకు మధ్యాహ్న భోజనం

13.52 లక్షల హరిజన గిరిజన వెనుకబడిన తరగతుల విద్యార్థులకు
మెట్రిక్కు ముందు తర్వాత యిచ్చే ఉపకార వేతనాల కోసం

రూ. 23.74 కోట్లు కేటాయింపు

* ఆర్థిక సహాయ పథకాలు

3 లక్షల హరిజన గిరిజన కుటుంబాల సంక్షేమ పథకాల కోసం

రూ. 225 కోట్లు కేటాయింపు

2.88 లక్షల వెనుకబడిన తరగతుల కుటుంబాల కోసం మార్జిన్ మనీ
క్రింద రూ. 14.81 కోట్లు.

వృద్ధాప్య ఫిచనుల కోసం రూ. 7.99 కోట్లు.

* మహిళా సంక్షేమం

ఆస్తులలో స్త్రీలకు సమాన భాగం కోసం శాసనపరమైన చర్యప్రారంభం.

బడ్జెట్ కేటాయింపు 1982-83 లో రూ. 7.11 కోట్లు కాగా, 1983-84 లో

రూ. 13.52 కోట్లకు పెచ్చింపు

* వికలాంగులు

ప్రత్యేక డైరెక్టరేట్ ఏర్పాటు ; తిరుపతిలోనూ, విశాఖపట్టణంలోనూ,
శిక్షణతోపాటు ఉత్పత్తికేంద్రాల స్థాపన.

బలహీన వర్గాల సంక్షేమమే ప్రభుత్వ లక్ష్యం

సమాచార పౌరసంబంధ శాఖ : హైదరాబాదు

లన్న ఉత్సాహకరమైనది లేదనితో. చాలా ఖుషిగా ఒక్క విరుచుకుంటూ గొణుకున్నాడు.

“బచ్చా బేవకూఫ్ మై. కాని ఆనెస్ట్. నౌ హీ రియల్ నేడ్ దట్ అయం నాచె పెట్టి బ్యూర్లాక్రాట్.” దాంతో అతనికి దైర్యం వచ్చినట్లయింది. బ్రాయల్లోంచి మరీ పిటిషన్ తీసి ఓ చిన్న స్లిప్ మీద వ్రాశాడు “బాబూ... జీవితం చాలా దుర్లభం. సంతకం చెయ్యి.” కాలింగ్ జెల్ నొక్కి వార్డర్ రాగానే అతని చేతికాస్తిప్పు. మరీ పిటిషన్ ఇచ్చి పంపించాడు. విస్కి సీసా నోట్లో ఒంపుకుని వార్డర్ కోసం ఎదురుచూస్తూ కూర్చున్నాడు. వార్డర్ అనుకున్నదాని కంటే తొందరగానే తిరిగి వచ్చాడు. గ్లాడ్ సాబ్ ఉత్కలంతో అతని చేతిలోని కాకితాల లాక్కొని చూశాడు. సంతకం లేకుండా తను వ్రాసిన స్లిప్ మీద ఇలా వ్రాసి ఉంది. “మిస్టర్ గ్లాడ్ జీవితం దుర్లభమే కాని హుతాత్ములపడం దైవదుర్లభం.” గ్లాడ్ సాబ్ భిన్నుడై నుదురు కొట్టుకున్నాడు. బయట ఎండ తగ్గిపోతోంది. మరీ పిటిషన్ ఆఖరు రోజు గడువు ముగిసిపోతుందని నిస్సహాయంగా చూస్తూ ఉండిపోయాడు గ్లాడ్ సాబ్.

రజ్, రజ్ సాయంకాలం ఆరు గంటలైంది. బండియైంది. మరీ పిటిషన్ గడువు ముగిసింది. రాతిబొమ్మలా కుప్పి కంటుకు పోయిన గ్లాడ్ సాబ్ బరువెక్కిన గుండెతో లేచాడు. ఒక్కొక్కరినీ హాం చేయడమంటే సంబరపడే గ్లాడ్ సాబ్ జీవితంలో మొదటిసారి— మొట్టమొదటి సారి ఇంకొకరి జీవితం కాపాడే ప్రయత్నం చేశాడు. కాని అపజయం పొందాడు. ఆవేశంతో చేబుల్ మీద కొడ్తూ మనసులో అనుకున్నాడు. “ఉత్త కసాయిజన్మ నాది. ఎవరికీ పనికిరాని జన్మ, బువర్.”

‘సర్’... సీనియర్ జైలర్. పిలుపుతో సాబ్ కు పరిసరాలు గుర్తొచ్చాయి. “సర్ ప్రొద్దుటి డెలిగ్రాం అలాగే ఉంది. మీరు చూస్తున్నా లేదు.” అతడు గుర్తుచేయడంతో యాంత్రికంగా డెలిగ్రాం విప్పి చూశాడు సాబ్.

“అ యం కమింగ్ పప్పా. ఫరవర్ యువర్స్ జెసి”.

డెలిగ్రాం చదవడంతో తన్ను తానే మరిచిపోయాడు గ్లాడ్ సాబ్. “జెసి ఓ మై లిటిల్ జీన్. స్పీట్ జీన్” పట్టరాని సంతోషంతో అరిచాడు.

సాబ్ సంతోషంగా అరచినా తుపాకి గుళ్లచప్పుడలా తోచి పక్షులు మాత్రం చెట్టుకొట్టిగా ఎగురుతూ దాక్కున్నాయి.

మారి

సాబ్ గారాల కూతురు ఇండియాకు వస్తుంది. ఆమెను రిసీవ్ చేసుకుందుకు సాబ్ దాంబే వెళ్లాల్సి. అందుకే గజగజా లిప్ అప్లికేషన్ గీతేసి సీనియర్ చేతికిచ్చాడు.

గ్లాడ్ సాబ్ నాలుగు రోజుల సెలవు మీద ఊరెళ్లుతున్నాడని తెలిసి జైల్లోని రావి, మర్రి చెట్లకూడా ‘హాయ’ని పించింది. సంతోషంగా తలలూచాయి.

సాబ్ ఖుషిగా తన బంగళా కేసి నడిచాడు.

8

పక్షుల రిలీజ్ లాపం అగిపోయింది. రోడ్డు నిర్మాణవ్యయైంది. నల్లని తార్ రోడ్డు మీద బూట్లు చప్పుడు చేస్తున్నాయి. గార్డు డ్యూటీలో వున్న హువ్వార్ అటెంషన్ లో నిలబడ్డాడు. ఇంతలో చల్లని పిల్ల వాయువుపై తేలుతూ ఓ ఈలపాట వినిపించింది.

డ్యూటీలోని జమేదార్, యుగం వాళ్లంతా కొంచెం చిరాగ్గా చుట్టూ పరికించారు. ఎదుట దృష్టి నిలచగానే ఆశ్చర్యంతో ఎవరికీ నోట చూట రాలేదు. కళ్లు విప్పించి చూస్తూనే ఉండిపోయారు. ఎదురుగా గ్లాడ్ సాబ్ చేతిలోని స్టిక్ విలాసంగా ఊపుతూ, లయ బద్ధంగా అడుగులు వేస్తూ వస్తున్నాడని ఇవాళ అతని చూపులో క్రోధం; క్రోధం స్థానంలో సనస్కృత దోబూచులాడుతుంది. అతనిదో పాట గొణుకుంటున్నాడు.

“ప్రియతమా! నీకోసం చావున నా చాలెంజి చేస్తాను.

ప్రియసి నీకోసమే నే దేవతలనే మరిచిపోతాను.”

జమేదార్ కళ్లు నలుముకుని మళ్ళీ మళ్ళీ గ్లాడ్ సాబ్ కేసి వెర్రిగా చూశాడు. గ్లాడ్ సాబ్ నిజంగానే విలాసంగా చేతి కర్ర ఊపుతూ ప్రసన్న పదనంతో పాడుతూ లయబద్ధంగా అడుగులు వేస్తూ వస్తున్నాడు. “ప్రియతమా! నీకోసం.....”

గ్లాడ్ సాబ్ దగ్గరి కొస్తుంటే స్పృహలో కొచ్చిన జమేదార్ సెల్యాట్ కొట్టాడు. మందహాసంతో అతని నలాం అందుకుని మేన్ గేట్లో నెమ్మదిగా, అతి నెమ్మదిగా రాళ్లు పరిచిన నేల కెక్కడ నొస్తుందో నన్నంత నెమ్మదిగా అడుగు పెట్టాడు. సాబ్ కోర్టుహౌస్ గానే దడదడ లాడే గుండెతో, వణుకుతున్న కాళ్ళతో వచ్చిన ఖైదీల కేసి చూస్తూ “మదమెక్కిందట్రా, ఇంకోసారి మీ మీదిలాంటి ఫిర్యాదాస్తే చూడండి” అంటూ గర్జించాడే తప్ప శిక్ష ఏమీ విధించలేదు. అతని గర్జన ఎప్పటిలా ఆకలిగొన్న సింహ గర్జనలా లేదు. సారంగి

వాడ్యంలా ఉంది. అందరినీ ఊరికే బెదిరించి వదిలేసి సాబ్ రౌండ్కు బయల్పడ్డాడు.

తన సర్వీసు మొత్తంలోనూ సాబ్ ఇలా ఎన్నడన్నా ప్రవర్తించాడా అని ఆలోచించాడు సీనియర్. అతడికి గ్లాడ్సాబ్ ప్రవర్తన అంటు చిక్కకుండా ఉంది. జైల్లోని తోట్లోకెళ్ళి స్థానిక జాతిమొగ్గలు కోసి వాసన చూస్తూ, పాడుతూ నడుస్తున్నాడు గ్లాడ్సాబ్. అనుకోకుండా వంటశాల కేసి నడిచాడు. భట్టి మీద జొన్న రొట్టెలు చూడు తున్నాయి. వాటిని చేతిలోకి తీసుకుని గదమూలుస్తూ “హూ ఈజ్ దేర్? ముందు తగ్గించండి. ఫైదీలకు మాడిన రొట్టెలు పెడతారా?” అంటూ రేషన్ సామానులిస్తు చూశాడు. రవ్వ, పంచదార మిగులు చూసి ఫైదీలకు ‘సిరా’ వండిపెట్టమని ఆదేశమివ్వడంతో వంటశాల జైల్ సాబ్కు నిజంగానే పిచ్చెక్కిందనుకున్నాడు. లేకపోతే నాలుగై దొందల రూపాయల సామాను ఇంటికి తీసుకెళ్ళక ఫైదీలకు వండి వడ్డించడమా? అతడు ఆశ్చర్యంనుంచి తేరుకునేసరికి గ్లాడ్సాబ్ పడగిరి విభాగానికి చేరుకున్నాడు.

అనుకోకుండా సాబ్ రావడంతో అక్కడి ఫైదీలో తత్తర పాటు మొదలైంది. ఇద్దరు కుర్రాళ్ళుమాత్రం ఇవేమీ పట్టనట్టు ఓ మూలన కూర్చుని చదువుకుంటున్నారు. గ్లాడ్సాబ్ వచ్చినట్టు గమనించలేదు. సాబ్ అకస్మాత్తుగావచ్చి వారి ముందు నుంచోగానే మాత్రం తడబడుతూ లేచారు. నోట మాట రాలేదు వారికి. గ్లాడ్సాబ్ దృష్టి వారి చేతిలోని పుస్తకాలమీద పడడంతో సీనియర్ జైల్ ముందుకొచ్చి చెప్పాడు. “సర్ ఈ పిల్లలిద్దరూ మెట్రిక్యులేషన్ పరీక్షకు కడుతున్నారు. రాత్రి సెల్లో చిన్న లైట్లో చదువలేమన్న నెపంతో ఇప్పుడు పనెగజేస్తుంటారు.”

“ఆ మాట నిజమేకదా మరి? అసలు ఇంకో పదిహేను రోజుల్లో పరీక్షయిందే వాళ్ళని పనికి నియమించిన గాడిదెవరు? వాళ్ళకు పని మాఫీ చేయండి. సెసర్బే రూంలో ఉంచి ఆ రూంలో పెద్ద బయ్య ఉంచండి.” ఇలా మళ్ళాడం గ్లాడ్సాబ్ ఇంటా చంటా లేదు. దాంతో సీనియర్ జైల్ సీటి చాలా దయనీయమైంది. కాని సాబ్ జైల్ కేసి చూడకుండానే ఆ ఇద్దరు కుర్రాళ్ళతో అన్నాడు. “పరీక్ష ప్యాస్ చేయండి. ఇంకో పదిహేను రోజులు మాఫీ ఇస్తా”నంటూ ముందుకుసాగి ఫాసిగేట్ కొచ్చాడు.

గ్లాడ్సాబ్ రావడంచూచి “నేను హత్య చేయలేదు” అంటూ ఆహర్నికలా అరిచే పిచ్చిఫైదీ పాపం! పిల్లి పిల్లలా ముడుచుకుని ఓ మూల కూర్చున్నాడు. సాబ్ వాడి సెల్ ముందాగి వాడికేసి

చూస్తూ దయార్థ్ర కంఠంతో అడిగాడు: “నువ్వు నిజంగా హత్య చేయలేదట్రా?”

పిచ్చి ఫైదీ లేదన్నట్టు తలాడించాడు.

“మరి అలా భయపడతా వెండుకు? రా. నా దగ్గరకు రా” అన్నాడు గ్లాడ్సాబ్. పిచ్చి ఫైదీ భయం భయంగా దగ్గరికొచ్చాడు. సాబ్ కటకటాల్లోకి చేతులు పోనిచ్చి వాడి తల నిమిరాడు. “ఓరి పిచ్చివాడా జీసస్ కూడా ఉత్త పుణ్యానికి శిలువ ఎక్కాల్సివచ్చింది. నువ్వెందుకి ఉరితాటికి భయపడతావు? భయపడకు. దేవుడు నీకు న్యాయం చేశూరుస్తాడు” అన్నాడు. పిచ్చివాడి కళ్ళనిండా నీళ్ళు పేరుకున్నాయి. గ్లాడ్సాబ్ భొంగురు గొంతుతో మళ్ళీ పాట అందుకుని నక్కలైట్ సెల్ కేసి నడవసాగాడు. నక్కలైట్ చిత్రంగా, ఆళ్ళ ర్యంగా గ్లాడ్సాబ్ కొత్తరూపాన్ని చూస్తున్నాడు. ఇంతలో గ్లాడ్ సాబ్ అన్నాడు. హాల్లో యంగ్ బాయ్ నా పాటవల్ల కష్టం కలగలేదు కదా! నా కంఠం సైగల్ కంఠం అంత తియ్యనిది కాకపోవచ్చు కాని అంత గంభీరమైంది కాదా?

నక్కలైట్ నవ్వుతూలేచి కటకటాల దగ్గరికొస్తూ “కంఠం సంగతి వదిలెయ్యండి మిస్టర్ గ్లాడ్. కాని ఆపాట సాహిత్యం చాలా బాగుంది. ఎవరిదా కవిత్వ?” అడిగాడు.

అశ్రాగ్రతగా ఉన్న సాబ్ అనేశాడు నా ప్రియసిది.”

“మీ ప్రియసి?” కుతూహలంగా అన్నాడు నక్కలైట్. తను గోతిలో ఇరుక్కున్నట్టు గమనించిన గ్లాడ్సాబ్ బొళ్ళున నవ్వే “యూ నాటి బాయ్. అరే బేటా ఈ ప్రపంచం చాలా క్రూర మైనది. ఇక్కడెవరూ ఎవరినీ ప్రేమించకూడదు. నే నెప్పుడూ ఎవరినీ ప్రేమించలేదు” అన్నాడు.

కాని ఎలా అర్థమైందో ఏమోకాని ఫాసిగేట్ వెర్రిజమేదారు క్కూడా గ్లాడ్సాబ్ అబద్ధమాడుతున్నట్టర్థమైంది.

‘ఎక్కడుంటారావిడ? గ్లాడ్సాబ్ మాటలను పట్టిచుకోకుండా అడిగాడు నక్కలైట్.

గ్లాడ్సాబ్ తడబడ్డాడు. తత్తరబాటుతో ఏం చెబుతున్నాడో తనకు తెలికుండానే ఒక్క గుక్కలో “ఎక్కడుంటుంది? ఆమె జర్మన్ జ్యూ. హిట్లర్ అనుచరులు మారాను గ్యాస్. ఛేంబర్లో వేశారు. ఇప్పుడామె స్వర్గంలో...నేనక్కడ” అన్నాడు కళ్ళ గట్టిగా మూసుకుని. వెర్రి జమేదారు గ్లాడ్సాబ్ కళ్ళలో సిగ్గు బయటికి కనిపించనీయలేదనీ, ఒక్క వెక్కుతో మింగేశాడనీ కనిపెట్టాడు.

గ్లాస్సాట్ ఈ సారి కొంచెం ధుఖ మ్మిశ్రితమైన స్వరంతో మళ్ళీ పాట అందుకున్నాడు. కాని ఇటువంటి మాత్రమే. ఆ తరువాత తన ఆంధ్రోజుదియక బుగ్గలమీద గులాబీ రంగు పేరుకుంటుంటే, ఆరేళ్ళ పురాణలా ఉన్నాహం ఉరకలు వేస్తుంది నక్కలైట్తో ఏవో గుర్తొచ్చినట్టు మాట్లాడసాగాడు.

“నీవు మరియమ్ ఎలా ఉండేదో చూడాలనుకుంటున్నావా? నా కూతుర్ను చూడు. జెనీఫర్ అచ్చం మారాలాగా ఉంటుంది. చిన్నప్పటి నుంచి దాన్ని వాళ్ళమ్మ స్కూల్లో బెర్లిన్లోనే ఉంచాను. రెండేళ్ళ క్రితం నాకు చెప్పకుండానే అక్కడే పెళ్ళి చేసుకుంది. నా కోప్పం పచ్చింది. నేను సంబంధం తెనుకోవాలను కున్నాను. ఉత్తరాలు వ్రాయడం మానేశాను. కాని నెలరోజుల క్రితం తను ఫ్రెగ్నెంట్ అంటూ ఉత్తరం వ్రాసింది. బస్, నాలేని ఇండియన్ తండ్రి మేక్స్ న్నాడు. ఓ విధంగా చూస్తే నేను పక్కా ఇండియన్ ని గుమా! కూతురి మొదటి డెలివరీ పుట్టింట్లోనే జరగాలి. అందుకే రమ్మని వ్రాశాను. పదేళ్ళ తరువాత నిన్న ఇండియా కొచ్చింది. రాత్రంతా మేం కబుర్లతోనే గడిపాం. నీ పీలుసామా సంగతి చెప్తే తనంది. “డాడీ ఇటీవల ఎ రివల్యూషనరీ పోయెం. నాకీ కవిని కలుసుకోవాలి నుంది.” నిన్ను రవి అంది చూశావా? నక్కలైట్ అన్నేడు కలుస్తావా ఆమెను? మాట్లాడతావా ఆమెతో? చిన్న కుర్రాడిలా అడగసాగాడు గ్లాస్సాట్.

“ఎందుకు మాట్లాడను? తన కవితలను మెచ్చుకునే పాతకు లంపి కవికెన్నడూ అభిమానమే కదా” అన్నాడు నక్కలైట్.

“అరే ఆమెను కలుసుకున్నాక ఏం మాట్లాడాలోతోడదు నీకు. ఆమెకేసి చూస్తూనే ఉండిపోతావు. నా కూతు రెంత అందంగా ఉంటుందో నీ కేం తెలుసు? ఎదీ ఊహించుకో చూద్దాం. నువ్వెంత అందనా వేయగలవో నా కూతురి అందాన్ని గ్లాస్సాట్” అన్నాడు.

“మహా అయితే..... ఆమె నా మృత్యువంత అందంగా ఉంటుంది” అన్నాడు నక్కలైట్.

ఆ మాట వింటూనే కలకటాల్లోకి చేయి దూర్చి నక్కలైట్ జుట్టు పట్టుకుని కలకటాంకు మెల్లిగా కొద్దూ “యూ ప్రేవ్ యంగ్ మ్యాన్. రెండేళ్ళక్రిందే నాకు సుప్రకలిస్తే నాకూతుర్ని నీకే ఇచ్చే వాణ్ణి. ఆర్ లైట్ సాయంత్రం ఆమెను తీసుకొస్తాను. ఎదురు చూస్తాం.” అంటూ ప్రసన్నంగా పాడుతూ, విరాసంగా చేతికర్ర ఊపుతూ, లయబద్ధంగా అడుగులు వేస్తూ వెనుదిరిగాడు గ్లాస్సాట్. అతడు దూరంగా వెళ్ళినా, అతని పాట అందరి చెవుల్లోనూ మార్మోగు తూనే ఉంది. “ప్రియతమా నీ కోసం ..” (నశీవం)

Statement about Ownership and other particulars about newspaper

BHARATI

Form IV (See Rule 8)

1. Place of Publication : Vijayawada
2. Periodicity of its Publication : Monthly
3. Printers Name : Sri S. Radhakrishna
Whether citizen of India : Yes.
Address : 14-14-21, Mallikarjuna Rao St.,
Vijayawada - 3
4. Publisher's Name : Sri S. Radhakrishna
Whether citizen of India : Yes
5. Editor's Name : Sri S. Radhakrishna
Whether citizen of India : Yes
Address : 14-14-21, Mallikarjuna Rao St.,
Vijayawada 3
- 6 Name - and address of individuals who own the newspaper and partners or share holders holding more than one percent of the total capital :
  - 1 Name : S. Kamakshamma
Address : 1, Luz Avenue,
Mylapore, Madras - 600 004.
  2. Name : S. Radhakrishna
Address : 14-14-21, Mallikarjuna Rao
Street, Vijayawada - 3.
  3. Name : S. Nageswara Rao,
Address : 1. Luz Avenue,
Mylapore, Madras - 600 004
  4. Name : S. Rajeswari,
Address : 14-14-21, Mallikarjuna Rao
Street, Vijayawada - 3.
  5. Name : S. Seshamma,
Address : 1, Luz Avenue, Mylapore,
Madras - 600 004
  6. Name : S. Sreeramamurty, Trustee,
Kasinadhuni Nageswarao,
Sivalenka Sambhu Prasad,
Dharma Nichi
Address : 14/41, Luz Church Road,
Mylapore, Madras - 600 004.
  7. Name : S. Ramayamma
Address : 1, Luz Avenue, Mylapore,
Madras - 600 004.
  8. Name : P. Satyanarayana
Address : 183/184, Rashtrapathi Road,
Secunderabad.
  9. Name : D. Leela Bhramara
Address : 1, Luz Avenue,
Mylapore, Madras - 600 004.

I, S. Radhakrishna, hereby declare, that the particulars given above are true to the best of my knowledge and belief.

S. Radhakrishna
Signature of Publisher

ఉషస్సు

శ్రీ ఎస్. ఎ. రఘుభ

త్రూపులో జివ్వన ఎగిసిన
ఒక కాషాయపు నవ్వుతాలు రేఖ
నన్నింకా అలానే కలచి వేస్తుంది.
ఎప్పుడో ఏ మూలో మిగిలిన బాధాగ్ని స్పర్శ
నరాల్ని మీటుతోంది.

బ్రతుకు ఒక పెను కెరటం.
అకాశానికి విరుచుకుపడే అల
బ్రతుక్కి అర్థం చెప్తోంది.
నమ్మకాల్ని ఆశయాల్ని వెనక్కి లాక్కోనే
మనలానే వెనక్కి మళ్ళి పోతోంది.

కాలం కడలి నుండి కిరణాల్తో పడగలెత్తి
గగనానికి ఎగబ్రాకిన సూర్యబింబం
కెరటాలో అవ్యక్తపు టంచులో
జీవన ప్రతిబింబాన్ని పరచేస్తూ;
ఎక్కడో కూజితం వినిపిస్తుంది
నా కంపనలో అనునయంగా
ఊగేచెట్ల కొమ్మల్లో.

ఇంకా సుషుప్తిలో గాఢంగా
నిశ్వాసిందే పూలకీ,
ఒక క్షణం ముగ్ధంగా
అమాయకంగా నవ్వి
అరమోడ్పుగా సాగే బ్రతుక్కి
తేడా తెలివి నేను
ప్రత్యూషపు లోగిలి లోంచి
అనంతంలోకి వీక్షిస్తున్నాను.
ముకుళించి గుప్పెడై
కనుచూపు మేరకే పరిమిత మయ్యే
చీకటి ప్రపంచం నించి
విస్తీర్ణ గగనాల్లోకి గమించే లే గువ్వల్లా
ఎన్నెన్ని నమ్మకాల కొమ్మల్నించో
విలువల గూళ్ళ నించో
రెక్క లల్లా రుస్తున్నాను
బాధాస్పద తిమిరాల్ని స్పృశిస్తూ,
భవిష్యాన్ని అనువదిస్తూ
ఉషస్సులా.

ఓ రీ! పిచ్చి వాడా!

శ్రీ ఆదిరెడ్డి మావుళ్లు

తెల్లవారే పని గట్టుకుని
పరుగు పరుగున భానుడు
వచ్చేది అచ్చోసిన
అబోతువి నీకోసమా?
అది చిచ్చుల బతుకుల
వెచ్చదనాల నింపుటకే! అని తెలుసునా?
గలగల గాలులు మెల మెలన
వీచేది వీసీల ఏడ్చే ఏబ్రాసీ
నీ కోసమా?
ఏ సీమల చిరు చెమటల
పరిశ్రమించు శ్రామిక జీవుల
గుండె చల్లబరుచుటకే! అని తెలుసునా?

అకాశమున ఆ జాబిల్లి
చల్లని తెల్లతెల్లని వెలుగులు
విరజిమ్ముట
మలెనొగసుల
మత్తు పానీయాలతో
మగువలతో కులికే
మందబుద్ధివి నీ కోసమా?
కాదు. కానేకాదు.
అది చాలి చాలని
గూళ్ళలో అల్లుకున్న
చిరు చీకటను
పార ద్రోలేందుకే రా
పిచ్చివాడా!!

కృష్ణా జిల్లా గామనామలంకరణ

పరిశీలన

గత సంచిక తరువాయి)

మారివ పేర్లు - మారవి ఊర్లు

బాంసారెనాడు పెట్టిన పేరుతోనే సరిపెట్టుకునేవారు ఎందరో కాగా, ప్యాషన్ ప్రతోభం చలననో, స్వామిరాలజీపై నమ్మకం కుదిరో పేరు మార్పుకునేవారు కొందరైనా ఉంటారు. దత్తువెళ్ళే సందర్భాలలో పేరు మార్పు సంభవం. 'రికార్డ్'లలో పేరు మార్పు నమోదయినా జనవ్యవహారంలో వుట్టిననాడు పెట్టిన పేరి నిలిచిపోవడం వున్నది. వ్యక్తియొక్క గుణగణాంశుబట్టి లోకం కొందరికి వేరే పేరు పెడుతూ వుండటం వున్నది. రచయితలకు కలంపేర్లు ప్రత్యేకం. ఈ విధమైన బహు నామధేయాల వలననే 'ఉరఫ్'లా, 'ఎలియాస్'లా అవసరమవుతూ వుంటుంది. గ్రామ నామముల విషయంలో కూడా ఈ విధమైన సందర్భాలు గమనించవచ్చును.

దాన సమయంలో గ్రామ నామమును మార్చుచేయడం ఒక సంప్రదాయంగా కానవస్తుంది. రాజరాజ నరేంద్రుని (క్రీ. శ. 1019-1060) కలిడింది శాసన ప్రకారం ఆతడు యవహారు, గలిడింది, గ్నందపల్లె అను మూడు గ్రామములను ఏకముచేసి యొక గ్రామముగామార్చి దానికి 'మధురాంతక వల్లూరు' అని క్రొత్తగా నామకరణం చేసిసెట్టు తెలుస్తోంది. "ఈ సూతన నామమర్థగర్భితమైనది. మధురాంతకుడను పేరు రాజేంద్రచోళ చక్రవర్తికి గలదని ప్రస్తుత శాసనముందే చెప్పియున్నది. రాజరాజ నరేంద్రుడు ఈ సూతన గ్రామమునకు రాజేంద్రచోళ మధురాంతక దేవునిపేరు పెట్టిరాడనుట నిశ్చయము. సామాన్యముగా సామంతులు మున్నగువారు గ్రామ దానము సేయునపుడట్టి గ్రామములకు దమ్మొలిస ప్రభువుపేరు పెట్టు సాంప్రదాయము కలదు." 70

శ॥ సం॥ 1265 లో ప్రోలయదేముడు కృష్ణకు ఉత్తరమున గల అతువూరు (వి) గ్రామమునకు వేమచరపని పేరుంచి దానం చేసాడు. 71 శ॥ సం॥ 1293లో గుడివాడ తాలూకాలోని జుజ్జువరము (దృజ్జువరము)ను అనవేముడు అనవేమపురమని పేరుంచి దానం

చేసాడు. 72 శ॥ సం॥ 1280 లో అనవోతారెడ్డి (క్రీ. శ. 1353-1364) కోడూరు (గు) పురమునకు "అనవోతపురము" అని సూత్తు నామకరణముంచి దానముచెప్పాడు. 73 ఈ కోడూరుపురమునకు అనవోతపురమని నామాంతరముండుటయు, ఇప్పుడు అనవోతారెడ్డి దాన శాసన మొకటి దొరకటము చూడగా, రెడ్డి ప్రభువగు అనవోతారెడ్డి రాజ్య విస్తీర్ణము ఆరసి ఆధిపత్య ప్రభావము మన చూపించుట కవకాశము గలదు. 74

పైన చెప్పబడిన వాటిలో మధురాంతక వల్లూరు, అనవేమపురము, అనవోతపురము అను సూత్తు నామములు చాలాగరిస నిలుచ లేకపోయినవి. యవహారు, కలిడింది, జుజ్జువరము, కోడూరుపండి పాతపేర్లుపట్టి నిలిచినవి. కొన్ని తావులందు క్రొత్తపేరు పాతపేరుని క్రోసిరాజుంటుంది. రాజా వాసిరెడ్డి వెంకటాద్రినాయుడు తన తండ్రి పేరు పెట్టినంతదరకు జగ్గయ్యపేట, దేవబోలు అని పిలువబడిన. రెవిన్యూ రికార్డ్లలో 1935 సం॥ చరకు జగ్గయ్యపేట (దేవబోలు) అనే వుంటుంది. 75

గ్రామ నామములు సంస్కరించబడుచుచేతనూ, అక్షరాల మొందుటచేతనూ మార్పు చెందుతూ వుంటుంది. మచ్చ-ముచ్చ-మొచ్చ; అచనిజపురము-అచనిపురము-అచనిగడ్డ; ఆరిరి-ల్లి-అగిరి-ల్లి చందివి ఇందులకు ఉదాహరణలుగా పేర్కొనవచ్చును. గిర్వాణ భరతమైన యదుపురము నేడు గొల్లొల్లి (నూ) అని వ్యవహరించబడుతోంది. 76 హనుమంతుల్లి, అనుమంతుల్లి (జ) అంగనది. 77 బహుమావరళకు ప్రసిద్ధిరెక్కెన ఒక్కటి గడ్డిపాడు (డి) నేడు హనుమంతరాయపురముగా పేరు మార్చుకొన్నది. 78

విజయవాడకు జెజ్జవాడ అనియు, మచిలీపట్టణమునకు బందరు అనియు మారుపేర్లు ప్రసిద్ధములు. విజయవాడకు రాజేంద్రచోడా పురమనియు, ఘంటశాలకు చోడపాండ్యా పురమనియు ఒక్కొక్కరు వ్యవహారముండినటులే గుడివాడకు కుందేళ్ళరపురమని పేరుగలదనియు శాసనసరిశోధకుల అభిప్రాయమైయున్నది. 9

రెండు పేర్లుకలిగిన ఊరు ఒక్కటి నేడు గ్రామనామ పట్టికలో కానవచ్చుచున్నది. మవాచింతల అను బొండపాడు (నం).

గ్రామ నామములు - గృహ నామములు

అవినాభావ సంబంధముగల పై వాటిలో పరస్పర ప్రభావమును నిర్ణయించుట సుంభముకాదు. గరికపల్లివారి* (నూ), తుండావారి ఖండ్రిక (వి & గ), కురుగంటివారి ఖండ్రిక (నం), కొండావారి ఆగ్రహారం (జ), చెన్నూరువారిపాలెం (గ) వంటి గ్రామములు ఆయా నామారంభమునందుగల ఇంటిపేళ్ళను బట్టియే నేర్పడినవని సుంభముగనే గ్రహింపవచ్చును. గ్రామనామము గృహనామమైన వైనమును వివరించుటకు రెండు ఉదాహరణలీయబడు చున్నవి.

కలిదిండి (కె)

పశ్చిమ గోదావరి మండలములోని పురాతన సంస్థానములలో నొకటియైన మొగలైయి ప్రభువుల గృహనామము. ఆ వంశీకుడగు రామరాజు 'పరసానిత్రీ చరిత్రము'నే ప్రబంధాన్ని రచించాడు. "వారి పూర్వీకుడగు కుమార నరసింహరాజు ఆర్థధర్మాభిమానియై కలిని దండించుటచే 'కలిదిండి' యను గృహనామ మేర్పడినదని పరసానిత్రీ చరిత్రమునందలి కృత్యవతరణిక (పీఠిక 32) నిరూపించుట చమత్కారచారవైనను శాస్త్రవరీక్షకు నిలువలేని పుష్పవృత్తి. మొగలైయి కయిపీయతు ప్రకారము వీరి ఇంటిపేరు 'జల్లిగడల' వారనియు, ఆ పిమ్మట 'కలిదిండి' వారుగా (కృష్ణా మండలము నందలి 'కలిదిండి' గ్రామ సంబంధమువలన) మారినట్లు స్పష్టపడుచున్నది." 30

వత్సవాయి (జ)

కృష్ణామండలమునందుకూడ విస్తరించుకొనియుండిన పెద్దాపుర సంస్థానాధీశుల గృహనామమైన 'వత్సవాయి'కూడ గ్రామనామమే. "పదమూడవ శతాబ్ది పుత్తూర్ములోని రామరాజు వత్సవాయి నగరమునందు నివసించుటవలన సాగి వంశమునకు వత్సవాయి నామ వ్యవహారము కలిగినదని రామవిలాసమునందు కందు...రామరాజు వత్సవాయి నగరమునందు తన నివాసమును పాదుకొల్పుటవలన సాగి వంశమునకు వత్సవాయ వంశమును వ్యవహారము వచ్చినట్లు స్పష్టము." 31

మల్లెల, మారేపల్లి, వావిలాల (లి); కురుమద్దాలి, కూరాడ, మోటూరు, నిజానపూడి, విన్నకోట (గు); గుర్రకూడ, లంకపల్లి, ముళ్ళపూడి, ఓగిరాల, పెనుమత్స, సూరంపల్లి (గ), మంగినపూడి, ముంజలూరు, ముచ్చెర్ల, నందమూరు (బం); అయ్యంకి, మల్లంపల్లి, నిమ్మగడ్డ, కాజ (డి); ముప్పాళ, పెండ్లాళ, పొక్కునూరు (నం), చిలుకూరు, గొల్లపూడి, జూపూడి, కొటికలపూడి, పోరంకి (వి),

మందవిల్లి (కె), దిగవల్లి (నూ) వంటి శతాధిక గ్రామనామములు గృహనామములుగా నున్నవి.

వ్యక్తులపేర వెలసిన గ్రామ నామములు

సార్వభౌములూ, సామంత ప్రభువులూ కాని సామాన్య వ్యక్తుల నామములు గూడా గ్రామనామములైన సందర్భము లున్నవి. ఉదా॥ మచిలీపట్నమునకు బందరు అనే పేరు వచ్చుటకు గల కారణము ఇంతకు పూర్వమే పేర్కొన బడినది.

అనమనపూడి (గు)

అనుమల సీతయ్య అనే వ్యక్తి మొట్టమొదట ఆక్కడకు వచ్చి స్థిరపడటంతో ఈ వూరికి 'అనమలపూడి' అనే పేరు వచ్చింది. అదే క్రమంగా 'అనమనపూడి'గా మారినది. 82

కొండవల్లి (వి)

"బహమనీ సుల్తానులలో నొకడగు రెండవ మహమ్మద్ షా (1463-82) కాలమున కొండవల్లి కోట యందు కొన్ని మార్పులు కలిగినవి. ఇతడు దుర్గము క్రింద నొక గ్రామమును గూడ నిర్మించెను. కాని నిర్మాణ ముప్పుడు ప్రాకారములు నిలువకుండినట్లు! పునాదులు పడింబడిగ కూలిపోవు చుండెను. అప్పుడు 'కొండ'డను నొక గొల్లవానిని, 'పల్లె' యను అతని భార్యను బలియిచ్చి, పునాదులు వేసి గోడలు కట్టరట! అప్పుడు గోడలు నింబడినపట! నాటితో క్రింద నున్న గ్రామమునకు 'కొండ'ల్లి యను పేరు సార్థకమైనదట! 83

భౌగోళిక సంబంధములు

పై గాథ యందలి యథార్థ మెట్లున్ననూ దాని యొక్క భౌగోళిక స్థితినిబట్టి ఆపేరు అన్వర్తమైన దనుట నిశ్చయము. భౌగోళిక లక్షణములను బట్టి గ్రామనామము లేర్పడుట యున్నది. శ. సం. 1280లో అన పోతారెడ్డి తన పేరుంచి దానము చేసిన కొడూరు(గు) అటువంటిదే. "కోడు అనగా కాలువ. దాని తీరమునందున్న ఊరు కోడూరు." 84

డి వి

"కృష్ణానది ఈ జిల్లాలో ప్రముఖమైన నది. ఈ నది కర్నూలు, గుంటూరు జిల్లాలగుండా వాయవ్య దిక్కుగా కృష్ణాజిల్లాను తాకి, జిల్లా పడమటి సరిహద్దునుచుట్టి సుమారు వంద మైళ్ళు ప్రయాణం చేసి హంసలదివి వద్ద బంగళాఖాతంలో కలుస్తోంది. నముద్రంలో కలియుటకు ముందు అవనిగడ్డకు ఎగువభాగంలో కృష్ణానది రెండు

పాయలుగావీలి ప్రవహించుటచే ఇట ఒక ద్వీపం ఏర్పడింది. అందుచే ఈ ప్రాంతానికి దివిసీమ అని పేరువచ్చింది.”⁸⁵

తోయ(వి), కోన(బం), కొండురు (కై & నం), చెరువుపల్లి (గు), పెనుగొలను(లి) ఇత్యాది గ్రామనామములు కూడ భౌగోళిక ప్రత్యేకతలను బట్టి ఏర్పడినవిగా ఎంచవచ్చును.

చెట్లు - పంటలు మొ॥ సంబంధములు

మాచివీడు

“శ్రీ రాజా విజయబహద్దరు అప్పారావు (1670 ప్రాంతం) గారు ఒకనాడు తన అనుచరులతో గుర్రపుస్వారి చేయుచు ఒక సువ్వు చేను దగ్గరకు వచ్చిరి. అచ్చట ఒక మేక, తోడేలును దైర్య సాహసముతో ఎదుర్కొను చుండెను. ఆ దృశ్యము శుభసూచకము, జయోపహామ అని రాజా విజయ బహద్దరు అప్పారావు ఆ స్థలమున ఒక కోట నిర్మింపించిరి. సువ్వు చేనును బట్టియే ఆ కోట కట్టిన తావుకు నూజి వీడు అని పేరు వచ్చెనని ఒక బతిమ్యము కలదు. ఇట్టి కథలు ఇతర నగరములను గూర్చియు కలవు. ఓరుగల్లును గూర్చి సువర్చలంగ వృత్తాంతము, విద్యానగరమును గూర్చి కుండేశుక్తు వేట కుక్కలను తరుముట వంటి వృత్తాంతములు నూజివీడు కథకు మూలము కావచ్చును.”⁸⁶

ఆకులమన్నాడు (బం)

తమలపాకుల తోటలు విస్తారముగా యుండి యుండుటచే నీ గ్రామమునకు ఆకులమన్నాడు అను పేరు వచ్చెనట.⁸⁷

తోటపల్లూరు (వి)

మామిడి తోటలు విస్తారముగా నుండిన ఈ గ్రామమునకు తోటపల్లూరు అను పేరు వచ్చినదట.⁸⁸

ఈ క్రింది గ్రామనామములను ఈ వర్గమునకు ఉదాహరణలుగా పేర్కొనవచ్చును. బూరుగుగూడెం, చింతలపాడు, మద్దులపర్వ, నారికంపాడు, తుమ్మగూడెం(లి), చిరిచింతల, దొండపాడు, గురివిందగుంట, మామిడికొల్ల, నిమ్మలూరు, పెనరమిల్లి, తుమ్మలపల్లి, వేముగుంట (గు); ఆముదాలపల్లి, గారపాడు, గురివిందపల్లి, కొయ్యగూరపాలెం, మామిళ్ళపల్లి, మురిపాడ, వెదురుపాపలూరు(గ); మురిబందం, పల్లెర్లమూడి, రావిచెర్ల, తాడిపల్లి, తోటపల్లి, వడ్లమాను(నూ); బొబ్బర్లంక, నిమ్మగడ్డ, ఉల్లిపాలెం, వేములపల్లి(వి); చింతపాలెం, కాకరపాడ, ప్రత్తిపాడు(కై); గరికపర్లు, కందులపాడు, మద్దూరు, మారేడుమాక, వెదురుబీడెం, వెంగలూరు (వి); పెద మొదుగుపల్లి,

చినమొదుగు పల్లి, రావికంపాడు, గరికపాడు(జ); చింతలపాడు, గుమ్మడిదూరు, జొన్నలగడ్డ, కాకరవాయి; తాడిగుమ్మి, తోటచర్ల, వేములపల్లి(నం); ఆకుమర్లు, ఆముదాలపల్లి, చెరుకుమిల్లి, గురువిందగుంట; కాకర్లమూడి, నారికేళపాలెం, తాడివెన్ను, వడ్లమన్నాడు(బం).

జంతు మొ॥ సంబంధములు

మచిలీపట్టణము

“సముద్ర తీరమునకు ఆరక్కోసెడు దూరమున బంధుడు అను అంధ వృద్ధుడికడు జాలరి వృత్తిచే జీవించెడివాడు. ఈతనిచే అత్యంత కౌశల్యముతో పట్టుకొనబడిన ఒక గొప్ప మత్స్యమును వధింపగా బృహదాకృతిగల ఎముకలు అందు లభ్యమయ్యెను. ఈ ఎముకలతో నౌక ద్వారమును నిర్మించి, ఆ ఓడరేవున కర్రలతో నేర్పరచబడిన ఖిల్లాయందది ఆమర్చబడినందున దానికి మత్స్యలి యను పేరు కలిగెను. ‘మత్స్యలి’ అను శబ్దమే కొంత రాలము తరువాత ‘మచిలీ’గా మారి యుండవచ్చును. అంతేకాక అంధుని జ్ఞాపకార్థమై ఆ ప్రదేశము ‘బందరు’ అని పిలిచినట్లు కూడ ఒక వాడుక కలదు.”⁸⁹

పామర్యి (గు) పూర్వనామము పాములమర్రి.⁹⁰ బల్లిరద్యి (గు& బం& గ), చిలకమూడి, పాములపాడు, వానపాముల (గు), గుర్రాలలంక, కాకులపాడు, కలవపాముల (గ), చిలకలపూడి (ది& బం), ఎలికలకుదురు, కొక్కిలిగడ్డ, పిట్టలంక (ది), చీమలపాడు(వి), బొర్రపోతులపాలెం, కర్వులదొడ్డి (బం) మొ॥ గామనామములను ఈ వర్గములో మరి కొన్ని పుదాహరణలుగా పేర్కొనవచ్చును.

జాతి, కుల, వృత్తి సంబంధములు

జగ్గయ్యపేట అను నూతన నామము తెచ్చుకొనక పూర్వము బేతవోలు దొంగల బేతవోలనియు, 1816 సం॥లో తాలూకాకేంద్రము కాక పూర్వము గన్నవరము దొంగం గన్నవరమనియు వ్యవహరింప బడెడివి.⁹¹ గొల్లపల్లి (నూ) యాదవులు (గొల్లలు) ఎక్కువగాగల గామముకాబట్టి ఒకప్పుడు యదుపురమనియే వ్యవహరింపబడెడిది.⁹²

జంగాలపల్లి, గొల్లపూడి (వి); కుమ్మరికుంట్ల, పెడిగూడెం (లి), ఏదులగూడెం (నూ) చినగొల్లపాలెం, సుల్తానగరం గొల్లపాలెం, కుమ్మరి గుంట (బం), గొల్లపాలెం (ది); రాచపట్నం (కై) గొల్లమూడి(నం); సవరగూడెం (గ); గవరవరం (జ); పెద ఎరుకపాలెం, రావుల పాలెం (గు) ఇత్యాది గామ నామములు ఈ వర్గమునకు చెందినవి.

పెద్ద-చిన్న ; పాత-కొత్త వగైరా

ఒకే పేరుగల గ్రామాలను వేరువేరుగా గుర్తించడానికి ఆయాపేర్లముందు పెద్ద-చిన్న అని విశేషణం చేర్చటం ఒక ఆనవాలు. ఇది ఆయా గ్రామాల విస్తీర్ణత, జనాభా, ప్రాచీనత వంటి వాటిని సూచిస్తుంది. ఉదా॥ పెదలింగాల-చినలింగాల, పెద మద్దాలి-కురుమద్దాలి, పెదపాలపల్లి-చినపాలపల్లి, పెదపాడుపూడి-చినపాడుపూడి పెద ఎరకపూడి-చిన ఎరకపూడి (అన్నీ (గు); పెద అవుటుపల్లి-చిన అవుటుపల్లి, పెదఓగిరాల-చినఓగిరాల (గ); పెద కళ్ళేపల్లి, చినకళ్ళేపల్లి-పెదముత్రేవి-చినముత్రేవి (ది); పెద కామనపూడి-చినకామనపూడి, పెదగొన్నూరు-చినగొన్నూరు (త్రే); పెదమొదుగుపల్లి-చినమొదుగుపల్లి (జ).

పాత, కొత్త అను విశేషణములు పేరు ముందుగల గ్రామముల ప్రాచీనత చెప్పకనే తెలుస్తుంది. ఉదా॥ పాతపాడు (పి), పాతలిరువూరు (తి) కొత్తూరు (వి), కొత్తగూడెం (తి) కొత్తపల్లి (వి & నూ & తి) గలవుగాని కొత్తపాడు, పాతూరు, పాతపల్లివంటివి ఈ పరిశీలనకు ప్రమాణముగా స్వీకరించిన 'సెన్సెస్' జాబితాముందు కానరాలేదు.

దిక్కులనుబట్టి ఒకే పేరుగల గ్రామాలను వేర్వేరుగా పేర్కొనడమున్నది. ఉదా॥ గంగల గూడెం ఈస్ట్ & వెస్ట్ (తి) మాధవరం ఈస్ట్ & వెస్ట్ (తి) వల్లూరు నార్త్ & సౌత్ (పి), మొఖాసా, * ఖండీక, జమీ, లంక, శేరి, హవేలి, * అగ్రహారంవంటి విశేషణములు మొదలునో, అంత్యముందునో నుండుటవలన ఒకే పేరుగల గ్రామాలను వేరుగా గుర్తించడానికి వీలుకలుగుచున్నది. ఉదా॥ లంకపల్లి-లంకపల్లి అగ్రహారం-లంకపల్లిలంక (గ) నందిగామ (బం), నందిగామలంక (త్రే), తరిగొప్పల-తరిగొప్పల ఖండిక (గ); వీరపల్లి-వీరపల్లిమొఖాసా (గ); వేదిపాడు-వేదిపాడు ఖండిక (గ); మోపిదేవి-మోపిదేవిలంక (ది); హవేలి ముత్యాలంపాడు-మొఖాసా ముత్యాలంపాడు (పి); నావి పోతవరం గవర్నమెంట్ & జమీన్ (పి); మొఖాసా నరసన్నపాలెం-నరసన్నపాలెంశౌరి (నూ) గుడిమెట్ట-గుడిమెట్టపాలెం (నం), మాధవరం (త్రే)-చెరుపుమీదవరం-గూడెం మాధవరం (పి); రుద్రగిరం (బం)-నెల్లమల్లి రుద్రగిరం (ది) అయ్యవారి రుద్రగిరం (త్రే), సానరుద్రగిరం (త్రే).

వేరుగా గుర్తించడానికి తమ పేర్లలో సౌకర్యము కల్పించని గ్రామములున్నవి. ఉదా॥ ఆముదాలపల్లి (గ & బం), గురివిందగుంట (గు & బం), వేములపల్లి (ది & నం), బల్లీరూర్ (గు & గ & బం), చిలకంపూడి [ది & బం], కొందూరు [త్రే & నం], కొత్తపల్లి

[వి & నూ & తి], సర్వతపురం [వి & తి] వెంకటాపురం [త్రే & ది & వి & నం], వేములరం [బం & వి & జ], అన్నవరం [ది & జ & నూ], బొమ్మలూరు [నూ & గు], మల్లేశ్వరం [నూ & బం], పోలవరం [తి & గు & బం], రామచంద్రపురం [గు & గ], చోడవరం [బం & ది & వి], రుద్రగిరం [బం & వి & నం], నందమూరు [బం & గ], వేబూరు [గ & వి], లక్ష్మీపురం [బం & వి & నం], మాదవరం [బం & ది], తాడేపల్లి [వి & ది], గన్నవరం [గ & త్రే], లింగాల [తి & త్రే], శోభనాద్రిపురం [త్రే & నూ], జగన్నాథపురం [నం & గ], తక్కిళ్ళపాడు [నం & జ & త్రే], సింగరాయపాలెం [త్రే & బం].

ఊరిపేరుపె మమకారం

పైన సూచించిన విధముగా ఒకే పేరుగల గ్రామములు పలు తావులందు ఉండుటకు మానవనై జమీ ఒక కారణమని చెప్పవచ్చును. "తూర్పు సముద్ర దీవులందు కాకులము, కాకొలను అను ఊళ్ళ పేర్లు వినవచ్చును. ఇవి కృష్ణా తీరమునందలి శ్రీకాకుళము పేర వెలసినవే. ఆంధ్ర యాత్రికులు విదేశములకు వెళ్ళి అక్కడ స్థిరనివాస మేర్పరుచు కొన్నప్పుడు తమకు పూర్వ పరిచితములైన నగర నామములను సూతన పరిసరము లందును పెట్టుకొనుట ప్రసిద్ధము." 93

ముగింపు

జీవనదీర్ఘవాహక ప్రాంతమగుటచే సుసంపన్నమై, అదే కారణమున అనేక రాజ వంశముల వృద్ధిక్షయములను వీక్షించిన ఈ జిల్లా యందలి గ్రామ నామములు గతించిన చరిత్రకు కొంతవరకు సోదాహరణ పూర్వకముగా నున్నది. కాని, గ్రామనామములకూ, రాజ వంశముల/జమిందారీలకూ మధ్య సంబంధమును ప్రతిపాదించుటకు కేవలము నామసారూప్య మొకటియే గాక సూక్ష్మసరిశోధనము వలన ఇతర సాక్ష్యాధారములను కూడ గ్రహించి అట్టి అనుబంధమును ఉద్ఘాటించ వలసి యున్నది. గ్రామ నామములకు సంబంధించిన పౌరాణిక గాథలను ప్రత్యక్షర ప్రమాణములుగా స్వీకరించుట సర్వే సర్వతా సంభావ్యము కాకపోయిననూ అట్టి సందర్భములు జనసామాన్య విశ్వాసమును తెలియజేయునవిగా నున్నచని గుర్తించవలసి ఉన్నది. శృతి పేయమూ, ఆదంబర పూరితమూ యైన గ్రామనామములతో పాటు అత్యంత సాధారణ, సామాన్య నామములుకూడా లెక్కకు మిక్కిలిగ నుండుట వెనుకటి తరముల వారి యథార్థ జీవన విధానము సూచించు నదై యున్నది. శాసన, సాహిత్యతులనాత్మక పరిశీలనతోపాటు, శ్రేత్రపరిశోధనము కూడా సాగించి ఈ జిల్లా గ్రామ నామముల విషయమై ఇంకనూ విస్తృత శాస్త్రీయ పరిశోధన జరుగవలసిన అవసరమును ఈ ప్రాథమిక పరిశీలన తేటపరుచుచున్నది.

ధో జ్ఞా పి క లు

ఎమ్. వి. రాజగోపాల్ [సం.], ఆంధ్రప్రదేశ్ డిస్ట్రిక్ట్ గెజిటీర్స్: కృష్ణా, [ఆం. ప్ర. ప్రభుత్వము, హైదరాబాద్, 1977], పేజీ 1.

ఇకపై, కృష్ణా గెజిటీర్ అని సూచింప బడుతుంది.

వై. వి. కృష్ణారావు యి పీఠూచారి బలరామమూర్తి, ఆంధ్రప్రదేశ్ దర్శిని, [విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, విజయవాడ, 1976, పు. 1033.

సౌలభ్యము కొరకు తాలూకాల పేర్లు కుండకీకరణములలో సంక్షిప్తముగా పేర్కొన బడును. ఆ సంజ్ఞా వివరణ: కై = కైకలూరు; గ = గన్నవరం; గు = గుడివాడ; జ = జగ్గయ్య పేట; తి = తిరువూరు; ది = దివి; నం = నందిగామ; సూ = సూజిపేట; బం = బందరు; వి = విజయవాడ.

ఆంధ్రదేశ చరిత్ర—భూగోళ సర్వస్వము, మూడవ సంపుటము [హైదరాబాద్, 1976] పు. 35, 36.

ఇకపై, భూగోళ సర్వస్వము అని ప్రస్తావించ బడుతుంది.

'చింబులూరు గ్రాంట్ ఆఫ్ గుణకన్య విజయాదిత్య III [9వ శతాబ్ది]' —ఎపిగ్రాఫియా ఆంధ్రికా, వాల్యూం III [హైదరాబాద్, 1974], పుట 12.

భూగోళ సర్వస్వము, రెండవ సంపుటి [హైదరాబాద్, 1974], పు. 483.

భూగోళ సర్వస్వము, మూడవ సంపుటము, పు. 17.

పైది, రెండవ సంపుటము, 484.

కుందూరి ఈశ్వరదత్తు, ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, [ఆం. ప్ర. సాహిత్య అకాడమి, హైదరాబాద్, ద్వితీయ ముద్రణ, 1979] పు. 131.

పైది, ద్వితీయ ప్రకరణము, పు. 38.

పైది, పు. 186.

భూగోళ సర్వస్వము, రెండవ సంపుటము, పు. 485.

ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, పు. 184.

పైది, పు. 303.

14. భూగోళ సర్వస్వము, మొదటి సంపుటము [హైదరాబాద్, 1971] పు. 505.

15. పైది, మూడవ సంపుటము, పు. 239.

16. పైది, పు. 240.

17. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, పు. 90; 91.

18. పైది, పు. 106-108.

19. పైదే, పుట 101-103

20. భూగోళ సర్వస్వము, రెండవ సంపుటము, పుట 485.

21. పైది, మూడవ సంపుటము, పుట 64.

22. భావరాజు వెంకట కృష్ణారావు, ఎర్లీ డై నాస్టీస్ ఆఫ్ ఆంధ్రదేశ, పుట 319.

23. నేంటూరి వేంకటరమణయ్య, విష్ణుకుండినులు, (హైదరాబాద్, 1973], పుట 22

24. మామిండ రామారావు [సం.], సాతవాహన సంచిక, [గుంటూరు, 1950], పుట 45.

25. సంగ్రహాంధ్ర విజ్ఞానకోశము, ఏడవ సంపుటము, [హైదరాబాద్, 1970], పుట 111.

26. కృష్ణాగెజిటీరు, పుట 239. కొలని భీముని చంపన వెలనాటి రాజేంద్రచోడుని ఛండివారును కలం [శ. 1093]

27. యన్. ఐ. ఐ. V, నెం. 115, శ. సం. 1066.

పైది, నెం. 140, శ. సం. 1079.

28. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, పుట. 150.

29. ఎపిగ్రాఫియా ఆంధ్రికా, వాల్యూం II [హైదరాబాద్, 1974] పుట 1.

30. పైది, వాల్యూం I, పుట 74

31. డా॥ పి. వి. పరబ్రహ్మశాస్త్రి, ది కాకతీయాస్, [హైదరాబాద్, 1978], పుట 199.

32. ప్రత్యక్ష ప్రబల సాక్ష్యములు లేని తావుల ఇట్టివి చారిత్రక ఊహాపాటలు మాత్రమే. ఉదా॥ బుద్ధవరం, బుద్ధదేవుని బట్టి ఏర్పడినది కావచ్చును.

- భూగోళ సర్వస్వము, ప్రథమ సంపుటము, పుట 249.
- ఎమ్. సోమశేఖర శర్మ, ఎ ఫర్గాటెన్ ఛాప్టర్ ఆఫ్ ఆంధ్రా హిస్టరీ, [మద్రాస్, 1945], పుట 118-114.
- కాకతీయ ప్రోలరాజులు గాని, రుద్రమ సేనాని ప్రోలినాయకుని వంటివారు గాని వారికి ప్రాంతముపై ప్రత్యక్షాధికారము చెల్ల నందున బ్రదమ ప్రోలవర గ్రామనామ కారకులగుటకు ఆవ కాళము తక్కువ.
- ఎమ్. సోమశేఖర శర్మ, హిస్టరీ ఆఫ్ రెడ్డి కింగ్డమ్, పుట 89 పుటేనోడ్.
- రాళ్ళబండి సుబ్బారావు [సం.] కళింగదేశ చరిత్ర [రాజ మహేంద్రవరము, 1930], అనుబంధము, పుట 100.
- ఆరుద్ర, సమగ్ర ఆంధ్ర సాహిత్యం, తొమ్మిదవ సంపుటము, పుట 241. సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞానకోశము, మూడవ సంపుటము, [హైదరాబాదు, 1962], పుట 48.
- కళింగదేశ చరిత్ర, అనుబంధము, 100-101.
- సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞానకోశము, నాల్గవ సంపుటము [హైదరా బాదు, 1964] పుట 40. డా॥ తూమాటి దొణప్ప, ఆంధ్ర సంస్థానములు-సాహిత్యపోషణము, [వాల్తేరు, 1969] పుట 41.
- కృష్ణా గెజిటీర్, పుట 237.
- సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, మూడవ సంపుటము, పుట 50.
- పైది.
- భూగోళ సర్వస్వము, మూడవ సంపుటము, పుట 452
- కృష్ణా గెజిటీర్, పుట 238.
- పైది, పుట 232.
- ఈస్టిండియా కంపెనీ కాలములో బనగానపల్లి నవాబుల బంధు వైన హుస్సేన్ ఖాన్ అనేవాడు కొండపల్లి, ఏలూరు, రాజ మహేంద్రవరములపై గవర్నర్ గా నియమితుడైనాడు. అతడు బందరు నవాబుని విలువబడేవాడు. [సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, ఏడవ సంపుటము, పు. 188]. బహుశా బందరు తాలూకాలోని ఈ హుస్సేన్ పాతెం, జగ్గయ్యపేట తాలూకా లోని హుస్సేన్ బాదా అతని పేరున వెలసినవైయుండును.

48. సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, ఏడవ సంపుటము, పుట 112, 118.
49. భూగోళ సర్వస్వము, మూడవ సంపుటము, పుట 89.
50. సం. ఆం. వి. కోశము, ఏడవ సంపుటము, పుట 112.
51. పైది, పుట 111.
52. భూగోళ సర్వస్వము, రెండవ సంపుటము, పుట 34.
53. భూగోళ సర్వస్వము, మూడవ సంపుటము, పుట 95.
54. సం. ఆం. వి. కోశము, ఏడవ సంపుటము, పుట 110, 111.
55. కృష్ణా గెజిటీర్, పుట 229.
56. పైది, పుట 234.
57. సం. ఆ. వి. కోశము, మూడవ సంపుటము, పు. 386. & పైది, పుట 232.
58. కృష్ణా గెజిటీర్, పుట 236.
59. పైది, పుట 234.
60. డా॥ చింతా నామనాథం: 'కూచిపూడి పరిసర కళాక్షేత్రాలు', సప్తగిరి, మే, 1983, పుట 14.
61. కృష్ణా గెజిటీర్, పుట 239.
62. సం. ఆం. వి. కోశము, ఎనిమిదవ సంపుటము, పుట 167.
63. పైది.
64. పైది.
65. పైది, పుట 350.
66. 58 లో వలె.
67. భూగోళ సర్వస్వము, రెండవ సంపుటము, పుట 587.
68. ఎపిగ్రాఫియా ఆంధ్రకా, వాల్యూం II, [హైదరాబాదు, 1974] పుట 112 & గొర్రెపాటి వెంకటసుబ్బయ్య, ఘంటసాల చరిత్ర.
69. ఎపిగ్రాఫియా ఆంధ్రకా. వాల్యూం I, పుట 60, 61.

నేలటూరి వెంకటరమణయ్య, పల్లవులు-చాళుక్యులు, [మద్రాసు, 1969], పుట 398.

ఎ. ఇం. V, పుట 15 & రెడ్డి సంచిక, అనుబంధము, 13.

రెడ్డి సంచిక, అనుబంధము, 20.

పైది, పుట 45, 46.

సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, మూడవ సంపుటము, పుట 105.

పైది, నాలుగవ సంపుటము, పుట 40.

కృష్ణా గెజిటీర్, పుట 237.

పైది, పుట 233.

60 చలె, పుట 30.

ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, పుట

* “పన్ను లేకుండ గుత్తజిచ్చిన భూఖండము” — కుందూరి ఈశ్వరదత్తు, శాసనశబ్దకోశము, [హైదరాబాద్, 1967] పుట 86.

డా॥ తూమాటి దోణప్ప, ఆంధ్ర సంస్థానములు — సాహిత్య పోషణము, [వాల్తేరు, 1969], పుట 586.

భారతి, సెప్టెంబర్, 1982, పుట 20.

భూగోళ సర్వస్వము, మొదటి సంపుటము, పుట 331, 332.

ఆంధ్రభూమి [చారిత్రక, సికింద్రాబాదు, 15-9-1] పుట 44.

సం. ఆం. వి. కోశము, మూడవ సంపుటము, పుట 48.

పైది, పుట 105.

85. ఆంధ్రప్రదేశ్ దర్శిని, పుట 1035.

86. భూగోళ సర్వస్వము, మొదటి సంపుటము, పుట 338, 339.

87. కృష్ణా గెజిటీర్, పుట 227.

తూర్పు చాళుక్య ఇమ్మడి భీముడు [10వ శతాబ్ది పూర్వార్థం] ‘అకుల మన్నండు’లో నొక బ్రాహ్మణునకు భూదానంచేసాడు [ఎ. ఇం. V, సి. పి. గ్రాంట్, పుట 134, 139].

“ఆ కాలమున నుండిన అకుల మన్నండు, క్రంకటప్ప అను గ్రామములు నేటికిని మార్పులేక కృష్ణాజిల్లా బందరుతాలూకాలో నున్నవి. అనగా వేయి సంవత్సరములకు పైగా కాలము ఆత్మిక మించినను శాసనమున పేర్కొనిన గ్రామములు మార్పు చెంద కుండుట గమనింపదగిన యంశము. నాడు అకులమన్నండును అకులమన్నెడు అనియు, క్రంకటప్పను కంకటాప అనియు వ్యవహరించుచున్నారు” [భూగోళ సర్వస్వము, మూడవ సంపుటము, పుట 14 - 16].

కృష్ణా గెజిటీర్, పుట 238 & డా. తూమాటి దోణప్ప, ఆంధ్ర సంస్థానములు - సాహిత్యపోషణము, పుట 385.

సం. ఆం. వి. కోశము, ఏడవ సంపుటము, పుట 111 & కృష్ణా గెజిటీర్, 228.

90. కృష్ణా గెజిటీర్, పుట 233.

91. పైది, పుట 231.

76 చలె.

* ముకాసా గ్రా. వి. పన్నులేకుండ నియ్యబడిన గ్రామము.

** హవేలి : హిందూస్థాని విశేషణము = రాజునకు చెందినది.

92. భూగోళ సర్వస్వము, మూడవ సంపుటము, పుట 547.

నిశ్శబ్ద సంగీతం

శ్రీ కూచిభొట్ల విశ్వనాథశాస్త్రి

ఎక్కడి నుంచీ సంగీతం ?
ఎంత అద్భుతంగా వుంది
ఆ శృతి లయాల సంగమం !
జీవితం కన్న అనుభవైకంగా
అనుభవాని కందనంత మధురంగా—
మౌనంలో గానం !
శబ్దంలో నిశ్శబ్దం !!
వింటుంటే హాయిగా వుంది
ఎన్నడు చూడని ఆనంద తీరం చేరుకున్నట్లుగా
అవధులు లేని సుఖం స్వంతమైనట్లుగా—

ఈ తృప్తి,
ఈ ప్రశాంతి,
అనుక్షణం అవృతమైతే బాగుండదూ ?
అయినా ఎటు నుంచీ గీతం ??
—నిరంతర మౌన తపో సమాధిలో
జ్వలించి అణువణువు ఆవరిస్తూ
నాలోని అచంచల చైతన్యం
విశ్వ చైతన్యానికి పాడుతున్న మేలుకొలుపు
తమస్సు చీల్చే రేపటి ఉషస్సుకి ఇస్తున్న పిలుపు!

—*—

ఆంధ్ర సచిత్ర వారపత్రిక

(స్థాపితం : 1908)

గాంధీనగరం :: విజయవాడ - 3

ఇంట్లో అందరికీ ఆనందాన్ని ఇచ్చే శీర్షికలు! కథలు!! చొమ్మలు!!!

★ సాహిత్య విలువలున్న సీరియల్ కథలు

★ వైవిధ్యం వున్న కథానికలు

★ అన్ని తరాలవారిపీ అలరించే “ప్రశ్నావళి” “ధర్మపథం” “కార్టూన్”లు

మొదలైన వాటితో ఏ వారాన్ని కా వారమే కొత్తదాన్ని పుణికిపుచ్చుకుని మీకు అందుతుంది.

విడి ప్రతి వెల. రు. 1-80

ఆరుమాసాలకు (పోస్టు ద్వారా) రు. 50-70 పై.

మీ స్థానిక ఏజెంటు ద్వారా తెప్పించుకుంటే

ప్రతివారం తెల్లారేసరికల్లా మీ ముందు వుంటుంది.

సంవత్సర చందా (పోస్టు ద్వారా) రు. 101-40 పే.

రచనలు పంపే చిరునామా :

ఎడిటర్, ఆంధ్ర సచిత్ర వారపత్రిక,

గాంధీనగర్, విజయవాడ-3.

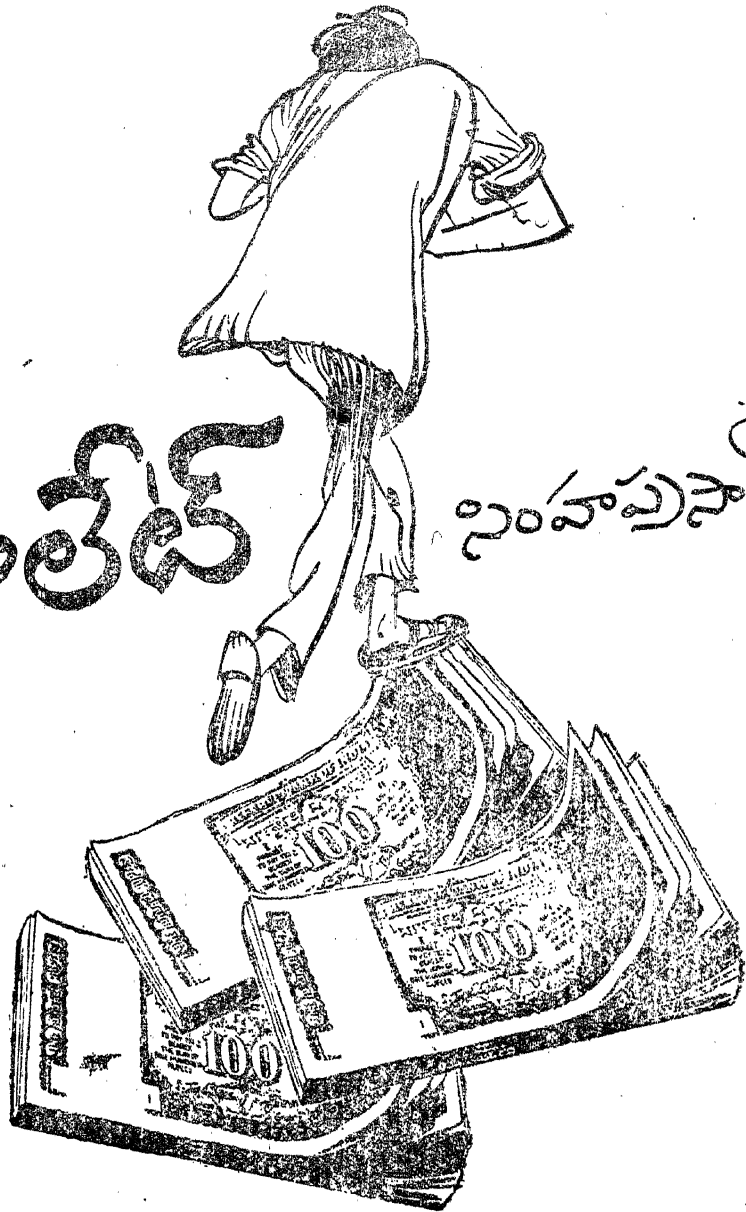
ఇతర వివరాలకు :

బిజినెస్ మేనేజర్, ఆంధ్రపత్రిక,

గాంధీనగర్, విజయవాడ-3.

టూలేట్

నింహపునాక్

భద్రం జేటిల్ డెలిగ్రామ్ పెట్టి సంతకం తీసుకుని వెళ్ళిపోయాడు పోస్టుమేన్ నిర్వికారంగా.

అతలాం డెలిగ్రామ్ విప్పి చూశాడు భద్రం.

“ఫాదర్ సీరియస్. స్టార్ట్ ఇమీడియట్—సత్యం.”

వణుకూ, దడా, దుఃఖం, నీరసం అన్నీ ఒక్కసారే వచ్చి అతణ్ణి వాడేసుకున్నాయి.

మార్చి

మందంపీద కూలబడి బావురుమన్నాడు.

ఇంటి నలుమూలల్లో దారిద్ర్యం తిష్టవేసుక్కుర్చున్నా తన నెంతో ప్రేమగాసాకి తల్లిలేనిలోటు కన్పించకుండా పెంచిన నాన్న... తమ చదువుకునెంతో వృద్ధిలోకే రావాలని రాత్రింబవళ్ళూ ఎండనక, వాననక పొలాల్లో పనిచేసి తననింతవాణ్ణి చేసిన నాన్న... మూడేళ్ళ నిరుద్యోగ రక్కసితో పోరాడి పోరాడి అలసి సొలసి ఎట్టికేలకో పెద్ద ఫ్యాక్టరీలో చిరుద్యోగం సంపాదించుకున్న తనని తలచి ఆనంద బాష్పాలు గాకపోయినా కన్నీళ్ళు తుడుచుకొంటోన్న నాన్న...

ఇప్పుడు గాలిలో పెట్టిన దీపంలా వున్నాడు!

తమకోసం తమ వున్నతికోసం తన బ్రతుకుని హారతి కర్పూరం చేసుకున్న నాన్నకి తామేమీ చెయ్యకుండానే చిన్నపాటి ఆనందానుభూతిని పంచివ్వకుండానే బ్రతుకుబాట చివరికి చేరు కున్నాడు!

నిజంగా తామెంత దురదృష్టవంతులు!

ఎవరో వీపు చరిచినట్టు వులిక్కిపడి కూర్చున్నాడు.

తనిలా విలపిస్తూ కూర్చుంటే కడచాపుకూడా దక్కక పోవచ్చు. అప్పుడిహ తనకంటే దొర్నాగ్నూడి లోకంలోనే వుండడు!

కళ్ళు తుడుచుకోకుండానే లేచి గబగబా పర్చు, ప్యాంటూ, పెట్టె అన్నీ వెలికాడు భద్రం. మొత్తం అంతా కలిసి నాలుగు రూపాయల ఇరవై రెండు పైసలుంది. ముచ్చెమటలకి బట్టలు తడిసి ముద్దవుతోంటే బ్యాంకు పాస్‌బుక్కు తీసి చూశాడు. అందులోవున్న బేలన్స్ ఏడు రూపాయల ముప్పైఏడు పైసలు మాత్రమే. అదంతా తీసేసుకుంటే మొత్తం పదకొండు రూపాయల యాభై తొమ్మిది పైసలవుతుంది!

తన వూరికి బస్సుచార్జి ఇరవై రెండు రూపాయలు. రైలుకైతే పదమూడు రూపాయల యాభై పైసలు.

అంటే రైలుకి వెళ్ళాలనుకున్నా సుమారు రెండ్రూపాయలు తక్కువవుతుంది. ఎలావోలా ఎనరికాక్లో చేతులో పట్టుకుని ఆ రెండ్రూపాయలూ సంపాదిస్తే, రాత్రి ట్రెయిన్‌కి వెళ్ళొచ్చు. అంటే రేపు ఉదయానిగ్గాని ఇంటికెళ్ళలేడు.

అప్పటికి నాన్న పరిస్థితలా వుంటుందో!

కడచాపుకె నా నోచుకుంటాడా?

దబ్బుండి ఇప్పుడే బస్సులోవెళ్ళే ఎలావోలా సాయంత్రాని తెళ్ళిపోవచ్చు. కానిప్పుడెలా? ఎవరిస్తారు అప్పు?

తనకివూళ్ళో బాగా తెలిసినవాళ్ళవరూ లేరనే చెప్పాలి, ఆఫీసు వాళ్ళతప్ప. వాళ్ళవరి ఇళ్ళూ తనకి తెలీవు. ఎలావోలా తెలుసుకున్నా ప్రయోజనం వుండకపోవచ్చు. వాళ్ళూ తనలా పైసా పైసా లెక్క చూసుకునే జీతగాళ్ళే!

అవాళ శనివారమనీ బ్యాంక సన్నెండు వుంటుందనీ గుర్తొచ్చింది భద్రానికి. గబగబా ప్రక్క రూంలోకెళ్ళి తెమడిగాడు.

పదకొండూ పది.

అతి వేగంగా బట్టలు తొడుక్కుని పాస్ బుక్ తీసుకుని బ్యాంకుకి పరుగెత్తాడు.

ప్రతి శనివారంలానే అవాళా బ్యాంకు చాలా రష్షగావుంది. ప్రతి కౌంటర్ దగ్గరా జనం గుంపులే. వుద్యోగులు చకచకా పని చేస్తున్నా జనం పలచబడటంలేదు. వెళ్ళేవాళ్ళు వెళ్ళేంటే వచ్చేవాళ్ళు వస్తున్నారు.

తిన్నగా సేవింగ్స్ బ్యాంక్ కౌంటర్ దగ్గరికెళ్ళి కాస్తఖాళీ అవ్వగానే అక్కడున్న క్లర్కుని విష్ చేసి పాస్‌బుక్ అందిచ్చాడు.

“బిల్ డ్రా చేస్తాడా?”

జీతం రాగానే ఇంటి అద్దె వగైరాలుపోసు మిగిలిన చిన్న మొత్తాన్ని బ్యాంకులో వేసుకుని ఆముదూ పది చొప్పున తీసుకుంటూ ముప్పై రోజుల్నీ ఈడుస్తూంటాడు భద్రం. అందుకే అతన్ని చూడ గానే అలా అడిగేశాడతడు.

తలూపి కొంచెం ఇదిగా ఫీలవుతూ “ఇందులోవున్నదంతా కావాలండీ” అన్నా

“అంతా కావాలంటే ఎక్స్‌చేంజ్ క్లోజ్ చెయ్యాలి.”

“చేస్తానండీ!”

“ఏం? మీకేమైనా ట్రాన్స్‌ఫర్ వచ్చిందా?”

తలూపాడు.

అతడో తెల్లకాగితం ఇచ్చి “ఎక్స్‌చేంజ్ క్లోజ్ చేసేయ్యమని మేనేజర్ కి ఎడ్రస్ చేస్తూ లెటర్ రాసి ఎక్స్‌చేంజ్ కారికి చూపించి రండి” అన్నాడు.

రెండు ముక్కలరాసి ఎక్స్‌చేంజ్ దగ్గరికెళ్ళి తనకి ట్రాన్స్‌ఫర్ ఆయినట్టో అబద్ధం అడేసి లెటర్ చూపించాడు. ఆయన ‘యస్’ అని రాసి సంకతం పెట్టగా అది తెచ్చి క్లర్కుకిచ్చాడు.

పే ఆర్డర్ స్లిప్ ఇచ్చి పూర్తి చెయ్యమన్నాడతడు.

దాన్ని పూర్తిచేసి అంతే వేసేప్పుడుమాత్రం ఏడుకి ముప్పై గీతగియ్యడం అనించి చిన్న చుక్క మాత్రంపెట్టి వదిలేశాడు. చూసినవాళ్ళు పైసలుకూడా తీసేసు కుంటున్నాడని అనించకుండా అలా చేశాడు భద్రం

టోకెన్ తీసుకువెళ్ళి సోపాలో కూలబడ్డాడు - తండ్రి పరిస్థితి గురించి తను వేగంగా ఇంటికెళ్ళి మార్గం గురించి ఓ రెండుపాదాలు అర్రంటుగా చేబదులు సంపాదించడం గురించి ఆలోచిస్తూ....

"టోకెన్ నెంబర్ 32"

క్యాషియర్ పిలుపుకి వులిక్కిపడిలేచి చేతిలోని టోకెన్ నెంబర్‌లో సారి చూసుకు వెళ్ళి టోకెన్ ఇచ్చాడు భద్రం.

"ఏం ఇవ్వంటారు?" క్యాషియర్ అడిగాడు హడావిడిగా.

"మీ ఇష్టం."

అతడు ఏడు వందకాగితాలూ, మూడు పదులూ, ఒక అయిదూ, రెండు ఒకట్లూ ఇచ్చాడు.

అతడన్ని నోట్లు ఇచ్చేస్తోంటే అదిరిపడి అందుకున్నాడు భద్రం వణుకుతోన్న చెతుల్తో.

క్యాషియర్ మరో నెంబరు పిలవడంతో నోట్లు లెక్కపెడుతూ రెండడుగు లేశాడు. క్యాషియర్ పొరబాటున ఏడురూపాయల ముప్పై ఏడుపైసలకి బదులు ఏడువందల ముప్పై ఏడురూపాయ లిచ్చాడనుకునే సరికి గాభరాగా అనిపించింది.

ఒక్క ముచ్చెనుటలు పోస్తోంటే మళ్ళీ మళ్ళీ లెక్కపెడుతూ పదడుగులేశాడు ద్వారం వైపు.

తనకిప్పుడు డబ్బు అత్యవసరం గనక వెంటనే బస్సులో మీ వూరెళ్ళి నీకోసం కళ్ళల్తో ఒత్తులు వేసుకుని చూస్తోన్న నీ తండ్రి కడసారి కోరిక తీర్చమంటూ భగవంతుడి రూపంలో డబ్బిచ్చాడేమో అనిపించసాగింది భద్రానికి. మరో ప్రక్కన ఇదన్యాయమంటూ మనస్సు గోలచెయ్యసాగింది.

ఏం చెయ్యాలి?

తిరిగివ్వటమా? మౌనంగా వెళ్ళిపోవటమా?

అవతల అవసరం!

ఇవతల నీతి!

రెండుక్షణాలు గుంజాటిన పడ్డాడు.

ప్రాణాలమీదికొచ్చినాసరే అన్యాయపు సొమ్ము తనకి వద్దగాక వద్దనుకుని ఫెనుదిరగాలను కున్నాడో లేదో...

"ఏమండోయ్ భద్రంగారూ" అంటూ క్యాషియర్ గాపుకేక పెట్టాడు. అంతటితో వూరుకోక "అదిగో ఆ తెల్లషర్టుతన్ని పట్టుకోండి. బాపురే... ఎక్సెస్ పేమెంట్ చేశాను" అన్నాడుగట్టిగా కంపరపడుతూ.

ఆ మాటలు వింటూనే బొమ్మలా అయిపోయిన భద్రం ఎవరో తనచెయ్యి పట్టుకోబోవడంతో మెల్లగాక్యాష్‌కౌంటర్ దగ్గరకి నడిచాడు, తలొంచుకుని.

డబ్బంతా ఇచ్చేశాడు మౌనంగా.

"ఏడు రూపాయల ముప్పైఏడు పైసలివ్వాలిని ఏడువందల ముప్పై ఏడు రూపాయలిచ్చేస్తే తిరిగివ్వటంపోయి జేబులో పెట్టుకు వెళ్ళిపోవడమే మీ సొమ్మై పోయినట్లు? నా కెంటో అనుమానం వచ్చి వెంటనే చూసుకోబట్టిగాని లేకపోతే 780 రూపాయలు నా జేబులోంచి పెట్టుకోవాల్సివచ్చేది. వదువుకున్న వాడివి... ఇలా మోసం చేస్తే ఎలాగా?... " క్యాషియర్ అరుస్తున్నాడు.

మిగతా జనంకూడా పైకి డాబుగా కన్పిస్తూ మోసాలు చేస్తున్నారంటూ ఘోషానాలు వినిపిస్తున్నాడు భద్రాన్నే గురుగా చూస్తూ.

భద్రం తల మరింత వంగిపోయింది.

తనొక్కక్షణం ప్రలోభపడ్డా ఆఖరికి తిరిగిచ్చెయ్యాలనే అనుకున్నానని చెప్పాలనుకున్నాడు గాని నోరు పెగల్లేదు. ఎలాగూ... చెప్పినా ఎవరూ నమ్మరనీ, ప్రేమెప్పు దొరికేసేడు గనక ప్లేటు ఫిరాయిస్తున్నాడని నవ్వుతారనీ వూరుకుంది పోయాడు.

క్యాషియర్ తిట్లు జోడించి మరీ ఏదేదో అంటూ ఏడురూపాయల ముప్పై ఏడు పైసల్ని విసిరేశాడు. భద్రం మీదికి.

అవి తీసుకుని బ్యాంకులోని వారంతా తనవంక తినేసేలా చూస్తోంటే తల సిగ్గుతో, అవమానంతో, దుఃఖంతో కృంగి పోతోంటే అతి కష్టం మీద కడిలాడు.

తనో రెండుక్షణాలు... నిజంగా రెండు క్షణాలే... వెనకా ముందాడినా ఆఖరికి డబ్బు తిరిగిచ్చెయ్యాలనే అనుకున్నాడుగాని, అప్పటికే అరక్షణం... అవును అక్షరాలా అరక్షణమే అంతస్య మయ్యింది. ఒక్క అరక్షణం ముందే తను వెనుదిరిగి నచ్చైతే అందరి దృష్టిలో మంచివాడుగా ముద్రపడేవాడు. కానీ అకాస్తలోనే నమయం మించిపోయేసరికి అందరిముందూ దొంగలా, ద్రోహిలా నిలబడా లొచ్చింది.

తనెంత దురదృష్టవంతుడు!

దెల్లిగామ్ చూసినప్పటికన్నా ఎక్కువ దుఃఖం వెల్లువలా రాగా తలవంచుకుని కళ్ళు తుడుముకోకుండానే బయటికి నడిచాడు, తడబడ్డా భద్రం.

అనంతపుర మండలానికి పడమటి భాగాన కర్నాటక సరిహద్దు తగులుతుంది. అంతేత ప్రజల వ్యవహారంలోనే గాకుండా గ్రామ, వ్యక్తి నామాలుమీద కూడా కన్నడ ప్రభావంవుంది. అనంతపుర మండలం పూర్వంనుంచీ చారిత్రకంగా, సాంస్కృతికంగా కర్నాట కతో సంబంధాలు పెట్టుకుంది. రాయల వంశీయులు మొ॥ వారు కర్నాటక ప్రాంతాన్ని, తెలుగుప్రాంతమైన అనంతపురాన్ని కలిపి పాలించారు. తత్ఫలంగా కూడా కొన్ని గ్రామాలుపేర్లు మీద కన్నడ నిర్మాణ ప్రభావం (స్ట్రక్చర్ ల్ ప్రెజెంట్) కనిపిస్తుంది. డా॥ చిలుకూరి నారాయణరావుగారు విజయనగర చరిత్రయే అనంతపుర మండల చరిత్రమని కూడా చెప్పవచ్చన్నారు. రాజులపాలనలో తవ్వబడ చెరువుల పేర్లన్నీ విజయనగర రాజుల, రాణుల పరదారుల

పేర్లనుబట్టి వచ్చినవే. చెరువులకేగాక మరికొన్ని గ్రామాలు రాజుల పేర్లతో వున్నాయి. కొన్ని గ్రామాలు కన్నడ పదజాలంతో యథా తథంగా వున్నాయి. మరికొన్ని గ్రామాలు కేర్లు కొట్టిగా మార్పు చెందిన కన్నడ పదాలతో వున్నాయి. ఇంకా కొన్ని గ్రామాలు బసవ మత ప్రభావంతో వున్నాయి. అనంతపురం కర్నాటకకు సరిహద్దుగా వుండే కారణంగా ఆ మత ప్రభావం గ్రామ నామాలమీదే కాకుండా వ్యక్తినామాల మీద కూడా చూపింది అనడానికి ఆ పేర్లు ఇప్పటికీ నామకరణం చేయబడుతూ వుండడమే ఆధారం.

ఆయా గ్రామాల పేర్లు, ఆయా వ్యక్తుల పేర్లు ఏ విధంగా నిలిచి వున్నాయో, ఏయే విధంగా మార్పుచెంది వున్నాయో ఈ వ్యాసంలో కన్నడ నిర్మాణం ఆధారంగా సమీక్షించడం జరుగుతుంది. ఈ ప్రాంతం అలాది కాలం నుంచీ ఆంధ్రదేశమే అయినా మధ్య కొంతకాలం క్రీ. శ. 18-17 శతాబ్దాల మధ్య కర్నాటక ప్రభుత్వ పరిపాలనలో వుంది. అందువల్ల అప్పగింపుగ్రామనామాలు కన్నడ వ్యాకరణ మర్యాదలకు లోబడి తయారై ఉండవచ్చు అని సంశయించడానికి ఎక్కువ ఆధారాలున్నవి.

గ్రా మ నా మాలు

అనంతపురం : అమరాపురం, హిందూపురం, రామాపురం, విజలాపురంలాగా కాకుండా అనంతపురం అన్న గ్రామనామంలో 'అనంత'లోని 'త' 'అనంతాపురం' అని దీర్ఘం కాలేదు. తిరువనంతపురం, పరివారపుర మొ॥ తమిళ, కన్నడ రూపాల్ని పరిశీలిస్తే పూర్వ పదాంత స్వరాన్ని ఇలాంటి సమాసాల్లో దీర్ఘం చెయ్యడం తెలుగు మర్యాద మాత్రమే కావచ్చు. అలాడు 'అనంతపుర' అన్న నామం మాత్రమే వుండి తెలుగు వ్యాకరణం ప్రకారం ము (ం) చేరడం తర్వాత జరిగి వుండాలి.

వ : కన్నడంలో రామన, చోమన మొ॥ రూపాలు వున్నాయి. ఈ 'న'తోవున్న గ్రామ నామాలు కన్నడ ప్రభావంతో వచ్చాయని చెప్పడానికి అవకాశముంది. ఉదా : సింగనమల, బసవనపల్లి, కెంచనపల్లి కొడిగనహళ్ళి మొదలైనవి. వీటికి సమాంతరమైన ఉదాహరణ కర్నాటక రాష్ట్రంలో 'అర్పనహళ్ళి' అనే గ్రామముంది.

సింగనమల : 'మల అన్న గ్రామ నామానుబంధం చేరే పూర్ణ పేర్లు రాయలసీమలోనే వున్నాయి. తమిళంలో 'మలై' అని, కన్నడంలో 'మలె' అని వుంది. కన్నడంలో 'మలె' అంటే కొండ, పర్వతం అనే అర్థముంది. సింగనమల అంటే కొండల నడుమ వుండే పూరు అని అర్థం.

మార్చి

కొడిగనహళ్ళి : దీన్ని రూపవిశేషణచేస్తే కొడిగ - ఎ గిష్ట గ్రాండ్—ప్రీ ఆఫ్ రెండ్ అని కిష్టల్ కన్నడ—ఇంగ్లీషు నిమిటువు చెప్తోంది. ఇక్కడ చేరిన 'న' కూడా సంబంధ బోధక స్రవ్యయమే అయి వుండాలి.

ర : కన్నడంలో ఈ 'ర' (<క. అచర) బహువచనరూపం. వీటికి ఉదాహరణలు బె న్నరపల్లి (<బె న్నరపల్లి <బె న్నరహళ్ళి <క. బె న్న అచరహళ్ళి), కడదర బెంచి (<కడదచర బెంచి). అలాగే కదిరిదేవరపల్లి మొదలైనవి. వీటికి సమాంతరంగా కన్నడ ప్రభావం లేని ఊర్ల పేర్లు చిల్లవారిపల్లి, కోటిగారిహళ్ళి, మొ. వున్నాయి. 'కోటిగారిహళ్ళి'లో కన్నడపదం 'అచర'కు బదులుగా 'గారి' వుంది. మళ్ళీ హళ్ళి దగ్గరకు వచ్చేటప్పటికి కన్నడ ప్రభావమే.

బసవమత ప్రభావం : ఈ మత ప్రభావంవల్ల ఏర్పడ గ్రామాలపేర్లు కొన్ని వున్నాయి. బసినేపల్లి, బసాపురం, బసవన హళ్ళి, బసాపల్లి, బసవపురం మొ॥ ఉదాహరణలు చెప్పకోవచ్చు.

బసాపురం <బసవపురం <క. బసవపుర

బసినేపల్లి <బసవనపల్లి <క. బసవనహళ్ళి (కన్నడలో హళ్ళి అంటే పల్లి అని అర్థం).

'బసవనహళ్ళి' అనే ఇంకో గ్రామంపేరు ఏ మార్పు చెందకుండా వుండడాన్ని గమనిస్తే 'బసినేపల్లి' 'బసవనహళ్ళి' నుంచి వికారం పొందింది కావచ్చు. ఎంచేత అంటే అనంతపురం జిల్లాలో కొన్ని గ్రామాలపేర్లు రెండు మూడు ఊళ్ళకు ఒకే రకమైన పేరు వున్నాయి. ఉదా॥ తూర్పు నరసాపురం, పడమర నరసాపురం; అదే విధంగా రెండు 'గార్లదిన్నె'లు వున్నాయి.

శైవమత ప్రభావం : కొన్ని గ్రామాలపేర్లు శైవమత ప్రభావాన్ని తలపింపజేస్తున్నాయి. ఉదా:- బైరాపురం, బైరపునితిప్ప, బైరసముద్రం, విరుపాపురం, శ్రీకంఠాపురం. గంగాదేవికోవచ్చిన పేరు గంగవరం.

బైరాపురం <బైరవపురం <బైరవపురము <క. బైరవపుర

హళ్ళి : (క. హళ్ళి = పల్లి) పల్లితో కూడిన పేర్లు రాష్ట్ర మంతటా కనిపిస్తున్నాయి. హళ్ళి అన్నది కన్నడపదమే కాబట్టి ఈ జిల్లాలో హళ్ళితో వున్న పేర్లన్నీ నిస్సందేహంగా కన్నడ ప్రభావంతో వచ్చినవే. ఉదా:- బేడినహళ్ళి, బసవనహళ్ళి, బొమ్మకొండ

హళ్ళి, దేవరహళ్ళి, ఉప్పరహళ్ళి, కొడిగెనహళ్ళి. ఉప్పరహళ్ళి సమాంతరమైనపేరు 'ఉప్పర' అనే గ్రామం ఇంకోటి ఈ జిల్లాలోనే వుంది. బందార్లహళ్ళి, సురమ్మనహళ్ళి, క్రోడగారి హళ్ళి మొ॥ ఎన్నో హళ్ళితో కూడుకున్న పేర్లు వున్నాయి.

క. బంద అరప హళ్ళి > బందపర హళ్ళి > బందవారి హళ్ళి > బందవారల హళ్ళి > బందవార్ల > బంద + అర్లహళ్ళి > బందార్ల హళ్ళి. బందార్లహళ్ళి ప్రస్తుత గ్రామం పేరు.

కెర : (క. కెర = వెరువు) కన్నడ పదమైన 'కెర'తో కూడిన పేర్లు కొన్ని వున్నాయి. ఉదా॥ హుళికెర, మట్లకెర, కరికెర మొదలైనవి. కర్నాటకలో ఇలాంటి పేర్లకు సమాంతరమైన ఉదాహరణ 'చెళ్ళికెర' అన్న గ్రామాన్ని చెప్పకోవచ్చు.

గుప్ప, తిప్ప : కన్నడలో 'గుప్ప' అంటే టు బి పైక్ట్ అప్, టు ఫార్మ్ ఎ హిప్ అనే అర్థాల్నిచ్చింది కిట్టేర్ డిక్షనరీ. 'లి' అంటే ఎ మ్యాన్ అఫ్ ది డిగ్రీ హిల్ అని అర్థం. గుప్ప, తిప్ప అనుబంధంగావున్న ఉదాహరణలుగా బెళుగుప్ప, భైరవుని రిప్ప మొ॥ వాటిని పేర్కొనవచ్చు.

హళ్ళి/పాడు : కన్నడలో 'హళ్ళి' వుంటే తెలుగులో దాని జ్ఞాతి పదమైన 'పాడు' వుంటుంది. ఈ జిల్లాలో హళ్ళి, పాడులతో పున్న పేర్లు చాలా వున్నాయి. కన్నడలో హళ్ళి తెలుగులో పాడు (హళ్ళి = హళ్ళి > పాడు) గా నిలిచివుంది. కొన్ని గ్రామాలు 'హళ్ళి'గానే వున్నాయి. ఉదా॥ హిరహళ్ళి, ఉద్దెహళ్ళి, బొమ్మనహళ్ళి, దండి హిరహళ్ళి. మరికొన్ని గ్రామాలు 'పాడు'గా వున్నాయి. ఉదా॥ పందిపాడు, పెనకలపాడు, పెంపంపాడు.

1. పందిపాడు < క. హందిహళ్ళి (ఈ జిల్లాలోని పందిపాడుకు సమాంతరంగా కర్నాటకలో హందిహళ్ళి అనే గ్రామం వుంది.)

2. పెనకలపాడు < పె. కనపాడు < క. హనకనహళ్ళి

3. పెంపంపాడు < పెంకంపాడు < పెనకంపాడు < పెనకన పాడు < క. హనకన హళ్ళి

పై 2, 3 రూపాల్లో న > ల గా మారింది. కన్న 'హ' వుంటే తెలుగులో 'ప' వుంది. మునగ; ములగ; మాదిరిగా న/ల ల వినిమయం మొదటి నుంచి తెలుగులో వుంది. 3వ రూపంలో క కారం తాలవ్యీకరణం జరిగి చకారంగా మారింది. అందువల్ల 'పెంకల పాడు' 'పెంపంపాడు' అయ్యింది. పెనకంపాడు అన్న మరో గ్రామం పేరు ఇంకా తాలవ్యీకరణం జరగక అలానే నిలిచివుంది.

'పాడు'లోని చివరి ఉకారం తెలుగులో సాధారణంగా ఉచ్చారణ సౌలభ్యం కోసం చేరుతుంటుందన్న సంగతి తెలిసిందే. హళ్ళి > హళ్ళి > పాడు > పాడు.

హ : హకారంతో వుండే రూపాలు కొన్ని కన్నడ ప్రభావంతో వచ్చాయని చెప్పవచ్చు. హకారంతో వున్న రూపాల్లో పదాది హకారంకాని పద మధ్య హకారంకాని కొన్నింటిలో లోపిస్తుంది. హకారంతోవున్న గ్రామాలు హొన్నూరు, హొచిగి, గడే హొత్తురు మొదలైనవి. హకారం లోపించిన రూపాలకు ఉదాహరణగా ఉదిరిచి కొండ, ఆగలి మొదలగు వాటిని చెప్పవచ్చు.

ఉదిరిచికొండ < హదిరిచికొండ

ఆగలి < క. హగలి

కల్లు : కొన్ని గ్రామాలకు చివర 'కల్లు' చేరడముంది. కన్నడలో కల్లు అంటే రాయి అని అర్థముంది. తెలుగులో కూడా ఇదే అర్థమేవుందికాని కల్లు అనేది తెలుగులో గ్రాంథికం మాత్రమే. వ్యవహారంలోలేదు. కన్నడలో వ్యవహారంలో కూడా 'కల్లు' అనే వుంది. కాబట్టి ఈ కల్లుతో కూడుకున్న పేర్లన్నీ కన్నడ ప్రభావ మని చెప్పడానికి ఆస్కార మేర్పడింది. పైగా ఒక్క కర్నాటక సరిహద్దు ప్రాంతాల్లో మాత్రమే ఈ కల్లుతో కూడిన ఉర్ల పేర్లున్నాయి. మిగిలిన రాష్ట్రముంతటా లేవు కనుక ఇది కన్నడ ప్రభావమని శంకించ దానికి ఎక్కువ అవకాశమేర్పడింది. ఉదా॥ దొణకల్లు, గడేకల్లు, విడపనకల్లు, కణేకల్లు, గుంతకల్లు, తీడుకల్లు, మోరుబగల్లు, దొరి గల్లు, నిండుగల్లు. చివరి మూడింటిలో శ్వాసస్పర్శం నాడస్పర్శ (క > గ) గా మారింది.

ఇక 'ఇగి : కన్నడలో 'ఇకె' అంటే యాన్ అఫిన్ ఫర్ ది ఫార్మేషన్ ఆఫ్ న్యూటన్ సౌన్స్ అని కిట్టేర్ నిఘంటువు. ఇకె, ఇగితో వున్న రూపాలకు ఉదాహరణగా చీకలగుర్కి (< చీకల గుర్కి), హొచిగి (< హొచిగి) మొ॥ చెప్పవచ్చు.

రాజుల పేర్లు : పూర్వం ఈ ప్రాంతాన్ని, కర్నాటక ప్రాంతాన్ని పాలించిన రాజుల పేర్లతో కొన్ని గ్రామాలు పేర్లు వున్నాయి. బుక్కరప్పం, బుక్కరాయ సముద్రం అనే గ్రామాలు బుక్కరాయం పేరునుంచి వచ్చాయి. హరే సముద్రం, హరికేరు ఈ రెండూ హరిహర రాయల పేరునుంచి వచ్చాయి. హరే సముద్రాన్ని వ్యవహారంలో ఆరే సంద్రమని అనడంవుంది. రాతలో మాత్రం హరే సముద్రం అనేవుంది.

ఆరేసంద్రం < హరేసముద్రం < హరేసముద్ర

దుర్గం/దుర్గం దుర్గం నామానుబంధంగా వున్నవి ఈ జిల్లాలో తప్ప యితర ఆంధ్రదేశంలో ఎక్కడా కనిపించవు.

రాయదుర్గం <క. రాయదుర్గ; కళ్యాణదుర్గం <క. కళ్యాణ దుర్గ/దుర్గం గ్రామ నామానుబంధ రూపంగావున్న గ్రామ నామాలు ఆంధ్రదేశంలో ఈ రెండే కనిపిస్తున్నాయి. వీటికి సమాంతరమైన ఉదాహరణ కర్నాటకలో రాయదుర్గ అనే ఊరువుంది.

సేడు : కన్నడలో 'సేడు' అంటే సినింగ్, బెండింగ్, కాంట్రాక్షన్ అని రిటైర్ కన్నడ-ఇంగ్లీషు నిఘంటువు. కొన్ని గ్రామ నామ నామాలు కనుబంధంగా సేడు అన్నది ఈ ప్రాంతంలో ప్రత్యేకంగావుంది. మిగతా ఆంధ్రదేశంలో లేదు. ఉదా|| గరుడసేడు, రంగసేడు.

జంతువుల పేర్లు : జంతువుల పేర్లతో వున్నవాటికి ఉదా హరణగా కరిడిపల్లి (<క. కరిడిహళ్ళి), కోడిపల్లి, ఎనుముందోడి పల్లి (<క. ఎమ్మేదొడ్డిహళ్ళి), పరిమేకలపల్లి మొ|| చెప్పుకోవచ్చు. కరిడిపల్లి తప్పిస్తే కన్నడ ప్రభావం కాకపోవచ్చు. కనీసం కరిడి అంటే ఎలుగుబంటి అనే అర్థంవుంది.

ఘట్ట : కన్నడలో ఘట్ట అంటే "ఎ రేంజ్ ఆఫ్ మౌంటెన్స్, సైట్స్ ఆర్ సైయర్స్ ఆఫ్ ది సైడ్ ఆఫ్ ఎ రివర్" అని రిటైర్ డిక్షనరీ చెప్తోంది. ఘట్ట కొన్ని ఊళ్ళకు నామానుబంధంగా చేరింది. ఉదా|| దొడ్డుఘట్ట, సోమఘట్ట మొ||

దొడ్డుపల్లి <క. దొడ్డుపల్లి, కన్నడలో దొడ్డు అంటే పెద్ద అని అర్థం.

పై చెప్పిన గ్రామ నామాలే కాకుండా గొంచిరెడ్డిపల్లి అన్నది కూడా కన్నడ ప్రభావమే. కన్నడలో గొంచికాడు అంటే షావుకారి (ధనవంతుడు), యజమాని అని అర్థం.

వ్యక్తి నామాలు

గ్రామ నామాలమీదే కాకుండా ఈ జిల్లాలో వ్యక్తుల పేర్లమీద కూడా కన్నడ ప్రభావం కనిపిస్తోంది.

అప్ప : 'అప్ప' అన్నది కన్నడపదం. దీన్ని తెలుగులో 'అయ్య'కు సమానంగా భావించవచ్చు. కొందరి వ్యక్తుల పేర్లకు అనుబంధంగా 'అప్ప' చేర్చి నామకరణం చేయడం ఈ జిల్లాలోనూ లేదా కర్నాటక సరిహద్దు ప్రాంతమైన ఇతర ప్రాంతాల్లోనూ తప్ప మిగతా ఆంధ్రదేశంలో అంతగా కనిపించదు. (వ్యక్తుల పేర్లకు

నామానుబంధంగా 'అయ్య' చేర్చడం దేశమంతా వుంది). 'అప్ప' చేర్చడం ఈ ప్రాంతానికి మాత్రం ప్రత్యేకత కావడం కన్నడ ప్రభావమే. ఉదా:- దొడ్డు, కొండ, హనుమంత, రామ.

అణ్ణ : దేశమంతా పేర్లకు చివర 'అన్న' నామానుబంధం వుంటే ఇక్కడ మాత్రం కొందరి పేర్లకు 'అణ్ణ' నామానుబంధం ఉండడం కన్నడ ప్రభావమే. 'అణ్ణ' కన్నడ పదం. 'అన్న' తెలుగు పదం. ఉదా :- హంపణ్ణ, సంతణ్ణ, హంపణ్ణ, అణ్ణ. కన్నడలో అణ్ణ అంటే రాత అనే అర్థంవుంది. కాబట్టి అణ్ణ అన్నది పూర్తిగా కన్నడ ప్రభావమే. ఇదే తెలుగులో అయితే రాతయ్య అని వుండాలి. రాతయ్య అనే పేర్లు కూడా ఇక్కడ లేకపోలేదు

తిప్ప : కన్నడలో 'తిప్ప' అంటే "ఎ మ్యాన్ ఆఫ్ ది దిస్ట్రిక్ట్" అని రిటైర్ డిక్షనరీ. తిప్పతోవున్న పేర్లు రిప్పన్న, రిప్పన్న, తిప్పేస్వామి, తిప్పేరుద్ర, తిప్పయ్య నాయుడు మొ|| వున్నాయి.

బనవ మత ప్రభావం : ఈ మత ప్రభావం కొన్ని పేర్లు వున్నాయి. బనప్ప, బనవేశ్వరప్ప, బనవనగౌడు, కరిదన, బనవరాజు. ఇప్పటికాలంలో ఈ ప్రాంతంలో వున్న ఈ పేర్లు ఒకనాటి బనవ మత ప్రభావంవల్ల వచ్చినవే. ఆ కాలంలో ఇక్కడ బనవేశ్వరుని పూజావంశ ప్రాతంపైన ఎక్కువగా వుండేది. తత్ఫలంగా వంతో పెద్దలు తమ బిడ్డలకు నామకరణంచేశారు. అలాగే కాలంనుంచి రాత, ముత్తాతం పేర్లు మనుష్యులు నామకరణంచేసే ఆచారం ఉన్నందువల్ల నేడు కూడా ఆ మత పూజావంశ వున్న పేర్లు చని పిస్తున్నాయి. అందువల్ల ఈ పేర్లన్నీ కన్నడ ప్రభావమని చెప్పడానికి ఆస్కారమయింది.

వైవమత ప్రభావం : ఆంధ్రదేశంలో శివునికి సరిబంధించిన పేర్లన్నీ కన్నడ ప్రభావమని చెప్పలేం అని ఆ ప్రభావంతో నామ కరణం చేసిన పేర్లు ఈ జిల్లాలో మాత్రం చాలా ఎక్కువగానే వున్నాయి. ఉదా:- నంజుండ, మల్లిశ్వరి, రుద్రప్ప, ముప్ప, వరవేశ్వరయ్య, శివయ్య, విరుపాక్షయ్య, గౌరమ్మ, గంగమ్మ.

దుర్గ : కొందరి వ్యక్తులకు దుర్గతోవున్న పేర్లు ఈ జిల్లాలోనూ, కర్నాటక సరిహద్దు ప్రాంతాల్లోనూ తప్ప ఆంధ్రదేశంలో మరెక్కడా కనిపించవు. ఉదా :- దుర్గన్న/దుర్గగన్న; దుర్గప్ప/దుర్గగప్ప. ఉరవకొండ తాలూకా నింబగల్లు గ్రామంలో ఒక ఇంటి పేరు (సర్ నేమ్) 'దుర్గం' అని వుంది. ఇది కన్నడ ప్రభావమే కావచ్చు. ఉదా :- దుర్గం బసప్ప, దుర్గం ఈరణ్ణ.

వాళ్ళు : చ్యుత్తుం పేర్ల చివర గౌరవ వాచకమైన 'గారు' మోహన్, జి. యస్.
చేరడం దేశమంతావుంటే ఇక్కడ 'వాళ్ళు' అనే పదాన్ని చేరుస్తారు.
ఇది కన్నడలో అవరు (క. అవరు = వారు) అనే దానికి సమానం.

ఉదా॥ బసిరెడ్డిశింటికి పోయిరా (<బసిరెడ్డి వాళ్ళ ఇంటికి పోయిరా) విశ్వనాథరెడ్డి, కేతు

క. బసిరెడ్డవర మనిగె హోగిబ్బరి (<బసిరెడ్డి అవర మనిగె హోగిబ్బరి)

వాళ్ళు అన్న పదానికి కన్నడజ్ఞాతి పదం 'అవర'.
ఇలాంటివి వ్యవహారంలో వుండడానికి కారణం కన్నడ ప్రభావమే.
పృథ్వీ నాగ బసిరెడ్డిశింటి (బసిరెడ్డివాళ్ళు) అని వ్యవహరించడం సాధారణంగా వుండదు. ఎక్కడైనా అరుదుగా వినిపిస్తే నిసిపించవచ్చు.
వాక్యరూపంలో అయితే ఎక్కువగా వ్యవహరిస్తారు.

ఇంకా తోడుగా పరిశీలిస్తే గ్రామాల పేర్లమీద, వ్యక్తుల పేర్లమీద కన్నడ ప్రభావంతోవున్న విషయాలు చాలా తెలియడానికి అవకాశముందనిపిస్తోంది..

రె ఫ రె మ్మ లు

రిద్దెల్, యస్. : ఎ కన్నడ-ఇంగ్లీష్ డిక్షనరీ, ఏసి యన్ ఎడ్యుకేషనల్ సర్వీసెస్ ప్రె., న్యూఢిల్లీ (1982)

'ఎ గ్రామర్ ఆఫ్ ది కన్నడ లాంగ్వేజ్', ఏసి యన్ ఎడ్యుకేషనల్ ప్రె., న్యూఢిల్లీ (1982)

నారాయణరావు, చియి కూరి : 'గ్రామనామాల', ఆంధ్ర భాషా చరిత్రము (ప్రథమ సం.) ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తు ప్రచురణ, వాడేరు (1987)

బ్రహ్మనంద, హెచ్. ఎస్. : 'తెలుగున్నడం', ప్రచురి, 23-12 (1977)
'రాయలసీమ తెలుగు', ప్రచురి, 30-3- (1981)

'అనంతపురం మండలంలో భాషా వైవిధ్యం', అనంతపురం మండల చరిత్ర, సాంస్కృతిక ప్రత్యేక సంచిక (1976)

'స్థలనామ పరిశీలన (అనంతపురం మండలం)', (తెలుగు త్రైమాసిక వైజ్ఞానిక మాసపత్రిక), 12-1 (1983)

'తెలుగు ఊర్లపేర్లయందలి అనుబంధ రూపములు : ఒక నమూనా పరిశీలన', యస్. వి. యస్. ఓరియంటల్ టెక్నాలజీ, తిరుపతి (1981)

శివశంకర నారాయణ ఆంధ్రప్రదేశ్ స్ట్రక్చర్ అనంతపురం, హైదరాబాద్ (1970)

శ్రీ అదవాని హనుమంతపు

ఉదంకుని కథ

31 సెప్టెంబరు భారతిలో "ఉదంకుని కథ— నన్నయ గారి ఋష్యాత్మ" అనే వ్యాసం శ్రీ కాళి లక్ష్మీ నరసింహారావుగారు రాశారు. వారికి విశేషాలని తోచినవి చెప్పారు. ఋష్యాత్మని గుర్తించే పద్ధతి కొంతవరకు నేర్పించారు వారు.

ఇక్కడ ఒక రహస్యం వుంది. భారతి పత్రిక మనలాంటి పామరులం చాలామంది చదువుతాం. (పండితులు తక్కువ మంది కదా! వారికి నమస్కారం) మనలాంటి పామరులకి తెలియటానికి పండితులైన వాళ్ళు కావ్యాలలోవున్న రహస్యాలూ, చమత్కారాలూ మర్చాలూ, మనకి తెలియచెబుతుంటారు. మనం చదువుకొని ఆశ్చర్య పోతూ వుంటాం. ఇట్లా సామాన్యులకి తెలియని చమత్కారాలూ గట్టా పేర్లు దుర్మార్గానికి యిటీవల యెక్కువగా పాల్పడ్డవారు శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు. ఆ తరువాత యిది తెలుగులో ప్రబలిపోయింది. ఇక్కడ మరొక్క రహస్యం వుంది. ఒకటి పట్టుకొని నోటికివచ్చినట్టు యెంతెంతగా పొగడినా, యెంతగా నిలదీసి అడగడం. ఎవడైనా తిడితే, యెవడైనా నిలదీసి అడుగురాడేమో !

ఎందుకొచ్చిన పేరు ? పొగడ్త అనన్యంగా పున్నవాళ్ళు కూడా 'మనకెందుకొచ్చిందంటే' అని వూరుకుంటారు. అందుకని యెవరినైనా తెగపొగడేస్తేనే శ్రేయం. అందుకని అట్లా రాసేస్తున్నారు. ఇది రహస్యం.

నన్నయభట్టు పాపం మొద్దుమొదట తెలుగులో కావ్యం రాశాడు. ఆ మనక అయినకీ దక్కింది. అట్లాగని చెప్పి, ఆయన రాసిన ప్రతి పద్యంలోనూ, గద్యంలోనూ మాట మాటా పట్టుకు పీడితే, యేం ఒరుగుతుంది ? ఇదేమన్నా రామరాజుమాషణుడి పద్యమా ?

ఇంత ఉదంతుడి కథ. 'పంకజభవ నన్నిభుడు' యిద్వాదు లన్నీ పద్యంలో బిందు పూర్వక 'క' కారంతో ప్రాసపన్నుండి గణక పచ్చినవి. బ్రహ్మలో సమానులైన మునులు నన్నయ భారతంలో చాలామంది వున్నారు. (సరమేష్ఠి కల్పవృక్షగు న్సర్వేశ్వరు). 'అమ పంక షాళన' 'అనాతంక మతి' యివన్నీ ప్రాసకోసం తయారైనవే. ఇంక 'ముని వరుడు'. ఈ - 'వరుడు' - 'ప్రవరుడు' నన్నయ, ఆ మూడు పర్వాలలో విశృంఖలంగా ప్రయోగించాడు. అంతగా ముఖ్య మైన అర్థంయేమీ లేకుండానే 'ప్రవర', 'ప్రవర' శబ్దాలు నన్నయ వాడాడు. "గురు కులమునందు గురులకుఁ బరివర్తనంబు తా నపరిమిత నిష్ఠాపరుడై జ్ఞానము వడసెను." చెప్పవలసింది అయి పోయింది. పద్యం పూర్తవలేదు. తనకి తెలిసినవేవో రెండు ముక్కలు చేర్చాడు నన్నయ. "గురుదయ నణిమాది కాష్ట గుణముల తోడన్". ఏమి చెప్పుదుం గురునాథా !

"అయ్యుదంతుడు గురుహిత కార్య దురంధరుడై గురుపత్ని నియోగంబున" అంటే గురుభక్తి వల్లనే, గురుపత్ని నియోగాన్ని తలదాల్చి వెళ్ళాడని అర్థం. "వనంబులో నొక్కరుండ వసువాడు" కావటానికి "అనాతంకమతి"కి సంబంధం యేమీలేదు. ఋషి కుమారునికి అడవికి వెళ్ళటం అలవాటే. "వనంబులోన్" అంటే అడవి దారిలో అని అర్థం. "సాహసపంతుడగు నుదంతుడొంటరిగా పోవు చుండగా ఎదుట 'ఒక్క దివ్యపురుషుడు' వృషభ గోమయమును పన్నెను." వృషభ గోమయం యేమిటి? పన్నటం యేమిటి? నన్నయ "వాని పన్నిన వృషభగోమయ భక్షణము సేసి యహ్మహాత్మ్య నన్మగ్రహంబు వడసి" అన్నాడు. నన్నయకి 'గో' శబ్దం, పులింగం అని తెలుసును. మరీ 'యెద్దావు పేడ' అని నన్నయ రాశాడనం దారుణం. "వాని పన్నిన వృషభ గోమయం" అంటే ఆ దివ్య పురుషుడు యెక్కి పస్తున్న యెద్దుపేడ అని అర్థం. "వాని పన్నిన వృషభం" వాడు యెక్కటానికి తగిన యేర్పాటు చేసుకొని యెక్కి పస్తున్న వృషభం. (ఎద్దునెక్కటానికి, గుర్రపు జీసాలాగ యేదైనా యేర్పాట్లండేవేమో!) దాని గోమయం భక్షించాడు ఉదంతుడు. ఈ సంగతి గురువుతో చెబుతూ ఉదంతుడు "ఒక్క దివ్య పురుషుంగని వాని పన్నిన వృషభ గోమయ భక్షణము సేసి" అన్నాడు. మధ్యలో పొమ్మడు అశుచిత్వ ప్రస్తావన చేసినప్పుడు "ఉదంతుండప్పుడు దలంచి యా వృషభ గోమయ భక్షణంబున నైన యశుచి భావంబున గాకేమి" అనుకున్నాడు. ఇక్కడ 'పన్నిన' లేదు. అయినా వృషభ గోమయం అన్నది నన్నయ ఋష్యాత్మ! పైలుడు మూత్రం "అప్పుడును దిండ్రుడయ్యున్న మైరావతంబు గోమయ మమృతంబు" అన్నాడు. ఇక్కడ నన్నయ వృషభ గోమయం అనిపించలేదు. మధ్యలో 'ఆ వృషభ గోమయం' యెట్లావచ్చింది? "వృషభ గోమయ

మన నది యొక చమత్కారమగు సమాసము" అనుకొని యెవడో రేఖకుడు యిరించి వుంటాడు. 'ఎన్ను' అనే క్రియలో 'సిద్ధపఱచు', 'ఏర్పరచు' అనే అర్థాలు శబ్ద రత్నావళిలో వున్నాయి. "కడతం బన్నంగ నానతిచ్చెఁ బురంగంబుల్ రణద్రకున్ వెడంన్." ఉ-హరి. 4-ఆ. "ధనురాచార్యుడు తగఁబన్నిన పద్మవ్యాహుమెరులు నేరరు వార" భార-ద్రో. 2ఆ. అని ప్రయోగాలు వున్నాయి. ఇవిగాక మరో ప్రయోగం "పన్నినవాడ వింకఁ జెడి పాఱకుమి యని మూదంచు" ఉ-హరి. 3ఆ. అని యిచ్చి. దాని అర్థం 'యెద్దుమునకు సిద్ధపడు' అని రాశారు. ఇన్నిచోట్లా 'పన్ను' అంటే సన్నాహం చెయ్యటం అని అర్థం వుంది. రథం పన్నటం అనే ప్రయోగం భారతంలో చాలా చోట్ల వుంది. వలపన్నుట, మాయలు పన్నుట అన్నప్పుడు కూడా యేర్పాటు చెయ్యటం, సన్నాహం చెయ్యటం అని అర్థం. పాపం! ఆ దివ్య పురుషుడు గోమయం పన్నలేదు. "గోమయము తినుమని దివ్య పురుషుడుదంతుని కోరలేదు. ఉదంతుడే సాహసము చేసెను. ఇది పన్నయ గారి కథనము." దాల్తో పోతూ వుంటే, ఒకచెప్పడో యెద్దుపేడయెక్కి యెదురైతే, ఆ యెద్దు పేడ తినేశాడు ఉదంతుడు. ఎంత చక్కగా వుంది 'నన్నయ గారి కథనం' !

"ఇంతవరకు నడచిన విమర్శలో 'లోనారసి' చెప్పిన 'ప్రన్న కథాకవితార్థయక్తి'గాని ఋష్యాత్మ యొక్క యావిచ్ఛిక రణముగాని యేమియు లేదు. ఇప్పుడుండి చూడవలయును." చూద్దాం.

"ఏను గుర్వర్థ మర్తినై మానవేశ!
 కడగి చచ్చిరి నిడుకు సీకడకు వేడ్క
 దండి తారాలి! నీదేవి కుండలమ్మ
 తిమ్మ నాపూని యిది సఫలమ్మకాగ."

నన్నయ పద్యాలలో సందర్భంవున్నా లేకపోయినా సంతో ధనలు వుంటూ వుంటాయి. పె పద్యంలో సంతోధనలు పొమ్మని వుద్దేశించి చేసినవి. ఇది ఉదంతుడికి అన్వయించుకోటం యెందుకూ? ఈ పద్యంలో 'కడగి', 'వేడ్క', 'యిది' అనే మూడు మాటలూ దండగమాటలు. (శ్రీ అక్కిరాజు ఉమాకాంతంగార్ని తెలుగువాళ్ళ యింకా మరిచిపోలేదు.)

"అయ్యా మదీయ ధర్మశిల్పి యుక్కుండలంబులు దొడుగ నవసరంబై యున్నయది మద్వదనంబున వాని నిప్పించుకొమ్మనిన" పొమ్మడెక్కడా తక్షకుడి సంగతి యెత్తలేదు. అట్లాంటప్పుడు "ఈ తక్షకుడా కుండలముల నవహరింపఁ దలంచి నాడని రాజెఱుగును" అని యెట్లా అనుకుంటాం? 'తొడుగు' అంటే ధరించటం. అయితే, ధరించటం అనవలసినచోట ప్రతిచోటా తొడగటం అనటానికి వీలు

పడదు. శరీరానికి, శరీర భాగాలకీ చుట్టుకొనివుండే వాటిని ధరించటాన్ని తొడగటం అంటారు. కవచం తొడుగుతారు. గాజులు తొడుగుతారు. చెప్పులు తొడుగుతారు. కుండలాలు తొడగటం వాడుకలో లేదు. కుండలాలు పెట్టుకుంటారు. నన్నయ: తెలుగు యీ మాత్రం ఉజ్జాయింపుగానే వుంటుంది. 'అవసరం' అనే మాటకీ నన్నయ వాడుకలో 'సమయం (వేళ)' అనే అర్థం. 'అత్యంత ముఖ్యం' అనే అర్థం లేదు. "గురువత్సయ్య శుచిస్సాతయ్య సూతన పరిధాన శోభితయ్య యక్కుండంబులు దొడువ నవసరంబైనన" అన్నప్పుడు కూడా సమయం అనే అర్థం. "స్వస్తి యొనర్చగ నవసర మాస్తీకున కయ్యె నిస్సదంబుజనేత్రా" అన్నప్పుడూ సమయం అనే అర్థం. నన్నయ భారతంలో 'కుండలి' ఊని తల్లెడు. కుండలాలకీ కుండలికీ సంబంధం ప్రస్తావనలేదు.

"భూవినుత నిన్ను ద్రిభువన పావనున్" అనే పద్యంలోనూ రెండు సంబోధనలు. "అశుచివని యెట్లు పలుక నగు" అన్నాడు పోష్యుడు. అశుచిత్వం, మహాపాపమేమీకాదు. ద్రిభువన పావనుడైన వాడు కూడా రోజూ అశుచి అవుతూ వుంటాడు. శుద్ధి చేసుకుంటూ వుంటాడు. అయితే, ఉదంతుడు నిష్పాపరుడు కాబట్టి అశుచి అయిన వెంటనే శుద్ధి చేసుకుంటాడని రాజు నమ్మకం. అందుచేత "నిన్ను యిప్పుడు అశుచిపటం యెట్లా మేమైనా యేమరుపాటు పడ్డావా" అనే అర్థంలో అన్నాడు. వెంటనే ఉదంతుడు తెలుసుకొని "హృద్యాభి ముఖంధయి శుద్ధోదకంబులం బ్రజాశిత పాణిపాద పదమందయి యాదమించి" శుచి అయ్యాడు. అశుచిత్వం అనుమూకాదు. దాని శాశ నానికి మహా తపస్సలిఖాలూ ఆకర్షకంలేదు. శుద్ధోదకంబులు చాలు.

"అదియును నమ్మ హామునీ నమస్కరించి కుండలమ్ములిచ్చి" యిట్లనియె. నన్నయ రాణినైనా, దాసినైనా 'అది' అంటాడు. (నన్నయ తెలుగువాడు కాదేమో!) "అమ్మ హామునీ" రాణి నమస్కరించెనని చెప్పించేత నాయన మాట్లాడలేదని తెలియుచున్నది" అంటారు శ్రీ రావుగారు. నన్నయ 'ముని' అనే మాట ప్రయోగించిన సందర్భాలున్నాస్తే ఆయన మాట్లాడాడో లేదో తెలుస్తుంది.

"అని వినిశ్చిత్తయ్య నిజపరి బ్రహ్మోధించె మునియు నిద్ర దేటి యలిగి యేల విద జెటిచితివుడు వావుడు జరత్కారు చిట్టులనియె గరము వెజిచి" (ఆ-2-159)

"కృష్ణ ద్వైపాయనుండు వైశంపాయన మునిజుచి శ్రీ పహాబారత కథాఖ్యానం బాద్యంతం చితనికి సవిస్తరంబుగా జెప్పెమని వంచి చనివ" (ఆ-3-6)

"వైశంపాయన ముని బూజించె వినతుడై విష్ణువేద్యున్" (ఆ-3-7)

"ఆ వైశంపాయనుండును నఖిల భువన పండ్కుండయిన కృష్ణ ద్వైపాయన మునిండునకు నమస్కారంబు సేసి" (ఆ-3-8)

"ఇట్లు విగత లజ్జా పరపకుండయి మునిపరుండు దన యభిప్రాయం బక్కనృక కెఱింగించిన నదియును" (ఆ-3-39)

"ససాదబుద్ధి యొనర్చు నన్యుని గణోత్తమ నాకు దోష విముక్తి యెట్లగు నట్లుగాన్" (ఆ-3-40)

"అనిన నమ్మునిపరుండు గరంబు సంతోషించి నాకు నిష్ఠంబు సేసిన దాన నీకన్యాత్వంబు దూషితంబు గా దోడకు మని" (ఆ-3-41)

"ఎట్లు సంగమ మగువని యింతియన్న నమ్మునిండుడు గావించె నన్ను దభిల..." (ఆ-3-42)

మునులందరూ మాట్లాడుతూనే వున్నారే! మాట్లాడకూడని మాటలుకూడా మాట్లాడు తున్నారు.

"నిండు మనంబు నవ్వనపనిత: సమానము" అనే పద్యంలో "విప్రులయందు" అనీ "విప్రుడోపున్" అనీ రెండుసార్లు విప్రశబ్దం ప్రయోగించాడు నన్నయ. "ముషి యయిన యుదంతుని మహిమ యిట్లు విప్రశబ్ద ప్రయోగముచేత నిరూపింపఁ బడినది" అంటే, యీ విప్రశబ్దం ప్రయోగించినది ఉదంతుణ్ణి ఉద్దేశించి కాదే, బ్రాహ్మణులందరినీ గురించి! నన్నయ యితర ప్రయోగాలు పరిశీలిస్తే "నిండు మనంబు" పద్యంలో విప్రశబ్దానికి యేమని అర్థం చెప్పకోవాలో తెలుసుంది.

"వసువులు రుద్రులు వసుహీన విప్రుల ద్రియ దక్షిణాశ్రితులయిరి భీతి" (ఆ-2-100)

"ఈ తపంబే దొడగెద ననవుడును నయ్యదోముఖ విప్రుల్" (ఆ-2-142)

"తక్షకుండు వృద్ధ విప్రుండయి వనంబులోన్" (ఆ-2-188)

"మంచి తనేక యాగముల మానుగ దక్షిణలిచ్చి విప్రుల్" (ఆ-2-203)

అని యీ స్త్రీకుండు వాసుకి ప్రముఖులనెల్ల నాశ్వాసింది నకలవేద వేదాంగులయిన విప్రవరులతోడం జని (ఆ-2-223)

“ఇట్టి విశిష్ట విప్రముఖులను మహా శ్రావణమునకుం దగు
పాత్రను కెట్టి యిచ్చినన్” (అ-2-282)

నతులు సంతానకాంక్ష వెలయంగ ఋతు
కాలముల మహావిప్రుల దయజేసి ధర్మపు ద్భుకుంద
బడసిరి పలువురఁ గొడుకులఁ గూతులన్” అ-3-51)

బ్రాహ్మణ శబ్దానిరి పర్యాయపదంగానేవుంది విశ్రవజ్ఞం కూడాను.

“ఉదంతుండును వాని పిఱుందన పాతి పట్టి కొనుడు
విడిచి దిగంబరవేషము,
విడువక మఱికుండలములు విషధర పతియే
ర్పద నిజహాపముతోన,
ప్పుడ యహి లోకమున కరిగె భూవిపరమునన్.”

ఈ పద్యంలో ‘విడిచి’ అనే క్రియని రెండు విధాలుగా
అన్వయించటానికి కుదరదు. తక్షకుడు దిగంబరవేషం విడిచి
పెట్టాడని ఒకటి అర్థం. ఉదంతుడు తక్షకుణ్ణి పట్టుకుంటే, తక్షకుడు
విడిచిపెట్టటం యేమిటి? తక్షకుడు విడిపించుకుంటాడు. “ఇట్టిక్రియా
న్వయ గత చమత్కారము వలన రచనకొక సొగసు వచ్చినది.”
క్రియకి అన్వయమే కుదరనప్పుడు చమత్కారం యెక్కణ్ణింది
వస్తుంది?

“ఉదంతుండును వాని తోడన తగిలి యవ్వవరంబున
సురగ లోకంబున కరిగి”

“‘తగిలి’ అను క్రియ బహు విలక్షణమయిన అర్థమున వాడ
బడినది” అనటానికి పీలు లేకుండావుంది. “వెంబడించి” అనే అర్థం
లోనే వాడాడు నన్నయ. తక్షకుడు ఉదంతుడి పట్టుతప్పించుకొని
యెప్పుడో పారిపోయాడు. ఉదంతుడి అణిమలూ, మహిమలూ మేమీ
పనిచెయ్యలేదు. “అవ్వవరంబున నాగలోకంబునకరిగి” తక్షకుడు
కనిపించకపోతే “నాగపతులనెల్ల నిట్లని స్తుదించె” అన్నాడు నన్నయ.
ఉదంతుడు పట్టుకోవటం, తక్షకుడు విడిపించుకొని పాతిపోవటం
స్పష్టంగా చెప్పలేదు నన్నయ్య. అప్రసన్న కథా కలితార్థయుక్తి !

ఉదంతుడు తక్షకుణ్ణి ప్రార్థించిన పద్యంలో “ఈక్షణశ్రోత
విభండు” అంటే తిట్టకాదు. ప్రాసస్థానంలో ‘త్ర’ వుంది గనక
అట్లా సరిపెట్టాడు. ఉదంతుడు యెన్ని స్త్రీతాలు పఠించినా యెవడూ
బయటికి రాలేదు. అప్పుడు ఉదంతుడు పాతాళలోకంలో “అతి
ప్రమాణ తురంగంబు నెక్కిన వాని మహాతేజస్వి నొక్క దివ్య
పురుషుంగని” వాణ్ణి స్తుతించాడు. అతి ప్రమాణ తురంగాన్ని
యెక్కినవాడు యింద్రుడు కాదు. “పూర్వము తనచేత వ్యవభ

గోమయమును భక్షింపఁ జేసినవాడు” కాదు “యా దివ్యపురుషుడు”.
ఉదంతు డడిగితే పైలుడు యెవరు యెవరై నదీ చెప్పాడు. మొదట
ఽనంలో కనిపించిన “అప్పురుషుడింద్రుడయ్యున్ మైరావలంబు”
అనీ, తరువాత పాతాళ లోకంలో కనిపించిన “అర్చరంగ మగ్ని
యప్పురుషుండు బర్హద్యుడింద్రుఁబుడు” అనీ గుర్తచెప్పాడు పైలుడు.

“అత్యాయత విమల తపోమహిమా యిన్ని దినంబులెల
మనలది చెపుమా” అన్నాడు పైలుడు. మనంబం అంటే ఆలస్యం
చెయ్యటం అనే అర్థంలోనే వాడాడు నన్నయ. మనంబం అంటే
‘సలసల కాగటం’ అనే అర్థం నన్నయనాటికిరదు. అర్హుడి లీల
యాత్ర సందర్భం

ఏలా చన రమ్యములగు
వేలా చనములగు బహు విచల ద్వీపీ
తాలిత సముద్ర విదుమ
మాలా పులిన స్థలముల మనలచు లీలన్”

అని స్రయోగించాడు నన్నయ. తక్కిన స్రయోగాలు కూడా యీ
అర్థంతోనే వున్నాయి.

శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు “ఋషివంటి నన్నయ్య”
అన్నారు. (ఎందుకన్నారో ఆయనకే తెలియాలి!) అందుకని
నన్నయ పద్యాల్ని, గద్యాల్ని పట్టుకు సాగదీసి, అందులోలేని అర్థాలు
చెప్పి, అసలు విషయం వాడిలేని సోద చెప్పటం మొదలుపెట్టి
(సత్యనారాయణగారి అలవాటే) జనాన్ని యేడిపించుకు లింట్టు
న్నాడు. ఉన్నమాటలకి అర్థం చెప్పేదిగిరి చెప్పవచ్చును. కావాల్సిన
చోట విచరణం యివ్వవచ్చును. అంతేగాని యిదంతా యేమిటి?
ఇంతకీ, ఉదంతుడు భక్షించిన గోమయం అమృతమైతే, ఉదంతుడు
‘అనచి’ యెట్లా అవుతాడు? ఆ సంగతి యేమీ చెప్పలేదు శ్రీ లక్ష్మీ
నరసింహారావుగారు.

నన్నయకి పద్యాలు బాగా రాయటం చేతకాకనే గద్యాలు
యెక్కువగా రాశాడు. పద్యం భారాళంగా రాకపోవటంవల్లనే
దండగ మాటలూ, అప్రస్తుతమైన రెండు మూడు సంబోధనలూ
నన్నయ పద్యంలో వుంటాయి. ఇంక, నన్నయ భారత భాగంలో
భారాళంగావున్న పద్యాలన్నీ నారాయణభట్టు రాసినవి కావచ్చును.
శ్రీ నారీ నరసింహశాస్త్రిగారు తమ నారాయణభట్టు నవలలో
“నన్నయ యరణ్య పర్వములో శరదృతువు వర్షన వ్రాయుచుండగా
నారాయణభట్టు లోకాంతరగతుడయ్యెను” అన్నది యథార్థమే నని
పిస్తుంది. “శారద, ధృత్యులు” అనే పద్యం నారాయణభట్టు చివరి
పద్యం. నన్నయ భారతాన్ని గురించి యంతమంది యిన్ని రాస్తు
న్నారగాని, నారాయణభట్టు నన్నయకి యేదిదంగా తోడయి నిరర్థ
హించాడో వివరించటానికి యెవరూ పూనుకున్నట్లులేదు.

శ్రీ శ్రీ న. చ. రామానుజాచార్యులు

లేఖ

సుమతి - వేమన

1988 సం॥ము ఫిబ్రవరి భారతిలో డా॥ కొల్లపాటి శ్రీరామ మూర్తిగారు సుమతి శతకంపై వ్రాసిన వ్యాసము సవిస్తారముగా ఉన్నది. ప్రాథమిక విద్యార్థులు పఠించే పద్య శతకముపై పరిశోధన జరిపి 10 పేజీల వ్యాసము వ్యాసేరందే అది మెచ్చుకోదగ్గ విషయము.

ఆంధ్రప్రాచీన శతకాలలో వేటికిని సజీవమైయున్న సుమతి శతకము జైన రచననీ, 1980లో తెలుగు ఆకాడెమీ సంగ్రహము

చేసిన శాస్త్ర నిఘంటువు -8- ప్రాచీన సాహిత్యములో బద్దెన 18వ శతాబ్దివాడనీ, అతని రచనలు : నీలిశాస్త్రము, సుమతి శతకము (కర్తృత్వము వివాదాస్పదము), బిరుదు కావ్య చతుర్ముఖుడు, భద్ర భూపాలుడు, బద్ది భూపతి, బద్దినృపాలుడు, బద్దినరేంద్రుడు మొ॥గు 19 బిరుదు నామములతో తననుతాను చెప్పుకొన్నాడని యున్నది. మానవల్లి రామకృష్ణ కవిగారి నిర్ణయము 1050 అని పై వ్యాసములో ఉన్నది. నన్నయ భారతావరణ కాలముకూడా ఇదియే.

పై వ్యాసము ప్రకారము సుమతి శతకకాలము 14వ శతాబ్ది ఉత్తరార్ధము. ఈ దిగువ వ్రాయబడిన పద్యములు సుమతి, వేమన శతకములలో కొన్ని యథాతథముగాను, కొన్ని కొలది మార్పులతోను, మఱికొన్ని ఎక్కువ మార్పులతోను ఉన్నవి :

సుమతి

వేమన

1. కమలములు నీట బాసిన
కమలాపుని రక్తి సోకి కమలిన భంగిన్
తమతమ నెలలపులు దప్పిన
తమ మిత్రులె శత్రులౌట తథ్యము సుమతి — 28
(బాలసరస్వతీ బుక్ డిపో, కర్నూలు, 1954)

2. ఉడు ముండదె నూరేండ్లును
బడి యుండదె పేర్నిబాము పది నూరేండ్లున్
మడుపున గొక్కెఱ యుండదె;
కడునిలఁ బురుషార్థపరుడుఁ కావరె సుమతి — పెడే — 18

3. తన కోపమె తన శత్రువు;
తన శాంతమె తనకు రక్ష; దయ; చుట్టంబొ
తన సంతోషమె స్వర్గము
తన దుఃఖమె నరకమౌడు తథ్యము సుమతి — పెడే —

4. కనకపు సింహాసనమున
కునకముఁ గూర్చుండ బెట్టి కుభలగ్నమునం
దొనరంగఁ బట్టముఁ గట్టిన
వెనుకటి గుణమేల మాను, వినురాసుమతి — పెడే — 26

5. ధనఃపతి సుఖుడై యుండియు
నెనయంగా శివుడు బిక్ష - మెత్తగవలసెన్
తన వారి కెంత గలిగిన
తన భాగ్యమె తనకుఁ గాక తథ్యము సుమతి — 59

1. యథా తథ్యముగా
— 584, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య ఎకాడమీ
ప్రచురణ - బ్రౌన్ - 1967

2. ఉడుముండును నూరేండ్లును
పది యుండును పాము యొక్క పది నూరేండ్లున్
మడుగున గొక్కెర యుండును
పుడమిని పురుషార్థపరుడు పుణ్యుడు వేమా — పెడే — 692

- తన నీడ తనకు శత్రువు
తన నీడే తనకు సాక్షి తన దేహములో
తన వారే తన శత్రులు
తన మనసే తనకు తోడు తథ్యము వేమా — 180

4. కుక్క నందలమున కూర్చుండ బెట్టిన
నొక్క మనసుతోటి నుండలేదు
ఆత్మ నిల్పలేదు అజ్ఞాన చిత్తుండు — 762

5. ధనపతి చెలికాడయున్న
యెనయంగా శివుడు బిక్ష మెత్తగ వలసెన్
తన వారు ఎందరున్నను
తన భాగ్యమె కాని లేదు తథ్యము వేమా — 921

సుమతి

వేమన

ఒల్లనిసతి, నొల్లని పతి
నొల్లని చెలికాని విడువ నొల్లని వాడే
గొల్లండు కాక ధరలో
గొల్లండుడు గొల్లదొనె సుమతి

—281

6. 1) ఒల్లని సతి యొల్లనిపతి
యొల్లని చెలికాని విడువ నొల్లనివాడే
గొల్లండు గాడా ధరలో
గొల్లనికిం గలవె వేరె కొమ్ములు వేమా —1120
- 2) చెల్లని సతి నొల్లని పతి —557.

ఆకొన్న కూడె యమ్మతము
తా కొంచక నిచ్చువాడె దాత ధర్మిన్
సోకోర్పు వాడె మనుజుడు
తేనువ కలవాడె వంశ తిలకుడు సుమతి

7. ఆకొన్న యతిథి శివుడని
కాకించుక లేక మదిని కరుణాన్నితుడై
పోకంత యన్న మిడినను
యాకొని యా యమని గొట్టయుపమరి వేమా —1174

కరణము సాధె యున్నను
కరి మదముడిగినను, బాముగఱవక యున్నన్
ధర తేలు మీటకున్నను
కర మరుదుగ లెక్కగొనరు గదరా సుమతి

—81

కరణ మధముడైన కాపు లందరు గూడి
వంగు మండ్లు మనసు వచ్చినపుడు
బిరుసు కరణమైన బిడ్డల మందురు —1069

వినదగు నెవ్వరు నెప్పిన
విని నంతనె వేగపడక వివరింపదగున్
గని,

—97

9. మని యుండెడి జన మెల్లను
చనిపోయిన వారి పుణ్య స్మృత లెలమిన్
వినవలె, గనవలె, మనవలె,
ననిమిషులకు నైన దెలియదంత్యము వేమా

వేమన శతకము 15వ శతాబ్దములో గాని తదుపరి గాని
వ్రాయబడిన దగుటచే సుమతీ శతకము ననుసరించియే వ్రాయబడిన
దన వచ్చును.

మన మాతృ భాష నుండి సుమతీ శతకము దేవ భాషకు,
వేమన శతకము ఉర్దూ, హిందీ భాషలకు భాషాంతరీకరణ
మొనర్చ బడెను.

కె. విశ్వేశ్వరరావు

హైదరాబాదు.

గం విమర్శలు

శ్రీశైల మహాక్షేత్ర చరిత్ర జీర్ణోద్ధారకంలు - మహాభక్తులు

[రచయిత : శ్రీ ఓరుగంటి వేంకట రమణయ్య (ప్రతికా రచయిత) ద్రుస్థి, శ్రీశైల ప్రమరాంబా మల్లికార్జున దేవస్థానము. డెమ్మి. 96 + 72 పుటలు. వెల 5 రూ. లు. ప్రకాశకులు-శ్రీశైల దేవస్థానం, శ్రీశైలం, కర్నూలుజిల్లా.]

ఆంధ్రదేశంలోని ప్రసిద్ధ శైవక్షేత్రాలలో శ్రీశైలం ప్రధానమైనది. ఆ క్షేత్ర మహాత్మ్యాన్ని, ఆక్కడి శ్రీకృతి దృశ్యాలనూ వివరిస్తూ యిదివరకే కొన్ని గ్రంథాలు ప్రకటించబడినవి. అట్టి గ్రంథాలలో ఇది ఒకటి.

దీనిని రచించిన ఓరుగంటి వేంకట రమణయ్యగారు శ్రీశైలం దగ్గరి మార్కాపుర నివాసులు, ఆ స్థల విశేషాలను బాగా ఎరిగిన వారు. శ్రీశైల దేవస్థానం కార్యనిర్వాహక సంఘంలో సభ్యులుగా కూడా ఉన్నారు. ఇర్వులిస్థులకాదంవల్ల విషయాలను సేకరించుటలో ఆసక్తి ఉన్నవారు. అందువల్ల శ్రీశైల మహాక్షేత్రాన్ని పూర్తిగా పరిశీలించి ఈ పుస్తకాన్ని రచించారు. ఈయన శిథిలావస్థలో ఉండిన క్షేత్రాన్ని పరిరక్షించే నిమిషానికి, దానికి రారకులైన వారికీ, మహాభక్తులకూ కూడా ప్రాధాన్యం ఇచ్చి, గురించిన విశేషాలను చేర్చడం యీ పుస్తకంలోని విశేషం. క్షేత్రానికి సంబంధించిన కథలనూ, క్షేత్రం యొక్క నాలుగు ద్వారాలనూ, స్థల విశేషాలను రచయిత సులభమైన భాషలో తెలియజేశారు. వివిధ దృశ్యాలను సంబంధించిన ఛాయాచిత్రాలు, జీర్ణోద్ధారకుల ఛాయాచిత్రాలు ఇందులో చేర్చబడినవి.

దీనిని చదివితే — ఇతరులను ఆడిగి తెలుసుకోనక్కరలేకుండా శ్రీశైలాన్ని గురించిన విశేషాలను అన్నిటిని తెలుసుకోవచ్చును. భక్తులకు ఉపయోగపడే ద్వారా శివార్థింగ స్తోత్రం, అష్టాదశ మహాక్షేత్ర పీఠస్తోత్రం, లింగాష్టకం, బిల్వాష్టకం, ప్రభుత్వాంజ్ఞాష్టకం, అంబాష్టకం గ్రంథాదిని ఈయబడినవి.

కళాప్రపూర్ణ, కవివర్ణన చంద్రోదయ పైడి లక్ష్మయ్యగారు, బి. ఏ., బి. యల్. (మాజీ దేవదారు కమిషనరు), డాక్టర్ దివాకర్ల వేంకటాచార్యగారు, ల. ప్రభాకర శంకర్లు - పులిపాక చంపతి

రావుగారు, మార్కాపురం కళాశాల ఆంధ్రోపన్యాసకులు వెలమకన్నె దాసరయ్యగారు, సాహిత్య విద్వాంసవీణ: ఉభయభాషాప్రవీణ అచ్యుతన్న సుబ్బరామయ్యగారు, మార్కాపురం ఎడ్యుకేట్ అన్నం రాజు వేంకటసుబ్బారావుగారు రచయిత కృషిని ప్రశంసించారు.

ముద్రణ చక్కగానే ఉన్నది. కాని అచ్చుతప్పులు ఉన్నాయి. స్తోత్రాలలో అయినా అవి లేకుండా ఉంటే బాగుండేది.

భాగవత ప్రభ

[భాగవత పురాణ మాహాత్మ్యం. కృష్ణోపనిషత్తులతో సహా. రచయిత, ప్రకాశకులు : శ్రీ పురాణపంథ రాధాకృష్ణమూర్తి. డెమ్మి సైజు 92 పేజీలు. వెల : శ్రీకృష్ణాక్షి వైరాగ్యులు. లభించుచోటు : శ్రీ పురాణపంథ రాధాకృష్ణమూర్తి, జయశ్రీ టాకీస్ రోడ్. రాజమండ్రి-4.]

పెక్కు ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను రచించి పరిశీలిస్తున్న రాధాకృష్ణమూర్తిగారు “పురాణతిలకమై, భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యప్రబోధాలతో సనాతన హిందూధర్మ ప్రచారానికి సంపూర్ణంగా సహకరించే భాగవత మాహాపురాణాన్ని” ఆరు సంపుటలుగా పై పేరుతో ముద్రించి పరిశీలించడానికి పూనుకుని, దానికి అనుబంధంగా తొలుత దీనిని పరిశీలించి ఆంధ్రలోకానికి ఉచితంగా అందిస్తున్నారు. ‘ఇందులో మొదటి ‘భాగవతప్రభ’ వైశిష్ట్యం ఆరు పేజీలలోను, భాగవత మాహాత్మ్యం రెండు పేజీలలోనూ ఇవ్వబడినవి. తర్వాత గోరఖపూర్ పెరిస్ వారు పరిశీలించిన శ్రీకృష్ణోపనిషత్తునకు రాధాకృష్ణమూర్తి గారి వచనానువాదం ఉన్నది.

వేద భాగాలుగా పరిగణింపబడే ఉపనిషత్తులే కాక, తర్వాత ఎన్నో ఉపనిషత్తులు వచ్చాయి. ఆత్మతత్వాన్ని బోధించడంవల్ల వీటికి ఈ పేరు పెట్టబడి ఉంటుంది. అలాటి వాటిలో శ్రీకృష్ణోపనిషత్తు ఒకటి.

దీని తర్వాత ఆత్మవిశ్వాసాన్ని గురించిన చక్కని కథ ఉన్నది. దుష్ట స్వభావులకు కూడా అది భక్తిభావాన్ని కలిగించే విధంగా చక్కని శైలిలో ఉన్నది. చివర “కృష్ణం వందే జగద్గురమ్” అనే మకుటంగల కృష్ణార్పణము, అచ్యుతకథాశ్రవణ ఫలం, జగన్నాథార్పణం చేర్చబడినవి.

ఉచితంగా లభించే యీ చిన్న పుస్తకాన్ని చదవేవారికి భాగవతాన్ని చదవడానికి అసక్తి కలుగుతుంది. అట్టి అసక్తి కలగడానికి రచయిత దీన్ని ప్రకటించి, భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యాలను దీనికి మూల్యంగా నిర్ణయించి ఉంటారు.

అంగీకరం

కల్ప

[అంగ్ల మూలము : గురుబ్రహ్మస్వామి జగదీశ్వరానంద. అనువాదము : హరి మృత్యుంజయ శర్మ. మూల్యము : రు. 5-00; ప్రతులు లభింప న్నలము : హరి మృత్యుంజయ శర్మ, కేరాఫ్ లలితా ప్రింటింగ్ అండ్ బైండింగ్ చర్క్సు, 1-1-1187/6/1, లింక్ నగర్, హైదరాబాద్-500 044.]

హిందూమతం ప్రకారం దశావతారాలలో పరమేశ్వరుని చిట్టచివర అవతారము కల్కి అవతారం. కలియుగం, కలిపురుషుడను పూహలతో కల్కి అవతారమును ముడిపెట్టెదాడు. విశ్వానం లేకుండా జీవించడం దుర్లభం. “తర్కం ప్రకారం అవిశ్వాసం కూడా ఒక స్థాయిలో విశ్వాసమే.” ఇంతకూ యీ పుస్తకం చదవబోయేముందు మనసులో ఒక ఆభిప్రాయం పెట్టుకొనడం వివేకమనిపించుకొనదని వివరించడానికే ఇంత చెప్పులని వచ్చింది. ఈ పుస్తకం (5 చపుటల్లో)లో చెప్పినట్లు క్రీ. శ. 2002 నుండి 2022 వరకు సుఖశాంతులు వినిపిలే కాలం. దీనికి సూచనలు చూడగలవారికి కనిపించు తున్నాయి. ఇంతకూ కల్కి ఎప్పుడు వస్తున్నాడూ ఇది ఊహకు సంబంధించిన అంశము. ఒక పూహ ప్రకారం క్రీ. శ. 1985 పూర్వార్థంలో ఉత్తరప్రదేశ్ నందలి మథురలో ఒక బ్రాహ్మణ కుటుంబమున జన్మించుతాడు. అయితే ఏమిటి? పాపం నశించుతుంది. ధర్మం జయిస్తుంది. భారతదేశం మళ్ళీ ఐక్యంచేసి, భారతదేశ ఔన్నత్యాన్ని మహోన్నతమొనర్చుతాడు. మహాభారతము, దేవీ భాగవతము కల్కి పురాణంవంటి గ్రంథాలలో కల్కి తండ్రిపేరు విష్ణుయశుడని ఉన్నది. ఇలా కల్కిదేవుడు చేయబోయే పెక్క పనులను ఈ 5రి పుటల పుస్తకంలో యీ రచయిత సులభతైలిలో పొందుపరచారు. తొలుతనే విన్నవించినట్లు ఇదంతా విశ్వాసంగలవారి సుద్దేశించి వ్రాసినది. భువిని దివిగా తీర్చిదిద్దటయే అనగా విశ్వవ్యాప్తంగా పరిశ్రమకర్తాన్ని మరియు వైదిక మతమును పునరుద్ధరింపజేసి, సుస్థిరమొనర్చుటయే పరమలక్ష్యము మరియు ప్రధాన కర్తవ్యము. “ఉన్నది” “లేదు” అనే మిహాంసను కొంతవరకు విస్మరించి జిజ్ఞాసచేయగలవారందరూ చదువతగిన మంచిపుస్తకమిది.

శ్రీ వి. యస్. అవధాని

మాదన్న మహా మంత్ర

[రచన : శ్రీ కె. వి.

తిమ్మరుసు తరువాత తెలుగు మంత్రులలో పేర్కొనదగిన మహనీయుడు మాదన్న పంతులే. విజయనగర సామ్రాజ్య పతనానంతరం తెలుగుగడ్డలో విరిసిన మంత్రపుష్పం మాదన్న. హిందూ ప్రభువుల ఏలుబడిలో తిమ్మరుసు నెరపిన యంత్రాంగమహిమకంటె, ముస్లిం పర్యాయములో మాదన్న వెలిగించిన దివాసీగిరియే దివ్యమైనది. ఈ సందర్భంలో ఆ అమాత్య శేఖరుని యుద్ధచిహ్నంలో బాటు గోల్కొండ సుల్తానుల పరమత సహనాన్ని వేసేళ్ళ కొని యాడక తీరదు.

దురదృష్టవశాత్తూ ఇంతటి మహామంత్రి జీవితగాథ ఇంత కాలమూ సరిగ్గా వెలుగులోనికి రాలేదు. శ్రీ వేదం వెంకటరాయశాస్త్రి గారు వెలియించిన ‘అక్కన్న మాదన్నలు’ అన్న గ్రంథం లేక పోలేదు. కాని అది సమగ్రం కాదు. ఇద్దరి స్థితిలో శ్రీ కె. వి. భూపాలాపుగాడు అనేక వ్యయ ప్రయాసలకోర్చి ‘మాదన్న మహా మంత్ర’ అన్న ఉద్గ్రంథాన్ని వెలువరించడం ఎంతైనా ముదాపహం.

ఈ గ్రంథం మొదటి అధ్యాయంలో గోల్కొండ సుల్తానులైన ఖుతుబ్షాహీల చరిత్ర సంగ్రహంగా పేర్కొనడం జరిగింది. చివరి సుల్తాను అబుల్ హసన్ తానాషా తబ్దు సెక్కదానిని దారి తీసిన పరిస్థితులు వివరంగా అభివర్ణించబడ్డాయి. రెండవ అధ్యాయం నుండి ఆక్కన్న మాదన్ను చరిత్ర సోపానంగా ఆసక్తిదాయకంగా సాగింది.

హనుమకొండ పరగణాలో ఆమిల్ గా పనిచేసిన భానయ్య పంతులుగారి కుమారులు ఆక్కన్న మాదన్నలు. భానయ్య దొహతుగిలు కంచర్ల గోపన్న; పొదిలి లింగన్న; పులర్తి ఎంగన్న. వీరిలో కంచర్ల గోపన్నయే రామదాసుగా ఆంధ్రావనిలో అనశ్వురస్థానం ఆక్రమించాడు. లింగన్న, ఎంగన్నలు రాజ్ కీయరంగంలోనే వెలుగొంది మేనమామలకు చేదోడు వాడోడుగా నిలిచారు.

బాల్యంలోనే సంస్కృతాంధ్ర, పార్సీ భాషలలో నిష్ణాతులైన ఆక్కన్న మాదన్నలు తమ బుద్ధి విశేషంచేతనూ, అదృష్టవశాత్తునూ గోల్కొండ సుల్తానుల కొలువులో ప్రవేశించి కర్నూపుద్ధిలోనికి వచ్చారు. తుదకు ఆక్కన్న పేష్కారుగా నియమితుడు కాగా, మాదన్న ‘సూర్యప్రకాశరావు’ అనే బిరుదం పొంది, 1674 లో అత్యున్నతమైన మీర్ జుమ్లా పదవినిపొందాడు.

అప్పటినుండి 1686 వరకూ మాదన్న పంతులు గోల్కొండ రాజ్యభద్రతకూ, తద్వారా ఆంధ్రప్రజల సంక్షేమానికీ అహర్నిశమూ శ్రమించాడు. అసూయాపరులూ, విద్వేషపూరితులూ ఆయన ముస్లిం సర్దారుల కుట్రలను సమర్థంగా ఎదుర్కొన్నాడు. ఉవ్వెత్తుగ విరుచుకు పడే మొగల్ కడలిని తన మంత్రాంగ మహిమ వలన నిరోధించాడు. బీటలువారే బీజపూర్ రాజ్యానికి చేయూత ఇచ్చాడు. ఛత్రపతి శివాజీని సముచితంగా గౌరవించి హైదరాబాద్ లో రాజోచితమైన సత్కారాలు జరిపాడు. వర్తకానికి వచ్చిన పాశ్చాత్యులను హద్దుల్లో ఉంచాడు. గోల్కొండ సిరిసంపదం ఖ్యాతి విశ్వమంతటా మారుమ్రోగించాడు. ఆనాడు, సువిశాలమైన గోల్కొండరాజ్యం తెలుగు, కన్నడ, తమిళ ప్రాంతాలతో కూడి 58 సర్దార్లతోనూ, 564 పరగణాలతోనూ విలసిల్లింది. ఖుతుబ్ షాహి ప్రభుత్వపు సాలీనా ఆదాయం అయిదున్నర కోట్లరూపాయలు. ఖబులన్నీబోగా ఏడాదికి కనీసం కోటి రూపాయలై నా మిగులుతూ ఉండేది.

మాదన్న మంత్రిత్వంలో దుర్బేధ్యంగా రూపొందిన గోల్కొండ ఔరంగజేబు దృష్టికి కంటకంగా తోచింది. 'కాఫీర్' పాంసపై అతడు దుమ్మెత్తిపోతాడు. అతని ప్రచారం గోల్కొండ ముస్లిం సర్దార్లపై బాగా పనిచేసింది. ఫలితంగా అక్కన్న మాదన్నలు బంధుబంధులతో సహా గోల్కొండ వీధుల్లో హత్యచెయ్యబడినారు.

గోల్కొన్న శాస్త్రీయంగా వివరించడంలో రచయిత ప్రయత్నించారు. అక్కను వెళ్ళగొక్కిన బిదే శ్రీమంతు ఖండిస్తూ, చారిత్రికాధారాలను జాగరూకతతో స్వీకరించి సిగ్గుచేల్చడంలో వారు ప్రయత్నించిన ప్రయత్నం ప్రతిపాత్యం. ముఖ్యంగా గ్రామోద్ధరణకు మాదన్న గైకొన్న చర్యలూ, అంగ పర్యటనలతో లింగన్న వ్యవహరించినతీరూ సోదాహరణంగా వివరించి రచనకు చున్న తెచ్చారు. మాదన్న హత్య తరువాత గోల్కొండ పతనం ప్రారంభమై సముచితంగా ఉంది. అక్కన్న మాదన్నలను ఏకనాదపంత్, మదనాపంత్ అనే పేర్లతో వ్యవహరిస్తూ సరిగ్గా మహారాష్ట్రలుగా నిరూపించే వాదాంశ మిక్కిలి యుక్తి యుక్తంగా ఖండించడంలో రచయిత మంచి నేర్పు ప్రదర్శించారు.

ఈ గ్రంథ రచన ఓ ఎత్తు; ముద్రణ మరో ఎత్తు. సుందరమైన ముఖచిత్రంతో అత్యంతకర్షణీయంగా రూపొందిన ఈ గ్రంథం అంతా మంచిచాకిరిపై ముద్రించబడింది. అక్కన్న మాదన్నలు వారి సమకాలీనులైన ఖుతుబ్ షాహి సుల్తానులు, అమీర్లు, ఈస్టిండియా కంపెనీ అధికారులు, శివాజీ ముప్పుగువారి చిత్రచటాలు చక్కగా హిందు-రచబడ్డాయి. కాకపోతే ఈ పానకంలోని పుడకలు ఏరగా సవరణలు ఏడు పేజీలు తేలడం ఒక్కటే బాగులేదుమరి! 'ఇక్కేరి'

కర్తృత్వంలోని ఓ చిన్నరాజ్యం. ఇక్కేరి నాయకులను 'అక్కేరీలు' అనడం పొరపాటు.

రచయితయే వ్యాసుకున్నట్లు మహామంత్రి మాదన్నను గురించి వారుచేసిన పరిశోధనకూడా సమగ్రం కాదనే చెప్పవలసి వుంది. వారు ఉటంకించిన ఆంగ్ల, ఆంధ్ర, పాప్యీ గ్రంథాలను మరింత సూక్ష్మంగా పరిశోధించి ఇంకా అనేకాంశాలను వెలుగులోనికి తేవలసి వుంది. థావి పరిశోధకులకు ఈ గ్రంథం స్ఫూర్తిదాయకం కాగలదనడంలో 'విస్మృతిపత్తి ఏమాత్రం లేదు.

శ్రీ. పులిచెర్ల సుబ్బారావు

విద్యుద్విజులూ - వెన్నెల తీగలూ

[డా॥ మిరియాల రామకృష్ణ కవిత్వం. వెల: రు. 21-00లు. ప్రతులకు : నవోదయ పబ్లికేషన్స్, ఏలూర్ రోడ్, విజయవాడ; బుక్ సెంటర్, విశాఖపట్నం-1; విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, విజయవాడ మరియు ఇతర శాఖలు.]

కవిత్వం అనుకొని రాసినవాడు మిరియాల రామకృష్ణగారు. వారి కవిత్వం చాటున ఆధునిక కవిత్వా వర్ణ చేసినవారు సర్వశ్రీ ఆవంశ్య సోమసుందర్, పరచూరి రాజారాం, చేకురి రామారావు గారలు. ఆధునికత మీద చివరలో, మి. రా. గారు వారికున్న అభిప్రాయాంశం విస్తారంగానే ప్రస్తావించారు. 'ఈనాడు తెలుగు దేశంలో విమర్శకులూ, వ్యాఖ్యాతలూ - పాఠకులకూ, కవులకూ మధ్య సరైన మధ్యవర్తులు కాలేకపోతున్నార' అని మి. రా. గారు ప్రవేశ ప్రశ్నలో చెప్పడం సమంజసంగానే ఉంది, ప్రథమోదాహరణ ఆయనే గనుక. 'విమర్శకుడు పాఠకుణ్ణి తప్పుడు అవగాహనకు ఈడ్వకుండా కవేమానుకోవాల్సి వస్తోంది' అన్నారు ఆయనే. అంత చివర మి. రా. గారి చేతిలో శ్రీశ్రీకి జరిగింది. శ్రీశ్రీ ఏం చూసుకోకుండానే పోయాడు. 'గతి తార్కిక భౌతికవాద మూలసూత్రాలకు భిన్నంగా నా కవిత్వం లేవు' అంటున్నారీయన. నిజమైన కవిత్వం జీవితంలోంచి వస్తుంది. సూత్రాల్లోంచి వచ్చేది కవిత్వం మూత్రం కాదు; మరొకటి ఏదైనా కావచ్చు. 'నేనేం రాశానో' నాకు తెలుసు ! నా కవిత్వం పరిశీలనతో చదివినవారికి తెలుస్తుంది ! మార్క్సిస్టు 'దృశ్యకృత'తో చూడగలిగితే బాగా తెలుస్తుంది' అని నంకలనాన్ని ముగించారు. మీరు కవిత్వం రాయండి. దాంట్లో ఏముందో పాఠకులు తేల్చుకుంటారు. కవిత్వం కవిత్వమైతే ప్రశంసా పత్రాలూ, లక్షణ చర్యలూ అవసరంలేదు. ఈనాటి పాఠకుడు చాలా మంది కంటే తెలివైనవాడు. ఈ మాట గ్రహించడంలేదు ముందుగా కవులూ, తదుపరి పీఠాధిపతులూనూ. మనం ఎంత అరచి గీపెట్టినా

కవిత్వం కాని దాన్ని పాఠకుడు కవిత్వంగా స్వీకరించడు. అంచేత కవులైనా, మహా కవులైన, యుగ కవులైనా మరెవరైనా ముందు కవిత్వం రాస్తే తరువాత కీర్తి వస్తుంది. కీర్తి - ప్రచారమల్లా డబ్బు వల్లా రాదు.

రెండు వందల పద్నాలుగు కవితలున్న ఈ సంకలనంలో మినీ కవితలు, మాక్సీ కవితలు చాలా ఉన్నాయి. పాఠకుడు తీరిగ్గా చదవవలసిన సంకలనం ఇది. 'శ్రామిక పర్ల ఆధునికత' లోంచి కవిత్వం రాశానని మి. రా. గారు చెప్పారు. ఔనని సోమసుందర్ గారు కితాబిచ్చరు. సత్యా సత్యాల నిరూపణకై నా పాఠకుడు ఈ సంకలనాన్ని చదువుతాడని ఆశిస్తాను.

తెలంగాణ శ్రామిక గేయాలు

[గోపు లింగారెడ్డి. వెం :- రు. 25-00 లు. ప్రతులు :-

- 1) డా॥ గోపు లింగారెడ్డి, అల్లులూర్, కరీంనగర్-505 533;
- 2) డిజిటల్ హౌస్, నారాయణగూడా, హైదరాబాద్-500 020.]

ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం నుంచి పి. హెచ్. డి. పట్టం పొందిన సిద్ధాంత వ్యాస గ్రంథం ఈ తెలంగాణ శ్రామిక గేయాలు. డాక్టరేటు కోసం సిద్ధాంత వ్యాసాలు రాసేవారు వారు ఎంచుకొన్న అంశమీద ఎంతో కొంత విషయ సేకరణ, దాంకోపాటు శారీరకమైన, మేధాగతమైన శ్రమ కొంత పడక తప్పదు. శ్రామిక గేయాలకు సంబంధించిన ఈ సిద్ధాంత వ్యాసంలో అట్లాంటి శ్రమ కనబడుతుంది. సిద్ధాంత వ్యాసరచనలో ఎకడమిక్ గా కొన్ని అంశాలు అచసరమవు తాయి. గేయం ఎక్కణ్ణించి సేకరించింది, అది లిఖితమా? మౌఖికమా? మొదలైన అంశాలు యీ రచయిత వివరంగా యిచ్చారు. "జానపదుల దగ్గరకు వెళ్లి వారి నుంచి పాటలు సేకరించి వారిని మరచిపోవడం భావ్యం కాదని ప్రతిపాది చిర్రనే వారి పేర్లతో సహా గ్రామం, జిల్లా, వయస్సు లిచ్చాను" అని రచయిత ఖచ్చితంగా వ్రాశాడు.

సిద్ధాంత వ్యాసంలో చాలా గేయాలు సేకరించి యిచ్చి వాటి అర్థాలు, తాత్పర్యాలు వివరంగా రాశారు. ఈ గేయాల నన్నింటినీ వృత్తులవారీగా విభజించడమే కాక రసాన్నిబట్టి కూడా వేరుపరచడం జరిగింది. "యజమానులు, బానిసలు, స్త్రీలు, పురుషులు, పిన్నలు, పెద్దలు అనే భేదం లేకుండా పనిచేసే ప్రతివారూ ఈ పాటల్ని

మార్చి

పాడుకుంటారు. మానవ నిర్మితాలైన యంత్రాలు ప్రకృతి సిద్ధమైన శ్రామికులకు ప్రత్యామ్నాయంగా వచ్చేవరకూ ఈ శ్రామిక గేయాలుంటాయి." ఇదీ శ్రామిక గేయాలను గురించి సిద్ధాంత వ్యాస కర్తకున్న అదగాహన.

తాను సేకరించిన గేయాలన్నింటినీ ఈ విధంగా ఒక చోట చేర్చి వాటికి భాష్యం రాసిన రచయిత అభినందనీయుడు.

మనం, వసు చరిత్రల తులనాత్మక పరిశీలనము

(ముదిగంటి సుజాతారెడ్డి. వెం :- రు. 50-00 లు; ప్రతులు 2-2-1105/21, రోహణమ్, రింక్ నగర్, హైదరాబాద్-44)

ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం వారిచే డాక్టరేటు డిగ్రీ ఇచ్చుటకు అర్హమైనదిగా నిర్ణయించబడిన పిమ్మట ఆంధ్రప్రదేశ్ గౌరవ ప్రభుత్వం వారు ఐదు వేల రూపాయలొచ్చుగా అచ్చుమేసిన సిద్ధాంత వ్యాసగ్రంథం ఈ 'మనం, వసుచరిత్రల తులనాత్మక పరిశీలనము.'

మనం, వసుచరిత్రలు వాటి విశిష్టత, గుణాలు, మొదలైన అంశాలపైన ఈ సరికే చుసినంత చర్చ జరిగింది. ముఖ్యంగా మనుచరిత్రలో పశ్చిమభారత, మతస్థ లాల నిర్ణయం, నాయకా నాయకుల చర్చ ఇచ్చి గత కాలపు సాహిత్య విమర్శకుల మొదళ్ళకు మేర పెట్టాయి. పెద్దన, రామరాజుభూషణుల రచనల్లో కవిత్వం గొప్పది? అనే పట్లపై ఇప్పటికీ కొట్టుకునే వాడు చాలా ముందున్నారు. మనుచరిత్రలో కథా ప్రారంభం నుంచి మూడవ అధ్యాయం అంతంతో చదవటం ఆపేసే చదువరులు ఎక్కువమంది.

ఈ రచయిత్రి ఈ ఇద్దరు కవులను ఒకచోట చేర్చి వారి చర్చ నిర్మాణ శిల్పం, కథాగమన పద్ధతి, చర్చనలు, అలంకారాలు, రసం మొదలైన అనేకాంశాలను అత్యంత సహనంతో చర్చించారు. "సంస్కృత సాహిత్యమున మామునకు భారవి యెడం ఎట్టి కవిరా విజిగీష కలదో అట్టి కవితా విజిగీష తోడనే రామరాజుభూషణుడు రచనా స్పర్థ వహించ పెద్దనను మించవలయునను ప్రయత్నముతో వసుచరిత్రను రచించినాడు" అను అభిప్రాయంతో ఈ రచయిత్రి ఈ సిద్ధాంత వ్యాసరచనకు పూనుకొనినట్లులా చెబుతున్నారు. పోగా ఇంతవరకు వచ్చిన విమర్శలు (పై రెండు ప్రబంధములపైనా) పాక్షికములని ఈమెచెబుతున్నారు. తాను నిష్పాక్షికముగరాస్తున్నట్లు

కూడా చెప్పారు, “తెలుగున ప్రస్తుత మాధుర్య గుణ భరితమైన మనుచరిత్రతోడ ప్రబంధారంభము జరిగి రామరాజ భూషణుని భను చరిత్ర స్రవణం కావ్యకళ మేరు శిఖరాగ్రముల నందుకొనినది.” రామ రాజ భూషణుడు కథా కల్పనా ప్రతిభను విశేషముగా ప్రదర్శించి, మూలకథను విశేషముగా అనుసరించుచూ మనుచరిత్రను మించిన కావ్యమును రచించినాడని చెప్పాలియును.” పాక్షికతకు దూరంగా ఉన్న రచయిత్రి ఇట్లాంటి మాటలు అనకూడదు గదా!

ధ్వని, శ్లేషం విషయంలో, వాచి నిరూపణలో సుజాతారెడ్డి గారు నిజాయితీతో, చిత్రవర్ణిత శ్రమపడినట్లు ఈ గ్రంథం ఋజువు చేస్తుంది. వీళ్ళిద్దరూ సమకాలీన కవులు కాదు గానక రచయిత్రికి ఎక్కి ప్రలోభాలు ఉండవు. అంతే ఒకానొక కవిమీద ఆధిమానం ఎక్కువ ఉండవచ్చు. సుజాతారెడ్డి గారు వసుచరిత్ర వైపే మొగ్గు చూపారు, ఆమె అభిప్రాయం అదిగనుక.

పెద్దనకూ, రామరాజ భూషణునకు, హృదయానికి, మేధకూ ఎంత దూరం ఉంటుందో అంత దూరం వీళ్ళిద్దరకూ ఉంది. కవిత్వం హృదయానికి చెందుతుంది, శాస్త్రం మేధకు చెందుతుంది. ఈ దృష్ట్యా చూసినపుడు పెద్దన కవిత్వపరంగా హృదయ వాది అవుతాడు. రామరాజ భూషణుడు మేధావాది అవుతాడు. ఇది ఈ సమీక్షకుని అభిప్రాయం.

సుజాతారెడ్డిగారు ఆమె చెప్పిన అమరున్న అంశాలను సోదాహరణంగా, తగిన ఉపపత్తులతో ఈ గ్రంథంలో చెప్పారు. ఒకడు అంగీకరించడానికి మరొకడు రావడం. ఎవడు ఏది అంగీకర్చాడో అదే రాస్తాడు. రచయితను సంస్కారం ఉండాలని ఆశించేవారందరూ పాఠకులకు కూడా సంస్కారం ఉండాలని కోరుకోవాలి.

కథా సంవిధానము, చర్చనలు, స్పృహక సామ్యములు, పద్య శిల్ప, భావ సామ్యములు, శబ్ద సామ్యములు, అలంకారములు, రస పోషణము, పాత్ర చిత్రణము, నాటకీయము, పాండిత్యము, జీవితము, వ్యక్తిత్వము అను ప్రకరణాలుగా తన సిద్ధాంత వ్యాసమును విభజించు కొని సరిత ప్రకరణంలోనూ తనదైన భావనను గుప్తంగా, నిర్బంధంగా ఈ రచయిత్రి చెప్పారు. సాహిత్యంలో అభిప్రాయ

దేవునికి అతీతంగా (ప్రాక్షికత దేవుడ కాదు) సిద్ధాంత వ్యాస రచనకు నిజమైన కృషిచేశారు. వారు అభినందనీయులు.

సాహిత్య వ్యాసములు

(నోరి నరసింహశాస్త్రి. వెం: రు. 22-00లు; ప్రతులకు : ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ, హైదరాబాద్, హైదరాబాద్-4)

ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ రాసు ప్రచురిస్తున్న సారస్వత వ్యాసాల్లో నోరి నరసింహశాస్త్రి గారి వ్యాస సంకలనాన్ని ఐదవ సంపుటంగా ప్రచురించటం సాహిత్యాభిమానులకు మోదమాన మైన విషయం. బృహత్తరమైన వ్యాస సంకలనం ఇది. ఈ వ్యాసాల్లో నోరివారి బహుముఖీనమైన శ్రుతిగాంధీతో పాటు, వారికి సమకాలీన సాహిత్యంపట్ల గల రాగ ద్వేషాలు కూడా వ్యక్తమయ్యాయి.

ఈ వ్యాసాలను సకలించడంలో అకాడమీ వారు వస్తువద్దకిని అరచిందించి విషయసూచిక నిచ్చారు. ఇందు ప్రథమ విభాగంలో సాహితీ విమర్శ, గీర్వాణ సాహితీ, కవిత్వయ సాహితీ, స్రవంశ సాహితీ, నవ్యసాహితీ, నాటక సాహితీ, హాస్య సాహితీ, చరిత్ర-సంస్కృతి, సాహితీ మూర్తులు, పీఠికలు-సమీక్షలు, భక్తి సాహితీ అనే ప్రకరణాలు, ద్వితీయ విభాగంలో సాహితీ విమర్శ, గీర్వాణ సాహితీ, కవిత్వయ సాహితీ, సాహిత్యోద్యమము, నవ్య, నాటక, నవలా, కథా, హాస్యసాహిత్యలు, చరిత్ర-సంస్కృతి, సాహితీ మూర్తులు, పీఠికలు-సమీక్షలు, పాత సాహితీ, భక్తి సాహితీ ప్రకరణాలున్నాయి.

బహుభాషాకోవిదులైన నోరివారు అనేక తత్వాలమీద, కవిత్వాంమీద, కొంతమంది చూపుతున్నట్లు వారికిగల అభిప్రాయాలను వెల్లడించారు. అముక్తమాల్యదను పెద్దనే రచించాడనే వాదంతో వీరు ఏకీభవించినట్లుగా కాకుండా, ఏకీభవించనట్లుగా కాకుండా తేల్చి కారు. అముక్తమాల్యద రాసినంత మాత్రంలో రాయల గొప్పతనము ఇనుమడించినది, రాయనంత మాత్రంలో ఆయనకు స్వామిపరదాని, మరెవరినీ సాక్షాదరాలు దొరికేవరకూ కర్తవ్యము సందేహమేనని పేర్కొన్నారు. వెనకటిచేరో కన్యాశుల్కం గురజాడ అప్పారావుగారు రాయలేదన్నట్టి, కాని ఆవాదం పరాస్తమైంది.

నాగేశ్వరరావు పంతులుగారిమీద వీరు రాసిన వ్యాసం ప్రత్యేకంగా ఒక పుస్తకంగా వెయ్యవచ్చు. రియలికవులు, కిబరామ శాస్త్రిగార్లపై వ్యాసాలు ఆనాడే సాహిత్యపోరాటాన్ని, బెన్నెత్యాన్ని అల్పవాన్నికూడా చెబుతాయి. ‘అరవై ఏళ్ళ ఆంధ్ర సాహిత్యంలో

నిల్వే’ లో వారు నియసాయని చెప్పిన కావాలో చాలాభాగం మరణించాయి. శ్రీశ్రీ కవిత్వాన్ని గురించి చెబుతూ మహాప్రస్థానగీతం ఏదో సినిమాలో హనుమంతుడిపైన రాసినపాటా నియసాయని రాశారు.

పైగా శ్రీశ్రీ కవిత్వం చిత్రకవిలాస్యముని దాటలేదని చెప్పారు. మన కవిత్వంపైన నోరివారు విజృంభించి పీఠవిహారం చేశారు.

భక్తుల ఇష్టాంశాలతో కవిత్వం, కవిత్వా ప్రక్రియలూ నిలవటం, నిలవకపోవటం జరగదు. కవిత్వమైనదే మరణించదు. బలమైన రచనకు చావులేదు. నరసింహశాస్త్రిగారి సంగ్రహం ఒక రెజిడ్ ఇన్ స్టిట్యూషన్. అలా అనుకోవడానికి వారి కాలం, వారి విశాసాలు అటూంటివి.

ఈ పుస్తకాన్ని చదివితే 1913 నుంచీ తెలుగునేలమీద వచ్చిన సాహిత్య ఉద్యమాల చరిత్ర, వివిధ కవుల, రచయితల, సంస్కరణవాదం, సాహిత్యపరిపుష్టి తత్వం తెలుస్తాయి. వారికి నచ్చిన కావ్యం సాహిత్యసంబంధ నిలుస్తుందని, నచ్చని కావ్యం సాహిత్యేతర కారణాలవల్ల నిలిస్తే నిలవచ్చని నోరివారు భావించి నటుగా తెలుసుంది.

రచన నిలవటం (అంటే బలకరణం, బలకర్తవ్యం) రచన మీదే ఆధారపడి ఉంటుంది. సారస్వత వ్యాసాలు బతుకుతాయా? పోతాయా? అంటే ఎవడు చెప్పగలడు? వారి ఆక్షేపణలే చెబుతాయి.

పుష్ప మి

శ్రీ ఆరవింద మకరంద తరంగి

[‘సావిత్రి’ సూక్తులకు ఆంధ్రానువాదము; అనువాదకర్త : శ్రీ అరిపిఠా వేంకట సోమాచార్యులు. ప్రతులకు : శ్రీ ఎ. వి. సోమాచారి, రిటైర్డ్ ఇంజనీరు, బాపూజీ నగర్, కొవ్వూరు. పుటలు : 379. వెల : రు. 24/-]

శ్రీ ఆరవిందయోగి ఇంగ్లీషున వ్రాసిన ‘సావిత్రి’, వారి యోగసాధన, అనుభూతి, గమ్యము, కవితలో నిక్షిప్తం చేసిన విశిష్టరచన. ప్రసిద్ధమైన సావిత్రి సత్యపంతుల కథ ఒక చల్లము మాత్రమే. వస్తువు ఆరవిందుల వారి తత్వాన్వేషణ; వారి స్వీయానుభూతికి రూపకల్పన. ఆరవిందులవారి దర్శనంలో వెదిక సంప్రదాయము ఒక్కటే కాదు, గ్రీకు, క్రైస్తవ దార్శనిక ప్రభావాలు ఆయన భావధారతో సమ్మిశ్రితమై కనిపిస్తాయి. శ్రీ ఎ. వి. సోమాచార్యులు తమకు నచ్చిన సూక్తులను ‘సావిత్రి’ కావ్యంనుండి సంగ్రహించి, తెలుగు పద్యానువాదాన్ని, వచన వ్యాఖ్యానాన్ని సమకూర్చుతూ యీ గ్రంథం తయారు చేశారు. ఈ సూక్తులనుంచి ‘సావిత్రి’ కావ్యస్వరూపం తెలిసే అవకాశంలేదు! డాక్టర్ జాన్సన్ అనే ప్రసిద్ధ ఆంగ్ల విమర్శకుని ధోరణిలో చెప్పాలంటే, నాలుగు

చలువలాలి మక్కలు అగ్రాసుంటి తీసుకువచ్చి ప్రదర్శించడంవ్వారా తాజమహలు సౌందర్య స్వరూపాలేమిటో తెలియజేయాలనుకోవడం ఎలాంటి ప్రయత్నమో, సాహిత్యరంగా ‘సావిత్రి’ని ఈ సూక్తుల్లో దర్శించాలను కోవడమూ అలాంటిదే అవుతుంది! పోలే, శ్రీ సోమాచార్యులవారు సాధన చేస్తున్నవారని తెలుస్తోంది. వారి దీక్షానామం శ్రీ చరానందనాథుడు. ఈ రచనా ప్రక్రియ వారి సాధనలో భాగంగా వారికి ప్రయోజనాన్ని చేకూర్చి ఉండవచ్చును. ఇతరుల కెంతవరకు ప్రయోజనకారి? అని ప్రశ్నిస్తే అది ఎవరికి వారు నిర్ణయించుకోవలసిన విషయమే! అయితే అనువాదం అన్నప్పుడు మాతృకలోని భావం ఎంతవరకు తర్జుమాలో అందు తున్నది స్థూలంగా గ్రహించడానికి అభ్యంతరం ఉండరాదనుకుంటాను.

Each action left the foot prints of a God
Each moment was a beat of puissant wings”
(I-15)

అనువాదం : “ప్రతికృతి భగవంతుడు అడుగుపెట్టినప్పుడు, ప్రతిగతి భగవంతుడు నడుతరస్పర్శ.” “Moment” అంటే చచ్చిపోతూ ఉన్న ‘గతి’ అని అనువదించడమేకాక, వ్యాఖ్యానంలో కూడా ‘గతి’ కదలికయు’ అన్నారు. ఎగిరి ప్రయత్నము, తెచ్చింది ప్రస్తావనము. ఈ కోదసు చెందినవే చాలానే ఉన్నాయి. ‘Common Rule’ అంటే ‘శాసనకర్మ’ (I-14); ‘its divine founts’ అంటే అమలనది సమానమృగాగ’ (I-II) ‘imperialact’ అంటే ‘రాజ్య’ నాటిక ‘గమ’ (VIII-5; ‘life’s closed room’ అంటే “మూసిన జీవిత నగరు” (VI-26); ఇంకా స్వేచ్ఛానువాదం చేస్తూ వెళ్ళారు. అన్నీ ఆసంపూర్ణంగా, అసంతృప్తికరంగా ఉన్నాయి అలాంటివి.

అనువాదం అలా ఉంది, వ్యాఖ్యానం విషయమై కొన్ని ఉదాహరణలు చూద్దాం.

“Only a little the God-light can stay;
Spiritual beauty illumining human sight
Lines with its passion and mystery
Matter’s mask
And squanders efernty on a beat of Time”
(I 2)

వివరణము : “ఒక్కొక్కప్పుడు మనుషిని తలంపులు భగవంతునిపైకి పోవుచుండును. అట్టి సమయములో నొక వెలుగు, ఇట్టిదని చెప్పరాని యొక యానందము కలుగును. ఈ యనుభూతి

ఎంతోకాలము నిలువదు. ఆ యొక్క ఉజ్జముండును. అంతలో మనస్సు సాంసారిక ప్రాపంచిక విషయాలపై పోయి వాటి నంబంధమైన కోరికలు, అనుబంధాలు, అనురాగాలచే గొప్పబడి పరమాత్మ సంబంధమైన సుఖానుభూతిని మరచిండును. ఈ విధముగా గడియారం దిను టక్కు శబ్దంతో ఆనంతకాలం గడిచిపోతుంది." మూలంలో, మనుష్యుని దృష్టిని ఒక్క ఉజ్జకాలం దైవం నుంచి వచ్చే తెలుగు ఎలా సౌందర్యంతో ప్రకాశవంతం చేసి, పాంచ భౌతికమైన శరీరాన్ని దివ్యమైన అవేశంతో నిగూఢమైన భావనతో రంజితం చేస్తుందో చెబుతూ, ఉజ్జం మీద ఆనంతాన్ని చెల్చిస్తున్నాడు భగవంతుడు అని భగవంతుని కృపను గూర్చి, దివ్యానుభూతి స్ఫులిచిన ఉజ్జాన్ని గూర్చి వర్ణించగా—అనువాదంలో మనుష్యుని తలంపులు భగవంతుని పైకి పోవుట, అప్పుడు కలిగే ఆనందం ఉజ్జితమై, మనస్సు మళ్ళీ లౌకిక బంధాలలోకి దిగజారుట ప్రస్తావించబడింది. గడియారం టిక్కు టిక్కులతో ఆనంతకాలం గడిచిపోతుందన్న నిస్సృహ వ్యక్తమైంది. ఈ రెండిటికి తేడా ఎలాంటిదంటే — అశావాది ఒక ప్రాత్ర సగం నిండింది అనగా, నిరాశావాది సగం ఖాళీగా ఉన్నది అనేటబుంటి! ఈ గ్రంథంలోని వాఖ్యానాలలో యిటువంటి తేడా సర్వత్ర కనిపిస్తున్నది. "Hid deep in man celestial powers can dwell" అన్న మూలానికి వివరణలో "మంచివాడుగా గనబడు వానిలో చెడ్డయు, చెడ్డవానిగా కనబడు వానిలో మంచియు దాగి యుండును" అన్న అధిక స్రసంగాన్ని ఉటంకించారు. మంచి-చెడ్డలనే ద్వంద్వాలను అధిగమించినవాడే యోగి; అతనికి అల్పాదుగా కనిపించే మనిషితో అన్యమైన శత్రులు గోచరిస్తున్నవి; అల్పస్వం శరీరం యొక్క ఆధాన మాత్రమే అని చెబుతున్నారు అరవిందులు. (I 17) దాన్ని అనువాదకులు వ్యాఖ్యానంలో లౌకిక విజ్ఞానంగా దగజార్చారు!

"This world is a beginning and a base
Where life and Mind erect their structured
dreams
An unborn power must build reality" (I-25)

వివరణము : "జీవమును మనస్సు నిర్మించుకొనే స్వప్న సౌధములకు నీ భూమి తొలిపుట్టుము పునాది. జనన మొందని యొక శాశ్వతమైన దానిని నిర్మించుము. Structured dreams అర్థంలో ప్రారబ్ధం నిర్ణయించిన స్వప్నాల పండివి మనిషి జీవితమూ మనస్సు కల్పించే అనుభూతులు అంటూ జన్మనెరుగని అనగా అద్యంత రహితమైన పరాశక్తి ఒక్కటే సత్యాన్ని గోచరింప జెయ్య గలదన్న భావాన్ని, స్వప్నానికి - సత్యానికి గల తేడాని గూర్చి మూలంలో చెప్పగా, 'శాశ్వతమైన దానిని' అని realityని గూర్చి వాఖ్యానించారు అనువాదకులు. చెప్పవచ్చిందేమిటంటే ఇలాంటి

వాఖ్యానాల్లో ఎవరి ఆవగాహన, అనుభూతి వారికి మార్గదర్శి. తెలుగును చూస్తూ కూడా అంధకారాన్ని భావించేవారికి పుస్తకాలూ, అధ్యయనమూ ఉపకరించవు.

—ఆర్. ఎస్.

ఖుర్ఆన్ ఆవగాహనకు మూలసూత్రాలు

(రచయిత : మాలానా సయ్యద్ అబుల్ ఆలా మౌదూదీ, తెలుగు అనువాదం : ఎస్. ఎమ్. మలిక్. క్రొనుసైజు, 44 పేజీలు, వెం : రు. 1-75, ప్రకాశకులు : తెలుగు ఇస్లామిక్ పబ్లికేషన్స్, లక్నో-20, భువనార్, హైదరాబాద్-500 002)

ఖుర్ఆన్ మొదటిసారిగ అధ్యయనం చేసే సమయంలో సరిగ అన్వయం లభించక పాఠకుడు కొంత కంగారు పడటానికి అవకాశముంది. గ్రంథ సదవగాహనకు కావలసిన అత్యవసర ప్రాథమిక విషయాలు పాఠకునికి సరిగ తెలియక పోవుటయే అందుకు కారణము.

ఈ చిన్న పుస్తకములో భగద్వీశ్వ వ్యాకత్యము, దైవ దూతల ప్రాతినిధ్యం, శాంతిమార్గము, మానవుని కర్తవ్యము మున్నగు విషయాలు వివరింప బడ్డాయి. ఖుర్ఆన్ అవతరించిన సందర్భాలు, వివిధ దశలలో సాగిన ఇస్లామీయ ఉద్యమము వర్ణించబడినయి. 'ఖుర్ఆన్' అన్న అరబీ పదానికి 'మాటిమాటికి అధికంగా పఠించబడేది' అని అర్థం చెప్పబడింది.

ఖుర్ఆన్ ఉచ్చారణాక్రమం, అధ్యయన విధానం వర్ణించబడినవి.

ఖుర్ఆన్ అధ్యయనానికి ముందు ఈ చిరు గ్రంథం చదివితే, ఖుర్ఆన్ అన్వయం సరళంగా పడుతుంది. ప్రతి ముస్లిము సౌదరుడు పఠించవలసిన పుస్తకము. ప్రతి ముస్లిదులో ఈ పుస్తకములు ఉంచటం ఎంతైనా అవసరం.

కెప్టెన్ షేక్ షకౌలా

ఈ తరం కథలు

[రచన : రేగుంపాటి కిషన్ రావు, ప్రచురణ : విజయలక్ష్మి పబ్లికేషన్స్, చింతల్ తాణం - 505302, వెం : ఒక రూపాయి, పేజీలు : 16.]

ఇందులో పున్నవే రెండే రెండు కథలు. ఒకదానిపేరు ఈతరం కథ. రెండవది అతి తెలివి.

మొదటి కథ చదివిన తర్వాత రచయితమీద కఠినమైన అభిప్రాయం, రెండో కథకి వుండదు. ఏమైనా రెండు చిన్న కథలతో పుస్తకం తీసుకురావటం ఎంతమేరేషన్.

కలం ఎందులు (కథలు, గర్భిణీలు, వాప్తికాలు)

[రచయిత : అర్పిరాజు వెంకట ఇనారనరావు, ప్రచురణ : జనపద ప్రచురణలు, 1-1-386/20, 'వివేక' నగర్, చిక్కడగల్లి, హైదరాబాద్-500 020; పేజీలు: 120, వెల : పది రూపాయలు.]

ఇందులో మూడు రకాల రచనలు వున్నాయి. అవి-కథలు, మినీ కథలు, కొన్ని విషయాలమీద తమాషా వ్యాసాలు. కథల్లో, 'కాశీ' కథ రాశాడు, ట్యుక్సన్, అనుగంగా ఒక ప్రళంసా ప్రం కథలు హాయిగా నవ్వొస్తాయి.

విగిలిన గర్భిణీలు, వాప్తికాలు ఈ కోవకు చెందినవే. పుస్తకం చదివాక చేయిరిగిన రచయిత అనిపిస్తుంది.

నీటి దీపాలు (కథల సంకలనం)

రచన : శ్రీ కె. సదా, ప్రచురణ : చిత్తూరుజిల్లా రచయితల సహకార ప్రచురణ సంఘం, చిత్తూరు; వెల : పది రూపాయలు; పేజీలు : 196.]

ఈ సంకలనంలో చదివేసే కథలున్నాయి. అన్నీ ఎక్కువగా రాయలసీమ గురించే. రచయిత అక్కడి వారసులచేత రచన వస్తువులోని వాతావరణం అంతా అక్కడిదే. అందుకే కథల్లో కథలో కదలిక వుంది, పాతకల్పి కదలికే కలి వుండనిపిస్తుంది.

'అంతరంగం' అకలి గురించి, 'ఒకనాడు' చేదు నిజం గురించి రాసిన కథలు.

'మిథున రంగు' హాయినించే ప్రేమ కథ.

బాబిలో నీరు పడటం బేబీ లక్ష్యం. అందుకు అన్ని పోగొట్టుకున్నా విచారపడడు. కానీ చివరికి పౌరాణికంగా సాధించిన సంతోషం అనుభవించడం పోతాడు—ఇది 'పౌరాణిక గంగ' కథ.

'సజా సేవకుడు కాకాత్రి', 'బూరగపండు', 'ఎండమావుల్లో తిమింగళాలమే', 'జలప్రళయంలో వింత జంతువు', 'నీటి దీపాలు'—రాజకీయ నాయకుల గురించి వెలుకారంగా రాసిన మంచి కథలు.

పెళ్ళికావడా కని పారేసిన కొడుకు, పెద్దయ్యాక తల్లిని కలుసుకుంటాడు—'అపూర్వం' కథలో. నవలకు సరిపడిన కథా వస్తువును ఈ చిన్న కథలో చెప్పారు. కథాగమనం అపూర్వమనిపిస్తుంది. అదే కోవలో రాసిన కథలు 'పుట్టగొడుగు' 'నెత్తురు సంబంధం' కథలు.

సామాన్య దంపతుల భయభక్తిని కాస్త అద్భుతాల్లో పిల్లల కోసం అది కట్టెపాడు. ఆ దంపతుల క్లాగం ఎవరు గుర్తించే అనిపిస్తుంది 'పచ్చిగురు' కథ చదివాక.

కథల్లో రచయితలకు వుంటుంది. కాబట్టి జీవం వుంటుంది సురించి చెప్పవచ్చు—అయిన కథలు రసమిట్టి దీపాలు.

కథల గురించి విషయ సూచిక, కథలు ఏమే ప్రకల్పన వద్దాయో వివరించుచే వాపుండేదనిపిస్తుంది. - బాబు

గ్రంథ స్వీకారాలు

* **నక్షత్రమాల:** శ్రీ వానపీ కన్యకా పరమేశ్వరీ దేవిపై వ్రాసిన స్తవము. రచయిత : పినోన్నటి విశ్వ మిత్ర న దూర వెంకటస్వామిరాజు. ప్రతులు : రచయిత పేర ఏకైక ఆంధ్రప్రదేశ్, తాడికొండ - 22 236 (పోస్టు), గుంటూరు జిల్లాకు వ్రాయవచ్చు.

* **ప్రసారిక :** సంపాదకులు : నమిలకొండ బాల కిషన్ రావు. సాలు చందా పదిరూపాయలు, ప్రతులు : ఎన్. బాలకృష్ణారావు, 6-7-42/A, రంగన్న చర్వాజు, హనుమకొండ-506 001.

* **జానపద సరస్వతి :** సంపాదకురాలు : డా॥ నాయని కృష్ణకుమారి. (ఆంధ్రప్రదేశ్ జానపద సాహిత్య పరిషత్ తెలుగు సాహిత్య పత్రిక) ఇది జానపద విజ్ఞానంపై ఆంధ్రప్రదేశ్ నుండి వెలువడతూన్న ఏకైక పత్రిక. విడిప్రతి రు. 2/- లు. సంవత్సర చందా రు. 8/- లు. జీవిత చందా రు. 200/- లు. ప్రతులు కా: లిసినవారు డా॥ గోపు లింగారెడ్డి, ఇం. నెం. 7-1-125. మంకమ్మ తోట, కరీంనగర్-505 002 కు వ్రాయవచ్చు.

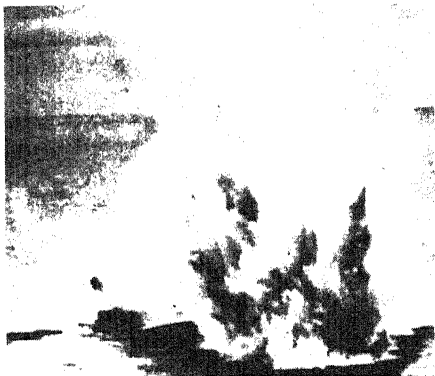
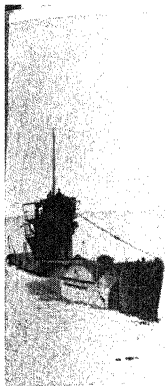
* **తెలుగు వన్నెలు :** రచన : డి. యస్. రామారావు. ఇది విజయ సాహిత్య, విజయపురి వారి సమర్పణ; వెల : పదిరూపాయలు.

* **ప్రజారాజ్యం :** రచన : టి. వి. యస్. దాసు, ఎం. ఎల్., అడ్వకేటు. ప్రకాశకులు : వేద సామ్రాజ్య పరిషత్ (రిజిస్టర్డ్) 1-8-725 సి, నల్లకుంట, హైదరాబాద్-500 044. మూల్యం 3 రూపాయలు.

* **దర్శన :** జమ్మికుంట గవర్న మెంటు డిగ్రీ కాలేజీ వారి 1982-83 వ సంవత్సరపు వార్షిక సంచిక. ఛీఫ్ ఎడిటర్ : సి. వీరారెడ్డి. (ప్రిన్సిపాల్)

U-boats (above) were the scourge of the Atlantic

Top right: Depth bombs from a Sunderland aircraft find their mark, and bring a U-boat to the surface (right)

Their U-boat sunk, survivors wait to be picked up

Oil and bubbles mark the spot of another victory in the Battle of the Atlantic

THE SILENT, INVISIBLE WAR UNDER THE SEA

world under the waters is a busy and noisy one, and equipment too sensitive, while very fine in a laboratory, at sea would pick up so many disturbances that no ear could unscramble them.

A more valuable gadget was the expendable sonic buoy. An aircraft would drop it into an area where it suspected the presence of a submarine. The sound gear on the buoy would pick up the submarine and an automatic radio sender on the buoy would broadcast the sound to the aircraft. So that the plane, no longer an effective U-boat killer, took over work radar used to do.

During ten weeks after D-Day, U-boats with the *Schnorchel* and the acoustical torpedo sank twelve merchant vessels. But twenty-nine U-boats were known to have been destroyed, many others were probably destroyed, and even more were damaged.

The last great U-boat offensive of the war then died. We were just too good for them.

This is beautifully illustrated by the story of the sinking of the U-546—a classic struggle in which almost every device and tactic known to both sides was used.

THE U-546 WAS one of six submarines which put out into the North Sea on 19th March 1945. Information available led to the deduction that as a last desperate Hitler gesture these submarines were planning to buzz-bomb America's shores. The whole Atlantic fleet girded itself against them.

At first the only work that could be done was on charts spread out on drawing-boards in the tiny, crowded office of Atlantic Command. There men who knew all about U-boats and Nazi skippers imagined what *they* would do if *they* had command of these six submarines. The problem was not new to them. Once these same men had tracked a Nazi U-boat blockade runner all the way from Japan through the Pacific and into the South Atlantic by hypothesis alone and, still working by hypothesis, had ordered a ship to the point where they believed the submarine to be. The ship came back with the Nazi's scalp.

THE SILENT, INVISIBLE WAR UNDER THE SEA

This time nobody was taking such a chance. Four escort-carrier groups and four supporting-killer groups were ordered to throw up a barrier against the six submarines along the line that appeared in purple—purple for estimated, green for known—on the chart.

Nazi submarines throughout the war gave themselves away by reporting to Berlin almost daily. Admiral Doenitz knew very well that our radio direction finders thus located U-boats, but insisted on the radio reports nevertheless—perhaps because the Nazis never trusted anybody, not even their own. These six submarines, however, used their radios charily. Once they asked a German submarine farther west for a weather report. Direction finders were on them immediately and it was noted with satisfaction that the green X lay within a mile of the purple X. But mostly the tracking had to be done for more than three long, wearing weeks by hypothesis.

Then on 11th April a plane from the *Croatan* saw a low, thin trail of smoke apparently from a *Schnorchel* and on 15th April two submarines ran head-on into the barrier placed across their path. Both were sunk. On 22nd April a third submarine was sunk and at 1.22 that afternoon another submarine was sighted by an aircraft seventy miles from the destroyer escort *Pillsbury*. Its killer group was ordered to proceed to the scene at twenty knots. A search continued all night and into the morning of 24th April, when at 0829 hours the destroyer escort *F. C. Davis* radioed: "We are going to investigate possible contact astern of us." The ships on the line slowed to five knots while the *F. C. Davis* investigated.

Exactly eleven minutes later, a torpedo broke the *F. C. Davis* in two and the battle was on.

A torpedo is a venomous weapon. Of the 179 men and thirteen officers aboard the *F. C. Davis*, 105 men and ten officers died. The *Hayter* turned to the rescue. She fished out sixty-five men unconscious, half-conscious or shaking helplessly from their dip in the frigid water. Lieutenant Edward Keyes alone rescued twelve men and retrieved three bodies, jumping into the water and towing the helpless to the side of the ship. Eight men on the ship gave

artificial respiration for hours. Richard Bumgarner revived three men who were believed dead, working unflaggingly despite the heavy rolling of the *Hayter*. He laboured over one for three consecutive hours, refusing relief because he knew the importance of maintaining a rhythm.

MEANWHILE all the other ships of the force were sticking long, quick, sensitive ears into the wild world under the sea where the submarine lay. And from the loudspeakers above the consoles poured sounds like those of a city.

"The production of sound," says a naval instruction book, "is apparently nearly as common among the fish and crustacea of the sea as among insects and other animals on land." Singing fish and drum fish are notably gossipy. Certain prawns snap and crackle like bacon frying, loudly and continuously. The rush of porpoises and whales through the water produces a "hydrophone effect." A croaker chorus is like the roar of a machine shop.

But what the sound gear sought was the *ping* and other sounds that would identify the echo as having bounced from a submarine's hull.

Thirty-seven minutes after the *F. C. Davis* had been hit, the USS *Flaherty* picked up the submarine, and the line of searchers held still while a few of their number gathered for the kill. The *Flaherty* was ordered to make an ahead-thrown attack, the *Pillsbury* to manoeuvre to pretend it was the real attacker.

Ahead-thrown attacks were made by contraptions which spread under-water missiles in one of two patterns, the hedgehog or the mousetrap. Unlike depth charges which detonated at a set depth, the missiles exploded only on contact, and so they made no noise under water unless they meant it. The sonar crew usually lost contact in the roar of a depth charge, but could keep contact through-out an ahead-thrown attack.

At 0950, wham! the *Flaherty* fired. There was a crack, a hurtling, gasping sound, a splash, the suck and sigh of missiles plunging down below the surface—and silence. Men held stop watches

accurate to a tenth of a second to time the explosion and so get the depth of the submarine, but there was no explosion.

The attack had failed because this was no ordinary submarine; its skipper knew every trick of his trade and he used them all. He knew how the bubbles of a wake distorted and weakened sound waves. So he circled round and round in the water in which he lay to make a whole area of wakes. He ejected air slugs from his torpedo tubes. And when a *ping* banged his hull, he jammed the ship's sound gear by *pinging* back. He was expert at throwing out a "knuckle." A knuckle was an area of disturbance in the water caused when a submarine made a sudden burst of speed and a sharp turn, and it returned an echo when *pinged*. He would run right under the enemy ship so that the *ping* could not follow him. Nor was he fooled as to which ship was making the attack. He could hear the K guns fired and could hear the depth charges slapping the water.

Finally, he had a thorough mastery of the temperature gradients of these waters. All German submarines carried charts showing the sound conditions to be expected in different areas. A temperature difference of as little as nine degrees Fahrenheit deteriorates the echo. A submarine skipper can dive into or beneath a temperature gradient as a soldier dives into a trench. He pulls the layer of cold or warm water over him like a blanket and lets the enemy whistle.

This submarine skipper even used the temperature gradients to stalk his attackers. But our ships were respectful of him. They, too, had men on board who were masters. The ships walked across the water like cats on wet grass, finically, and when the German did fire his acoustical torpedoes, they were set for him with their noisemakers. However, the musical saw-like sound of the noisemakers drowned out the *ping*, and contact was lost.

Contact was lost more than a dozen times, but always regained.

The fight lasted all day and into early evening. There were more ahead-thrown attacks, depth-charge attacks and creeping attacks during which formation was kept so tight that there was a real danger that the side-thrown charges would land on our own ships.

THE SILENT, INVISIBLE WAR UNDER THE SEA

The first consequential damage to the submarine was done two hours after the attack began. The terrific concussion of the explosives loosened her up until water began to leak in at numerous points, but the damage-control crew managed to block them off. Conditions gradually worsened during the day. Then time began to run out for the Germans. Violent manoeuvres had nearly exhausted the ship's batteries. She had shipped so much water that it was necessary to use the main bilge pumps. The noises from the pumps made the hydrophone ineffective and the skipper could not tell what was going on above. It was while the hydrophone was ineffective that the U-546 came to its end. A direct hit caused a major leak and cracked the battery cells. Chlorine gas killed all the personnel in the forward part of the U-boat in a few minutes.

This was past eight o'clock in the evening. The *Flaherty* had fired a hedgehog. The *Pillsbury* had noted an underwater explosion. Four minutes later a small oil slick had come seeping up like a gout of blood. Ten minutes later a big bubble blew into a balloon and burst and there was a seethe of small bubbles. The *Flaherty* fired another hedgehog.

2036 hours—from *Varian*: "He's surfacing. Stand by guns!"

At 2040 hours the sub broke water and the *Pillsbury* opened fire with its main battery and 40-mm. guns while other ships fired as they could. The Nazi survivors found the conning tower so badly damaged they had to escape through the diesel-room hatch. The *Schnorchel* had enabled the submarine to remain submerged continuously from 21st March to 9th April. But it had not saved it from its fate nor did it save the last two of the six U-boats. They were dispatched in succeeding days.

IN THE CLOSING days of the war the German fleet had a submarine that could dive to 700 feet and make the hitherto incredible speed of fifteen knots while submerged. It came too late to have any effect and was not invulnerable. It was comparatively blind when great depths and it still had only limited underwater endurance.

I was Monty's Double

A condensation of the book

By M. E. Clifton James

The wiry little man who won the Battle of Alamein was an inimitable general. But a lieutenant in the Royal Army Pay Corps *looked* very like him.... The incredible story of one of the most successful hoaxes of the war is related here by the actor who played the part

London: 1944

I Was Monty's Double

ONE LATE spring morning in 1944 the phone rang at my desk in the Royal Army Pay Corps office in Leicester. "Lieutenant James?" a pleasant voice said. "This is Colonel Niven of the Army Kinematograph section." I recognized the voice of David Niven, the film star. "Would you be interested in making some army films?"

"Yes, sir," I answered, "I most certainly should."

"Good. "See if you can come up to London for a film test."

Slowly I replaced the receiver. Had the army had a lapse into sanity? I had been an actor for twenty-five years, so when the war broke out in 1939 I volunteered my services as an entertainer. Instead I was given a commission in the Pay Corps where I was a complete misfit. Now perhaps the mistake was to be corrected.

A letter followed, and I went up to London in high spirits. At the Curzon Street address he had given me, David Niven greeted me cordially, then left me with a man in civvies who introduced himself as Colonel Lester.

"James," he said, "I am a member of MI5, and I'm afraid I've got rather a shock for you. You are not going to make any films. You have been chosen to act as a double for General Montgomery."

I knew that I looked like Monty. My friends had frequently commented on the striking resemblance. And my photograph had once appeared in a national newspaper, posed in a beret and

captioned: "YOU'RE WRONG—HIS NAME IS LT. CLIFTON JAMES." But this assignment was a poser.

Colonel Lester studied me silently for some moments. Then he explained the plan.

D-Day was now imminent, he said. We had built up a mighty invasion force which would soon land in France and battle its way to Berlin. It was impossible to conceal this build-up from the Germans, and they could probably guess where we intended to strike. But they did not know the date of the expected attack, nor could they rule out the possibility of a surprise blow on some other front. Hence a plan of deception had been formulated and approved by General Eisenhower. The idea was to pile up evidence that Monty—probable commander of the British Invasion force—had left his post in England for a different part of the world. To do this I, after some hasty training for the part, was to *become General Montgomery*.

"You must not breathe a word of this to anyone," Colonel Lester warned me. "Any questions?"

I shook my head. Either I would have to ask several dozen or none at all.

After the interview I had a nightmarish feeling of stage fright. I had been a private in the last war and still had a schoolboy fear of senior officers—the idea of my impersonating the greatest of them all was grimly comic! From then on, however, I was allowed no time in which to brood.

DURING THE NEXT few days I studied newspaper photographs and watched newsreels of Monty. Colonel Lester and two of his junior officers drilled me in hundreds of details of the impersonation. And the need for secrecy was drummed into me so persistently that at first I was afraid of talking to anyone at all. "I want you to look on this as a play we are producing for the benefit of the enemy," Colonel Lester said. "Our audience is not simple. We have to hoodwink the German High Command."

As further preparation for my role, it was arranged for me to

MAYfair 9400/319

The War Office, A.K.1(b),
Curzon Street House,
Curzon Street,
LONDON. W.1

O.(D.N.) DN/RS

21 April, 1944

sar Clifton-Jones,

Colonel Lister arrived back today and brought all
he photographs and particulars which you were kind enough to give him.

I have a part in a forthcoming production which I think would suit
ou admirably. However, I must ask you to make a few tests before we
utually decide that you and it fit each other! It would therefore be
ecessary for you to come down to London for at least one week as soon
s possible.

In order to speed up this arrangement do you think you could
range with your Commanding Officer on the strength of this letter to
llow you a week's unofficial attachment here while we are making the
ests? If we ask for you officially for only one week through the
ual channels it inevitably takes about a month to arrange, by which
ime the picture would be finished!

If your C.O. would like this done through the usual channels then I
ill, of course, set the creaking wheels in motion. However, the
roduction is of the greatest importance and urgency, and has been
ordered by the Chiefs of Staff. If the tests are successful we should
equire your services for a few weeks longer, and would, of course,
ake official application for the additional time.

Would you let me know as soon as possible if and for which dates
ou have been able to arrange this week's absence from your unit with
our Commanding Officer.

I am writing on behalf of the Director of Army Kinematography.

Lieut.Clifton-Jones,
Army Pay Corps,
Newark Street,
LEICESTER.

Yours sincerely

David Nicolson
Lieut. Col.
A.D.A.K.

spend several days on Monty's immediate staff where I could study him at close quarters. To avoid inviting suspicion or awkward questions, I was posted there in the guise of an Intelligence Corps sergeant. Only two members of the staff were in on the plot.

The first morning after I reported with my strange IC sergeant's uniform and credentials, I found myself in a jeep directly behind the general's Rolls-Royce. At dawn our line of vehicles, each exactly five yards apart, drew up before a country mansion near Portsmouth. There followed a five-minute wait of unmistakable tension, whereupon, at exactly timed intervals, Monty's immediate subordinates began to appear; and after they had each inspected us with ritualistic precision, Monty himself came out.

The general looked exactly as I had imagined him. He was wearing his famous black beret and a leather flying jacket, and I noted that he had his own special salute—a slight double movement of the hand that made it more of a greeting than anything else.

When the line of cars took off, my driver kept the regulation five yards behind the Rolls. I kept my eyes glued on Monty. As we sped along the country roads, the few people who were about at this early hour stopped and stared. Then suddenly recognizing the general, they would grin delightedly and wave wildly, receiving in return that friendly salute.

Monty missed no one. Once when we passed a farm labourer, the old chap looked a bit taken aback by Monty's smile and salute. Here was the man who would lead us to victory: Monty, the man in whom every man, woman and child in Britain was placing his trust for the coming invasion. Taking off his battered hat the old man slowly waved it.

When we came within sight of the sea a marvellous spectacle met my eyes. I was attending a full-dress rehearsal of D-Day. Off-shore, as far as the eye could reach, were battleships, cruisers, destroyers and other ships. Huge landing craft were disgorging tanks, armoured cars and guns by the hundred. Overhead the air was thick with planes, while infantry poured ashore from invasion barges.

I WAS MONTY'S DOUBLE

After conferring briefly with the other chiefs of Allied Command who were watching the operation from an hotel roof, Monty reappeared, and at once a small procession formed behind him. I slipped into place behind them, and as I watched him I forgot everything else. He strode along dominating the scene, but never interfering unnecessarily. Every now and then he stopped and fired questions at officers, NCO's and privates—checking up, offering advice or crisply issuing orders.

What personality he had! The moment he appeared, before he even spoke, it hit people bang between the eyes. He would have made a fortune on the stage, I thought.

Some of the infantrymen plodding up the beaches from the landing craft were still seasick, although they tried valiantly not to show it. Monty's dislike of illness either in himself or in others was well known. One very young soldier, whose rifle and equipment must have been like ton weights, came struggling along gamely trying to keep up with his comrades. Just when he got level with us he tripped and fell flat on his face. Half sobbing he heaved himself up and began to march off dazedly in the wrong direction.

Monty went straight up to him and with a quick friendly smile turned him round. "This way, sonny. You're doing well—very well. But don't lose touch with the chap in front of you."

He put his hand on the boy's shoulder and carefully adjusted his pack, which had slipped.

When the youngster realized who it was that had given him this friendly help, his expression of dumb adoration showed the magical degree of confidence Monty inspired in his troops.

I LEARNED a great deal about the general during the next few days. He was strictly a non-smoker, a teetotaller, and a fanatic on physical fitness. When Colonel Lester once telephoned him to ask if there were any peculiarities about his diet that I should know, he snapped, "Certainly not. I take no milk or sugar with my porridge. That's all." At meals he chatted gaily about birds, beasts and flowers

I WAS MONTY'S DOUBLE

and quietly pulled his officers' legs if he found them ignorant of natural history. I never once heard him refer to the war.

As I followed Monty round from day to day, I watched him like a hawk, trying to catch his fleeting expressions. I observed his characteristic walk with hands clasped behind his back, the way he pinched his cheek when thinking, his sudden movements, his manner of eating and his habit of throwing out one hand as he hammered home a point. Finally I was confident I could take him off, as far as voice, gestures and mannerisms went. But, with my natural timidity, would I ever be able to imitate his unique personality, to radiate the feeling he gave of strength and quiet confidence? I very much doubted it.

As a final step in my study of him, I was given a private interview with the general. He was sitting at his desk, writing, but he stood up with a smile when I came in. He was an older man than I, but the likeness was uncanny: it was like looking at myself in a mirror. There was no need for false eyebrows, padded cheeks or any other kind of artifice.

He quickly found common ground between us to put me at ease—I had been brought up in Australia, he in near-by Tasmania. As he talked, I listened carefully, trying to record the incisive, rather high-pitched voice and the way he chose his words. He never used high-flown phrases; some people have even described his speech as dry and arid.

"You have a great responsibility, you know," he said before I left. "Do you feel confident?"

When I hesitated, he added quickly, "Everything will be all right; don't worry about it." And at that moment, such was his ability to inspire confidence, my qualms vanished.

AT THE War Office a few days later, I felt an air of tension.

"Now, James," said Colonel Lester, "it's time for the curtain to go up. Tomorrow evening at 6.30 you become General Montgomery. You will be driven to the airport and, in full view of scores

of people, will take off in the Prime Minister's plane. At 7.45 next morning you land at Gibraltar.

"We have spread rumours all along the African coast that Monty may be coming to form an Anglo-American army for an invasion of southern France. You are going to travel all through the Middle East to give weight to these rumours. Every move of yours will be watched intently by Hitler's agents.

"We can tell you more or less what to do, but things never work out exactly as planned. You must paddle your own canoe. Always take command of the situation. Remember: from now on senior officers are mere subordinates. If crowds cheer, it is only your due."

Next day the heavy feeling of Zero Hour hung over me as I donned my full general's battledress, and the famous black beret with its Armoured Corps badge. But Colonel Lester seemed satisfied with the effect when I reported to him for inspection.

"There's just one last thing," he said, and handed me some khaki handkerchiefs marked with the general's initials, B. L. M. "Drop these about as if by accident wherever you think fit. In this game it's the little details that count."

He gripped my hand hard, wished me luck, and went away. Quickly I set my beret at the correct angle and, followed by Brigadier Heywood and Captain Moore, my two personal ADC's, I led the way downstairs.

Outside were three army cars. A crowd had gathered round the one which flew Monty's pennant. A cheer went up when I got in, and as the car moved off and I gave them a brilliant Monty smile and the famous Monty salute, I heard shouts of "Good old Monty!" I smiled and saluted until the muscles of my face were stiff and my arm began to ache.

At Northolt Airport there were more crowds, and near my plane stood a formidable array of high-ranking officers, some of whom knew Monty intimately. My heart was pounding like a piston, but with a violent effort, I stepped briskly out of the car, smiling a little. Followed by Brigadier Heywood, I slowly walked along the ranks

I WAS MONTY'S DOUBLE

of the senior officers, inspecting them, while they stood stiffly to attention. Then I went over to the crew of the aircraft.

"How are you, Slee?" I asked the pilot. "D'you think we shall have a good trip?"

We exchanged a few words about the weather reports. Then, after inspecting the air crew, I went up the gangway, turned to give everyone a final salute, and at last entered the plane, greatly relieved to have got through the first scene successfully. (I later heard that none of the brass hats who saw me off had any suspicions about my identity; one of them who knew Monty well remarked that the old man looked very fit but a bit tired.)

NEXT MORNING the plane landed at Gibraltar and the curtain went up on another scene. In the background rose the famous Rock. Before me stood two groups of officers and a line of cars. Among the usual airport crowd were some Spanish workmen—several of them known enemy agents. I heard Brigadier Heywood saying, "Let as many people see you as possible," and then the doors of the plane slid open. I stood there for a moment; in the dead silence I gave the Monty salute, then walked briskly down the gangway.

After the welcoming ceremonies I was driven through the streets of Gibraltar while crowds of Spanish civilians watched. There were more crowds at Government House when we drew up there. A guard of honour presented arms, and General Sir Ralph Eastwood—Governor of Gibraltar, and an old friend of Montgomery's—smiled and held out his hand. "Hullo, Monty, it's good to see you again."

I had been thoroughly briefed for this meeting, and knew that Monty always called Sir Ralph by his nickname.

"How are you, Rusty?" I said in Monty's breezy tones. "You're looking very fit." I took him familiarly by the arm as we walked in.

Sir Ralph led me into his study, looked down the corridor, then shut the door carefully and in dead silence just stared at me. Then a smile spread over his face and he shook me warmly by the hand.

"I can't get over it," he exclaimed. "Why, you *are* Monty! For a

few moments I thought he must have changed the plan and decided to come himself."

I was ushered to my room and ate breakfast there alone. Afterwards I stepped idly to the window. Happening to glance upward, a slight movement on the roof of the adjoining building caught my attention. A workman was perched there and was pointing something which looked very much like a rifle straight at me.

I had a very bad moment, but when I looked more closely I realized that my fears were exaggerated. The man was not aiming a rifle; he was trying to examine me through a thin telescope!

An officer now conducted me again to the study where Sir Ralph explained the next moves. "Twelve minutes from now, you and I will take a walk in the gardens behind the house. Two prominent Spanish financiers, acquaintances of ours"—his eyes twinkled, "I would hardly describe them as friends—are calling to look at some ancient Moroccan carpets we have here. By pure chance, they will meet you as they pass through the gardens on their way in."

Presently he glanced at his watch and led me towards the gardens, remarking, "I haven't enjoyed myself so much since I was a boy."

THE SUN blazed down from a clear sky as we strolled slowly between the flower beds, stopping at intervals to discuss some point of horticulture. Turning down a side path we faced the left wing of the house and I saw that a party of workmen, on scaffolding, was repairing the walls. One of them was staring at me intently, but when I caught his eye he at once looked away and went on with his job. I recognized him as the man who had earlier peered at me through the telescope.

We continued our stroll until suddenly the heavy iron gates of the garden clanged. Two men were coming towards us down the centre path—clean-shaven Spaniards both in their late thirties and dressed in dark suits.

"Don't be nervous, James," Sir Ralph whispered hoarsely as they drew near. "Just keep your head."

Pretending not to notice the two strangers, I began to talk about the War Cabinet and "Plan 303." The governor touched me on the arm as if to caution me and I broke off abruptly, registering surprise at their approach.

Sir Ralph greeted them cordially and they bowed in the Spanish manner. I was introduced, and both of them stood looking at me with evident awe and respect. I was polite but aloof, and as I spoke I kept my hands clasped behind me in Monty's characteristic manner.

One of the Spaniards, who looked as sinister as any spy in thriller fiction, kept his snake's eyes fastened on me, while the other pretended to be interested in what Sir Ralph was saying; but I noticed that at odd moments his eyes travelled over every inch of my figure. Both listened with ludicrous intentness to my babble of talk about the weather, the flowers and the history of Government House.

When I judged they had seen enough of me I said briskly: "Well, I only hope the weather holds, I have a lot more flying in front of me." And I half turned away.

At once they took their leave of me, and Sir Ralph ushered them into the house. It was all over very quickly, and yet in that brief space of time the fate of those two spies and perhaps of many thousands of our soldiers was profoundly changed.

As I heard later, these Spaniards were two of Hitler's cleverest agents, Gestapo-trained. As a result of MI5's carefully circulated rumours, they had been given faked papers and false names in Berlin, and had then hastily entered Spanish society as bankers, and had taken up residence in Gibraltar—all for the express purpose of spying on me. They had also planted two underlings; one, posing as a workman, had been employed on the buildings of Government House; the other, a Norwegian, got a job at the airport. All four spies were to file separate reports giving every detail that they had observed. I was to meet the Norwegian again later.

The Spaniards must have worked extremely fast. Two hours after they left Government House, Hitler's representatives in Madrid had the news that General Montgomery had arrived in Gibraltar

and was proceeding to Africa by air. Soon Berlin received the frantic appeal: "At all costs discover nature of Plan 303. Have you any information? Very urgent." And at once the German counter-espionage department ordered its men to concentrate on this problem.

MY DEPARTURE from Gibraltar was very much like my arrival. Bayonets flashed in the sun and a flight of Spitfires came over the airport, dipping their wings in salute. When the usual formalities were over I took Sir Ralph by the arm and we strolled up and down by the airport canteen: for it was here that the Norwegian Gestapo agent was employed. Near the open canteen window I began faking an intensely preoccupied and urgent military discussion.

"Now about these harbour defences, Rusty," I said. "I've told the PM that C4 is perfectly safe. But I want the naval end tied up so that the armour can be shipped without any time lag." Then, pointing across the bay, "If we take about three o'clock right of the cape, the engineers can alter it to fit Plan 303."

I continued in this vein, all of it arrant twaddle, and at one point I could almost swear the governor gave me a suspicion of a wink.

My next stop was Algiers, where carefully planted rumours were circulating that Monty was arriving on an important mission—perhaps to form an Anglo-American army for invading the south of France. At the airport I was greeted by members of General Wilson's staff, after which I made the usual inspections. Near by, a big polyglot crowd of civilians, lured by the calculated leaks about my "top-secret visit," were waiting to catch a glimpse of Monty.

Among them were two Italians, ostensibly pro-Ally, but known to be employed by the Gestapo, and a mysterious French major who was their immediate boss. The major had turned up in Algiers the week before, posing as a member of the French Intelligence; but, as our people knew, he was really an ace enemy agent. Almost immediately he had expressed a desire to meet Monty if he should come to Algiers, and a meeting was now arranged.

Before we left the airfield, the French major was introduced to me by a colonel on General Wilson's staff. I have seldom met a more sinister-looking man. With his glittering dark eyes, his pale face across which ran a livid scar, and his cruel mouth, he looked capable of anything. I couldn't help watching his movements suspiciously, lest he be planning to shoot me. But we merely shook hands and exchanged polite greetings without incident.

An American colonel accompanied me into Algiers from the airport. When we entered our car, the beautiful blonde driver, who wore a marvellously cut US Women's Army Corps uniform, saluted and at once asked for my autograph.

Having foreseen just such an emergency in my contacts with autograph hunters, Colonel Lester had provided me with photographs of the general signed in Monty's own hand. Without a smile—for Monty's aversion to women in the theatre of war was well known—I handed one of the photos to the WAC, remarking coldly, "I hope this one will do."

As long as I live, I shall never forget that drive from the airport to Algiers. My American escort had been warned that an attempt might be made on Monty's life, and as no troops could be spared to guard the twelve-mile route, it was decided to drive hell-for-leather and hope for the best. So we shot out of the airport like a stick of rockets and, with sirens screaming, maintained a headlong pace all the way to Algiers.

All through this hectic drive I kept up a Monty conversation with the colonel—who, of course, was in the know—for the benefit of our lovely driver. I was relieved when we finally turned through large gates and pulled up before a white stone mansion, General Wilson's headquarters. As its doors closed behind me, the curtain came down on another completed scene.

THE NEXT few days passed in a sort of recurring dream—landings, official receptions, guards of honour, bogus talks on high strategy; crowds of civilian spectators, no doubt with enemy

agents among them and endless streets lined with cheering troops.

I had dreaded most of all the prospect of meeting high-ranking officers, since I could not hope to keep up a conversation on highly technical military affairs. But MI5 had planned my tour so cleverly that I always took my meals in private and was carefully prevented from meeting officers (except the few who were in on the plot) who were likely to know the general personally. I was, however, continually thrown in the path of enemy agents.

I remember Brigadier Heywood bringing up one of them, an elderly civilian whose goatee, shabby black suit and big sombrero made him look like a broken-down tragedian.

"Excuse me, sir," Heywood said, "Professor Salvatore X—would take it as a great favour if you would allow him to pay his respects. As an archaeologist he is, of course, famous. And he's a loyal Italian," he added, seeing my dubious expression.

For a moment I wondered why I should waste my time talking to an archaeologist. But I knew that Heywood had been with MI5 for many years, that he had been specially chosen for this ticklish job, and that he never did anything without good reason. So I exchanged a few words with the Professor, and when he had bowed himself out of my presence and withdrawn a few yards I turned to Heywood and began a rather loud discussion of cryptic military plans.

But neither I nor the MI5-trained Heywood could meet every exigency with aplomb—as I discovered in another North African town where my main task was to talk with a certain Frenchwoman. Her husband, Heywood told me, had worked with the Resistance Movement in Paris, but had fallen into the hands of the Gestapo. They had then arrested his wife and given her the choice of working for them or of knowing that her husband would die slowly in prison. The unhappy woman had with extreme reluctance accepted the first alternative and was now operating from Algiers.

When she was introduced to me I saw a tall, dark, well-dressed woman of about fifty with a face the colour of wood-ash. In keeping with Monty's attitude to women, I greeted her politely but curtly.

We exchanged a few formal words and I could see that her nerves seemed strained to the breaking point. Suddenly her self-control snapped. Hysterical sobs shook her whole body and she began to denounce the war as the work of the Devil and me as one of war's high priests. It was most embarrassing, and not knowing how to answer her I turned abruptly aside while Heywood gently led her away. Apparently the terrible conflict between her patriotism and her desire to save her husband had unhinged the poor woman's mind.

This was the only time that I saw Heywood disconcerted. Neither of us ever spoke of the incident again.

As the days went by I slipped into my role so completely that to all intents and purposes I *was* General Montgomery. Even when alone I found myself playing the part.

Once just as we were about to land at an airport, Heywood asked, "How are the nerves?" In the precise Monty tone I snapped: "Nerves, Heywood? Don't talk rot!"

"Sorry, sir," he replied with a perfectly straight face.

At the end of a week, I returned to Algiers knowing that I had carried out my task without any serious mishap. So far as we knew, nobody had doubted that I was General Montgomery.

D-Day was now only a few days away and my job was done. I drove up to General Wilson's headquarters in a final blaze of glory, changed back into my lieutenant's uniform and was quietly smuggled out of the back door. My likeness to the general had now become an embarrassment, for until the invasion was actually launched there was always the danger that my secret might leak out. So the following afternoon I was stealthily put on a plane to Cairo—the only city near by which was big enough to swallow me without a trace—and kept there under cover until after D-Day.

For a long time I wondered how useful my efforts had been. Not until after the war was I told how the deception had helped to mislead the enemy, drawing away Rommel's armoured divisions, and so contributing to the success of the invasion.

I also learned later how potentially dangerous the mission had

I WAS MONTY'S DOUBLE

been. When the news of Monty's intended journey to the Middle East first reached Berlin, the German High Command had ordered my plane to be shot down *en route*; or, if this plan miscarried, for Monty to be assassinated somewhere in Spain or Africa.

But at the last moment the Germans decided to make sure that I really *was* Monty; and when they had satisfied themselves on this point, the Fuehrer intervened to save my life. Hitler ordered that Monty was on no account to be killed until they discovered just where he was intending to launch his invasion. And this (apart from the cross-Channel invasion) the Germans never did discover.

On my own drab and inconspicuous return to England after D-Day, the plane I travelled in stopped at Gibraltar. While we were waiting for transport to our overnight billets there, our motley collection of Service passengers converged on the airport canteen.

As I leaned against the counter I heard a voice with a foreign accent: "Please? What can I get you, sir?" I looked up and saw a middle-aged man with white hair, very bushy eyebrows and piercing grey eyes.

Noticing the foreign accent, a naval rating remarked, "You're a long way from 'ome."

"Many miles," was the reply. "I am from Norway."

Something connected up in my tired mind and I turned quickly away. I had recognized the Norwegian enemy agent I had been at such pains to delude. I wondered what he would have said if I had asked him how Plan 303 was going.

Condensed from "I Was Monty's Double," published by Rider and Company, London